MONOLITH

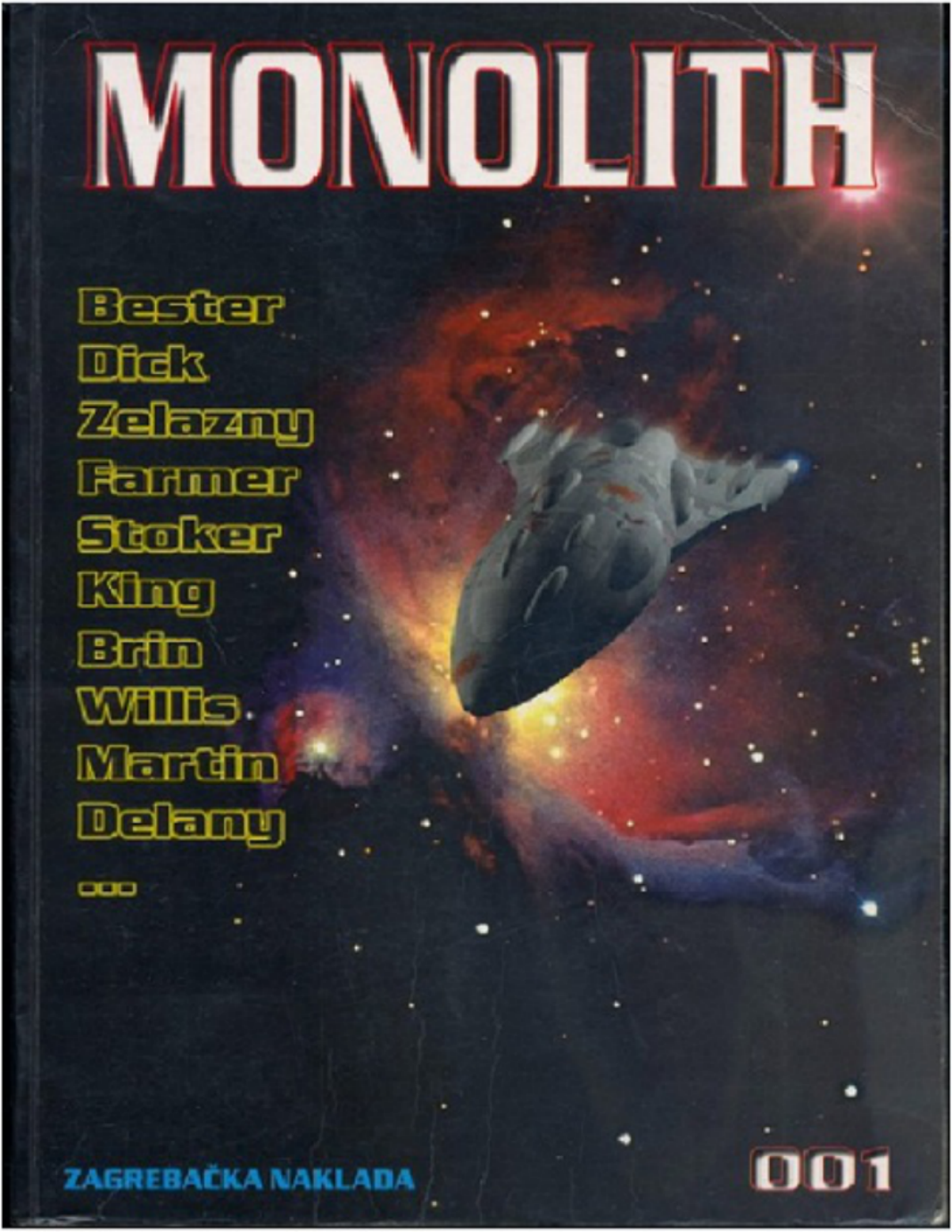

Bester
Dick
Zelazny
Farmer
Stoker
King
Brin
Willis
Martin
Delany
...

ZAGREBAČKA NAKLADA

001

MONOLITH 01

ALMANAH ZNANSTVENO-FANTASTIČNE KNJIŽEVNOSTI

ZVIJEZDE ODREDIŠTE MOJE

© *Stars My Destination* by Alfred Bester, 1956.

Dio I

Tigre! Tigre! svijetli plame
U dubini šumske tame
Koja vječna ruka svlada
Silu tvoga strašnog sklada?
Blake

Prolog

Bilo je to Zlatno Doba, vrijeme burne avanture, bogatog življenja i teškog umiranja... ali nitko nije tako mislio. Bila je to budućnost puna blaga i krađe, pustošenja i pljačke, kulture i poroka... ali nitko to nije priznavao. Bilo je to doba krajnosti, fascinantno stoljeće čudaka... ali ga nitko nije volio.

Svi nastanjivi svjetovi sunčevog sustava bili su nastanjeni. Tri planeta i osam satelita i jedanaest milijuna milijuna ljudi rojili su se u jednom od najuzbudljivijih doba ikad poznatih, ali su umovi ipak čeznuli za drugim vremenima, kao i uvijek. Sunčev sistem vrvio je aktivnošću... borbom, hranjenjem i razmnožavanjem, učenjem novih tehnologija koje su iskrsavale skoro prije nego što je starima ovladano, spremajući se za prvo istraživanje dalekih zvijezda u dubokom svemiru; ali -

"Gdje su nove granice?" vapili su Romantici, nesvjesni da je granica uma otvorena u jednom laboratoriju na Callistu početkom dvadeset četvrtog stoljeća. Istraživač imenom Jaunte zapalio je svoj stol i sebe (slučajno) i zavikao upomoć s posebnim osvrtom na aparat za gašenje. Nitko iznenađeniji od Jauntea i njegovih kolega kad se našao pokraj rečenog aparata, dvadeset metara udaljen od svog laboratorijskog stola.

Ugasili su Jauntea i zašli u kako i zašto i našto njegovog trenutnog prelaska dvadeset metara. Teleportacija... prijenos sebe kroz prostor samo umnim naporom... dugo je bila teorijska zamisao, i bilo je

nekoliko stotina loše dokumentiranih dokaza da se zbivala u prošlosti. Ovo je bio prvi put da se zbila pred profesionalnim promatračima.

Istraživali su Jaunteov Efekt divljački. To je bilo nešto previše zemljotresno da se s tim postupa u rukavicama, a Jaunte je bio nestrpljiv da učini svoje ime besmrtnim. Sastavio je oporuku i oprostio se s prijateljima. Jaunte je znao da će umrijeti jer su njegove kolege istraživači bili spremni ubiti ga, ukoliko bude neophodno. Nije bilo nikakve sumnje u to.

Dvanaest psihologa, parapsihologa i neurometričara različnih specijalnosti pozvano je za promatrače. U pokusu su zatvorili Jauntea u tank od nesalomivog kristala. Otvorili su ventil za vodu, puštajući vodu u tank, i pustili Jauntea da vidi kako razbijaju ručku ventila. Nije bilo moguće otvoriti tank; nije bilo moguće zaustaviti dotok vode.

Teorija je bila da, ukoliko je zahtijevalo prijetnju smrću da se Jaunte navede na teleportiranje prvi put, onda mu prokleto treba zaprijetiti smrću ponovo. Tank se brzo punio. Promatrači su sakupljali podatke napetom preciznošću kamermanske ekipe za snimanje pomračenja. Jaunte se počeo daviti. Onda je bio van tanka, cijedeći se i eksplozivno kašljući. Opet se teleportirao.

Stručnjaci su ga pregledali i ispitali. Proučavali su grafikone i rendgenske snimke, neuralne ustroje i tjelesnu kemiju. Počeli su shvaćati kako se Jaunte teleportirao. Preko tehničarskog rekla-kazala (to je moralo ostati u tajnosti) pozvali su samoubilačke dragovoljce. Bili su još na primitivnom stupnju teleportacije; smrt je bio jedini poticaj za koji su znali.

Temeljito su podučili dragovoljce. Jaunte je predavao o onom što je napravio i kako je on mislio da je to napravio. Onda su krenuli ubijati dragovoljce. Utapali su ih, vješali, spaljivali; izmislili su nove oblike polagane i kontrolirane smrti. Nije bilo nikakve dvojbe za dragovoljce da je smrt cilj.

Osamdeset posto dragovoljaca je umrlo, i agonije i kajanje njihovih ubojica sačinjavali bi fascinantnu i užasnu studiju, ali za to nema mjesta u ovom povijesnom ulomku osim da se podvuče čudovišnost tog doba. Osamdeset posto dragovoljaca je umrlo, ali je 20 posto jauntiralo. (Njegovo ime je skoro odmah postalo riječ za to.)

"Vratite doba romantike," molili su Romantici, "kad su ljudi mogli riskirati svoj život u uzbudljivoj avanturi."

Znanje je brzo raslo. Do prve decenije dvadeset četvrtog stoljeća principi jauntiranja su uspostavljeni i prvu školu je otvorio sam Charles Fort Jaunte, tada pedesetsedmogodišnjak, učinjen besmrtnim, i postiđen da prizna da se više nikad nije usudio jauntirati. Ali

primitivni dani su bili prošlost; više nije bilo neophodno zaprijetiti nekome smrću da bi ga se nagnalo da teleportira. Naučili su kako da nauče čovjeka da prepozna, disciplinira i koristi još jedan resurs svog neograničenog uma.

Kako se, odista, teleportiralo? Jedno od najnezadovoljavajućijih objašnjenja pružio je Spencer Thompson, glasnogovornik Jaunte Škola, u intervjuu za tisak.

THOMPSON: Jauntiranje je poput gledanja; ono je prirodna mogućnost skoro svakog ljudskog organizma, ali ga se može razviti samo vježbom i iskustvom.

REPORTER: Hoćete reći da ne bismo mogli vidjeti bez vježbe?

THOMPSON: Očito ili niste u braku ili nemate djece... nadam se oboje.

(Smijeh)

REPORTER: Ne razumijem.

THOMPSON: Svatko tko je promatrao dijete kako uči koristiti svoje oči razumio bi.

REPORTER: Ali što je teleportacija?

THOMPSON: Prijenos sebe s jednog mjesta na drugo samo naporom volje.

REPORTER: Hoćete reći da se možemo mišlju prebaciti iz... recimo... New Yorka u Chicago?

THOMPSON: Točno; pod uvjetom da se jedna stvar jasno razumije. Pri jauntiranju iz New Yorka u Chicago neophodno je da osoba koja se teleportira zna točno gdje je kad krene i kamo ide.

REPORTER: Kako to?

THOMPSON: Ukoliko biste bili u mračnoj sobi i nesvjesni gdje se nalazite, bilo bi nemoguće sigurno jauntirati bilo gdje. A kad biste znali gdje ste ali namjeravali jauntirati na mjesto koje nikad niste vidjeli, ne biste nikad stigli živi. Ne može se jauntirati s nepoznatog mjesta polaska na nepoznato odredište. Oboje mora biti poznato, zapamćeno i vjerno zamišljeno.

REPORTER: Ali ukoliko bismo znali gdje smo i gdje idemo...?

THOMPSON: Možemo biti sasvim sigurni da ćemo jauntirati i stići.

REPORTER: Hoćemo li stići goli?

THOMPSON: Ako krenete goli.

(Smijeh)

REPORTER: Mislim, hoće li se naša odjeća teleportirati s nama?

THOMPSON: Kad se ljudi teleportiraju, također teleportiraju i odjeću koju nose i što god su dovoljno snažni ponijeti. Žalim što vas moram razočarati, ali čak i dame će stići odjevene.

(Smijeh)

REPORTER: Ali kako to radimo?

THOMPSON: Kako mislimo?

REPORTER: Umom.

THOMPSON: A kako um misli? Što je proces mišljenja? Kako točno pamtimo, zamišljamo, zaključujemo, stvaramo? Kako točno stanice mozga rade?

REPORTER: Ne znam. Nitko ne zna.

THOMPSON: I nitko ne zna točno ni kako se mi teleportiramo, ali znamo da to možemo - baš kao što znamo da možemo misliti. Jeste li ikad čuli za Descartesa? On je rekao: Cogito ergo sum. Mislim, dakle jesam. Mi kažemo: Cogito ergo jaunteo. Mislim, dakle jauntiram.

Ukoliko se smatra da je Thomsonovo objašnjenje izlučujuće, proučite ovaj izvještaj Sir Johna Kelvina Kraljevskom Društvu u svezi s mehanizmom jauntiranja:

Ustanovili smo da je teleportativna sposobnost povezana s Nissl tijelima, ili Tigroidnom Supstancijom u živčanim stanicama. Tigroidna Supstancija se najlakše prikazuje Nisslovom metodom pomoću 3.75 g molibdenijskog plavila i 1.75 g venecijanskog sapuna rastopljenima u 1000 cm3 vode.

Gdje se Tigroidna Supstancija ne pojavljuje, jauntiranje je nemoguće. Teleportacija je Tigroidna funkcija.

(Pljesak)

Svaki čovjek bio je sposoban jauntirati ukoliko je razvio dvije sposobnosti, vizualizaciju i koncentraciju. Morao je zamisliti, potpuno i precizno, točku u koju se htio teleportirati; i morao je koncentrirati latentnu energiju svog uma u jedan potez da ga dovede tamo. Nadasve, morao je imati vjere... vjere koju Charles Fort Jaunte nije nikad povratio. Morao je vjerovati da će jauntirati. I najmanja dvojba blokirala bi zamah uma neophodan za teleportaciju.

Ograničenja s kojima se svaki čovjek rađa svakako su ograničavala sposobnost jauntiranja. Neki su mogli sjajno zamisliti i postaviti koordinate svog odredišta precizno, ali im je nedostajala moć da stignu do tamo. Drugi su imali moć ali nisu mogli, takoreći, vidjeti kamo jauntiraju. A prostor je postavio konačno ograničenje, jer nitko nije nikad jauntirao dalje od tisuću i pol kilometara. Mogao je stići skokovitim jauntiranjem od Nomea do Mexica, ali nijedan skok nije mogao biti dulji od tisuću i pol kilometara.

Do 2420ih, ovaj formular za zapošljavanje postao je sveprisutan:

Ovaj prostor ostavljen za identifikaciju uzorkom mrežnjače

IME (velikim slovima): _____

Prezime **Srednje ime** **Ime**

PREBIVALIŠTE (zakonsko): _____

Kontinent **Država** **Okrug**

JAONTSKA KLASA (Zvanični rejting; Označiti samo jedno):

M	**(1500 kilometara)**	**L**	**(100 kilometara)**
D	**(700 kilometara)**	**X**	**(50 kilometara)**
C	**(300 kilometara)**	**V**	**(10 kilometara)**

Stari Odjel motornih vozila preuzeo je novi posao i redovno testirao i klasificirao prijavljene jauntiste, a stara Američka automobilistička asocijacija promijenila je svoje inicijale u AJA.

I pored svih napora, nitko nije jauntirao preko svemirske praznine, mada su mnogi stručnjaci i glupani probali. Helmut Grant, jedan od njih, proveo je mjesec dana memorizirajući koordinate jauntske postaje na Mjesecu i vizualizirao je svaki kilometar četiristotisućne putanje od Times Squarea do Kepler Cityja. Grant je jauntirao i nestao. Nikad ga nisu našli. Nikad nisu našli Enzija Dandridgea, losangeleskog revivalistu koji je tražio Nebo; Jacoba Mariju Freundlicha, parafizičara

koji je trebao biti dovoljno mudar da ne jauntira u duboki svemir tražeći metadimenzije; Brodoloma Cogana, profesionalnog tragača za slavom; i stotine drugih, graničnih luđaka, neurotičara, eskapista i samoubojica. Svemir je bio zatvoren za teleportaciju. Jauntiranje je bilo ograničeno na površine planeta sunčevog sistema.

Ali nakon tri generacije cijeli sunčev sistem je jauntirao. Prijelaz je bio spektakularniji od prijelaza s konjskih kočija u benzinsko doba prije četiri stoljeća. Na tri planeta i osam satelita, društvene, pravne i gospodarske strukture rušile su se dok su novi običaji i zakoni koje je zahtijevalo opće jauntiranje procvali zauzimajući njihovo mjesto.

Bilo je zemljišnih pobuna kad su jauntirajući siromasi napustili getoe da se smjeste po ravnicama i šumama, napadajući stoku i divljač. Gradnja kuća i ureda je revolucionizirana; labirinti i maskirna sredstva morali su biti uvedeni da se spriječe provale jauntiranjem. Bilo je slomova i panika i štrajkova i gladi dok su predjauntske industrije propadale.

Zaraze i pandemije su bješnjele jer su jauntirajuće skitnice donijele bolesti i nametnike u nezaštićene zemlje. Malarija, elefantijaza i koštana groznica stigli su na sjever do Greenlanda; bjesnilo se vratilo u Englesku nakon odsutnosti od tristo godina. Japanska buba, citrusna ljuspa, kestenov plamenac i brijestov bušač raširili su se u sve zakutke svijeta, a iz jedne zaboravljene rupetine na Borneu, guba, dugo smatrana izumrlom, ponovo se pojavila.

Valovi zločina širili su se planetima i satelitima kad su njihova podzemlja krenula jauntirati duž noći tokom svih sati, i bilo je brutalnosti dok se policija borila s njima bez milosti. Pojavio se užasan povratak najgoroj pretjeranoj čednosti viktorijanstva dok se društvo borilo sa seksualnim i moralnim pogibeljima jauntizma pomoću protokola i tabua. Okrutan i podmukao rat izbio je između Unutarnjih Planeta - Venere, Tere i Marsa - i Vanjskih Satelita... rat izazvan gospodarskim i političkim pritiscima teleportiranja.

Dok nije osvanulo Doba Jauntiranja, tri Unutarnja Planeta (i Mjesec) živjeli su u osjetljivoj gospodarskoj ravnoteži sa sedam naseljenih Vanjskih satelita: Io, Europa, Ganymede i Callisto Jupitera; Rhea i Titan Saturna; i Lassel Neptuna. Sjedinjeni Vanjski Sateliti osiguravali su sirovine za proizvodne pogone Unutarnjih Planeta, i tržište za njihove proizvode. U jednoj dekadi ta ravnoteža je uništena jauntiranjem.

Vanjski Sateliti, sirovi mladi svjetovi u nastajanju, donosili su 70 posto transportacije proizvoda U.P. Jauntiranje je okončalo to. Oni su donosili 90 posto komunikacijske proizvodnje U.P. Jauntiranje je okončalo i to. Kao posljedica toga opala je U.P. kupnja sirovina VS.

Sa trgovinskom razmjenom uništenom bilo je neizbježno da ekonomski rat degenerira u oružani rat. Karteli Unutarnjih Planeta odbili su prebacivati proizvodnu opremu na Vanjske Satelite, pokušavajući se zaštititi od konkurencije. VS. su konfiscirali postrojenja koja su već bila u pogonu na njihovim svjetovima, kršili patentne sporazume, ignorirali obveze prema autorskim pravima... i rat je bio u tijeku.

Bilo je to doba čudaka, čudovišta i groteskosti. Cijeli je svijet bio izobličen na čudesne i zlokobne načine. Klasicisti i Romantici koji su ga mrzili bili su nesvjesni potencijalne veličine dvadeset petog stoljeća. Bili su slijepi za hladnu činjenicu evolucije... da napredak izvire iz burnog spoja suprotstavljenih krajnosti, iz vjenčavanja vrhunaca čudovišnosti. Klasicisti i Romantici su skupa bili nesvjesni da sunčev sistem treperi na rubu ljudske eksplozije koja će transformirati čovjeka i učiniti ga gospodarem univerzuma.

Naspram te uzavrele pozadine dvadeset petog stoljeća otpočela je osvetnička povijest Gullivera Foylea.

Jedan

Već je stotinu i sedamdeset dana umirao i još nije umro. Borio se za opstanak strastvenošću zvijeri u stupici. Bio je u delirijumu i trulio je, ali bi povremeno njegov primitivni um izbio iz gorućeg košmara opstanka u nešto nalik razumu. Tada je dizao svoje nijemo lice ka Vječnosti i mrmljao: "Što bilo, ja? Pomoć, vi prokleti bogovi! Pomoć, je sve."

Bogohuliti mu je bilo lako; bilo je pol njegovog govora, cijeli život. Odrastao je u uličnoj školi dvadeset petog stoljeća i nije govorio ništa osim jezika ulice. Od svih grubijana na svijetu on je bio među najmanje vrijednima i najvjerojatnijima da opstanu. Pa se borio i bogohulno molio; ali bi povremeno njegov uzbuncan um skočio trideset godina unatrag do djetinjstva i sjetio se pjesmice iz jaslica:

Gully Foyle mi je ime

Tera me broji pod svoje

U dubokom svemiru živim

I smrt je odredište moje.

Bio je Gulliver Foyle, Strojarski pomoćnik treće klase, trideset godina star, krupan i grub... i stotinu i sedamdeset dana je plutao u svemiru. Bio je Gully Foyle, podmazivač, brisač, ložač; presklon za nevolju, preglup za zabavu, previše prazan za prijateljstvo, previše lijen za ljubav. Letargični obrisi njegovog karaktera vidjeli su se u zvaničnom izvješću Trgovačke mornarice:

FOYLE, GULLIVER AS-128/127:006

NAOBRAZBA: NEMA

KVALIFIKACIJE: NEMA

ZASLUGE : NEMA

PREPORUKE : NEMA

(KOMENTAR KADROVSKOG):

Čovjek fizičke snage i intelektualnog potencijala zakržljalog zbog nedostatka ambicije. Energiziran na minimumu. Stereotipni Obični čovjek. Neki neočekivani šok bi ga mogao pobuditi, ali Psih ne mogu naći ključ. Ne preporučuje se za promaknuće. Stigao u slijepu ulicu.

Stigao je u slijepu ulicu. Bio je zadovoljan time da pluta od trenutka do trenutka u postojanju tokom trideset godina poput nekog debelo oklopljenog stvora, trom i indiferentan - Gully Foyle, stereotipni Obični čovjek - ali sad je plutao u svemiru stotinu i sedamdeset dana, i ključ za njegovo buđenje bio je u bravi. Uskoro će se okrenuti i otvoriti vrata holokausta.

Svemirski brod "Nomad" plutao je na pola puta između Marsa i Jupitera. Kakva ga je god ratna katastrofa uništila uzela je vitku čeličnu raketu, stotinjak metara dugu i tridesetak metara široku, i razbila je u kostur na kojem su stajali ostaci kabina, teretnih prostora, paluba i pregrada. Veliki procijepi u oplati bili su bljeskovi svjetla na sunčanoj strani i sleđene mrlje zvijezda na tamnoj strani. S.B. "Nomad" bio je beštežinska praznina zasljepljujućeg sunca i crne sjene, smrznut i nijem.

Olupina je bila puna plutajućeg konglomerata smrznutog otpada koji je lebdio unutar uništenog broda poput trenutnog snimka

eksplozije. Majušno gravitacijsko privlačenje komadića krhotina jednih drugima polagano ih je okupljalo u grozdove koje bi povremeno razmaknuo prolazak kroz njih jedinog preživjelog koji je još bio živ na olupini, Gullivera Foylea, AS-128/127:006.

On je živio u jedinoj cijeloj hermetičnoj prostoriji preostaloj na olupini, spremištu alata kraj hodnika glavne palube. Spremište je bilo 1.2 m dugo, 1.2 m široko i 2.7 metara visoko. Bilo je veličine lijesa za diva. Prije šest stotina godina, smatrano je najistančanijim orijentalnim mučenjem zatvoriti čovjeka u kavez te veličine na nekoliko tjedana. A ipak je Foyle opstajao u tom mračnom lijesu pet mjeseci, dvadeset dana i četiri sata.

"Tko si ti?"

"Gully Foyle mi je ime."

"Odakle si?"

"Tera me broji pod svoje."

"Gdje si sada?"

"U dubokom svemiru živim."

"Kamo kreće?"

"Smrt je odredište moje."

Na sto sedamdeset i prvi dan svoje borbe za opstanak, Foyle je odgovorio na ta pitanja i probudio se. Srce mu je lupalo i grlo mu je gorjelo. Pipao je po mraku tražeći zračni spremnik koji je dijelio njegov lijes s njim i provjerio ga. Spremnik je bio prazan. Drugi će morati biti donijet odmah. Tako će taj dan početi jednom dodatnom čarkom sa smrću koju je Foyle prihvatio s nijemom strpljivošću.

Pipao je po policama spremišta i našao pocijepani skafander. Bio je to jedini na "Nomadu" i Foyle se više nije sjećao gdje ili kako ga je našao. Zakrpao je poderotinu sprejem za slučaj nužde, ali nije imao načina da ponovo napuni ili zamijeni prazna punjenja kisika na leđima. Foyle se uvukao u odijelo. Ono će zadržati dovoljno zraka iz spremišta da mu pruži pet minuta u vakuumu... ne više.

Foyle je otvorio vrata spremišta i krenuo u crni mraz svemira. Zrak iz spremišta je izletio s njim i njegova vlaga kondenzirala se poput malenog snježnog oblaka koji je odlebdio poderanim hodnikom glavne palube. Foyle je potegao ispražnjeni spremnik zraka, izvukao ga iz spremišta i odbacio. Jedna minuta je prošla.

Okrenuo se i odbacio kroz plutajući otpad prema vratima

spremišta za balast. Nije trčao; njegovi pokreti bili su jedinstveno kretanje slobodnog pada i besteżinskog stanja... odbacivanja stopalom, laktom i šakom od palube, zida i kuta, usporeno kretanje prostorom poput lopte koja leti pod vodom. Foyle je uletio kroz vrata u spremište balasta s tamne strane. Dvije minute su prošle.

Kao i svi svemirski brodovi, "Nomad" je bio opterećen i učvršćen masom svojih spremnika za gas postavljenih uzduž kobilice poput duge građevne grede prekrivene sa strane labirintom skupina cijevi. Foyleu je trebao jedan minut da otkvači jedan od spremnika za zrak. Nije imao načina da zna je li pun ili već ispražnjen; da li će se izboriti nazad do svog spremišta samo da otkrije da je prazan i da je njegov život okončan. Jednom u tjedan dana prolazio je kroz tu igru svemirskog ruleta.

Šumilo mu je u ušima; zrak u njegovom skafanderu ubrzano se kvario. Gurnuo je masivni cilindar prema balastnim vratima, izmaknuo se da ga pusti da mu prelebdi preko glave, a onda se odgurnuo za njim. Provukao je spremnik kroz vrata. Četiri minuta su prošla i on se tresao i mračilo mu se pred očima. Usmjeravao je spremnik duž hodnika glavne palube i ugurao ga u spremište za alat.

Zalupio je vrata skladišta, zaključao ih, pronašao čekić na polici i triput zamahnuo njime na smrznuti spremnik da olabavi ventil. Foyle je mrko okrenuo ručku. Zadnjim ostacima snage otvorio je šljem svog skafandera, da se ne bi ugušio u unutar skafandera dok se spremište puni zrakom... ukoliko je taj spremnik sadržavao zrak. Onesvijestio se, kao što se onesvijestio toliko puta prije, nikad ne znajući je li to smrt.

"Tko si ti?"

"Gully Foyle."

"Odakle si?"

"Tera."

"Gdje si sada?"

"U svemiru."

"Kamo kreće?"

Probudio se. Bio je živ. Nije gubio vrijeme na molitvu ili zahvalu već nastavio s poslom opstajanja. U mraku je pretražio police spremišta gdje je držao svoje zalihe. Ostalo je samo nekoliko paketića. Pošto je već nosio zakrpani skafander mogao bi baš i opet projuriti kroz šibu vakuuma i obnoviti svoje zalihe.

Opet je napunio skafander zrakom iz spremnika, ponovo zatvorio

šljem i opet izlebdio u mraz i svjetlo. Provukao se glavnim hodnikom i uz ostatke stubišta, do komandne palube koja je bila tek pokriveni koridor kroz svemir. Većina zidova bila je uništena.

Sa suncem na desnoj strani i zvijezdama na lijevoj, Foyle je poletio u smjeru krme prema kuhinjskoj smočnici. Na pola puta niz hodnik prošao je okvir vrata koji je još stajao između palube i krova. Vrata su još visila na šarkama, poluotvorena, prolaz u ništa. Iza njih je bio samo svemir i nepomične zvijezde.

Dok je Foyle prolazio kraj vrata na trenutak je ugledao sebe odraženog u poliranom kromu vrata... Gully Foyle, ogroman crni stvor, bradat, ulijepljen sasušenom krvlju i prljavštinom, ispijen, s bolesnim, strpljivim pogledom... i stalno praćen nizom lebdećeg otpada, smeća privučenog njegovim prolaskom koje ga je slijedilo kroz svemir poput repa zagnojene komete.

Foyle je skrenuo u kuhinjsku smočnicu i počeo pljačkati metodičnom brzinom petomjesečne navike. Većina flaširanih stvari se zamrzla i eksplodirala. Većina konzerviranih stvari je izgubila svoju ambalažu, jer se lim mrvi u prah na apsolutnoj ništici svemira. Foyle je skupio paketiće hrane, koncentrate, i komad leda iz puknutog spremnika za vodu. Bacio je sve u veliki bakreni kotao, okrenuo se i izletio iz smočnice, noseći kotao.

Kod vrata u ništa Foyle je opet pogledao sebe, odraženog u kromiranim vratima uokvirenim zvijezdama. Onda je zapanjeno zaustavio svoje kretanje. Zabuljio se u zvijezde iza vrata koje su postale poznati prijatelji nakon pet mjeseci. Među njima je bio uljez; kometa, činilo se, s nevidljivom glavom i kratkim, izbijajućim repom. Onda je Foyle shvatio da bulji u svemirski brod, čije su krmene rakete puštale plamen dok je ubrzavao kursem prema suncu kojim će proći kraj njega.

"Ne," promucao je. "Ne, čovjek. Ne."

Stalno je patio od halucinacija. Okrenuo se da nastavi putovanje natrag do svog lijesa. Onda je opet pogledao. Još je to bio svemirski brod, čije su krmene rakete puštale plamen dok je ubrzavao kursem prema suncu kojim će proći kraj njega. Raspravio je o toj iluziji s Vječnošću.

"Šest mjeseci već," rekao je svojim uličnim jezikom. "Je li sad? Slušajte vi ja, vi ušljivi bogovi. Ja kaže dogovor, je sve. Ja pogleda opet, slatki moli-čovjek. Ako je brod, ja sam vaš. Vi me imate. Ali ako je zez, čovjek... ako nije brod... ja odmah sad otvaram i odu mi crijeva. Mi oba balastna razina, mi. Sad pruži mi znak. da ili ne, je sve."

Pogledao je treći put. Treći put je vidio svemirski brod, čije su krmene rakete puštale plamen dok je ubrzavao kursem prema suncu kojim će proći kraj njega.

Bio je to znak. Vjerovao je. Bio je spašen.

Foyle se odgurnuo i krenuo jureći niz hodnik komandne palube prema mostu. Ali kod stubišta se zaustavio. Nije mogao ostati svjestan više od nekoliko trenutaka ako ponovo ne napuni svoj skafander. Bacio je jedan molećiv pogled na svemirski brod koji se približavao, a onda jurnuo do spremišta za alat i napumpao svoj skafander do kraja.

Popeo se na komandni most. Kroz lijevi prozorčić za promatranje vidio je brod, čije su krmene rakete još radile, očito potičući znatnu promjenu putanje, jer mu se približavao veoma polagano.

Na tabli označenoj s RAKETE, Foyle je pritisnuo tipku za UPOMOĆ. Uslijedila je pauza od tri sekunde tokom koju je propatio. Tada ga je bijela svjetlost zaslijepila kad se signal za upomoć pojavio u tri trostruka bljeska, devet molitvi za pomoć. Foyle je još dva puta pritisnuo tipku, i još dva puta rakete su bljesnule u svemiru dok su radioaktivne materije ubačene u njihov ustroj naboja ispustile krcajući urlik koji je morao biti registriran na bilo kojoj valnoj duljini bilo kog prijemnika. Mlaznice stranca su prekinule s radom. Bio je viđen. Bit će spašen. Bio je ponovo rođen. Likovao je.

Foyle je jurnuo natrag do svog spremišta i ponovo napunio svoj skafander. Počeo je plakati. Počeo je sakupljati svoju imovinu - sat bez brojčanika koji je držao navijen samo da bi slušao otkucavanje, odvijač s drškom u obliku ruke koji bi držao u usamljenim trenucima, sjekač za jaja na čijim bi strunama svirao primitivne melodije... Ispustio ih je u svojem uzbuđenju, lovio ih u mraku, onda se počeo smijati samom sebi.

Još jednom je napunio svoj skafander zrakom i odskakutao natrag do mosta. Pritisnuo je gumb za rakete označen: SPAŠAVANJE. Iz oplate "Nomada" ispaljeno je maleno sunce koje je zasjalo i lebdjelo, preplavljujući kilometre svemira žarkim bijelim svjetlom.

"Hajde, mala ti," tepao je Foyle. "Požuri, čovjek. Hajde, mala mala ti."

Poput utvare torpeda, stranac je kliznuo na vanjski rub svjetlosti, približavajući se polako, razgledajući ga. Na tren se Foyleovo srce steglo; brod se ponašao tako obazrivo da se uplašio da je neprijateljski brod s Vanjskih Satelita. Tada je ugledao čuveni crveni i plavi amblem na njegovom boku, zaštitni znak moćnog industrijskog klana Presteigna; Presteigna s Tere, snažnog, izdašnog, dobrohotnog. I znao je da je to sestrinski brod, jer i "Nomad" je bio vlasništvo Presteigna.

Znao je da je to anđeo iz svemira koji lebdi nad njim.

"Sestro slatka," tepao je Foyle. "Anđelu mali, odleti kući sa mnom."

Brod je stigao ispred Foylea, osvijetljeni prozori duž boka su svijetlili prijateljskim svjetlom, njegovo ime i registarski broj jasno vidljivi osvijetljenim znamenkama na oplati: Vorga-T:1339. Brod je bio usporedo s njim u jednom trenu, prošao ga u drugom, nestao u trećem.

Sestra ga je prezrela; anđeo ga je ostavio.

Foyle je prestao plesati i tepati. Buljio je u očaju. Skočio je do pulta s raketama i lupao po gumbima. Signali za opasnost, spuštanje, polijetanje i karantinske rakete izbili su iz oplate "Nomada" u ludilu bijelog, crvenog i zelenog svjetla, pulsirajući, moleći... a "Vorga-T:1339" prošla je nijemo i neumitno, s krmenim mlaznicama koje su opet buktale dok je ubrzavala na kursu prema suncu.

Tako je, za pet sekundi, bio rođen, živio, i umro. Nakon trideset godina postojanja i šest mjeseci mučenja, Gullyja Foylea, stereotipnog Običnog čovjeka, više nije bilo. Ključ se okrenuo u bravi njegove duše i vrata su otvorena. Ono što se pojavilo izbrisalo je Običnog čovjeka zauvijek.

"Ti mene prođeš," rekao je s polaganim nagomilavajućim bijesom. "Ti mene ostaviš istrunem kao pas. Ti mene ostaviš da umrem, 'Vorga'... 'Vorga-T:1339'. Sad, izađem odavde, ja. Slijedim tebe, 'Vorga'. Nađem te, 'Vorga'. Uzvratim ti, ja. Ja tebe strulim. Tebe ubijem, 'Vorga'. Ubijem te ružno."

Kiselina bijesa kolala je njime, izjedajući grubu strpljivost i tromost koje su činile Gullyja Foylea zagonetkom, pokrećući lanac reakcija koje će načiniti paklenu mašinu od Gullyja Foylea. Bio je posvećen.

"'Vorga', ubijem te ružno."

Uradio je ono što zagonetka nije mogla; spasio se je.

Dva dana je pročešljavao olupinu petominutnim istraživanjima, i smislio okvir za svoja ramena. Povezao je spremnik zraka s okvirom i povezao spremnik sa šljemom svog skafandera improviziranim crijevom. Provlačio se svemirom poput mrava koji vuče kladu, ali je imao "Nomada" na raspolaganju za sva vremena.

Mislio je.

Na komandnom mostu naučio je sebe da koristi onih nekoliko navigacijskih instrumenata koji su još bili cijeli, proučavajući standardne priručnike kojima je bila posuta raznijeta navigacijska

soba. Za deset godina svoje službe u svemiru nikad nije ni sanjao da pokuša tako nešto, i pored nagrada unaprjeđenja i plaće; ali sad je imao "Vorgu-T:1339" da ga nagradi.

Mjerio je orijentire. "Nomad" je plutao u svemiru na ekliptici, petsto milijuna kilometara od sunca. Pred njim su se širila sazviježđa Persej, Andromeda i Ribe. Viseći skoro naprijed bila je tamna narančasta mrlja koja je bila Jupiter, golim okom jasno planetni disk. Uz malo sreće mogao je postaviti kurs do Jupitera i spašavanja.

Jupiter nije bio, nikad ne bi mogao biti nastanjiv. Kao i svi vanjski planeti iza asteroidne orbite, bio je smrznuta masa metana i amonija; ali njegova četiri najveća satelita vrvjela su gradovima i stanovništvima sada zaraćenima s Unutarnjim Planetima. Bio bi ratni zarobljenik, ali je morao ostati živ da svede račune s "Vorgom-T:1339".

Foyle je proučio strojarsku sobu "Nomada". Ostalo je Hi-Thrust goriva u spremnicima a jedna od četiri repne mlaznice bila je još u uporabnom stanju. Foyle je pronašao strojarske priručnike i proučio ih. Popravio je vezu između spremnika goriva i komore jedne mlaznice. Spremnici su bili na sunčanoj strani olupine i ugrijani preko točke smrzavanja. Hi-Thrust je još bio tečan, ali nije mogao teći. U beztežinskom stanju nije bilo gravitacije da potjera gorivo kroz cijevi.

Foyle je proučio svemirski priručnik i naučio nešto o teorijskoj gravitaciji. Kad bi mogao pokrenuti "Nomada" u vrtnju, centrifugalna sila bi dala dovoljno gravitacije brodu da povuče gorivo u komoru za sagorijevanje mlaznice. Ako bi mogao izazvati plamen u komori za sagorijevanje, nejednak potisak jedne mlaznice dao bi vrtnju "Nomadu".

Ali nije mogao upaliti mlaznicu ako nema vrtnju, a nije mogao dobiti vrtnju ako ne zapali mlaznicu.

Smislio je način da se izvuče iz tog škripca; inspirirala ga je "Vorga".

Foyle je otvorio odvodni ventil komore za sagorijevanje u mlaznici i teškom mukom ručno napunio komoru gorivom. Sad, ukoliko bi zapalio gorivo, ono bi gorjelo dovoljno dugo da pruži vrtnju i da gravitaciju. Tada bi tok iz spremnika otpočeo i rad mlaznice bi se nastavio.

Pokušao je sa žigicama.

Žigice neće gorijeti u vakuumu svemira.

Pokušao je kremen i kresivo.

Iskre ne tinjaju pri apsolutnoj nuli svemira.

Pomislio je na usijanu žicu.

Nije imao nikakve električne energije bilo kakve vrste na "Nomadu" kojom bi usijao žicu.

Našao je upute i čitao. Mada je često gubio svijest i bio blizu potpunog kolapsa, mislio je i planirao. Na veličanstvenost ga je inspirirala "Vorga".

Foyle je donio leda iz smrznutih kuhinjskih spremnika, rastopio ga toplinom vlastitog tijela, i dodao vodu gorivu u mlazničinoj komori za sagorijevanje. Gorivo i voda se nisu miješali. Voda je plivala u tankom sloju iznad goriva.

Iz kemijskih zaliha Foyle je donio srebrnasti komadić žice, čistu kovinu natrij. Ugurao je žicu kroz otvoreni ventil. Natrij se upalio u dodiru s vodom i buknuo velikom vrelinom. Vrelina je upalila Hi-Thrust koji je izbio igličastim plamenom iz ventila. Foyle je odvijačem zatvorio ventil. Plamen se zadržao u komori i jedina krmena mlaznica je izbacila plamen uz bezvučnu vibraciju koja je protresla brod.

Necentrirani potisak mlaznice pokrenuo je "Nomada" u laganu vrtnju. Sila vrtnje dala je blagu gravitaciju. Težina se vratila. Lebdeći otpad koji je zakrčivao olupinu popadao je na palube, zidove i stropove; i gravitacija je dovodila gorivo iz spremnika u komoru za sagorijevanje.

Foyle nije gubio vrijeme na veselje. Napustio je strojarsku sobu i batrgao se naprijed u očajničkoj žurbi da konačno posljednji put pogleda s komandnog mosta. To će mu reći je li "Nomad" osuđen na sumanuti proboj u nepovrat dubokog svemira, ili na kurs prema Jupiteru i spasu.

Blaga gravitacija učinila je njegov zračni spremnik skoro nemogućim za vući. Nagli trzaj ubrzanja prema naprijed otkvačio je hrpe otpada koje su letjele unatrag kroz "Nomada". Dok se Foyle verao stubama do komandnog mosta, otpad s mosta naletio je niz hodnik i zabio se u njega. Bio je uhvaćen u taj svemirski kotrljajući korov, zakotrljan unatrag niz prazni hodnik, i naletio je na kuhinjsku pregradu udarcem koji je razorio zadnje ostatke njegove svijesti. Ležao je prikovan usred pola tone smeća, bespomoćan, jedva živ, ali još uvijek žudeći za osvetom.

"Tko si ti?"

"Odakle si?"

"Gdje si sada?"

"Kamo krećeš?"

Dva

Između Marsa i Jupitera prostire se široki pojas asteroida. Od tisuća njih, znanih i neznanih, najjedinstveniji u Stoljeću čudaka bio je asteroid Sargasso, maleni planet načinjen od prirodnog kamena i olupina koje su skupljali njegovi obitavatelji tokom dvije stotine godina.

Oni su bili divljaci, jedini divljaci dvadeset četvrtog stoljeća; potomci istraživačkog tima znanstvenika koji je bio izgubljen i nasukan u asteroidnom pojasu prije dva stoljeća kad im se brod pokvario. Do vremena kad su njihovi potomci bili ponovo otkriveni sagradili su vlastiti svijet i kulturu, i radije su ostali u svemiru, sakupljajući i pelješeći, i upražnjavajući barbarsku travestiju znanstvene metode koje su se sjećali od svojih predaka. Zvali su sebe Znanstveni Ljudi. Svijet ih je spremno zaboravio.

SB. "Nomad" kretao se svemirom, ni na kursu prema Jupiteru ni prema dalekim zvijezdama, već lebdeći kroz asteroidni pojas u polaganoj spirali umiruće mikroskopske životinje. Prošao je na kilometar od asteroida Sagrasso, i odmah su ga uhvatili Znanstveni Ljudi da ga priključe svom malom planetu. Našli su Foylea.

On se jednom probudio dok su ga trijumfalno pronosili na nosilima kroz prirodne i umjetne prolaze unutar sakupljačkog asteroida. Bili su konstruirani od meteorske kovine, kamena, i brodskih ploča. Neke od ploča još su na sebi imale imena davno zaboravljena u povijesti svemirskih letova: INDUSKA KRALJICA, TERA; LUTALICA SYRTISA, MARS; TRO-ARENSKI CIRKUS, SATURN. Prolazi su vodili do velikih hala, skladišta, stanova i domova, svih sagrađenih od skupljenih brodova zacementiranih u asteroid.

U brzom slijedu Foyle je pronijet kroz prastaru ganymedansku barku, lasselovski bušač leda, kapetanski čamac, callistovsku tešku krstaricu, dvadesetdrugovjekovni transporter goriva čiji su stakleni spremnici još bili puni dimastog raketnog goriva. Dva stoljeća skupljanja bila su okupljena u toj košnici; arsenali oružja, biblioteke knjiga, muzeji kostima, skladišta strojeva, alata, zaliha, pića, kemikalija, sintetičkih materija i surogata.

Gomila oko nosila se trijumfalno derala. "Količ Dost!" uzvikivali su. Ženski zbor otpočeo je uzbuđeno blejanje:

Amonij bromid gr. 1 1/2

Kalij bromid gr. 3

Natrij bromid gr. 2

Limunska kiselina količ. dost.

"Količ Dost!" urlali su Znanstveni Ljudi. "Količ Dost!" Foyle se onesvijestio.

Ponovo se probudio. Bio je izvađen iz svog skafandera. Bio je u stakleniku asteroida gdje su uzgajane biljke zbog svježeg kisika. Stometarska oplata jednog starog nosača rudače činila je prostoriju, i jedan zid je potpuno opremljen sakupljenim prozorima... okruglim prozorima, četvrtastim prozorima, romboidnim, šestokutnim... svakakvi oblici i starosti prozora bili su ugrađeni čineći od ogromnog zida luđački krpež stakla i svjetla.

Udaljeno sunce blještalo je kroz njih; zrak je bio vruć i vlažan. Foyle je tupo pogledao uokolo. Đavolsko lice gledalo je u njega. Obrazi, brada, nos i očni kapci bili su užasno tetovirani poput drevne maorske maske. Preko čela bilo je tetovirano JOSEPH. "O" u JOSEPH imalo je malu strjelicu na gore s desne strane, što ga je pretvaralo u simbol Marsa, koji su znanstvenici koristili da označe muški spol.

"Mi smo Znanstvena Rasa," rekao je Joseph. "Ja sam Joseph; ovo je moj narod." Pokazao je. Foyle je pogledao nacerenu gomilu koja je okruživala njegova nosila. Sva lica bila su istetovirana u đavolje maske; sva čela imala su ispisana imena. "Koliko si dugo plutao?" pitao je Joseph.

"Vorga," promrmljao je Foyle.

"Ti si prvi koji je stigao u pedeset godina. Ti si silan čovjek. Veoma. Stizanje najsnažnijeg je doktrina Svetog Darwina. Jako znanstveno."

"Količ Dost!" zaurlala je gomila.

Joseph mu je ponudio epruvetu. Na njoj je bila etiketa; Lung, Cat. as., hematoxylin & eosin. "Hoćeš vitamin?" Joseph je upitao.

Kad Foyle nije odgovorio, Joseph je izvadio veliku tabletu iz epruvete, stavio je u lulu i zapalio. Povukao je dim i zagestikulirao. Tri djevojke pojavile su se pred Foyleom. Njihova lica bila su užasno tetovirana. Preko svakog čela bilo je ime: JOAN i MOIRA i POLLY. "O" u svakom od imena imalo je križić na dnu.

"Izaberi," rekao je Joseph. "Znanstveni Ljudi prakticiraju Prirodnu selekciju. Budi znanstven u svom izboru. Budi genetičan."

Kad se Foyle ponovo onesvijestio, njegova ruka skliznula je s nosila i očešala Moiru.

"Količ Dost!"

Bio je u kružnoj sali sa kupolastim krovom. Sala je bila opremljena hrđajućim antiknim spravama; centrifugom, operacijskim stolom, razbijenim fluoroskopom, autoklavima, kutijama korodiranih kirurških instrumenata.

Svezali su Foylea za operacijski stol dok je on bijesnio i buncao. Nahranili su ga. Obrijali su ga i okupali. Dva čovjeka počela su ručno okretati prastaru centrifugu. Ona je proizvodila ritmično klepetanje poput lupanja po ratnom bubnju. Okupljeni su počeli skakutati i pojati.

Uključili su stari autoklav. On je kuhao i štrcao, ispunjavajući salu pištećom parom. Uključili su stari fluoroskop. Imao je kratak spoj i bacao je šišteće munje iskara preko parom ispunjene sale.

Trometarski lik prišao je stolu. Bio je to Joseph na hoduljama. Nosio je kiruršku kapu, kiruršku masku i kiruršku kecelju koja je visila od njegovih ramena do poda. Kecelja je bila gusto istkana crvenim i crnim koncem kojim je ilustrirana anatomska podjela tijela. Joseph je bio grozna tapiserija iz udžbenika kirurgije.

"Objavljujem da si Nomad!" zapojao je Joseph.

Buka je postala zaglušujuća. Joseph je nagnuo zahrđalu konzervu nad Foyleovo tijelo. Osjetio se zadah etera.

Foyle je izgubio svoje krpice svijesti i tama ga je obuzela. Iz tame se "Vorga-T:1339" pojavljivala uvijek iznova, ubrzavajući na kursu prema suncu koji se probijao kroz Foyleovu krv i mozak dok nije mogao prestati nijemo kričati za osvetom.

Bio je nejasno svjestan pranja i hranjenja i skakutanja i pojanja. Konačno se probudio u svjesnom intervalu. Bila je tišina. Bio je u krevetu. Djevojka, Moira, bila je u krevetu s njim.

"Tko ti?" zastenjao je Foyle.

"Tvoja žena, Nomad."

"Što?"

"Tvoja žena. Ti si me odabrao, Nomad. Mi smo gamete."

"Što?"

"Znanstveno spareni," rekla je Moira ponosno. Podigla je rukav svoje spavaćice i pokazala mu svoju ruku. Bila je unakažena s četiri ružna zareza. "Bila sam cijepljena nečim starim, nečim novim, nečim

posuđenim i nečim plavim."

Foyle se iskobeljao iz kreveta.

"Gdje smo sad?"

"U našem domu."

"Kom domu?"

"Tvom. Ti si jedan od nas, Nomad. Moraš se oženiti svakog mjeseca i začeti mnogo djece. To će biti znanstveno. Ali ja sam prva."

Foyle ju je ignorirao i istražio. Bio je u glavnoj kabini jedne male rakete lansirane početkom dvadeset četvrtog stoljeća... nekad privatne jahte. Glavna kabina je pretvorena u spavaću sobu.

Okrenuo se ka prozorima i pogledao van. Jahta je bila ugrađena u masu asteroida, povezana prolazima s glavninom. Otišao je straga. Dvije manje kabine bile su napunjene rastućim biljem zbog kisika. Strojarnica je bila pretvorena u kuhinju. Bilo je Hi-Thrusta u spremnicima za gorivo, ali je napajao plamenike malog štednjaka slavljenog na raketne komore. Foyle je otišao naprijed. Komandna kabina bila je sad dnevni boravak, ali su kontrole još bile uporabive.

Razmislio je.

Otišao je straga u kuhinju i rasklopio štednjak. Spojio je spremnike goriva s prvobitnim komorama za mlazno sagorijevanje. Moira ga je radoznalo slijedila.

"Što to radiš, Nomad?"

"Moram izići odavde, cura," promrmljao je Foyle. "Imam posla s brodom zvanim 'Vorga'. Kužiš me, cura? Ima se istrgnem odavde u ovom brodu, je sve."

Moira je ustuknula panično. Foyle je vidio pogled u njenim očima i skočio na nju. Bio je toliko obogaljen da ga je lako izbjegla. Otvorila je usta i prodorno kriknula. U tom trenu jaka buka razlegla se jahtom; bili su to Joseph i njegovi Znanstveni Ljudi đavoljih lica vani. Lupajući po kovinskoj oplati, obavljajući ritual znanstvenog bučanja za mladence.

Moira je kričala i bježala dok ju je Foyle strpljivo gonio. Satjerao ju je u kut, strgnuo joj spavaćicu i vezao je i začepio joj usta njom. Moira je bila dovoljno bučna da raspoluti asteroid, ali je znanstveno bučanje bilo glasnije.

Foyle je završio sa svojim grubim krpanjem strojarnice; do sad je već bio skoro stručnjak. Podigao je koprcajuću djevojku, i odnio je do glavnih vrata.

"Odlazim," viknuo je u Moirino uho. "Polijetanje. Izbiti ću iz asteroida. Gadan drmeš, curo. Možda svi umru, vi. Sve se širom raspadne. Nemam pojam što bude. Nema više zrak. Nema više asteroid. Idi im rečeš. Upozoriš. Idi, cura."

Otvorio je vrata, gurnuo Moiru van, zalupio vratima i zaključao ih. Bučanje je istog trena stalo.

Za kontrolama Foyle je pritisnuo paljenje. Automatska sirena za polijetanje otpočela je urlanje koje se nije čulo desetljećima. Komore mlaznica proradile su s tupim udarima. Foyle je sačekao da temperatura dostigne vrelinu paljenja. Dok je čekao, patio je. Jahta je bila zacementirana u asteroid. Bila je okružena kamenom i željezom. Njene stražnje mlaznice bile su tik uz jedan drugi brod uguran u cijelu masu. Nije znao što će se dogoditi kad njegove mlaznice počnu raditi, ali je bio nagnan na kockanje "Vorgom".

Uključio je mlaznice. Začula se šuplja eksplozija kad je Hi-Thrust buknuo iz krme broda. Jahta se zatresla, napregla, usijala. Začula se škripa kovine. Tada je jahta krenula naprijed. Kovina, kamen i staklo su se razbili i brod je izbio iz asteroida u svemir.

Mornarica Unutarnjih Planeta pokupila ga je sto pedeset tisuća kilometara izvan Marsove orbite. Nakon sedam mjeseci oružanog rata, ophodnje U.P. bile su oprezne ali nemarne. Kad jahta nije odgovorila i propustila da emitira odzive za prepoznavanje, trebala je biti raznijeta hicem a pitanja su se mogla postavljati olupini poslije. Ali jahta je bila mala, a posada krstaša bila je zagrijana za novac od plijena. Približili su se i uhvatili je.

Našli su Foylea unutra, kako puzi poput bezglavog crva kroz hrpu smeća brodske opreme i pokućstva. Opet je krvario, bazdeći zbog poodmakle gangrene, i jedna strana njegove glave bila je kaša. Unijeli su ga u dispanzer na krstašu i pažljivo prekrili njegov tank. Foyle je bio prizor previše gadan čak i za očvrsle želuce mornaričara s donje palube.

Krpali su njegovu tjelesinu u amniotičkom tanku dok su završavali svoju ophodnu turu. Na putu natrag do Tere, Foyle je povratio svijest i izgovarao riječi koje su počinjale sa V. Znao je da je spašen. Znao je da samo vrijeme stoji između njega i odmazde. Bolničar u dispanzeru začuo ga je kako likuje u svom tanku i razmaknuo zavjese. Foyleove zamućene oči pogledale su na gore. Bolničar nije mogao obuzdati svoju znatiželju.

"Čuješ me, čovjek?" prošaputao je.

Foyle je zagunđao. Bolničar se nagnuo niže.

"Što se zbilo? Tko ti je kog vraga to napravio?"

"Što?" prokrištao je Foyle.

"Zar ne znaš?"

"Što? Što bilo, ti?"

"Sačekaj minut, je sve."

Bolničar je nestao kad je jauntirao do skladišne kabine, i opet se pojavio pored tanka pet sekundi kasnije. Foyle se s mukom podigao iz tekućine. Oči su mu blještale.

"Vraća mi se, čovjek. Jednim dijelom. Jauntiranje. Nisam mogao jauntirati na 'Nomadu', ja."

"Što?"

"Izgubio sam glavu."

"Čovjek, nije ostalo glave za izgubiti, tebi."

"Nisam mogao jauntirati. Zaboravio kako, je sve. Zaboravio sve, ja. Još se ne sjećam mnogo. Ja -"

Ustuknuo je užasnuto kad mu je bolničar gurnuo sliku užasnog tetoviranog lica pod nos. Bila je to maorska maska. Obrazi, brada, nos i očni kapci bili su ukrašeni prugama i krivuljama. Preko čela bilo je ispisano NOMAD. Foyle se zabuljio, a onda uzvisio u agoniji. Slika je bila ogledalo. Lice je bilo njegovo vlastito.

Tri

"Bravo, g. Harris! Odlično! L-E-S, gospodo. Nemojte zaboraviti. Lokacija. Elevacija. Situacija. To je jedini način da zapamtite vaše koordinate za jauntiranje. Etre ente le marteau et l'enclume. Francuski. Nemojte još jauntirati, g. Peters. Sačekajte na red. Budite strpljivi, svi vi ćete biti klasa C kad-tad. Je li netko vidio g. Foylea? Nema ga. O, gle tog predivnog smeđeg kosa. Slušaj ga. O, joj, mislim posvuda... ili sam to rekla, gospodo?"

"Pola i pola, gđice."

"Zbilja se čini nepošteno. Jednosmjerna telepatija je neugodna. Zbilja se ispričavam što sam vas zasula svojim mislima."

"Sviđa nam se, gđice. Vi lijepo mislite."

"Kako ljubazno od vas, g. Gorgas. U redu, razrede; svi natrag u školu i počinjemo opet. Je li g. Foyle već jauntirao? Nikako da ga imam na oku."

Robin Wednesbury je vodila svoj razred ponovne obuke jauntiranja na turu kroz New York City, i bilo je to isto toliko uzbudljivo za cerebralce kao i za djecu u njenom početnom razredu. Postupala je s odraslima kao s djecom i oni su prilično uživali u tome. Tokom prošlog mjeseca su pamtili jauntske postaje na uličnim križanjima, recitirajući: "L-E-S, gđice. Lokacija. Elevacija. Situacija."

Ona je bila visoka, lijepa mlada crnkinja, briljantna i kultivirana, ali hendikepirana činjenicom da je bila telešiljač, jednosmjerni telepat. Mogla je emitirati svoje misli svijetu, ali nije mogla primiti ništa. To je bio nedostatak koji joj je priječio glamuroznije karijere, ali joj je odgovarao za učenje. I pored svog promjenljivog temperamenta, Robin Wednesbury bila je iscrpna i metodična instruktorica jauntiranja.

Ljudi su dovedeni iz Opće ratne bolnice u jauntsku školu, koja je zauzimala jednu cijelu zgradu u Hudson Bridgeu kod Četrdeset Druge ulice. Krenuli su iz škole i odmarširali u mirnoj krokodilskoj formaciji do ogromne jauntske postaje na Times Squareu, koju su gorljivo zapamtili. Onda su svi jauntirali nazad u školu i natrag do Times Squarea. Krokodil se ponovo oformio i odmarširali su do Columbus Circlea i zapamtili njegove koordinate. Onda su svi jauntirali natrag u školu preko Times Squarea i vratili se istim putem do Columbus Circlea. Još jednom se krokodil oformio i krenuli su do Grand Army Plaze da ponove pamćenje i jauntiranje.

Robin je ponovo pokazivala pacijentima (svima s ozljedama glave koji su izgubili moć jauntiranja) ekspresna zastajališta, tako reći, javnih jauntskih postaja. Kasnije će zapamtiti lokalne postaje na uličnim križanjima. Kako su im se horizonti širili (i moći vraćale) pamtit će jauntske postaje u sve širim krugovima, ograničeni prihodima koliko i sposobnošću; jer jedna stvar bila je izvjesna; morali ste zbilja vidjeti neko mjesto da ga zapamtite, što je značilo da prvo morate platiti prijevoz koji će vas dovesti tamo. Čak ni trodimenzionalne fotografije nisu bile dostatne. Velika turneja je dobila potpuno novo značenje za bogate.

"Lokacija. Elevacija. Situacija." predavala je Robin Wednesbury i razred je jauntirao putem ekspresnih postaja od Washington Heightsa do Hudson Bridgea i natrag u početnim skokovima od pola kilometra, gorljivo slijedeći svoju lijepu crnu učiteljicu.

Niski inžinjerski narednik s platinskom lubanjom najednom je progovorio uličnim jezikom: "Ali ne ima elevacije, gđica. Na zemlji

smo, mi."

"Nema, naredniče Logan. 'Nema nikakve' je bolje rečeno. Ispričavam se. Predavanje postaje navika a ja danas imam problema s kontroliranjem svog razmišljanja. Ratne vijesti su tako loše. Doći ćemo na Elevaciju kad počnemo pamtiti postaje na vrhovima nebodera, naredniče Logan."

Čovjek s umjetnom lubanjom je to probavio, a onda zapitao: "Mi čujemo vi kad vi mislite, to stvar s vi?"

"Točno tako."

"Ali vi ne čujete mi?"

"Nikad. Ja sam jednosmjerni telepat."

"Mi svi čujemo vi, ili samo ja, je sve?"

"To ovisi, naredniče Logan. Kad se koncentriram, samo onaj kome mislim; kad se zaboravim, svatko i bilo tko... jadnici. Ispričajte me." Robin se okrenula i dozvala: "Ne oklijevajte prije jauntiranja, komandire Harris. To pokreće sumnju, a sumnja okončava jauntiranje. Samo zakoračite i raspalite."

"Ponekad se brinem, gđice," rekao je komandir čvrsto zamotane glave. Očito je oklijevao na rubu površine za jauntiranje.

"Brinete? O čemu?"

"Možda će netko već stajati tamo gdje ja stignem. Onda će biti vraškog raspaljivanja, gđice. Oprostite."

"Pa to sam objasnila već sto puta. Stručnjaci su podesili svaku jauntsku postaju na svijetu da primi promet u špici. Zato su privatne jauntske postaje male, a ona na Times Squareu je dvjesto metara široka. Sve je to izračunato matematički i šansa je jedan u deset milijuna za istodobno pojavljivanje. To je manje od šanse da poginete u nesreći mlažnjaka."

Zamotani komandir je dvojbeno klimnuo i zakoračio na izdignutu površine postaje. Bila je od bijelog betona, okrugla, i urešena živopisnim crno-bijelim uzorkom za pomoć pri pamćenju. U središtu je bila osvijetljena plaketa na kojoj je navedeno njeno ime i jauntske koordinate njene zemljopisne širine i duljine i elevacije.

U trenutku kad je zamotani čovjek prikupljao hrabrost za svoje početničko jauntiranje, postaja je počela treperiti od nagle užurbanosti dolazaka i odlazaka. Likovi su se pojavljivali na tren kad bi dojauntirali, oklijevali dok su provjeravali svoju okolinu i postavili nove koordinate, a onda nestajali kad su odjauntirali. Pri svakom nestanku čuo se prigušeni pucanj kad bi zrak jurnuo u prostor prije

toga zauzet nekim tijelom.

"Čekajte, razrede," dozvala je Robin. "Trenutno je gužva. Svi siđite s postaje, molim vas."

Radnici u teškoj radnoj odjeći, još umrljanoj snijegom, bili su na putu na jug kući nakon smjene u sjevernim šumama. Pedeset mljekara odjevenih u bijelo išli su na zapad ka St. Louisu. Oni su slijedili jutro od istočne vremenske zone do pacifičke zone. A s istočnog Greenlanda, gdje je već bilo podne, horda uredskih službenika s bijelim ovratnicima navalila je u New York na pauzu za ručak.

Gužva je završila za par trenutaka. "Dobro, razrede," zazvala je Robin. "Nastavit ćemo. O, joj, gdje je g. Foyle? On stalno nedostaje."

"S licem što ga ima, on, ne možete ga kriviti što ga skriva, gđica. Gore na cerebralnom odjelu zovemo ga Grdi, mi."

"On zbilja izgleda užasno, zar ne, naredniče Logan. Zar mu ne mogu skinuti te oznake?"

"Pokušavaju, gđice Robin, ali ne znaju kako. To se zove 'tetoviranje' i nekako je zaboravljeno, je sve."

"A kako je onda g. Foyle dobio to lice?"

"Nitko ne zna, gđica Robin. Gore je na cerebralnom jer je izgubio pamet, on. Ne može se ništ sjetiti. Osobno, da imam takvo lice ne bih se htio sjetiti, ja."

"Šteta. Izgleda zastrašujuće. Naredniče Logan, mislite li da sam dopustila da mi pobjegne neka misao o g. Foyleu i povrijedila njegove osjećaje?"

Niski čovjek s platinskom lubanjom je razmislio. "Ne, gđica. Ne biste povrijedili ničija osjećanja, vi. A Foyle ne ima nikakvih za povrijediti, on. Samo je velika, glupa volina, je sve."

"Moram biti tako oprezna, naredniče Logan. Znate, nitko ne voli doznati što druga osoba zbilja misli o njemu. Zamišljamo da bismo, ali ne. Ovo moje teleslanje čini me omrznutom. I usamljenom. Ja - Molim vas ne slušajte me, imam problema da kontroliram svoje misli. Ah! Tu ste, g. Foyle. Gdje ste vi to zalutali?"

Foyle je dojauntirao na postaju i brzo sišao, krijući svoje odurno lice. "Bio vježbao, ja," promrmljao je.

Robin je potisnula drhtaj odvratnosti u sebi i suosjećajno mu prišla. Primila ga je pod ruku. "Zbilja biste trebali više biti s nama. Svi smo mi prijatelji i lijepo se provodimo. Priključite se."

Foyle je odbio da je pogleda u oči. Kad je mrgodno izvukao svoju

ruku ispod njene, Robin je najednom shvatila da mu je rukav potpuno promočen. Njegova bolnička uniforma bila je cijela natopljena.

"Mokra? On je bio negdje na kiši. Ali vidjela sam jutarnji meteorološki izvještaj. Nema kiše istočno od St. Louisa. Onda mora da je jauntirao dalje od toga. Ali ne bi trebalo da može. On je navodno izgubio svo sjećanje i sposobnost da jauntira. On otežе."

Foyle je skočio ka njoj. "Ušuti, ti!" Divljačnost njegovog lica bila je užasavajuća.

"Onda zbilja otežeš."

"Što znaš?"

"Da si budala. Prestani praviti scenu."

"Jesu li te čuli?"

"Ne znam. Pusti me." Robin se okrenula od Foylea. "U redu, razrede. Završili smo za danas. Svi natrag u školu do bolničkog autobusa. Vi jauntirajte prvi, naredniče Logan. Zapamtite: L-E-S. Lokacija. Elevacija. Situacija..."

"Što hoćeš?" zarežao je Foyle. "Da te platim, ti?"

"Budi tiho. Prestani praviti scenu. Sad, nemojte oklijevati, komandire Harris. Zakoračite i odjauntirajte."

"Hoću razgovarati s tobom."

"Svakako ne. Sačekajte svoj red, g. Peters. Nemojte toliko žuriti."

"Hoćeš li me prijaviti u bolnici?"

"Naravno."

"Hoću razgovarati s tobom."

"Ne."

"Otišli su sad, svi. Imamo vremena. Naći ćemo se u tvom stanu."

"Mom stanu?" Robin je bila zbilja preplašena.

"U Green Bayu, Wisconsin."

"Ovo je apsurdno. Ja nemam što raspravljati s ovim -"

"Imaš dosta, gđice Robin. Imaš raspravljati o svojoj obitelji."

Foyle se nasmiješio na užas koji je ona zračila. "Nađemo se u tvom stanu," ponovio je.

"Ne možeš nikako znati gdje je," kolebala se ona.

"Upravo sam ti rekao, zar ne?"

"T-ti nikako nisi mogao jauntirati tako daleko. Ti -"

"Ne?" Maska se osmjehnula. "Upravo si mi rekla da ote- što god. Rekla si istinu, ti. Imamo pola sata. Nađemo se tamo."

Stan Robin Wednesbury bio je u masivnoj zgradi izgrađenoj na osami obale Green Baya. Stambena zgrada izgledala je kao da ju je neki mađioničar premjestio iz gradske stambene četvrti i ostavio među borovima Wisconsina. Takve zgrade bile su uobičajene u jauntirajućem svijetu. Sa samodovoljnim postrojenjima osvjetljenja i grijanja, i jauntiranjem da riješi prometne probleme, pojedinačna i višestruka staništa građena su u pustinji, šumi ili divljini.

Sam stan je bio četverosobni apartman, jako izoliran da zaštiti susjede od Robininog teleslanja. Bio je pretrpan knjigama, glazbom, slikama i grafikama... što je sve svjedočilo o kultiviranom i usamljenom životu ove nesretne jednosmjerne telepatkinje.

Robin je jauntirala u dnevni boravak stana nekoliko sekundi nakon Foylea koji ju je čekao s zvjerskim nestrpljenjem.

"Sad znaš zasigurno," počeo je bez uvoda. Uhvatio je njenu ruku u bolan stisak. "Ali neš ti reći nikom u bolnici za mene, gđice Robin. Nikom."

"Pusti me!" Robin ga je udarila po licu. "Zvijeri! Divljače! Da me nisi dotakao!"

Foyle ju je pustio i odmaknuo se. Djelovanje njene odvratnosti potaklo ga je da se ljutito okrene da skrije svoje lice.

"Znači jesi otezao. Znao si jauntirati. Jauntirao si cijelo vrijeme dok si se pretvarao da učiš u početnom razredu... velikim skokovima po zemlji; po cijelom svijetu, koliko znam."

"Da, idem s Times Squarea do Columbus Circlea preko... uglavnom svuda, gđice Robin."

"I zato te uvijek nema. Ali zašto? Zašto? Što smjeraš?"

Izraz opsjednute lukavosti pojavio se na užasnom licu. "Smjestio sam se u Opću bolnicu, ja. To je moja operativna baza, vidiš? Ja sređujem nešto, gđice Robin. Imam dug za platiti, ja. Morao sam naći gdje je izvjesni brod. Sad će mi platiti. Ne tebe strulim, 'Vorga'. Ubijem te, 'Vorga'. Ubijem te ružno!"

Prestao je vikati i pogledao u nju s divljačkim trijumfom. Robin je ustuknula uznemireno. "Za ime Božje, o čemu to govoriš?"

"'Vorga'. Vorga-T:1339'. Jesi ikad čula za nju, gđice Robin? Doznao sam gdje je iz Bo'ness & Uig brodskog registra. Bo'ness & Uig su u SanFranu. Otišao sam tamo, ja, onaj put kad ste nas učili gradske

jauntske postaje. Otišao u SanFran, ja. Našao 'Vorgu', ja. Ona je u Vancouverskom brodogradilištu. Vlasnik joj je Presteign od Presteigna. Si čula za njega, gđice Robin? Presteign je najveći čovjek na Teri, je sve. Ali on mene neće zaustaviti. Ubit ću 'Vorgu' ružno. I ni vi me nećete zaustaviti, gđice Robin."

Foyle je unio svoje lice blizu njenom. "Jer se pokrivam, gđice Robin. Pokrivam svaku slabu točku duž crte. Imam nešto o svakom tko bi me mogao zaustaviti prije nego što ubijem 'Vorgu'... uključujući tebe, gđice Robin."

"Ne."

"Da. Saznao sam gdje živiš. Znaju u bolnici. Došao sam ovamo i razgledao. Pročitao tvoj dnevnik, gđice Robin. Imaš obitelj na Callistu, majku i dvije sestre."

"Za ime Božje!"

"Tako da te to čini strancem-zaraćenikom. Kad je rat počeo tebi i svima ostalima dato je mjesec dana da napustite Unutarnje Planete i odete kući. Svi koji nisu postali su špijuni po zakonu." Foyle je raširio svoju šaku. "Imam te baš tu, curo." Stegnuo je pesnicu.

"Moja majka i sestre nastojale su napustiti Callisto godinu i pol dana. Mi spadamo ovdje. Mi -"

"Imam te baš tu," ponovio je Foyle. "Znaš li što rade špijunima? Režu informacije iz njih. Izrežu te na komade, gđice Robin. Raskomadaju te, dio po dio -"

Crna djevojka je zavrištala. Foyle je zadovoljno klimnuo i rukama primio njena drhtava ramena. "Imam te, je sve. Ne možeš čak ni pobjeći od mene jer sve što moram učiniti je javiti Obavještajnoj i gdje si ti? nema ništa što bilo tko može učiniti da me zaustavi; ni bolnica i čak ni g. Sveti Moćni Presteign od Presteigna."

"Gubi se, ti prljava, odvratna... stvari. Gubi se!"

"Ne sviđa ti se moje lice, gđice Robin? E pa, nema ništa što možeš učiniti ni glede toga." Najednom ju je podigao i odnio do velikog kauča. Bacio ju je na kauč. "Ništa," ponovio je.

Posvećen principu upadljivog razbacivanja, na kojem je cijelo društvo zasnovano, Presteign od Presteigna je opremio svoju viktorijansku palaču u Central Parku dizalima, internim telefonima, poslužnim dizalima i svim ostalim spravama za olakšavanje posla koje je jauntiranje učinilo zastarjelima. Posluga tog licitarskog dvorca pokorno je hodala iz sobe u sobu, otvarajući i zatvarajući vrata, i

penjući se stubama.

Presteign od Presteigna je ustao, obukao se uz pomoć butlera i brice, spustio u jutarnju sobu pomoću dizala, i doručkovao, potpomognut butlerom, slugom i konobaricom. Napustio je jutarnju sobu i ušao u svoju radnu sobu. U doba kad su komunikacijski sistemi doslovno izumrli - kad je bilo daleko lakše jauntirati do nečijeg ureda na razgovor nego telefonirati ili brzojaviti - Presteign je još držao antiknu telefonsku centralu s operaterom u svojoj radnoj sobi.

"Dajte mi Dagenhama," rekao je.

Operater se mučio i konačno ga spojio s Dagenhamovim Kuririma, Inc. Bila je to stomilijunska organizacija ujedinjenih jauntista koja je garantirala da će obaviti bilo koji javni ili povjerljivi posao za bilo kog naručitelja. Njihova cijena bila je jedan Cr po milji. Dagenham je garantirao da njegov kurir može obići cijeli svijet za osamdeset minuta.

Osamdeset sekundi nakon što je Presteigneov poziv spojen, Dagenhamov kurir pojavio se na privatnoj jauntskoj postaji ispred Presteignove kuće, bio identificiran i pušten kroz jauntskootporni labirint iza ulaza. Kao i svaki pripadnik Dagenhamove ekipe, bio je jauntist klase M, sposoban da se u nedogled teleportira tisuću milja po skoku, i upoznat s tisućama jauntskih koordinata. Bio je vrhunski specijalist za podmuklost i prevarantstvo, obučen do britke efikasnosti i smjelosti koja je karakterizirala Dagenhamove Kurire i oličavala bezobzirnost njihovog osnivača.

"Presteign?" rekao je, ne gubeći vrijeme na protokol.

"Želim unajmiti Dagenhama."

"Spreman, Presteigne."

"Ne vi. Hoću samog Saula Dagenhama."

"G. Dagenham više ne pruža osobne usluge za manje od 100 000 Cr."

"Iznos će biti peterostruko toliki."

"Naknada ili postotak?"

"Oboje. Četvrt milijuna naknade, i četvrt milijuna garantirano naspram 10 posto cijelog iznosa koji se riskira."

"Dogovoreno. U pitanju je?"

"PyrE."

"Kako se to piše, molim?"

"Ime vam ne znači ništa?"

"Ne."

"Dobro. Dagenhamu će značiti. PyrE. Veliko P - y - r - veliko E. Izgovara se 'pajr' poput pogrebne lomače. Recite Dagenhamu da smo pronašli PyrE. Njega angažiramo da ga dobije... pod svaku cijenu... preko čovjeka po imenu Foyle. Gulliver Foyle."

Kurir je izvadio maleni srebrnasti biser, memo-kuglicu, ponovio Presteignove upute u nju i otišao ne rekavši više ništa. Presteign se okrenuo svom telefonskom operateru. "Nazovite mi Regisa Sheffielda," naredio je.

Deset minuta nakon što je poziv proslijeđen odvjetničkom uredu Regisa Sheffielda, mladi odvjetnički pripravnik pojavio se na Presteignovoj privatnoj jauntskoj postaji, bio pregledan i pušten kroz labirint. Bio je to bistar mladić umivenog lica s izrazom obradovanog zeca.

"Oprostite za kašnjenje, Presteigne," rekao je. "Dobili smo vaš poziv u Chicagu a ja sam još samo D klasa od sedamsto kilometara. Trebalo mi je vremena da dođem do ovdje."

"Da li vaš šef ima parnicu u Chicagu?"

"Chicagu, New Yorku i Washingtonu. Jauntirao je od suda do suda cijelo jutro. Mi ga zamjenjujemo dok je u drugoj sudnici."

"Hoću ga angažirati."

"Čast nam je, Presteigne, ali g. Sheffield je prilično zauzet."

"Nije previše zauzet za PyrE."

"Oprostite, gospodine, nisam baš -"

"Ne, ti nisi, ali Sheffield hoće. Samo mu recite: PyrE kao pogrebnoj lomači, i iznos njegove naknade."

"Koji je?"

"Četvrt milijuna naknade i četvrt milijuna garantirano naspram 10 posto cijelog iznosa koji se riskira."

"A što se zahtijeva od g. Sheffielda?"

"Da pripravi svako poznato zakonsko sredstvo za kidnapiranje čovjeka i njegovo držanje uprkos vojsci, mornarici i policiji."

"Odista. Čovjek je?"

"Gulliver Foyle."

Odvjetnički pripravnik promrmljao je brze bilješke u memo-kuglicu, gurnuo kuglicu u uho, slušao, klimnuo i otišao. Presteign je napustio radnu sobu i popeo se raskošnim stubištem do odaja njegove

kćeri da joj formalno izrazi jutarnje poštovanje.

U kućama bogatih, sobe ženskih ukućana bile su slijepe, bez prozora ili vrata, otvorene samo jauntiranju najbližih članova obitelji. Time se moralnost održavala i čednost branila. Ali pošto je Olivia Presteign sama bila slijepa glede normalnog vida, nije mogla jauntirati. Stoga se u njene odaje ulazilo kroz vrata koja su pažljivo čuvali stari sluge u livrejama klana Presteignovih.

Olivia Presteign bila je prelijepa albinka. Njena kosa bila je bijela svila, njena koža bila je bijeli saten, njeni nokti, njene usne i oči bili su koral. Bila je prelijepa i slijepa na čudesan način, jer je mogla vidjeti samo infracrveno, valne duljine od 7500 angstroma do jednog milimetra. Vidjela je toplotne valove, magnetna polja, radio valove, radar, sonar i elektromagnetna polja.

Ona je držala svoju jutarnju audijenciju u primaćoj sobi odaja. Sjedila je u brokatnom naslonjaču, pijuckajući čaj, čuvana svojom duennom, predsjedavajući, čavrljajući s tucet ljudi i žena koji su stojali u sobi. Izgledala je poput istančane statue od mramora i koralja, čije su slijepe oči bljeskale dok je vidjela, a ipak ne vidjela.

Vidjela je primaću sobu kao pulsirajući tok toplotnih emanacija u rangu od vrelih svjetiljki do hladnih sjena. Vidjela je blistave magnetske oblike satova, telefona, svjetala i brava. Vidjela je i prepoznavala ljude po karakterističnim toplotnim uzorcima koje su odavala njihova lica i tijela. Vidjela je, oko svake glave, auru mutnog elektromagnetnog uzora mozga, i svijetleći po toplinskom zračenju svakog tijela, stalno promjenljivi tonus mišića i živaca.

Presteign nije mario za umjetnike, glazbenike i kicoše koje je Olivia okupljala oko sebe, ali ga je zadovoljavalo što je tog jutra uočio dosta društveno istaknutih gostiju. Tu je bio jedan Sears-Roebuck, jedan Gillet, mladi Sidney Kodak koji će jednog dana biti Kodak od Kodaka, jedan Houbigant, Buick od Buicka, i R. H. Macy XVI, glavešina moćnog Saks-Gimbel klana.

Presteign je izrazio poštovanje svojoj kćeri i napustio kuću. Krenuo je u sjedište klana u Wall Streetu 99 u četveropregu koji je vozio kočijaš potpomognut konjušarem, obojica u Presteignovim bojama crvenoj, crnoj i plavoj. Crno "P" na skrletnom i kobaltnom polju bilo je jedan od najstarijih i najpoštivanijih znakova, koji se po starosti mjerio s "57" Heinzovog klana ili "RR" Rolls-Royceove dinastije.

Glavešina Presteignovog klana bio je uobičajen prizor za newyorske jauntiste. Čelično sive kose, naočit, moćan, besprijekornog odijela i manira starinskog stila, presteign od Presteigna bio je primjer odabranog društva, jer je bio na toliko visokom položaju da je koristio

kočijaše, konjušare, štalske momke i konje da obave za njega nešto što su obični smrtnici izvodili jauntiranjem.

Kako su se ljudi uzdizali na društvenoj ljestvici, pokazivali su svoj položaj time što su odbijali jauntirati. Novoprimljeni u veliki trgovinski klan jahao bi skupocjeni bicikl. Pripadnik klana u usponu vozio bi mala sportska kola. Satnik bratstva bio je prevožen u šofiranom antikvitetu iz starih dana, očuvanom Bentleyu ili Cadillacu ili ogromnoj Lagondi. A nasljednik u izravnoj crti klanskog glavešinstva držao bi jahtu ili avion. Presteign od Presteigna, glava klana Presteign, posjedovao je kočije, kola, jahte, avione i vlakove. Njegov položaj u društvu bio je takav da nije jauntirao četredeset godina. Potajno je prezirao prodorne nove bogataše poput Dagenhama i Sheffielda koji su još jauntirali i nisu se stidjeli toga.

Presteign je ušao u tvrđavu s kruništem u Wall Streetu 99 koja je bila Zamak Presteign. Njena posada i odbrana bila je njegova čuvena Jaunte-Straža, sva u livrejama klana. Presteign je hodao otmjenim korakom poglavara dok su ga vodili do njegovog ureda. Odista je bio veličanstveniji od poglavara, kao što je nesretni vladin zvaničnik koji je čekao na audijenciju otkrio sebi na štetu. Taj nesretni čovjek iskočio je iz gomile čekajućih zamolbenika dok je Presteign prolazio.

"G. Presteigne," otpočeo je. "Ja sam iz Poreske Uprave, i moram porazgovarati s vama jutr-"

Presteign ga je prekinuo ledenim pogledom.

"Postoje tisuće Presteigna," izgovorio je. "Svima se obraća s Gospodine. Ali ja sam Presteign od Presteigna, glava kuće i bratstva, prvak obitelji, poglavica klana. Mene se oslovljava s Presteigne. Ne 'Gospodine' Presteigne. Presteigne."

Okrenuo se i ušao u svoj ured gdje ga je njegovo osoblje pozdravilo prigušenim korom: "Dobro jutro, Presteigne."

Presteign je klimnuo glavom, nasmiješio se svojim osmijehom baziliska i sjeo za prijestolni stol dok je Jaunte-Straža pirlikala frulama i lupala bubnjevima. Presteign je dao znak da audijencija počne. Kućni Komornik istupio je naprijed sa svitkom. Presteign je prezirao memo-kuglice i sve mehaničke poslovne sprave.

"Izvještaj o poduzećima Klana Presteign," otpočeo je komornik. "Redovne Dionice: Gornja 201 1/2, Donja 201 1/4. Prosječne razine New York, Pariz, Ceylon, Tokyo -"

Presteign je nestrpljivo odmahnuo rukom. Komornik se povukao da bi ga zamijenio Ceremonijal-majstor.

"Još jedan G. Presto kojeg treba promaknuti, Presteigne."

Presteign je obuzdao svoje nestrpljenje i istrpio dosadnu ceremoniju prisege 497og G. Prestoa u redove Presteign Prestoa koji su upravljali trgovinama u Presteignovom odjelu prodaje. Donedavno je taj čovjek imao vlastito lice i tijelo. Sada, nakon godina obazrivog testiranja i brižljive indoktrinacije, odabran je da se priključi Prestoima.

Nakon šest mjeseci kirurgije i psihokondicioniranja, bio je identičan s ostalih 496 G. Prestoa i idealiziranim portretom G. Prestoa koji je visio iza Presteignovog prijestolja... ljubaznim, poštenim čovjekom koji je sličio Abrahamu Lincolnu, čovjekom koji je trenutno pobuđivao naklonost i povjerenje. Širom svijeta kupci su ulazili u identičnu Presteignovu trgovinu i pozdravljao ih je identični upravitelj, G. Presto. Njegova konkurencija, koja ga nije nadmašivala, bili su G. Kwik Kodakovog klana i Ujko Monty Montgomery Warda.

Kad je ceremonija okončana, Presteign je naglo ustao da naznači da je javno primanje završeno. Ured je očišćen od svih osim najviših zvaničnika. Presteign je šetkao, očito s kuhajućim nestrpljenjem. Nikad nije psovao, ali njegova uzdržanost bila je strašnija od prostota.

"Foyle," rekao je stisnutim glasom. "Obični mornar. Smeće. Talog. Ulični šljam. Ali taj čovjek se ispriječio između mene i -"

"Ako vam je po volji, Presteigne," krotko je upao Ceremonijal-majstor. "Jedanaest je sati po Istočnom vremenu; osam po Pacifičkom vremenu."

"Što?"

"Ako vam je po volji, Presteigne, smijem li vas podsjetiti da je za devet zakazana ceremonija porinuća, po Pacifičkom vremenu? Vi trebate predsjedavati u Vancouverskom brodogradilištu."

"Porinuće?"

"Naš novi teretnjak, Presteign 'Princeza'. Potrajat će neko vrijeme da se uspostavi trodimenzionalni daljinski kontakt s brodogradilištem pa bolje da -"

"Prisustvovat ću osobno."

"Osobno!" ustuknuo je Ceremonijal-majstor. "Ali ne možemo nikako odletjeti do Vancouvera za sat vremena, Presteigne. Mi -"

"Jauntirati ću," odbrusio je Presteign od Presteigna. Tolika je bila njegova živčanost.

Njegovo osupnuto osoblje obavilo je žurne pripreme. Tekliči su jauntirali naprijed da upozore Presteignove urede duž zemlje, i privatne jauntske postaje su raščišćene. Presteign je doveden do

postaje u svom newyorškom uredu. Bila je to okrugla platforma u zatamnjenoj sobi bez prozora - maskiranje i skrivanje neophodno da se spriječi neovlaštene osobe da otkriju i zapamte koordinate. Iz istog razloga, sve kuće i uredi imale su jednosmjerne prozore i labirinte za zbunjivanje pred vratima.

Da se jauntira bilo je neophodno (između ostalog) za čovjeka da zna točno gdje je i kamo ide, ili nije bilo mnogo nade da će stići živ. Bilo je nemoguće jauntirati s neodređenog polazišta kao i da se stigne na nepoznato odredište. Poput pucanja iz puške, moralo se znati gdje nanišaniti i koji kraj puške držati. Ali pogled kroz prozor ili vrata mogao bi biti dovoljan da se zapamte L-E-S koordinate nekog mjesta.

Presteign je zakoračio na postaju, vizualizirao koordinate svog odredišta u philadelphijskom uredu, vidjevši sliku jasno i položaj precizno. Opustio se i energizirao jedan koncentrirani zamah volje i vjere ka cilju. Jauntirao je. Uslijedio je vrtoglav trenutak u kojem mu se vid zamutio. Newyorška postaja je ispala iz fokusa; philadelphijska postaja je ušla u fokus. Osjetilo se propadanje, a zatim dizanje. Stigao je. Ceremonijal-majstor i ostali iz njegove posluge stigli su nakon trena odlaganja iz poštivanja.

Tako je, jauntiranjima od stotinak i dvjestotinak kilometara, Presteign prešao kontinent, i stigao pred Vancouversko brodogradilište u točno devet sati ujutro po Pacifičkom vremenu. Otišao je iz New Yorka u 11 prijepodne. Dobio je dva sata dana. To je, također, bilo uobičajeno u jauntirajućem svijetu.

Četvorni kilometar neograđenog betona (kakva bi ograda zaustavila jauntista?) koji je činio brodogradilište izgledao je poput bijelog stola pokrivenog crnim novčićima uredno poredanim u koncentrične krugove. Ali kad se prišlo bliže, novčići bi se povećali u tridesetmetarske otvore crnih jama ukopanih duboko u utrobu zemlje. Svaki kružni otvor bio je po obodu načičkan betonskim građevinama, uredima, sobama za provjeru, kantinama, svlačionicama.

To su bile jame za polijetanje i slijetanje, suhi dok i konstrukcijske jame brodogradilišta. Svemirski brodovi, poput jedrenjaka, nisu nikad konstruirani da bez pomoći nose svoju vlastitu težinu protiv privlačenja gravitacijske sile. Normalna terenska gravitacija bi slomila kralježnicu svemirskog broda kao ljusku jajeta. Brodovi su bili građeni u dubokim jamama, stojeći okomito u mreži skela i mreža, učvršćeni i pridržani antigravitacijskim zaslonima. Polijetali su iz sličnih jama, vozeći se anti-grav zrakama nagore kao što zrnca prašine upadaju u zraku reflektora dok na kraju ne bi dosegli Rocheov razdjel i mogli uključiti vlastite mlaznice. Slijećući brodovi bi isključili svoj pogon i spuštali se istim zrakama na dolje u jame.

Kad je Presteignova povorka ušla u vancouversko brodogradilište mogli su vidjeti koje jame su u upotrebi. Iz nekih su štrcali pramci i oplate svemirskih vozila, izdignuti četvrt ili pola duljine na anti-grav zaslonima dok su radnici dolje u jami obavljali radove na krmenom dijelu. Tri Presteignova transportera klase V, "Vega", "Vestal" i "Vorga" stajali su djelomično izdignuti blizu sredine brodogradilišta, bivajući ostrugani i popravljani, na što su ukazivali toplotno-bljeskoviti treptaji zavarivanja oko "Vorge."

Pored betonske građevine označene: ULAZ, Presteignova povorka zastala je pred znakom na kojem je pisalo:

DOVODITE SVOJ ŽIVOT U OPASNOST UKOLIKO PROTIVZAKONITO UĐETE OVAMO. BILI STE UPOZORENI!

Posjetiteljske oznake bile su podijeljene svima u grupi, i čak i Presteign od Presteigna je dobio značku. Brižljivo ju je stavio, jer je dobro znao kakav bi bio rezultat ulaska bez te zaštitne značke. Povorka je nastavila put, vijugajući između jama dok nisu stigli do 0-3, gdje je otvor jame bio urešen stijegovima Presteignovih boja i bila podignuta malena bina.

Presteign je dočekan dobrodošlicom i pozdravio je svoje razne zvaničnike. Presteignov orkestar otpočeo je klanovsku pjesmu, vedru i zvučnu, ali jedan od instrumenata kao da je poludio. Uhvatio je jednu prodornu notu koja se čula sve jače i jače dok nije prigušila cijeli orkestar i uzvike iznenađenja. Tek je tada Presteign shvatio da se to ne čuje neki instrumenat, već brodogradilišni alarm.

U brodogradilištu je bio uljez, netko tko nije nosio ni identifikaciju ni posjetiteljsku značku. Radarsko polje zaštitnog sistema bilo je aktivirano i začuo se alarm. Kroz zaglušujuću buku alarma, Presteign je mogao čuti mnoštvo prasaka kad su čuvari jauntirali s bine i zauzeli položaje oko kvadratnog kilometra betonskog polja. Njegova vlastita Jaunte-Straža okupila se oko njega, izgledajući oprezno i budno.

Preko razglasa začuo se glas koji je koordinirao obranu. *"NEZNANAC U BRODOGRADILIŠTU. NEZNANAC U BRODOGRADILIŠTU NA E KAO EDWARD DEVET. E KAO EDWARD DEVET. KREĆE SE NA ZAPAD PJEŠICE."*

"Netko je morao provaliti," povikaoje Ceremonijal-majstor.

"Svjestan sam toga," odgovorio je Presteign mirno.

"Mora biti stranac kad ne jauntira ovdje."

"I toga sam svjestan."

"NEPOZNATI SE PRIBLIŽAVA D KAO DAVID PET. D KAO DAVID PET. JOŠ PJEŠICE. D KAO DAVID PET UZBUNA."

"Što je za ime Božje naumio?" uzviknuo je Ceremonijal-majstor.

"Svjesni ste mog pravila, gospodine," rekao je Presteign hladno. "Nitko povezan s klanom Presteign ne može pominjati ime Svevišnjeg uzalud. Vi se zaboravljate."

"NEPOZNATI SE SAD PRIBLIŽAVA C KAO CHARLEY PET. SAD SE PRIBLIŽAVA C KAO CHARLEY PET."

Ceremonijal-majstor dotaknuo je Presteignovu ruku. "On kreće ovamo, Presteigne. Hoćete li se zakloniti, molim vas?"

"Neću."

"Presteigne, bilo je pokušaja atentata i prije. Tri puta. Ako -"

"Kako da dođem do vrha ove bine?"

"Presteigne!"

"Podignite me."

Pomognut ceremonija-majstorom, koji se još histerično bunio, Presteign se popeo na vrh bine da posmatra moć Presteignovog klana u akciji protiv opasnosti. Ispod je mogao vidjeti radnike u bijelim vestama kako izlaze iz jama da bi gledali uzbuđenje. Stražari su se pojavili jauntirajući iz udaljenih sektora ka žižnoj točki akcije.

"NEPOZNATI SE KREĆE JUŽNO PREMA B KAO BAKER TRI. B KAO BAKER TRI."

Presteign je gledao jamu B-3. Pojavio se jedan lik, krećući se brzo prema jami, skrećući, izmičući, gurajući naprijed. Bio je to ogroman čovjek u bolničko plavoj odjeći sa zamršenom crnom kosom i izobličenim licem koje se izdaleka činilo obojenim živim bojama. Njegova odjeća svjetlucala je poput toplinske munje dok ga je zaštitno indukcijsko polje obrambenog sistema pržilo.

"B KAO BAKER TRI UZBUNA. B KAO BAKER TRI OPKOLITE."

Uslijedili su uzvici i udaljeni tresci pucanja, pneumatsko klepetanje pušaka. Pol tuceta radnika u bijelim vestama skočilo je na uljeza. On ih je razbacao kao kuglačke kegle i nastavio dalje prema B-3 gdje se vidio pramac "Vorge". Bio je munja koja se probijala kroz radnike i stražare, obrćući se, gurajući, neumoljivo se probijajući naprijed.

Najednom je zastao, posegnuo u svoju goruću jaknu i izvadio crni kanister. Grčevitom gestom životinje u samrtnom ropcu, zagrizao je kraj kanistra i bacio ga, ravno i precizno visokim lukom prema

"Vorgi". Slijedećeg trena bio je oboren.

"EKSPLOZIV. U ZAKLON. EKSPLOZIV. U ZAKLON. ZAKLON."

"Presteigne!" zakriještao je Ceremonijal-majstor.

Presteign ga je otresao i gledao kako se kanister diže u letu a onda spušta ka pramcu "Vorge" vrteći se i svjetlucajući na hladnom suncu. Na rubu jame ga je zahvatila anto-grav zraka i gurnula nagore poput divovskog nevidljivog prsta. Gore i gore i gore se vinuo, pedeset metara, sto metara, tristo metara. Tada je uslijedio zaslijepljujući bljesak, i trenutak kasnije titanski udar grmljavine od kojeg su zabridjele uši i protrnuli zubi i kosti.

Presteign se podigao i spustio binom do lansirnog podija. Postavio je prst na gumb za porinuće Presteign "Princeze".

"Dovedite mi tog čovjeka, ako je još živ," rekao je Ceremonijal-majstoru. Pritisnuo je gumb. "Krstim te... Presteign 'Premoć'," uzviknuo je u trijumfu.

Četiri

Zvjezdana odaja u Zamku Presteign bila je ovalna soba sa zidovima obloženim bjelokosti sa zlatnim intarzijama, visokim zrcalima i vitražnim prozorima. Sadržavala je zlatne orgulje s robotom orguljašem iz Tiffanyja, zlatom uvezanu biblioteku s androidom knjižničarem na knjižničarskim ljestvama, Louis Quinze stol s androidskom tajnicom pred ručnim snimačem memo-kuglica, američki bar s robotskim barmenom. Presteignu bi bila draža ljudska posluga, ali androidi i roboti su čuvali tajne.

"Sjedite, satniče Yeovil," rekao je uljudno. "Ovo je g. Regis Sheffield, koji me zastupa u ovoj stvari. Onaj mladić je Sheffieldov pomoćnik."

"Bunny je moja prijenosna pravna knjižnica," progunđao je Sheffield.

Presteign je dotakao jednu komandu. Mrtva priroda u zvjezdanoj odaji oživjela je. Orguljaš je svirao, knjižničar sortirao knjige, tajnica tipkala, barmen miješao pića. Bilo je to spektakularno; a utisak, pažljivo sračunat od strane industrijskih psihometrista, uspostavljao je kontrolu Presteigna i dovodio posjetitelje u podređen položaj.

"Govorili ste o čovjeku po imenu Foyle, satniče Yeovil?" otpočeo je

Presteign.

Satnik Peter Y'ang-Yeovil iz Središnje Obavještajne bio je izravan potomak učenog Mencija i pripadao Obavještajnom Tongu Oružane Sile Unutarnjih Planeta. Već dvjesto godina OSUP je povjeravala svoje obavještajne poslove Kinezima koji su, s pet tisuća godina kultivirane suptilnosti iza sebe, postigli čuda. Satnik Y'ang-Yeovil bio je član zastrašujućeg Društva Papirnih Ljudi, adapt Tientsin Tvoraca Imidža, Majstor Praznovjerja, i tečan u Tajnom govoru. Nije izgledao kao Kinez.

Y'ang-Yeovil je oklijevao, potpuno svjestan psiholoških pritisaka koji djeluju protiv njega. Promotrio je Presteignovo asketsko lice baziliska; Sheffieldov izravan, agresivan izraz; i gorljivog mladića po imenu Bunny, čije je zečje lice imalo uočljive orijentalne crte. Yeovilu je bilo neophodno da povrati kontrolu ili izvuče kompromis.

Otpočeo je bočnim manevrom. "Jesmo li u bilo kakvom srodstvu unutar petnaest stupnjeva krvnog roda?" upitao je Bunnyja na mandarinskom dijalektu. "Ja sam iz kuće učenog Meng-Tsea kojeg su barbari zvali Mencije."

"Onda smo nasljedni neprijatelji," odgovorio je Bunny na zastajkujućem mandarinskom. "Jer štovanog pretka moje loze je s položaja guvernera Shan-tunga 342. p.n.e. smijenio blatna svinja Meng-Tse."

"Uz svu učtivost brijem tvoje nakazne obrve," rekao je Y'ang-Yeovil.

"S punim poštivanjem razbijem ti te krive zube," nasmijao se Bunny.

"Dajte, gospodo," pobunio se Presteign.

"Obnavljamo tritisućgodišnju krvnu zavadu," objasnio je Y'ang-Yeovil Presteignu, koji je izgledao dovoljno uznemiren razgovorom i smijehom koji nije razumio.

Pokušao je direktan napad. "Kad ćete biti gotovi s Foyleom?" upitao je.

"Kojim Foyleom?" umiješao se Sheffield.

"Kojeg Foylea imate?"

"Trinaestorica tog imena su povezani s klanom Presteign."

"Zanimljiv broj. Znate li da sam ja Majstor Praznovjerja? Jednog dana morati ću vam pokazati Zrcalo-I-Slušaj Zagonetku. Govorim o Foyleu umiješanom u pokušaj atentata na g. Presteigna jutros."

"Presteigna," ispravio je Presteign. "Ja nisam 'gospodin'. Ja sam Presteign od Presteigna."

"Na Presteigna su pokušana tri atentata," rekao je Sheffield. "Morati ćete biti određeniji."

"Tri jutros? Presteign je bio zbilja uposlen." Y'ang-Yeovil je uzdahnuo. Sheffield se pokazivao kao čvrst protivnik. Obavještajac je pokušao još jednu diverziju. "Zaista želim da je naš G. Presto bio određeniji."

"Vaš G. Presto!" uzviknuo je Presteign.

"O da. Zar niste znali da je jedan od vaših petsto Prestoa naš agent? To je čudno. Mi smo uzeli zdravo za gotovo da ćete vi doznati i nastavili s operacijom zbunjivanja."

Presteign je izgledao užasnuto. Y'ang-Yeovil je prekrižio noge i nastavio opušteno čavrljati. "To je osnovna slabost rutinskih obavještajnih procedura; počnete s finesama prije nego što se finese traže."

"On blefira," izlanuo je Presteign."Ni jedan od naših Prestoa ne bi nikako mogao znati bilo što o Gulliveru Foyleu."

"Hvala vam." Y'ang-Yeovil se nasmiješio. "To je Foyle kojeg hoću. Kad nam ga možete dati?"

Sheffield se namrštio na Presteigna i onda okrenuo Y'ang-Yeovilu. "Tko su 'mi'?" zapitao je.

"Središnja Obavještajna."

"Zašto ga hoćete?"

"Da li vi vodite ljubav sa ženom prije ili poslije nego što skinete svoju odjeću?"

"To je prokleto nepristojno pitanje."

"I vaše je bilo. Kad nam možete dati Foylea?"

"Kad obrazložite razlog."

"Kome?"

"Meni." Sheffield je udarao debelim kažiprstom u dlan. "Ovo je civilna stvar koja se tiče civila. Ukoliko ratni materijal, ratno ljudstvo, ili strategija i taktika rata u tijeku nisu umiješani, civilna jurisdikcija uvijek preovlađuje."

"303 Teranski Priziv 191," promrmljao je Bunny.

"'Nomad' je nosio ratni materijal."

'"Nomad" je prenosio platinu u polugama u Marsovsku Banku," odbrusio je Presteign. "Ako je novac -"

"Ja vodim ovu diskusiju," upao je Sheffield. Okrenuo se prema Y'ang-Yeovilu. "Navedite ratni materijal."

Taj izravni napad izbacio je Y'ang-Yeovila iz ravnoteže. Znao je da je ključ situacije s "Nomadom" prisustvo na brodu 10 kilograma PyrEa, cjelokupna svjetska zaliha, koja je sad bila vjerojatno nezamjenljiva kad je njegov otkrivač nestao. Znao je da Sheffield zna da obojica to znaju. Pretpostavio je da bi Sheffield više volio da se PyrE ne spomene. A ipak, tu je bio izazov da se kaže neizrecivo.

Pokušao je izravnosti suprotstaviti izravnost. "U redu, gospodo, sad ću ga navesti. 'Nomad' je prevozio deset kilograma tvari po imenu PyrE."

Presteign se trgnuo; Shaffield ga je ušutkao. "Što je PyrE?"

"Prema našim izvještajima-"

"Od Presteignovog G. Prestoa?"

"O, to je bio blef," nasmijao se Y'ang-Yeovil i na tren povratio kontrolu. "Prema Obavještajnoj, PyrE je za Presteigna razvio čovjek koji je nakon toga nestao. PyrE je Misch kovina, pirofor. To je sve što znamo za sigurno. Ali imali smo nejasne izvještaje o tome... Nevjerojatne izvještaje od pouzdanih agenata. Ukoliko je i dio naših zaključaka točan, PyrE bi mogao činiti razliku između pobjede i poraza."

"Besmislica. Nijedan ratni materijal nije nikad činio toliku razliku."

"Ne? Navodim fisijsku bombu iz 1945. Navodim Null-G antigravitacijske instalacije iz 2022. Talleyev Sve-poljni Radarski Aktivacijski Zaslon iz 2149. Materijal često može činiti razliku, naročito kad postoji šansa da neprijatelj prvi dođe do njega."

"Sada ne postoji takva šansa."

"Hvala vam što ste priznali važnost PyrEa."

"Ne priznajem ništa; poričem sve."

"Središnja Obavještajna spremna je da ponudi razmjenu. Čovjek za čovjeka. Pronalazač PyrEa za Gullyja Foylea."

"Imate ga?" pitao je Sheffield. "Pa zašto onda gnjavite nas za Foylea?"

"Zato što imamo truplo!" razbuktao se Y'ang-Yeovil. "Zapovjedništvo Vanjskih Satelita imalo ga je na Lasselu šest mjeseci pokušavajući izrezati informaciju iz njega. Izvukli smo ga napadom uz

cijenu 79 posto gubitaka. Spasili smo truplo. Još uvijek ne znamo jesu li se Vanjski Sateliti cinično našalili na naš račun puštajući nas da izvučemo lešinu. Još uvijek ne znamo koliko su istrgli iz njega."

Na to je Presteign sjeo uspravno. Njegovi nesmiljeni prsti kuckali su polagano i snažno.

"Prokletstvo," razbuktao se Y'ang-Yeovil. "Zar ne možete raspoznati krizu, Sheffielde? Mi hodamo po konopcu. Kog vraga radite podržavajući Presteigna u ovoj ušljivoj pogodbi? Vi ste vođa Liberalne stranke... teranski arhidomoljub. Vi ste Presteignov politički arhineprijatelj. Prodajte ga, budalo jedna, prije nego što on proda sve nas."

"Satniče Yeovil," prekinuo ga je Presteign ledenom otrovnošću. "Takve izjave su neprihvatljive."

"Mi hoćemo i trebamo PyrE," nastavio je Y'ang-Yeovil. "Morati ćemo proučiti tih deset kila PyrEa, ponovo otkriti sintetizaciju, naučiti da ga primijenimo u ratu... i sve to prije nego što nas VS. preduhitre u tome, ukoliko već nisu. Ali Presteign odbija surađivati. Zašto? Zato što je suprotstavljen stranci na vlasti. On ne želi vojne pobjede Liberala. Radije bi da izgubimo rat u ime politike zato što bogataši kao što je Presteign nikad ne gube. Urazumite se, Sheffielde. Unajmio vas je izdajnik. Što za ime Božje pokušavate učiniti?"

Prije nego što je Sheffield mogao odgovoriti, začulo se diskretno kucanje na vrata Zvjezdane odaje i uveden je Saul Dagenham. Jednom je Dagenham bio jedan od istraživačkih čarobnjaka Unutarnjih Planeta, fizičar inspirirane intuicije, potpunog sjećanja, i mozga poput kompjutera šeste generacije. Ali desila se nesreća u Tycho Sandsu, i fizijska eksplozija koja ga je trebala ubiti nije ga ubila. Umjesto toga učinila ga je opasno radioaktivnim; učinila ga je "vrućim"; pretvorila ga je u dvadesetčetvrtovjekovnu "Tifusarku Mary".

Vlada Unutarnjih Planeta plaćala ga je 25000 Cr godišnje da preduzima predostrožnosti za koje su mu vjerovali na riječ da će ih se pridržavati. Izbjegavao je fizički kontakt s bilo kojom osobom više od pet minuta na dan. Nije boravio u nijednoj prostoriji osim svoje sobe dulje od trideset minuta na dan. Pod naredbom i plaćen od strane UP da se izolira, Dagenham je napustio istraživanje i izgradio kolosa Dagenhamovih Kurira, Inc.

Kad je Y'ang-Yeovil ugledao niskog plavokosog mrtvaca olovne kože i lubanjskog osmijeha da ulazi u Zvjezdanu odaju, znao je da mu je osiguran poraz u tom susretu. Nije bio ravan toj trojici ljudi istodobno. Ustao je odmah.

"Vadim nalog Admiraliteta za Foylea," rekao je. "Što se

Obavještajne tiče, svi pregovori su okončani. Od sada je ovo rat."

"Satnik Yeovil odlazi," dobacio je Presteign časniku Jaunte-Straže koji je doveo Dagenhama. "Molim vas, izvedite ga kroz labirint."

Y'ang-Yeovil sačekao je da časnik zakorači do njega i nakloni se. Onda, kad je ovaj učtivo pokazao ka vratima, Y'ang-Yeovil je pogledao ravno u Presteigna, ironično se nasmiješio, i nestao uz tihi Pop!

"Presteigne!" uzviknuo je Bunny. "On je jauntirao. Ova soba za njega nije slijepa. On -"

"Očito," rekao je Presteign ledeno. "Obavijestite Upravitelja kućanstva," uputio je zapanjenog časnika Straže. "Koordinate Zvjezdane odaje više nisu tajne. Moraju se promijeniti za dvadeset četiri sata. A sada, g. Dagenhame..."

"Jedna minuta," rekao je Dagenham. "Tu je onaj nalog Admiraliteta."

Bez isprike ili objašnjenja i on je nestao. Presteign je podigao obrve. "Još netko tko zna tajnu Zvjezdane odaje," promrmljao je. "Ali je barem on imao dovoljno takta da skriva svoje znanje dok tajna nije bila objelodanjena."

Dagenham se ponovo pojavio. "Nema smisla gubiti vrijeme u hinjenju prolaska kroz labirint," rekao je. "Izdao sam naređenja u Washingtonu. Oni će zadržati Yeovila; dva sata garantirano, tri sata vjerojatno, četiri sata moguće."

"Kako će ga zadržati?" upitao je Bunny.

Dagenham mu je uputio svoj ubojiti smiješak. "Standardna ZMZK operacija Dagenhamovih Kurira. Zabava, mašta, zbunjenost, katastrofa... Trebat će nam sva četiri sata. Prokletstvo! Poremetio sam vaše lutke, Presteigne." Roboti su najednom počeli skakutati na luđački način kad je Dagenhamova jaka radijacija prodrla u njihove elektronske sustave. "Nema veze, idem ja dalje."

"Foyle?" upitao je Presteign.

"Još ništa." Dagenham se nasmiješio svojim lubanjskim osmijehom. "On je zbilja jedinstven. Probao sam sve standardne droge i rutine na njemu... Ništa. Izvana, on je samo običan svemirac... ako zaboravite tetovažu na njegovom licu... ali iznutra ima čeličnu petlju. Nešto ga drži i on ne popušta."

"Što ga drži?" pitao je Sheffield.

"Nadam se da ću doznati."

"Kako?"

"Nemojte pitati; bili biste saučesnik. Imate li brod u pripravi, Presteigne?"

Presteign je klimnuo glavom.

"Ne garantiram da će biti 'Nomada' za naći, ali morati ćemo prestići mornaricu ako ga bude. Je li zakon spreman, Sheffielde?"

"Spreman. Nadam se da ga nećemo morati upotrijebiti."

"I ja se nadam; ali, opet, ne garantiram. Sačekajte upute. Ja krećem slomiti Foylea."

"Gdje ga držite?"

Dagenham je odmahnuo glavom. "Ova prostorija nije sigurna." Nestao je.

Jauntirao je Cincinnati-New Orleans-Monterey do Mexico Cityja, gdje se pojavio na Psihijatrijskom krilu divovske bolnice Udruženih Teranskih Univerziteta. Krilo teško da je bilo adekvatan naziv za ovaj odjel koji je zauzimao cijeli jedan grad u metropoli koja je bila bolnica. Dagenham je jauntirao do 43eg kata Terapijskog odjela i pogledao izolirani tank u kojem je Foyle plutao bez svijesti. Pogledao je bradatu gospodu otmjenog izgleda koji su se starali o tanku.

"Zdravo, Fritze."

"Zdravo, Saule."

"Prokleta stvar, da Ravnatelj Psihijatrije brine o pacijentu za mene."

"Mislim da smo ti dužni neke usluge, Saule."

"Još uvijek tuguješ zbog Tycho Sandsa, Fritze? Ja ne. Da li upropaštavam tvoje krilo radijacijom?"

"Svugdje sam postavio zaštitu."

"Spreman za prljavi posao?"

"Volio bih znati što tražiš."

"Informaciju."

"I moraš pretvoriti moj terapijski odjel u inkviziciju da je dobiješ?"

"To je bila zamisao."

"Zašto ne upotrijebiti obične droge?"

"Već ih probao. Ne vrijedi. On nije običan čovjek."

"Znaš da je ovo protuzakonito."

"Znam. Jesi li se predomislio? Hoćeš se izvući iz ovoga? Mogu

duplicirati tvoju opremu za četvrt milijuna."

"Ne, Saule. Uvijek ćemo ti dugovati usluge."

"Onda hajdemo. Prvo Kazalište Košmara."

Odgurali su tank niz hodnik i u obloženu sobu od desetak kvadratnih metara. Bio je to jedan od zastarjelih terapijskih eksperimenata. Kazalište Košmara bilo je rani pokušaj da se šizofrenike šokom natjera natrag u stvarni svijet tako što će se izmišljeni svijet u koji su se povlačili učiniti nenastanjivim. Ali lomljenje i rezanje pacijentskih osjećaja pokazalo se kao preokrutan i dvojben tretman.

Zbog Dagenhama, ravnatelj psihijatrije skinuo je prašinu s 3D vizualnih projektora i ponovo spojio sve senzorne projektore. Izvadili su Foylea iz tanka, dali mu injekciju za buđenje i ostavili ga nasred poda. Uklonili su tank, isključili svjetlo, i ušli u skrivenu kontrolnu kabinu. Odatle su uključili projektore.

Svako dijete na svijetu zamišlja da je njegov svijet mašte jedinstven za sebe. Psihijatrija zna da su užici i užasi osobnih maštarija zajedničko naslijeđe koje djeli cijeli ljudski rod. Strahovi, krivnje, užasi i stidovi su izmjenljivi, od jednog čovjeka drugom, i nitko ne bi primijetio razliku. Terapijski odjel Kombinirane Bolnice snimio je tisuće emocionalnih traka i sveo ih na jednu sveobuhvatnu sveužasavajuću izvedbu u Košmarnom Kazalištu.

Foyle se probudio, zadihan i oznojen, ne znajući da se probudio. Bio je u stisku zmijskodlakih krvavookih Eumenida. Bio je progonjen, uhvaćen u stupicu, bacan s visina, spaljen, oderan, raščetvoren, prekriven gamadi, proždran. Vrištao je. Bježao je. Radarsko Hobble-polje u Kazalištu usporilo mu je korake i pretvorilo ih u grozni slow motion trčanja u snu. A kroz kakofoniju škrgutanja, vrištanja, stenjanja, proganjanja koje mu je udaralo u uši, mrmljala je nit upornog glasa.

"Gdje je 'Nomad', gdje je 'Nomad', gdje je 'Nomad', gdje je 'Nomad', gdje je 'Nomad'?"

"'Vorga'," kriještao je Foyle. "'Vorga'."

Bio je cijepljen svojom vlastitom fiksacijom. Njegova vlastita noćna mora učinila ga je imunim.

"Gdje je 'Nomad', gdje si ostavio 'Nomada', što se zbilo 'Nomadu', gdje je 'Nomad'?"

"'Vorga'," vikao je Foyle. "'Vorga'. 'Vorga'. 'Vorga'."

U kontrolnoj kabini, Dagenham je opsovao. Ravnatelj psihijatrije,

promatrajući projektore, pogledao je na sat. "Jedna minuta i četrdeset pet sekundi, Saule. On to ne može više podnijeti."

"Mora se slomiti. Daj mu konačni pokušaj."

Foylea su zakopali živog, polako, neumitno, užasno. Bio je odnijet u crne dubine i zatvoren u smrdljivu sluz koja je odsjekla svjetlo i zrak. Polagano se gušio dok je udaljeni glas grmio: "GDJE JE 'NOMAD'? GDJE SI OSTAVIO 'NOMADA? MOŽEŠ POBJEĆI AKO NAĐEŠ 'NOMADA. GDJE JE 'NOMAD'?"

Ali Foyle je bio natrag na "Nomadu" u svom lijesu bez svjetla i zraka, udobno lebdjeći između palube i krova. Skupio se u stisnutu fetalnu loptu i spremio spavati. Bio je miran. Pobjeći će. Naći će "Vorgu".

"Zagonetnog li kurvinog sina!" opsovao je Dagenham. "Je li se itko ikad odupro Košmarnom Kazalištu, Fritze?"

"Ne mnogo njih. U pravu si. Ovo je neuobičajen čovjek, Saule."

"Mora ga se rasporiti. Dobro, k vragu sa svim ovim. Slijedeće ćemo probati Megalno raspoloženje. Jesu li glumci spremni?"

"Svi spremni."

"Onda hajdemo."

Postoji šest smjerova u kojima se iluzije veličine mogu kretati. Megalno (skraćeno od Megalomanijačko) Raspoloženje bilo je terapijska dramatična tehnika za uspostavljanje i zacrtavanje određenog smjera megalomanije.

Foyle se probudio u luksuznom krevetu s baldahinom. Bio je u spavaćoj sobi urešenoj brokatom, obloženoj baršunom. Znatiželjno je pogledao okolo, meka sunčeva svjetlost ulazila je kroz rešetkaste prozore. Preko puta kreveta sobar je tiho postavljao odjeću.

"Hej..." zagunđao je Foyle.

Sobar se okrenuo. "Dobro jutro, g. Fourmyle," promrmljao je.

"Što?"

"Divno je jutro, gospodine. Postavio sam smeđi kepl i kordovske pumperice, gospodine."

"Što bilo, ti?"

"Ja -" Sobar je čudno pogledao Foylea. "Je li sve u redu, g. Fourmyle?"

"Kako to me zoveš, čovjek?"

"Vašim imenom, gospodine."

"Moje ime je... Fourmyle?" Foyle se uspravio u krevetu. "Ne, nije. Nego Foyle. Gully Foyle, tako se zovem, ja."

Sobar se ugrizao za usnu. "Jedan tren, gospodine..." Istupio je van i zazvao. Onda je mrmljao.

Lijepa djevojka u bijelom utrčala je u sobu i sjela na rub kreveta. Primila je Foyleove ruke i zagledala mu se u oči. Izraz lica joj je bio zabrinut.

"Dušo, dušo, dušo," prošaptala je "Nećeš opet počinjati s tim, zar ne? Liječnik se kleo da si to prebrodio."

"Početi s čim?"

"Sve te gluposti o Gulliveru Foyleu kako si ti običan mornar i -"

"Ja sam Gully Foyle. To je moje ime. Gully Foyle."

"Srce moje, nije. To je samo iluzija koju si imao tjednima. Previše si radio i previše pio."

"Bio Gully Foyle, cijeli život, ja."

"Da, znam, dušo. Tako ti se činilo. Ali nisi. Ti si Geoffrey Fourmyle. Onaj Geoffrey Fourmyle. Ti si - Ma, kog smisla ima govoriti ti? Obuci se, ljubavi moja. Moraš sići dolje. Tvoj ured se uspaničio."

Foyle je dopustio sobaru da ga odjene i zbunjeno sišao niz stube. Lijepa djevojka, koja ga je očito obožavala, provela ga je kroz divovski studio nakrcan crtaćim stolovima, štafelajima, i napola dovršenim platnima. Odvela ga je do ogromne sale ispunjene stolovima, ormarima za spise, burzovnim teleprinterima, činovnicima, tajnicama, uredskim osobljem. Ušli su u uzdignutu laboratoriju prtrpanu staklom i kromom. Grijači su treptali i šištali; tekućine jarkih boja su kuhale i kipjele; osjećao se prijatan miris zanimljivih kemikalija i čudnih pokusa.

"Što je sve ovo?" pitao je Foyle.

Djevojka je posjela Foylea u mekani naslonjač pored ogromnog stola pretrpanog zanimljivim papirima na kojima su bili naškrabani fascinantni simboli. Na nekima je Foyle vidio ime: Geoffrey Formyle, ispisano impozantnim, autoritativnim rukopisom.

"Neka je luda vrsta greške, je sve," otpočeo je Foyle.

Djevojka ga je stišala. "Evo Dr. Regana. On će objasniti."

Impresivan gospodin oštrih, utješnih manira prišao je Foyleu, dotaknuo mu bilo, pogledao mu oči, i zadovoljno klimnuo.

"Dobro," rekao je. "Odlično. Blizu ste potpunog oporavka, g. Fourmyle. Sad, hoćete li me saslušati na tren, ha?"

Foyle je klimnuo glavom.

"Ne sjećate se ničega iz prošlosti. Imate samo lažno sjećanje. Previše ste radili. Vi ste važan čovjek i od vas je traženo previše toga. Počeli ste puno piti prije mjesec dana - Ne, ne, poricanje je uzaludno. Pili ste. Izgubili ste se."

"Ja -"

"Postali ste uvjereni da vi niste čuveni Jeff Fourmyle. Infantilan pokušaj da se izbjegne odgovornost. Umislili ste da ste običan svemirac imenom Foyle. Gulliver Foyle, da? S čudnim brojem..."

"Gully Foyle. AS: 128/127:006. Ali to sam ja. To je -"

"To niste vi. Ovo ste vi." Dr. Regan je mahnuo na zanimljive urede koje su mogli vidjeti kroz prozirni stakleni zid.

"Možete povratiti stvarno sjećanje samo ukoliko odbacite staro. Sva ova predivna stvarnost je vaša, ukoliko vam možemo pomoći da odbacite san o svemircu." Dr. Regan se nagnuo naprijed, s poliranim naočalama koje su hipnotički svjetlucale. "Rekonstruirajte detaljno to vaše lažno sjećanje, i ja ću ga razoriti. Gdje zamišljate da ste ostavili svemirski brod 'Nomad'? Kako ste pobjegli? Gdje zamišljate da je 'Nomad' sada?"

Foyle se pokolebao pred romantičnim glamourom scene koja mu se činila na dohvatu.

"Čini mi se da sam ostavio 'Nomada' u -" Najednom je zastao.

Đavolje lice buljilo je u njega iz svjetla odraženog u naočalama Dr. Regana... odurna tigrovska maska s NOMAD ispisanim preko izobličenog čela. Foyle je ustao.

"Lašci!" zarežao je. "Stvarno je, ja. Ovo ovdje je laž. Što mi se zbilo je stvarno. Stvaran sam, ja."

Saul Dagenham je ušao u laboratorij. "U redu," povikaoje. "Prekid. Ovo je ćorak."

Zamamna scena u laboratoriju, uredu i studiju prestala je. Glumci su se u tišini izgubili ni ne pogledavši Foylea. Dagenham je uputio Foyleu svoj smrtni smiješak.

"Žilav si, je li? Zbilja si jedinstven. Moje ime je Saul Dagenham. Imamo pet minuta za razgovor. Dođi u vrt."

Smirujući Vrt na vrhu Terapijske zgrade bio je trijumf terapeutskog planiranja. Svaka perspektiva, svaka boja, svaki obris bili su smišljeni da umire neprijateljstvo, ublaže otpor, uklone bijes, smire histeriju, apsorbiraju melankoliju i depresiju.

"Sjedni se," rekao je Dagenham, pokazujući na klupu pored jezerca u kojem je žuborila kristalna voda. "Ne pokušavaj jauntirati - drogiran si. Ja ću morati malo šetkati okolo. Ne smijem ti prići preblizu. Ja sam 'vruć'. Znaš li što to znači?"

Foyle je mrgodno odmahnuo glavom. Dagenham je skupio šake oko jednog razbuktalog cvijeta orhideje i zadržao ih tako na tren. "Gledaj taj cvijet," rekao je. "Vidjet ćeš."

Šetkao je stazom i naglo se okrenuo. "U pravu si, naravno. Sve što ti se dogodilo je stvarno... Samo što se dogodilo?"

"Idi dovraga," zarežao je Foyle.

"Znaš, Foyle, divim ti se."

"Idi dovraga."

"Na svoj vlastiti primitivan način ti imaš ingenioznosti i petlje. Ti si kromanjonac, Foyle. Provjerio sam te. Ona bomba koju si bacio u Presteignovom brodogradilištu bila je divna, i skoro si razorio Opću bolnicu skupljajući novac i materijal." Dagenham je odbrojavao na prste. "Krao si iz ormara, krao s odjela za slijepe, krao lijekove iz ljekarne, krao aparaturu iz laboratorijskih skladišta."

"Idi dovraga, ti."

"Ali što imaš protiv Presteigna? Zašto si mu probao raznijeti brodogradilište? Kažu mi da si provalio i krenuo kroz jame poput divljaka. Što si pokušavao napraviti, Foyle?"

"Idi dovraga."

Dagenham se nasmiješio. "Ako ćemo čavrljati," rekao je, "morat ćeš i ti obaviti svoj dio. Tvoja konverzacija postaje monotona. Što se zbilo s 'Nomadom'?"

"Ne znam za 'Nomada', ništa."

"Brod je zadnji put prijavljen prije sedam mjeseci. Jesi li ti jedini preživjeli? I što si radio cijelo to vrijeme? Dao da ti se lice ukrasi?"

"Ne znam za 'Nomada', ništa."

"Ne, ne, Foyle, to neće ići. Ti se pojaviš sa 'Nomad' istetoviranim preko tvog lica. Svježe istetoviranim. Obavještajna provjeri i ustanovi da si bio na 'Nomadu' kad je kretao. Foyle, Gulliver: AS: 128/127:006, strojarski pomoćnik treće klase. Kao da sve to nije dosta da baci Obavještajnu u frku, vratiš se u privatnoj jahti koja je nestala prije pedeset godina. Čovječe, ti se kuhaš u reaktoru. Obavještajna hoće odgovore na sva ta pitanja. A ti bi trebao znati kako Središnja Obavještajna čupa odgovore iz ljudi."

Foyle se trgnuo. Dagenham je klimnuo kad je vidio da je pogodio u pravo mjesto. "Što je razlog da ja mislim da ćeš poslušati glas razuma. Mi želimo informaciju, Foyle. Probao sam je na prijevaru izvući iz tebe; priznajem. Nisam uspio jer si ti previše žilav; priznajem. Sad ti nudim poštenu pogodbu. Zaštitit ćemo te ukoliko surađuješ. Ako ne surađuješ, provest ćeš pet godina u laboratoriju Obavještajne dok će oni isijecati informaciju iz tebe."

Nije izgled na sječenje bio ono što je plašilo Foylea, već pomisao na gubitak slobode. Čovjek je morao biti slobodan da se osveti, da skupi novce i pronađe "Vorgu" opet, da isiječe i razori i uništi "VORGU".

"Kakvu pogodbu?" upitao je.

"Reci nam što se desilo 'Nomadu' i gdje si ga ostavio."

"Zašto, čovjek?"

"Zašto? Zbog kupljenja, čovjek."

"Nema što za pokupiti. To olupina, je sve."

"I s olupine se ima što pokupiti."

"Hoćeš reći da bi putovao milijun kilometara da pokupiš dijelove? Nemoj me zafrkavaš, čovjek."

"Dobro," rekao je Dagenham gubeći strpljenje. "U pitanju je teret."

"Bio skroz rasporen. Nije ostalo tereta."

"Bio je to teret za koji ti ne znaš," rekao je Dagenham povjerljivo. "'Nomad' je prevozio platinu u šipkama u Marsovsku banku. Svako malo, banke moraju poravnavati račune. U normalnim okolnostima, dovoljno se trgovine odvija među planetima da se računi mogu poravnati na papiru. Rat je poremetio normalnu trgovinu, i Marsovska banka je ustanovila da im Presteign duguje dvadeset i nešto milijuna kredita bez ikakvog načina da im se novac prebaci osim fizičke dostave. Presteign je isporučivao taj novac u šipkama platine na 'Nomadu'. Bile su zaključane u blagajnikovom sefu."

"Dvadeset milijuna," prošaputao je Foyle.

"Nekoliko tisuća više ili manje. Brod je bio osiguran, ali to samo znači da osiguravatelji, Bo'ness & Uig, imaju pravo na kupljenje a oni su još zagriženiji od Presteigna. Međutim, bit će nagrade za tebe. Recimo... dvadeset tisuća kredita."

"Dvadeset milijuna," opet je prošaputao Foyle.

"Mi pretpostavljamo da je neki napadač V.S. pristigao 'Nomada' negdje na kursu i dobro ga udario. Nisu se mogli ukrcati i opljačkati ili

ti ne bi ostao živ. To znači da je blagajnikov sef još - Slušaš li, Foyle?"

Ali Foyle nije slušao. Vidio je dvadeset milijuna... ne dvadeset tisuća... dvadeset milijuna u platinskim šipkama kao široku cestu ka "Vorgi". Nema više sitnih krađa iz ormara i laboratorija; dvadeset milijuna za osvajanje i uništenje "Vorge".

"Foyle!"

Foyle se probudio. Pogledao je Dagenhama. "Ne znam za 'Nomada', ništa," rekao je.

"Koji te vrag sad spopao? Zašto se opet praviš blesav?"

"Ne znam za 'Nomada', ništa."

"Nudim ti poštenu nagradu. Svemirac si može priuštiti vraški dobar provod za dvadeset tisuća kredita... provod od godinu dana. Što više hoćeš?"

"Ne znam za 'Nomada', ništa."

"Ili mi ili Obavještajna, Foyle."

"Nis' ti tako nestrpljiv prepustiti me njima, ili se ne bi zafrkavao sa svim ovim. Ali ti ionako ne vrijedi. Ne znam za 'Nomada', ništa."

"Ti kur-" Dagenham je pokušao obuzdati svoj bijes. Otkrio je malo previše toga ovom lukavom, primitivnom stvoru. "U pravu si," rekao je. "Nismo nestrpljivi da te Obavještajna dobije. Ali smo obavili vlastite pripreme." Glas mu je otvrdnuo. "Misliš da se možeš praviti blesav i odoljeti nama. Misliš da nas možeš ostaviti da zviždimo za 'Nomadom'. Čak imaš zamisao da nas možeš preteći i pokupiti."

"Ne," rekao je Foyle.

"Sad slušaj ovo. Mi imamo odvjetnika koji čeka u New Yorku. On drži spremnu krivičnu optužbu za gusarenje protiv tebe; gusarenje u svemiru, umorstvo i pljačkanje. Napašćemo te zakonski. Presteign može izvući presudu za dvadeset četiri sata. Ako imaš kriminalni dosje bilo kakve vrste, to znači lobotomiju. Otvoriti će ti vrh lubanje i spaliti pol tvog mozga da te spriječe da ikad više jauntiraš."

Dagenham je zastao i strogo pogledao Foylea. Kad je Foyle odmahnuo glavom, Dagenham je nastavio.

"Ako nemaš dosje, uvalit će ti deset godina onog što se posprdno zove medicinskim tretmanom. Mi ne kažnjavamo zločince u ovom prosvijećenom dobu, mi ih liječimo; a liječenje je gore od kazne. Smjestit će te u crnu rupu u jednoj od pećinskih bolnica. Bit ćeš držan u neprekidnom mraku i samoći da ne bi mogao odjauntirati. Oni će te tobože liječiti injekcijama i terapijama, ali ćeš truliti u tami. Ostat ćeš

tamo i truliti dok ne odlučiš progovoriti. Držat ćemo te tamo zauvijek. Pa se odluči."

"Ne znam ništa za 'Nomada'. Ništa!" rekao je Foyle.

"U redu," otpljunuo je Dagenham. Najednom je pokazao na cvijet orhideje kojeg je obuhvatio rukama. Bio je uveo i počeo truliti. "To je ono što će ti se dogoditi."

Pet

Južno od Saint-Gironsa blizu španjolsko-francuske granice je najdublja jama u Francuskoj, Gouffre Martel. Njene pećine se protežu kilometrima ispod Pirineja. To je najstrašnija pećinska bolnica na Teri. Ni jedan pacijent nije nikad jauntirao iz njenog mrklog mraka. Ni jedan pacijent nije nikad uspio orijentirati se i naučiti jauntske koordinate crnih dubina te bolnice.

Osim prefrontalne lobotomije, postoje samo tri načina da se čovjek spriječi da jauntira: udarac u glavu koji proizvodi potres mozga, davanje sedativa koji onemogućuju koncentraciju, i skrivanje jauntskih koordinata. Od ta tri, jauntirajuće doba smatralo je skrivanje najpraktičnijim.

Ćelije kojima su obrubljeni zavojiti prolazi Gouffre Martela izdubljene su u živoj stijeni. Nikad se ne osvjetljavaju. Prolazi se nikad ne osvjetljavaju. Infracrvene svjetiljke obasjavaju tamu. To je crno svjetlo vidljivo samo čuvarima i poslužiteljima koji nose naočale s posebno obrađenim lećama. Za pacijente postoji samo crna tišina Gouffre Martela koju remeti udaljeni žubor podzemnih voda.

Za Foylea postojala je samo tišina, žubor, i bolnička rutina. U osam sati (ili bi to mogao biti bilo koji sat u ovoj bezvremenoj jami) bivao je probuđen zvonom. Digao bi se i dobio svoj jutarnji obrok, ubačen u ćeliju kroz pneumatsku cijev. Morao se pojesti odmah, jer je porculanski surogat šalica i tanjura bio podešen da se rastopi za petnaest minuta. U osam i trideset vrata ćelije bi se otvorila i Foyle i stotine drugih bi se naslijepo odvukli kroz zavojite hodnike do Sanitarnog.

Tu su ih, još u mraku, procesirali poput govedine u klaonici: čistili, brijali, ozračivali, dezinficirali, davali lijekove i cijepili. Njihove papirne uniforme bile su uklanjane i slane natrag u izradu na reciklažu. Davane su im nove uniforme. Onda bi se odvukli natrag u ćelije koje su bivale automatski oribane dok su oni bili u Sanitarnom.

U svojoj ćeliji, Foyle je ostatak prijepodneva slušao beskrajne terapeutske govore, predavanja, moralne i etičke vodilje. Onda bi opet uslijedila tišina, i ništa osim žubora udaljenih voda i tihih koraka čuvara s naočalima u hodniku.

Popodne se odvijala okupaciona terapija. TV zaslon u svakoj ćeliji bi zasvijetlio i pacijent bi gurnuo šake u osjenčeni okvir na zaslonu. Vidio je trodimenzionalno i osjećao emitirane predmete i alate. Krojio je bolničke uniforme, šivao ih, proizvodio kuhinjske naprave, i pripremao hranu. Mada nije zbilja dodirivao ništa, njegovi pokreti su prenošeni u radionice gdje se rad obavljao daljinskim upravljanjem. Nakon jednog kratkog sata olakšanja opet bi uslijedila tama i tišina.

Ali svako malo... jednom ili dvaput tjedno (ili možda jednom ili dvaput godišnje) začuo bi se prigušeni prasak udaljene eksplozije. Udari su bili dovoljno osupnjujući da skrenu Foylea od ognja odmazde koji je ložio tokom tišine. Šaputao je pitanja nevidljivim likovima oko sebe u Sanitarnom.

"Što je one eksplozije?"

"Eksplozije?"

"Praskovi. Čuo ih izdaleka, ja."

"To su ti Plavi jaunti."

"Što?"

"Plavi jaunti. Svako malo nekom tipu dojadi stari Jeffrey. Ne može više podnijeti, on. Jauntira u plavu daljinu."

"Isuse."

"Aha. Ne znaju gdje su, oni. Ne znaju kamo idu. Plavo jauntiranje u mrak... i čujemo ih kako eksplodiraju u planinama. Bum! Plavi jaunte."

Bio je užasnut, ali je mogao razumjeti. Tama, samoća, monotonija uništavali su razum i izazivali očaj. Samoća je bila nepodnošljiva. Pacijenti sahranjeni u zatvorskoj bolnici Gouffre Martel željno su iščekivali jutarnji period u Sanitarnom zbog šanse da prošaptaju poneku riječ i čuju poneku riječ. Ali ti fragmenti nisu bili dovoljni, i nastupio bi očaj. Onda bi uslijedila još jedna udaljena eksplozija.

Ponekad bi napaćeni ljudi nasrnuli jedan na drugog, i onda bi izbile divljačke tučnjave u Sanitarnom. Njih bi odmah prekinuli čuvari s naočalima, i u jutarnjem predavanju bi bila uključena snimka Moralne čvrstine koja bi propovijedala Vrlinu strpljenja.

Foyle je te snimke naučio naizust, svaku riječ, svako krckanje i šum na traci. Naučio je prezirati glasove predavača: Suosjećajnog baritona,

Radosnog tenora, Muškarac-muškarcu basa. Naučio je da ogluši na terapeutsku monotoniju i obavi svoju okupacijsku terapiju mehanički, ali je bio bez resursa da podnese beskrajne sate osame. Bijes nije bio dovoljan.

Izgubio je račun o danima, obrocima, propovijedima. Nije više šaputao u Sanitarnom. Misli su mu plutale i počeo se gubiti. Zamišljao je da je natrag na "Nomadu", ponovo proživljavajući svoju borbu za opstanak. Onda je izgubio čak i slabašni stisak iluzije i počeo tonuti sve dublje u provaliju katatonije: tišina utrobe, tama utrobe, i san utrobe.

Bilo je prolaznih snova. Jednom mu je anđeoska pojava pjevušila. Drugi put je tiho pjevala. Tri puta ju je čuo da govori: "O Bože..." i "Prokletstvo!" i "Oh..." srceparajućom dubokom notom.

Tonuo je u svoj ponor, slušajući je.

"Postoji put van," mrmljala mu je njegova anđeoska pojava u uho slatko, utješno. Njen glas bio je mekan i topao, ali je plamtio srdžbom. Bio je to glas bijesnog anđela. "Postoji put van."

Šaputala mu je u uho niotkud i, najednom, logikom očaja, sinulo mu je da postoji put van iz Gouffre Martela. Bio je budala što ga nije prije vidio.

"Da," zastenjao je. "Postoji put van."

Začuo se tih uzdah, a onda tiho pitanje: "Tko je tamo?"

"Ja, je sve," rekao je Foyle. "Znaš me."

"Gdje si ti?"

"Ovdje. Gdje uvijek bio, ja."

"Ali nema nikoga. Sama sam."

"Moram ti zahvaliti što mi pomogla."

"Čuti glasove je loše," promrmljao je bijesni anđeo. "Prvi korak u nepovrat. Moram prestati."

"Ti si mi pokazala put van. Plavi jaunte."

"Plavi jaunte! Moj Bože, ovo mora biti stvarno. Ti govoriš uličnom spikom. Moraš biti stvaran. Tko si ti?"

"Gully Foyle."

"Ali ti nisi u mojoj ćeliji. Nisi čak ni blizu. Muškarci su u sjevernom kvadrantu Gouffre Martela. Žene su u južnom. Ja sam u Jug-900. Gdje si ti?"

"Sjever-111."

"Ti si pola kilometra udaljen. Kako možemo - Pa naravno! To je Šaptačka crta. Uvijek sam mislila da je to legenda, ali istina je. Uspijeva sad."

"Idem sad, ja," prošaputao je Foyle. "Plavi jaunte."

"Foyle, slušaj me. Zaboravi Plavi jaunte. Nemoj ovo odbacivati. To je čudo."

"Što je čudo?"

"Postoji akustička anomalija u Gouffre Martelu... dešavaju se u podzemnim pećinama... čudna kombinacija odjeka, prolaza i šaptačkih galerija. Stariji su je zvali Šaptačka crta. Nikad im nisam povjerovala. Nitko nije, ali je istina. Mi razgovaramo jedno s drugim preko Šaptačke crte. Nitko osim nas ne može nas čuti. Možemo razgovarati, Foyle. Možemo planirati. Možda možemo pobjeći."

Njeno ime bilo je Jisbella McQueen. Bila je temperamentna, neovisna, inteligentna, i služila je pet godina liječenja u Gouffre Martelu zbog krađe. Jisbella je Foyleu ispričala veselo bijesnu priču o svojoj pobuni protiv društva.

"Ne znaš što je jauntiranje učinilo ženama, Gully. Zaključalo nas je, poslalo nas natrag u šaraj."

"Što je šaraj, curo?"

"Harem. Mjesto gdje se žene drže na ledu. Nakon tisuću godina civilizacije (kaže ovdje) još uvijek smo vlasništvo. Jauntiranje je tako pogibeljno po našu čednost, našu vrijednost, našu očuvanost, da nas zaključavaju poput zlatnih poluga u sef. Nema ničeg što bismo mogle raditi... ničeg poštivanja vrijednog. Nema posla. Nema karijere. Nema izlaza, Gully, ukoliko se ne probiješ van i razbiješ sva pravila."

"Jesi li morala, Jiz?"

"Morala sam biti neovisna, Gully. Morala sam živjeti svojim životom, a to je jedini način na koji bi me društvo pustilo. Pa sam pobjegla od kuće i postala zločinka." I Jiz je nastavila objašnjavati gadne detalje svoje pobune: Prevaru s naravi, Prevaru s kataraktom, Pljačke pomoću medenog mjeseca i osmrtnice, Uznemirujuće jauntiranje, i Podvalu u mraku.

Foyle joj je ispričao za "Nomada" i "Vorgu", svoju mržnju i svoje planove. Nije rekao Jisbelli za svoje lice ili za dvadeset milijuna u platinskim šipkama koje su čekale van među asteroidima.

"Što se zbilo 'Nomadu'?" pitala je Jisbella. "Je li bilo onako kako je taj čovjek, Dagenham, rekao? Da li ga je raznio brod VS.?"

"Ne znam, ja. Ne sjećam se, curo."

"Udar ti je vjerojatno izbrisao sjećanje. Šok. A to što si bio nasukan šest mjeseci nije pomoglo. Jesi li primijetio bilo što vrijedno kupljenja na 'Nomadu'?"

"Ne."

"Je li Dagenham spominjao nešto?"

"Ne," slagao je Foyle.

"Onda je morao imati još neki razlog da te strpa u Gouffre Martel. Mora biti još nešto što on hoće s 'Nomada'."

"Aha, Jiz."

"Ali bio si budala što si probao tako raznijeti 'Vorgu'. Bio si poput divlje zvijeri koja pokušava kazniti stupicu koja ju je ozlijedila. Čelik nije živ. On ne misli. Ne možeš kazniti 'Vorgu'."

"Ne znam što govoriš, curo. 'Vorga' me nije pokupila."

"Kazniš mozak, Gully. Mozak koji je postavio stupicu. Doznaj tko je bio na 'Vorgi'. Doznaj tko je dao naređenje da te se mimoiđe. Kazni njega."

"Aha. Kako?"

"Nauči misliti, Gully. Glava koja je mogla shvatiti kako pokrenuti 'Nomada' i kako sastaviti bombu trebala bi biti u stanju proniknuti u to. Ali dosta je bombi; koristi mozak namjesto njih. Nađi nekog člana 'Vorgine' posade. On će ti reći tko je bio na brodu. Pronađi ih. Saznaj tko je dao naređenje. Onda kazni njega. Ali za to će trebati vremena, Gully... vremena i novaca; više nego što ti imaš."

"Imam cijeli život, ja."

Mrmljali su satima preko Šaptačke crte, glasovima koji su zvučali tiho ali blizu uha. Bila je samo jedna određena točka u svakoj ćeliji gdje su se mogli čuti, što je bio razlog da je toliko vremena prošlo prije nego što su otkrili to čudo. Ali sad su nadoknadili izgubljeno vrijeme. I Jisbella je obrazovala Foylea.

"Ako ikad pobjegnemo iz Gouffre Martela, Gully, morati će to biti skupa, a ja se neću pouzdavati u nepismenog partnera."

"Tko je nepismen?"

"Ti si," odgovorila je Jisbella odlučno. "Moram ti pričati uličnom spikom pol vremena, ja."

"Znam čitati i pisati."

"I to bi bilo sve... što znači da si osim tjelesne snage beskoristan."

"Govori smisleno, ti," rekao je ljutito.

"Govorim smisleno, ja. Koja je korist od najjačeg dlijeta na svijetu ako nema oštricu? Moramo ti izoštriti vijuge, Gully. Valja te obrazovati, čovjek, je sve."

Pokorio se. Shvatio je da je ona u pravu. Trebati će mu obuka ne samo za bjekstvo već i za potragu za "Vorgom". Jisbella je bila kćer arhitekta i imala je naobrazbu. Time je nafilala Foylea, protkano ciničnim iskustvom pet godina u podzemlju. Povremeno bi se on pobunio protiv napornog rada, i onda bi došlo do prošaputanih svađa, ali bi se na kraju on ispričao i ponovo pokorio. A ponekad bi se Jisbella umorila od naukovanja, i onda bi čavrljali, dijeleći snove u tami.

"Mislim da se zaljubljujemo, Gully."

"I ja to mislim, Jiz."

"Ja sam babetina, Gully. Sto pet godina stara. Kakav si ti?"

"Užasan."

"Koliko užasan?"

"Moje lice."

"Zvučiš romantično. Je li to jedan od onih uzbudljivih ožiljaka koji čine muškarca privlačnim?"

"Ne. Vidjet ćeš kad se sretnemo, mi. To je pogrešno, zar ne, Jiz? Samo obično: 'Kad se sretnemo.' Točka."

"Dobar dečko."

"Srest ćemo se jednog dana, zar ne, Jiz?"

"Uskoro, nadam se, Gully." Jisbellin daleki glas postao je strog i poslovan. "Ali moramo prestati nadati se i prionuti na posao. Moramo planirati i pripremati se."

Iz podzemlja Jisbella je naslijedila hrpu informacija o Gouffre Martelu. Nitko nije nikad jauntirao iz pećinskih bolnica, ali je desetljećima podzemlje skupljalo i razmjenjivalo informacije o njima. Iz tih podataka je Jisbella brzo prepoznala Šaptačku crtu koja ih je spajala. Na osnovu tih informacija počela je raspravljati o bjekstvu.

"Možemo to izvesti, Gully. Nemoj ni trena sumnjati u to. Mora biti na tucet rupa u njihovom ustroju sigurnosti."

"Nitko ih nikad prije nije otkrio."

"Nitko nije prije radio s partnerom. Udružit ćemo naše informacije i uspjeti."

Nije se više vukao do Sanitarnog i natrag. Pipao je zidove hodnika,

uočavao vrata, uočavao njihovu teksturu, brojio, slušao, zaključivao i izvještavao. Zapamtio je svaki zasebni korak u prostoru Sanitarnog i priopćio ih Jiz. Pitanja koja je šaputao ljudima oko sebe u prostorijama za tuširanje i pranje imala su svrhu. Zajedno, Foyle i Jisbella su oformili predstavu o rutini Gouffre Martela i njegovom sigurnosnom ustroju.

Jednog jutra, u povratku iz Sanitarnog, bio je zaustavljen kad je htio zakoračiti natrag u svoju ćeliju.

"Ostani u vrsti, Foyle."

"Ovo je Sjever-111. Do sad znam gdje trebam izići."

"Nastavi dalje."

"Ali -" Bio je užasnut. "Selite me?"

"Imaš posjetitelja."

Bio je otpraćen do kraja sjevernog hodnika gdje se spajao s ostala tri glavna hodnika koji su činili ogromni križ bolnice. U središtu križa bili su administrativni uredi, radionice održavanja, klinike i postrojenja. Foyle je bio gurnut u sobu, mračnu kao i njegova ćelija. Vrata su zatvorena za njim. Postao je svjestan blijedog svjetlucavog obrisa u mraku. Bila je to tek utvara lika zamućenog tijela i mrtvačke glave. Dva crna diska na licu lubanje bili su ili očne duplje ili infracrvene naočale.

"Dobro jutro," rekao je Saul Dagenham.

"Ti?" uzviknuo je Foyle.

"Ja. Imam pet minuta. Sjedi. Stolica iza tebe."

Foyle je napipao stolicu i polagano sjeo.

"Zabavljaš se?" pitao je Dagenham.

"Što hoćeš, Dagenhame?"

"Zbila se promjena," rekao je Dagenham suho. "Zadnji put kad smo razgovarali tvoj dijalog sastojao se isključivo od 'Idi dovraga'."

"Idi dovraga, Dagenhame, ako će te to veseliti."

"Replike su ti se poboljšale, kao i govor. Izmijenio si se," rekao je Dagenham. "Promijenio prokleto previše i prokleto prebrzo. To mi se ne sviđa. Što ti se dogodilo?"

"Išao sam u večernju školu."

"Imao si deset mjeseci u toj večernjoj školi."

"Deset mjeseci!" ponovio je Foyle zapanjeno. "Toliko dugo?"

"Deset mjeseci bez vida i sluha. Deset mjeseci u samici. Trebao bi biti slomljen."

"O, jesam ja slomljen, itekako."

"Trebao bi cviljeti. Bio sam u pravu. Ti si neobičan. Ovim tempom će trajati predugo. Mi ne možemo čekati. Volio bih ti dati novu ponudu."

"Daj je."

"Deset posto od šipki na 'Nomadu'. Dva milijuna."

"Dva milijuna!" uzviknuo je Foyle. "Zašto to nisi ponudio odmah?"

"Jer nisam znao kojeg si kalibra. Jesmo li se dogovorili?"

"Skoro. Ne još."

"Što još?"

"Izlazim iz Gouffre Martela."

"Naravno."

"I još netko."

"Može se srediti." Dagenhamov glas se izoštrio. "Još nešto?"

"Dobijam pristup Presteignovim dosjeima."

"Ne dolazi u obzir. Jesi li lud? Budi razuman."

"Njegovim brodskim dosjeima."

"Zbog čega?"

"Popis posade na jednom od njegovih brodova."

"Oh." Dagenhamova gorljivost je ponovo oživjela. "To mogu srediti. Još nešto?"

"Ne."

"Onda smo se dogovorili." Dagenham je bio zadovoljan. Utvarna mrlja svjetla ustala je iz svoje stolice. "Izvući ćemo te za šest sati. Odmah ćemo pokrenuti postupak za tvog prijatelja. Šteta je što smo protratili ovoliko vremena, ali tebe nitko ne može pročitati, Foyle."

"Zašto niste poslali telepata da me obradi?"

"Telepata? Budi razuman, Foyle. Nema ni deset potpunih telepata na svim Unutarnjim Planetima. Njihovo vrijeme je rezervirano slijedećih deset godina. Nismo mogli ubijediti ni jednog da poremeti svoj raspored ni za ljubav ni za novce."

"Ispričavam se, Dagenhame. Pomislio sam da ne znaš raditi svoj posao."

"Zamalo si povrijedio moje osjećaje."

"Sad znam da samo lažeš."

"Laskaš mi."

"Mogli ste unajmiti telepata. Za udio u dvadeset milijuna lako ste mogli unajmiti jednog."

"Vlada ne bi nikad -"

"Ne rade svi oni za vladu. Ne. Imate nešto što je previše vruće da bi se jednog telepata pustilo blizu toga."

Mrlja svjetla skočila je preko ćelije i ščepala Foylea. "Koliko ti znaš, Foyle? Što skrivaš? Za koga radiš?" Dagenhamove ruke su se tresle. "Kriste! Kakva sam budala bio. Naravno da si neobičan. Ti nisi običan svemirac. Pitao sam te: za koga radiš?"

Foyle je strgnuo Dagenhamove ruke sa sebe. "Ni za koga," rekao je. "Ni za koga, osim mene samog."

"Ni za koga, eh? Uključujući tvog prijatelja u Gouffre Martelu kojeg ti je toliko stalo spasiti? Tako mi Boga, zamalo si me nasamario, Foyle. Reci satniku Y'ang-Yeovilu da mu čestitam. Ima bolje osoblje nego što sam mislio."

"Nikad nisam čuo za nikakvog Y'ang-Yeovila."

"Ti i tvoj kolega istrunut ćete ovdje. Nema pogodbe. Raspast ćeš se ovdje. Dat ću da te premjeste u najgoru ćeliju u bolnici. Baciti ću te na dno Gouffre Martela. Ja ću - Straža, ovamo! St -"

Foyle je stegnuo Dagenhamovo grlo, oborio ga na pod i počeo udarati njegovom glavom u pod. Dagenham se jednom zakoprcao i umirio. Foyle mu je strgnuo naočale s lica i stavio ih. Vid se vratio u vidu blago crvenih i ružičastih svjetla i sjena.

Bio je u maloj sobi za prijem sa stolom i dvije stolice. Foyle je svukao Dagenhamovu jaknu i obukao je u dva brza trzaja od kojih su pukla ramena. Dagenhamov hajdučki trorogi šešir bio je na stolu. Foyle ga je natukao na glavu i povukao obod preko lica.

U naspramnim zidovima bila su dvoja vrata. Foyle je odškrinuo jedna. Vodila su van u sjeverni hodnik. Zatvorio ih je, skočio preko sobe i probao druga. Otvarala su se u jauntootporni labirint. Foyle je kliznuo kroz vrata i ušao u labirint. Bez vodiča koji bi ga vodio kroz labirint, odmah se izgubio. Počeo je trčati zavojima i okretima i našao se natrag u sobi za prijem. Dagenham se s mukom pridizao na koljena.

Foyle se opet okrenuo natrag u labirint. Trčao je. Došao je do jednih zatvorenih vrata i trzajem ih otvorio. Iza njih je bila velika

radionica osvijetljena normalnim svjetlom. Dvojica tehničara za radnim stolom iznenađeno su podigli pogled.

Foyle je dograbio jedan malj, skočio na njih poput pećinskog čovjeka i oborio ih. Iza sebe začuo je Dagenhama kako viče u daljini. Panično je pogledao oko sebe, užasavajući se otkrivanja da je uhvaćen u slijepom odvojku. Radionica je bila oblikovana poput slova L. Foyle je jurnuo iza ugla, probio se u ulaz još jednog jauntootpornog labirinta i opet se izgubio. Alarmni sustav Gouffre Martela počeo je bučiti. Foyle je maljem navalio na zidove labirinta, poderao tanke plastične paravane, i našao se u infracrveno osvijetljenom južnom hodniku ženskog kvadranta.

Dvije čuvarke dojurile su hodnikom. Foyle je zamahnuo maljem i oborio ih. Bio je blizu početka hodnika. Pred njim se u perspektivi protezao dugi niz vrata ćelija, sa svijetlećim crvenim brojem na svakim. Iznad glave hodnik je bio osvjetljen svijetlećim crvenim kuglama. Foyle se podigao na prste i udario kuglu iznad sebe. Maljem je razbio kućište i prekinuo strujni kabel. Cijeli hodnik je utonuo u tamu... čak i s naočalima.

"Izjednačeni smo, svi u mraku," prodahtao je Foyle i potrčao niz hodnik pipajući zid dok je trčao i brojeći vrata ćelija. Jisbella mu je vjerno riječima opisala Južni kvadrant. Odbrojavao je put do Juga-900. Naletio je na nekoga, još jednu čuvarku. Smjesta ju je počeo udarati maljem. Čuvarka je zavrištala i pala. Pacijentice su počele vrištati. Foyle je izgubio račun, nastavio trčati, stao.

"Jiz!" prodrao se.

Začuo je njen glas. Sreo je još jednu čuvarku, pobrinuo se za nju, trčao, pronašao Jisbellinu ćeliju.

"Gully, za ime Božje..." Njen glas bio je prigušen.

"Povuci se natrag, curo. Natrag." Triput je udario maljem u vrata i pala su unutra. Uteturao je i spotaknuo se na nekoga.

"Jiz?" prodahtao je. "Ispričavam se... Bio sam u prolazu. Pomislio, hajde da svratim."

"Gully, za ime..."

"Aha. Vraški način da se sretnemo, ha? Hajde. Van, curo. Van!" Izvukao ju je iz ćelije. "Ne možemo pokušati proboj kroz urede. Tamo im se ne sviđam. Koji je put do vašeg Sanitarnog?"

"Gully, ti si lud."

"Cijeli kvadrant je u mraku. Otkinuo sam strujni kabel. Imamo pola šanse. Hajde, curo. Hajde."

Snažno ju je gurnuo i ona ga je povela niz hodnik do automatskih boksova ženskog Sanitarnog. Dok su im mehaničke ruke skidale uniforme, sapunjale ih, polijevale, štrcale i dezinficirale, Foyle je pipanjem tražio prozor za medicinsko promatranje. Našao ga je, zamahnuo maljem i razbio ga.

"Ulazi, Jiz."

Hitnuo ju je kroz prozor i slijedio je. Oboje su bili svučeni, zamašćeni sapunom, porezani i krvavi. Foyle se klizao i udarao u tami tražeći vrata kroz koja su liječnici ulazili. "Ne mogu naći vrata, Jiz. Vrata iz klinike. Ja -"

"Psst!"

"Ali -"

"Budi tiho, Gully."

Nasapunjana ruka našla je njegova usta i pritisnula ih. Ona je stegnula njegovo rame tako jako da su mu njeni nokti probili kožu. Kroz ludnicu u pećinama začuo se štropot koraka negdje blizu. Čuvari su trčali naslijepo kroz Sanitarno. Infracrvena svjetla još nisu popravljena.

"Možda neće primijetiti prozor," protisnula je Jisbella. "Budi tiho."

Čučali su na podu. Koraci su proštropotali kroz boksove u zbunjujućem nizu. Onda su nestali.

"Put je slobodan, sada," prošaputala je Jisbella. "Ali svakog trena će dobiti svjetiljke za pretraživanje. Hajdemo, Gully. Van."

"Ali vrata u kliniku, Jiz. Mislio sam-"

"Nema vrata. Koriste spiralne stube i povuku ih natrag gore. Mislili su i na ovakvo bjekstvo. Morat ćemo probati lift za rublje. Bog zna što će nam napraviti. O, Gully, budalo jedna! Totalna budalo!"

Izverali su se kroz prozor za osmatranje natrag u boksove. Tražili su u tami liftove kojima su prljave uniforme uklanjane i čiste uniforme dopremane. A u tami su ih automatske ruke opet nasapunjale, pošpricale i dezinficirale. Nisu mogli naći ništa.

Mijaukanje sirene najednom je odjeknulo pećinama, utišavajući sve druge zvuke. Uslijedio je muk gušenja u tami.

"Koriste G-fon da nas pronađu, Gully."

"Što?"

"Geofon. To može osjetiti šapat kroz pol kilometra čvrste stijene. Zato su dali znak za tišinu."

"Lift za rublje?"

"Ne mogu ga naći."

"Onda dođi."

"Kamo?"

"Bježimo."

"Kuda?"

"Ne znam, ali me neće uhvatiti kako stojim u mjestu. Hajde. Vježba će ti dobro činiti."

Opet je gurnuo Jisbellu ispred sebe i potrčali su, uzdišući i teturajući, kroz tamu, dolje u najdublje zakutke Južnog kvadranta. Jisbella je dvaput pala, pogrešno skrećući u mraku. Foyle je preuzeo vodstvo i potrčao, držeći desetkilaški malj u ruci, drške ispružene naprijed poput antene. Tada su udarili u goli zid i shvatili da su došli do kraja slijepog hodnika. Bili su u klopci, uhvaćeni.

"Što sad?"

"Ne znam. Izgleda da su i moje ideje stigle u slijepu ulicu. Svakako se ne možemo vratiti. Udario sam Dagenhama u uredima. Mrzim tog čovjeka. Izgleda kao etiketa otrova. Jesi se nešto sjetila, curo?"

"Oh, Gully... Gully..." jecala je Jisbella.

"Računao sam na tebe za ideje. 'Dosta je bombi,' rekla si. Volio bih sad imati jednu. Mogao bih - Čekaj malo." Dotakao je ovlaženi zid na koji su se naslanjali. Osjetio je naizmjenična udubljenja vezne žbuke. "Bilten od G. Foylea. Ovo nije prirodni zid pećine. Napravljen je. Cigle i kamen. Popipaj."

Jisbella je opipala zid. "Pa?"

"Znači da prolaz ne završava ovdje. Nastavlja se. Zazidali su ga. Skloni se."

Odgurnuo je Jisbellu natrag u prolaz, protrljao ruke o tle da osuši svoje nasapunjane dlanove, i počeo udarati maljem u zid. Zamahivao je ujednačenim ritmom, stenjući i uzdišući. Čelični malj je udarao u zid s tupim odjekom kamenja koje se sudara pod vodom.

"Dolaze," rekla je Jiz. "Čujem ih."

Tupi udarci poprimili su strugajući, mrveći prizvuk. Začuo se šum, a onda štropot skrunjene žbuke. Foyle je udvostručio napor. Najednom se začuo lom i struja ledenog zraka udarila im je u lice.

"Probio," promrmljao je Foyle.

Divljački je napao rubove rupe probijene kroz zid. Cigle, kamen i

stara žbuka su izlijetali. Foyle je stao i pozvao Jisbellu.

"Probaj."

Ispustio je malj, uhvatio je, i podignuo do otvora u visini grudi. Uzviknula je od bola kad se pokušala provući preko oštrih rubova. Foyle ju je uporno gurao dok nije provukla ramena a zatim i bokove. Pustio joj je noge i čuo je da pada s druge strane.

Foyle je povukao sebe gore i probio se kroz nepravilni otvor u zidu. Osjetio je Jisbelline ruke koje su probale ublažiti njegov pad kad se srušio na hrpu cigle i žbuke. Oboje su se probili u ledenu tamu nenastanjenih pećina Gouffre Martela... kilometre neistraženih grotoa i spilja.

"Boga mu, još ćemo uspjeti," promrmljao je Foyle.

"Ne znam postoji li put vani, Gully." Jisbella se tresla od hladnoće. "Možda je sve ovo slijepi odvojak, zazidan od bolnice."

"Mora biti izlaza."

"Ne znam možemo li ga naći."

"Moramo ga naći. Hajdemo, curo."

Bauljali su naprijed u mraku. Foyle je strgnuo beskorisne naočale sa svojih očiju. Udarali su u stijene, kutove, niske stropove; padali su niz nagibe i strme stube. Popeli su se preko jednog oštrog grebena na ravnu površinu i izgubili tlo pod nogama. Oboje su teško pali na staklasto tlo. Foyle ga je opipao i dotakao jezikom.

"Led," promrmljao je. "Dobar znak. U ledenoj spilji smo, Jiz. Podzemni glečer."

Drhtavo su ustali, raširivši noge i polako krenuli preko leda koji se milenijima skupljao u ponoru Gouffre Martela. Popeli su se u šumu kamenih mladica koje su bile stalaktiti i stalagmiti koji su štrcali s nepravilnog poda i nadolje sa stropa. Vibracije svakog koraka otkidale su velike stalaktite; jaka kamena koplja obrušavala su se odozgo. Na rubu šume, Foyle je zastao, posegnuo i povukao. Začuo se jasan kovinski prasak. Primio je Jisbellu za ruku i gurnuo joj u nju dugi tanki stožac stalagmita.

"Štap," progunđao je. "Koristi ga kao slijepac."

Odlomio je još jedan i krenuli su kuckajući, pipajući, teturajući kroz tamu. Nije bilo zvuka osim topota panike... njihovog isprekidanog daha i lupajućih srca, kuckanja njihovih štapova, mnogobrojnog kapanja vode, dalekog žubora podzemnih voda ispod Gouffre Martela.

"Ne tamo, curo," Foyle joj je gurnuo rame. "Više lijevo."

"Imaš li i najmanjeg pojma kamo idemo, Gully?"

"Dolje, Jiz. Slijedi bilo koji nagib koji ide dolje."

"Imaš neku ideju?"

"Aha. Iznenađenje! Mozak namjesto bombi."

"Mozak namjesto -" Jisbella je zavrištala od histeričnog smijeha. "Uletio si u Južni kvadrant s maljem i t-to je tvoja zamisao m-mozga mjesto b-b-b-" Cerekala se i štucala potpuno van kontrole dok je Foyle nije uhvatio i prodrmao.

"Umukni, Jiz. Ako nas slijede G-fonom mogli su te čuti s Marsa."

"O-oprosti, Gully. Oprosti. Ja..." Duboko je udahnula. "Zašto dolje?"

"Rijeka, ona koju cijelo vrijeme čujemo. Mora biti blizu. Vjerojatno topi ovaj glečer tamo odostraga."

"Rijeka?"

"Jedini siguran put van. Mora negdje izbiti iz planine. Plivat ćemo."

"Gully, ti si poludio!"

"Što bilo, ti? Ne znaš plivati?"

"Znam plivati, ali -"

"Onda moramo probati. Moramo, Jiz. Hajde."

Žubor rijeke postajao je glasniji dok su oni sve više gubili snagu. Jiz je konačno zastala, teško dišući.

"Gully, moram otpočinuti."

"Previše je hladno. Nastavi se kretati."

"Ne mogu."

"Nastavi se kretati." Posegnuo je za njenom rukom.

"Skidaj ruke s mene," uzviknula je bijesno. U trenu se razgoropadila. On ju je zapanjeno pustio. "Što je to s tobom? Ne gubi glavu, Jiz. Oslanjam se na tebe."

"Za što? Rekla sam ti da moramo planirati... smisliti bjekstvo... a sad si nas ti zarobio u ovu stupicu."

"I ja sam bio u stupici. Dagenham je htio promijeniti mi ćeliju. Ne bi više bilo Šapatne crte za nas. Morao sam, Jiz... i vani smo, zar ne?"

"Vani gdje? Izgubljeni u Gouffre Martelu. Tražimo vražju rijeku da se u njoj utopimo. Ti si budala, Gully, a ja sam idiot što sam te pustila

da me zarobiš u ovo. Proklet bio! Proklet bio! Sve svodiš na svoju imbecilnu razinu i povukao si i mene. Trči. Udri. Tuci. To je sve što znaš. Razbij. Slomi. Probij. Uništi - Gully!"

Jisbella je vrisnula. Začuo se štropot labavog šljunka u mraku, i njen vrisak se udaljio dolje i pretopio u jak pljesak. Foyle je začuo koprcanje njenog tijela u vodi. Skočio je naprijed, povikao: "Jiz!" i spotakao se preko ruba ponora.

Pao je u vodu, ispružen, omamljujućim udarom. Ledena rijeka ga je obujmila, i nije mogao odrediti gdje je površina. Koprcao se, gušio, osjetio kako ga brza struja vuče duž ledene sluzi stijena, i onda je u bujici mjehurića izbio na površinu. Kašljao je i vikao. Čuo je Jisbellu da odgovara, glasom slabim i prigušenim tutnjećom bujicom. Plivao je niz struju, pokušavajući je stići.

Viknuo je i začuo njen glas kako odgovara sve slabije i slabije. Tutnjava je postala glasnija, i najednom je bio ispucan niz šišteću plahtu vodopada. Zabio se do dna ledenog bazena i još jednom se probio do površine. Uzvitlana bujica ga je zaplela uz hladno tijelo koje se držalo za glatki kameni zid.

"Jiz!"

"Gully! Hvala Bogu!"

Držali su se skupa na tren dok ih je voda šibala.

"Gully..." zakašljala se Jisbella. "Izbija ovdje."

"Rijeka?"

"Da."

Protisnuo se kraj nje, držeći se uza zid, i napipao otvor podvodnog tunela. Struja ih je usisavala u njega.

"Drži se," zadahtaoje Foyle. Istražio je lijevo i desno. Zidovi bazena bili su glatki, bez rukohvata.

"Ne možemo se ispeti van. Moramo kroz."

"Nema zraka, Gully. Nema površine."

"Ne može trajati vječno. Zadržat ćemo dah."

"Moglo bi biti dulje nego što možemo držati dah."

"Moramo se kockati."

"Ja to ne mogu."

"Moraš. Nema drugog načina. Napuni pluća. Drži se za mene."

Pridržavali su jedno drugo u vodi, daščući, puneći pluća. Foyle je

gurnuo Jisbellu prema podvodnom tunelu. "Ti kreni prva. Ja ću biti odmah iza... Pomoći ti ako dođeš u nevolju."

"Nevolju!" povikala je Jisbella drhtavim glasom. Zaronila je i dopustila struji da je uvuče u otvor tunela. Foyle ju je slijedio. Uzburkane vode povukle su ih dolje, dolje, dolje, odbijajući ih od stranica tunela koji je bio zaravnjen kao staklo. Foyle je plivao blizu Jisbelle, osjećajući kako ga njene koprcajuće noge udaraju po glavi i ramenima.

Jurili su kroz tunel dok im pluća nisu pucala a slijepe oči iskakale. Tada je opet bilo tutnjave i površine, i mogli su disati. Staklaste strane tunela ustupile su mjesto oštrim stijenama. Foyle je uhvatio Jisbellinu nogu i ščepao kamenu izbočinu na obali rijeke.

"Moramo se ovdje popeti van," povikao je.

"Što?"

"Moramo se popeti van. Čuješ onu tutnjavu naprijed? Slapovi. Brzaci. Rastrgli bi nas u komade. Van, Jiz."

Bila je previše slaba da se popne iz vode. On je gurnuo njeno tijelo gore na stijene i slijedio je. Ležali su na mokrom kamenu, previše iscrpljeni da govore. Konačno se Foyle umorno digao na noge.

"Moramo nastaviti dalje," rekao je. "Slijediti rijeku. Spremna?"

Ona nije mogla odgovoriti; nije se mogla pobuniti. Povukao ju je na noge i krenuli su teturavo kroz tamu, pokušavajući pratiti rub bujice. Gromade koje su prešli bile su ogromne, uzdignute poput dolmena, na hrpama, izmiješane, razbacane u labirint. Teturali su se i vrludali kroz njih i izgubili rijeku. Mogli su je čuti u tami; nisu se mogli vratiti do nje. Nisu mogli stići nigdje.

"Izgubljeni..." progunđao je Foyle zgađeno. "Opet smo izgubljeni. Ovaj put zbilja izgubljeni. Što da radimo?"

Jisbella je počela plakati. Pravila je bespomoćne, a ipak bijesne zvukove. Foyle se zaklatio i sjeo, povlačeći i nju sa sobom.

"Možda si u pravu, curo," rekao je umorno. "Možda sam ja prokleta budala. Zarobio sam nas u ovaj nejauntski škripac, i nadrapali smo."

Ona nije odgovorila.

"Toliko što se mozganja tiče. Vrašku si mi naobrazbu pružila." Oklijevao je. "Misliš da bismo trebali probati naći put natrag do bolnice?"

"Nikad nećemo uspjeti."

"Valjda ne. Samo sam vježbao mozak. Da počnemo bučiti?

Napravimo galamu da nas mogu naći G-fonom?"

"Nikad nas ne bi čuli... Ne bi nas našli na vrijeme."

"Mogli bismo napraviti dosta galame. Ti bi me mogla malo istamburati. Bilo bi uživanje za oboje."

"Umukni."

"Kakva frka!" Klonuo je, naslanjajući glavu na busen meke trave. "Bar sam imao šansu na 'Nomadu'. Bilo je hrane i mogao sam vidjeti gdje pokušavam ići. Mogao sam -" Prekinuo je i naglo se uspravio. "Jiz!"

"Nemoj pričati toliko."

Pipao je po tlu oko sebe i iščupao grumenje zemlje i busenje trave. Gurnuo ih je njoj u lice. "Pomiriši to," nasmijao se. "Okusi. To je trava, Jiz. Zemlja i trava. Ima biti da smo van Gouffre Martela."

"Što?"

"Vani je noć. Mrak kao u rogu. Oblačno. Izišli smo iz pećina a nismo to ni znali. Vani smo, Jiz! Uspjeli smo."

Skočili su na noge, piljeći, osluškujući, njuškajući. Noć je bila neprozirna, ali su čuli mekani uzdah noćnog vjetra, i sladak miris zelenih rastućih stvari dopro im je do nosnica. Negdje daleko zalajao je pas.

"Moj bože, Gully," prošaputala je Jisbella s nevjericom. "U pravu si. Izišli smo iz Gouffre Martela. Sve što trebamo učiniti je sačekati zoru."

Nasmijala se. Obgrlila ga je i poljubila, i on joj je uzvratio zagrljaj. Uzbuđeno su blebetali. Opet su se spustili na meku travu, umorni, ali nesposobni da se odmore, gorljivi, nestrpljivi, s cijelim životom pred sobom.

"Zdravo Gully, dušo Gully. Zdravo Gully, nakon svog ovog vremena."

"Zdravo, Jiz."

"Rekla sam ti da ćemo se sresti jednog dana... jednog dana uskoro. Rekla sam ti, dragi. A ovo je taj dan."

"Noć."

"Ta noć, tako je. Ali nema više noćnog mrmljanja preko Šapatne crte za nas. Nema više noći za nas, Gully, najdraži."

Najednom su bili svjesni da su goli, da leže jedno blizu drugog, ne više razdvojeni. Jisbella je zašutjela, ali se nije pomakla. On ju je dograbio, skoro bijesno, i obuhvatio je željom koja nije bila manja od

njene.

Kad je zora stigla, vidio je da je ona lijepa: visoka i vitka s tamnom crvenom kosom i sočnim usnama.

Ali kad je zora stigla, ona je vidjela njegovo lice.

Šest

Dr. Harley Baker držao je malu opću praksu u Montani-Oregonu koja je bila zakonita i jedva plaćala za dizel-gorivo koje je trošio svakog vikenda učestvujući u relijima starinskih traktora koji su bili u modi u Sahari. Njegov stvarni prihod bio je zarađivan u njegovoj Tvornici Čudaka u Trentonu do koje je Baker jauntirao svakog ponedjeljka, srijede i petka navečer. Tamo je, po vrtoglavim cijenama i bez pitanja, Baker stvarao čudovišta za industriju zabave i preoblikovao kožu, mišiće i kosti za podzemlje.

Izgledajući kao muška primalja, Baker je sjedio na prozračnoj verandi svoje palače u Spokaneu i slušao kako Jiz McQueen završava priču o svom bjekstvu.

"Kad smo izbili na otvoreno kraj Gouffre Martela bilo je lako. Našli smo jednu lovačku kuću, provalili unutra, i uzeli nešto odjeće. Tamo je bilo i pušaka... lijepih starih čeličnih stvari za ubijanje eksplozivom. Uzeli smo ih i prodali nekim mještanima. Onda smo platili vožnju do najbliže jauntske postaje koju smo zapamtili."

"Koje?"

"Biarritza."

"Putovali noću, ha?"

"Naravno."

"Ste uradili nešto s Foyleovom facom?"

"Probali smo šminku ali to nije išlo. Vražje tetoviranje se vidjelo kroz nju. Onda sam kupila nadomjestak tamne kože i pošpricala ga njime."

"Je li to upalilo?"

"Ne," rekla je Jiz ljutito. "Moraš ne micati lice ili nadomjestak puca i guli se. Foyle se nije mogao kontrolirati. Nikad se ne može. Bilo je pakleno."

"Gdje je on sad?"

"Sam Quatt ga vuče okolo."

"Mislio sam da se Sam povukao iz poslova."

"Jest," rekla je Jisbella namrgođeno. "Ali mi je dužan jednu uslugu. Brine se o Foyleu. Cirkuliraju jauntirajući da ih drotovi ne stignu."

"Zanimljivo," promrmljao je Baker. "Nisam nikad u životu vidio slučaj tetovaže. Mislio sam da je to izumrla vještina. Volio bih ga dodati mojoj zbirci. Ti znaš da skupljam zanimljivosti, Jiz?"

"Svatko zna za onaj tvoj zoo u Trentonu, Bakeru. Oduran je."

"Nabavio sam pravu fraternalnu cistu prošlog mjeseca," otpočeo je Baker gorljivo.

"Ne želim slušati o tome," odbrusila je Jiz. "I ne želim Foylea u tvom zoou. Možeš li mu skinuti to smeće s lica? Očistiti ga? On kaže da su u Općoj bolnici bili zbunjeni."

"Oni nisu imali moje iskustvo, srce. Hmmm, čini mi se da se mogu sjetiti da sam nešto pročitao jednom... negdje... ma gdje sam to -? Sačekaj tren." Baker je ustao i nestao uz tiho "pop". Jisbella je bijesno šetkala po verandi dok se on nije pojavio nakon dvadeset minuta s raskupusanom knjigom u rukama i trijumfalnim izrazom na licu.

"Imam je," rekao je Baker. "Vidio je na polici u Caltechu prije tri godine. Možeš se diviti mom pamćenju."

"Kvragu tvoje sjećanje. Što s njegovim licem?"

"Može se uraditi." Baker je listao krhke stranice i razmišljao. "Da, može se uraditi. Indigotin disulfonska kiselina. Možda ću morati sintetizirati kiselinu ali..." Baker je zaklopio udžbenik i suosjećajno klimnuo. "Mogu to uraditi. Samo se čini šteta prtljati po tom licu ako je onoliko jedinstveno kao što si ti opisala."

"Hoćeš li sjahati sa svojim hobijem," uzviknula je Jisbella ižívcirano. "Vrući smo, razumiješ? Prvi koji su ikad pobjegli iz Gouffre Martela. Drotovi neće stati dok nas ne vrate tamo. Ovo je za njih ekstra posebno."

"Ali -"

"Koliko dugo misliš da možemo ostati van Gouffre Martela dok Foyle ide okolo s tom tetoviranom facom?"

"Zašto si toliko ljuta?"

"Nisam ljuta. Objašnjavam."

"Bio bi sretan u zoou," rekao je Baker uvjerljivo. "I bio bi zaklonjen tamo. Stavio bih ga u sobu kraj kiklopske djevojke -"

"Zoo otpada. To je konačno."

"U redu, srce. Ali zašto brineš da će Foyle biti ponovo uhvaćen? To ne bi imalo nikakve veze s tobom."

"Zašto bi ti brinuo što ja brinem? Pitam te da obaviš posao. Plaćam za taj posao."

"Bit će skupo, dušo, a ti si mi draga. Pokušavam ti uštediti novce."

"Ne, ne pokušavaš."

"Onda sam radoznao."

"Onda recimo da sam zahvalna. On je pomogao meni; sad ja pomažem njemu."

Baker se cinično nasmiješio. "Onda mu pomozimo tako što ćemo mu dati sasvim novo lice."

"Ne."

"To sam i mislio. Hoćeš da mu se lice očisti jer te zanima njegovo lice."

"Proklet bio, Bakeru, hoćeš li uraditi posao ili nećeš?"

"Koštati će pet tisuća."

"Raščlani to."

"Tisuću da se sintetizira kiselina. Tri tisuće za kirurgiju. I tisuću za -"

"Tvoju znatiželju?"

"Ne, srce." Baker se ponovo nasmiješio. "Tisuću za anestetičara."

"Zašto anestezija?"

Baker je opet otvorio stari udžbenik. "Izgleda kao bolna operacija. Znaš li kako tetoviraju? Uzmu iglu, umoče je u boju, i utjeraju je u kožu. Da izbjelim tu boju morati ću proći njegovo lice, poru po poru, i utjerati indigotin disulfonsku. Boljet će."

Jisbelline oči su bljesnule. "Možeš li to uraditi bez droge?"

"Mogu, srce, ali Foyle -"

"Kvragu s Foyleom. Plaćam ti četiri tisuće. Bez droge, Bakeru. Neka Foyle pati."

"Jiz! Ne znaš u što ga uvaljuješ."

"Znam. Neka pati." Nasmijala se tako bijesno da je Baker bio osupnut. "Neka i on pati zbog svog lica."

Bakerova Tvornica Čudaka zauzimala je okruglo trokatno zdanje

od cigle koje je nekad bilo remiza prigradske željeznice prije nego što je jauntiranje ukinulo potrebu za prigradskim željeznicama. Stara bršljanom prekrivena remiza bila je pored trentonskih raketnih jama, i stražnji prozori su gledali na otvore jama koje su bacale svoje anti-grav zrake na gore, i Bakerovi pacijenti mogli su se razonoditi gledajući svemirske brodove kako nečujno uzlijeću i slijeću zrakama, osvijetljenih prozora, žmigajućih signala, oplata obasjanih vatrom Svetog Elma dok je atmosfera upijala elektrostatske naboje nakupljene u dubokom svemiru.

Suterenski kat tvornice sadržavao je Bakerov zoo anatomskih zanimljivosti, prirodnih čuda i čudovišta kupljenih i/ili otetih. Baker je, poput ostatka njegovog svijeta, bio strastveno posvećen tim stvorovima i provodio je duge sate s njima, upijajući prizore njihove izobličenosti na način na koji su se drugi ljudi zasićivali ljepotom umjetnosti. Srednji kat remize sadržavao je spavaće sobe za postoperativne pacijente, laboratorije, sobe za osoblje i kuhinje. Gornji kat je sadržavao operacijske sale.

U jednoj od potonjih, maloj prostoriji obično korištenoj za pokuse na mrežnjači, Baker je radio na Foyleovom licu. Pod blještavom baterijom reflektora, nagnuo se nad operacijski stol pedantno radeći malim čeličnim čekićem i platinskom iglom. Baker je slijedio uzorak starog tetoviranja na Foyleovom licu, tražeći svaki majušni ožiljak na koži, i zabijajući iglu u njega. Foyleova glava bila je stisnuta u škripu, ali mu tijelo nije bilo vezano. Mišići su mu se grčili na svaki udar čekića, ali nije pomicao tijelo. Stiskao je rubove operacijskog stola.

"Kontrola," rekao je kroz zube. "Htjela si da se naučim kontrolirati, Jiz. Vježbam." Trgnuo se.

"Ne miči se," naredio je Baker.

"Pokušavam ih nasmijati."

"Dobro ti ide, sinko," rekao je Sam Quatt, izgledajući kao da mu je zlo. Pogledao je iskosa Jisbellino bijesno lice. "Što ti kažeš, Jiz?"

"On uči."

Baker je nastavio zabadati i kuckati iglu čekićem.

"Čuj, Same," promrmljao je Foyle, jedva čujno. "Jiz mi je rekla da ti posjeduješ privatni brod. Zločin se isplati, ha?"

"Aha. Zločin se isplati. Imam mali za četveročlanu posadu. Duple mlaznice. Onaj kakav zovu Saturnskim vikendašem."

"Zašto Saturnskim vikendašem?"

"Jer bi vikend na Saturnu trajao devedeset dana. Može ponijeti

dovoljno hrane i goriva za tri mjeseca."

"Baš što mi treba," promrmljao je Foyle. Zakoprcao se i povratio kontrolu nad sobom. "Same, hoću iznajmiti tvoj brod."

"Za što?"

"Nešto vruće."

"Zakonito?"

"Ne."

"Onda to nije za mene, sinko. Nemam ja više živaca za to. Jauntiranje okolo s tobom, jedan korak ispred drotova, pokazalo mi je to. Povukao sam se za stalno. Sve što želim je malo mira."

"Platiti ću ti pedeset tisuća. Zar ne želiš pedeset tisuća? Mogao bi provoditi nedjelje brojeći ih."

Igla se neumoljivo zabijala. Foyleovo tijelo se trzalo na svaki ubod.

"Već imam pedeset tisuća. Imam deset puta toliko u kešu u jednoj banci u Beču." Quatt je posegnuo u džep i izvadio svežanj svjetlucavih radioaktivnih ključeva. "Ovdje je ključ banke. Ovo je ključ moje kuće u Joburgu. Dvadeset soba; dvadeset hektara. Ovo ovdje je ključ mog Vikendaša u Montauku. Nisi mi iskušenje, sinko. Ja sam prestao dok sam bio u pozitivi. Jauntirat ću natrag u Joburg i živjeti sretno ostatak života."

"Daj mi Vikendaša. Ti možeš sjediti na sigurnom u Joburgu i pokupiti lovu."

"Pokupiti kad?"

"Kad se vratim."

"Ti hoćeš moj brod na povjerenje i obećanje da ćeš platiti?"

"Na garanciju."

Quatt je frknuo. "Kakvu garanciju?"

"To je posao kupljenja u asteroidima. Brod po imenu 'Nomad'."

"Što je na 'Nomadu'? Što čini kupljenje isplativim?"

"Ne znam."

"Lažeš."

"Ne znam," promrmljao je Foyle tvrdoglavo. "Ali mora biti nešto vrijedno. Pitaj Jiz."

"Slušaj," rekao je Quatt. "Naučit ću te nešto. Mi radimo posao po zakonu, znaš? Mi ne podmećemo i ne zakidamo. Mi ne tajimo. Znam

što ti je na umu. Imaš nešto sočno, ali ne želiš nikog drugog pustiti blizu toga. Zato moljakaš usluge..."

Foyle se grčio pod iglom ali je, još stisnut u škripi svoje opsjednutosti, bio prisiljen ponoviti; "Ne znam, Same. Pitaj Jiz."

"Ako imaš poštenu pogodbu, ponudi pošten prijedlog," rekao je Quatt ljutito. "Nemoj se šunjati okolo kao vražji tetovirani tigar koji smišlja kako će zaskočiti. Mi smo ti jedini prijatelji koje imaš. Ne pokušavaj podmetati i zakidati -"

Quatt je bio prekinut krikom koji se Foyleu oteo s usana.

"Ne miči se," rekao je Baker odsutnim glasom. "Kad grčiš lice ne mogu kontrolirati iglu." Bacio je dug i prodoran pogled na Jisbellu. Njene usne su zadrhtale. Najednom je otvorila svoju novčarku i izvadila dvije novčanice od 500 Cr. Stavila ih je pored posude s kiselinom.

"Sačekat ćemo vani," rekla je.

Onesvijestila se u hodniku. Quatt ju je odvukao do stolice, i našao bolničarku koja ju je oživjela mirisnim amonijem. Počela je plakati tako jako da se Quart prepao. Otpustio je bolničarku i oblijetao dok se jecanje nije smirilo.

"Što se kog vraga odvijalo?" pitao je. "Što je onaj novac trebao značiti?"

"Bila je to krvarina."

"Za što?"

"Ne želim pričati o tome."

"Jesi li dobro?"

"Ne."

"Mogu li ja nešto učiniti?"

"Ne."

Uslijedila je duga stanka. Onda je Jisbella zapitala umornim glasom: "Hoćeš li sklopiti tu pogodbu sa Guliyjem?"

"Ja? Ne. To zvuči kao da ima jednu šansu od tisuću da uspije."

"Mora biti nešto vrijedno na 'Nomadu'. Inače Dagenham ne bi proganjao Gullyja."

"Još uvijek nisam zainteresiran. A ti?"

"Ja? Ni ja nisam zainteresirana. Više ne želim apsolutno ništa od Gullyja Foylea."

Nakon još jedne stanke, Quatt je upitao: "Mogu li sad ići kući?"

"Bilo ti je gadno, zar ne, Same?"

"Mislim da sam umro oko tisuću puta dok sam vodao i njegovao tog tigra unaokolo."

"Ispričavam se, Same."

"To me je čekalo otkad sam ti učinio ono što sam učinio kad su te hapsili u Memphisu."

"Napustiti me bilo je prirodna stvar, Same."

"Uvijek radimo ono što je prirodno, samo što nekad to ne bismo trebali uraditi."

"Znam, Same, znam."

"I provedeš ostatak života pokušavajući se iskupiti za to. Pretpostavljam da sam imao sreće, Jiz. Bio sam u stanju iskupiti se ovim noćas. Mogu li sad ići kući?"

"Natrag u Joburg i sretan život?"

"Aha."

"Nemoj me još ostaviti samu, Same. Stidim se same sebe."

"Zbog čega?"

"Okrutnosti prema glupim životinjama."

"Što bi to trebalo značiti?"

"Nema veze. Ostani još malo. Pričaj mi o sretnom životu. Što je to u njemu tolika sreća?"

"Pa," rekao je Quatt zamišljeno. "To je kad imaš sve što si htio kad si bio mali. Ako možeš imati sve s pedeset što si htio kad ti je bilo petnaest, sretan si. Sad kad mi je bilo petnaest..." I Quart je nastavio mljeti opisujući simbole, ambicije i frustracije svog djetinjstva koje je sad zadovoljavao sve dok Baker nije izišao iz operacijske sale.

"Gotov?" upitala je Jisbella gorljivo.

"Gotov. Nakon što sam ga uspavao mogao sam raditi brže. Sad mu previjaju lice. Izaći će za nekoliko minuta."

"Bit će slab?"

"Naravno."

"Koliko dugo prije skidanja zavoja?"

"Šest do sedam dana."

"Lice će mu biti čisto?"

"Mislio sam da te ne interesira njegovo lice, srce. Trebalo bi biti čisto. Ne mislim da sam propustio neku točkicu pigmenta. Možeš se diviti mojoj vještini, Jisbella... kao i mojoj lukavosti. Ja ću financirati Foyleovo kupljenje."

"Što?" nasmijao se Quatt. "Ti prihvaćaš jednu šansu u tisuću, Bakeru? Mislio sam da si ti pametan."

"I jesam. Bol je bio previše za njega i pričao je pod anestezijom. Na 'Nomadu' je dvadeset milijuna u platinskim šipkama."

"Dvadeset milijuna!" lice Sama Quatta se smrklo i okrenuo se Jisbelli. Ali i ona je bila bijesna.

"Nemoj mene gledati, Same. Ja nisam znala. I meni je zatajio. Kleo se da nema pojma zašto ga Dagenham progoni."

"Dagenham mu je to priopćio," rekao je Baker. "I to mu je pobjeglo."

"Ubit ću ga," rekla je Jisbella. "Razderat ću ga s ove dvije ruke i nećeš naći ništa unutar njegove lešine osim crne truleži. Biti će zanimljivost za tvoj zoo, Bakeru; želim do Boga da sam ti pustila da ga uzmeš!"

Vrata operacijske sale otvorila su se i dva bolničara su izvezla kolica na kojima je ležao Foyle, blago se trzajući. Cijela njegova glava bila je jedna bijela kugla zavoja.

"Je li svjestan?" pitao je Quatt Bakera.

"Ja ću se pobrinuti za ovo," izlanula je Jisbella. "ja ću razgovarati s tim kur- Foyle!"

Foyle je jedva čujno odgovorio kroz masku zavoja. Kad je Jisbella bijesno udahnula da krene u napad, jedan zid bolnice je nestao i udario ih je prasak grmljavine koji ih je oborio s nogu. Cijela zgrada se zaljuljala od serije eksplozija, i kroz otvore u zidovima uniformirani ljudi su ujauntirali s ulice, poput gavrana koji se obrušavaju u središte bojnog polja.

"Napad!" povikao je Baker. "Napad!"

"Kriste Isuse!" Quatt se tresao.

Uniformirani ljudi rojili su se svud po zgradi, vičući: "Foyle! Foyle! Foyle! Foyle!" Baker je nestao uz "pop". I osoblje je jauntiralo, napuštajući nosila na kojima je Foyle slabašno mahao rukama i nogama, prigušeno se glasajući.

"To je vražji napad!" Quatt je prodrmao Jisbellu. "Idi, curo! Idi!"

"Ne možemo ostaviti Foylea!" povikala je Jisbella.

"Probudi se, curo! Idi!"

"Ne možemo pobjeći i ostaviti ga."

Jisbella je ščepala kolica i gurnula ih niz hodnik. Quatt je skakutao pored nje. Povici u bolnici postali su glasniji:

"Foyle! Foyle! Foyle!"

"Ostavi ga, za ime Božje!" molio je Quatt. "Pusti ga njima."

"Ne."

"Ovo znači lobo za nas, curo, ako nas uhvate."

"Ne možemo pobjeći i ostaviti ga."

Uletjeli su iza kuta u vrišteću gomilu postoperativnih pacijenata, ljudi-ptica s lepetavim krilima, sirena koje su se vukle po podu poput tuljana, hermafrodita, divova, pigmeja, dvoglavih blizanaca, kentaura, i jedne mijaukajuće sfinge. Oni su panično nasrnuli na Jisbellu i Quatta.

"Skini ga s kolica," povikala je Jisbella.

Quatt je strgnuo Foylea s kolica. Foyle je stao na noge i klonuo. Jisbella ga je primila pod ruku, i Sam i ona su ga skupa provukli kroz vrata u odjel pun Bakerovih temporalno poremećenih... subjekata s ubrzanim osjećajem vremena, koji su jurcali odjelom munjevitom brzinom kolibrića i ispuštali prodorne šišmišske krike.

"Izjauntiraj ga van, Same."

"Nakon što nam je probao onako zatajiti i zakinuti nas?"

"Ne možemo pobjeći i ostaviti ga, Same. Ti bi to do sad trebao znati. Jauntiraj ga van. Caisterovo mjesto!"

Jisbella je pomogla Quattu dići Foylea na rame. Temporalno poremećeni su naizgled ispunili odjel vrištećim prugama. Vrata odjela su se naglo raskrilila. Desetak hitaca iz pneumatskog oružja zazviždalo je kroz odjel, obarajući temporalne pacijente sred njihovog jurcanja. Quatt je lupio o zid, ispuštajući Foylea. Crna i plava masnica pojavila mu se na sljepoočnici.

"Moraš dovraga odavde," povikao je Sam. "Ja sam gotov."

"Sam!"

"Gotov sam. Ne mogu jauntirati. Idi, curo!"

Pokušavajući otresti potres mozga koji ga je spriječavao da jauntira, Quatt se uspravio i jurnuo naprijed, naljećući na uniformirane koji su utrčavali na odjel. Jisbella je uhvatila Foylea pod ruku i odvukla ga na zadnji izlaz odjela, kroz smočnicu, kliniku,

skladište krevetnine, i niz prastaro stubište koje se ljuljalo i ispuštalo oblake termitske prašine.

Stigli su u podrumsko skladište. Bakerov zoo probio se iz ćelija u općem kaosu i navalili su na podrum poput pčela, sladeći se medom iz napadnute košnice. Djevojka kiklop je trpala u usta šake maslaca iz posude. Njeno jedino oko iznad nosa cerilo im se.

Jisbella je provukla Foylea kroz podrumsko skladište, našla zakračunata drvena vrata i otvorila ih udarcem. Oteturali su se niz trošno stubište i našli u onom što je nekad bilo podrum za ugalj. Potresi i buka iznad njih zvučali su dublje i šuplje. Vratašca kanala s jedne strane podruma bila su zatvorena željeznim vratima koja su držale željezne stezaljke. Jisbella je postavila Foyleove ruke na stezaljke. Skupa su ih otvorili i popeli se iz podruma kroz kanal za ugalj.

Bili su van Tvornice Čudaka, stisnuti uz vanjski zid. Pred njima su bile trentonske jame za rakete i, dok su dolazili do daha, Jiz je vidjela teretnjak koji je klizio niz anti-grav zraku u jamu koja ga je čekala. Njegovi prozori su blještali a znaci za prepoznavanje žmirkali poput kičastih neonskih znakova, osvjetljujući stražnji zid bolnice.

Jedan lik je skočio s krova bolnice. Bio je to Quatt, pokušavajući očajničko bjekstvo. Izletio je u prostor, mašući rukama i nogama, pokušavajući stići do nagore uperene anti-grav zrake najbliže jame koja bi ga mogla dohvatiti i ublažiti mu pad. Naciljao je savršeno. Dvadeset metara iznad zemlje upao je točno u područje zrake. Ona nije bila uključena. Pao je i bio smrskan na rubu jame.

Jisbella je zajecala. Još uvijek automatski stiskajući Foyleovu ruku, otrčala je preko betona do Quattovog tijela. Tamo je pustila Foylea i nježno dotakla Quattovu ruku. Prsti su joj bili umrljani krvlju. Foyle je čupao zavoje pred svojim očima, cijepajući rupe za oči u gazi. Mrmljao je u sebi, slušajući Jisbellin plač i povike iza njih u Bakerovoj tvornici. Ruke su mu petljale oko Quattovog tijela, a onda je ustao i pokušao povući Jisbellu na noge.

"Moramo ići," prokrištao je. "Moramo otići. Vidjeli su nas."

Jisbella se nije pomakla. Foyle je skupio svu snagu i povukao je u uspravan položaj. "Times Square," protisnuo je. "Jauntiraj, Jiz!"

Uniformirani likovi pojavili su se oko njih. Foyle je prodrmao Jisbellinu ruku i jauntirao do Times Squarea gdje su se gomile jauntista na ogromnoj postaji zapanjeno zabuljile u ogromnom čovjeka s bijelom loptom zavoja mjesto glave. Postaja je bila velika kao dva nogometna igrališta. Foyle je gledao okolo kroz zavoje. Nije bilo ni traga Jisbelli ali bi ona mogla biti bilo gdje. Povikao je.

"Montauk, Jiz! Montauk! Postaja Ludost!"

Foyle je jauntirao posljednim ostatkom snage uz molitvu. Ledeni sjeveroistočnjak puhao je s otoka Block i nosio krhke ledene kristale preko postaje na mjestu srednjevjekovne ruševine poznate kao Fisherova ludost. Još jedan lik je bio na postaji. Foyle je oteturao do njega kroz vjetar i snijeg. Bila je to Jisbella, koja je izgledala smrznuto i izgubljeno.

"Hvala Bogu," promrmljao je Foyle. "Hvala Bogu. Gdje Sam drži svog Vikendaša?" Prodrmao je Jisbellin lakat. "Gdje Sam drži svog Vikendaša?"

"Sam je mrtav."

"Gdje drži svog Saturnskog vikendaša?"

"Povukao se, Sam je. Više se ne boji."

"Gdje je brod, Jiz?"

"U doku dolje kod svjetionika."

"Hajdemo."

"Kamo?"

"Do Samovog broda," Foyle je gurnuo svoju veliku šaku pred Jisbelline oči; svežanj blistavih ključeva ležao mu je na dlanu. "Uzeo sam njegove ključeve. Hajdemo."

"On ti ih je dao?"

"Uzeo sam ih s njegovog tijela."

"Strvinar!" Ona se počela smijati. "Lažljivac... Bludnik... Tigar... Strvinar. Hodajući tumor... Gully Foyle."

Pa ipak ga je slijedila kroz snježnu oluju do svjetionika Montauk.

Trojici akrobata s napudranim perikama, četiri predivne žene koje su nosile pitone, djetetu s zlatnim kovrčama i ciničnim ustima, profesionalnom duelisti u srednjevjekovnom oklopu i čovjeku koji je nosio staklenu nogu u kojoj su plivale zlatne ribice, Saul Dagenham je rekao: "U redu, operacija je završena. Opozovite ostale i recite im da se jave natrag u središte Kurira."

Cijela predstava je jauntirala i nestala. Regis Sheffield je protrljao oči i upitao: "Što je ta ludnica trebala biti, Dagenhame?"

"Uznemirava tvoj pravnički um, ha? To je bio dio osoblja naše ZMZK operacije. Zabava, mašta, zbunjenost i katastrofa." Dagenham se okrenuo Presteignu i nasmiješio svojim lubanjskim osmjehom. "Vratiti

ću vam honorar ukoliko hoćete, Presteigne."

"Ne odustajete?"

"Ne, zabavljam se. Raditi ću besplatno. Nikad se prije nisam zakačio s čovjekom Foyleovog kalibra. On je jedinstven."

"Kako?" pitao je Sheffield.

"Sredio sam da pobjegne iz Gouffre Martela. Pobjegao je, doista, ali ne mojim načinom. Probao sam spriječiti da ga se policija domogne pomoću zbunjenosti i katastrofe. On je izmakao policiji, ali ne na moj način... na svoj vlastiti način. Pokušao sam spriječiti da ga se Središnja Obavještajna domogne pomoću zabave i mašte. Izvukao se... opet na svoj vlastiti način. Pokušao sam ga skrenuti do jednog broda da bi mogao krenuti ka 'Nomadu'. Nije skrenuo, ali si je nabavio brod. Sad je na putu vani."

"Vi slijedite?"

"Naravno." Dagenham je oklijevao. "Ali što je on radio u Bakerovoj tvornici?"

"Plastična kirurgija?" pretpostavio je Sheffield. "Novo lice?"

"Nije moguće. Baker je dobar, ali on ne može uraditi plastiku toliko brzo. Bila je to manja operacija. Foyle je bio na nogama sa zavijenom glavom."

"Tetovaža," rekao je Presteign.

Dagenham je klimnuo i smiješak mu je nestao s usana. "To je ono što me brine. Shvaćate li, Presteigne, da ako je Baker uklonio tetovažu nećemo nikako prepoznati Foylea?"

"Moj dragi Dagenhame, njegovo lice neće biti promijenjeno."

"Nikad nismo vidjeli njegovo lice... samo masku."

"Nisam uopće sreo tog čovjeka," rekao je Sheffield. "Kako izgleda ta maska?"

"Poput tigra. Bio sam s Foyleom tokom dvije duge seanse. Trebao bih znati njegovo lice napamet, ali ga ne znam. Znam samo tetovažu."

"To je glupost," odbrusio je Sheffield.

"Ne. Foyla treba vidjeti da bi se povjeravalo. Međutim, to nije bitno. Odvest će nas van do 'Nomada'. Odvest će nas do vaših poluga i PyrEa, Presteigne. Skoro mi je žao što je sve gotovo. Ili skoro gotovo. Kao što sam rekao, zabavljao sam se. On je zbilja jedinstven."

Sedam

Saturnski vikendaš bio je sagrađen kao jahta za uživanje; bio je dostatan za četvoro, prostran za dvoje, ali ne dovoljno prostran za Foylea i Jiz McQueen. Foyle je spavao u glavnoj kabini; Jiz se osamila u putničkoj.

Sedmog dana vani, Jisbella se po drugi put obratila Foyleu: "Hajdemo skinuti te zavoje, Strvinaru."

Foyle je napustio kuhinju u kojoj je natmureno grijao kavu, i odbacio se otraga do kupaone. Ulebdio je unutra za Jisbellom i utisnuo se u nišu pred zrcalom iznad umivaonika. Jisbella se oslonila na umivaonik, otvorila kapsulu etera i počela guliti zavoje čvrstim, bijesnim rukama. Slojevi gaze su se polako gulili. Foyle je bio u agoniji napetosti.

"Misliš li da je Baker uspio?" pitao je.

Bez odgovora.

"Je li mogao negdje promašiti?" Guljenje se nastavilo. "Prestalo je boljeti prije dva dana." Bez odgovora.

"Za ime Božje, Jiz! Jesmo li još nas dvoje u ratu?"

Jisbelline ruke su stale. Pogledala je s mržnjom u Foyleovo obmotano lice. "Što misliš?"

"Pitao sam tebe."

"Odgovor je da."

"Zašto?"

"Nikad nećeš razumjeti."

"Učini da razumijem."

"Umukni."

"Ako smo u ratu, zašto si pošla sa mnom?"

"Da dobijem ono što si dužan Samu i meni."

"Novac?"

"Umukni."

"Nisi morala. Mogla si mi vjerovati."

"Vjerovati tebi? Tebi?" Jisbella se nasmijala neveselo i nastavila s guljenjem. Foyle je udarcem sklonio njene ruke.

"Uradit ću to sam."

Udarila ga je po umotanom licu. "Uradit ćeš što ti ja kažem. Ne miči se, Strvinaru!"

Nastavila je razmotavati zavoje. Jedna traka se skinula otkrivajući Foyleove oči. Gledale su Jisbellu, tamne i zamišljene. Kapci su bili čisti; korijen nosa bio je čist. Jedna traka se skinula s Foyleove vilice. Bila je plavo-crna. Foyle, koji je napeto gledao u ogledalo, izgubio je dah.

"Promašio je vilicu!" uzviknuo je. "Baker je zabrljao-"

"Umukni," odgovorila je Jiz sažeto. "To je brada."

Unutarnji zavoji su brzo spali, otkrivajući obraze, usta i čelo. Čelo je bilo čisto. Obrazi pod očima bili su čisti. Ostatak je bio pokriven plavo-crnom sedmodnevnom bradom.

"Obrij se," naredila je Jiz.

Foyle je pustio vodu, nakvasio lice, utrljao mast za brijanje, i sprao bradu. Onda se nagnuo blizu ogledala i proučio sebe, nesvjestan da je Jisbellina glava blizu njegovoj dok je i ona buljila u ogledalo. Nikakav trag tetovaže nije ostao. Oboje su uzdahnuli.

"Čisto je," rekao je Foyle. "Čisto. Obavio je posao." Najednom se nagnuo još bliže i pogledao se još pomnije. Vlastito lice mu je izgledalo novo, onoliko novo koliko i Jisbelli. "Promijenio sam se. Ne sjećam se da sam tako izgledao. Je li me i kirurški obradio?"

"Ne," rekla je Jisbella. "Ono što je unutar tebe ga je promijenilo. To vidiš strvinara, skupa s lašcem i varalicom."

"Za ime Božje! Skini mi se. Pusti me na miru!"

"Strvinar," ponovila je Jisbella, bulјeći u Foyleovo lice užarenim pogledom. "Lažac. Varalica."

Uhvatio ju je za ramena i izgurao u hodnik. Odlebdjela je u glavnu kabinu, uhvatila šipku vodilju i okrenula se. "Strvinaru!" viknula je. "Lašcu! Varalice! Strvinaru! Bludniče! Zvijeri!"

Foyle ju je gonio, ponovo uhvatio i snažno prodrmao. Njena crvena kosa ispala je iz šnale koja ju je držala i rasula se poput sireninih uvojaka. Goruć izraz njenog lica pretvorio je Foyleov bijes u strast. Obujmio ju je i zabio svoje novo lice u njene grudi.

"Bludniče," promrmljala je Jiz. "Životinjo..."

"O, Jiz..."

"Svjetlo," prošaptala je Jisbella. Foyle je slijepo posegnuo ka zidnim prekidačima i pritisnuo gumbe, i Saturnski vikendaš nastavio je prema asteroidima s zamračenim prozorima.

Lebdjeli su skupa u kabini, drijemajući, mrmljajući, nježno se dodirujući satima.

"Jadni Gully," šaputala je Jisbella. "Siroti dragi Gully..."

"Ne siroti," rekao je. "Bogat... uskoro."

"Da, bogat i prazan. Nemaš ništa u sebi, Gully dušo... ništa osim mržnje i osvete."

"To je dovoljno."

"Dovoljno za sada. Ali poslije?"

"Poslije? To ovisi."

"Ovisi o onom u tebi, Gully; čega se dohvatiš."

"Ne. Moja budućnost ovisi o onom čega se riješim."

"Gully... zašto si mi tajio u Gouffre Martelu? Zašto mi nisi rekao da znaš da je na 'Nomadu' bogatstvo?"

"Nisam mogao."

"Zar mi nisi vjerovao?"

"Nije bilo to. Nisam si mogao pomoći. To je ono što je u meni... čega se moram riješiti."

"Opet kontrola, ha Gully? Ti si opsjednut."

"Da, opsjednut sam. Ne mogu naučiti kontrolirati se, Jiz. Želim, ali ne mogu."

"Pokušavaš li?"

"Pokušavam. Sam Bog zna, pokušavam. Ali se onda nešto desi i -"

"I onda skočiš poput tigra."

"Kad bih te mogao nositi u džepu, Jiz... da me upozoriš... ubodeš me iglom..."

"Nitko to ne može mjesto tebe, Gully. Moraš naučiti sam."

On je to probavljao jedan dug trenutak. Onda je oklijevajuće progovorio: "Jiz... što se tiče novca...?"

"Kvragu s novcem."

"Mogu li te držati za riječ?"

"Oh, Gully."

"Nije da ja... da te pokušavam zakinuti. Da nije 'Vorge', dao bih ti sve što hoćeš. Sve! Dat ću ti svaki cent koji preostane kad završim. Ali

se bojim, Jiz. 'Vorga' je tvrd orah... s Presteignom i Dagenhamom i onim odvjetnikom, Sheffieldom. Moram zadržati svaki cent, Jiz. Bojim se da ako te pustim da uzmeš jedan kredit, da bi to moglo činiti razliku između 'Vorge' i ja."

"Mene."

"Mene." Sačekao je. "Pa?"

"Ti si posve opsjednut," rekla je umorno. "Ne samo dio tebe, već ti posve."

"Ne."

"Da, Gully. Posve. Samo tvoja koža je ono što vodi ljubav sa mnom. Ostatak se hrani 'Vorgom'."

U tom trenu radarski alarm u prednjoj kontrolnoj kabini ih je prekinuo, nedobrodošao i upozoravajući.

"Odredište nula," promrmljao je Foyle, ne više opušten, još jednom opsjednut. Jurnuo je naprijed u kontrolnu kabinu.

Tako se vratio do čudnog planetoida u asteroidnom pojasu između Marsa i Jupitera, sargaškom planetu napravljenom od stijene i olupina i plijena svemirkih katastrofa kojeg su pokupili Znanstveni Ljudi. Vratio se domu Josepha i njegovih Ljudi koji su mu istetovirali NOMAD po licu i znanstveno ga sparili s djevojkom po imenu Moira.

Foyle je stigao do asteroida s naglim bijesom vandalskog napada. Dojurio je iz svemira, ukočio mlazevima plamena iz prednjih mlaznica, i ubacio Vikendaša u tijesni krug oko krša. Vrtjeli su se okolo, prolazeći pored zamračenih prozora, velikog otvora odakle su Joseph i njegovi Znanstveni Ljudi izlazili da pokupe lebdeći svemirski otpad, novog kratera koji je Foyle iščupao u asteroidu u svom odbacivanju natrag k Teri. Proletjeli su pored divovskih skrpanih prozora asteroidnog staklenika i vidjeli stotine lica kako vire van u njih, malene bijele točke umrljane tetovažama.

"Znači da ih nisam pobio," progunđao je Foyle. "Povukli su se dublje u asteroid... Vjerojatno žive duboko unutra dok ne poprave ostatak."

"Hoćeš li im pomoći, Gully?"

"Zašto?"

"Ti si uzrokovao štetu."

"Kvragu s njima. Imam ja svojih problema. Ali ovo je olakšanje. Oni nam neće smetati." Još jednom je obišao oko asteroida i spustio Vikendaša u otvor novog kratera. "Radit ćemo odavde," rekao je.

"Obuci skafander, Jiz. Hajde! Hajde!"

Gonio ju je, lud od nestrpljenja; gonio je sebe. Zatvorili su skafandere, izašli iz Vikendaša, i krenuli lutati kroz otpad u krateru prema sumornoj utrobi asteroida. Bilo je to poput provlačenja kroz izdužene tunele ogromnih crvotočina. Foyle je uključio svoj mikrovalni sustav skafandera i obratio se Jiz.

"Lako bi se ovdje izgubila. Ostani uz mene. Ostani blizu."

"Kamo idemo, Gully?"

"Tražiti 'Nomada'. Sjećam se da su ga cementirali u asteroid kad sam odlazio. Ne sjećam se gdje. Moramo ga naći."

Prolazi su bili zrakoprazni, i njihovo kretanje bilo je bez zvuka, ali su vibracije bile prenijete kroz kovinu i stijenu. Jednom su zastali da dođu do daha pored izgrebane oplate jednog drevnog ratnog broda. Kad su se naslonili na njega osjetili su vibraciju znakova iznutra, ritmičkog kucanja.

Foyle se mračno nasmiješio. "To su Joseph i Znanstveni Ljudi unutra," rekao je. "Traže popričati. Dat ću im odugovlačeći odgovor." Dvaput je lupio po oplati. "A sad osobna poruka mojoj supruzi." Lice mu se smrklo. Ljutito je udario po oplati i okrenuo se. "Hajde. Idemo."

Ali kad su nastavili potragu, signali su ih pratili. Postalo je očito da je vanjsko područje asteroida napušteno; pleme se povuklo u središte. Tada, duboko niz svjetlarnik izrađen od kovanog aluminija, zablještalo je svjetlo, otvorio se izlaz, i Joseph se pojavio u starinskom skafanderu izrađenom od staklene tkanine. Stajao je u nespretnoj vreći, đavoljeg lica podignutog, ruku stisnutih u molitvi, đavoljih usta koja su se micala.

Foyle se zabuljio u starca, zakoračio ka njemu, a onda stao, stisnutih pesnica, stegnutog grla dok se bijes dizao u njemu. A Jisbella je, gledajući Foylea, užasnuto uzviknula. Stara tetovaža mu se vratila na lice, crvena poput krvi naspram bljedila kože, skrletna umjesto crna, odista tigrovska maska po boji kao i po obliku.

"Gully!" povikala je. "Moj Bože! Tvoje lice!"

Foyle ju je ignorirao i stajao bulјeći u Josepha dok je starac činio geste preklinjanja, pokazivao im da uđu u unutrašnjost asteroida, a onda nestao. Tek tada se Foyle okrenuo Jisbelli i upitao: "Što? Što si rekla?"

Kroz prozirni šljem skafandera mogla mu je jasno vidjeti lice. A kako se bijes u Foyleu stišavao, Jisbella je vidjela kako krvavo crvena tetovaža blijedi i nestaje.

"Jesi li vidjela tog zafrkanta?" pitao je Foyle. "To je bio Joseph. Jesi ga vidjela kako moli i traži nakon onog što mi je napravio...? Što si rekla?"

"Tvoje lice, Gully. Znam što se dogodilo s tvojim licem."

"O čemu pričaš?"

"Htio si nešto što će te kontrolirati, Gully. Pa, imaš ga. Tvoje lice. Ono -" Jisbella se počela histerično smijati. "Morat ćeš sad naučiti kontrolu, Gully. Nikad nećeš smjeti popustiti osjećaju... bilo kom osjećaju... jer -"

Ali on je gledao mimo nje i najednom s uzvikom jurnuo prema aluminijskom svjetlarniku. Zaustavio se s trzajem pred jednim otvorenim vratima i počeo pobjedonosno uzvikivati. Vrata su se otvarala u spremište alata, jedan točka dva s jedan točka dva s dva sedam. Unutra su bile police i hrpa starih zaliha i odbačenih spremnika. Bio je to Foyleov lijes s "Nomada".

Joseph i njegovi uspjeli su ugraditi olupinu u svoj asteroid prije nego što je katastrofa Foyleovog bijega učinila daljnji rad nemogućim. Unutrašnjost broda bila je doslovno nedirnuta. Foyle je uhvatio Jisbellu za ruku i povukao je na brz obilazak broda i konačno do blagajnikovog ormara gdje je Foyle navalio na nakupine krša i otpada dok nije otkrio masivnu čeličnu površinu, jednoobraznu i neprobojnu.

"Možemo birati," prodahtao je. "Ili da iščupamo sef iz oplate i odnesemo ga natrag na Teru gdje se možemo pozabaviti njime, ili da ga otvorimo ovdje. Ja glasam za ovdje. Možda je Dagenham lagao. Sve ionako ovisi od toga kakav je alat Sam imao na Vikendašu. Dođi natrag na brod, Jiz."

Nije uopće primijetio njenu šutnju i zaokupljenost dok se nisu vratili na Vikendaša i on okončao svoje žurno traženje alata.

"Ništa!" uzviknuo je nestrpljivo. "Nema ni čekića ni bušilice na brodu. Samo spravice za otvaranje boca i konzervi."

Jisbella nije odgovarala. Nije skidala pogled s njegovog lica.

"Zašto tako buljiš u mene?" upitao ju je.

"Fascinirana sam," odgovorila je ona škrto.

"Čime?"

"Pokazat ću ti nešto, Gully."

"Što?"

"Koliko te prezirem."

Pljusnula ga je triput. Osupnut udarcima, Foyle je bijesno krenuo

na nju. Jisbella je podigla ručno zrcalo i stavila ga pred njega.

"Pogledaj se, Gully," rekla je tiho. "Pogledaj svoje lice."

Pogledao je. Vidio je stare tetovirane oznake kako se crvene pod kožom, pretvarajući njegovo lice u skrletno-bijelu tigrovsku masku. Bio je toliko sleđen tim užasnim prizorom da mu je bijes odmah splasnuo, i istodobno je i maska nestala. "Moj Bože..." prošaputao je. "O moj Bože..."

"Morala sam te navesti da izgubiš živce da ti pokažem,' rekla je Jisbella.

"Što to znači, Jiz? Je li Baker zabrljao?"

"Ne mislim da je to. Mislim da imaš ožiljke pod kožom, Gully... od prvobitnog tetoviranja i onda od izbjeljivanja. Ožiljke od igle. Ne vide se obično, ali se pokažu, krvavo crveni, kad te osjećaji obuzmu i krv ti navre... kad si bijesan ili uplašen ili strastven ili opsjednut... Razumiješ li?"

Zatresao je glavom, još zureći u svoje lice, dodirujući ga zapanjeno.

"Rekao si da bi htio da me možeš nositi u džepu da te ubodem iglom kad god izgubiš kontrolu. Imaš nešto bolje od toga, Gully, ili gore, jadna dušice. Imaš svoje lice."

"Ne!" rekao je. "Ne!"

"Ne možeš nikad izgubiti kontrolu, Gully. Nikad nećeš moći previše popiti, previše pojesti, previše voljeti, previše mrziti... Morat ćeš samog sebe obuzdavati željeznim stiskom."

"Ne!" inzistirao je očajnički. "Može se srediti. Baker to može uraditi, ili netko drugi. Ne mogu ići okolo bojeći se da bilo što osjetim jer će me to pretvoriti u čudovište!"

"Ne mislim da se to može srediti, Gully."

"Presađivanje kože..."

"Ne. Ožiljci su preduboko za presađivanje. Nikad se nećeš riješiti te stigmate, Gully. Morat ćeš naučiti živjeti s njom."

Foyle je odbacio ogledalo od sebe u naglom naletu bijesa, i opet mu je krvavocrvena maska buknula pod kožom. Izjurio je iz glavne kabine do glavnih vrata gdje je izvukao svoj skafander i počeo ga navlačiti.

"Gully! Kamo si krenuo? Što ćeš napraviti?"

"Naći alat," povikao je. "Alat za sef."

"Gdje?"

"U asteroidu. Oni imaju desetke skladišta krcatih alatom sa slupanih brodova. Tamo mora biti bušilica, svega što mi treba. Nemoj poći sa mnom. Moglo bi biti nevolje. Kako je moje prokleto lice sad? Vidi li se? Krista mu, nadam se da će biti nevolje!"

Zatvorio je svoje odijelo i zašao u asteroid. Našao je vrata koja su odvajala nastanjeno središte od vanjske praznine. Zalupao je na vrata. Sačekao je i opet zalupao i nastavio to zapovjedno dozivanje dok se vrata konačno nisu otvorila. Ruke su posegnule van i povukle ga unutra, i vrata su se zatvorila za njim. Nisu imala zračnu komoru.

Žmirkao je zbog svjetla, i mrštio se na Josepha i njegov nedužni narod koji se okupio pred njim, lica odurno ukrašenih. I znao je da njegovo vlastito lice mora biti bukteće crveno i bijelo jer je vidio kad se Joseph trgnuo, i vidio je kako đavolja usta oblikuju slogove: NOMAD.

Foyle je zakoračio kroz njih, brutalno ih razbacujući. Sravnio je Josepha povratnim udarcem svoje oklopljene šake. Tražio je po nastanjenim hodnicima, mutno ih se prisjećajući, i konačno je stigao do prostorije, pola prirodne pećine, pola antikne oplate, gdje je bio uskladišten alat.

Rovao je i kopao, skupljajući bušilice, dijamantna svrdla, kiseline, termit, kristalante, dinamitske gelove, upaljače. U blago okrećućem asteroidu cjelokupna masa opreme bila je svedena na manje od pedeset kilograma. Skupio ju je na hrpu, grubo uvezao kablom, i krenuo van iz pećine-skladišta.

Joseph i njegovi Znanstveni Ljudi čekali su ga, poput buha koje čekaju kurjaka. Navaljivali su na njega a on se probijao kroz njih, natovaren, radostan, divlji. Oklop njegovog skafandera štitio ga je od njihovih napada i krenuo je niz prolaze tražeći vrata koja su se otvarala van prema praznini.

Jisbellin glas dopro je do njega, tanušan u slušalicama i uzrujan: "Gully, možeš li me čuti? Ovdje Jiz. Gully, slušaj me."

"Samo reci."

"Još jedan brod stigao prije dvije minute. Lebdi na drugoj strani asteroida."

"Što!"

"Označen je crnom i žutom bojom, kao stršljen."

"Dagenhamove boje!"

"Onda smo bili praćeni."

"Što drugo? Dagenham je vjerojatno znao gdje smo još otkad smo

pobjegli iz Gouffre Martela. Bio sam budala da ne pomislim na to. Moramo raditi brzo, Jiz. Navuci skafander i čekaj me na 'Nomadu'. Blagajnikova soba. Kreći, curo."

"Ali Gully..."

"Isključi vezu. Možda prisluškuju našu valnu duljinu. Kreni!"

Jurio je kroz asteroid, stigao do jednih zakračunatih vrata, probio se kroz stražu ispred njih, razbio ih i otišao u prazninu vanjskih prolaza. Znanstveni Ljudi su preočajnički pokušavali zatvoriti vrata da bi ga zaustavili. Ali on je znao da će ga oni slijediti; bili su bijesni.

Odvukao je svoju hrpu opreme kroz okuke i skretanja do "Nomada". Jisbella ga je čekala u blagajnikovoj sobi. Krenula je uključiti svoj kratkovalni sustav i Foyle ju je zaustavio. Prislonio je svoj šljem na njen i povikao: "Bez kratkovalnog. Oni će osluškivati i naći će nas pomoću P/T. Možeš me čuti ovako, zar ne?"

Ona je klimnula glavom.

"U redu. Imamo možda sat vremena prije nego što nas Dagenham pronađe. Imamo možda sat vremena prije nego što Joseph i njegova rulja krenu za nama. U vraškom smo škripcu. Moramo raditi brzo."

Ona je opet klimnula glavom.

"Nemamo vremena za otvoriti sef i prenijeti poluge."

"Ako su tamo."

"Dagenham je ovdje, zar ne? To je dokaz da su tamo. Morat ćemo isjeći cijeli sef iz 'Nomada' i ubaciti ga u Vikendaša. Onda krećemo."

"Ali -"

"Samo me slušaj i uradi što kažem. Vrati se na Vikendaša. Isprazni ga. Izbaci sve što nam ne treba... sve zalihe osim provijanta za nuždu."

"Zašto?"

"Zato što ne znam koliko tona je ovaj sef težak, i brod ga možda neće moći povući kad se vratimo na gravitaciju. Moramo unaprijed poduzeti mjere. To će značiti težak put natrag, ali isplati se. Ogoli brod. Brzo! Idi, curo. Idi!"

Odgurnuo ju je i, ni ne pogledavši više u njenom smjeru, nasrnuo na sef. Bio je ugrađen u strukturalni čelik oplate, masivna čelična kugla oko metar u promjeru. Bio je zavaren za oplatu i rebra "Nomada" u dvanaest točaka. Foyle je svaki od varova redom napao kiselinama, bušilicama, termitom i rashlađivačima. Djelao je po principu strukturnog naprezanja... ugrijati, smrznuti i sjeći čelik dok se njegova kristalna struktura ne izobliči i njegova fizička čvrstina

uništi. Zamarao je kovinu.

Jisbella se vratila i shvatio je da je prošlo četrdeset i pet minuta. On je bio promočen znojem i drhtao je ali kugla sefa je lebdjela otkinuta od oplate s dvanaest grubih ispupčenja na svojoj površini. Foyle je užurbano pokazao Jisbelli i ona je uprla u sef svojom težinom pokraj njega. Nisu skupa mogli pomaći njegovu masu. Kad su klonuli iscrpljeni i očajni, brza sjena pomračila je sunce koje se probijalo kroz poderotine u "Nomadovoj" oplati. Pogledali su gore. Jedan brod je kružio oko asteroida na oko pola kilometra razdaljine.

Foyle je naslonio svoj šljem na Jisbellin. "Dagenham," prodahtao je. "Traži nas. Vjerojatno ima i ekipu ovdje dolje koja pretražuje. Čim porazgovaraju s Josephom biti će ovdje."

"Oh, Gully..."

"Još imamo šansu. Možda neće uočiti Samovog Vikendaša do nakon par obilazaka. Skriven je u onom krateru. Možda u međuvremenu možemo unijeti sef na brod."

"Kako, Gully?"

"Ne znam, prokletstvo! Ne znam." Udarao je šakama jednom o drugu u očaju. "Gotov sam."

"Zar ga ne bismo mogli izbaciti eksplozijom?"

"Eksplozijom...? Što, bombe umjesto mozga? Da li to govori Mudrica McQueen?"

"Slušaj. Pomakni ga eksplozivom. To bi radilo kao mlaznica rakete... dalo mu potisak."

"Da, to mi je jasno. Ali što onda? Kako ga unesemo u brod, curo? Ne možemo opet eksplozivom. Nemamo vremena."

"Ne, dovedemo brod do sefa."

"Što?"

"Izbacimo sef pravo u svemir. Onda dovedemo brod i pustimo da sef ulebdi pravo kroz glavna vrata. Kao da hvataš loptu u šešir. Shvaćaš?"

Shvatio je. "Boga mu, Jiz, možemo to izvesti." Foyle je skočio do hrpe opreme i počeo vaditi štapine dinamita, gelove, upaljače i kapisle.

"Morat ćemo koristiti kratkovalni. Jedno od nas ostaje sa sefom; jedno od nas upravlja brodom. Onaj sa sefom govorom navodi onog na brodu u točan položaj. Štima?"

"Štima. Bolje ti pilotiraj, Gully. Ja ću govoriti."

Klimnuo je, postavljajući eksploziv na oplatu sefa, povezujući upaljače i kapisle. Onda je postavio svoj šljem uz njen. "Vakuumski upaljači, Jiz. Tempirani na dvije minute. Kad ti javim kratkovalnim, samo povuci vrh upaljača i prokleto se skloni s puta. Štima?"

"Štima."

"Ostani uz sef. Kad ga navedeš u brod, ulazi odmah za njim. Nemoj ništa čekati. Bit će tijesno."

Lupio ju je po ramenu i vratio se do Vikendaša. Ostavio je vanjska vrata otvorena, kao i unutarnja vrata zračne komore. Brodski zrak je odmah izletio. Zrakoprazan i oguljen Jisbellinim radom, brod je izgledao očajno i tmurno.

Foyle je otišao ravno do komandi, sjeo i uključio svoj mikrovalni sustav. "Spremi se," protisnuo je. "Izlazim van."

Upalio je mlaznice, uključio bočne na tri sekunde a onda prednje. Vikendaš se lako podigao, otresajući otpad s vrha i strana poput kita koji izbija na površinu. Kad je kliznuo gore i unazad, Foyle je zazvao: "Dinamitiraj, Jiz! Sad!"

Nije bilo praska; nije bilo bljeska. Novi krater otvorio se u asteroidu pod njim i ruža otpadaka rascvjetala se naviše, brzo pretičući glatku crnu kuglu koja je lagano slijedila, obrćući se u sporoj vrtnji.

"Uspori," Jisbellin glas je odjeknuo hladno i učinkovito u slušalicama. "Vraćaš se prebrzo. I usput, nevolja je stigla."

Kočio je stražnjim mlaznicama, gledajući usplahireno dolje. Površina asteroida bila je prekrivena rojem stršljena. Bila je to Dagenhamova ekipa u žuto-crnim prugastim skafanderima. Uzvrtjeli su se oko usamljene figure u bijelom koja je izmicala i obrtala se i bježala im. Bila je to Jisbella.

"Ravno tim pravcem," rekla je Jiz tiho, mada je mogao čuti da diše teško. "Odmakni još malo... okreni se četvrt kruga."

Poslušao je skoro automatski, još posmatrajući borbu dolje. Bok Vikendaša priječio je svaki pogled na sef dok mu se približavao, ali je još mogao vidjeti Jisbellu i Dagenhamove ljude. Ona je uključila raketu svog skafandera... mogao je vidjeti maleni jezičak plamena kako izbija iza njenih leđa... i poletjela s površine asteroida. Tucet plamenova buknulo je iz leđa Dagenhamovih ljudi kad su krenuli za njom. Pol tuceta napustilo je progon Jisbelle i krenulo na Vikendaša.

"Bit će tijesno, Gully," dahtala je Jisbella, ali joj je glas još bio miran. "Dagenhamov brod se spustio s druge strane, ali su mu vjerojatno dosad dojavili i on će stići. Drži taj položaj, Gully. Za oko

deset sekundi..."

Stršljenovi su se okupili i prekrili mali bijeli skafander.

"Foyle! Čuješ li me? Foyle!" Dagenhamov glas se začuo kroz krčanje a onda izbistrio. "Ovdje Dagenham na tvojoj frekvenciji. Javi se, Foyle!"

"Jiz! Jiz! Možeš li se osloboditi njih?"

"Drži taj položaj, Gully... Evo je, ide! Pogodak u rupu od prve, sinak!"

Snažan šok protresao je Vikendaša kad je sef, lebdeći polagano ali masivno, uletio u glavna vrata. Istog trena je figura u bijelom skafanderu izbila iz grozda žutih osa. Stigla je do Vikendaša, gonjena na malom razmaku.

"Hajde, Jiz! Hajde!" urlao je Foyle. "Dođi, curo! Dođi!"

Kad je Jisbella zamakla van vidokruga za bok Vikendaša, Foyle je podesio komande i pripremio se za maksimalno ubrzanje.

"Foyle! Hoćeš li mi odgovoriti? Ovdje Dagenham!"

"Idi dovraga, Dagenhame," povikao je Foyle. "Javi mi kad si ušla, Jiz, i drži se."

"Neću moći, Gully."

"Hajde, curo!"

"Ne mogu ući. Sef blokira vrata. Zaglavio se nasred..."

"Jiz!"

"Nema mjesta da uđem, kažem ti," uzviknula je ona očajno. "Blokirana sam vani."

Panično je pogledao okolo. Dagenhamovi ljudi naskakali su na oplatu Vikendaša zlokobnom svrhovitošću profesionalnih napadača. Dagenhamov brod uzdizao se iznad kratkog horizonta asteroida na kursu ravno ka njemu. Osjetio je vrtoglavicu.

"Foyle, gotov si. I ti i cura. Ali ponudit ću ti nagodbu..."

"Gully, pomozi mi. Učini nešto, Gully. Izgubljena sam!"

"Vorga," rekao je gušeći se. Zažmirio je i pritisnuo komande. Stražnje mlaznice su zaurlale. Vikendaš se zatresao i krenuo naprijed. Otkinuo se od Dagenhamovih napadača, od Jisbelle, od upozorenja i molbi. Pritisnuo je Foylea u pilotsko sjedište potiskom ubrzanja od 10G, ubrzanja koje je bilo manje pritiskajuće, manje bolno, manje izdajničko od strasti koja ga je gonila.

I dok je nestajao s vidjela uzdigla mu se na licu krvavocrvena stigmata njegove opsjednutosti.

Dio II

Srcem razuzdanih sanja
Kojim ja zapovijedam,
S kopljem plamena i konjem zraka,
U divljinu tumaram.
Vitezom utvara i sjena
Pozvan sam na nadmetanje
Deset vrsta iza kraja svijeta Nije mi baš putovanje.
Tom-a-Bedlam.

Osam

Stara se godina prolila kad je zaraza zatrovala planete. Rat je dobio na zamahu i pretvorio se od udaljene stvari romantičnih napada i okršaja u nastajući holokaust. Postalo je očito da je posljednji Svjetski rat prošao i da je prvi od Solarnih ratova otpočeo.

Zaraćene strane su polako okupljale ljudstvo i sredstva za uništenje. Vanjski Sateliti uveli su opću vojnu obavezu, i Unutarnji Planeti su po sili nužde postupili isto. Industrije, trgovine, znanosti, umijeća i zanimanja bili su unovačeni; uredbe i tlačenje su uslijedili. Vojske i mornarice su plijenile i zapovijedale.

Trgovina se pokorila, jer ovaj rat (poput svih ratova) bio je oružana faza trgovinskog sukoba. Ali stanovništvo se pobunilo, i jauntiranje od novačenja i jauntiranje od rada postali su kritični problemi. Panike zbog špijuna i panike zbog invazije širile su se. Histerici su postali doušnici i linčovatelji. Zlokobno predskazanje paraliziralo je svaku kuću od Baffin Islanda do Falklanda. Umiruća godina bila je oživljena samo pojavom Cirkusa Četiri Milje.

To je bio popularan nadimak za grotesknu svitu Geoffreya Fourmylea od Ceresa, bogatog mladog lakrdijaša s najvećeg među asteroidima. Fourmyle od Ceresa bio je basnoslovno bogat; bio je također enormno zabavan. Bio je klasični nouveau riche svih doba.

Njegova svita bila je nešto između seoskog cirkusa i komičnog dvora nekakvog bugarskog kraljića, kao što se moglo vidjeti po tipičnom dolasku u Green Bay u Wisconsinu.

Rano izjutra jedan odvjetnik, noseći cijevasti šešir pravnog klana, pojavio se s popisom logorišta u ruci i omanjim bogatstvom u džepu. Odlučio se za livadu od četiri hektara pored jezera Michigan i unajmio je za vrtoglavu naknadu. Iza njega je uslijedila grupa geometara iz klana Mason & Dixon. Za dvadeset minuta geometri su postavili granice logorišta i proširio se glas da Cirkus Četiri Milje stiže. Mještani iz Wisconsina, Michigana i Minnesote došli su da se zabave gledajući.

Dvadeset cirkuskih radnika je dojauntiralo, svaki sa šatorskim paketom na leđima. Nastala je moćna uvertira doviknutih naredbi, povika, psovki i izmučeni vrisak komprimiranog zraka. Dvadeset divovskih šatora napuhalo se poput balona, s površinama od gumiranog laka i lateksa koje su blistale sušeći se na zimskom suncu. Gledatelji su obradovano klicali.

Helikopter s šest motora spustio se i lebdio iznad divovske trambuline. Njegov trbuh se otvorio i slap opreme je stigao dolje. Sluge, sobari, kuhari i konobari su dojauntirali. Namjestili su i uresili šatore. Kuhinje su se počele dimiti i miris prženja, kuhanja i pečenja raširio se logorom. Fourmyleova privatna policija već je bila na dužnosti, ophodeći sva četiri hektara, držeći ogromnu masu posmatrača na udaljenosti.

Tada je, avionom, autobusom, kamionom, biciklom i jauntiranjem stigla Fourmyleova svita. Knjižničari i knjige, znanstvenici i laboratoriji, filozofi, pjesnici, sportaši. Postavljeni su stalci s mačevima i sabljama, i strunjače za judo i boksački ring. Petnaestmetarski bazen je ukopan u zemlju i pumpom napunjen jezerskom vodom. Zanimljiva raspra razvila se između dvojice zadriglih sportaša treba li bazen ugrijati za plivanje ili zalediti za klizanje.

Glazbenici, glumci, žongleri i akrobati su stigli. Galama je postala zaglušujuća. Posada mehaničara otopila je radionicu i počela turirati Fourmyleovu zbirku starih dizelaških kombajna. Konačno je stigla logorska pratnja: žene, kćerke, ljubavnice, kurve, prosjaci, prevaranti i žicari. Do sredine prijepodneva buka cirkusa mogla se čuti četiri milje unaokolo, stoga nadimak.

U podne, Fourmyle od Ceresa stigao je pomoću prijevoza toliko čudnovatog da je zabilježeno da su mu se sedmogodišnji melankolici nasmijali. Ogromna amfibija dozujala je s juga i spustila se na jezero. Barka za iskrcavanje izišla je iz letjelice i odzujila preko vode do obale. Njen prednji zid spustio se kao pokretni most i izvezla su se stožerna kola iz dvadesetog stoljeća. Čudo za čudom bilo je priređeno

obradovanim gledateljima, jer su stožerna kola prešla dvadesetak metara do središta logora i tu stala.

"Što još može uslijediti? Bicikl?"

"Ne, koturaljke."

"Izići će na pogo-štapu."

Fourmyle je nadmašio njihova najmaštovitija predviđanja. Cijev cirkuskog topa izvirila je iz stožernih kola. Začuo se prasak eksplozije crnog baruta i Fourmyle od Ceresa bio je ispaljen iz topa u elegantnom luku do samog ulaza u svoj šator gdje su ga u mrežu uhvatila četiri sobara. Aplauz kojim je pozdravljen mogao se čuti na šest milja. Fourmyle se popeo na ramena svojih sobara i mahnuo rukom da se gledatelji utišaju.

"Prijatelji. Rimljani. Zemljaci," otpočeo je Fourmyle gorljivo. "Vaš sluh mi dajte, Shakespeare. 1564-1616. Kvragu!" Četiri bijela goluba istresla su se iz Fourmyleovih rukava i odlepršala. On ih je začuđeno pogledao, pa nastavio. "Prijatelji, pozdrav, poštovanje, bonjour, bon ton, bon vivant, bon voyage, bon - Kog vraga?" Fourmyleovi džepovi su se zapalili i počeli izbacivati prskalice. Pokušao se ugasiti. Trake i konfete nahrupile su iz njega. "Prijatelji... Umukni! Izvest ću ja ovaj govor kako treba! Budi tiho! Prijatelji -!" Fourmyle je s očajanjem pogledao na sebe. Odjeća mu se rastapala, otkrivajući žarko crveno rublje. "Kleinmanne!" zaurlao je bijesno. "Kleinmanne! Što se zbilo tvom vražjem hipnoučenju?"

Kosmata glava izvirila je iz jednog šatora. "Fi šte še spremali za ofaj gofor prošla noč, Fourmyle?"

"Prokleto jesam. Dva sata sam se spremao. Nisam vadio glavu iz hipnopećnice. Kleinmann o Prestidigitaciji."

"Ne, ne, ne!" zajaukao je kosmati. "Koliko fam put moram reč? Prestidigitacija nije kofornička fještina. Je magioničarska. Dumbkopf! Fi šte pokrešna hipnosa useli!"

Crveno rublje počelo se topiti. Fourmyle je skočio s ramena svojih drhtavih sobara i nestao u svom šatoru. Začulo se bučanje smijeha i klicanja i Cirkus Četiri Milje uletio je u visoku brzinu. Kuhinje su se pušile i cvrčale. Nastao je beskraj jedenja i pijenja. Glazba nije prestajala. Vodvilj nije stajao.

U svom šatoru, Fourmyle se preobukao, predomislio, opet preobukao, opet svukao, šutnuo svog sobara, i zazvao svog krojača jezikom koji je bio mješavina francuskog, Mayfaira i prenemaganja. Napola obučen u novo odijelo, sjetio se da se propustio okupati. Pljusnuo je krojača, naredio da se pedeset litara parfema izlije u

bazen, i bio obuzet pjesničkim nadahnućem. Pozvao je svog stalnog pjesnika.

"Zapisi ovo," zapovjedio je Fourmyle. "Le roi est mort, les - Čekaj. Što se slaže s luna?"

"Puna," predložio je pjesnik. "Buna, kuna, runa, vuna, škuna..."

"Zaboravio sam moj pokus!" uzviknuo je Fourmyle. "Dr. Bohune! Dr. Bohune!"

Polugol, zbrda-zdola je ujurio u laboratoriju gdje je otpuhao sebe i Dr. Bohuna, svog dežurnog kemičara, preko pola šatora. Kad je kemičar probao ustati, našao se uhvaćenim u veoma bolan i sramotan gušeći stisak.

"Nogouchi!" povikao je Fourmyle. "Ej! Nogouchi! Upravo sam izmislio novi judo zahvat!"

Fourmyle je ustao, podigao gušećeg kemičara i jauntirao na strunjaču za judo gdje je maleni Japanac proučio zahvat i odmahnuo glavom.

"Ne, molim." Učtivo je šištao. "Hfff. Pritisak na dušnik nisu stalno smrtonosni. Hffff. Ja vama pokažem molim." Dograbio je ošamućenog kemičara, obrnuo ga i postavio na strunjaču u položaju stalnog gušenja. "Vi obrati pažnja, molim, Fourmyle?"

Ali Fourmyle je bio u knjižnici lupajući svog knjižničara po glavi Blochovim "Das Sexual Leben" (tri kilograma i osamsto osamdeset grama) jer taj nesretnik nije mogao ispostaviti nikakav tekst o proizvodnji perpetuum mobile mašina. Odjurio je do laboratorija za fiziku gdje je uništio jedan skupocjeni kronometar da bi eksperimentirao s zupčanicima, jauntirao do orkestarskog podija gdje je zgrabio dirigentsku palicu i doveo orkestar do zbrke, stavio klizaljke i upao u namirisani bazen za plivanje, bio izvučen psujući papreno zbog nedostatka leda, i bio čut da izražava želju za samoćom.

"Želim se obratiti samom sebi," rekao je Fourmyle, udarcima rastjerujući svoje sobare u svim smjerovima. Zahrkao je prije nego što je posljednji od njih išepesao kroz vrata i zatvorio ih za sobom.

Hrkanje je prestalo i Foyle se podigao. "To bi ih trebalo držati za danas," promrmljao je, i otišao u svoju garderobu. Stao je pred ogledalo, duboko udahnuo i zadržao dah, gledajući svoje lice. Po isteku jednog minuta još je bilo neobilježeno. Nastavio je zadržavati dah, održavajući čvrstu kontrolu nad bilom i mišićima, obuzdavajući napor željeznom mirnoćom. Nakon dva minuta i dvadeset sekundi stigmata se pojavila, krvavocrvena. Foyle je ispustio dah. Tigrovska maska je izblijedila.

"Bolje," promrmljao je. "Mnogo bolje. Onaj stari fakir bio je u pravu. Yoga je rješenje. Kontrola. Bilo, dah, crijeva, mozak."

Svukao se i pregledao svoje tijelo. Bio je u veličanstvenoj formi, ali su mu se na koži još vidjeli tanki srebrni šavovi u mreži od vrata do stopala. Izgledalo je kao da je netko ugravirao mrežu nervnog sustava u Foyleovo meso. Srebrni šavovi bili su ožiljci jedne operacije koji još nisu izblijedjeli.

Ta operacija koštala je Foylea 200 000 Cr mita za Glavnog kirurga Marsovske komandoske brigade i pretvorila ga u izvanredan borbeni stroj. Svaki pleksus živaca bio je prespojen, mikroskopski tranzistori i transformatori usađeni su u mišiće i kosti, maleni platinski izvod vidio mu se na dnu kralježnice. Na to je Foyle priključio pogonski ustroj veličine zrna graška i uključio ga. Njegovo tijelo otpočelo je unutarnju elektronsku vibraciju koja je bila skoro mehanička.

"Više mašina nego čovjek," pomislio je. Obukao se, odbacujući ekstravagantnu odoru Fourmylea od Ceresa u korist anonimnog crnog kombinezona za akciju.

Jauntirao je u stan Robin Wednesbury u usamljenoj zgradi sred wisconsinskih borova. Bio je to pravi razlog dolaska Cirkusa Četiri Milje u Green Bay. Jauntirao je i stigao u tamu i prazninu i odmah počeo padati. "Pogrešne koordinate!" pomislio je. "Promašeno jauntiranje?" Slomljen kraj jedne grede ga je bolno udario i nespretno se spustio na razbijeni pod ravno na istruljele ostatke jednog leša.

Foyle je skočio na noge uz hladnokrvno gađenje. Čvrsto je pritisnuo jezikom na gornji desni kutnjak. Operacija koja je pretvorila pola njegovog tijela u elektronski stroj smjestila je upravljački sklop u zube. Foyle je pritisnuo zub jezikom i periferne stanice njegove mrežnjače bile su pobuđene da emitiraju blagu svjetlost. Pogledao je niz dvije blijede zrake svjetla na leš muškarca.

Leš se nalazio u apartmanu ispod stana Robin Wednesbury. Apartman je bio opljačkan. Foyle je podigao pogled. Iznad njega je bila trometarska rupa tamo gdje je bio pod Robinine dnevne sobe. Cijela zgrada zaudarala je na vatru, dim i trulež.

"Šakirano," rekao je Foyle tiho. "Ovo mjesto je šakirano. Što se zbilo?"

Jauntirajuće doba je iskristaliziralo skitnice, klateže i vagabunde svijeta u novu klasu. Slijedili su noć s istoka na zapad, uvijek u tami, uvijek u potrazi za plijenom, ostacima katastrofe, strvinama. Ukoliko bi potres razbio neko skladište, oni bi ga šakirali sljedeće noći. Ukoliko bi požar otvorio kuću ili eksplozija raznijela obranu trgovine, oni bi ujauntirali i pljačkali. Zvali su sebe Šak-jauntistima. Bili su

šakali.

Foyle se popeo kroz ruševinu u hodnik gornjeg kata. Tamo su šakjauntisti logorovali. Cijelo tele peklo se na vatri koja je iskrila prema nebu kroz procijep u krovu. Oko vatre je bilo tucet muškaraca i tri žene, grubi, opasni, brbljajući na cockneyevskom srokovnom slengu šakala. Bili su odjeveni u rasparenu odjeću i pili pivu od krumpira iz čaša za pjenušac.

Zlokobno režanje i bijes i užas popratili su Foyleovu pojavu kad se čovjek u crnom popeo kroz ruševinu, opreznih očiju koje su ispuštale blijede zrake svjetla. Hladnokrvno je prošao kroz ustajuću rulju do ulaza u stan Robin Wednesbury. Njegova željezna kontrola davala mu je privid nehajnosti.

"Ako je mrtva," mislio je, "gotov sam. Moram je upotrijebiti. Ali ako je mrtva..."

Robinin stan bio je opljačkan kao i ostatak zgrade. Dnevna soba bila je oval poda oko nepravilne rupe u središtu. Foyle je potražio leš. Dva muškarca i jedna žena bili su u krevetu u spavaćoj sobi. Muškarci su opsovali. Žena je kriknula na njegovu pojavu. Muškarci su se bacili na Foylea. On je koraknuo unatrag i pritisnuo jezik uz gornje sjekutiće. Neuralna kola su zazujala i svaki osjećaj reakcije u njegovom tijelu bio je ubrzan pet puta.

Efekat je bio trenutno svođenje vanjskog svijeta na ekstremni slow motion. Zvuk je postao duboka nejasnoća. Boja se pomakla niz spektar ka crvenoj. Dvojica napadača lebdjela su prema njemu snolikom mlitavošću. Za ostatak svijeta Foyle je postao mrlja akcije. Izmakao se udarcu koji je puzao ka njemu, obišao čovjeka, podigao ga i bacio u krater u dnevnoj sobi. Bacio je i drugog čovjeka za prvim šakalom. Foyleovim ubrzanim čulima njihova tijela su izgledala kao da polako lebde, još u raskoraku, pesnica koje su puzale naprijed, otvorenih usta iz kojih su izlazili zgusnuti zvuci.

Foyle se okrenuo ženi koja se skupila u krevetu. "Jltbltjl?" pitala je mrlja. Žena je vrisnula.

Foyle je ponovo pritisnuo gornje sjekutiće, prekidajući ubrzanje. Spoljni svijet se protresao od slow motiona na normalu. Zvuk i boja su skočili uz spektar i dvojica šakala su nestali u krateru i slupali se u sobi ispod.

"Je li tu bilo neko tijelo?" ponovio je Foyle nježno. "Mlada crnkinja?" Žena je bila nerazumljiva. Dograbio ju je za kosu i protresao, a onda je bacio kroz krater u podu dnevne sobe.

Njegova potraga za nagovještajem Robinine sudbine bila je

prekinuta ruljom iz hodnika. Nosili su buktinje i improvizirano oružje. Šak-jauntisti nisu bili profesionalne ubojice. Samo su do smrti opsjedali nezaštićene žrtve. "Ne smetajte mi," upozorio je Foyle tiho, užurbano rujući po ormarima i pod prevrnutim pokućstvom.

Primakli su se bliže, podbadani banditom u krznenom odijelu i trorogom šeširu, i inspirirani kletvama koje su kipjele s donjeg kata. Čovjek s trorogim šeširom bacio je buktinju na Foylea. Opekla ga je. Foyle je ponovo ubrzao i Šak-jauntisti pretvoreni su u žive statue. Foyle je podigao polovicu stolice i hladnokrvno udario po svakom od slow motion likova. Ostali su uspravni. Bacio je čovjeka s trorogim na pod i kleknuo na njega. Tada je usporio.

Ponovo je vanjski svijet oživio. Šakali su popadali gdje su stajali, oboreni. Čovjek u krznenom odijelu s trorogim šeširom zaurlao je.

"Je li tu bilo neko tijelo?" pitao je Foyle. "Mlada crnkinja. Visoka. Veoma lijepa."

Čovjek se koprcao i pokušao Foyleu iskopati oči.

"Vi vodite računa o tijelima," rekao je Foyle blago. "Neki od vas Šakova vole mrtve cure više od živih. Jeste li našli njeno tijelo ovdje?"

Ne dobijajući zadovoljavajući odgovor, uzeo je buktinju i zapalio krzneno odijelo. Slijedio je Šak-jauntista u dnevnu sobu i posmatrao ga s odmjerenom zainteresiranošću. Čovjek je urlao, pao preko ruba kratera i u plamenu se srušio u tamu.

"Je li bilo tijela?" pitao je Foyle tiho. Zatresao je glavom na odgovor. "Ne baš bistro," promrmljao je. "Moram naučiti izvući informaciju. Dagenham bi me mogao naučiti poneku stvarčicu."

Isključio je svoj elektronski sustav i jauntirao.

Pojavio se u Green Bayu, zaudarajući tako jako na oprljenu kosu i sprženu kožu da je ušao u mjesnu Presteignovu trgovinu (dragulji, parfemi, kozmetika, ionici i surogati) da kupi deodorant. Ali mjesni G. Presto očito je vidio dolazak Cirkusa Četiri Milje i prepoznao ga. Foyle se trenutno probudio iz svoje odmjerene usredotočenosti postao ekstravagantni Fourmyle od Ceresa. Glupirao se i skakutao, kupio polulitarsku bocu Euge No. 5 od 1000 Crza decilitar, nježno se poprskao i bacio bocu na ulicu na nauk i radost G. Prestou.

Službenik za zapise u Okružnom uredu nije znao za Foyleov identitet i bio je neumoljiv i tvrdoglav.

"Ne, Gospodine. Okružni Zapisi Se Ne Mogu Vidjeti Bez Ispravnog Sudskog Naloga Po Opravdanom Razlogu. To Je Konačno."

Foyle ga je osmotrio pažljivo i bez neprijateljstva. "Astenički tip,"

ocijenio je. "Krhak, dugih kostiju, bez snage. Epileptoidan karakter. Egocentričan, pedantan, krut, plitak. Nije podmitljiv; previše stisnut i ukočen. Ali stisnutost je pukotina u njegovom oklopu."

Sat vremena kasnije četvorka iz pratnje Cirkusa Četiri Milje zaskočila je službenika za zapise. Sve su bile ženskog spola i poročno obdarene. Dva sata kasnije, službenik za zapise, smućen tjelesnim i đavoljim, isporučio je informaciju. Stambena zgrada je otvorena za Šak-jauntiranje eksplozijom plina prije dva tjedna. Svi stanari bili su se prisiljeni iseliti. Robin Wednesbury bila je pod zaštitnim nadzorom u Bolnici milosrđa pored terena za pokuse Iron Mountain.

"Zaštitni nadzor?" pitao se Foyle. "Zbog čega? Što je napravila?"

Trebalo je trideset minuta da se organizira božićna veselica u Cirkusu Četiri Milje. Bila je sačinjena od glazbenika, pjevača, glumaca i pratnje koji su znali koordinate Iron Mountaina. Predvođeni glavnim lakrdijašem, jauntirali su praćeni glazbom, vatrometom, vatrenom vodom i darovima. Proparadirali su gradom šireći darove i smijeh. Naletjeli su na radarsko polje zaštitnog sistema terena za pokuse i bili izbačeni uz smijeh. Fourmyle od Ceresa, odjeven kao Djed Mraz, razbacujući novčanice iz velike vreće koju je nosio preko ramena i poskakujući od bola kad mu je indukcijsko polje zaštitnog sistema oprljilo zadnjicu, bio je opčaravajući prizor. Upali su u Bolnicu milosrđa, slijedeći Djeda Mraza koji je bučio i skakutao odmjerenom mirnoćom uozbiljenog slona. Ljubio je bolničarke, opijao bolničare, dosađivao pacijentima darovima, zasuo hodnike novcem, i naglo nestao kad je vesela terevenka dostigla takvu razinu da je policija morala biti pozvana. Mnogo kasnije je utvrđeno da je nestala i jedna pacijentica, i pored činjenice da je bila pod sedativima i nesposobna da jauntira. U stvari je izišla iz bolnice u Djed Mrazovoj vreći.

Foyle je jauntirao s njom na ramenu do bolničkog okruženja. Tamo, u tihom gaju borova pod mraznim nebom, pomogao joj je izići iz vreće. Nosila je strogu bijelu bolničku pidžamu i bila je prelijepa. On je sklonio svoj kostim, napeto gledajući djevojku, čekajući da vidi hoće li ga prepoznati i sjetiti ga se.

Ona je bila prestrašena i zbunjena; njeno teleslanje bilo je poput toplinske munje. "Moj Bože! Tko je on? Što se zbilo? Glazba. Gužva. Zašto oteta u vreći? Pijanci otežu na trombonima. 'Da, Virginia, Djed Mraz postoji.' Adeste Fidelis. Što on hoće od mene? Tko je on?"

"Ja sam Fourmyle od Ceresa," rekao je Foyle.

"Što? Tko? Fourmyle od -? Da, naravno. Lakrdijaš. Buržoaski plemić. Vulgarnost. Imbecilnost. Opscenost. Cirkus Četiri Milje. Moj Bože! Da li ja telešaljem? Možete li me čuti?"

"Čujem vas, gđice Wednesbury," rekao je Foyle tiho.

"Što ste uradili? Zašto? Što hoćete sa mnom? Ja -"

"Hoću da me pogledate."

"Bonjour, madame. U moju vreću, madame. Ecco! Pogledajte me. Gledam." rekla je Robin, pokušavajući kontrolirati zbrku svojih misli. Pogledala je u njegovo lice bez prepoznavanja. "To je samo lice. Vidjela sam tolika nalik njemu. Lica muškaraca, o Bože! Crte muškosti. Običan čovjek u sezoni parenja. Zar nas Bog nikad neće spasiti od prizemne želje?"

"Moja sezona parenja je završena, gđice Wednesbury."

"Žao mi je što ste to čuli. Prestravljena sam, naravno. Ja - Vi me znate?"

"Znam vas."

"Sreli smo se prije?" Pažljivo ga je promatrala, ali još bez prepoznavanja. Duboko iznutra u Foyleu podigla se plima likovanja. Ako ga se od svih žena ova žena nije uspjela sjetiti bio je siguran, pod uvjetom da održi krv i mozak i lice pod kontrolom.

"Nikad se nismo sreli," rekao je. "Čuo sam za vas. Hoću nešto od vas. Zato smo ovdje; da razgovaramo o tome. Ukoliko vam se moja ponuda ne svidi, možete se vratiti u bolnicu."

"Hoćete nešto? Ali ja nemam ništa... ništa. Ništa nije ostalo osim srama i - O Bože! Zašto samoubojstvo nije uspjelo? Zašto nisam mogla -"

"Znači, to je to?" blago ju je prekinuo Foyle. "Pokušali ste počiniti samoubojstvo, ha? To objašnjava eksploziju gasa koja je otvorila zgradu... I vaš zaštitni nadzor. Pokušaj samoubojstva. Zašto niste bili ozlijeđeni u eksploziji?"

"Tako mnogo ih je ozlijeđeno. Tako mnogo je poginulo. Ali ja nisam. Nesretna sam, pretpostavljam. Bila sam nesretna cijelog života."

"Zašto samoubojstvo?"

"Umorna sam. Gotova sam. Izgubila sam sve... Na sivom sam popisu vojske ... sumnjičena, praćena, promatrana. Nemam posao. Nemam obitelj. Ne- Zašto samoubojstvo? Dragi Bože, što drugo osim samoubojstva?"

"Možete raditi za mene."

"Mogu... Što ste rekli?"

"Hoću da radite za mene, gđice Wednesbury."

Prasnula je u histeričan smijeh. "Za vas? Još jedna logorska droca u Cirkusu? Da radim za vas, Fourmyle?"

"Seks vam je na pameti," rekao je on nježno. "Ja ne tražim droce. Po pravilu, one traže mene."

"Žao mi je. Opsjednuta sam divljakom koji me uništio. Ja - Pokušat ću biti razumna." Robin se smirila. "Da vas shvatim. Izvukli ste me iz bolnice da mi ponudite posao. Čuli ste za mene. To znači da hoćete nešto posebno. Moja specijanost je teleslanje."

"I šarm."

"Što?"

"Hoću kupiti vaš šarm, gđice Wednesbury."

"Ne razumijem."

"Pa," rekao je Foyle mirno. "Vama bi trebalo biti jednostavno. Ja sam lakrdijaš. Ja sam vulgarnost, imbecilnost, opscenost. To mora prestati. Hoću da vi budete moja društvena tajnica."

"Očekujete da povjerujem u to? Mogli biste unajmiti stotine društvenih tajnica... tisuću, s vašim novcem. Očekujete da povjerujem da sam ja jedina za vas? Da ste me morali oteti iz zaštitnog nadzora da me dobijete?"

Foyle je klimnuo. "Točno, ima ih na tisuće, ali samo jedna koja može teleslati."

"Kakve to veze ima s tim?"

"Vi ćete biti trbuhozborac; ja ću biti vaša lutka. Ja ne poznajem više klase; vi ih poznajete. Oni imaju svoj vlastiti govor, svoje vlastite šale, svoje vlastite manire. Ako čovjek hoće da ga oni prihvate, mora govoriti njihovim jezikom. Ja ne mogu, ali vi možete. Govorit ćete umjesto mene, kroz moja usta..."

"Ali mogli biste naučiti."

"Ne. Trajalo bi predugo. A šarm se ne može naučiti. Hoću kupiti vaš šarm, gđice Wednesbury. Sad, o plaći. Plaćat ću vam tisuću mjesečno."

Njene oči su se raširile. "Vrlo ste velikodušni, Fourmyle."

"Raščistit ću vam tu optužbu za samoubojstvo."

"Vrlo ste ljubazni."

"I garantirat ću da ću vas skinuti s vojnog sivog popisa. Biti ćete natrag na bijeloj listi kad završite s radom za mene. Možete početi s praznim listom i bonusom. Možete početi opet živjeti."

Robinine usne su zadrhtale i počela je plakati. Jecala je i drhtala i Foyle ju je morao smirivati. "Pa," upitao je. "Hoćete li?"

Klimnula je glavom. "Tako ste ljubazni... To je... Ja više nisam naviknuta na ljubaznost."

Od tupog praska udaljene eksplozije Foyle se ukočio. "Kriste!" uzviknuo je u naglom naletu panike. "Još jedan Plavi jaunte. Ja -"

"Ne," rekla je Robin. "Ne znam što je plavi jaunte, ali to je teren za pokuse. Oni -" Podigla je pogled do Foyleovog lica i vrisnula. Neočekivani šok eksplozije i živ lanac asocijacija raskinuo je njegovu željeznu kontrolu. Krvavo crveni ožiljci tetoviranja vidjeli su mu se pod kožom. Ona ga je užasnuto gledala, još uvijek vrišteći.

Dotakao je svoje lice jednom, onda skočio naprijed i pokrio joj usta. Ponovo je povratio vlast nad sobom.

"Vidi se, ha?" promrmljao je s odvratnim osmijehom. "Na tren sam izgubio kontrolu. Pomislio da sam natrag u Gouffre Martelu i čujem Plavi jaunte. Da, ja sam Foyle. Divljak koji te uništio. Morala si doznati, prije ili poslije, ali sam se nadao da će biti poslije. Ja sam Foyle, opet tu. Hoćeš li biti tiho i saslušati me?"

Frenetično je odmahnula glavom, pokušavajući se izmigoljiti iz njegovog stiska. Odmjerenom mirnoćom udario ju je u vilicu. Robin je klonula. Foyle ju je podigao, umotao u svoj kaput i držao u rukama, čekajući da joj se svijest vrati. Kad je vidio da joj kapci trepću opet je progovorio.

"Ne pomiči se ili će ti biti zlo. Možda nisam dostatno obuzdao udarac."

"Divljak... Zvijer..."

"Mogao bih ovo uraditi na pogrešan način," rekao je. "Mogao bih te ucijeniti. Znam da su tvoja majka i sestra na Callistu, da si klasificirana kao strani zaraćenik po pridruženosti. To te stavlja na crni popis, ipso facto. Je li to točno? Ipso facto. 'Samom činjenicom.' Latinski. Ne možeš se pouzdati u hipnoučenje. Mogao bih istaći da samo trebam poslati anonimnu dostavu Središnjoj Obavještajnoj i ti više ne bi bila samo sumnjiva. Trgali bi informaciju iz tebe za dvanaest sati..."

Osjetio je kako je zadrhtala. "Ali neću to učiniti na taj način. Reći ću ti istinu jer hoću da te preobratim u partnera. Tvoja majka je na Unutarnjim Planetima. Ona je na Unutarnjim Planetima," ponovio je. "Mogla bi biti na Teri."

"Sigurna?' prošaputala je.

"Ne znam."

"Spusti me."

"Hladno ti je."

"Spusti me."

Postavio ju je na noge.

"Uništio si me jednom," rekla je ona prigušenim glasom. "Da li me pokušavaš uništiti još jednom?"

"Ne. Hoćeš li slušati?"

Klimnula je.

"Bio sam izgubljen u svemiru. Bio sam mrtav i trulio šest mjeseci. Brod je naišao i mogao me spasiti. Mimoišao me. Pustio me da umrem. Brod po imenu 'Vorga'. 'Vorga-T:1339'. Da li ti to išta znači?"

"Ne."

"Jiz McQueen - jedna moja prijateljica koja je sad mrtva - jednom mi je rekla da doznam zašto sam ostavljen da istrunem. To bi bio odgovor, tko je dao naredbu. Pa sam počeo kupovati obavijesti o 'Vorgi'. Bilo kakve obavijesti."

"Kakve to veze ima s mojom majkom?"

"Samo slušaj. Obavijesti je bilo teško kupiti. 'Vorgini' zapisi bili su uklonjeni iz dosjea Bo'nessa & Uiga. Uspio sam naći tri imena... trojicu od standardne posade od četiri časnika i dvanaest ljudi.

Nitko nije ništa znao ili nitko nije htio progovoriti. I našao sam ovo." Foyle je izvadio srebrni privjesak iz džepa i dao ga Robin. "Založio ga je neki svemirac s 'Vorge'. To je sve što sam mogao doznati."

Robin je uzviknula i drhtavim rukama otvorila privjesak. Unutra je bila njena slika i slike još dvije djevojke. Kad se privjesak otvorio, 3D fotografije su se nasmiješile i prošaputale: "Voli te Robin, mama... Voli te Holly, mama... Voli te Wendy, mama..."

"To pripada mojoj majci," zaplakala je Robin. "To... Ona... Za ime milosrđa, gdje je ona? Što se dogodilo?"

"Ne znam," rekao je Foyle čvrsto. "Ali mogu nagađati. Mislim da je tvoja majka izišla iz onog koncentracijskog logora... na jedan ili drugi način."

"I moje sestre. Ona ih nikad ne bi ostavila."

"Možda i tvoje sestre. Mislim da je 'Vorga' krijumčarila izbjeglice s Callista. Tvoja obitelj je platila novcem i nakitom da ih se odvede na

Unutarnje Planete. Tako je svemirac s 'Vorge' založio ovaj privjesak."

"Gdje su onda one?"

"Ne znam. Možda su bile izbačene na Mars ili Veneru. Najvjerojatnije su prodane u radni logor na Mjesecu, što je razlog što nisu mogle stupiti u kontakt s tobom. Ne znam gdje su, ali nam 'Vorga' može reći."

"Lažeš li? Varaš li me?"

"Je li taj privjesak laž? Govorim istinu... svu istinu koju znam. Želim doznati zašto su me ostavili da umrem, i tko je izdao tu naredbu. Čovjek koji je izdao tu naredbu znat će gdje su tvoja majka i sestre. Reći će ti... prije nego što ga ubijem. Imat će dosta vremena. Dugo će umirati."

Robin ga je užasnuto pogledala. Strast koja ga je ščepala činila je da njegovo lice još jednom pokazuje crvenu stigmatu. Izgledao je poput tigra koji se prikrada da ubije.

"Imam bogatstvo za potrošiti... nije bitno otkud mi. Imam tri mjeseca da okončam posao. Naučio sam dovoljno matematike da izračunam vjerovatnoće. Tri mjeseca maksimum prije no što shvate da je Fourmyle od Ceresa Gully Foyle. Devedeset dana. Od Silvestrova do Prvog travnja. Hoćeš li mi se pridružiti?"

"Tebi?" uzviknula je Robin s gnušanjem. "Pridružiti se tebi?"

"Sve ovo s Cirkusom Četiri Milje je kamuflaža. Nitko nikad ne sumnja u klauna. Ali ja sam učio, proučavao, pripremajući se za finiš. Sve što mi još treba si ti."

"Zašto?"

"Ne znam gdje će me lov odvesti... u visoko društvo ili u getoe. Moram biti spreman za oboje. S getoima se mogu sam snaći. Nisam zaboravio ulicu, ali mi ti trebaš za visoko društvo. Hoćeš li ući u to sa mnom?"

"Povrijeđuješ me." Robin je istrgla svoju ruku iz Foyleovog stiska.

"Oprosti. Gubim kontrolu kad mislim o 'Vorgi'. Hoćeš li mi pomoći naći 'Vorgu' i tvoju obitelj?"

"Mrzim te," izlanula je Robin. "Prezirem te. Ti si truo. Uništiš sve što dotakneš. Jednog dana ću ti vratiti."

"Ali radimo skupa od Silvestrova do Prvog travnja?"

"Radimo skupa."

Devet

Na Silvestrovo, Geoffrey Fourmyle od Ceresa je krenuo na juriš u visoko društvo. Prvo se pojavio u Canberri na balu Vladine kuće, pola sata prije ponoći. To je bila veoma formalna priredba, koja je prštala od boje i ljepote, jer je bio običaj u formalnim prilikama visokog društva da se nosi večernja odjeća koja je bila u modi one godine kad im je klan osnovan ili njihov zaštitni znak patentiran.

Tako su Morseovi (telefon i telegraf) nosili frakove iz devetnaestog stoljeća a njihove žene viktorijanske haljine s obručima. Škode (barut i topovi) su datirali iz kasnog osamnaestog stoljeća, te su nosili Regency tajice i krinoline. Smjeli Peenemundei (rakete i reaktori) iz 1920ih nosili su smokinge, a njihove žene su besramno otkrivale noge, ruke i vratove u dekolaži antiknih haljina Wortha i Mainbochera.

Fourmyle od Ceresa pojavio se u večernjoj odjeći, vrlo modernoj i vrlo crnoj, na kojoj se isticao samo bijeli simbol blještavog sunca na ramenu, zaštitni znak klana Ceres. S njim je bila Robin Wednesbury u blještavo bijeloj haljini, s vitkim strukom utegnutim u korzet, i jastučićem pod haljinom koji je isticao njena duga, ravna leđa i graciozan korak.

Crni i bijeli kontrast bio je toliko zamjetan da je jedan poslužitelj poslan da provjeri znak blještavog sunca u Almanahu plemstva i patenata. Vratio se s vijestima da to pripada Rudarskoj tvrtki Ceres, organiziranoj 2250. za eksploataciju mineralnih resursa na Ceresu, Pallosu i Vesti. Resursi se nikad nisu iskazali, i Kuća Ceres je utonula u zalaz ali nikad nije izumrla. Očito je sad bivala oživljena.

"Fourmyle? Onaj klaun?"

"Da. Cirkus Četiri Milje. Svi pričaju o njemu."

"Je li to isti čovjek?"

"Ne bi mogao biti. On izgleda ljudski."

Društvo se okupilo oko Fourmylea, znatiželjno ali na oprezu.

"Evo ih," promrmljao je Foyle Robin.

"Opusti se. Oni hoće laku zabavu. Prihvatit će bilo što ukoliko je zabavno. Ostani u vezi."

"Jeste li vi onaj užasni čovjek s cirkusom, Fourmyle?"

"Naravno da jesi. Smiješi se."

"Jesam, madam. Smijete me dotaći."

"Pa, vi kao da se ponosite time. Jeste li ponosni na svoj loš ukus?"

"Danas je problem imati bilo kakav ukus."

"Danas je problem imati bilo kakav ukus. Mislim da sam sretan."

"Sretan, ali strašno nepristojan."

"Nepristojan, ali ne dosadan."

"I užasan, ali zabavan. Zašto ne ludujete sada?"

"Ja sam 'pod utjecajem', madam."

"O joj. Jeste li pijani? Ja sam Lady Shrapnel. Kad ćete opet biti trijezni?"

"Ja sam pod utjecajem vas, Lady Shrapnel."

"Vi zločesti mladiću. Charles! Charles, dođi ovamo i spasi Fourmylea. Ja ga upropaštavam."

"To je Victor od RCA Victora."

"Fourmyle, je li? Drago mi je. Koliko vas ona vaša pratnja košta?"

"Reci mu istinu."

"Četrdeset tisuća, Victore."

"Dobri Bože! Tjedno?"

"Na dan."

"Na dan! Zašto biste uopće htjeli potrošiti sav taj novac?"

"Istinu!"

"Zbog ozloglašenosti, Victore."

"Ha! Jeste li ozbiljni?"

"Rekla sam ti da je zločest, Charles."

"Vraški osvježavajuće. Klause! Amo na tren. Ovaj besramni mladić troši četrdeset tisuća dnevno... zbog ozloglašenosti, ako izvoliš."

"Škoda od Škode."

"Dobar večer, Fourmyle. Vrlo sam zainteresiran za to oživljavanje imena. Vi ste, možda, kadetski potomak originalnog osnivačkog odbora Ceresa Ine?"

"Reci mu istinu."

"Ne, Škoda. To je naslov po kupnji. Otkupio sam tvrtku. Ja sam skorojević."

"Odlično. Tojours de l'audace!"

"Riječi mi moje, Fourmyle! Izravni ste."

"Rekao sam ti da je besraman. Vrlo osvježavajuće. Cijeli je paket vražjih skorojevića tu uokolo, mladiću, ali oni to ne priznaju. Elisabeth, dođi upoznati Fourmylea od Ceresa."

"Fourmyle! Umirala sam od želje upoznati vas."

"Lady Elizabeth Citroen."

"Je li istina da putujete s pokretnom akademijom?"

"Ovdje malo duhovitosti."

"Pokretnom srednjom školom, Lady Elizabeth."

"Ali zašto uopće, Fourmyle?"

"Oh, madam, tako je teško potrošiti novac ovih dana. Moramo nalaziti najgluplje izgovore. Kad bi samo neko iznašao neku novu ekstravaganciju."

"Trebali biste putovati s pokretnim pronalazačem, Fourmyle."

"Imam jednog. Zar ne, Robin? Ali on trati svoje vrijeme na perpetuum mobile. Ono što mi treba je dežurni rasipnik. Da li bi mi netko od vas klanova htio posuditi jednog mlađeg sina?"

"Da li bi netko od nas htio? Mnogi bi klan platio za privilegiju da se riješi."

"Zar vam perpetuum mobile nije dovoljna rasipnost, Fourmyle?"

"Ne. To je šokantno bacanje novca. Cijeli smisao ekstravagancije je ponašati se kao budala i osjećati kao budala, ali uživati u tome. Gdje je užitak u perpetuumu mobile? Ima li ekstravagancije u entropiji? Milijune na gluposti ali ni centa na entropiju. Moje geslo."

Smijali su se i gužva oko Fourmylea je rasla. Bili su obradovani i zabavljeni. On je bio nova igračka. Tada je bila ponoć, i kad je veliki sat odzvonio Novu Godinu, skup se spremio jauntirati uz ponoć uzduž svijeta.

"Dođite s nama na Javu, Fourmyle. Regis Sheffield priređuje divnu pravničku zabavu. Igrat ćemo se 'Otrijezni suca'."

"Hong Kong, Fourmyle."

"Tokyo, Fourmyle. U Hong Kongu kiši. Dođite u Tokyo i dovedite svoj cirkus."

"Hvala, ne. Za mene je Šangaj. Sovjetski Duomo. Obećavam ekstravagantnu nagradu prvom tko otkrije prijevaru mog kostima. Vidimo se svi za dva sata. Spremna, Robin?"

"Ne jauntiraj. Nepristojno. Išetaj. Polako. Usporenost je šik. Poštovanje Guverneru... Komesaru... njihovim damama... Bien. Ne zaboravi dati napojnicu poslužiteljima. Ne njemu, idiote! To je Viceguverner. U redu, ostavio si utisak. Prihvaćen si. Što sad?"

"Sad ono po što smo došli u Canberru."

"Mislila sam da smo došli na bal."

"Na bal i po čovjeka po imenu Forrest."

"Tko je to?"

"Ben Forrest, svemirac s 'Vorge'. Imam tri traga do čovjeka koji je dao naredbu da me puste da umrem. Tri imena. Kuhar u Rimu imenom Poggi; šarlatan u Šangaju imenom Orel; i ovaj čovjek, Forrest. Ovo je kombinirana operacija... visoko društvo i potraga. Razumiješ?"

"Razumijem."

"Imamo dva sata da rasporimo Forresta. Znaš li koordinate Aussie Cannery? Kompanijinog grada?"

"Neću ništa u svezi s tvojom osvetom 'Vorgi'. Ja tražim svoju obitelj."

"Ovo je kombinirana operacija... u svakom pogledu," rekao je on s takvim odmjerenim divljaštvom da se ona trgnula i odmah jauntirala. Kad je Foyle stigao u svoj šator u Cirkusu Četiri Milje na plaži Jervis, ona se već presvlačila u putnu odjeću. Foyle ju je pogledao. Mada ju je prisilio da živi u njegovom šatoru iz razloga sigurnosti, više je nikad nije dotaknuo. Robin je uočila njegov pogled, prestala se presvlačiti i čekala.

On je odmahnuo glavom. "To je sve završeno."

"Kako zanimljivo. Odustao si od silovanja?"

"Obuci se," rekao je on, kontrolirajući se. "Reci im da imaju dva sata da premjeste logor u Šangaj."

Bilo je dvanaest i trideset kad su Foyle i Robin stigli u vanjski ured kompanijinog grada Aussie Cannery. Zatražili su identifikacijske značke i pozdravio ih je sam gradonačelnik.

"Sretna Nova Godina," zapjevušio je. "Sretna! Sretna! Sretna! U posjeti? Drago mi da vas provezem okolo. Dopustite mi." Utrpao ih je u raskošan helikopter i uzletio. "Mnogo posjetilaca noćas. Naš grad je prijazan. Najprijazniji kompanijin grad na svijetu." Letjelica je kružila oko divovskih zgrada. "Ovo je naša ledena palača... Plivačke kupke s lijeva... Velika kupola je skijaška skakonica. Snijeg tokom cijele godine... Tropski vrtovi pod onim staklenim krovom. Palme, papagaji,

orhideje, voće. Ono je naša tržnica... kazalište... imamo i vlastitu tvrtku za emitiranje. 3D-5Č. Pogledajte nogometni stadion. Dva naša dečka su ušla u Sveamerički tim ove godine. Turner na Desnom Rockneu i Otis na Lijevom Thorpeu."

"Ma nemojte," promrmljao je Foyle.

"Da gos'n, mi imamo sve. Sve. Ne morate jauntirati oko svijeta tražeći zabavu. Aussie Cannery donosi vam svijet. Naš grad je univerzum u malom. Najsretniji mali univerzum na svijetu."

"Imate problem izostanaka, vidim."

Gradonačelnik je odbio zastati sa svojim reklamnim govorom. "Pogledajte dolje na ulice. Vidite one bicikle? Motocikle? Kola? Možemo priuštiti više luksuznog transporta po glavi stanovnika nego bilo koji drugi grad na zemlji. Pogledajte te kuće. Prave vile. Naši ljudi su bogati i sretni. Mi ih držimo bogatima i sretnima."

"Ali da li ih držite?"

"Što hoćete reći? Naravno da -"

"Možete nam reći istinu. Mi nismo potencijalni zaposlenici. Zadržavate li ih?"

"Ne možemo ih zadržati dulje od šest mjeseci," zastenjao je gradonačelnik. "To je vraška glavobolja. Dajemo ih sve ali ih ne uspijevamo zadržati. Dobiju želju za lutanjem i odjauntiraju. Izostajanje nam smanjuje proizvodnju 12 posto. Ne možemo zadržati stalnu radnu snagu."

"Nitko ne može."

"Trebao bi postojati zakon. Forrest, rekli ste? Baš ovdje."

Spustio ih je pred švicarski dvorac smješten na hektar vrtova i uzletio, mrmljajući sebi u bradu. Foyle i Robin stali su pred vrata kuće, čekajući da ih monitor uoči i najavi. Umjesto toga, vrata su bljesnula crveno, i bijela lubanja s kostima u križ pojavila se na njima. Snimljeni glas je progovorio: "UPOZORENJE. OVU NASTAMBU JE PROTIV LJUDI ZAŠTITILA ŠVEDSKA KORPORACIJA ZA SMRTONOSNU OBRANU. R:77-23. BILI STE ZAKONSKI OBAVIJEŠTENI."

"Kog vraga?" promrmljao je Foyle. "Na Novu Godinu? Srdačan neki tip. Pokušajmo straga."

Obišli su dvorac, proganjani lubanjom s kostima koja je povremeno bljeskala, i snimljenim upozorenjem. Na jednoj strani, vidjeli su vrh podrumskog prozora jarko osvijetljenog i čuli prigušeno pojanje glasova: "Gospod je moj pastir. Neću oskudijevati..."

"Podrumski Kršćani!" uzviknuo je Foyle. On i Robin zavirili su kroz prozor. Trideset vjernika raznih vjeroispovjedi slavili su Novu Godinu kombiniranom i veoma ilegalnom službom. Dvadeset četvrto stoljeće nije još ukinulo Boga, ali je ukinulo organiziranu religiju.

"Nije ni čudo da je kuća opremljena protiv uljeza," rekao je Foyle. "Takve prljave radnje. Vidi, imaju svećenika i rabina, a ono iza njih je raspelo."

"Jesi li ikad zastao i upitao se što je psovanje?" upitala je Robin tiho. "Ti kažeš 'Isuse' i 'Isuse Kriste'. Znaš li što je to?"

"Samo psovanje, to je sve. Kao 'joj' ili 'kvragu'."

"Ne, to je religija. Ne znaš to, ali postoji dvije tisuće godina značenja iza takvih riječi."

"Nije sad vrijeme za proste razgovore," rekao je Foyle nestrpljivo. "Sačuvaj to za poslije. Hajdemo."

Pozadina dvorca bila je zid od stakla, panoramski prozor slabo osvijetljene, prazne dnevne sobe. "Lezi na lice," naredio je Foyle. "Ja ulazim."

Robin je polegla na mramornu verandu. Foyle je uključio svoje tijelo, ubrzao u munjevitu mrlju, i razbio rupu u staklenom zidu. Sasvim nisko u zvučnom spekru čuo je tupe praskove. To su bili pucnji. Brzi projektili krenuli su ka njemu. Foyle se bacio na pod i naštimao sluh, od dubokog basa do nadzvučnog dok na kraju nije začuo šum protuljudskog kontrolnog stroja. Polako je okrenuo glavu, odredio mjesto pomoću stereofonskog P/T, uvukao se kroz kišu pucnjeva i uništio stroj. Usporio je.

"Ulazi, brzo!"

Robin mu se pridružila u dnevnoj sobi, drhteći. Podrumski Kršćani su negdje nadirali u kuću, ispuštajući mučeničke zvukove.

"Čekaj tu," progunđao je Foyle. Ubrzao je, projurio kućom, pronašao Podrumske Kršćane u pozama smrznutog bijega, i redom ih pregledao. Vratio se do Robin i usporio.

"Nitko od njih nije Forrest," izvijestio je. "Možda je on gore. Odostraga, dok oni izlaze sprijeda. Hajde!"

Potrčali su uz stražnje stube. Na odmorištu su zastali da se orijentiraju.

"Moramo raditi brzo," promrmljao je Foyle. "Uz pucnje i religijsku gužvu, cijeli svijet i njegova žena dojauntirat će i postavljati pitanja -" Prekinuo je. Tih mijaukavi zvuk dopirao je iza vrata na vrhu stuba. Foyle je onjušio.

"Analog!" uzviknuo je. "Mora biti Forrest. Što kažeš na to? Religija u podrumu i droga na katu."

"O čemu to govoriš?"

"Objasnit ću kasnije. Samo se nadam da on nije na gorilla kicku."

Foyle je prošao kroz vrata poput dizelaškog traktora. Bili su u velikoj, ogoljenoj sobi. Debeo konopac bio je obješen sa stropa. Nag čovjek bio je isprepleten s konopcem na pola puta u zraku. Migoljio se i klizio gore-dolje po konopcu, ispuštajući mijaukavi zvuk i mošusni miris.

"Piton," rekao je Foyle. "To je dobro. Ne prilazi mu blizu. Smrskat će ti kosti ako te dotakne."

Glasovi ispod njih počeli su zazivati: "Forreste! Kakva je to pucnjava! Sretna Nova Godina, Forreste! Gdje je kog vraga slavlje?"

"Evo ih," zagunđao je Foyle. "Moram ga izjauntirati odavde. Naći ćemo se na plaži. Idi!"

Izvukao je nož iz džepa, presjekao konopac, prebacio migoljećeg čovjeka na leđa i jauntirao. Robin je bila na praznoj plaži Jervis trenutak prije njega. Foyle je stigao sa migoljećim čovjekom obmotanim oko ramena i vrata poput pitona, bivajući mrvljen u užasnom stisku. Crvena stigmata najednom je buknula na Foyleovom licu.

"Sinbad," rekao je zagušenim glasom. "Starac s Mora. Brzo curo! Desni džepovi. Tri preko. Dva dolje. Ubodna ampula. Daj mu je bilo gd-" Glas mu je bio zagušen.

Robin je otvorila džep, našla pakovanje staklenih kuglica i izvadila ih. Svaka je imala žalac poput pčele na kraju. Zabila je žalac jedne ampule u vrat migoljećeg čovjeka. On je kolabirao. Foyle ga je otresao i digao se s pijeska.

"Kriste!" protisnuo je, masirajući grlo. Duboko je udahnuo. "Krv i crijeva. Kontrola," rekao je, ponovo zadobijajući stav odmjerene mirnoće. Skrletna tetovaža nestala mu je s lica.

"Kakav je to bio užas?" pitala je Robin.

"Analog. Psihijatrijska droga za psihotike. Protuzakonita. Udareni se mora nekako olakšati, vratiti na primitivu. Identificira se s određenom vrstom životinje... gorilom, grizlijem, bizonom, vukom... Uzme drogu i pretvori se u životinju kojoj se divi. Forrest je bio lud za zmijama, kako se čini."

"Kako ti sve to znaš?"

"Rekao sam ti da sam proučavao... pripremao se za 'Vorgu'. Ovo je jedna od stvari koje sam naučio. Pokazat ću ti još nešto što sam naučio, ako nisi prenježna dušica. Kako skinuti udarenog s Analoga."

Foyle je otvorio još jedan džep na svom borbenom kombinezonu i dao se na posao na Forrestu. Robin je na trenutak gledala, a onda ispustila užasnut krik, okrenula se i otišla do ruba vode. Stojala je, slijepo zureći u valove i zvijezde, dok mjaukanje i migoljenje nije prestalo i Foyle je dozvao.

"Sad se možeš vratiti."

Robin se vratila i zatekla slomljeno stvorenje kako sjedi uspravno na plaži i gleda u Foylea tupim, trijeznim pogledom.

"Ti si Forrest?"

"Tko si kog vraga ti?"

"Ti si Ben Forrest, viši svemirac. Ranije na Presteignovoj 'Vorgi'." Forrest je užasnuto vrisnuo. "Bio si na 'Vorgi' 16. rujna 2436." Čovjek je jecao i odmahivao glavom.

"Šesnaestog rujna prošli ste kraj jedne olupine. Vani blizu asteroidnog pojasa. Olupine 'Nomada', vašeg sestrinskog broda. Signalizirao je za pomoć. 'Vorga' je prošla pored njega. Ostavila ga da pluta i umre. Zašto ga je 'Vorga' mimoišla?"

Forrest je počeo histerično vrištati.

"Tko je dao naredbu da ga mimoiđete?"

"Isuse, ne! Ne! Ne!"

"Zapisi su svi nestali iz dosjea Bo'nessa & Uiga. Netko ih je našao prije mene. Tko je to bio? Tko je bio na 'Vorgi'? Tko je letio s tobom? Hoću časnike i posadu. Tko je bio zapovjednik?"

"Ne," vrištao je Forrest. "Ne!"

Foyle je držao svežanj novčanica pred licem histeričnog čovjeka. "Platit ću za obavještenje. Pedeset tisuća. Analog do kraja života. Tko je dao zapovijed da me ostavite da umrem, Forreste? Tko?"

Čovjek je izbio novčanice iz Foyleove ruke, skočio na noge i potrčao niz plažu. Foyle ga je oborio na rubu valova. Forrest je pao naprijed, licem u vodu. Foyle ga je držao tamo.

"Tko je zapovijedao 'Vorgom', Forreste? Tko je dao zapovijed?"

"Utopit ćeš ga!" povikala je Robin.

"Neka malo pati. Voda je ugodnija od vakuuma. Ja sam patio šest mjeseci. Tko je dao naređenje, Forreste?"

Čovjek je dahtao i gušio se. Foyle mu je podigao lice iz vode. "Što si ti? Odan? Lud? Uplašen? Takvi kao ti prodali bi se za pet tisuća. Ja nudim pedeset. Pedeset tisuća za informaciju, ti kurvin sine, ili ćeš umrijeti polako i gadno." Tetovaža se pojavila na Foyleovom licu. Gurnuo je Forrestovu glavu natrag u vodu i držao ga dok se koprcao. Robin ga je probala odvući.

"Ubijaš ga!"

Foyle je okrenuo svoje užasavajuće lice prema Robin. "Skidaj ruke s mene, kučko! Tko je bio s tobom na brodu, Forreste? Tko je dao naređenje? Zašto?"

Forrest je izvio glavu iz vode. "Dvanaest nas na 'Vorgi'," povikao je. "Kriste spasi me! Bili smo ja i Kemp -"

Grčevito se trgnuo i klonuo. Foyle je izvukao njegovo tijelo iz vode.

"Nastavi. Ti i tko? Kemp? Tko još? Govori."

Nije bilo odgovora. Foyle je pregledao tijelo.

"Mrtav," zarežao je.

"O moj Bože! Moj Bože!"

"Jedan trag otišao dođavola. Baš kad je počeo govoriti. Kakva prokleto loša sreća." Duboko je udahnuo i navukao na sebe mirnoću poput željeznog plašta. Tetovaža mu je nestala s lica. Pomaknuo je svoj sat na istočnu duljinu od 120 stupnjeva. "Skoro je ponoć u Šangaju. Hajdemo. Možda ćemo imati više sreće sa Sergejem Orelom, pomoćnim ljekarnikom s 'Vorge'. Nemoj izgledati toliko uplašeno. Ovo je tek početak. Idi, curo. Jauntiraj!"

Robin je uzdahnula. Vidio je da zuri preko njegovog ramena s izrazom nevjerice. Foyle se okrenuo. Gorući lik uzdizao se na plaži, krupan čovjek s gorućom odjećom i užasno tetoviranim licem. Bio je to on sam.

"Kriste!" uzviknuo je Foyle. Zakoračio je prema svom gorućem liku, i ovaj je najednom nestao.

Okrenuo se prema Robin, pepeljast i uzdrhtao. "Jesi li vidjela to?"

"Da."

"Što je to bilo?"

"Ti."

"Za ime Božje! Ja? Kako je to moguće? Kako -"

"Bio si to ti."

"Ali -" Oklijevao je, snage i bijesne opsjednutosti izvučene iz njega. "Je li to bila iluzija? Halucinacija?"

"Ne znam. I ja sam je vidjela."

"Kriste svemogući! Vidjeti sebe... licem u lice... Odjeća je bila zapaljena. Jesi li vidjela to? Što je to za ime Božje bilo?"

"Bio je to Gully Foyle," rekla je Robin, "kako gori u paklu."

"U redu," izlanuo je Foyle ljutito. "Bio sam to ja u paklu, ali idem i dalje s ovim. Ako ja budem gorio u paklu, 'Vorga' će goriti sa mnom." Udario je dlanovima jedan u drugi, bolom si vraćajući snagu i cilj. "Još uvijek idem dalje s tim, Boga mi! Šangaj je sljedeći. Jauntiraj!"

Deset

Na kostimiranom balu u Šangaju, Fourmyle od Ceresa naelektrizirao je visoko društvo pojavivši se kao Smrt iz Durerove "Smrti i djevojke" s bajnim plavim stvorenjem odjevenim u prozirne velove. Viktorijansko društvo koje je svoje žene gušilo u odvojenim prostorijama, i koje je smatralo haljine iz dvadesetih Peenemundeovog klana pretjerano smjelima, bilo je šokirano i pored činjenice da je par pratila Robin Wednesbury kao gardedama. Ali kad je Fourmyle otkrio da je žensko veličanstven android, uslijedio je trenutni obrat stavova u njegovu korist. Visoko društvo bilo je obradovano varkom. Nago tijelo, sramotno kod ljudi, bilo je tek aseksualna zanimljivost kod androida.

U ponoć, Fourmyle je na aukciji ponudio androidku gospodi na balu.

"Hoće li novac ići u dobrotvorne svrhe, Fourmyle?"

"Svakako da ne. Znate moje geslo: Ni centa za entropiju. Čujem li stotinu kredita za ovo skupocjeno i lijepo stvorenje? Stotinu, gospodo? Ona je sva ljepota i vrlo je prilagodljiva. Dvije? Hvala vam. Tri i pol? Hvala vam. Ja lič- Pet? Osam? Hvala vam. Još ponuda za ovaj izuzetni proizvod dežurnog genija Cirkusa Četiri Milje? Ona hoda. Ona govori. Ona se prilagođava. Bila je uslovljena da uzvrati najvišem ponuđaču. Devet? Čujem li još ponuda? Jeste li svi gotovi? Jeste li svi završili? Prodato, Lordu Yaleu za devet stotina kredita."

Gromoglasan aplauz i užasnuto računanje: "Takav android morao je koštati devedeset tisuća! Kako on to može priuštiti?"

"Hoćete li predati novac androidu, Lorde Yale? Ona će odgovarajuće odgovoriti. Do ponovnog susreta u Rimu, dame i gospodo... Palača Borghese u ponoć. Sretna Nova Godina."

Fourmyle je već otišao kad je Lord Yale otkrio, na radost svoju i ostalih neženja, da je počinjena dvostruka prijevara. Android je, u stvari, bila živo ljudsko stvorenje, sva lijepa i visoko prilagodljiva. Veličanstveno je reagirala na devet stotina kredita. Taj trik je bio priča godine za muške salone. Bećari su željno čekali da čestitaju Fourmyleu.

Ali Foyle i Robin Wednesbury prolazili su ispod znaka na kojem je pisalo: "UDVOSTRUČITE SVOJE JAUNTIRANJE ILI DOBIJTE SVOJ NOVAC NATRAG DVOSTRUKO" na sedam jezika, i ulazili u ustanovu čiji je vlasnik bio "DR. SERGEJ OREL, NEBESKI POVEĆIVAČ KRANIJALNIH SPOSOBNOSTI."

Čekaonica je bila dekorirana zastrašujućim kartama mozga koje su objašnjavale kako je Dr. Orel oblagao, kupirao, balzamirao i elektrolizirao mozak do dvostrukog kapaciteta ili dvostrukog povrata novca. Također je duplirao memoriju antifebrilnim purgativima, podizao raspoloženje okrijepljujućim tonicima, i podešavao sve iskrivljene psihe pomoću Orelovog Okrijepljujućeg Melema.

Čekaonica je bila prazna. Foyle je otvorio jedna vrata da pogleda. On i Robin mogli su vidjeti dug bolnički odjel. Foyle je zgađeno frknuo.

"Rupa za sniježenje. Mogao sam pretpostaviti da će imati i jazbinu za bolesnoglave."

Ta jazbina je usluživala Sakupljače bolesti, najbeznadežnije među navučenim neuroticima. Ležali su u bolničkim krevetima, blago pobolijevajući od ilegalno unijetih paraospica, paragripe, paramalarije; brižno su ih njegovale bolničarke u ispeglanim bijelim odorama, i strastveno su uživali u svojim ilegalnim bolestima i pažnji koju su im donosile.

"Samo ih pogledaj," rekao je Foyle prezrivo. "Odurno. Ako ima nešto prljavije od religijskog narkića, onda je to ljubitelj bolesti."

"Dobar večer," rekao je glas iza njih.

Foyle je zatvorio vrata i okrenuo se. Dr. Sergej Orel se naklonio. Dobri doktor bio je ispeglan i sterilan u klasičnoj bijeloj kapi, pregači i kirurškoj maski medicinskih klanova, kojima je pripadao samo po lažnoj tvrdnji. Bio je nizak, tamnoput, maslinastih očiju, vidljivo Rus samo po imenu. Više od stoljeća jauntiranja je toliko izmiješalo mnoga svjetska stanovništva da su tipovi rasa nestajali.

"Nisam očekivao da ćete biti otvoreni na Silvestrovo,' rekao je Foyle.

"Naša ruska Nova Godina je dva tjedna kasnije,' odgovorio je Dr. Orel. "Dođite ovamo, molim vas." Pokazao je na vrata i nestao uz "pop". Iza vrata je bilo dugačko stubište, kad su se Foyle i Robin počeli penjati, Dr. Orel pojavio se iznad njih. "Ovuda, molim. Oh... jedan tren." Nestao je i ponovo se pojavio iza njih. "Zaboravili ste zatvoriti vrata." Zatvorio je vrata i opet jauntirao. Ovaj put se pojavio visoko na vrhu stubišta. "Ovdje unutra, molim."

"Hvališe se," protisnuo je Foyle. "Duplo jauntiranje ili dupli povrat novca. Svejedno, prilično je brz. Morat ću biti brži."

Ušli su u konzultacijsku sobu. Bilo je to potkrovlje sa staklenim krovom. Zidovi su bili prekriveni kitnjastim ali zastarjelim medicinskim spravama: stroj za smirujuće kupke, električna stolica za davanje elektrošokova šizofrenicima, EKG analizator za nalaženje psihotičnih uzoraka, stari optički i elektronski mikroskopi.

Šarlatan ih je čekao za svojim stolom. Jauntirao je do vrata, zatvorio ih, jauntirao natrag do stola, naklonio se, pokazao na stolice, jauntirao iza Robinine i pridržao joj je, jauntirao do prozora i namjestio roletu, jauntirao do prekidača i podesio svjetlo, onda se opet pojavio iza stola.

"Prije godinu dana," nasmiješio se, "nisam uopće mogao jauntirati. Onda sam otkrio tajnu, Blagotvorni Pročišćavač koji..."

Foyle je jezikom dodirnuo komande usađene u živčane završetke njegovih zuba. Ubrzao je. Ustao je bez žurbe, zakoračio do usporenog lika koji je "prouччšччavkrrrvao" za stolom, izvadio tešku palicu i znanstveno udario Orela po čelu, da ozlijedi čeone režnjeve i onesposobi centar za jauntiranje. Podigao je šarlatana i vezao ga u električnu stolicu. Za sve to je trebalo nekih pet sekundi. Za Robin Wednesbury to je bila mrlja pokreta.

Foyle je usporio. Šarlatan je otvorio oči, mrdnuo, otkrio gdje je, i trgnuo se ljutito i zbunjeno.

"Ti si Sergej Orel, pomoćni ljekarnik sa 'Vorge'," rekao je Foyle tiho. "Bio si na 'Vorgi' 16. rujna 2436."

Ljutnja i zbunjenost pretvorili su se u užas.

"Šesnaestog rujna prošli ste kraj jedne olupine. Vani blizu asteroidnog pojasa. Bila je to olupina 'Nomada'. Dao je signal za pomoć a 'Vorga' ga je mimoišla. Ostavili ste ga da pluta i umre. Zašto?"

Orel je zakolutao očima ali nije odgovarao.

"Tko je dao naređenje da me mimoiđete? Tko je bio voljan ostaviti me da istrulim i umrem?"

Orel je počeo blebetati.

"Tko je bio na 'Vorgi'? Tko je letio s tobom? Tko je zapovijedao? Dobit ću odgovor. Nemoj misliti da neću," rekao je Foyle hladnokrvnom krvožednošću. "Kupiti ću je ili iščupati iz tebe. Zašto sam ostavljen da umrem? Tko vam je rekao da me ostavite umrijeti?"

Orel je vrisnuo. "Ne mogu govoriti o - Čekaj reći ću -"

Klonuo je.

Foyle je pogledao tijelo.

"Mrtav," procijedio je. "Upravo kad je bio spreman progovoriti. Baš kao Forrest."

"Ubijen."

"Ne, nisam ga ni dotakao. Bilo je to samoubojstvo." Foyle se zacerekao bez duhovitosti.

"Ti si lud."

"Ne, zabavlja me. Nisam ih ubio; natjerao sam ih da se ubiju."

"Kakva je to glupost?"

"Dobili su Simpatetične Blokove. Znaš li za SBove, curo? Obavještajna ih koristi za špijune. Uzmeš određenu vrstu informacija koju ne želiš da se kaže. Povežeš je sa simpatetičkim živčanim sustavom koji kontrolira automatsko disanje i rad srca. Čim subjekt pokuša saopćiti informaciju, blok se aktivira, srce i pluća stanu, čovjek umire, tvoja tajna je sigurna. Špijun se ne mora brinuti da se ubije da bi izbjegao zarobljavanje; to mu je obavljeno za njega."

"Bilo je obavljeno tim ljudima?"

"Očito."

"Ali zašto?"

"Kako da ja znam? Krijumčarenje izbjeglica nije odgovor. 'Vorga' se morala bavili gorim poslovima od toga da se preduzme ta predostrožnost. Ali imamo problem. Naš posljednji trag je Poggi u Rimu. Angelo Poggi, pomoćni kuhar s 'Vorge'. Kako ćemo izvući informaciju iz njega bez -" Prekinuo je.

Njegov lik stajao je pred njim, nijem, zloslutan, lica koje je buktalo krvavocrveno, odjeće u plamenu.

Foyle je bio paraliziran. Uzdahnuo je i progovorio drhtavim glasom. "Tko si ti? Što ho-" Lik je nestao.

Foyle se okrenuo prema Robin, vlažeći usne. "Jesi li ga vidjela?" Njen izraz lica mu je odgovorio. "Je li bio stvaran?"

Pokazala je na stol Sergeja Orela, pokraj kojeg je lik stajao. Papiri na stolu su se zapalili i gorjeli su. Foyle je ustuknuo, još uvijek uplašen i zbunjen. Prešao je rukom preko lica. Ovlažila se.

Robin je dotrčala do stola i pokušala ugasiti papire. Dohvatila je svežanj papira i pisama i bespomoćno udarala njima. Foyle se nije pomakao.

"Ne mogu je ugasiti," konačno je prodahtala. "Moramo ići odavde."

Foyle je klinuo, onda se sabrao snagom i odlučnošću. "Rim," protisnuo je. "Jauntiraćemo u Rim. Mora postojati neko objašnjenje za ovo. Naći ću ga, Boga mi! U međuvremenu ne odustajem. Rim. Idi, curo. Jauntiraj!"

Još od Srednjeg vijeka Španjolsko stubište bilo je centar izopačenosti u Rimu. Dižući se od Piazza di Spagna do vrtova Ville Borghese u širokom, dugom nizu, Španjolsko stubište je, bilo je, i uvijek će biti, preplavljeno porokom. Svodnici ljenčare na stubama, kurve, pervertiti, lezbijke, suložnici. Drski i bezobrazni, pokazuju se i rugaju povremenim pristojnim prolaznicima.

Španjolsko stubište bilo je uništeno u fisijskim ratovima krajem dvadesetog stoljeća. Bilo je ponovo izgrađeno i opet uništeno u ratu Svjetske restoracije u dvadeset prvom stoljeću. Još jednom je sagrađeno i ovaj put pokriveno neprobojnim kristalom, pretvarajući stubište u stepenastu Galeriju. Kupola Galerije je zaklanjala pogled iz sobe smrti u Keatsovoj kući. Nikad više neće posjetioci viriti kroz uski prozor i vidjeti posljednji prizor koji su oči umirućeg pjesnika vidjele. Sad su vidjeli zamućenu kupolu Španjolskog stubišta, i kroz nju izobličene likove izopačenosti pod njom.

Galerija Stubišta bila je osvijetljena noću, i na ovo Silvestrovo bila je kaotična. Već tisuću godina Rim je dočekivao Novu Godinu bombardiranjem... petardama, raketama, torpedima, pucnjavom, bocama, cipelama, starim loncima i tavama. Mjesecima su Rimljani skupljali smeće da ga bace s najviših prozora kad ponoć otkuca. Buka vatrometa unutar Stubišta, i lupa otpada koji je padao na krov Galerije, bili su zaglušujući dok su Foyle i Robin Wednesbury silazili s karnevala u palači Borghese.

Bili su još u kostimima: Foyle u živopisnim crveno-crnim tajicama i dubletu Cesarea Borgije, Robin u srebrom protkanoj haljini Lucretije Borgije. Nosili su groteskne maske od baršuna. Kontrast između

njihovih renesansnih kostima i moderne odjeće oko njih izazvao je poruge i dobacivanja. Čak i Loboi koji su zalazili na Španjolsko stubište, nesretni povratnički kriminalci kojima je četvrtina mozga spaljena prefrontalnom lobotomijom, bili su trgnuti iz svoje mučaljive apatije da pogledaju. Gomila je uskipjela oko njih dvoje dok su se spuštali Galerijom.

"Poggi," zazivao je Foyle tiho. "Angelo Poggi?"

Jedan bludnik dobacivao mu je anatomske pozive.

"Poggi? Angelo Poggi?" Foyle je bio hladnokrvan, "rečeno mi je da ga se može naći na Stubištu noću. Angelo Poggi?"

Jedna kurva mu je spomenula mater.

"Angelo Poggi? Deset kredita onom tko me dovede do njega."

Foyle je bio okružen ispruženim rukama, nekim prljavim, nekim namirisanim, svim pohlepnim. Odmahnuo je glavom. "Prvo da vidim." Rimski bijes pucao je oko njega. "Poggi? Angelo Poggi?"

Nakon šest tjedana motanja po Španjolskom stubištu, satnik Peter Y'ang-Yeovil najzad je čuo riječi koje se nadao čuti. Šest tjedana neprijatnog preuzimanja identiteta izvjesnog Angela Poggija, pomoćnog kuhara sa "Vorge', sad već davno mrtvog, konačno se isplatilo. Bila je to kocka, prvi rizik kad je Obavještajno dostavilo satniku Y'ang-Yeovilu vijesti da se netko oprezno raspituje za posadu Presteignove 'Vorge', i debelo plaća svaku informaciju.

"Mala je šansa," rekao je Y'ang-Yeovil. "Ali Gully Foyle, AS-128/127:006, jest napravio onaj luđački pokušaj da raznese 'Vorgu'. A deset kila PyrEa vrijedno je svake šanse."

Sad se zagegao stubama prema čovjeku u renesansnom kostimu s maskom. Udebljao se dvadeset kila pomoću žljezdanih injekcija. Potamnio je ten manipulacijama u ishrani. Njegove crte lica, nikad orijentalnog lika već oblikovane više orlovski kao kod drevnog američkog Indijanca, lako su poprimale nepouzdan oblik uz malo kontrole mišića.

Obavještajac se gegao uz Španjolsko stubište, debeli kuhar pohotnog lica. Pružio je paket zamrljanih omotnica prema Foyleu.

"Prljave slike, signore? Podrumski Kršćani, kako kleče, mole se, pjevaju psalme, ljube križ? Jako nepristojno. Jako perverzno, signore. Zabavite prijatelje... Uzbudite dame."

"Ne," odgurnuo je Foyle pornografiju. "Ja tražim Angela Poggija."

Y'ang-Yeovil je dao mikroskopski znak. Njegova ekipa na stubištu počela je slikati i snimati razgovor ne prestajući sa svodništvom i kurvanjem. Tajni govor Obavještajnog Tonga Oružanih Snaga Unutarnjih Planeta ispreplitao se oko Foylea i Robin u poplavi malenih tikova, šmrcanja, gesta, položaja, pokreta. Bio je to drevni kineski jezik znakova očnim kapcima, obrvama, vrhovima prstiju i neprimjetnim kretnjama tijela.

"Signore?" dahtao je Y'ang-Yeovil.

"Angelo Poggi?"

"Si, signore. Ja sam Angelo Poggi."

"Pomoćni kuhar sa 'Vorge'?" Očekujući isto užasnuto reagiranje koje su iskazali Forrest i Orel, koje je konačno razumio, Foyle je brzim pokretom ruke uhvatio Y'ang-Yeovila za lakat. "Da?"

"Si, signore," odgovorio je Y'ang-Yeovil smireno. "Kako mogu biti na usluzi vašem gospodstvu?"

"Možda ovaj može reći nešto," promrmljao je Foyle Robin. "Nije uplašen. Možda zna kako zaobići Blok. Hoću informaciju od tebe, Poggi."

"Koje prirode, signore, i po kojoj cijeni?"

"Hoću kupiti sve što imaš. Bilo što što imaš. Navedi svoju cijenu."

"Ali signore! Ja sam čovjek s puno godina i iskustva. Ne može me se kupiti na veliko odjednom. Mora mi se platiti dio po dio. Načinite izbor i ja ću reći cijenu. Što želite?"

"Bio si na 'Vorgi' 16. rujna 2436.?"

"Cijena tog dijela je 10 Cr."

Foyle se neveselo nasmiješio i platio.

"Bio sam, signore."

"Želim znati o brodu kojeg ste prošli vani blizu asteroidnog pojasa. Olupini 'Nomada'. Prošli ste ga 16. rujna. 'Nomad' je uputio znak za pomoć a 'Vorga' ga je mimoišla. Tko je dao tu naredbu?"

"Ah, signore!"

"Tko vam je dao tu naredbu, i zašto?"

"Zašto pitate, signore?"

"Pusti sad zašto pitam. Reci cijenu i govori."

"Moram znati zašto se pitanje postavlja prije nego što odgovorim, signore." Y'ang-Yeovil se klizavo nasmiješio. "I platit ću za svoj oprez

snižavanjem cijene. Zašto vas zanima 'Vorga' i 'Nomad' i to šokantno napuštanje u svemiru? Jeste li vi, možda, bili nesretnik s kojim je tako okrutno postupljeno?"

"On nije Talijan! Naglasak mu je savršen, ali način govora je skroz pogrešan. Nijedan Talijan ne bi tako oblikovao rečenice."

Foyle se osupnuto ukočio. Oči Y'ang-Yeovila, izoštrene da otkriju i zaključe iz sitnica, primijetile su promjenu stava. Shvatio je odmah da je negdje pogriješio. Žurno je dao znak svojoj ekipi.

Žestoka tučnjava izbila je na Španjolskom stubištu. U trenu, Foyle i Robin bili su uhvaćeni u vrištećoj, otimajućoj gomili. Ekipe Obavještajnog Tonga bile su velemajstori tog OP-I manevra, smišljenog da se nadmudri jauntirajući svijet. Svojom uvježbanošću do u djelić sekunde mogli su svakoga izbaciti iz ravnoteže i svući zbog identifikacije. Njihov uspjeh zasnivao se na prostoj činjenici da između neočekivanog napada i obrambene reakcije mora proći vrijeme shvaćanja. Unutar tog vremena, Obavještajni Tong je garantirao da će bilo koga spriječiti da se spasi.

Za tri petine sekunde Foyle je bio izudaran, dobio koljeno u trbuh, bio udaren po čelu, spušten na stube i raširen. Maska mu je strgnuta s lica, dijelovi odjeće pocijepani, i bio je bespomoćan i spreman za nasrtaj identifikacijskih kamera. Tada je, po prvi put u povijesti tonga, njihov raspored bio poremećen.

Jedan čovjek se pojavio, opkoračivši Foyleovo tijelo... krupni čovjek s užasno istetoviranim licem i odjećom koja se pušila i plamsala. Pojava je bila toliko zapanjujuća da je ekipa stala i gledala. Na taj užasavajući prizor začuo se urlik iz gomile na Stubištu.

"Goruć Čovjek! Vidi! Goruć Čovjek!"

"Ali to je Foyle," prošaputao je Y'ang-Yeovil.

Nekih četvrt minuta pojava je stajala, nijema, goruća, gledajući slijepim očima. Onda je nestala. I čovjek koji je bio raširen na tlu nestao je. Pretvorio se u munjevitu mrlju akcije koja je proletjela kroz ekipu, nalazeći i uništavajući kamere, magnetofone, svu aparaturu za identifikaciju. Tada je mrlja dograbila djevojku u renesansnoj haljini i nestala.

Španjolsko stubište vratilo se u život, bolno, kao da se budi iz noćne more. Zbunjena ekipa Obavještajne okupila se oko Y'ang-Yeovila.

"Što je za ime Božje bilo to, Yeo?"

"Mislim da je to bio naš čovjek. Gully Foyle. Vidjeli ste to tetovirano lice."

"I goruću odjeću!"

"Izgledao je kao vještica na lomači."

"Ali ako je taj gorući bio Foyle, na koga smo kog vraga mi trošili naše vrijeme?"

"Ne znam. Ima li Komandoska brigada svoju obavještajnu službu koju su zaboravili nama spomenuti?"

"Zašto Komandosi, Yeo?"

"Vidio si kako je ubrzao, zar ne? Uništio je svaki zapis koji smo napravili."

"Još ne mogu povjerovati očima."

"Ma, možeš ti vjerovati ono što nisi vidio, itekako. To je bila supertajna komandoska tehnika. Oni svoje ljude rasklope i prespoje i poboljšaju. Morat ću provjeriti s Marsovskim Glavnim Stožerom i doznati da li Komandoska brigada provodi paralelnu istragu."

"Da li vojska kaže mornarici?"

"Reći će Obavještajnoj," rekao je Y'ang-Yeovil ljutito. "Ovaj slučaj je dovoljno kritičan i bez natezanja oko nadležnosti. I još jedna stvar: nije bilo potrebe prepipavati onu djevojku tokom manevra. To je bilo nedisciplinirano i nepotrebno." Y'ang-Yeovil je zastao, po prvi put nesvjestan značajnih pogleda koji su izmjenjivani oko njega. "Moram doznati tko je ona," dodao je zaneseno.

"Ako je i ona bila prespojena, to će biti stvarno zanimljivo, Yeo," rekao je jedan hladan glas, uočljivo lišen implikacije. "Momak sreće komandosicu."

Y'ang-Yeovil je pocrvenio. "U redu,' izlanuo je. "Proziran sam."

"Samo predvidljiv, Yeo. Sve tvoje romance počinju na isti način. 'Nema potrebe prepipavati tu djevojku...' A onda - Dolly Quaker, Jean Webster, Gwynn Roget, Marion -"

"Bez imena, molim!" prekinuo je šokirani glas. "Je li Romeo pričao Juliji?"

"Svi vi sutra idete na zahodsku dužnost," rekao je Y'ang-Yeovil. "Nek sam proklet ako budem trpio takav razvratni neposluh. Ne, ne sutra; već čim ovaj slučaj bude zatvoren." Njegovo orlovsko lice se smrklo. "Moj Bože, kakva zbrka! Hoćete li ikad zaboraviti Foylea kako stoji i plamti poput buktinje? Ali gdje je on? Što smjera? Što sve to znači?"

Jedanaest

Palača Presteigna od Presteigna u Central Parku blještala je za Novu Godinu. Šarmantne antikne električne žarulje sa cik-cak vlaknima i šiljatim vrhom isijavale su žutu svjetlost. Jauntootporni labirint je uklonjen i velika vrata su otvorena za tu posebnu prigodu. Unutrašnjost kuće bila je zaštićena od pogleda okupljene gomile vani draguljima urešenim paravanom neposredno iza vrata.

Gledatelji su romorili i uzvikivali dok su čuveni i manje čuveni iz klanova i bratstava pristizali kolima, kočijama, nosiljkama, svakim oblikom luksuznog prijevoza. Sam Presteign od Presteigna stajao je pred vratima, čelično siv, naočit, smiješeći se svojim osmijehom baziliska, i primao visoko društvo u svoju otvorenu kuću. Tek što bi neka slavna ličnost prošla kroz vrata i nestala iza paravana kad bi se druga, još slavnija, dokotrljala još bajnijim vozilom.

Cole su stigle u orkestarskim kolima. Obitelj Esso (šest sinova, tri kćeri) bila je veličanstvena u Greyhound autobusu sa staklenim krovom. Ali sam Greyhound je stigao (u Edisonovom električnom kabrioletu) njima za petama, i bilo je mnogo smijeha i stiske na vratima. Ali kad je Edison od Westinghousea izišao iz svoje kočije pokretane Essovim benzinom, zatvarajući krug, smijeh na stubištu pretvorio se u riku.

Baš kad se grupa gostiju okrenula da uđe u Presteignov dom, udaljeno komešanje privuklo im je pažnju. Bila je to lupnjava, užurbano udaranje pneumatskih čekića, i strašno metalno tutnjanje. Približavalo se brzo. Spoljni krug gledalaca razmaknuo se otvarajući širok prolaz. Teški kamion dobrundao je prolazom. Šest ljudi je bacalo drvene daske iz kamiona. Za njima je išla ekipa od dvadeset ljudi koji su uredno postavljali daske u niz.

Presteign i njegovi gosti zapanjeno su gledali. Ogromna mašina, tutnjeći i lupajući, prišla je puzeći preko dasaka. Za njom su ostajale paralelne tračnice od zakovanog čelika. Ekipe s maljevima i pneumatskim čekićima spajale su tračnice s drvenim pragovima. Pruga je postavljena do Presteignovih vrata u velikom luku i krivinom išla dalje. Urlajući stroj i ekipe nestale su u tami.

"Dobri Bože!" jasno su čuli Presteigna da kaže. Gosti su nahrupili iz kuće da promatraju.

U daljini se čuo prodoran zvižduk. Niz prugu je stigao čovjek na bijelom konju, noseći crvenu zastavu. Iza njega je stenjala parna lokomotiva vukući jedan jedini otvoreni putnički vagon. Vlak se zaustavio pred Presteignovim vratima. Kondukter je sišao iz vagona

praćen Pullmanovim nosačem. Nosač je postavio stube. Dama i gospodin u večernjem odijelu sišli su.

"Neću dugo," rekao je gospodin kondukteru. "Vratite se po mene za jedan sat."

"Dobri Bože!" opet je uzviknuo Presteign.

Vlak je odhučao dalje. Par se popeo na stube.

"Dobar večer, Presteigne," rekao je gospodin. "Strašno žalim što vam je onaj konj zaprljao vrt, ali stara newyorška franšiza još inzistira na crvenoj zastavi ispred vlaka."

"Fourmyle!" povikali su gosti.

"Fourmyle od Ceresa!" klicali su posmatrači.

Presteignova zabava je sad bila sigurno uspješna.

Unutar ogromne baršunske i tapacirane sale za primanje, Presteign je znatiželjno odmjeravao Fourmylea. Foyle je smireno podnio prodoran čelično-sivi pogled, u međuvremenu klimajući i smješkajući se oduševljenim simpatizerima koje je stekao od Canberre do New Yorka, s kojima je Robin Wednesbury čavrljala.

"Kontrola," mislio je. "Krv, crijeva i mozak. On me sat vremena ispitivao u svom uredu nakon onog mog ludog napada na 'Vorgu'. Hoće li me prepoznati? Vaše lice mi je poznato, Presteigne," rekao je Fourmyle. "Jesmo li se već sreli?"

"Nisam imao čast upoznati jednog Fourmylea do večeras," odgovorio je Presteign dvosmisleno. Foyle je naučio sebe čitati ljude, ali Presteignovo čvrsto, naočito lice bilo je zagonetno. Stojeći licem u lice, jedan odmjeren i gonjen, drugi rezerviran i postojan, izgledali su poput para istaknutih statua u bijelom usijanju na rubu taljenja.

"Rečeno mi je da se hvalite time što ste skorojević, Fourmyle."

"Da, ustrojio sam sebe po uzoru na prvog Presteigna."

"Odista?"

"Sjetit ćete se da se on hvalisao da je zaradio obiteljsko bogatstvo na crnoj burzi krvne plazme tokom Trećeg svjetskog rata."

"Bio je to Drugi svjetski, Fourmyle. Ali licemjeri u našem klanu ga nikad ne priznaju. Tada je ime bilo Payne."

"Nisam znao."

"A koje je bilo vaše nesretno ime prije nego što ste ga promijenili u Fourmyle?"

"Bilo je Presteign."

"Odista?" Osmijeh baziliska priznao je pogodak. "Vi polažete pravo na srodstvo s našim klanom?"

"Polagat ću kad dođe vrijeme."

"U kom stupnju?"

"Recimo... krvno srodstvo."

"Kako interesantno. Uočavam izvjesnu fascinaciju krvlju kod vas, Fourmyle."

"Nesumnjivo obiteljska slabost, Presteigne."

"Prija vam da budete cinični," rekao je Presteign, ne bez cinizma, "ali govorite istinu. Oduvijek smo imali fatalnu slabost prema krvi i novcu. To je naš porok. Ja to priznajem."

"A ja to dijelim."

"Strast za krvlju i novcem?"

"Odista. Goruću strast."

"Bez milosti, bez oprosta, bez licemjerja?"

"Bez milosti, bez oprosta, bez licemjerja."

"Fourmyle, vi ste mladić po mom ukusu. Ukoliko ne budete polagali pravo na srodstvo s našim klanom bit ću prisiljen usvojiti vas."

"Zakasnili ste, Presteigne. Ja sam već usvojio vas."

Presteign je primio Foylea pod ruku. "Morate biti predstavljeni mojoj kćeri, Lady Oliviji. Dopustit ćete mi?"

Prošli su kroz halu za prijeme. Foyle je oklijevao, pitajući se da li da pozove Robin uz sebe zbog eventualne hitne potrebe, ali bio je previše trijumfalan. Ako ne zna neće nikad znati. Onda se pojavila sumnja: Ali nikad neću znati zna li on. On je najtvrđi čelik. Mogao bi mene naučiti ponešto o kontroli.

Poznanici su pozdravljali Fourmylea.

"Predivnu ste varku izveli u Šangaju."

"Karneval u Rimu bio je čudesan, zar ne? Jeste li čuli za gorućeg čovjeka koji se pojavio na Španjolskom stubištu?"

"Tražili smo vas u Londonu."

"Kakav je to bio božanski dolazak," dobacio je Harry Sherwin-Williams. "Sve ste nas nadmašili, Fourmyle. Učinili da izgledamo kao gomila prokletih pilićara."

"Zaboravljate se, Harry," rekao je Presteign hladno. "Znate da ne dopuštam psovanje u mojoj kući."

"Oprostite, Presteigne. Gdje je cirkus sada, Fourmyle?"

"Ne znam," rekao je Fourmyle. "Samo trenutak."

Gomila se okupila, smijuljeći se u iščekivanju najnovije Fourmyleove ludorije. On je izvadio platinski sat i podigao poklopac. Na brojčaniku se pojavilo lice sobara.

"Ahhh... kako ti god bješe ime... Gdje smo se smjestili u ovom trenutku?"

Odgovor je bio jedva čujan. "Izdali ste zapovijed da New York bude vaše stalno boravište, Fourmyle."

"Oh? jesam li? I?"

"Kupili smo katedralu St. Patricka, Fourmyle."

"A gdje je to?"

"Stari St. Patrick, Fourmyle. Na križanju Pete avenije i negdašnje Pedesete ulice. Postavili smo logor unutra."

"Hvala." Fourmyle je zatvorio platinskog Huntera. "Moja adresa je Stari St. Patrick, New York. Jedno se mora priznati tim sada zabranjenim religijama... Barem su gradili crkve dovoljno velike da se smjesti cirkus."

Olivia Presteign sjedila je na prijestolu, okružena obožavateljima koji su se udvarali toj prelijepoj albino kćerki Presteigna. Bila je čudno i čudesno slijepa, jer je mogla vidjeti samo u infracrvenom, valne duljine od 7500 angstroma do jednog milimetra, daleko ispod normalnog vidljivog spektra. Vidjela je toplinske valove, magnetska polja, radio valove; vidjela je svoje obožavatelje u čudnom svjetlu organskih emanacija naspram pozadine crvene radijacije.

Bila je Snježna Djeva, Ledena Princeza koraljnih očiju i koraljnih usana, uzvišena, tajanstvena, nedostižna. Foyle ju je jednom pogledao i zbunjeno oborio pogled pred slijepim očima koje su ga mogle vidjeti samo kao elektromagnetske valove i infracrveno svjetlo. Njegovo bilo zakucalo je brže; stotinu munjevitih fantazija o njemu i Oliviji Presteign sijevnulo mu je u srcu.

"Ne budi lud!" pomislio je očajnički. "Kontroliraj se. Prestani sanjariti. Ovo može biti opasno..."

Bio je predstavljen; obratila mu se muklim, srebrnastim glasom; pružila mu je hladnu, vitku ruku; ali ruka kao da je eksplodirala u njegovoj s električnim šokom. Bio je to skoro početak obostranog

prepoznavanja... skoro spajanje emotivnog sudara.

"Ovo je ludilo. Ona je simbol. Princeza Snova... Nedostižna... Kontrola!"

Borio se toliko da jedva da je shvatio da je bio otpušten, graciozno i indiferentno. Nije to mogao povjerovati. Stajao je, zijevajući poput gejaka.

"Što? Zar ste još ovdje, Fourmyle?"

"Nisam mogao povjerovati da sam otpušten, Lady Olivia."

"Jedva jeste, ali rekla bih da ste na putu mojim prijateljima."

"Nisam navikao biti otpušten. (Ne. Ne. Sasvim pogrešno!) Barem ne od strane nekog koga bih volio ubrojiti u prijatelje."

"Ne budite naporni, Fourmyle. Dajte sići te."

"Čime sam vas uvrijedio?"

"Uvrijedili me? Sad ste smiješni."

"Lady Olivia... (Zar ne mogu ništa reći kako treba? Gdje je Robin?) Možemo li početi iznova, molim vas?"

"Ukoliko pokušavate biti neprilični, Fourmyle, izvrsno uspijevate."

"Vašu ruku opet, molim. Hvala vam. Ja sam Fourmyle od Ceresa."

"U redu." Nasmijala se. "Priznat ću da ste klaun. A sad dajte siđite. Sigurna sam da možete naći nekoga za zabavljati."

"Što se zbilo ovaj put?"

"Zbilja, gospodine, da li me vi to pokušavate naljutiti?"

"Ne. (Da, pokušavam. Pokušavam te nekako dotaći... prosjeći kroz led.) Prvi put naš stisak bio je... snažan. Sad ništa. Što se zbilo?"

"Fourmyle," rekla je Olivia umorno, "priznat ću da ste zabavni, originalni, duhoviti, fascinantni... bilo što, samo da odete."

Oteturao se od prijestola. "Kučka. Kučka. Kučka. Ne. Ona je san baš kao što sam je sanjao. Ledeni vrhunac da bude zauzet na juriš. Da se opsjeda... osvoji... obori... prisili na koljena..."

Suočio se licem u lice sa Saulom Dagenhamom.

Stajao je paraliziran, svladavajući krv i crijeva.

"Ah, Fourmyle," rekao je Presteign. "Ovo je Saul Dagenham. On nam može dati samo trideset minuta i inzistira da jednu od njih provede s vama."

"Zna li? Je li poslao po Dagenhama da se uvjeri? U napad. Tojours

de l'audace. Što se zbilo s vašim licem, Dagenhame?" upitao je Fourmyle s odmjerenom znatiželjom.

Lubanja se nasmiješila. "A mislio sam da sam slavan. Radijacijsko trovanje. Ja sam vruć. Nekad su govorili 'Vruć kao pištolj.' Sad kažu 'Vruć kao Dagenham.'" Smrtonosne oči prostrijelile su Foylea. "Što se krije iza tog vašeg cirkusa?"

"Strast za ozloglašenošću."

"I ja sam stara kuka glede kamuflaže. Prepoznajem znake. Što je vaš lopovluk?"

"Je li se Dillinger povjeravao Caponeu?" uzvratio je Foyle osmijeh, počinjući se opuštati, suzdržavajući svoj trijumf. "Obojicu sam ih nadvisio. Izgledate sretnije, Dagenhame." Istog trena je shvatio da se izlanuo.

Dagenham je to munjevito uočio. "Sretnije nego kad? Gdje smo se prije sreli?"

"Ne sretniji nego kad; sretniji nego ja." Foyle se okrenuo Presteignu. "Očajnički sam se zaljubio u Lady Oliviju."

"Saule, tvojih pola sata je isteklo."

Dagenham i Presteign, s obje strane Foylea, okrenuli su se. Visoka žena im je prišla, otmjena u smaragdnoj večernjoj haljini, plameno crvene kose. Bila je to Jisbella McQueen. Pogledi su im se sreli. Prije nego što mu je šok mogao nahrupiti na lice, Foyle se okrenuo, otrčao šest koraka do prvih vrata koja je vidjeo, otvorio ih i jurnuo kroz njih.

Vrata su se zalupila za njim. Bio je u kratkom slijepom hodniku. Začuo se škljocaj, pauza, a onda je snimljeni glas uljudno progovorio: "Ušli ste u privatni dio ovog boravišta. Molim vas povucite se."

Foyle je uzdahnuo i borio se sa sobom.

"Ušli ste u privatni dio ovog boravišta. Molim vas povucite se."

"Nisam uopće znao... Mislio da je poginula tamo vani... Prepoznala me je..."

"Ušli ste u privatni dio ovog boravišta. Molim vas povucite se."

"Gotov sam... Nikad mi neće oprostiti... Mora da sad govori Presteignu i Dagenhamu..."

Vrata iz sale su se otvorila, i na tren je Foyle pomislio da vidi svoj gorući lik. Onda je shvatio da gleda u Jisbellinu plamenu kosu. Ona se nije pokrenula, samo je stajala i smiješila mu se u bijesnom trijumfu. Uspravio se.

"Tako mi Boga, neću otići cviljeći."

Bez žurbe, Foyle je išetao u hodnik, primio Jisbellu pod ruku i poveo je natrag u salu. Nije se ni potrudio pogledom potražiti Dagenhama ili Presteigna. Oni će se pojaviti, sa silom i oružjem, u svoje vrijeme. Nasmiješio se Jisbelli; ona je uzvratila osmijeh, još uvijek pobjedonosno.

"Hvala ti što si pobjegao, Gully. Nisam ni sanjala da bi moglo biti tako zadovoljavajuće."

"Pobjegao? Draga moja Jiz!"

"Pa?"

"Ne mogu ti reći koliko lijepo izgledaš večeras. Daleko smo stigli od Gouffre Martela, zar ne?" Foyle je pokazao na balsku dvoranu. "Ples?"

Njene oči raširile su se od iznenađenja na njegovu sabranost. Dopustila mu je da je odvede do balske dvorane i uzme u naručaj.

"Usput, Jiz, kako si uspjela ostati izvan Gouffre Martela?"

"Dagenham je to sredio. Znači, sad znaš plesati, Gully?"

"Znam plesati, očajno govorim četiri jezika, proučavam znanost i filozofiju, pišem groznu poeziju, razbijam se idiotskim pokusima, mačujem kao budala, boksam kao lakrdijaš... Ukratko, ja sam zloglasni Fourmyle od Ceresa."

"Ne više Gully Foyle."

"Samo za tebe, draga, i onog kome si ti rekla."

"Samo Dagenhamu. Je li ti žao što sam otkrila tvoju tajnu?"

"Nisi se mogla suzdržati ništa više nego što bih ja mogao."

"Ne, nisam. Tvoje ime mi je tek tako izletjelo. Koliko bi mi platio za držim jezik za zubima?"

"Ne budi glupa, Jiz. Ova slučajnost će ti priskrbiti oko 17980000 Cr."

"Što hoćeš time reći?"

"Rekao sam ti da ću ti dati što god preostane nakon što budem gotov s 'Vorgom'."

"Gotov si s 'Vorgom'?" rekla je ona iznenađeno.

"Ne, draga, ti si učinila da sa mnom bude gotovo. Ali ću održati obećanje."

Nasmijala se. "Velikodušni Gully Foyle. Budi zbilja velikodušan, Gully. Pokušaj se izvući. Zabavi me malo."

"Cvileći kao štakor? Ne znam kako, Jiz. Treniran sam za lov, i ništa drugo."

"A ja sam ubila tigra. Daj mi jednu zadovoljštinu, Gully. Reci da si bio blizu 'Vorgi'. Upropastila sam te kad si bio na pola koraka do kraja. Da?"

"Volio bih da mogu, Jiz, ali ne mogu. Zapeo sam. Pokušavao sam naći još jedan trag ovdje večeras."

"Jadni Gully. Možda te ja mogu izvući iz ovog škripca. Mogu reći... oh... da sam ja pogriješila... ili se našalila... da ti nisi zbilja Gully Foyle. Znam kako zbuniti Saula. Mogu to izvesti, Gully... ako me još voliš."

Spustio je pogled na nju i odmahnuo glavom. "To između nas nikad nije bila ljubav, Jiz. Ti to znaš. Ja sam suviše jednosmjeran da budem išta osim lovca."

"Suviše jednosmjeran da budeš išta osim budale!"

"Što si to mislila, Jiz... Dagenham je sredio da ostaneš izvan Gouffre Martela... Ti znaš kako zbuniti Saula Dagenhama? Kakve ti veze imaš s njim?"

"Radim za njega. Ja sam jedna od njegovih kurira."

"Hoćeš reći da te ucjenjuje? Prijeti da će te poslati natrag ako ne..."

"Ne. Slagali smo se od trena kad smo se sreli. On je krenuo upecati me; na kraju sam ja upecala njega."

"Što hoćeš reći?"

"Zar ne možeš pogoditi?"

Zabuljio se u nju. Oči su joj bile pokrivene, ali je shvatio.

"Jiz! S njim?" "Da."

"Ali kako? On -"

"Postoje predostrožnosti. To je... Ne želim pričati o tome, Gully."

"Oprosti. Dosta mu treba da se vrati."

"Vrati?"

"Dagenham. Sa svojom vojskom."

"Oh. Da, naravno." Jisbella se opet nasmijala, a onda progovorila tihim, bijesnim glasom. "Ne znaš na kako uskom konopu si hodao, Gully. Da si molio ili potkupljivao ili pokušao zavesti me... Tako mi Boga, uništila bih te. Rekla bih svijetu tko si... Vikala to s vrhova zgrada..."

"O čemu to govoriš?"

"Saul se ne vraća. On ne zna. Možeš otići kvragu na svoj način."

"Ne vjerujem ti."

"Da li misliš da bi mu trebalo ovoliko da te uhvati? Saulu Dagenhamu?"

"Ali zašto mu nisi rekla? Nakon što sam te onako ostavio..."

"Jer ne želim da on ode kvragu s tobom. Ne govorim o 'Vorgi'. Govorim o nečem drugom. PyrE. Zato su te gonili. To je ono što traže. Deset kila PyrEa."

"Što je to?"

"Kad si otvorio sef da li je u njemu bila jedna mala kutija? Napravljena od IOIja... Inertnog Olovnog Izomjera?"

"Da."

"Što je bilo u toj IOI kutiji?"

"Dvadeset šipki koje su izgledale kao komprimirani jodni kristali."

"Što si uradio sa šipkama?"

"Poslao dvije na analizu. Nitko nije mogao ustanoviti što su. Pokušavam izvršiti analizu treće u mom laboratoriju... kad se ne glupiram u javnosti."

"Ah, je li, analiziraš? Zašto?"

"Odrastam, Jiz," rekao je Foyle blago. "Nije trebalo mnogo za pogoditi da je to ono što su tražili Presteign i Dagenham."

"Gdje držiš ostale šipke?"

"Na sigurnom mjestu."

"One nisu sigurne. Nikad ne mogu biti sigurne. Ne znam što je PyrE, ali znam da je to put za pakao, i neću da Saul krene njime."

"Toliko ga voliš?"

"Toliko ga poštujem. On je prvi čovjek koji mi je ikad pokazao neko opravdanje za dvostruka mjerila."

"Jiz, što je PyrE? Ti znaš."

"Pogodila sam. Uklopila sam nagovještaje koje sam čula. Imam predstavu. I mogla bih ti reći, Gully, ali neću." Bijes na njenom licu bio je svijetleći. "Ovaj put ja ostavljam tebe. Ostavljam te da bespomoćno visiš u mraku. Vidi kako to izgleda, dečko! Uživaj!"

Otrgla se od njega i jurnula preko poda dvorane. U tom trenu pale

su prve bombe.

Stigle su poput roja meteora, ne toliko brojne, ali daleko smrtonosnije. Stigle su na jutarnji kvadrant, onu četvrtinu globusa u tami od ponoći do zore. Udarile su izravno na prednju stranu zemlje u njenom okretanju oko sunca. Prešle su daljinu od šesto pedeset milijuna kilometara.

Njihovoj vrhunskoj brzini parirala je hitrost Teranskih odbrambenih kompjutera koji su slijedili i presretali te novogodišnje poklone od Vanjskih Satelita tokom nekoliko mikrosekundi. Mnoštvo jarkih novih zvijezda bljesnulo je na nebu i nestalo; bile su to bombe otkrivene i detonirane osamsto kilometara iznad svojih ciljeva.

Ali toliko je uska bila margina između brzine obrane i brzine napada da su mnoge prošle. Probile su se kroz razinu polarnog svjetla, meteorsku razinu, granicu sumraka, stratosferu, i dolje do zemlje. Nevidljive putanje završile su se titanskim drhtajima.

Prva atomska eksplozija koja je uništila Newark potresla je Presteignovu palaču nevjerojatnim zemljotresom. Podovi i zidovi su drhtali i gosti su bacani na hrpu skupa s pokućstvom i ukrasima. Potres je slijedio za potresom dok je nasumični pljusak padao oko New Yorka. Bili su zaglušujući, zatupljujući, sleđujući. Zvuci, udari, bljeskovi jarkog svjetla na obzorju bili su toliko ogromni da je razum sljušten sa čovječanstva, ostavljajući samo ogoljene životinje da vrište, grče se i bježe. Za pet sekundi Presteignova novogodišnja zabava pretvorena je od elegancije u anarhiju.

Foyle se podigao s poda. Pogledao je koprcajuća tijela na parketu dvorane, vidio Jisbellu kako se bori da se oslobodi, zakoračio k njoj i onda stao. Okrenuo je glavu, ošamućeno, osjećajući da nije dio njega. Grmljavina nije prestajala. Vidio je Robin Wednesbury u sali za primanje, zateturanu i izubijanu. Zakoračio je ka njoj i ponovo stao. Znao je gdje mora ići.

Ubrzao je. Grmljavina i munje spustili su se niz spektar do struganja i treptanja. Drhtavi potresi postali su klizava izvijanja. Foyle je prozujao kroz ogromnu kuću, tražeći, dok je najzad nije našao kako stoji u vrtu, stoji na prstima na mramornoj klupi izgledajući poput mramornog kipa njegovim ubrzanim čulima... kipa slave.

Usporio je. Osjećaji su ponovo skočili uz spektar i opet je bio drman tim bombardiranjem većim od smrti.

"Lady Olivia," zazvao je.

"Tko je to?"

"Klaun."

"Fourmyle?"

"Da."

"I došli ste tražiti mene? Dirnuta sam, zbilja dirnuta."

"Ludi ste što tako stojite ovdje vani. Preklinjem vas da mi dopustite -"

"Ne, ne, ne. Ovo je predivno.... Veličanstveno!"

"Dopustite da jauntiram s vama na neko mjesto gdje je sigurno."

"Ah, vidite sebe kao viteza u oklopu? Spasilačko junaštvo. Ne odgovara vam, dragi moj. Nemate šlifa za to. Bolje da odete."

"Ostat ću."

"Kao zaljubljenik u ljepotu?"

"Kao zaljubljenik."

"Još uvijek ste naporni, Fourmyle. Hajdete, budite inspirirani. Ovo je Armaggedon... Rascvjetana čudovišnost. Recite mi što vidite."

"Nema ništa naročito," odgovorio je on, gledajući okolo i trgnuvši se. "Svjetlost je svud po obzorju. Brzi oblaci svjetlosti. Iznad, iznad je... neka vrsta efekta iskričanja. Kao božićna svjetla koja trepću."

"Oh, vi tako malo vidite vašim očima. Gledajte što ja vidim! Na nebu je kupola, kupola duginih boja. Boje se kreću od duboko slasne do jarko goruće. Tako sam nazvala boje koje ja vidim. Što bi ta kupola bila?"

"Radarski štit," promrmljao je Foyle.

"A tu su i ogromni stupovi vatre koje se uzdižu i njišu, isprepliću, plešu, prelaze. Što su oni?"

"Presretačke zrake. Vidite cijeli elektronski sustav obrane."

"I mogu vidjeti i bombe kako se spuštaju... brze pruge onog što biste vi zvali crveno. Ali ne vaše crveno; moje. Zašto ih mogu vidjeti?"

"Grije ih zračno trenje, ali obloga od inertnog olova nama ne pokazuje boju."

"Vidite koliko vam bolje ide kao Galileju nego kao Galahadu. Oh! Jedna se spušta na istoku. Gledajte je! Stiže, stiže, stiže... Sad!"

Bljesak svjetla na istočnom obzorju dokazao je da to nije bila njena mašta.

"Još je jedna na sjeveru. Vrlo blizu. Vrlo. Sad!" Šok je dojurio sa sjevera.

"A eksplozije, Fourmyle... One nisu samo oblaci svjetla. One su tkanja, mreže, tapiserije isprepletenih boja. Tako divne. Poput istančanih pokrova."

"Što i jesu, Lady Olivia."

"Bojite li se?"

"Da."

"Onda bježite."

"Ne."

"Ah, prkosni ste."

"Ne znam što sam, ali neću pobjeći."

"Onda se pokrivate drskošću. Iskazujete vitešku hrabrost." Promukli glas odavao je zabavljenost. "Samo pomislite, Fourmyle. Koliko vremena treba za jauntiranje? Mogli biste biti na sigurnom za sekundu-dvije... u Meksiku, Kanadi, Aljasci. Na sigurnom. Mora da su milijuni sad tamo. Mi smo vjerojatno posljednji koji su ostali u gradu."

"Ne može svatko jauntirati toliko daleko i tako brzo."

"Onda smo mi posljednji koji se računaju. Zašto me ne ostavite sad? Budite sigurni. Poginut ću ubrzo. Nitko nikad neće saznati da je vaša fasada podvila rep."

"Kučko!"

"Ah, ljutiti ste. Kakvo šokantno izražavanje. To je prvi znak slabosti. Zašto ne upotrijebite svoj zdrav razum i odnesete me? To bi bio drugi znak."

"Prokleta bila!"

Prišao joj je bliže, bijesno stežući pesnice. Ona mu je dotakla obraz hladnom, mirnom rukom, ali još jednom se desio onaj električni šok.

"Ne, prekasno je, dragi moj," rekla je tiho. "Stiže cijeli grozd crvenih pruga... dolje, dolje, dolje... ravno na nas. Ovima se ne može izbjeći. Brzo, sad! Bježi! Jauntiraj! Uzmi me sa sobom. Brzo! Brzo!"

Povukao ju je s klupe. "Kučko! Nikad!"

Držao ju je, našao meka koraljna usta i poljubio je; pritisnuo njene usne svojima, čekajući konačni mrak.

Udara nije bilo.

"Prevaren!" uzviknuo je.

Ona se nasmijala. Ponovo ju je poljubio i konačno se prisilio da je pusti. Ona se borila za dah, onda ponovo nasmijala, s bljeskom u

koraljnim očima.

"Gotovo je," rekla je.

"Još nije počelo."

"Što hoćeš reći?"

"Rat između nas."

"Neka to bude ljudski rat," rekla je žučno. "Ti si prvi koga nije prevario moj izgled. O Bože! Dosada plemenitih vitezova i njihovih mlakih mliječnih strasti za princezu iz bajke. Ali ja nisam takva... iznutra. Nisam. Nisam. Nikad. Neka to bude divlji rat između nas. Nemoj me osvojiti... uništi me!"

Najednom je ponovo bila Lady Olivia, gracilna ledena djeva. "Bojim se da je bombardiranje završeno, moj dragi Fourmyle. Predstava je gotova. Ali kakav uzbudljiv uvod u novu godinu. Laku noć."

"Laku noć?" ponovio je s nevjericom.

"Laku noć," ponovila je. "Zbilja, dragi moj Fourmyle, zar ste toliko neprilični da nikad ne znate kad vas se otpušta? Možete sad ići. Laku noć."

Oklijevao je, tražio riječi, i konačno se okrenuo i isteturao iz kuće. Drhtao je od ushita i zbunjenosti. Hodao je ošamućeno, jedva svjestan zbrke i katastrofe oko sebe. Obzorje je sad bilo osvijetljeno svjetlom crvenih plamenova. Udarni valovi napada toliko snažno su uskomešali atmosferu da su vjetrovi još zviždali u čudnim naletima. Podrhtavanje eksplozija je toliko potreslo grad da su se cigla, žbuka, staklo i kovina mrvili i lomili. A to i pored činjenice da nijedan izravan pogodak nije pao na New York.

Ulice su bile prazne; grad je bio napušten. Cjelokupno stanovništvo New Yorka, svakog grada, jauntiralo je očajnički tražeći sigurnost... do granica svoje moći... deset kilometara, pedeset kilometara, tisuću i petsto kilometara. Neki su jauntirali u središte direktnog pogotka. Tisuće su poginule u jauntskim eksplozijama, jer javne jauntske postaje nisu bile konstruirane da prihvate gužvu masovnog egzodusa.

Foyle je postao svjestan Spasilačkih ekipa u bijelim oklopima koje su se počele pojavljivati na ulicama. Zapovjedni signal usmjeren na njega upozorio ga je da samo što nije na licu mjesta unovačen za rad na obnovi. Problem jauntiranja nije bio kako izvući stanovništvo iz gradova, već kako ih prisiliti da se vrate i ponovo uspostave red. Foyle nije imao namjeru provesti tjedan dana boreći se s vatrom i pljačkašima. Ubrzao je i izbjegao Spasilačku ekipu.

U Petoj aveniji se usporio; ubrzanje mu je toliko crpilo energiju da je oklijevao ostati u njemu dulje od nekoliko trenutaka. Dugi periodi ubrzanja zahtijevali su cijele dane oporavka.

Pljačkaši i Šak-jauntisti već su bili na poslu duž avenije, sami, u čoporima, prikriveni ali divlji; šakali koji trgaju tijelo žive, ali bespomoćne životinje. Stuštili su se na Foylea. Bilo što im je bilo žrtva noćas.

"Nisam raspoložen," rekao im je. "Igrajte se s nekim drugim."

Ispraznio je novac iz džepova i bacio im ga. Oni su ga pokupili ali nisu bili time zadovoljeni. Željeli su zabavu, a on je očito bio bespomoćan gospodin. Pola tuceta je okružilo Foylea i prišlo mučiti ga.

"Ljubazni gospodine," nasmijali su se. "Sad ćemo se zabavljati."

Foyle je jednom vidio unakaženo tijelo gosta na jednoj njihovoj zabavi. Uzdahnuo je i odvojio misli od vizija Olivije Presteign.

"U redu, šakali," rekao je. "Hajdemo se zabaviti."

Pripremili su se da ga natjeraju na vrišteći ples. Foyle je pritisnuo prekidače u svojim ustima i na dvanaest razornih sekundi postao najubojitiji stroj ikad smišljen... komandoski ubojica. To je bilo učinjeno bez svjesne misli ili volje; njegovo tijelo tek je slijedilo upute usađene u mišiće i reflekse. Ostavio je šest tijela ispruženih na ulici.

Stari St. Pat još je stajao, neokrnjen, vječan; udaljene vatre plamsale su na zelenom bakru njegovog krova. Iznutra je bio napušten. Šatori Cirkusa Četiri Milje ispunjavali su brod, osvijetljeni i namješteni, ali osoblje cirkusa je nestalo. Sluge, kuhari, sobari, sportaši, filozofi, logorska pratnja i bitange su pobjegli.

"Ali će se oni vratiti da pljačkaju," promrmljao je Foyle.

Ušao je u svoj šator. Prva stvar koju je vidio bio je lik u bijelom, skupljen na sagu, veselo pjevušeći za sebe. Bila je to Robin Wednesbury, haljine u dronjcima, uma u dronjcima.

"Robin!"

Nastavila je pjevušiti bez riječi. Povukao je na noge, prodrmao je i pljusnuo. Ona se nakezila i pjevušila. Napunio je injekciju i dao joj ogromnu dozu Niacina. Otriježnjujući trzaj droge na njen patetični bijeg od stvarnosti bio je gadan. Njena satenska koža postala je pepeljasta. Prelijepo lice se izobličilo. Prepoznala je Foylea, sjetila se onog što je pokušala zaboraviti, vrisnula i pala na koljena. Počela je plakati.

"Tako je bolje," rekao joj je. "Ti si baš uporna u bježanju, zar ne?

Prvo samoubojstvo. Sad ovo. Što je sljedeće?"

"Odlazi."

"Vjerojatno religija. Mogu te zamisliti kako se priključuješ nekoj podrumskoj sekti s lozinkama poput Pax Vobiscum. Krijumčarenje Biblija i mučeništvo za vjeru. Zar se ne možeš nikad suočiti s nečim?"

"Zar ti nikad ne bježiš?"

"Nikad. Bježanje je za bogalje. Neurotike."

"Neurotike. Omiljena riječ zakasnjelo obrazovanih. Tako si obrazovan, je li? Tako samosvjestan. Tako uravnotežen. Ti si bježao cijelog svog života."

"Ja? Nikad. Ja sam lovio cijelog života."

"Bježao si. Zar nisi nikad čuo za Napad-Bjekstvo? Bježati od stvarnosti napadajući je... poričući je... uništavajući je? To je ono što si radio."

"Napad-Bjekstvo?" Foyle se zaustavio s trzajem. "Hoćeš reći da sam ja bježao od nečega?"

"Očito."

"Od čega?"

"Od stvarnosti. Ne možeš prihvatiti život onakav kakav je. Odbijaš. Napadaš ga... pokušavaš ga silom ugurati u svoj uzorak. Napadaš i uništavaš sve što se ispriječi tvom vlastitom suludom uzorku." Podigla je suzama umrljano lice. "Ne mogu to više podnijeti. Hoću da me pustiš otići."

"Otići? Gdje?"

"Živjeti svojim životom."

"A što s tvojom obitelji?"

"I naći ih na moj vlastiti način."

"Zašto? Što sad?"

"Previše je... ti i rat... jer si ti isto toliko loš kao i rat. Gori. Ono što mi se dogodilo noćas je ono što mi se događa u svakom trenu kad sam s tobom. Mogu podnijeti ili jedno ili drugo; ne oboje."

"Ne," rekao je. "Potrebna si mi."

"Spremna sam otkupiti se."

"Kako?"

"Izgubio si sve tragove koji su vodili do 'Vorge', zar ne?"

"Pa?"

"Ja sam našla još jedan."

"Gdje?"

"Nije bitno gdje. Hoćeš li se složiti da me pustiš ako ti ga predam?"

"Mogu ti ga uzeti."

"Samo naprijed. Uzmi ga." Njene oči su bljesnule. "Ako znaš što je, nećeš imati problema."

"Mogu te natjerati da mi ga daš."

"Možeš li? Nakon noćašnjeg bombardiranja? Pokušaj."

Bio je osupnut njenim odbijanjem. "Kako ću znati da ne blefiraš?"

"Dat ću ti jedan nagovještaj. Sjećaš se onog čovjeka u Australiji?"

"Forresta?"

"Da. On ti je pokušao reći imena posade. Sjećaš li se jedinog imena koje je uspio reći?"

"Kemp."

"Umro je prije nego što ga je stigao dovršiti. Ime je Kempsey."

"To je tvoj trag?"

"Da. Kempsey. Ime i adresa. Zauzvrat za tvoje obećanje da ćeš me pustiti da odem."

"Prodano, rekao je. "Možeš ići. Daj mi ga."

Smjesta je otišla do putne haljine koju je nosila u Šangaju. Iz džepa je izvadila list djelomično izgorjelog papira.

"Vidjela sam ovo na stolu Sergeja Orela kad sam pokušavala ugasiti vatru... vatru koju je Goruć Čovjek zapalio..."

Dala mu je list papira. Bio je to dio preklinjućeg pisma. Pisalo je: ... *uradio bilo što da se izvučem s ovih bakterijskih polja. Zašto bi čovjek samo zato što ne može jauntirati bio tretiran kao pas? Molim te pomozi mi, Serg. Pomozi starom prijatelju s broda koji ne spominjemo. Možeš si priuštiti 100 Cr. Sjećaš se svih usluga koje sam ti činio? Pošalji 100 Cr ili bar 50 Cr. Nemoj me iznevjeriti.*

Rodg Kempsey

Baraka 3

Bacteria, Inc.

Mare Nubium

Mjesec

"Boga mu!" uzviknuo je Foyle. "Ovo jest trag. Ovaj put ne možemo promašiti. Znat ćemo što da radimo. On će reći sve... sve." Nakezio se Robin. "Krećemo na Mjesec sutra navečer. Rezerviraj karte za nas. Ne, bit će problema zbog napada. Kupi brod. Ionako će ih se rješavati jeftino."

"Nas?" rekla je Robin. "Hoćeš reći tebe."

"Kažem nas," odgovorio je Foyle. "Idemo na Mjesec. Oboje."

"Ja odlazim."

"Ne odlaziš. Ostaješ sa mnom."

"Ali obećao si da ćeš -"

"Odrasti, curo. Morao sam obećati bilo što da dobijem ovo. Sad si mi potrebnija nego ikad. Ne za 'Vorgu'. Za 'Vorgu' ću se pobrinuti sam. Za nešto mnogo bitnije."

Pogledao je nevjericu na njenom licu i žalosno se nasmiješio. "Baš šteta, curo. Da si mi dala ovo pismo prije dva sata održao bih obećanje. Ali sad je prekasno. Potrebna mi je Tajnica za romansu. Zaljubljen sam u Oliviju Presteign."

Skočila je na noge s navalom bijesa. "Zaljubljen si u nju? Oliviju Presteign? Zaljubljen u tu bijelu lešinu!" Gorki bijes njenog teleslanja bio mu je osupnjujuće otkrovenje. "Ah, sad si me izgubio. Zauvijek. Sad ću te uništiti!"

Nestala je.

Dvanaest

Satnik Peter Y'ang-Yeovil primao je izvješća u stožeru Središnje Obavještajne u Londonu tempom od šest u minutu. Informacije su javljane telefonom, brzojavom, dojauntiranjem. Slika bombardiranja brzo se sklapala.

NAPAD ZASUO S & J AMERIKU OD 600 DO 1200 ZAPADNE ŠIRINE... OD LABRADORA DO ALJASKE NA S... RIJA DO EKVADORA NA J... PROCJENA DA JE DESET POSTO (10%) PROJEKTILA PRODRLO KROZ PRESRETAČKI ŠTIT... PROCJENA GUBITAKA STANOVNIŠTVA: DESET DO DVANAEST MILIJUNA...

"Da nije bilo jauntiranja," rekao je Y'ang-Yeovil, "gubici bi bili pet

puta toliki. Svejedno, blizu je nokauta. Još jedan takav udarac i Tera je gotova."

Uputio je to svojim pomoćnicima koji su jauntirali u njegov ured i iz njega, pojavljujući se i nestajući, ispuštajući izvješća na njegov stol i kredom ispisujući rezultate i jednadžbe na staklenu ploču koja je prekrivala cijeli jedan zid. Neformalnost je bila pravilo, i Y'ang-Yeovil je bio iznenađen kad mu je jedan pomoćnik zakucao na vrata i ušao sa složenom formalnošću.

"Kakav sad lopovluk?" upitao je.

"Jedna dama te hoće vidjeti, Yeo."

"Je li sad vrijeme za komediju?" rekao je Y'ang-Yeovil ljutitim tonom. Pokazao je na Whiteheadove jednadžbe koje su proricale katastrofu na staklenoj ploči. "Pročitaj to i plači dok izlaziš."

"Vrlo posebna dama, Yeo. Tvoja Venera sa Španjolskog stubišta."

"Tko? Kakva Venera?"

"Tvoja kongoanska Venera."

"Oh? Ta?" Y'ang-Yeovil je oklijevao. "Pošalji je unutra."

"Primit ćeš je u četiri oka, naravno."

"Vraga naravno. Imamo rat u tijeku. Neka izvješća i dalje stižu, ali napomeni svima da se prebace na Tajni govor ako mi se moraju obratiti."

Robin Wednesbury ušla je u ured, još odjevena u poderanu večernju haljinu. Jauntirala je ravno iz New Yorka u London ne trudeći se da se presvuče. Lice joj je bilo napregnuto, ali lijepo. Y'ang-Yeovil ju je u djeliću sekunde proučio i shvatio da njegov prvi dopadljiv utisak nije bio pogrešan. Robin je uzvratila proučavanje i oči su joj se raširile. "Ali vi ste kuhar sa Španjolskog stubišta! Angelo Poggi!"

Kao časnik Obavještajne, Y'ang-Yeovil bio je spreman pobrinuti se za tu krizu. "Ne kuhar, madam. Nisam imao vremena promijeniti se u moj uobičajeni fascinantni lik. Molim vas sjedite, gđice...?"

"Wednesbury. Robin Wednesbury."

"Očaran sam. Ja sam satnik Y'ang-Yeovil. Vrlo ljubazno od vas što ste me došli vidjeti, gđice Wednesbury. Prištedjeli ste mi dugu, napornu potragu."

"A-Ali ne razumijem. Što ste radili na Španjolskom stubištu? Zašto ste lovili -"

Y'ang-Yeovil vidjeo je da joj se usne ne miču. "Ah? Vi ste telepat,

gđice Wednesbury? Kako je to moguće? Mislio sam da poznajem svakog telepata u sustavu."

"Nisam puni telepat. Ja sam telešiljač. Mogu samo slati... ne primati."

"Što vas, naravno, čini bezvrijednom za svijet. Shvaćam." Y'ang-Yeovil pogledao ju je suosjećajnim okom. "Kakav prljav trik, gđice Wednesbury... biti natovarena svim manama telepatije, a biti lišena svih prednosti. Suosjećam s vama. Vjerujte mi."

"Blagoslovljen bio! On je prvi koji je to ikad shvatio bez da mu se kaže."

"Pazite, gđice Wednesbury. Primam vaše misli. Sad, u svezi sa Španjolskim stubištem?"

Zastao je, pažljivo slušajući njeno uzburkano teleslanje: "Zašto je lovio? Mene? Tuđinskog zarać- O Bože! Hoće li me oni povrijediti? Rezati i - Informacija. Ja -"

"Moja draga djevojko," rekao je Y'ang-Yeovil nježno. Uzeo je njene ruke i držao ih suosjećajno. "Slušajte me na tren. Bojite se zbog gluposti. Čini se da ste vi Tuđinski zaraćenik. Da?"

Klimnula je glavom.

"To je nezgodno, ali nećemo sad brinuti o tome. A da Obavještajna siječe i čupa informacije iz ljudi... to je sve propaganda."

"Propaganda?"

"Mi nismo nespretnjakovići, gđice Wednesbury. Znamo kako izvući informaciju bez srednjevjekovnih metoda. Ali širimo tu legendu da bismo unaprijed omekšali ljude, da tako kažem."

"Je li to istina? On laže. To je varka."

"Istina je, gđice Wednesbury. Ja radim finese, ali sad nema potrebe. Ne kad ste očito došli svojom slobodnom voljom da ponudite informaciju."

"Previše je vješt... prebrz... On -"

"Zvučite kao da ste bili gadno prevareni nedavno, gđice Wednesbury... Gadno opečeni."

"Jesam. Jesam. Sama sobom, najviše. Ja sam budala. Grozna budala."

"Nikako budala, gđice Wednesbury, i nikad grozna. Ne znam što se dogodilo da je tako uništilo vašu vjeru u sebe, ali se nadam da ću je povratiti. Pa... netko vas je prevario, zar ne? Sama sebe, uglavnom? Svi mi to činimo. Ali vama je pomogao netko. Tko?"

"Izdajem ga."

"Onda mi nemojte reći."

"Ali moram pronaći moju majku i sestre... Ne mogu mu više vjerovati... Moram to uraditi sama." Robin je duboko udahnula. "Hoću vam ispričati za čovjeka po imenu Gulliver Foyle."

Y'ang-Yeovil je odmah prionuo na posao.

"Je li istina da je stigao željeznicom?" pitala je Olivia Presteign. "S lokomotivom i otvorenim vagonom? Kakav divan bezobrazluk."

"Da, on je izuzetan mladić," odgovorio je Presteign. Stajao je, čelično siv i čelično čvrst, u sali za primanje svog doma, sam sa svojom kćerkom. Čuvao je čast i život dok je čekao da se posluga i osoblje vrate sa svojih paničnih jauntiranja na sigurno. Nonšalantno je čavrljao s Olivijom, ni jednom joj ne dopustivši da shvati u kolikoj su stvarnoj opasnosti.

"Oče, iscrpljena sam."

"Bila je to naporna noć, dušo moja. Ali, molim te, nemoj se još povući."

"Zašto ne?"

Presteign se suzdržao da joj kaže da će biti sigurnija uz njega. "Usamljen sam, Olivia. Razgovarat ćemo nekoliko minuta."

"Uradila sam nešto smjelo, oče. Promatrala sam napad iz vrta."

"Dušo! Sama?"

"Ne. S Fourmyleom."

Snažno udaranje zatreslo je prednja vrata koja je Presteign zatvorio. "Što je to?"

"Pljačkaši," odgovorio je Presteign mirno. "Ne boj se, Olivia. Neće ući." Zakoračio je do stola na kojem je poslagao raznovrsno oružje uredno poput partije pasijansa. "Nema opasnosti, dušo." Pokušao joj je odvratiti misli. "Spomenula si mi Fourmylea..."

"O, da. Gledali smo zajedno... opisujući bombardiranje jedno drugom."

"Bez gardedame? To nije bilo dolično, Olivia."

"Znam. Znam. Sramotno sam se ponijela. On se činio tako velik, tako siguran u sebe, da sam ga podvrgla tretmanu Lady Oholost. Sjećaš se gđice Post, moje guvernante, koja je bila toliko dostojanstvena i rezervirana da sam je zvala Lady Oholost? Ponašala

sam se poput gđice Post. On je pobjesnio, oče. Zato me došao tražiti u vrt."

"I dopustila si mu da ostane? Šokiran sam, dušo."

"I ja sam. Mislim da sam bila napola van sebe od uzbuđenja. Kako on. izgleda, oče? Reci mi. Kako se tebi činio?"

"On jest velik. Visok, veoma taman, prilično zagonetan. Poput Borgije. Izgleda da varira između samopouzdanja i divljaštva."

"O, divlji je, znači? Mogla sam to i sama uočiti. Blista opasnošću. Većina ljudi tek svjetluca... on izgleda poput munje. To je užasno fascinantno."

"Dušo moja," ukorio ju je Presteign blago. "Neudate žene su prečedne da bi tako pričale. Vrlo bi me oneraspoložilo, ljubavi moja, da stekneš romantičnu naklonost prema skorojeviću kao što je Fourmyle od Ceresa."

Presteignovo osoblje dojauntiralo je u salu za prijeme, kuhari, konobarice, sluge, paževi, kočijaši, sobari, sobarice. Svi su bili potreseni i postiđeni nakon svog bijega od smrti.

"Napustili ste svoja mjesta. To će biti zapamćeno," rekao je Presteign hladno. "Moja sigurnost i čast ponovo su u vašim rukama. Čuvajte ih. Lady Olivia i ja ćemo se povući."

Uzeo je svoju kćer pod ruku i poveo je uz stube, divlje zaštitnički prema svojoj ledeno čistoj princezi. "Krv i novac," promrmljao je Presteign.

"Što, oče?"

"Mislio sam na obiteljski porok, Olivia. Zahvaljivao sam Svevišnjem što ga nisi naslijedila."

"Koji je to porok?"

"Nema potrebe da ti to znaš. To je onaj koji Fourmyle dijeli."

"Ah, on je zao? Znala sam. Poput Borgije, rekao si. Zlog Borgije s crnim očima i prugama na licu. To objašnjava uzorak."

"Uzorak, dušo?"

"Da. Mogu vidjeti čudan uzorak na njegovom licu... ne uobičajeni elektricitet živaca i mišića. Nešto postavljeno preko toga. Fasciniralo me od početka."

"Na kakvu vrstu uzorka misliš?"

"Fantastičan... Predivno zao. Ne mogu ga opisati. Daj mi nešto za pisanje. Pokazat ću ti."

Zastali su pred šest stotina godina starim Chippendale ormarićem. Presteign je izvadio kristalnu ploču na srebrnom postolju i dao je Oliviji. Ona ju je dotakla vrhom prsta; pojavila se crna točka. Pomakla je prst i točka se izdužila u crtu. Brzim potezima skicirala je odurne krivulje i znamenja đavolje maske.

Saul Dagenham napustio je zamračenu spavaću sobu. Trenutak kasnije bila je preplavljena svjetlošću kad se jedan zid osvijetlio. Činilo se da divovsko zrcalo odražava Jisbellinu spavaću sobu, ali uz jednu čudnu osobitost. Jisbella je ležala u krevetu sama, ali je u odrazu Saul Dagenham sam sjedio na rubu kreveta. Zrcalo je, u stvari, bilo zid od zaolovljenog stakla koji je razdvajao identične sobe. Dagenham je upravo osvijetlio svoju.

"Ljubav po satu," stigao je Dagenhamov glas preko zvučnika. "Odvratno."

"Nije, Saule. Nikad."

"Frustrirajuće."

"Nije ni to."

"Ali nesretno."

"Nije. Pohlepan si. Budi zadovoljan s onim što imaš."

"To je više nego što sam ikad imao. Ti si veličanstvena."

"Ti si ekstravagantan. Sad spavaj, dragi. Sutra skijamo."

"Ne, došlo je do promjene u planu. Moram raditi."

"O, Saule... obećao si mi. Nema više rada i brige i trčanja. Zar nećeš održati obećanje?"

"Ne mogu kad je rat."

"Kvragu s ratom. Dovoljno si žrtvovao u Tycho Sandsu. Oni ne mogu tražiti više od tebe."

"Imam jedan posao za završiti."

"Pomoći ću ti da ga završiš."

"Ne. Bolje da se držiš po strani od ovog, Jisbella."

"Ne vjeruješ mi."

"Ne želim te povrijediti."

"Ništa ne može povrijediti nas."

"Foyle može."

"Š-Što?"

"Fourmyle je Foyle. Ti znaš to. Znam da znaš."

"Ali nisam nikad -"

"Ne, nikad ni nisi rekla. Veličanstvena si. Budi i meni odana na isti način, Jisbella."

"Pa kako si onda saznao?"

"Foyle je pogriješio."

"Kako?"

"S imenom."

"Fourmyle od Ceresa? Kupio je tvrtku Ceres."

"Ali Geoffrey Fourmyle?"

"Izmislio je to."

"On misli da je izmislio. Sjetio ga se. Geoffrey Fourmyle je ime koje rabe u testu megalomanije dolje u Kombiniranoj bolnici u Mexico Cityju. Upotrijebio sam Megalno raspoloženje na Foyleu kad sam ga pokušao otvoriti. Ime mu je moralo ostati zakopano u sjećanju. Iskopao ga je i mislio da je originalno. To me upozorilo."

"Jadni Gully."

Dagenham se nasmiješio. "Da, bez obzira koliko se branimo od spoljnjeg svijeta uvijek nas pobijedi nešto iznutra. Nema obrane od izdaje, a svi mi izdajemo sami sebe."

"Što ćeš učiniti, Saule?"

"Učiniti? Dokrajčiti ga, naravno."

"Zbog deset kila PyrEa?"

"Ne. Da dobijem izgubljeni rat."

"Što?" Jisbella je prišla staklenom zidu koji je razdvajao sobe. "Ti, Saule? Domoljub?"

Klimnuo je glavom, skoro s krivnjom. "To je glupo. Groteskno. Ali jesam. Promijenila si me potpuno. Opet sam čovjek sa zdravim razumom."

I on je pritisnuo lice na zid, i poljubili su se kroz sedam i pol centimetara olovnog stakla.

Mare Nubium bilo je idealno za uzgoj anaerobnih bakterija, organizama iz tla, faga, rijetkih plijesni, i svih tih mikroskopskih

oblika života, neophodnih medicini i industriji, koji su zahtijevali zrakopraznu kulturu. Bacteria, Inc. bio je veliki mozaik polja kultura koji su presijecale staze raširene oko središnjeg grozda baraka, ureda i postrojenja. Svako polje bilo je džinovska staklena cisterna, trideset metara u promjeru, trideset centimetara visoka i ne više od dva molekula debela.

Dan prije nego što bi crta izlaska sunca, puzeći po površini Mjeseca, stigla do Mare Nubiuma, cisterne su bivale napunjene sredstvom za kulturu. U trenutku izlaska sunca, naglog i zasljepljujućeg u zrakopraznom prostoru Mjeseca, cisterne bi bile zasijane, i slijedećih četrnaest dana neprekidnog sunca bivale su njegovane, štićene, regulirane, dohranjivane... s radnicima koji su u skafanderima pješačili po stazama. Kad se bi crta zalaska primakla Mare Nobijumu, cisterne bi bile požnjevene i ostavljene da se zalede i steriliziraju na dvotjednom mrazu lunarne noći.

Jauntiranje nije bilo od koristi u tom napornom uzgajanju korak po korak. Stoga je Bacteria, Inc. unajmljivala nesretnike nesposobne za jauntiranje i plaćala im robovske nadnice. To je bio najniži oblik rada, šljam i talog sunčevog sustava; i barake Bacteria, Inc. podsjećale su na pakao tokom dvotjednog neradnog perioda. Foyle je to otkrio kad je ušao u Baraku 3.

Dočekao ga je stravičan prizor. Bilo je dvjesto ljudi u ogromnoj prostoriji; bilo je kurvi i njihovih svodnika tvrdog pogleda, profesionalnih kockara sa svojim prijenosnim stolovima, prodavača droge, zelenaša. Bilo je magle ljutog dima i smrada alkohola i Analoga. Pokućstvo, krevetnina, odjeća, onesviještena tijela, prazne boce, istruljela hrana prekrivali su pod.

Urlik je dočekao Foyleovu pojavu, ali bio je opremljen da se suoči sa tom situacijom. Obratio se prvom kosmatom licu koje se unijelo u njegovo.

"Kempsey?" upitao je tiho. Odgovoreno mu je besramno. Svejedno se nasmiješio i dao tom čovjeku novčanicu od 100 Cr. "Kempsey?" upitao je drugog. Bio je izvrijeđan. Opet je platio i nastavio šetnju barakom dijeleći novčanice od 100 Cr kao hladokrvnu zahvalnost za uvrede i poruge. U središtu barake zatekao je ključnog čovjeka, očito glavnog nasilnika barake, čudovište od čovjeka, golog, bezdlakog, kako pipka dvije droce i loče whiskey kojim ga poje ulizice.

"Kempsey?" rekao je Foyle sa starim uličnim naglaskom. "Ja kopam za Rodgerom Kempseyem."

"Ja tebe kopam za išvorcirat," odgovorio je čovjek, pružajući ogromnu šapu prema Foyleovom novcu. "Davaj ovamo."

Uslijedio je obradovan urlik gomile. Foyle se nasmijao i pljunuo mu u oko. Uslijedio je opći muk. Bezdlaki čovjek je ispustio droce i jurnuo zgromiti Foylea. Pet sekundi kasnije pokorno je klimao na podu s Foyleovim stopalom na vratu.

"Još kopam Kempseya," rekao je Foyle blago. "Kopam jako, čovjek. Pokaži prstom, čovjek, ili te nema, je sve."

"Kupaona!" zaurlao je bezdlaki. "Uvukao se, on. Kupaona."

"Sad išvorciran, ja," rekao je Foyle. Bacio je ostatak novca pred bezdlakog i brzo otišao do kupaone.

Kempsey se skupio u kutu tuša, lica pritisnutog uz zid, stenjući monotonim ritmom koji je ukazivao da to radi već satima.

"Kempsey?"

Odgovorilo mu je stenjanje.

"Što bilo, ti?"

"Odjeća," plakao je Kempsey. "Odjeća. Posvud, odjeća. Kao prljavo, kao bolesno, kao gadno. Odjeća. Posvud, odjeća."

"Diž' se, čovjek. Ustaj."

"Odjeća. Posvud, odjeća. Kao prljavo, kao bolesno, kao gadno..."

"Kempsey, pazi ja, čovjek. Orel me poslao."

Kempsey je prestao plakati i okrenuo svoje nakvašeno lice prema Foyleu. "Tko? Tko?"

"Sergej Orel me poslao. Kupio sam tvoj otpust. Slobodan si. Kidamo."

"Kad?"

"Sad."

"O Bože! Bog ga blagoslovio. Blagoslovio ga!" Kempsey je počeo poskakivati u umornom ushitu. Njegovo izubijano i nateklo lice raširilo se u imitaciju osmijeha. Smijao se i poskakivao i Foyle ga je izveo iz kupaone. Ali u baraci je ponovo završtao i zapalakao i, dok ga je Foyle vodio niz dugu prostoriju, gole droce grabile su prljavu odjeću i tresle njom pred njegovim očima. Kempsey je pjenio i blebetao.

"Što bilo, s on?" zapitao je Foyle bezdlakog na uličnom slengu.

Bezdlaki je sad bio respektirajući neutralac ako već ne prijatelj. "Tko bi znao," odgovorio je. "Uvijek takav, on. Pokažeš staru odjeću, grči se. Čovjek!"

"Za zašto, već?"

"Za zašto? Lud, je sve."

U zračnoj komori glavnog ureda, Foyle je uspio Kempseya i sebe obući u skafandere i zatvoriti ih i onda ga izveo na raketno polje gdje je tucet anti-grav zraka pružalo svoje blijede prste nagore iz jama prema zasjenjenoj Zemlji koja je visjela na noćnom nebu. Ušli su u jamu, ukrcali se na Foyleovu jolu i poletjeli. Foyle je izvadio bocu i ampulu sa žalcem iz ormarića. Sipao je piće i dao ga Kempseyu. Držao je ampulu na dlanu, smiješeći se.

Kempsey je pio whiskey, još zbunjen, još ushićen. "Slobodan," promrmljao je. "Bog ga blagoslovio! Slobodan. Ne znaš kroz što sam prošao." Opet je otpio. "Ne mogu povjerovati. Ovo je kao san. Zašto ne poletiš, čovjek? Ja -" Kempsey se zagrcnuo i ispustio čašu, užasnuto bulјeći u Foylea. "Tvoje lice!" uzviknuo je. "Moj Bože, tvoje lice! Što mu se desilo?"

"Ti si mu se desio, ti kurvin sine!" povikao je Foyle. Skočio je, s tigrovskim licem koje je gorjelo, i bacio ampulu poput noža. Probila je Kempseyev vrat i drhtavo stršala zabodena. Kempsey je klonuo.

Foyle je ubrzao, dojurio do tijela, pokupio ga u padu i odnio do desne bočne kabine. U joli su bile dvije velike bočne kabine, i Foyle ih je obje unaprijed pripremio. Desna je bila ogoljena i pretvorena u kiruršku salu. Foyle je svezao tijelo na operacijski stol, otvorio kutiju s kirurškim instrumentima, i počeo osjetljivu operaciju koju je naučio hipnotreningom tog jutra... operaciju koju je mogućom činilo samo njegovo petostruko ubrzanje.

Prosjekao je kroz kožu i vezivno tkivo, prepilio rebra, ogolio srce, izvadio ga i povezao vene i arterije sa složenom pumpom za krv pored stola. Uključio je pumpu. Proteklo je dvadeset sekundi objektivnog vremena. Postavio je masku s kisikom na Kempseyevo lice i uključio naizmjenično sisanje i puhanje pumpe za kisik.

Foyle je usporio, provjerio Kempseyevu temperaturu, ubacio seriju antišokovnih droga u njegove vene i sačekao. Krv je grgotala kroz pumpu i u Kempseyevo tijelo. Nakon pet minuta, Foyle je skinuo masku za kisik. Refleksno disanje se nastavilo. Kempsey je bio bez srca, a ipak živ. Foyle je sjeo kraj operacijskog stola i sačekao. Stigmata mu se još vidjela na licu.

Kempsey je ostao u nesvijesti.

Foyle je čekao.

Kempsey se probudio, vrišteći.

Foyle je skočio na noge, zategnuo vezove i nadvio se nad čovjeka

bez srca.

"Zdravo, Kempsey," rekao je.

Kempsey je vrištao.

"Pogledaj se, Kempsey. Ti si mrtav."

Kempsey se onesvijestio. Foyle ga je oživio maskom za kisik.

"Pusti me umrijeti, za ime Božje!"

"Što je bilo? Boli li? Ja sam umirao šest mjeseci, i nisam cvilio."

"Pusti me umrijeti."

"S vremenom, Kempsey. Tvoj simpatetički blok je premošćen, ali ću te s vremenom pustiti da umreš, ako budeš poslušan. Bio si na 'Vorgi' 16. rujna 2436.?"

"Za ime Krista, pusti me umrijeti."

"Bio si na 'Vorgi'?"

"Da."

"Prošli ste olupinu u svemiru. Olupinu 'Nomada'. Ona je signalizirala za pomoć a vi ste je prošli. Da?"

"Da."

"Zašto?"

"Kriste! O Kriste pomozi mi!"

"Zašto?"

"O Isuse!"

"Bio sam na 'Nomadu', Kempsey. Zašto ste me ostavili da istrulim?"

"Slatki Isuse pomozi mi! Kriste, izbavi me!"

"Ja ću te izbaviti, Kempsey, ukoliko odgovaraš na pitanja. Zašto ste me ostavili da istrulim?"

"Nismo te mogli pokupiti."

"Zašto ne?"

"Izbovi na brodu."

"O? Znači, točno sam pretpostavio. Krijumčarili ste izbjeglice sa Callista?"

"Da."

"Koliko?"

"Šest stotina."

"To je mnogo, ali ste mogli napraviti mjesta za još jednog. Zašto me niste pokupili?"

"Bacali smo izbove."

"Što!" povikao je Foyle.

"Iz broda... sve njih... šest stotina... Svukli ih... uzeli im odjeću, novac, nakit, prtljagu... Bacali ih kroz komoru u gomilama. Kriste! Odjeća po cijelom brodu... Vriskovi i - Isuse! Da samo mogu zaboraviti! Gole žene... plave...pucaju po sredini... vrte se iza nas... Odjeća posvud po brodu... Šest stotina... Izbačeni!"

"Ti kurvin sine! To je bila prijevara? Uzimali ste im novac i niste ih uopće namjeravali odvesti na Zemlju?"

"Bila je to prijevara."

"I zato me niste pokupili?"

"Morali bi te ionako izbaciti."

"Tko je dao naređenje?"

"Kapetan."

"Ime?"

"Lindsey Joyce."

"Adresa?"

"Kolonija Škopaca, Mars."

"Što!" Foyle je bio kao gromom ošinut. "On je Škopac? Hoćeš reći da nakon što sam ga lovio godinu dana, ne mogu ga dotaći... povrijediti... učiniti da osjeti ono što sam ja osjećao?" Okrenuo se od mučenog čovjeka na stolu, i sam isto toliko mučen frustracijom. "Škopci! Jedina stvar kojoj se nisam nadao... Nakon što sam pripremio onu lijevu kabinu za njega... Što da radim? Što za ime Boga da radim?" urlao je u bijesu, stigmate vidljive na licu.

Povratilo ga je očajničko stenjanje Kempseya. Vratio se do stola i nagnuo nad razrezano tijelo.

"Da raščistim zadnji put. Taj Škopac, Lindsey Joyce, dao je naređenje da se izbace izbovi?"

"Da."

"I da mene ostavite da trulim?"

"Da. Da. Da. To je dosta. Pusti me umrijeti."

"Živi, ti svinjo jedna... prljavo kopile bez srca! Živi bez srca. Živi i pati. Držaču te živog zauvijek, ti -"

Jarki bljesak svjetla privukao je Foyleov pogled. Pogledao je gore. Njegov gorući lik virio je kroz veliki četvrtasti prozor kabine. Kad je skočio do prozora, gorući čovjek je nestao.

Foyle je izišao iz kabine i jurnuo do glavnog upravljačkog mjesta gdje mu je osmatrački mjehur pružao dvjesto sedamdeset stupanjski pregled. Gorućeg Čovjeka nije bilo nigdje na vidiku.

"To nije stvarno," promrmljao je. "To ne može biti stvarno. To je predznak, dobar predznak... Anđeo Čuvar. Spasio me na Španjolskom stubištu. Govori mi da krenem dalje i nađem Lindseya Joycea."

Privezao se u pilotsko sjedalo, uključio joline mlaznice, i uletio u puno ubrzanje.

"Lindsey Joyce, Kolonija Škopaca, Mars," mislio je dok je bio guran duboko u pneumatsko sjedalo. "Škopac... Bez osjećaja, bez užitka, bez bola. Konačno stoičko bjekstvo. Kako da ga kaznim? Da ga mučim? Stavim u lijevu kabinu i učinim da osjeti ono što sam ja osjećao na 'Nomadu'? Prokletstvo! To je kao da je mrtav. On jest mrtav. A ja moram smisliti kako da udarim mrtvo tijelo i navedem ga da osjeti bol. Doći tako blizu cilja i da ti se vrata zalupe pred nosom... Prokleta frustracija osvete. Osveta je za snove... nikad za stvarnost."

Sat vremena kasnije izišao je iz ubrzanja i svog bijesa, otkopčao se iz sjedala, i sjetio se Kempseya. Otišao je otraga u kiruršku salu. Ekstremno ubrzanje polijetanja zaustavilo je pumpu za krv dovoljno da ubije Kempseya. Najednom je Foyle bio obuzet potpuno novom strastvenom odvratnošću prema sebi. Bespomoćno se borio protiv nje.

"Što bilo, ti?" prošaputao je. "Pomisli na njih šest stotina, izbačenih... Pomisli na sebe... Pretvaraš li se u kukavičkog Podrumskog Kršćanina koji okreće drugi obraz i cvili oproštaj? Olivia, što mi to radiš? Daj mi snage, ne kukavičluka..."

Pa ipak je odvratio pogled dok je izbacivao tijelo.

Trinaest

SVE OSOBE ZA KOJE SE ZNA DA SU U SLUŽBI FOURMYLEA OD CERESA ILI POVEZANI S NJIM U BILO KOJEM SVOJSTVU DA BUDU ZADRŽANE RADI ISPITIVANJA.

Y-Y: SREDIŠNJA OBAVJEŠTAJNA.

SVI ZAPOSLENI OVE TVRTKE DA STRIKTNO PROMATRAJU ZBOG POJAVE IZVJESNOG FOURMYLEA OD CERESA, I ODMAH IZVIJESTE MJESNOG G. PRESTOA.

PRESTEIGN.

SVI KURIRI ĆE OSTAVITI TRENUTNE ANGAŽMANE I JAVITI SE ZA POSTAVLJANJE NA SLUČAJ FOYLE.

DAGENHAM.

BANKOVNI PRAZNIK ĆE BITI ODMAH OGLAŠEN GLEDE RATNE KRIZE DA SE FOURMYLEU PRESIJEČE PRISTUP SREDSTVIMA.

Y-Y: SREDIŠNJA OBAVJEŠTAJNA.

BILO KOGA TKO SE RASPITUJE ZA S.B. "VORGA" ODVESTI U ZAMAK PRESTEIGN NA ISPITIVANJE.

PRESTEIGN.

SVE LUKE I SLETIŠTA UNUTARNJIH PLANETA DA SE UZBUNE ZBOG DOLASKA FOURMYLEA. KARANTENSKA I CARINA DA PROVJERAVAJU SVAKO SPUŠTANJE.

Y-Y: SREDIŠNJA OBAVJEŠTAJNA.

STARI SV. PATRICK DA SE PRETRAŽI I PROMATRA.

DAGENHAM.

DOSJEI BO'NESSA & UIGA DA SE PROVJERE ZBOG IMENA ČASNIKA I LJUDI NA VORGI DA SE PREDVIDI, UKOLIKO JE MOGUĆE, FOYLEOV SLJEDEĆI POTEZ.

PRESTEIGN.

KOMISIJA ZA RATNE ZLOČINE NEKA SASTAVI POPIS JAVNIH NEPRIJATELJA DAJUĆI FOYLEU PRVO MJESTO.

Y-Y: SREDIŠNJA OBAVJEŠTAJNA.

NAGRADA OD 1000000 Cr PONUĐENA ZA OBAVIJEST KOJA VODI DO HVATANJA FOURMYLEA OD CERESA, ALIJAS GULLIVERA FOYLEA, ALIJAS GULLYJA FOYLEA, SADA NA SLOBODI NA UNUTARNJIM PLANETIMA. PRIORITETNO!

Nakon dva stoljeća kolonizacije, borba za zrak na Marsu još je bila toliko kritična da je V-L zakon, Zakon vegetativnog linča, bio još na snazi. Bilo je smrću kažnjivo ugroziti ili uništiti bilo koju biljku vitalnu za pretvaranje marsovske atmosfere od ugljen-dioksida u kisičku atmosferu. Čak i vlati trave bile su svetinja. Nije bilo potrebe da se postave neonski natpisi NE GAZI TRAVU. Onaj tko bi skrenuo sa staze na livadu bio bi na mjestu upucan. Ona koja bi ubrala cvijet bila bi ubijena bez milosti. Dva stoljeća nagle smrti inspirirala su štovanje zelenih rastućih stvari koje je skoro dostizalo religijske razmjere.

Foyle se sjetio toga dok je jurio ka središtu nadvožnjaka koji je vodio do Marsovske St. Michele. Jauntirao je ravno iz luke Syrtis do postaje St. Michele u podnožju nadvožnjaka koji se protezao četiri stotine metara kroz zelena polja do Marsovske St. Michele. Ostatak razdaljine morao se preći pješice.

Kao i originalna Mont St. Michele na francuskoj obali, Marsovska St. Michele bila je veličanstvena gotska katedrala tornjeva i potporanja koja se uzdizala na brdu i stremila ka nebu. Oceanske plime okruživale su Mont St. Michele na Zemlji. Zelene plime trave okruživale su Marsovsku St. Michele. Obje su bile tvrđave. Mont St. Michele bila je tvrđava vjere prije nego što je organizirana religija ukinuta. Marsovska St. Michele bila je tvrđava telepatije. Unutar nje živio je jedini marsovski potpuni telepat, Sigurd Magsman.

"Sad, ovo su obrane koje štite Sigurda Magsmana," recitirao je Foyle, na pola puta između histerije i litanije. "Prvo, Sunčev sistem; drugo, ratni zakon; treće, Dagenham, Presteign & Co.; četvrto, sama tvrđava; peto, uniformirani stražari, poslužitelji, sluge i obožavatelji bradatog mudraca kojeg svi tako dobro znamo, Sigurda Magsmana, koji prodaje svoje zastrašujuće moći po zastrašujućim cijenama..."

Foyle se neskromno nasmijao: "Ali tu je i Šesto koje ja znam: Ahilova peta Sigurda Magsmana... Jer platio sam 1000000 Cr Sigurdu III... ili je bio IV?"

Prošao je kroz vanjski labirint Mars St. Michele pomoću svojih lažnih dokumenata i bio u iskušenju da blefira ili nastavi izravno, komandoskom akcijom, do audijencije sa Velikanom samim, ali vrijeme je isticalo i njegovi neprijatelji su se približavali i nije mogao priuštiti da udovoljava svojoj znatiželji. Umjesto toga, ubrzao je,

zamutio se, i našao skromnu kolibicu smještenu u ozidanom vrtu unutar kućnog zasada Mars St. Michelea. Imala je uvučene prozore i slamnati krov i mogla bi se zamijeniti za staju. Foyle je ušao unutra.

Koliba je bila vrtić. Tri prijazne dadilje sjedile su nepokretno u stolicama za ljuljanje, s pletivom podignutim u njihovim sleđenim rukama. Mrlja koja je bila Foyle prišla im je odostraga i tiho ih ubola ampulama. Tada je usporio. Pogledao je u staro, staro dijete, izboranog, sasušenog dječaka koji je sjedio na podu i igrao se s električnim vlakićima.

"Zdravo, Sigurde," rekao je Foyle.

Dijete je počelo plakati.

"Plačljivko! Čega se bojiš? Neću te povrijediti."

"Ti si zločest čovjek sa zločestim licem."

"Ja sam ti prijatelj, Sigurde."

"Ne, nisi. Hoćeš da radim r-ružne stvari."

"Ja sam ti prijatelj. Vidi, znam sve o onim velikim dlakavim ljudima što se pretvaraju da su ti, ali neću reći nikome. Pročitaj me i vidi."

"Ti ćeš povrijediti njega i h-hoćeš da mu ja kažem."

"Koga?"

"Kapetan-čovjeka. Šk-Škoc-" Dijete je petljalo s tom riječi, plačući glasnije. "Odlazi. Ti si zločest. Zločesto u tvojoj glavi i gorući čovjeci i-"

"Dođi ovamo, Sigurde."

"Ne. DADILJO! DA-DIII-LJO!"

"Umukni, ti malo kopile!"

Foyle je dograbio sedamdesetogodišnje dijete i protresao ga. "Ovo će biti sasvim novo iskustvo za tebe, Sigurde. Prvi put da te neko batinama prisilio na nešto. Razumiješ?"

Staro dijete ga je pročitalo i zaurlalo.

"Umukni! Ideš na put do Kolonije Škopaca. Ako budeš dobar i uradiš što ti se kaže, dovest ću te natrag sigurnog i dati ti lizalicu ili čime te već kog vraga podmićuju. Ako ne budeš dobar, prebit ću te kao mačku."

"Ne, nećeš... Nećeš. Ja sam Sigurd Magsman. Ja sam Sigurd telepat. Ne bi se usudio."

"Sinko, ja sam Gully Foyle, Neprijatelj Sunčevog sistema Broj Jedan. Na korak sam od okončanja lova od godinu dana... Riskiram svoju glavu jer mi trebaš da svedem račune sa kurvinim sinom koji - Sinko, ja sam Gully Foyle. Nema toga što se ja ne bih usudio."

Telepat je počeo emitirati užas takvom snagom da su alarmi zazvučali svuda po Marsovskoj St. Michele. Foyle je čvrsto stegao staro dijete, ubrzao i iznio ga iz tvrđave. Onda je jauntirao.

HITNO. SIGURDA MAGSMANA OTEO ČOVJEK KOJI JE PROVIZORNO IDENTIFICIRAN KAO GULLIVER FOYLE, ALIJAS FOURMYLE OD CERESA, NEPRIJATELJ SUNČEVOG SISTEMA BROJ JEDAN. ODREDIŠTE PROVIZORNO UTVRĐENO. UZBUNITI KOMANDOSKU BRIGADU. JAVITI SREDIŠNJOJ OBAVJEŠTAJNOJ. HITNO!

Drevna Škopačka sekta Bjelorusije, vjerujući da je seks uzrok svih zala, upražnjavala je stravičnu samokastraciju da iskorijeni zlo. Moderni Škopci, vjerujući da je osjet uzrok svih zala, upražnjavali su još barbarskiji običaj. Ušavši u Škopačku Koloniju i plativši cijelo bogatstvo za tu privilegiju, posvećenici su se s radošću podvrgavali operaciji koja je prekidala osjetilni sustav živaca, i proživljavali svoje dane bez vida, sluha, govora, njuha, okusa i opipa.

Kad su prvi put ulazili u manastir, posvećenicima su pokazivane elegantne bjelokosne ćelije u kojima je nagovještavano da će provesti ostatak svog života u zanosu kontemplacije, s ljubavlju njegovani. U stvarnosti, bezosjetna stvorenja su gomilana u katakombe gdje su sjedili na grubim kamenim pločama i bili hranjeni i pokretani jednom na dan. Dvadeset tri od dvadeset četiri sata sjedili su sami u mraku nenjegovani, nečuvani, nevoljeni.

"Živi mrtvaci," promrmljao je Foyle. Usporio je, odložio Sigurda Magsmana, i uključio svjetlo mrežnjače u svojim očima, pokušavajući proniknuti u utrobnu tamu. Bila je ponoć iznad tla. Bila je stalna ponoć dolje u katakombama. Sigurd Magsman je emitirao užas i očaj takvim telepatskim njakanjem da je Foyle bio prisiljen opet prodrmati dijete.

"Umukni!" prošaputao je. "Ne možeš probuditi te mrtvace. Sad mi nađi Lindseya Joycea."

"Bolesni su... svi bolesni... kao crvi u njihovim glavama... crvi i bolest i -"

"Kriste, kao da ne znam. Hajde, da to obavimo. Bit će i gorih

stvari."

Krenuli su duž izuvijanog labirinta katakombi. Kamene ploče su bile poput polica uz zidove od poda do stropa. Škopci, bijeli poput puževa, nijemi poput leševa, nepomični poput Buda, ispunjavali su pećine vonjem žive smrti. Telepatsko dijete je plakalo i vrištalo. Foyle nikad nije popustio svoj neumoljiv stisak; nije popuštao u progonu.

"Johnson, Wright, Keeley, Graff, Nastro, Underwood... Bože, ima ih na tisuće ovdje." Foyle je čitao brončane identifikacijske tablice pričvršćene na ploče. "Posegni, Sigurde. Nađi Lindseya Joycea za mene. Ne možemo ići ime po ime. Regal, Cone, Brady, Vincent - Što kog -"

Foyle je ustuknuo. Jedan od koštano bijelih likova lupio ga je po čelu. Ljuljao se i trzao, zgrčenog lica. Svi bijeli puževi na svojim policama su se mrdali i trzali. Stalno telepatsko emitiranje očaja i užasa Sigurda Magsmana dopiralo je do njih i mučilo ih.

"Umukni!" odbrusio je Foyle. "Prekini s tim. Nađi Lindseya Joycea i izići ćemo odavde. Posegni i nađi ga."

"Tamo dolje," plakao je Sigurd. "Ravno dolje. Sedam, osam, devet polica niže. Hoću kući. Zlo mi je. Ja -"

Foyle je zbrda-zdola krenuo niz katakombe sa Sigurdom, čitajući identifikacijske tablice dok konačno nije stigao do: "LINDSEY JOYCE. BOUGAINVILLE, VENERA."

To je bio njegov neprijatelj, tvorac njegove smrti i smrti onih šest stotina sa Callista. To je bio njegov neprijatelj kojem je planirao odmazdu i lovio ga mjesecima. To je bio neprijatelj za kojeg je spremio agoniju lijeve kabine na svojoj joli. To je bila 'Vorga'. To je bila žena.

Foyle je bio kao gromom ošinut. U tim danima dvostrukih mjerila, sa ženama držanim u zasebnim prostorijama, bilo je mnogih zabilježenih slučajeva da se žene maskiraju kao muškarci da uđu u svjetove koji su za njih zatvoreni, ali još nikad nije čuo za ženu u trgovačkoj mornarici... koja je prerušavanjem stigla do najvišeg časničkog ranga.

"Ovo?" uzviknuo je bijesno. "Ovo je Lindsey Joyce? Lindsey Joyce sa 'Vorge'? Pitaj je."

"Ne znam što je 'Vorga'."

"Pitaj je!"

"Ali ja ne - Bila je... Kao davala je naredbe."

"Kapetan?"

"Da. Molim, molim, molim nemoj me tjerati više ići unutar nje. Tamo je krivo i boli. Ona mi se ne sviđa."

"Reci joj da sam ja čovjek kojeg nije htjela pokupiti 16. rujna 2436. Reci joj da je dugo trebalo ali sam konačno došao srediti račune. Reci joj da će mi platiti."

"N-n-ne razumijem to. Ne razumijem."

"Reci joj da ću je ubiti, polako i teško. Reci joj da imam kabinu na mojoj joli, opremljenu baš kao moje spremište na 'Nomadu' gdje sam trulio šest mjeseci... gdje je naredila 'Vorgi' da me ostavi umrijeti. Reci joj da će truliti i umrijeti baš kao ja. Reci joj!" Foyle je bijesno prodrmao izborano dijete. "Učini da osjeti to. Nemoj je pustiti da pobjegne time što je postala Škopac. Reci joj da ću je ubiti ružno. Pročitaj me i reci joj!"

"Ona... O-Ona nije dala to naređenje."

"Što?"

"N-ne mo-mogu je razumjeti."

"Ona nije dala naređenje da me se ostavi?"

"Bojim se ući unutra."

"Uđi, ti mali kurvin sine, ili ću te raščetvoriti. Što misli time reći?"

Dijete je kukalo; žena se grčila; Foyle je bjesnio. "Uđi! Uđi! Izvuci to iz nje. Isuse Kriste, zašto mora jedini telepat na Marsu biti dijete? Sigurde! Sigurde, slušaj me. Pitaj je: Je li ona dala naredbu da se izbace izbovi?"

"Ne. Ne!"

"Ona nije ili ti nećeš?"

"Ona nije."

"Je li ona dala naredbu da se mimoiđe 'Nomad'?"

"Ona je sva iskrivljena i bolesna. Oh molim! DA-DI-LJO! Hoću kući. Hoću ići."

"Je li ona dala naredbu da se mimoiđe 'Nomad'?"

"Ne."

"Nije?"

"Da. Vodi me kući."

"Pitaj je tko je dao."

"Hoću moju dadilju."

"Pitaj je tko je mogao dati naredbu. Ona je bila kapetan na svom vlastitom brodu. Tko bi njoj mogao zapovjediti? Pitaj je!"

"Hoću moju dadilju."

"Pitaj je!"

"Ne. Ne. Ne. Bojim se. Ona je bolesna. Ona je mračna i crna. Ona je loša. Ne razumijem je. Hoću moju dadilju. Hoću ići kući."

Dijete je vriskalo i treslo se; Foyle je vikao. Odjeci su grmjeli. Kad je Foyle bijesno posegnuo za djeteteom, oči su mu bile zaslijepljene blještavom svjetlošću. Cijele katakombe bile su osvijetljene Goruć im Čovjekom. Foyleov lik stajao je pred njim, užasnog lica, zapaljene odjeće, užagrenih očiju uprtih u zgrčenu škopačku figuru koja je bila Lindsey Joyce.

Goruć i Čovjek otvorio je svoja tigrovska usta. Izišao je strugajući zvuk. Bilo je to poput goruć eg smijeha.

"Boli je," rekao je.

"Tko si ti?" prošaputao je Foyle.

Goruć i Čovjek se trgnuo. "Previše svjetla," rekao je. "Manje svjetla."

Foyle je koraknuo naprijed. Goruć i Čovjek je poklopio uši u agoniji. "Preglasno," povikao je. "Ne kreći se toliko glasno."

"Jesi li ti moj anđeo čuvar?"

"Zasljepljuješ me. Psst!" najednom se opet nasmijao. "Slušaj je. Ona vrišti. Moli. Ne želi umrijeti. Ne želi biti povrijeđena. Slušaj je."

Foyle je drhtao.

"Ona nam govori tko je dao tu naredbu. Zar ne možeš čuti? Slušaj očima." Goruć i Čovjek pokazao je pandžastim prstom na grčeću škopačku figuru. "Ona kaže Olivia."

"Što!"

"Ona kaže Olivia. Olivia Presteign. Olivia Presteign. Olivia Presteign."

Goruć i Čovjek je nestao.

Katakombe su opet bile mračne.

Raznobojna svjetla i kakofonije vrtjeli su se oko Foylea. Uzdahnuo je i zateturao se. "Plavi jaunte," promrmljao je. "Olivia. Ne. Nije. Nikad. Olivia. Ja -"

Osjetio je ruku koja poseže za njegovom. "Jiz?" zastenjao je.

Postao je svjestan da ga Sigurd Magsman drži za ruku i plače.

Podigao je dječaka.

"Boli me," zašmrcao je Sigurd.

"I mene boli, sinko."

"Hoću idem kući."

"Odvest ću te kući."

Još držeći dječaka u naručju, teturao je katakombama.

"Živi mrtvaci," promrmljao je.

I onda: "Pridružio sam im se."

Našao je kamene stube koje su vodile iz dubina u samostanski kloster iznad. Popeo se stubama, osjećajući ukus smrti i pustoši. Iznad njega pojavilo se jarko svjetlo, i na tren je zamislio da je zora već stigla. Tada je shvatio da je kloster blještavo osvijetljen umjetnom svjetlošću. Začuo se bat teških koraka i duboko rezanje zapovijedi. Na pola puta stubama do gore, Foyle je stao i sabrao se.

"Sigurde," prošaputao je. "Tko je iznad nas? Saznaj."

"Ojici," odgovorilo je dijete.

"Vojnici? Koji vojnici?"

"Komandosi ojici." Sigurdovo zborano lice razvedrilo se. "Došli su po mene. Da me vode kući Dadilji. OVDJE SAM! OVDJE SAM!"

Telepatska dreka izazvala je povik odozgo. Foyle je ubrzao i kao mrlja prešao ostatak stuba do klostera. Bio je to trg romanskih lukova koji su okruživali zeleni travnjak. U sredini travnjaka bio je ogromni libanski kedar. Izdignute staze vrvjele su komandoskim ophodnjama, i Foyle je naišao na sebi ravne; jer u trenu kad su vidjeli njegovu mrlju kako izlijeće iz katakombi i oni su ubrzali, i bili su svi na ravnoj nozi.

Ali Foyle je imao dječaka. Pucanje nije bilo moguće. Držeći Sigurda u rukama, vijugao je kroz kloster poput nogometaša u razbijenoj formaciji koji juri prema golu. Nitko se nije usudio blokirati ga, jer pri petostrukom ubrzanju čeoni sudar između dva tijela bio bi trenutno smrtonosan za oba. Objektivno, ovaj vratolomni okršaj izgledao je kao pet sekundi vijugajućih munja.

Foyle se probio iz klostera, prošao kroz glavni hodnik samostana, prošao labirint, i stigao do javne jauntske postaje pred glavnom kapijom. Tamo je stao, usporio i jauntirao do manastirske zračne luke osamsto metara daleko. I ona je bila blještavo osvijetljena i vrvjela komandosima. Svaku anti-grav jamu zauzimao je jedan brod Brigade. Njegova jola bila je pod stražom.

Petinu sekunde nakon što je Foyle stigao tamo, progonitelji iz

samostana su dojauntirali. Očajnički je pogledao unaokolo. Bio je okružen s pola pukovnije komandosa, svih pod ubrzanjem, svih spremnih na smrtonosnu akciju, svih njemu ravnih ili boljih. Šanse su mu bile nepostojeće.

A onda su Vanjski Sateliti to promijenili. Točno tjedan dana nakon zasipnog napada na Zemlju, udarili su na Mars.

Ponovo su projektili stigli na kvadrant od ponoći do zore. Ponovo su nebesa blistala od presretanja i eksplozija, i na obzorju su eksplodirali veliki oblaci svjetlosti dok se tie treslo. Ali ovaj put je bila i jedna sablasna varijacija, pošto je blještava nova gorjela iznad glave, preplavljujući noćnu stranu planeta jakom svjetlošću. Roj fisijskih bojevih glava pogodio je Marsov maleni satelit Phobos, trenutno ga pretvorivši u minijaturno sunce.

Vremenski razmak reagiranja komandosa na taj užasavajući napad pružio je Foyleu priliku. Ponovo je ubrzao i probio se kroz njih do svoje jole. Zastao je pred glavnim ulazom vidio zbunjene stražare kako oklijevaju između nastavljanja stare akcije i reagiranja na nove okolnosti. Foyle je bacio Sigurda Magsmana u zrak poput drevnog Škota koji baca kladu. Kad su stražari jurnuli uhvatiti dječaka, Foyle se provukao između njih u svoju jolu, zalupio vrata, i zaključao ih.

Još pod ubrzanjem, ne zastajući da pogleda da li je netko u joli, jurnuo je naprijed do komandi, udario po polugi za polijetanje i, kad je loja počela lebdjeti naviše na anti-grav zraki, uključio puni 10-G pogon. Nije bio svezan u pilotsko sjedalo. Djelovanje ubrzanja od 10 G na njegovo ubrzano i nezaštićeno tijelo bilo je čudovišno.

Puzeća sila dohvatila ga je i izvukla iz sjedala. Kretao je ka stražnjem zidu pilotske kabine poput mjesečara. Zid je izgledao, njegovim ubrzanim čulima, kao da se približava njemu. Isturio je obje ruke, dlanovima paralelno zidu, da se podupre. Polagana sila koja ga je gurala natrag razmaknula mu je ruke i gurnula ga uza zid, prvo lagano, zatim sve snažnije i snažnije dok lice, vilica, prsa i tijelo nisu bili pritisnuti uz kovinu.

Rastući pritisak postao je bolan. Pokušao je jezikom isključiti prekidač u ustima, ali potisak koji ga je pritiskao uz zid činio je nemogućim da pomakne svoja iskrivljena usta. Prasak eksplozija, toliko niz zvučni spektar da su zvučale poput namočenih odrona kamenja, ukazao mu je da ga Komandoska brigada zasipa hicima odozdo. Kad je jola jurnula u crno-plavu vanjskog svemira, počeo je vrištati šišmiškim cilikom prije nego što je milosrdno izgubio svijest.

Četrnaest

Foyle se probudio u tami. Bio je usporen, ali iscrpljenost njegovog tijela govorila mu je da je bio pod ubrzanjem dok je bio bez svijesti. Ili mu se pogon istrošio ili... Popipao je rukom po donjem dijelu leđa. Pogonske jedinice nije bilo. Bila je uklonjena.

Istraživao je drhtavim prstima. Bio je u krevetu. Slušao je mrmljanje ventilatora i airconditiona i škljocaj i zujanje servo-mehanizama. Bio je na brodu. Bio je vezan za krevet. Brod je bio u bestežinskom stanju.

Foyle se odvezao, odbacio laktovima od madraca i zalebdio. Plutao je u tami tražeći prekidač za svjetlo ili gumb zvona kojim bi pozvao nekoga. Ruke su mu okrznule bocu za vodu s ispupčenim slovima na staklu. Pročitao ih je prstima. SB, osjetio je. V, O, R, G, A. VORGA. Viknuo je.

Vrata kabine su se otvorila. Jedan lik prolebdio je kroz vrata, ocrtan naspram svjetla luksuzne privatne kabine iza sebe.

"Ovaj put smo te pokupili," rekao je glas.

"Olivia?"

"Da."

"Onda je istina?"

"Da, Gully."

Foyle je počeo plakati.

"Još si slab," rekla je Olivia Presteign nježno. "Dođi i lezi."

Povela ga je u kabinu i pričvrstila u ležaljku. Bila je još topla od njenog tijela. "Bio si ovakav šest dana. Nismo mislili da ćeš preživjeti. Sve je izlazilo iz tebe prije nego što je kirurg našao bateriju u tvojim leđima."

"Gdje je ona?" zakriještao je.

"Možeš je dobiti kad god poželiš. Ne brini, dušo moja."

Pogledao ju je jedan dug trenutak, svoju Snježnu Djevu, svoju voljenu Ledenu Princezu... bijelu satensku kožu, slijepe koraljne oči i istančane koraljne usne. Ona je njegove vlažne kapke dodirnula namirisanom maramicom.

"Volim te," rekao je.

"Pssst. Znam, Gully."

"Znala si sve o meni. Koliko dugo?"

"Znala sam da je Gully Foyle, svemirac s 'Nomada', moj neprijatelj od samog početka. Nikad nisam saznala da si ti Fourmyle dok se nismo sreli. Ah, da sam samo ranije znala. Koliko toga bi bilo spašeno."

"Znala si i smijala si mi se."

"Ne."

"Stajala si i tresla se od smijeha."

"Stajala sam i voljela te. Ne, ne prekidaj. Pokušavam biti racionalna i to nije lako." Crvenilo je oblilo mramorno lice. "Sada se ne igram s tobom. Ja... Izdala sam te mom ocu. Jesam. Samoobrana, mislila sam. Sad kad sam ga konačno srela mogu vidjeti da je on previše opasan. Sat vremena kasnije shvatila sam da je to bila greška jer sam shvatila da sam zaljubljena u tebe. Sada plaćam za to. Ti nisi nikad morao saznati."

"Očekuješ da povjerujem u to?"

"A zašto sam onda ovdje?" Blago je zadrhtala. "Zašto sam te slijedila? Ono bombardiranje bilo je grozno. Bio bi mrtav sljedećeg minuta kad smo te pokupili. Tvoja jola bila je olupina..."

"Gdje smo sada?"

"Kakvog to ima značaja?"

"Pokušavam dobiti na vremenu."

"Vremenu za što?"

"Ne vremenu... pokušavam skupiti hrabrost."

"Orbitiramo oko Zemlje."

"Kako si me slijedila?"

"Znala sam da ćeš tražiti Lindsey Joyce. Preuzela sam jedan od očevih brodova. Zadesilo se da je to opet 'Vorga'."

"Da li on zna?"

"Nikad ne zna. Ja živim svojim vlastitim osobnim životom."

Nije mogao odvojiti pogled od nje, a ipak ga je boljelo da ju gleda. Žudio je i mrzio... žudio da stvarnost bude poništena, mrzio istinu zbog onog što je bila. Otkrio je da miluje njenu maramicu drhtavim prstima.

"Volim te, Olivia."

"Volim te, Gully, neprijatelju moj."

"Za ime Božje!" izlanuo je. "Zašto si to napravila? Bila si na 'Vorgi' i upravljala prijevarom s izbjeglicama. Dala si naređenje da se izbace. Dala si naređenje da se mene mimoiđe. Zašto! Zašto!"

"Što?" uzvratila je. "Zahtijevaš li isprike?"

"Zahtijevam objašnjenje."

"Od mene ga nećeš dobiti!"

"Krv i novac, rekao je tvoj otac. Bio je u pravu. Oh... Kučko! Kučko! Kučko!"

"Krv i novac, da, i ne sramim se."

"Utapam se, Olivija. Dobaci mi konop."

"Onda se utopi. Mene nitko nikad nije spasio. Ne - Ne... Ovo je pogrešno, skroz pogrešno. Čekaj, ljubavi moja. Čekaj." Sabrala se i počela govoriti veoma nježno. "Mogla bih lagati, Gully dušo, i učiniti da mi vjeruješ, ali bit ću iskrena. Postoji jednostavno objašnjenje. Ja živim svojim osobnim životom. Svi mi živimo. I ti živiš."

"Što je tvoj?"

"Ne različit od tvog... od ostatka svijeta. Lažem, varam, uništavam... kao i svi mi. Ja sam zločinka... kao i svi mi."

"Zašto? Zbog novca? Tebi ne treba novac."

"Ne."

"Zbog kontrole... moći?"

"Ne zbog moći."

"Onda zašto?"

Duboko je udahnula, kao da je ta istina bila prva istina i razapinjala je.

"Zbog mržnje... Da vam uzvratim, svima vama."

"Za što?"

"Za to što sam slijepa," rekla je usijanim glasom. "Za to što sam prevarena. Što sam bespomoćna... Trebali su me ubiti kad sam se rodila. Znaš li kako je biti slijep... dobijati život iz druge ruke? Biti ovisan, prosjak, bogalj? 'Svedi ih na svoju razinu,' rekla sam mom tajnom životu. 'Ako si slijepa učini njih slijepijima. Ako si bespomoćna, obogalji njih. Vrati im... svima njima.'"

"Olivija, ti si luđakinja."

"A ti?"

"Ja sam zaljubljen u čudovište."

"Mi smo par čudovišta."

"Ne!"

"Ne? Ti nisi?" raspalila se. "A što si ti činio nego uzvraćao svijetu, kao i ja? Što je tvoja osveta ako ne izravnavanje tvog osobnog računa s lošom srećom? Tko ne bi tebe nazvao ludim čudovištem? Kažem ti, mi smo par, Gully. Nismo mogli ne zaljubiti se."

Bio je zapanjen istinom onog što je rekla. Isprobao je pokrov njenog otkrovenja i odgovarao mu je, prianjajući tješnje od tigrovske maske istetovirane na njegovom licu.

"Istina je," rekao je polako. "Nisam ništa bolji od tebe. Gori. Ali pred Bogom ja nikad nisam ubio šest stotina."

"Ubijaš šest milijuna."

"Što?"

"Možda više. Imaš nešto što im treba da okončaju rat, a zadržavaš ga."

"Misliš na PyrE?"

"Da."

"Što je to, taj donositelj mira, tih deset kila čuda za koje se bore?"

"Ne znam, ali znam da im je potrebno, i nije me briga. Da, sada sam iskrena. Nije me briga. Neka milijuni poginu. Nama to ništa ne znači. Ne, nama, Gully, jer mi smo izdvojeni. Mi smo izdvojeni i oblikujemo vlastiti svijet. Mi smo snažni."

"Mi smo prokleti."

"Mi smo blagoslovljeni. Našli smo jedno drugo." Najednom se nasmijala i ispružila ruke. "Prepirem se kad za riječima nema potrebe. Dođi mi, ljubavi moja... Gdje god da si, dođi mi..."

Dodirnuo ju je i onda ju je obujmio rukama. Našao je njene usne i proždirao je. Ali je bio prisiljen pustiti je.

"Što je, Gully dušo?"

"Nisam više dijete," rekao je umorno. "Naučio sam razumjeti da ništa nije jednostavno. Nikad nema jednostavnog odgovora. Možeš nekog voljeti i gnušati ga se."

"Možeš li, Gully?"

"I ti me nagoniš da se gnušam sebe."

"Ne, ljubavi moja."

"Bio sam tigar cijelog života. Obučio sam sebe... obrazovao sebe... povukao sebe sa svoje pruge da se učinim jačim tigrom s dužom pandžom i oštrijim zubom... brz i smrtonosan..."

"I jesi. Jesi. Najsmrtonosniji."

"Ne, nisam. Otišao sam predaleko. Otišao sam dalje od jednostavnosti. Pretvorio sam sebe u misleće biće. Gledam tvojim slijepim očima, ljubavi moja koje se gnušam, i vidim sebe. Tigar je nestao."

"Tigar nema gdje nestati. Uhvatili su te u klopku, Gully: Dagenham, Obavještajna, moj otac, svijet."

"Znam."

"Ali siguran si sa mnom. Sigurni smo zajedno, nas dvoje. Nikad neće pomisliti tražiti te blizu mene. Možemo planirati skupa, boriti se skupa, uništiti ih skupa..."

"Ne. Ne skupa."

"Što je?" opet se raspalila. "Još me loviš? Je li to ono što je pogrešno? Još uvijek hoćeš osvetu? Onda je uzmi. Evo me. Hajde... uništi me."

"Ne. Za mene je s uništavanjem gotovo."

"Ah, znam što je." U trenutku je ponovo postala nježna. "Tvoje lice, jadni moj dragi. Stidiš se svog tigrovskog lica, ali ja ga volim. Za mene buktiš tako žarko. Buktiš kroz sljepilo. Vjeruj mi..."

"Moj Bože! Kakav smo mi par stravičnih čudovišta."

"Što se dogodilo s tobom?" upitala je. Otrgla se od njega, s bljeskom u koraljnim očima. "Gdje je čovjek koji je sa mnom gledao napad? Gdje je besramni divljak koji -"

"Nema ga, Olivia. Izgubila si ga. Oboje smo ga izgubili."

"Gully!"

"Izgubljen je."

"Ali zašto? Što sam uradila?"

"Ti ne razumiješ, Olivia."

"Gdje si?" posegnula je, dodirnula ga i onda se privila uz njega. "Slušaj me, dušo. Umoran si. Iscrpljen si. To je sve. Ništa nije izgubljeno." Riječi su se kotrljale iz nje. "U pravu si. Naravno da si u pravu. Bili smo zli, oboje. Odurni. Ali sve je to sad gotovo. Ništa nije izgubljeno. Bili smo zli zato što smo bili sami i nesretni. Ali našli smo jedno drugo; možemo spasiti jedno drugo. Budi moja ljubav, dušo.

Uvijek. Zauvijek. Tražila sam te toliko dugo, čekala i nadala se i molila..."

"Ne. Lažeš, Olivia, i ti to znaš."

"Za ime Božje, Gully!"

"Spusti 'Vorgu', Olivia."

"Da sletim?"

"Da."

"Na Teru?"

"Da."

"Što ćeš uraditi? Ti si lud. Love te... čekaju te... traže. Što ćeš uraditi?"

"Misliš li da mi je ovo lako?" rekao je. "Radim ono što moram. Još uvijek sam gonjen. Nijedan čovjek ne uspijeva pobjeći od toga. Ali sad je druga prisila u sedlu, i mamuzanje boli, prokletstvo. Boli kao sam vrag."

Prigušio je svoju ljutinu i obuzdao se. Uhvatio ju je za ruke i poljubio joj dlanove. "Sve je to završeno, Olivia," rekao je nježno. "Ali volim te. Uvijek. Zauvijek."

"Iznijet ću sažeto," istresao je Dagenham. "Bili smo bombardirani one noći kad smo našli Foylea. Izgubili smo ga na Mjesecu i našli ga tjedan dana kasnije na Marsu. Bili smo opet bombardirani. Izgubili smo ga opet. Izgubljen je tjedan dana. Sljeduje još jedno bombardiranje. Koja od Unutarnjih Planeta? Venera? Mjesec? Opet Tera? Tko zna. Ali svi znamo ovo: još jedan napad bez uzvraćanja i mi smo izgubljeni."

Pogledao je oko stola. Naspram zlatno-bjelokosne pozadine Zvjezdane odaje Zamka Presteign, njegovo lice, sva tri lica, izgledala su napeto. Y'ang-Yeovil je stisnuo oči mršteći se. Presteign je uvukao svoje tanke usne.

"A svi znamo i ovo," nastavio je Dagenham. "Ne možemo uzvratiti bez PyrEa i ne možemo pronaći PyrE bez Foylea."

"Moje upute bile su," dopunio je Presteign, "da se PyrE ne pominje u javnosti."

"U prvom redu, ovo nije javnost," odbrusio je Dagenham. "Ovo je privatna podjela informacija. U drugom redu, zašli smo dalje od prava vlasništva. Sad raspravljamo o preživljavanju, a svi imamo jednaka prava u tome. Da, Jiz?"

Jisbella McQueen dojauntirala je u Zvjezdanu odaju, izgledajući odlučno i ljutito.

"Još ni traga Foyleu."

"Stari St. Patrick još pod prismotrom?"

"Da."

"Izvješće Komandoske brigade stiglo s Marsa?"

"Ne."

"To je moj posao i Vrhunska tajna," pobunio se Y'ang-Yeovil blago.

"Imaš isto onoliko malo tajni preda mnom kao i ja pred tobom." Dagenham se neveselo nasmiješio. "Vidi možeš li prestići Središnju Obavještajnu dovde s tim izvješćem, Jiz. Kreći."

Ona je nestala.

"Što se vlasničkih prava tiče," promrmljao je Y'ang-Yeovil. "Mogu li predložiti Presteignu da Središnja Obavještajna garantira punu isplatu njemu za njegovo, pravo, posjed, i interes u PyrEu?"

"Nemoj ga tetošiti, Yeovile."

"Ovo savjetovanje se snima," rekao je Presteign, hladno. "Satnikova ponuda je sad ubilježena." Okrenuo je svoje lice baziliska prema Dagenhamu. "Vi ste u mojoj službi, g. Dagenhame. Molim vas kontrolirajte vaše izraze u svezi sa mnom."

"I s vašim vlasništvom?" upitao je Dagenham sa smrtonosnim smiješkom. "Vi i vaše prokleto vlasništvo. Sve od vas i sve od vašeg prokletog vlasništva nas je dovelo dovde. Sistem je na rubu totalnog uništenja zbog vašeg vlasništva. Ne pretjerujem. Bit će to oružani rat koji znači kraj svih ratova ako ga ne budemo mogli zaustaviti."

"Uvijek se možemo predati," odgovorio je Presteign.

"Ne," rekao je Y'ang-Yeovil. "To je već raspravljeno i odbačeno u GS. Znamo poslijepobjedničke planove Vanjskih Satelita. Uključuju totalno izrabljivanje Unutarnjih Planeta. Bićemo očupani i iscrpljivani dok ništa ne ostane. Predaja bi bila isto toliko katastrofalna kao i poraz."

"Ali ne i za Presteigna," dodao je Dagenham.

"Da kažemo... prisutni se izuzimaju?" odgovorio je Y'ang-Yeovil glatko.

"U redu, Presteigne," okrenuo se Dagenham u svom naslonjaču. "Dajte."

"Molim vas, gospodine?"

"Da čujemo sve o PyrEu. Imam ideju kako da istjeramo Foylea na čistac i pronađemo tu stvar, ali moram prvo doznati sve o njoj. Dajte svoj prilog."

"Ne," odgovorio je Presteign.

"Ne, što?"

"Odlučio sam se povući iz ove podjele informacija. Neću otkriti ništa o PyrEu."

"Za ime Božje, Presteigne! Jeste li ludi? Što vas je spopalo? Da li se opet borite protiv Liberalne stranke Regisa Sheffielda?"

"Sasvim je jednostavno, Dagenhame," dobacio je Y'ang-Yeovil. "Moja informacija o situaciji glede poraza i predaje je pokazala Presteignu način da poboljša svoj položaj. Nesumnjivo on namjerava dogovoriti prodaju neprijatelju u zamjenu za... vlasničke povlastice."

"Zar te ništa ne može pobuditi?" upitao je Dagenham Presteigna prezrivo. "Zar te ništa ne može dotaći? Jesi li cijelo vlasništvo i ništa drugo? Odlazi, Jiz! Cijela stvar je propala."

Jisbella je opet dojauntirala u Zvjezdanu odaju. "Komandoska brigada je izvijestila," rekla je. "Znamo što se dogodilo Foyleu."

"Što?"

"Presteign ga ima."

"Što!" I Dagenham i Y'ang-Yeovil su skočili na noge.

"Napustio je Mars u osobnoj joli, bio pogođen, i viđeno je kako ga je pokupio Presteignov S.B. 'Vorga'."

"Proklet bio, Presteigne," odbrusio je Dagenham. "Znači zato si bio -"

"Čekaj," zapovijedio je Y'ang-Yeovil. "To je i za njega novost, Dagenhame. Pogledaj ga."

Presteignovo naočito lice poprimilo je boju pepela. Pokušao je ustati i ukočeno se svalio natrag u naslonjač.

"Olivia..." prošaputao je. "S njim... Tim šljamom..."

"Presteigne?"

"Moja kćerka, gospodo, je... već neko vrijeme bila angažirana... izvjesnim aktivnostima. Obiteljski porok. Krv i - Ja... sam uspio zatvoriti oči za to... Skoro uvjerio sebe da sam pogriješio. Ja... Ali Foyle! Gad! Smeće! Mora biti uništen!" Presteignov glas se zastrašujuće podigao. Glava mu se trgnula natrag kao kod obješenog čovjeka i cijelo tijelo mu se počelo tresti.

"Što kog -"

"Epilepsija," rekao je Y'ang-Yeovil. Povukao je Presteigna iz naslonjača na pod. "Žlicu, gđice McQueen. Brzo!" Silom je Presteignu rastavio zube i gurnuo žlicu među njih da zaštiti jezik. Onako naglo kao što je i počeo, napad je završio. Drhtanje je prestalo. Presteign je otvorio oči.

"Petit mal," promrmljao je Y'ang-Yeovil, izvlačeći žlicu. "Ali bit će ošamućen neko vrijeme."

Najednom je Presteign počeo govoriti tihim monotonim glasom. "PyrE je piroforna slitina. Pirofor je kovina koja baca iskre kad je se udari ili struže. PyrE baca energiju, što je razlog da je E, simbol energije, dodat prefiksu Pyr. PyrE je čvrsta otopina transplutonskih izotopa, koja oslobađa termonuklearnu energiju na stupnju zvjezdanog Phoenix djelovanja. Njen otkrivač bio je mišljenja da je proizveo ekvivalent praiskonske protomaterije koja je eksplodirala u Univerzum."

"Moj Bože!" uzviknula je Jisbella.

Dagenham ju je ušutkao gestom i nagnuo se nad Presteigna. "Kako se dovodi do kritične mase, Presteigne? Kako se energija oslobađa?"

"Kao što je prvobitna energija bila začeta na početku vremena," izgovorio je monotonim glasom Presteign. "Voljom i Idejom."

"Ubijeđen sam da je on Podrumski Kršćanin," promrmljao je Dagenham Y'ang-Yeovilu. Podigao je glas. "Hoćete li objasniti, Presteigne?"

"Voljom i Idejom," ponovio je Presteign. "PyrE može eksplodirati samo psihokinezom. Njegova energija samo se može osloboditi mišlju. Mora se voljom odlučiti da eksplodira i usmjeriti misao na njega. To je jedini način."

"Nema ključa? Nema formule?"

"Ne. Samo su Volja i Ideja neophodni."

Staklaste oči su se zaklopile.

"Bože na nebesima!" Dagenham je obrisao čelo. "Hoće li to nagnati Vanjske Satelite da zastanu, Yeovile?"

"Nagnat će sve nas da zastanemo."

"To je put u pakao," rekla je Jisbella.

"Onda hajdemo naći ga i sići s puta. Evo moje ideje, Yeovile. Foyle je petljao s tom đavoljom mješavinom u svom laboratoriju u Starom St. Patu, pokušavajući je analizirati."

"Rekla sam ti da je to strogo u povjerenju," rekla je Jisbella bijesno.

"Žao mi je, draga. Davno smo prešli čast i pristojnost. Sad vidi, Yeovile, mora biti nekih djelića toga unaokolo... kao prah, u otopinama, u talozima... Moramo detonirati te djeliće i raznijeti Foyleov cirkus dovraga."

"Zašto?"

"Da bi dotrčao. Morao je sakriti glavninu PyrEa tamo negdje. Doći će da je pokupi."

"Što ako i to eksplodira?"

"Ne može, ne unutar sefa od Inertnog Olovnog Izotopa."

"Možda nije sve unutar sefa."

"Jiz kaže da jeste... bar je tako Foyle rekao."

"Ne miješajte mene u to," rekla je Jisbella.

"Ionako, moramo se kockati."

"Kockati!" uzviknuo je Y'ang-Yeovil. "S Phoenix djelovanjem? Zakockat ćeš sunčev sistem u lijepu svježu novu."

"Što drugo da radimo? Odaberi bilo koji drugi put... i to je također put ka uništenju. Imamo li ikakvog izbora?"

"Možemo čekati," rekla je Jisbella.

"Na što? Da nas Foyle sam raznese svojim petljanjem?"

"Možemo ga upozoriti."

"Ne znamo gdje je."

"Možemo ga naći?"

"Koliko brzo? Zar ne bi i to bilo kocka? A što je s tom tvari koja samo čeka da je netko mišlju pretvori u energiju? Recimo da neki Šakjauntist uđe i provali sef, tražeći dragocjenosti? A onda nemamo samo prašinu koja čeka slučajnu misao, već deset kila."

Jisbella je preblijedjela. Dagenham se okrenuo čovjeku iz Obavještajne. "Ti donesi odluku, Yeovile. Hoćemo li pokušati na moj način ili čekati?"

Y'ang-Yeovil je uzdahnuo. "Ovoga sam se i bojao," rekao je. "Prokleti bili svi znanstvenici. Morat ću donijeti moju odluku zbog razloga koji ti ne znaš, Dagenhame. Vanjski Sateliti su također umiješani u ovo. Imamo razloga vjerovati da i oni imaju agente koji traže Foylea na najgori način. Ako čekamo oni bi ga mogli pokupiti prije nas. U stvari, možda ga već imaju."

"Znači tvoja odluka je...?"

"Detonacija. Domamimo Foylea da dotrči ako možemo."

"Ne!" uzviknula je Jisbella.

"Kako?" pitao je Dagenham, ignorirajući je.

"Oh, imam baš pravu osobu za taj posao. Jednosmjernu telepatkinju po imenu Robin Wednesbury."

"Kad?"

"Odmah. Raščistit ćemo cijelo susjedstvo. Dobit ćemo puno medijsko pokrivanje i uraditi cijelu emisiju. Ako je Foyle bilo gdje na Unutarnjim Planetima, čut će za to."

"Ne za to," rekla je Jisbella u očajanju. "Čut će to. Bit će to posljednja stvar koju će svatko od nas čuti."

"Volja i Ideja," prošaputao je Presteign.

Kao i uvijek, kad god se vraćao s burne parnice na građanskom sudu u Lenjingradu, Regis Sheffield osjećao se zadovoljno i samodopadno, poput arogantnog boksača koji je dobio težak meč. Svratio je kod Blekmanna u Berlinu na piće i malo razgovora o ratu, popio još jedno i još malo popričao o ratu u jednom pravničkom sastajalištu na Quai D'Orsayu, i obavio treću seansu u Skin & Bonesu preko puta Temple Bara. Do vremena kad je došao u svoj ured u New Yorku bio je prijatno prosvijetljen.

Kad je prošao kroz bučne hodnike i vanjske prostorije, dočekala ga je njegova sekretarica sa punom šakom memo-kuglica.

"Sredio sam Đargo-Dančenka zakonskom rupom," izvijestio je Sheffield pobjedonosno. "Presuda i puna odšteta. Stari ĐD je bijesan kao ris. S ovim je rezultat jedanaest naprama pet, u moju korist." Uzeo je kuglice, žonglirao ih, a onda ih počeo bacati u najneobičnija mjesta po cijelom uredu, uključujući i usta tajnice koja su bila širom otvorena od iznenađenja.

"Zbilja, g. Sheffielde! Jeste li pili?"

"Nema više rada danas. Ratne vijesti su previše vražje tmurne. Treba uraditi nešto da ostanemo veseli. Da odemo na ulicu i zapodjenemo kavgu?"

"G. Sheffielde!"

"Čeka li me nešto što ne može čekati još jedan dan?"

"Jedan je gospodin u vašem osobnom uredu."

"Uvjerio vas je da ga pustite čak tamo?" Sheffield je izgledao impresionirano. "Tko je on? Gospod Bog ili tako nešto?"

"Nije htio reći ime. Dao mi je ovo."

Tajnica je uručila Sheffieldu zapečaćenu omotnicu. Na njoj je bilo nažvrljano" "HITNO." Sheffield ju je otvorio, svog tupog lica namrštenog od nestrpljenja. Tada su mu se oči raširile. U omotnici su bile dvije novčanice od 50000 Cr. Sheffield se bez riječi okrenuo i upao u svoj osobni ured. Foyle se digao sa stolice.

"Ove su prave," bubnuo je Sheffield.

"Koliko ja mogu znati."

"Točno dvadeset ovakvih je tiskano prošle godine. Sve su deponirane u riznicama na Teri. Kako ste došli do ove dvije?"

"G. Sheffield?"

"Tko bi drugi bio? Kako ste došli do ovih novčanica?"

"Mitom."

"Zašto?"

"Tada sam mislio da bi moglo biti zgodno imati ih na raspolaganju."

"Za što? Još neko mito?"

"Ako je odvjetnički honorar mito."

"Ja sam određujem svoj honorar," rekao je Sheffield. Bacio je novčanice natrag Foyleu. "Možete ih ponovo izvaditi ako ja odlučim da preuzmem vaš slučaj i ako ja procijenim da sam vam vrijedio toliko. Što je vaš problem?"

"Kriminalac sam."

"Za sada nemojte još biti određeni. I...?"

"Hoću se predati."

"Policiji?"

"Da."

"Zbog kog zločina?"

"Više njih."

"Navedite dva."

"Pljačka i silovanje."

"Navedite još dva."

"Ucjena i ubojstvo."

"Ima li još što?"

"Veleizdaja i genocid."

"Da li je time iscrpljen vaš katalog?"

"Mislim da jest. Možda ćemo moći otkriti još nešto kad zađemo u detalje."

"Bili ste baš vrijedni, zar ne? Ili ste Princ svih zločinaca ili ste ludi."

"Bio sam i jedno i drugo, g. Sheffielde."

"Zašto se želite predati?"

"Urazumio sam se," odgovorio je Foyle s gorčinom.

"Ne mislim na to. Kriminalac se nikad ne predaje dok mu god dobro ide. Vama očito dobro ide. Što je razlog?"

"Najprokletija stvar koja se ikad desila čovjeku. Pokupio sam rijetku zarazu koja se zove savjest."

Sheffield je frknuo. "To može često postati kobno."

"I jeste kobno. Shvatio sam da sam se ponašao kao životinja."

"A sad se hoćete pročistiti?"

"Ne, nije tako jednostavno," rekao je Foyle mrko. "To je razlog što sam došao do vas... zbog intenzivne kirurgije. Čovjek koji poremećuje morfologiju društva je tumor. Čovjek koji svojim odlukama daje prvenstvo nad društvom je kriminalac. Ali postoje lančane reakcije. Pročistiti se kaznom nije dovoljno. Sve se mora postaviti ispravno. Volio bih do Boga da se sve može izliječiti samo time što će me se poslati natrag u Gouffre Martel ili ubiti me..."

"Natrag?" upao je Sheffield upitno.

"Da budem određen?"

"Ne još. Nastavite. Zvučite kao da imate bolove od etičkog odrastanja."

"To je upravo to." Foyle je nervozno šetkao, gužvajući novčanice prstima. "Ovo je sve jedna prokleta zbrka, Sheffielde. Postoji djevojka koja mora platiti za gadan, pokvaren zločin. Činjenica da je ja volim - Ne, nije to bitno. Ona je poput tumora koji se mora isjeći van... poput mene. Što znači da ću morati dodati doušništvo mom katalogu. Činjenica da se i sam predajem ne čini nikakvu razliku."

"Kakve su to besmislice?"

Foyle se okrenuo Sheffielda "Jedna od novogodišnjih bombi upravo

vam je ušla u ured, i ona kaže: ispravite sve. Opet me sastavite i pošaljite kući. Sastavite grad koji sam sravnila i ljude koje sam raznijela.' To je ono za što vas hoću angažirati. Ne znam kako se većina kriminalaca osjeća, ali -"

"Razumno, prizemno, poput dobrih trgovaca koje je potjerala loša sreća," odgovorio je Sheffield spremno. "To je uobičajeni stav profesionalnog kriminalca. Očito je da ste amater, ako ste uopće kriminalac. Moj dragi gospodine, dajte budite razumni. Ulazite ovamo, ekstravagantno optužujući sebe za pljačku, silovanje, ubojstvo, genocid, izdaju, i Bog zna što još. I vi očekujete da vas shvatim ozbiljno?"

Bunny, Sheffieldov pomoćnik, ujauntirao je u osobni ured. "Šefe!" povikao je uzbuđeno. "Pojavilo se nešto sasvim novo. Bludno jauntiranje! Dva klinca iz visokog društva potkupila su jednu drocu C klase da - Uuups. Oprostite. Nisam znao da imate -" Bunny je prekinuo i zabuljio se. "Fourmyle!" uzviknuo je.

"Što? Tko?" pitao je Sheffield.

"Zar ga ne prepoznajete, Šefe?" promucao je Bunny. "To je Fourmyle od Ceresa. Gully Foyle."

Prije više od godinu dana, Regis Sheffield je hipnotički nabijen i natempiran za taj trenutak. Njegovo tijelo pripremljeno je da reagira bez misli, i reakcija je bila munjevita. Sheffield je udario Foylea za pola sekunde; sljepoočnica, grlo i prepone. Bilo je odlučeno da se ne oslanja na oružje pošto bi moglo ne biti raspoloživo.

Foyle je pao. Sheffield se okrenuo ka Bunnyju i udarcem ga odbacio preko ureda. Tada je pljunuo u dlan. Bilo je odlučeno da se ne oslanja na droge pošto bi mogle ne biti raspoložive. Sheffieldove pljuvačne žlijezde bile su pripremljene da reagiraju na stimulus anafilaktičkom izlučevinom. Potrgao je Foyleov rukav, zabio nokat duboko u unutarnji dio Foyleovog lakta i zagrebao. Pritisnuo je svoju pljuvačku na nepravilnu ranu i spojio krajeve kože.

Čudan krik se oteo Foyleu s usana; tetovaža mu se vidljivo pokazala na licu. Prije nego što je ošamućeni pravni pomoćnik mogao napraviti bilo kakav pokret, Sheffield je bacio Foylea sebi na rame i jauntirao.

Stigao je usred Cirkusa Četiri Milje u Starom St. Patu. Bio je to smion ali sračunat potez. To je bilo posljednje mjesto na koje bi očekivali da ode, i prvo mjesto na kojem se moglo očekivati da će pronaći PyrE. Bio je spreman obračunati se sa svakim koga bi mogao sresti u katedrali, ali unutrašnjost cirkusa bila je prazna.

Opustjeli šatori koji su se nadimali u brodu izgledali su poderano; već su bili opljačkani. Sheffield je jurnuo u prvi kojeg je vidio. Bila je to Fourmyleova putujuća knjižnica, puna stotina knjiga i tisuća svjetlucavih roman-kuglica. Šak-jauntere nije interesirala književnost. Sheffield je bacio Foylea na pod. Tek tada je izvadio pištolj iz džepa.

Foyleovi kapci su zatreptali; otvorio je oči.

"Drogiran si," rekao je Sheffield brzo. "Ne pokušavaj jauntirati. I ne mrdaj se. Upozoravam te, spreman sam na sve."

Foyle je ošamućeno pokušao ustati. Sheffield je odmah opalio i okrznuo ga po ramenu. Foyle je bio bačen unatrag na kameni pod. Bio je utrnuo i zbunjen. U ušima mu je šumilo a kroz krv mu je tekao otrov.

"Upozoravam te," ponovio je Sheffield. "Spreman sam na sve."

"Što hoćeš?" prošaputao je Foyle.

"Dvije stvari. Deset kila PyrEa, i tebe. Tebe više od svega."

"Ti luđače! Ti prokleti manijače! Došao sam u tvoj ured da ga se riješim... da ga predam..."

"Predaš V.S.?"

"Predam ga... što?"

"Vanjskim Satelitima? Da ti nacrtam?"

"Ne..." promucao je Foyle. "Mogao sam znati. Domoljub, Sheffield, agent VS. Trebao sam znati. Ja sam budala."

"Ti si najvrjednija budala na svijetu, Foyle. Želimo te još više nego PyrE. Ono nam je nepoznanica, ali znamo što si ti."

"O čemu to govoriš?"

"Moj Bože! Ne znaš, zar ne? Još uvijek ne znaš. Nemaš pojma."

"O čemu?"

"Slušaj me," rekao je Sheffield upečatljivo. "Vodim te natrag dvije godine do 'Nomada'. Razumiješ? Natrag u smrt 'Nomada'. Jedan od naših napadača dovršio ju je i našli su tebe na olupini. Posljednjeg preživjelog."

"Znači jeste brod VS. uništio 'Nomada'?"

"Da. Ne sjećaš se?"

"Ne mogu se sjetiti ničega u svezi s tim. Nikad nisam mogao."

"Ja ti pričam zašto. Napadač je imao lukavu zamisao. Pretvoriće te u mamac... u varku, razumiješ? Bio si napola mrtav, ali su te unijeli na

brod i zakrpali te. Onda su te stavili u skafander i izbacili da lebdiš sa mikrovalnim uključenim. Emitirao si SOS signale i mrmljao tražeći pomoć na svim valnim duljinama. Zamisao je bila da oni vrebaju blizu i skidaju sve U.P. brodove koji te dođu spasiti."

Foyle se počeo smijati. "Ustajem," rekao je bezbrižno. "Pucaj opet, ti kučkin sine, ali ja ustajem." S mukom se podigao na noge, držeći se za rame. 'Znači 'Vorga' me ionako nije trebala pokupiti," nasmijao se Foyle. "Bio sam varka. Nitko nije trebao prilaziti mi. Bio sam mamac, varalica, smrtonosna klopka... Zar to nije krajnja ironija? 'Nomad' nije imao nikakvo pravo da uopće bude spašen. Ja nisam imao nikakvo pravo na osvetu."

"Još uvijek ne razumiješ," bio je uporan Sheffield. "Nisu bili ni blizu 'Nomada' kad su te izbacili da plutaš. Bili su na devet stotina tisuća kilometara od 'Nomada'."

"Devet stotina tis -?"

"'Nomad' je bio previše udaljen od brodskih puteva. Htjeli su da ti plutaš tamo gdje će brodovi prolaziti. Odveli su te devet stotina tisuća kilometara prema suncu i pustili da plutaš. Izbacili su te kroz zračnu komoru i udaljili se, gledajući te kako lebdiš. Svjetla na tvom skafanderu su treptala i stenjao si upomoć preko mikrovalova. Onda si nestao."

"Nestao?"

"Nije te bilo. Nema više svjetla, nema više emitiranja. Vratili su se provjeriti. Nestao si bez traga. Sljedeće što smo doznali je... vratio si se na 'Nomada'."

"Nemoguće."

"Čovječe, jauntirao si kroz svemir!" rekao je Sheffield bijesno. "Bio si zakrpan i u deliriju, ali si jauntirao kroz svemir. Jauntirao si kroz svemir devet stotina tisuća kilometara preko praznine natrag do olupine 'Nomada'. Uradio si nešto što nikad prije nije bilo urađeno. Bog zna kako. Čak ni ti sam ne znaš, ali mi ćemo doznati. Vodim te van na Satelite sa mnom i doznaćemo tu tajnu od tebe makar je morali čupati."

Uhvatio je Foylea za grlo svojom snažnom rukom i podigao pištolj u drugoj ruci. "Ali prvo hoću PyrE. Dat ćeš ga, Foyle. Nemoj misliti da nećeš." Udario je Foylea po čelu pištoljem. "Uradit ću bilo što da dođem do njega. Nemoj misliti da neću." Ponovo je udario Foylea, hladno, učinkovito. "Ako tražiš čistilište, čovječe, našao si ga!"

Bunny je skočio s javne jauntske postaje na Five-Points i projurio

kroz glavni ulaz newyorškog ureda Središnje Obavještajne poput uplašenog zeca. Protrčao je kraj vanjskog kordona straže, kroz zaštitni labirint, i u unutarnje urede. Stekao je pratnju od uzbuđenih progonitelja i našao se licem u lice s iskusnijim stražarima koji su mirno jauntirali na položaje ispred njega i čekali.

Bunny je počeo vikati: "Yeovile! Yeovile! Yeovile!"

Još trčeći, izmicao je oko stolova, prevrtao stolice, i napravio nevjerojatan kaos. Nastavio je vikati: "Yeovile! Yeovile! Yeovile!" Baš kad su mu htjeli prekratiti muke, Y'ang-Yeovil se pojavio.

"Što je sad ovo?" odbrusio je. "Dao sam naređenje da se gđici Wednesbury osigura potpuna tišina."

"Yeovile!" povikao je Bunny.

"Tko je to?"

"Sheffieldov pomoćnik."

"Što... Bunny?"

"Foyle!" urlao je Bunny. "Gully Foyle!"

Y'ang-Teovil je prešao petnaest metara koji su ga dijelili od njega za točno jednu zarez šest šest sekundu.

"Što je sa Foyleom?"

"Sheffield ga je uhvatio," prodahtao je Bunny.

"Sheffield! Kad?"

"Prije pola sata."

"Zašto ga nije doveo ovamo?"

"Oteo ga je. Mislim da je Sheffield agent VS."

"Zašto nisi došao odmah?"

"Sheffield je jauntirao s Foyleom... Onesvijestio ga i nestao. Otišao sam ih tražiti. Posvuda. Riskirao. Jauntirao sam jedno pedesetak puta za dvadeset minuta..."

"Amateru!" uzviknuo je Y'ang-Yeovil očajno. "Zašto nisi to ostavio profijima?"

"Našao ih."

"Našao si ih? Gdje?"

"Stari St. Pat. Sheffield hoće -"

Ali Y'ang-Yeovil se obrnuo i jurio je natrag hodnikom, vičući: "Robin! Robin! Stani! Stani!" A tada im je u uši udario urlik

grmljavine.

Petnaest

Poput širećih krugova u jezercetu, Volja i Ideja su se širili, tražeći, dotičući i okidajući osjetljivi podatomski obarač PyrEa. Misao je našla čestice, prašinu, dim, paru, trunke, molekule. Volja i Ideja su ih sve transformirali.

Na Siciliji, gdje je Dott. Franco Torre radio iscrpljujućih mjesec dana pokušavajući otključati tajne jedne šipke PyrEa, talozi i ostaci bili su ispušteni u odvod koji je vodio u more. Mnogo mjeseci sredozemne struje su nosile te ostatke po morskom dnu. U jednom trenu grbavo brdo vode petnaest metara visoko ocrtalo je struje, sjeveroistočno do Sardinije i jugozapadno do Tripolija. U jednoj mikrosekundi površina Sredozemnog mora je podignuta u izuvijane obrise divovskog crva koji su vijugali oko otoka Pantellerije, Lampeduse, Linose i Malte.

Neki od ostataka su bili spaljeni; otišli uz dimnjak s dimom i parom da lebde stotinama kilometara prije nego što se spuste. Te minijaturne čestice pokazale su gdje su se konačno skrasile u Maroku, Alžiru, Libiji i Grčkoj zasljepljujućim točkicama eksplozija nevjerojatne majušnosti i intenziteta. A neki od trunova, koji su još lebdjeli u atmosferi, otkrili su svoju prisutnost jarkim bljeskovima poput danjih zvijezda.

U Texasu, gdje je prof. John Mantley imao isto zbunjujuće iskustvo s PyrEom, većina taloga je otišla u presušilu naftnu bušotinu koja je također korištena za smještaj radioaktivnog otpada. Duboki sloj podzemne vode upio je većinu materije i polagano je raširio u rasponu od nekih dvjesto kvadratnih kilometara. Dvjesto kvadratnih kilomatra Texasa se protreslo u korsamt. Ogromni neotkriveni nalaz zemnog plina konačno je našao odušak i šišteći se probio na površinu gdje su ga iskre od letećeg kamenja zapalile u urlajuću buktinju visine šezdeset metara.

Miligram PyrEa ostavljen na kružnici filter papira koji je odavno odbačen, zaboravljen, pokupljen u starom papiru i konačno recikliran u tiskarski kalup uništio je cijelo zadnje večernje izdanje Glasgow Observera. Djelić PyrEa koji je prsnuo na jednu laboratorijsku pregaču završio je u papiru od krpa i uništio jednu zahvalnicu koju je napisala Lady Shrapnel, i s njom uništio jednu tonu najskuplje frankiranih

pisama.

Rukav jedne košulje, slučajno umočen u kiselinsku otopinu PyrEa, odavno odbačen skupa s košuljom, koju je sada nosio ispod svog krznenog odijela jedan Šak-jauntist, uklonio je ruku Šak-jauntiste ispod zgloba bučnom amputacijom. Decimiligram PyrEa, još priljubljen uz raniji evaporacijski kristal sada korišten kao pepeljara, zapalio je vatru koja je spržila ured izvjesnog Bakera, trgovca čudovištima i kupca nakaza.

Uzduž i širom planete zbile su se izolirane eksplozije, lanci eksplozija, obrisi vatre, točkice vatre, meteorski bljeskovi na nebu, veliki krateri i uski kanali izorani u zemlji, eksplodirani u zemlji, izrigani iz zemlje.

U Starom St. Patu skoro deseti dio grama bio je izložen u Foyleovom laboratoriju. Ostatak je bio zatvoren u sef od Inertnog Olovnog Izotopa, zaštićen od slučajnog i namjernog psihokinetskog paljenja. Zasljepljujući prasak energije koji je stvorila ta desetina grama izbio je zidove i razbio podove kao da je unutarnji zemljotre protresao zgradu. Potpornji su na djelić sekunde držali stubove a onda se smrvili u prah. Tornjevi, kule, stupovi, potpornji i krov padali su u grmećoj lavini i zastali nad zjapećim kraterom u podu u zamršenoj klimavoj ravnoteži. Jedan dašak vjetra, jedna udaljena vibracija, i kolaps bi nastavio dok se krater do vrha ne napuni smrvljenim šutom.

Zvjezdana vrelina eksplozije zapalila je stotinu vatri i rastalila drevni debeli bakar palog krova. Da je još miligram PyrEa bio izložen detonaciji, vrelina bi bila takva da bi kovina trenutno isparila. Umjesto toga, bijelo se usijao i počeo teći. Curio je s krša razbijenog krova i počeo tražiti put do dolje kroz izmiješani kamen, željezo, drvo i staklo, poput neke čudovišne rastaljene plijesni koja puzi zapletenom mrežom.

Dagenham i Y'ang-Yeovil stigli su skoro istodobno. Trenutak kasnije pojavila se i Robin Wednesbury a tada i Jisbella McQueen. Tucet operativaca Obavještajne i šest Dagenhamovih kurira Stigli su uz Presteignovu Jaunte-Stražu i policiju. Formirali su kordon oko kvarta u plamenu, ali bilo je vrlo malo promatrača. Nakon šoka novogodišnjeg napada, ta jedna eksplozija je nagnala polovicu New Yorka da opet bezglavo jauntiraju na sigurno.

Urlik vatre bio je zaglušujući, a snažna škripa tona ruševina u klimavoj ravnoteži bila je zlokobna. Svi su bili prisiljeni vikati a bojali su se vibracija. Y'ang-Yeovil je Dagenhamu u uho doviknuo novosti o Foyleu i Sheffieldu. Dagenham je klimnuo i nasmješio se svojim smrtnim smiješkom.

"Morat ćemo ući unutra," povikao je.

"Vatrogasna odijela," povikao je Y'ang-Yeovil.

Nestao je i pojavio se s dva bijela vatrogasna odijela Spasilačke ekipe. Kad su ih vidjele, Robin i Jisbella počele su vikati u histeričnom protivljenju. Dvojica muškaraca ignorirali su ih, uvukli se u oklope od Inertnog Izomera i polagano zašli u pakao.

Unutar Starog St. Pata izgledalo je kao da je neka čudovišna ruka promiješala zbrku drva, kamena i kovine. Kroz svaki procijep curili su jezičci rastaljenog bakra, polagano idući nadolje, paleći drvo, mrveći kamen, razbijajući staklo. Gdje je bakar tekao samo je svijetlio, ali gdje je kapao prskao je zasljepljujuće kapljice usijane kovine.

Ispod zbrke zjapio je crni krater gdje je prije bio pod katedrale. Eksplozija je razbila kamenu ploču na dva dijela, otkrivajući podrume, potpodrume i kripte duboko ispod građevine. I oni su bili puni zapetljanog kamenja, greda, cijevi, žica, ostataka šatora Cirkusa Četiri Milje; sve to proplamsano manjim vatrama. Tada je bakar dotekao do kratera i obasjao ga jarkom svjetlošću usijanja.

Dagenham je lupio Y'ang-Yeovila po ramenu da mu privuče pažnju i pokazao. Na pola kratera, usred zbrke, ležalo je tijelo Regisa Sheffielda, raznijeto eksplozijom. Y'ang-Yeovil je lupio Dagenhama po ramenu i pokazao. Skoro na dnu kratera ležao je Gully Foyle i, kad ga je pad rastaljenog bakra obasjao, vidjeli su da se miče. Njih dvojica su se odmah okrenuli i izišli iz katedrale na dogovor.

"Živ je."

"Kako je to moguće?"

"Mogu pogoditi. Jesi li vidio komade šatora na hrpi blizu njega? Rekao bih da je eksplozija bila na drugom kraju katedrale i šatori između su zaštitili Foylea. Onda je propao kroz pod prije nego što ga je nešto drugo moglo pogoditi."

"I ja bih rekao. Moramo ga izvući. On je jedini koji zna gdje je PyrE."

"Može li još biti ovdje... neeksplodiran?"

"Ako je u IOI sefu, da. Ta tvar je inertna na sve. Pusti to sad. Kako da ga izvučemo?"

"Pa, ne možemo odozgor."

"Zašto da ne?"

"Zar nije očito? Jedan pogrešan korak i sve će se srušiti."

"Jesi li vidio onaj bakar kako teče dolje?"

"Bože, da!"

"Ako ga ne izvučemo za deset minuta, on će biti na dnu jezera rastopljenog bakra."

"Što da radimo?"

"Imam ludu ideju."

"Što?"

"Podrumi stare RCA zgrade preko ulice su duboki kao i podrumi St.Pata."

"I?"

"Sići ćemo i probati prokopati. Možda možemo izvući Foylea odozdo."

Jedna četa je provalila u staru zgradu RCA, napuštenu i zatvorenu dvije generacije. Sišli su u podrumske arkade, trošne muzeje trgovine na malo minulih stoljeća. Našli su stara okna liftova i spustili se kroz njih do podpodruma koji su bili puni električnih instalacija, toplinskih postrojenja i sistema hlađenja. Sišli su u najdublje podrume, do pojasa u vodu iz potoka prapovijesnog otoka Manhattan, potoka koji su još tekli ispod ulica koje su ih prekrile.

Dok su gacali kroz najdublje podrume, krećući se na istok-sjeveroistok da izbiju pored kripti St. Pata, najednom su otkrili da je potpuni mrak osvijetljen bljeskovima daleko naprijed. Dagenham je povikao i jurnuo naprijed. Eksplozija koja je ogolila podpodrume St. Pata razbila je pregradu između njenih kripti i podzemlja RCA zgrade. Kroz nepravilni procijep u kamenu i zemlji mogli su zaviriti na dno pakla.

Petnaest metara unutra bio je Foyle, zarobljen u labirintu iskrivljenih greda, kamena, cijevi, kovine i žice. Bio je obasjan buktećim požarom iznad sebe i manjim plamenovima oko sebe. Odjeća mu je gorjela i tetovaža mu se isticala na licu. Kretao se slabašno, poput zbunjene životinje u labirintu.

"Moj Bože!" uzviknuo je Y'ang-Yeovil. "Gorući Čovjek!"

"Što?"

"Gorući Čovjek kojeg sam vidio na Španjolskom stubištu. Nije to bitno sad. Što možemo učiniti?"

"Ući, naravno."

Blještavo bijeli potočić bakra najednom je procurio kraj Foylea i pao tri metra ispod njega. Uslijedio je drugi, pa treći, polagan stalni tok. Jezero se počelo formirati. Dagenham i Y'ang-Yeovil zatvorili su

vizire svojih šljemova i provukli se kroz pukotinu u pregradi. Nakon tri minute očajničke borbe shvatili su da ne mogu proći kroz labirint do Foylea. Bio je zatvoren izvana ali ne i iznutra. Dagenham i Y'ang-Yeovil povukli su se na dogovor.

"Ne možemo doći do njega," povikao je Dagenham, "ali on može izaći."

"Kako? Ne može jauntirati, očito, ili ne bi bio tamo."

"Ne, može se popeti. Gledaj. Krene lijevo, pa gore, okrene se, skrene duž one grede, klizne pod nju i progura se kroz ono klupko žice. Žica se ne može gurnuti unutra što je razlog da mi ne možemo do njega, ali može se gurnuti van, i on može tako izaći. To su jednosmjerna vrata."

Bazen rastaljenog bakra približavao se Foyleu.

"Ako ne izađe uskoro biti će živ pečen."

"Morat ćemo ga govorom izvući... Reći mu što da učini."

Počeli su vikati: "Foyle! Foyle!"

Goruć Čovjek u labirintu nastavio se slabašno kretati. Tok rastaljenog bakra se povećao. "Foyle! Skreni lijevo. Možeš li me čuti? Foyle! Skreni lijevo i popni se gore. Možeš izići ako me slušaš. Skreni lijevo i popni se. Onda- Foyle!"

"Ne sluša nas. Foyle! Gully Foyle! Možeš li nas čuti?"

"Pošalji po Jiz. Možda će nju poslušati."

"Ne, Robin. Ona će teleslati. Morat će je čuti."

"Ali hoće li ona to uraditi? Spasiti baš njega od svih ljudi?"

"Morat će. Ovo je veće od mržnje. Ovo je najveća prokleta stvar koju je svijet ikad sreo. Idem po nju." Y'ang-Yeovil počeo je puzati van.

Dagenham ga je zaustavio. "Čekaj, Yeo. Pogledaj ga. On treperi."

"Treperi?"

"Pogledaj! On... treperi poput svica. Gledaj! Sad ga vidiš a sad ne."

Foyleov lik se pojavljivao, nestajao, i ponovo pojavljivao u brzom slijedu, poput svica uhvaćenog u goruću zamku.

"Što sad radi? Što pokušava napraviti? Što se događa?"

Pokušavao je pobjeći. Poput zatočenog svica ili nekakve morske ptice uhvaćene u goruć plamen svjetioničke vatre, frenetično je lupao

unaokolo... pocrnjelo, goruće stvorenje, koje se zalijeće na nepoznato.

Zvuk mu je stizao kao vid, kao svjetlost u čudnim uzorcima. Vidio je zvuk svog vikanog imena u živim ritmovima:

EFOYLE	FOYLE	FOYL
EFOYLE	FOYLE	FOYL
EFOYLE	FOYLE	FOYL
EFOYLE	FOYLE	FOYL
EFOYLE	FOYLE	FOYL

Kretanje mu je stizalo kao zvuk. Čuo je uvijanje plamenova, čuo je kovitlace dima, čuo je treptave, iscerene sjene...svi su govorili zaglušujuće na čudnim jezicima: "KUUUISSST?" pitala je para.

"Aša, Aša, rit-kit-dit-zit m'gid," odgovarale su brze sjene.

"Ohhhh. Ahhh. Heeee. Teee," bučali su toplinski valovi.

Čak i plamenovi na njegovoj vlastitoj odjeći vikali su mu besmislice u uši. "MANTERGEISTMANN!" urlali su.

Boja mu je bila bol... vrelina, hladnoća, pritisak; osjećaji nepodnošljivih visina i nepojmljivih dubina, užasnih ubrzanja i lomećih stiskanja:

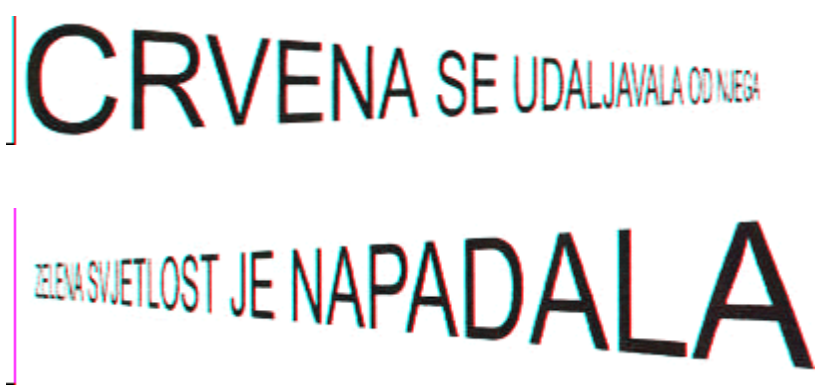

Dodir mu je bio okus... osjećaj drva bio mu je gorak i kredast u ustima, kovina je bila sol, kamen je bio kiselo-sladak na dodir njegovih prstiju, a osjećaj stakla obuzeo mu je nepca poput preslatkog kolača.

Miris je bio dodir.... Vreli kamen mirisao je poput baršuna koji mu miluje obraz. Dim i pepeo bili su grubi tvid koji mu grebe kožu, skoro kao osjećaj mokrog platna. Rastaljena kovina mirisala je kao udar koji mu čekića srce, a jonizacija eksplozije PyrEa ispunjavala je zrak ozonom koji je mirisao kao voda koja mu curi kroz prste.

Nije bio slijep, ni gluh, ni neosjetljiv. Osjećaj mu je dolazio, ali filtriran kroz živčani sustav, izokrenut i prespojen šokom od kontuzije PyrEa. Patio je od sinestezije, tog rijetkog stanja u kojem percepcija prima poruke iz objektivnog svijeta i prenosi te poruke mozgu, ali tamo u mozgu su senzorne percepcije pobrkane jedna s drugom. Tako je Foyleu zvuk bio vid, pokret bio zvuk, boje su postale osjećaji bola, dodir je postao okus, a njuh je postao dodir. Bio je ne samo zarobljen u labirintu pakla pod St. Patom; bio je zarobljen u kaleidoskopu svojih izmiješanih čula.

Ponovo očajan, na samoj ivici umiranja, odbacio je sve discipline i navike življenja; ili su mu, možda, one oduzete. Vratio se sa uslovljenog proizvoda okoline i iskustva na prvobitno stvorenje koje žudi za bjekstvom i preživljavanjem i koristi svaku moć koju ima. I ponovo se čudo od prije dvije godine dogodilo. Nepodijeljena energija cijelog jednog ljudskog organizma, svake stanice, vlakna, živca, i mišića osnažila je tu žudnju, i ponovo je Foyle jauntirao kroz prostor.

Jurnuo je duž geodetskih prostornih crta zakrivljenog univerzuma brzinom misli, daleko većom od brzine svjetlosti. Njegova prostorna brzina bila je tako užasna da se njegova vremenska osa iskrivila iz okomite crte povučene iz Prošlosti kroz Sadašnjost prema Budućnosti, krenuo je trepereći duž nove skoro vodoravne crte, te nove vremensko-prostorne geodezije, gonjen čudom ljudskog uma ne više ograničenog konceptima nemogućeg.

Ponovo je postigao ono što Helmut Grant i Enzio Dandridge i tucet drugih eksperimentatora nisu uspjeli, jer ga je njegova slijepa panika prisilila da odbaci vremenskoprostorne inhibicije koje su dovele do neuspjeha ranijih pokušaja. Nije jauntirao negdje Drugogdje, već Drugokad. Ali najvažnije, četverodimenzionalna svijest, potpuna slika Strijele Vremena i njegovog položaja na njoj koja se rađa u svakom čovjeku ali je duboko zakopana sitnicama življenja, u Foyleu je bila blizu površine. Jauntirao je duž vremensko-prostornih geodetika u Drugagdje i Drugokade, prevodeći "i", kvadratni korijen minus jedan, iz zamišljenog broja u stvarnost veličanstvenim činom mašte.

Jauntirao je.

Jauntirao je natrag kroz vrijeme do svoje prošlosti. Postao je Goruć Čovjek koji je u sebi pobudio užas i zbunjenost na plaži u Australiji, u šarlatanovom uredu u Šangaju, na Španjolskom stubištu u Rimu, na Mjesecu, u Koloniji Škopaca na Marsu. Jauntirao je natrag kroz vrijeme, ponovo posjećujući divlje bitke u kojima se on sam borio u Gully Foyleovom tigrovskom lovu za odmazdom. Njegove goruće pojave bile su ponekad primijećene, drugi put ne.

Jauntirao je.

Bio je na 'Nomadu', plutajući u praznoj zimi svemira. Stajao je u vratima za nigdje.

Hladnoća je bila limunovog okusa a vakuum je bio grebanje pandži po njegovoj koži. Sunce i zvijezde bili su drhtava malarija koja mu je tresla kosti. "GLOMMHA FREDNIS!" pokret mu je odjeknuo u ušima.

Bio je to lik okrenut mu leđima; lik s bakrenim kotlom zaliha preko ramena; lik koji se bacao, lebdio, provlačio kroz beztežinsko stanje. Bio je to Gully Foyle.

"MEEHAT JESSROT," prizor njegovog kretanja je urlao.

"Aha! Oh-ho! M'git not to kak," treptaj svjetla i sjene je odgovorio.

"Oooooh? Taaaaakkkkooooo?" uskovitlani trag otpada iza njega je mrmljao.

Okus limuna u njegovim ustima postao je nepodnošljiv. Grebanje pandži po njegovoj koži bilo je tortura.

Jauntirao je.

Ponovo se pojavio u pećnici ispod Starog St. Pata manje od sekundu nakon što je nestao od tamo. Bio je privučen, kao što je morska ptica privučena uvijek iznova plamenu kojeg se bori da izbjegne. Izdržao je bukteću torturu samo još jedan tren.

Jauntirao je.

Bio je u dubinama Gouffre Martela.

Baršunasta crna tama bila je blaženstvo, raj, euforija.

"Ah!" uzviknuo je u olakšanju.

"AH!" stigao je odjek njegovog glasa, i zvuk je bio preveden u zaslijepljujući uzorak svjetla:

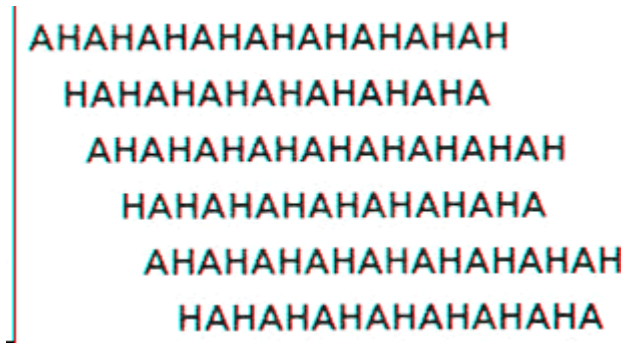

Gorući Čovjek se trgnuo. "Stoj!" viknuo je, zaslijepljen bukom. Opet je stigao blješteći uzor odjeka:

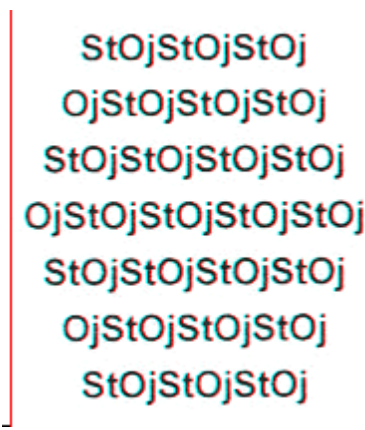

Udaljeni bat koraka došao mu je do očiju u mekom uzorku:

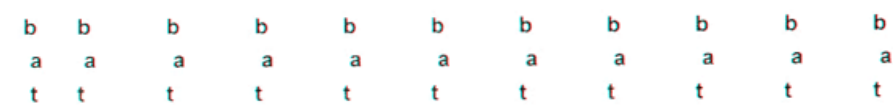

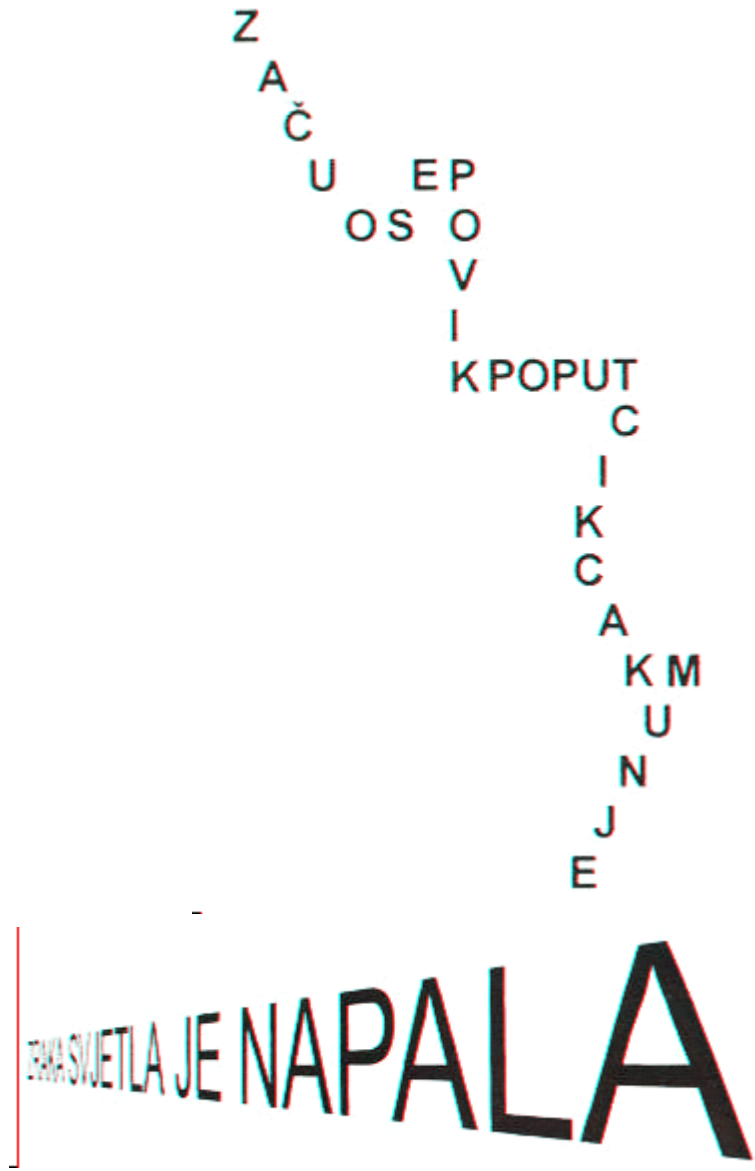

Bila je to potjera iz bolnice Gouffre Martel, koja je geofonom tražila Foylea i Jisbellu McQueen. Goruć Čovjek je nestao, ali ne prije nego što je ne znajući skrenuo progonitelje s traga nestalih bjegunaca.

Bio je natrag ispod Starog St. Pata, pojavljujući se samo tren nakon nestanka. Njegovi divlji bijegovi u nepoznato slali su ga uz geodezijske vremensko-prostorne crte koje su ga neumitno dovodile natrag u Sada iz kojeg je pokušavao pobjeći, jer u obratnoj krivulji vrijeme-prostora, njegovo Sada bilo je najdublje uleknuće u krivulji.

Mogao se baciti gore, gore, gore uz geodezijske crte u prošlost ili budućnost, ali neizbježno je morao pasti natrag u svoje vlastito Sada, poput bačene lopte hitnute uz kose zidove neizmjerne jame, da se spusti, zastane na tren, a onda otkotrlja natrag u dubinu.

Ali se još uvijek zalijetao u nepoznato u svom očaju.

Opet je jauntirao.

Bio je na plaži Jervis na australijskoj obali.

Kretanje vode je vikalo: "LOGGERMIST CROTEHAVEN!"

Šum valova zasljepljivao ga je svjetlom baterije reflektora:

Gully Foyle i Robin Wednesbury stajali su pred njim. Tijelo čovjeka ležalo je na pijesku koji je bio poput octa u ustima Gorućeg Čovjeka. Vjetar koji mu je dirao lice imao je okus pakpapira. Foyle je otvorio usta i uzviknuo. Zvuk je izišao u zvjezdanim mjehurićima: Foyle je zakoračio. "GRASH?" odjeknuo je pokret. Gorući Čovjek je jauntirao. Bio je u uredu Dr. Sergeja Orela u Šangaju. Foyle je opet bio pred njim, govoreći u oblicima svjetla:

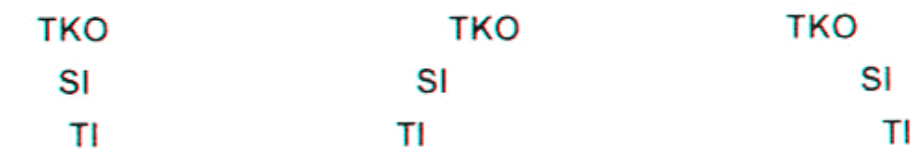

Zatreptao je natrag u agoniju Starog St. Pata i ponovo jauntirao.

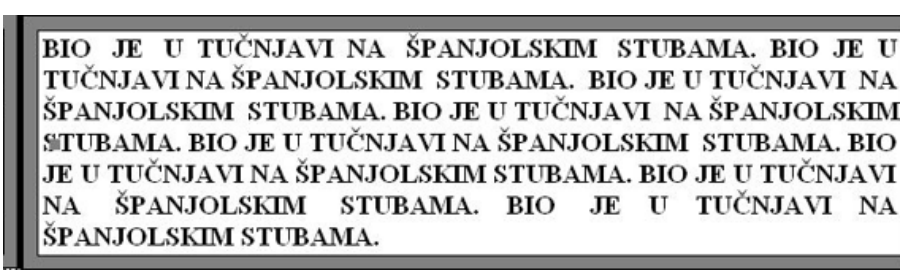
BIO JE U TUČNJAVI NA ŠPANJOLSKIM STUBAMA. BIO JE U TUČNJAVI NA ŠPANJOLSKIM STUBAMA. BIO JE U TUČNJAVI NA ŠPANJOLSKIM STUBAMA. BIO JE U TUČNJAVI NA ŠPANJOLSKIM STUBAMA. BIO JE U TUČNJAVI NA ŠPANJOLSKIM STUBAMA. BIO JE U TUČNJAVI NA ŠPANJOLSKIM STUBAMA. BIO JE U TUČNJAVI NA ŠPANJOLSKIM STUBAMA.

Gorući Čovjek je jauntirao.

Ponovo je bilo hladno, s okusom limuna, i vakuum mu je grebao kožu neizrecivim pandžama. Virio je kroz prozor srebrnaste jole. Iskrzane planine Mjeseca uzdizale su se u pozadini. Kroz prozor je mogao vidjeti zveketavu buku pumpi za krv i pumpi za kisik i čuti galamu kretanja Gullyja Foylea prema njemu. Grebanje vakuuma uhvatilo mu je grlo u gušeći stisak.

Geodezijske crte vremen-prostora odnijele su ga natrag u Sad pod Starim St. Patom, gdje je manje od dvije sekunde proteklo otkad je prvo otpočeo svoju frenetičnu bitku. Još jednom, poput gorućeg koplja, bacio se u nepoznato.

Bio je u katakombama Škopaca na Marsu. Bijeli puž koji je bio Lindsay Joyce grčio se pred njim.

"NE! NE! NE!" njen pokret je vrištao. "NEMOJ ME POVRIJEDITI. NEMOJ ME UBITI. NE MOLI... MOLIM... MOLIM..."

Gorući Čovjek otvorio je svoja tigrovska usta i nasmijao se. "Boli je," rekao je. Zvuk njegovog glasa pekao mu je oči.

"Tko si ti?" prošaputao je Foyle.

Goruć Čovjek se trgnuo.

"Previše svjetla," rekao je. "Manje svjetla.'

Foyle je koraknuo naprijed. "BLAA-GAA-DAA-MAWW!" zauralo je pokret.

Goruć Čovjek je poklopio uši u agoniji. "Preglasno," povikao je. "Ne kreći se toliko glasno."

Pokreti grčeće žene-Škopca još uvijek su vrištali, preklinjali: "NEMOJ ME POVRIJEDITI. NEMOJ ME POVRIJEDITI."

Goruć Čovjek se opet nasmijao. Ona je bila nijema za normalne ljude, ali njegovim izmiješanim čulima njeno značenje bilo je očito. "Slušaj je. Ona vrišti. Moli. Ne želi umrijeti. Ne želi biti povrijeđena. Slušaj je."

"TU NAREDBU JE DALA OLIVIA PRESTEIGN. OLIVIA PRESTEIGN. NE JA. NEMOJ ME POVRIJEDITI. OLIVIA PRESTEIGN."

"Ona nam govori tko je dao tu naredbu. Zar ne možeš čuti? Slušaj očima. Ona kaže Olivia."

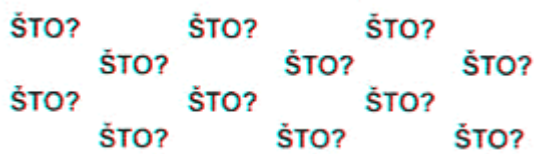

Šahovsko svjetlucanje Foyleovog pitanja bilo je prejako za njega. Goruć Čovjek opet je rastumačio agoniju žene-Škopca.

"Ona kaže Olivia. Olivia Presteign. Olivia Presteign. Olivia Presteign."

Jauntirao je. Pao je natrag u jamu pod Starim St. Patom, i najednom su mu njegova zbunjenost i očaj rekli da je mrtav. To je bio kraj Gullyja Foylea. To je bila vječnost, i pakao je bio stvaran. Ono što

je vidio bila je prošlost koja prolazi njegovim trošnim čulima u zadnjem trenutku smrti. Ono što je trpio morat će trpjeti do kraja vremena. Bio je mrtav. Znao je da je mrtav.

Odbio se pokoriti vječnosti.

Opet se bacio u nepoznato.

Goreći Čovjek je jauntirao.

Bio je u svjetlucavoj magli snježna pahulja grozd zvijezda.

Dodir leptirovih krila na njegovoj koži.

Okus niske hladnih bisera u njegovim ustima

Njegova izmješana kaleidoskopska čula nisu mu mogla reći gdje je, ali je znao da želi ostati u tom Nigdje zauvijek

"Zdravo, Gully."

"Tko je to?"

"Ovdje Robin."

"Robin?"

"Robin koja je bila Wednesbury."

"Koja je bila?"

"Koja je sada Robin Yeovil?"

"Ne razumijem. Jesam li mrtav?"

"Ne, Gully."

"Gdje sam?"

"Daleko, daleko od Starog St. Pata."

"Ali gdje?"

"Ne mogu odvojiti vremena da objasnim, Gully. Imaš samo nekoliko trenutaka tu."

"Zašto?"

"Zato što još nisi naučio kako jauntirati kroz prostor-vrijeme. Moraš se vratiti i naučiti."

"Ali znam. Morao bih znati. Sheffield je rekao da sam jauntirao kroz svemir do 'Nomada'... devetsto tisuća kilometara."

"To je tada bila slučajnost, Gully, i opet ćeš to uraditi... nakon što se naučiš... Ali to ne radiš sada. Još ne znaš kako se zadržati... kako pretvoriti bilo koje Sada u stvarnost. Vratiti ćeš se u Stari St. Pat za koji tren."

"Robin, upravo sam se sjetio. Imam lošu vijest za tebe."

"Znam, Gully."

"Tvoja majka i sestre su mrtve."

"Znam to već dugo, Gully."

"Koliko dugo?"

"Trideset godina."

"To je nemoguće."

"Ne, nije. Ovo je veoma, veoma daleko od Starog St. Pata. Čekala sam da ti kažem kako da se spasiš iz vatre, Gully. Hoćeš li poslušati?"

"Nisam mrtav?"

"Ne."

"Poslušat ću."

"Tvoja čula su sasvim zbrkana. To će uskoro proći, ali neću ti davati upute kao lijevo ili desno ili gore ili dolje. Reći ću ti ono što sada možeš razumjeti."

"Zašto mi pomažeš... nakon onog što sam ti napravio?"

"To je sve oprošteno i zaboravljeno, Gully. Sad me slušaj. Kad se vratiš u Stari St. Pat, okreni se dok ispred tebe ne budu najglasnije sjene. Jasno?"

"Da."

"Idi prema glasnoj buci dok ne osjetiš duboko peckanje po koži. Tu stani."

"Tu stanem."

"Okreni se pola kruga u sažimanje i osjećaj padanja. Slijedi to."

"Slijedim to."

"Proći ćeš kroz čvrstu površinu svjetla i doći do ukusa kinina. To je ustvari klupko žice. Guraj ravno kroz kinin dok ne vidiš nešto što zvuči kao klavirski čekići. Biti ćeš na sigurnom."

"Kako ti sve to znaš, Robin?"

"Podučio me stručnjak, Gully." Osjetio se utisak smijeha. "Samo što nisi pao natrag u prošlost. Peter i Saul su ovdje. Oni kažu au revoir i sretno. I Jiz Dagenham je tu. Sretno, dragi Gully..."

"Prošlost? Ovo je budućnost?"

"Da, Gully."

"Jesam li ja tu? Je li... Olivia -?"

A onda je padao dolje, dolje, dolje niz crte prostor-vremena natrag u užasnu jamu Sada.

Šesnaest

Njegova čula razmrsila su se u bjelokosno-zlatnoj Zvjezdanoj odaji

Dvorca Presteign. Vid je postao vid i vidio je visoka ogledala i vitraže, zlatom opšivenu knjižnicu s androidom knjižničarem na knjižničarskim ljestvama. Sluh je postao sluh i čuo je androidsku tajnicu kako kucka po ručnom snimaču kuglica za Louis Quinze stolom. Okus je postao okus i pijuckao je konjak koji mu je robot barmen uručio.

Znao je da je stjeran u kut, suočen sa životnom odlukom, ignorirao je svoje neprijatelje i razgledao neprestani smiješak urezan na barmenovo lice, klasični irski osmijeh.

"Hvala vam," rekao je Foyle.

"Zadovoljstvo mi je, gospodine," odgovorio je robot i sačekao sljedeći šlagvort.

"Lijep dan danas," primijetio je Foyle.

"Uvijek je lijep dan negdje, gospodine," kezio se robot.

"Odvratan dan," rekao je Foyle.

"Uvijek je lijep dan negdje, gospodine," odgovorio je robot.

Foyle se okrenuo ostalima. "To sam ja," rekao je, pokazujući na robota. "To smo svi mi. Brbljamo o slobodnoj volji, ali smo samo odgovor... mehanička reakcija u predviđenim brazdama. Pa... evo me, čekam da odgovorim. Pritisnite gumbe i ja ću skakati." Imitirao je snimljeni glas robota. "Zadovoljstvo mi je uslužiti vas, gospodine." Najednom ih je njegov glas ošinuo. "Što hoćete?"

Nelagodno su se pomakli. Foyle je bio potučen, ispečen, mučen... a ipak je preuzimao kontrolu nad svima njima.

"Postavit ćemo prijetnje," rekao je Foyle. "Bit ću obješen, raščetvoren, skuhan u ulju, mučen u paklu ako ne... Što? Što vi hoćete?"

"Hoću moje vlasništvo," rekao je Presteign, hladno se smiješeći.

"Devet i nešto kilograma PyrEa. Da. Što nudite?"

"Ne nudim ništa, gospodine. Zahtijevam što je moje."

Y'ang-Yeovil i Dagenham počeli su govoriti. Foyle ih je ušutkao. "Jedan po jedan gumb, gospodo. Trenutno me Presteign pokušava natjerati da skočim." Okrenuo se Presteignu. "Pritisni jače, krv i novac, ili nađi drugi gumb. Tko si ti da postavljaš zahtjeve u ovakvom trenu?"

Presteign je stisnuo usne. "Zakon..." počeo je.

"Što? Prijetnje?" Foyle se nasmijao. "Da se mene uplaši da nešto napravim? Ne budite imbecilni. Obratite mi se kao na Silvestrovo, Presteigne... bez milosti, bez oprosta, bez licemjerja."

Presteign se naklonio, duboko udahnuo, i prestao se smiješiti. "Nudim vam moć," rekao je. "Usvajanje za mog nasljednika, partnerstvo u Presteign Enterprises, poglavarstvo u klanu i bratstvu. Zajedno možemo posjedovati svijet."

"S PyrEom?"

"Da."

"Vaš prijedlog je zabilježen i odbijen. Hoćete li ponuditi svoju kćer?"

"Oliviju?" Presteignu je zastao dah i stisnuo je pesnice,

"Da, Oliviju. Gdje je ona?"

"Ti šljamu!" povikao je Presteign. "Smeće... Obični lopove... Usuđuješ se da..."

"Hoćete li ponuditi svoju kćer za PyrE?"

"Da," odgovorio je Presteign, jedva čujno.

Foyle se okrenuo Dagenhamu. "Pritisni svoj gumb, lubanjo," rekao je.

"Ako će se razgovor voditi na ovakvoj razini..." odbrusio je Dagenham.

"Hoće. Bez milosti, bez oprosta, bez licemjerja. Što nudiš?"

"Slavu."

"Ah?"

"Ne možemo ponuditi novac ili moć. Možemo ponuditi čast. Gully Foyle, čovjek koji je spasio Unutarnje Planete od uništenja. Možemo ponuditi sigurnost. Izbrisat ćemo ti kriminalni dosje, dati ti uvaženo ime, osigurati mjesto u Predvorju slavnih."

"Ne," oštro je dobacila Jisbella McQueen. "Nemoj prihvatiti. Ako hoćeš biti spasitelj, uništi tajnu. Nemoj dati PyrE nikome."

"Što je PyrE?"

"Tišina!" odbrusio je Dagenham.

"To je termonuklearni eksploziv koji se aktivira samo mišlju... psihokinezom," rekla je Jisbella.

"Kakvom mišlju?"

"Bilo čijom željom da eksplodira, usmjerenom na njega. To ga dovodi do kritične mase ako nije izoliran Inertnim Olovnim Izotopom."

"Rekao sam ti da šutiš," zarežao je Dagenham.

"Ako ćemo svi imati šansu s njim, ja hoću svoju."

"Ovo je veće od idealizma."

"Ništa nije veće od idealizma."

"Foyleova tajna jeste," promrmljao je Y'ang-Yeovil. "Ja znam koliko je relativno nebitan PyrE u ovom trenu." Nasmiješio se Foyleu. "Sheffieldov pomoćnik je čuo dio vašeg razgovora ugodnog u Starom St. Patu. Znamo za svemirsko jauntiranje."

Nastala je iznenadna tišina.

"Svemirsko jauntiranje," uzviknuo je Dagenham. "Nemoguće. Nisi to mislio."

"Jesam to mislio. Foyle je pokazao da svemirsko jauntiranje nije nemoguće. Jauntirao je devetsto tisuća kilometara od jednog napadača VS. do olupine 'Nomada'. Kao što sam rekao, to je bitnije od PyrEa. Volio bih prvo raspraviti tu stvar."

"Svi su govorili što oni hoće," rekla je Robin Wednesbury polagano. "Što ti hoćeš, Gully Foyle?"

"Hvala ti," odgovorio je Foyle. "Hoću biti kažnjen."

"Što?"

"Hoću biti očišćen," rekao je gušećim glasom. Stigmata se počela pojavljivati na njegovom zavijenom licu. "Hoću platiti za ono što sam učinio i izravnati račun. Hoću se riješiti ovog prokletog križa koji nosim... ove boli koja mi lomi kralježnicu. Hoću natrag u Gouffre Martel. Hoću lobo, ako je zaslužujem... a znam da je zaslužujem. Hoću -"

"Hoćeš bjekstvo," prekinuo ga je Dagenham. "Nema bjekstva."

"Hoću oslobađanje!"

"Ne dolazi u obzir," rekao je Y'ang-Yeovil. "Previše je toga vrijednog zaključano u tvojoj glavi da se izgubi lobotomijom."

"Nadišli smo lake djetinjaste stvari kao što su zločin i kazna." dodao je Dagenham.

"Ne," pobunila se Robin. "Uvijek mora biti grijeha i oprosta. To nikad nećemo nadići."

"Zarada i gubitak, grijeh i oprost, idealizam i realizam," nasmiješio se Foyle. "Svi vi ste tako sigurni, tako jednostavni, tako jednostrani. Ja sam jedini u dvojbi. Da vidimo koliko ste zbilja sigurni. Dat ćete nam Oliviju, Presteigne? Meni, da? Hoćete li je dati zakonu? Ona je

ubojica."

Presteign se pokušao dići, a onda klonuo u svoj naslonjač.

"Mora biti oprosta, Robin? Hoćeš li oprostiti Oliviji Presteign? Ona je ubila tvoju majku i sestre."

Robin je posivjela u licu. Y'ang-Yeovil pokušao se pobuniti.

"Vanjski Sateliti nemaju PyrE. Sheffield je to otkrio. Hoćete li ga ipak upotrijebiti na njima? Hoćete li moje ime pretvoriti u opću anatemu... poput Lyncha ili Boycotta?"

Foyle se okrenuo Jisbelli. "Hoće li te tvoj idealizam odvesti natrag u Gouffre Martel da odslužiš svoju kaznu? A ti, Dagenhame, da li ćeš je se odreći? Pustiti je da ode?"

Slušao je povike i gledao konfuziju na tren, gorak i suzdržan.

"Život je tako jednostavan," rekao je. "Ova odluka je tako jednostavna, zar ne? Da li da poštujem Presteignovo pravo svojine? Dobro planeta? Jisbelline ideale? Dagenhamov realizam? Robininu savjest? Pritisnite gumb i gledajte kako robot skače. Ali ja nisam robot. Ja sam čudovište univerzuma... razmišljajuća životinja... i pokušavam nazrijeti jasan izlaz iz ovog živog blata. Da li da dam PyrE svijetu i pustim ga da se uništi? Da li da naučim svijet kako da jauntira kroz svemir i pustim nas da raširimo ovu našu nakaznu predstavu, galaksiju po galaksiju, po cijelom univerzumu? Što je odgovor?"

Robot barmen bacio je svoju čašu za miješanje koktela preko sobe s odjekujućim praskom. U začuđenoj tišini koja je uslijedila, Dagenham je progunđao: "Kvragu! Moja radijacija je opet poremetila vaše lutke, Presteigne."

"Odgovor je da," rekao je robot sasvim razgovijetno.

"Što?" upitao je Foyle, osupnut.

"Odgovor na vaše pitanje je da."

"Hvala vam," rekao je Foyle.

"Zadovoljstvo mi je, gospodine," odgovorio je robot. "Čovjek je kao prvo član društva, a pojedinac kao drugo. Morate se slagati s društvom, bez obzira odabralo ono uništenje ili ne."

"Sasvim se pokvario," rekao je Dagenham nestrpljivo. "Isključite ga, Presteigne."

"Čekajte," zapovijedio je Foyle. Pogledao je iskeženi osmijeh ugraviran na čečičnom licu robota. "Ali društvo može biti tako glupo. Tako zbunjeno. Bili ste očevidac ovog razgovora."

"Da, gospodine, ali morate podučavati, ne naređivati. Morate podučiti društvo."

"Da jauntiraju svemirom? Zašto? Zašto dosegnuti zvijezde i galaksije? Zbog čega?"

"Zato što ste živi, gospodine. Isto tako biste mogli pitati: Zbog čega je život? Ne raspitujte se o njemu. Živite ga."

"Sasvim ludo," protisnuo je Dagenham.

"Ali fascinantno," promrmljao je Y'ang-Yeovil.

"Mora biti nešto više u životu osim pukog življenja," rekao je Foyle robotu.

"Onda to iznađite sami, gospodine. Ne tražite od svijeta da stane samo zato što vi imate dvojbe."

"Zašto se ne možemo svi zajedno pomaći naprijed?"

"Zato što ste svi različiti. Niste leminzi. Neki moraju povesti, i nadati se da će ostatak slijediti."

"Tko vodi?"

"Ljudi koji moraju... opsjednuti ljudi, gonjeni ljudi."

"Ljudi čudovišta."

"Svi ste vi čudovišta, gospodine. Ali oduvijek ste bili čudovišta. Život je čudovišan. To je njegova nada i slava."

"Hvala vam najljepše."

"Bilo mi je zadovoljstvo, sir."

"Izvukli ste situaciju."

"Uvijek je lijep dan negdje, gospodine," iskezio se robot. Tada je zaiskrio, začangrljao i srušio se.

Foyle se okrenuo ostalima. "Ta stvar je u pravu," rekao je, "a vi niste. Tko smo mi, bilo tko od nas, da donosimo odluke u ime svijeta? Neka svijet sam donosi svoje odluke. Tko smo mi da čuvamo tajne od svijeta? Neka svijet sazna i sam odluči. Dođite u Stari St. Pat."

Jauntirao je; oni su ga slijedili. Taj kvart je još bio ograđen kordonom i do tad se skupila ogromna gomila. Toliko je neopreznih i znatiželjnih jauntiralo u zadimljeno zgarište da je policija postavila zaštitno indukcijsko polje da ih zadrži van. I pored toga, fakini, tragači za suvenirima i neodgovorni pokušavali su ujauntirati u ruševinu, samo da bi ih opeklo indukcijsko polje i otišli, jaučući.

Na znak Y'ang-Yeovila, polje je isključeno. Foyle je prošao kroz

vruće zgarište do istočnog zida katedrale koji je ostao uspravan do visine od pet metara. Opipao je pušeće kamenove, pritisnuo, i gurnuo. Začula se strugajuća tutnjava i metar-sa-metar-i-pol komad zida se počeo otvarati i tada zapeo. Foyle ga je uhvatio i povukao. Komad je zadrhtao; tada su nagorjele šarke popustile i kamena ploča se skrunila.

Dva stoljeća ranije, kad je organizirana religija bila ukinuta i pravovjerni vjernici svih vjera bilo otjerani pod zemlju, neke bogobojazne duše su konstruirale tajnu nišu u Starom St. Patu i pretvorile je u oltar. Zlato raspeća još je sijalo sjajem vječite vjere. U podnožju križa nalazila se mala crna kutija od Inertnog Olovnog Izotopa.

"Je li to znak?" prodahtao je Foyle. "Je li to odgovor koji tražim?"

Zgrabio je teški sef prije nego što ga se bilo tko mogao dočepati. Jauntirao je sto metara do ostataka stubišta katedrale koje su se sučeljavale s Petom avenijom. Tamo je otvorio sef pred očima začuđene gomile. Uzvik panike oteo se ekipi Obavještajne koja je znala istinu o njegovom sadržaju.

"Foyle!" povikao je Dagenham.

"Za ime Božje, Foyle!" povikao je Y'ang-Yeovil.

Foyle je izvadio jednu šipku PyrEa, boje jodnog kristala, veličine cigarete... pola kile transplutonskih izotopa u čvrstoj otopini.

"PyrE!" zaurlao je gomili. "Uzmite ga! Zadržite ga! To je vaša budućnost. PyrE!" Bacio je šipku u gomilu i zaurlao preko ramena: "SanFran. Postaja Russian Hill."

Jauntirao je St. Louis-Denver do San Francisca, stižući na postaju Russian Hill gdje je bilo četiri sata poslijepodne i ulice bile krcate jauntistima koji su obavljali kasne kupovine.

"PyrE!" zaurlao je Foyle. Njegovo đavolje lice sjajilo je krvavocrveno. Bio je užasavajući prizor. "PyrE. To je opasnost! To je smrt! To je vaše. Natjerajte ih da vam kažu što je to. Nome!" dobacio je svojoj potjeri kad je stigla, i jauntirao.

Bio je sat za ručak u Nomeu, i drvosječe koji su dojauntirali iz pilana na biftek i pivu bili su osupnuti čovjekom tigrovskog lica koji je bacio jednu šipku od pola kile jodno obojene slitine usred njih i povikao na uličnom govoru: "PyrE! Čuješ ja, čovjek? Slušaj ja, vi. PyrE je prljava smrt za sve nas. Sve nas! Nemoj nagađate, vi. Natjerajte da vam kažu za PyrE, je sve!"

Dagenhamu, Y'ang-Yeovilu i ostalima koji su dojauntirali za njim, kao i uvijek, nekoliko sekundi prekasno, doviknuo je: "Tokyo. Carska postaja!" Nestao je djelić sekunde prije nego što su njihovi pucnji stigli

do njega.

Bilo je devet sati britkog, vjetrovitog jutra u Tokiju, i ljudi iz jutarnjeg špica koji su se kretali Carskom postajom pored ribnjaka šarana bili su paralizirani samurajem tigrovskog lica koji se pojavio i dobacio im šipku neobične kovine i nezaboravna upozorenja i bukvice.

Foyle je nastavio do Bangkoka gdje je pljuštala kiša, i Delhija gdje je bjesnio monsun... uvijek progonjen na svom kursu bijesnog psa. U Bagdadu je bilo tri ujutro i posjetioci noćnih klubova i barova koji su kružili vječitih pola sata prije zatvaranja duž cijelog svijeta pijano su mu klicali. U Parizu i opet u Londonu bila je ponoć i gomile na Champs Elysees i na Picadilly Circusu bile su galvanizirane Foyleovom pojavom i strastvenim podbadanjem.

Nakon što je odvukao svoje progonitelje preko tri četvrt svijeta za pedeset minuta, Foyle im je dopustio da ga dostignu u Londonu. Dopustio im je da ga obore, uzmu mu IOI sef iz ruku, prebroje preostale šipke PyrEa i zalupe i zaključaju sef.

"Ostalo je dovoljno za rat. Dostatno za uništenje... sravnjenje... ako se usudite." Smijao se i jecao u histeričnom trijumfu. "Milijuni za obranu, ali ni centa za preživljavanje."

"Shvaćaš li što si učinio, ti prokleti ubojico?" povikao je Dagenham.

"Znam što sam učinio."

"Pet kila PyrEa raštrkano po svijetu! Jedna misao i svi ćemo - Kako da ga dobijemo natrag, a da im ne kažemo istinu? Za ime Božje, Yeo, drži tu gomilu na odstojanju. Ne puštaj ih da čuju ovo."

"Nemoguće."

"Onda jauntirajmo."

"Ne," zaurlao je Foyle. "Neka čuju ovo. Neka čuju sve."

"Ti si lud, čovječe. Dao si napunjen pištolj djeci."

"Prestani ih tretirati kao djecu i prestat će se ponašati kao djeca. Tko si kog vraga ti da se igraš redara?"

"O čemu to govoriš?"

"Prestani ih tretirati kao djecu. Objasni im napunjeni pištolj. Iznesi sve na čistac." Foyle se divljački nasmijao. "Završio sam posljednje savjetovanje u Zvjezdanoj odaji. Širom sa m razotkrio posljednju tajnu. Od sada nema više tajni... Nema više govorenja djeci što im je najbolje da znaju... Pusti ih sve da odrastu. Već je i vrijeme."

"Kriste, on jest poludio."

"Jesam li? Uručio sam život i smrt natrag ljudima koji obavljaju življenje i umiranje. Običnog čovjeka su dosta vodili i mamuzali gonjeni ljudi poput nas... Opsjednuti ljudi... Ljudi tigrovi koji ne mogu ne goniti svijet pred sobom. Mi smo svi tigrovi, nas trojica, ali tko smo kog vraga mi da donosimo odluke u ime svijeta samo zato što smo opsjednuti? Neka svijet sam donese vlastiti izbor između života i smrti. Zašto bismo mi bili osedlani tom odgovornošću?"

"Nismo osedlani," rekao je Y'ang-Yeovil tiho. "Nagnati smo. Prisiljeni smo prihvatiti odgovornost od koje se prosječni čovjek ustеže."

"Onda neka se prestane ustezati. Neka prestane bacati svoju dužnost i krivnju na grbaču prvog čudaka koji naiđe i zagrabi je. Hoćemo li mi vječito biti žrtveni jarci svijeta?"

"Proklet bio!" bjesnio je Dagenham. "Zar ne shvaćaš da ne možeš vjerovati ljudima? Ne znaju dovoljno za svoje dobro!"

"Onda ih pusti naučiti ili umrijeti. Svi smo mi skupa u ovome. Hajdemo živjeti zajedno ili umrijeti zajedno."

"Želiš li umrijeti u njihovom neznanju? Moraš smisliti način da dobijemo te šipke natrag bez da sve sasvim razotkrijemo."

"Ne. Ja vjerujem u njih. Bio sam jedan od njih prije nego što sam postao tigar. Svi oni mogu postati neprosječni ako ih neki udar probudi kao što je mene."

Foyle se stresao i naglo jauntirao na bronzanu statuu Erosa, petnaest metara iznad Picadilly Circusa. Klimavo se namjestio i razdrao: "Slušaj ja, svi vi! Slušaj, čovjek! Ću propovijedati, ja. Pazi sad, vi!"

Odgovorio mu je urlik.

"Vi svinje, vi. Brljate kao svinje, je sve. Imate najviše u sebi, a koristite najmanje. Čujete me, vi? Imate milijun u sebi, a trošite sitniš. Imate genija u sebi a mislite luđaka. Imate srca u sebi a osjećate prazninu. Svi vi. Svaki vi..."

Rugali su mu se. Nastavio je histeričnom strastvenošću opsjednutih.

"Treba rat da vas natjera trošiti. Treba frka da vas natjera misliti. Treba izazov da vas napravi velikima. Ostalo vrijeme sjedite lijeni, svinje. Svinje, vi! U redu, prokleti bili! Izazivam vas, ja. Umrite ili živite i budite veliki. Raznesite sebe do Krista u nebo ili dođite nađite mene, Gullyja Foylea, i ja vas učinim ljudima. Učinim vas velikima. Dam vam zvijezde."

Nestao je.

Jauntirao je uzduž geodezijskih crta prostor-vremena do Drugokamo i Drugogdje. Stigao je u kaos. Visio je u nestabilnom para-Sad na tren i onda se skotrljao natrag u kaos.

"Može se uraditi," pomislio je. "Mora se uraditi."

Opet je jauntirao, goruće koplje bačeno iz nepoznatog u nepoznato, i opet se skotrljao natrag u kaos para-prostora i para-vremena. Bio je izgubljen u Nigdje.

"Vjerujem," pomislio je. "Imam vjeru."

Opet je jauntirao i opet nije uspio.

"Vjeru u što?" pitao je sebe, plutajući u limbu.

"Vjeru u vjeru," odgovorio je sebi. "Nije neophodno imati nešto u što će se vjerovati. Samo je neophodno vjerovati da negdje ima nečega vrijednog vjerovanja."

Jauntirao je posljednji put i snaga njegove volje da vjeruje transformirala je para-Sad njegovog nasumičnog odredišta u stvarno...

SADA: Rigel u Orionu, gorući plavo-bijelo, pet stotina i četrdeset svjetlosnih godina od Zemlje, deset tisuća puta svjetliji od Sunca, kotao energije okružen s trideset i sedam masivnih planeta... Foyle je lebdio, smrzavajući se i gušeći u svemiru, licem u lice s nevjerojatnom sudbinom u koju je vjerovao, ali koja je još bila nezamisliva. Lebdio je u svemiru jedan zasljepljujući tren, isto toliko bespomoćan, isto toliko začuđen, pa ipak isto toliko neizbježan kao i prvo stvorenje sa škrgama koje je izišlo iz mora i ležalo zijevajući na pradrevnoj plaži u zori-povijesti života na Zemlji.

Jauntirao je kroz svemir, pretvarajući para-Sad u...

SADA: Vega u Liri, AO zvijezda dvadeset šest svjetlosnih godina od Zemlje, gorući plavlje od Rigela, bez planeta, ali okružena rojem blještećih kometa čiji gasoviti repovi su svjetlucali preko plavo-crnog svemira.

I opet je pretvorio sada u SADA: Canopus, žut poput Sunca, ogroman, gromovit u nijemim prostranstvima svemira u koji je konačno zašlo stvorenje koje je nekad imalo škrge. Stvorenje je lebdjelo, zijevajući na plaži univerzuma, bliže smrti nego životu, bliže budućnosti nego prošlosti, deset vrsta iza kraja svijeta. Čudilo se masama prašine, meteora i čestica koje su opasivale Canopusa u

širokom, ravnom prstenu poput prstenova Saturna i širine Saturnove orbite...

SADA: Aldeberan u Biku, čudovišna crvena zvijezda iz para zvijezda čijih je šesnaest planeta plelo elipse velike brzine oko svojih kružećih roditelja. Bacao se kroz prostor-vrijeme s rastućom smjelošću...

SADA: Antares, M1 crveni džin, sparen poput Aldeberana, dvije stotine i pedeset svjetlosnih godina od Zemlje, okružen s dvjesto pedeset planetoida veličine Merkura, klime raja...

I konačno... SADA.

Bio je privučen utrobi svog rođenja. Vratio se na "Nomad", sada zavaren u masu Sargasso asteroida, dom izgubljenih Znanstvenih Ljudi koji su prebirali svemirske puteve između Marsa i Jupitera... dom Josepha koji je istetovirao Foyleovo tigrovsko lice i spario ga s djevojkom, Moirom.

Bio je natrag na "Nomadu".

Gully Foyle mi je ime

Tera me broji pod svoje

U dubokom svemiru živim

I zvijezde su odredište moje.

Djevojka Moira našla ga je u njegovom spremištu za alat na "Nomadu", skupljenog u čvrstu fetalnu loptu, ispijenog lica, očiju koje su gorjele božanskim otkrovenjem. Mada je asteroid odavno bio popravljen i učinjen nepropusnim, Foyle je još činio pokrete užasne egzistencije koja ga je izrodila godinama prije.

Ali sada je spavao i meditirao, probavljujući i shvaćajući velebnost koju je naučio. Probudio se iz zanosa u trans i izlebdio iz spremišta, prolazeći pored Moire sa slijepim očima, okrznuvši zapanjenu djevojku koja je koraknula u stranu i pala na koljena. Lutao je praznim prolazima i vratio se u utrobu spremišta. Opet se skupio i bio izgubljen.

Ona ga je jednom dotakla; nije se pomakao. Izgovorila je ime koje

mu je bilo ispisano na licu. Nije odgovorio. Okrenula se i pobjegla u unutrašnjost asteroida, u svetinju nad svetinjama gdje je Joseph kraljevao.

"Moj suprug nam se vratio," rekla je Moira.

"Tvoj suprug?"

"Bog-čovjek koji nas je zamalo uništio."

Josephovo lice se ljutito smrklo.

"Gdje je on? Pokaži mi!"

"Nećeš ga povrijediti?"

"Svi dugovi moraju se platiti. Pokaži mi."

Joseph ju je slijedio do spremišta na "Nomadu" i zaokupljeno se zagledao u Foylea. Ljutnju na njegovom licu zamijenilo je čuđenje. Dotakao je Foylea i obratio mu se; još nije bilo odgovora.

"Ne možeš ga kazniti," rekla je Moira. "On umire."

"Ne," odgovorio je Joseph tiho. "On sanja. Ja, svećenik, znam takve snove. Uskoro će probuditi i saopćiti nama, njegovom narodu, svoje misli."

"A onda ćeš ga kazniti."

"On je to već našao u sebi," rekao je Joseph.

Smjestio se van spremišta. Djevojka, Moira, potrčala je zavojitim hodnicima i vratila se nekoliko trenutaka kasnije sa srebrnim lavorom tople vode i srebrnim poslužavnikom s hranom. Nježno je okupala Foylea i onda stavila poslužavnik pred njega poput žrtvene ponude. Onda se smjestila pored Josepha... pored svijeta... spremna da sačeka buđenje.

OKO NA NEBU

© *Eye in the Sky* by Philip K. Dick, 1957.

1

Skretač protonskih zraka belmontskog Bevatrona iznevjerio je svoje pronalazače u četiri sata poslijepodne 2. listopada 1959. Ono što se slijedeće dogodilo, dogodilo se trenutno. Ne više adekvatno skretana - i stoga ne više pod kontrolom - šest-milijardi-voltna zraka pružila se gore prema krovu prostorije, zapalivši usput promatračku platformu koja se nadnosila nad magnet oblika uštipka.

Osmero je ljudi stajalo na platformi u tom trenu: grupa gostiju na razgledavanju i njihov vodič. Lišeno platforme, osam osoba je palo na pod Bevatronove prostorije i ležalo povrijeđeno i u stanju šoka dok magnetsko polje nije isključeno i jaka radijacija djelomično neutralizirana.

Od njih osmero, četvero je moralo biti hospitalizirano. Dvoje, manje ozbiljno opečeno, bilo je zadržano na promatranju. Ostalo dvoje je pregledano, zaliječeno i onda otpušteno. Lokalne novine u San Franciscu i Oaklandu izvijestile su o tom događaju. Odvjetnici žrtava počeli su pripremati tužbe. Nekoliko zvaničnika povezanih s Bevatronom završilo je na smetlištu, skupa sa Wilcox-Jonesovim skretačkim sistemom i njegovim gorljivim pronalazačima. Radnici su stigli i počeli popravljati fizičku štetu.

Incident je trajao samo nekoliko trenutaka. U 4:00 započelo je pogrešno skretanje, i u 4:02 osmero ljudi palo je dvadeset metara kroz fantastično nabijenu protonsku zraku koja se pružala iz kružne unutarnje komore magneta. Vodič, mladi crnac, pao je prvi i bio prvi koji je udario u pod prostorije. Posljednji koji je pao bio je mladi tehničar iz obližnjeg postrojenja za navođene projektile. Kad je grupa izvedena na platformu on se odvojio od ostalih, okrenuo k hodniku i zavukao ruku u džep tražeći cigarete.

Da nije skočio naprijed da dohvati svoju ženu, vjerojatno ne bi pao s ostalima. To je bilo posljednje jasno sjećanje: ispuštanje cigareta iz ruke i uzaludno posezanje da uhvati Marshin lepršajući, padajući rukav kaputa...

Cijelo jutro Hamilton je sjedio u laboratoriji za istraživanje

projektila, ne radeći ništa osim šiljenja olovaka i zabrinuto se preznojavajući. Oko njega osoblje je nastavilo s radom; tvrtka je i dalje radila. U podne se Marsha pojavila, nasmiješena i privlačna, odjevena elegantno nalik jednoj od pitomih pataka u Golden Gate parku. Istog trena bio je pobuđen iz svoje mračne letargije tim mirisavim i vrlo skupocjenim malim stvorenjem koje je uspio uloviti, svojinom koju je cijenio više i od svog hi-fi sustava i svoje zbirke dobrog whiskeya.

"Što je bilo?" pitala je Marsha, načas se smjestivši na rub njegovog stola od sive kovine, isprepličući prste u rukavicama, nemirno mašući vitkim nogama. "Požurimo jesti da možemo otići tamo. Ovo je prvi dan da im onaj skretač radi, onaj dio koji si htio vidjeti. Jesi li zaboravio? Jesi li spreman?"

"Spreman sam za plinsku komoru", odgovorio joj je Hamilton neljubazno. "I ona samo što nije spremna za mene."

Marshine smeđe oči su se raširile; njena živahnost poprimila je ozbiljne, dramatične primjese. "Što je? Još tajnih stvari o kojima ne smiješ pričati? Dragi, nisi mi rekao da se nešto važno zbiva danas. Za doručkom si se šalio razigran kao psetance."

"Nisam znao za doručkom." Gledajući na sat, Hamilton je natmureno ustao. "Daj da ovo bude dobar obrok; mogao bi mi biti posljednji." Dodao je: "I ovo mi moglo biti posljednje razgledanje na koje idem."

Ali nije stigao do rampe na izlazu iz California Maintenace Labsa, a kamoli do restorana niz cestu od ophođene oblasti zgrada i postrojenja. Uniformirani teklič ga je zaustavio, s ispruženim uredno savijenim listom bijelog papira. "G. Hamiltone, ovo je za vas. Pukovnik T. E. Edwards tražio je da vam predam ovo."

Hamilton je nervozno razmotao papir. "Pa", rekao je blago svojoj ženi, "to je to. Idi sjedi u predvorju. Ako ne izađem za jedno sat vremena, idi kući i otvori konzervu svinjetine s grahom."

"Ali..." učinila je bespomoćnu gestu. "Zvučiš tako - tako prestrašeno. Znaš li što je u pitanju?"

Znao je što je. Naginjući se naprijed, poljubio ju je kratko u crvene, vlažne, i prilično uplašene usne. Tada, koračajući brzo niz hodnik za tekličem, krenuo je ka kompleksu ureda pukovnika Edwardsa, sobama za konferencije visokih razina gdje su velike zvjerke tvrtke sjedile zasjedajući.

Kad je sjeo, gusta, neprozirna prisutnost sredovječnih poslovnih ljudi uzdigla se oko njega: smjesa dima cigara, deodoranta i crne paste

za cipele. Stalni žamor kružio je oko izduženog metalnog konferencijskog stola. Najednom kraju sjedio je stari T. E. glavom, zakopan iza velike hrpe formulara i izvješća. Na nekom stupnju, svaki zvaničnik imao je svoje brdo zaštitnih papira, otvorene aktovke, pepeljare, čaše ustajale vode. Naspram pukovniku Edwardsu sjedio je zdepasti, uniformirani lik Charleya McFeyffea, satnik drotova iz osiguranja koji su vršili ophodnju tvrtkom u potrazi za projektilima, štiteći je od ruskih agenata.

"Evo vas", promrmljao je pukovnik T. E. Edwards, strogo ga zagledajući preko svojih naočala. "Ovo neće potrajati dugo, Jack. U pitanju je samo jedna stavka na dnevnom redu ovog savjetovanja; nećete morati prosjediti ništa drugo."

Hamilton nije rekao ništa. Napregnuto, s napetim izrazom lica, sjedio je čekajući.

"Ovo je o vašoj supruzi", počeo je Edwards, liznuvši svoj debeli palac i listajući izvješće. "Sad, koliko ja razumijem, nakon Sutherlandove ostavke, vi ste bili u potpunosti zaduženi za naše istraživačke laboratorije. Točno?"

Hamilton je klimnuo. Na stolu, njegove šake su vidljivo preblijedjele u potpunu, beskrvnu bjelinu. Kao da je već mrtav, pomislio je suho. Kao da već visi za vrat, ižmikan iz sveg života i sunčevog svjetla. Visi, poput jedne od Hormelovih šunki, u tamnom svetištu klaonice.

"Vaša supruga", nastavio je Edwards ozbiljno, dok su mu se staračka istočkana zapešća dizala i spuštala tokom okretanja stranica, "klasificirana je kao sigurnosni rizik po postrojenje." Kimnuo je k šutljivom satniku policije postrojenja. "McFeyffe mi je skrenuo pažnju na to. Trebao bih dodati, nevoljko."

"Nevoljko kao sam vrag", ubacio je McFeyffe, izravno Hamiltonu. Njegove tvrde, sive oči molile su priliku za ispriku. Hamilton ga je skamenjeno ignorirao.

"Vi ste, naravno", i dalje je mljeo Edwards, "upoznati sa sigurnosnim poretkom ovdje. Mi smo privatna tvrtka, ali naša mušterija je vlada. Nitko ne kupuje projektile osim Ujaka Sama. Tako da se moramo paziti. Skrećem vam pažnju na ovo da biste to razriješili na svoj vlastiti način. U prvom redu, to je vaša briga. Nama je samo bitno što ste vi na čelu našeg istraživačkog odjela. To čini cijelu stvar našim poslom." Pogledao je Hamiltona kao da ga nikad prije nije vidio - usprkos činjenici da je on taj koji ga je zaposlio 1949., prije dobrih deset godina, kad je Hamilton bio mlad, bistar, gorljiv elektronski inženjer, tek izišao iz MIT-a.

"Znači li to", pitao je Hamilton promuklo, gledajući svoje dvije šake kako se grčevito stežu i opuštaju, "da je Marshi zabranjen pristup postrojenju?"

"Ne", odgovorio je Edwards, "to znači da je vama zabranjen pristup povjerljivom materijalu dok se situacija ne izmjeni."

"Ali to znači..." Hamilton je čuo svoj glas kako se stišava do zapanjene šutnje. "To znači sav materijal s kojim ja radim."

Nitko nije odgovorio. Svi tvrtkini zvaničnici u prepunoj prostoriji sjedili su zavaljeni iza svojih aktovki i brda formulara. Negdje u kutu, klima-uređaj je piskao.

"Neka sam od Boga proklet", odjednom je rekao Hamilton, vrlo glasnim, razgovijetnim glasom. Nekoliko formulara je bilo iznenađeno prodrmano. Edwards ga je pogledao iskosa, s radoznalošću. Charley McFeyffe je zapalio cigaru i nervozno prošao mesnatom šakom kroz svoju prorijeđenu kosu. Izgledao je, u svojoj jednostavnoj smeđoj uniformi, poput trbušastog pozornika.

"Predočite mu optužbe", rekao je McFeyffe. "Dajte mu šansu da im se usprotivi. On ipak ima neka prava."

Neko vrijeme pukovnik Edwards se borio s nagomilanim podacima sigurnosnog izvješća. Tada je, lica potamnjelog od nelagodnosti, gurnuo cijelu stvar preko stola prema McFeyffeu. "Vaš odjel je to sastavio", promrmljao je, perući ruke od toga. "Vi mu recite."

"Hoćete reći da ćete to pročitati ovdje?" pobunio se Hamilton. "Pred trideset ljudi? U prisustvu svakog zvaničnika tvrtke?"

"Svi su oni vidjeli izvješće", rekao je Edwards, ne neljubazno. "Bilo je sastavljeno prije nekih mjesec dana i od tada cirkulira. Na kraju krajeva, mladiću moj, vi ste ovdje bitan čovjek. Ne bismo ovakvu stvar shvatili olako."

"Prvo", rekao je McFeyffe, očito postiđen, "imamo ovu stvar od FBI-a. To nam je proslijeđeno."

"Jeste li to zahtijevati?" zapitao je Hamilton otrovno. "Ili se samo dogodilo da cirkulira tamo-vamo po cijeloj državi?"

McFeyffe je pocrvenio. "Pa, recimo da smo ga zatražili. Kao rutinsku istragu. Bože moj, Jack, postoji i dosje o meni - čak postoji i dosje o Nixonu."

"Ne moraš čitati svo to smeće", rekao je Hamilton drhtavim glasom. "Marsha se upisala u Progresivnu stranku još '48. kad je bila brucošica na koledžu. Davala je novčane priloge Komitetu za pomoć španjolskim izbjeglicama. Bila je pretplaćena na In Fact. Sve sam te stvari i prije

čuo."

"Pročitaj tekući materijal", naložio je Edwards.

Pažljivo prebirajući po izvješću, McFeyffe je našao tekući materijal. "Gđa Hamilton napustila je Progresivnu stranku 1950. In Fact više ne izlazi. Tijekom 1952. pohađala je sastanke kalifornijske Udruge za umjetnost, znanost i zanimanja, paravanske organizacije s prokomunističkim sklonostima. Potpisala je stockholmski mirovni prijedlog. Upisala se u Savez za građanske slobode, koji neki opisuju kao proljevičarski."

"Što", zapitao je Hamilton, "proljevičarski znači?"

"Znači naklonjen grupama ili pojedincima, simpatizerima komunizma." McFeyffe je s naporom nastavio. "Na dan 8. svibnja 1953., gđa Hamilton je napisala pismo San Francisco Cronicleu protestirajući protiv protjerivanja Charlieja Chaplina iz Sjedinjenih Država - notornog komunističkog simpatizera. Potpisala je apel za spas Rosenbergovih: osuđenih izdajica. Obratila se 1954. skupu Almeidske lige žena glasača zalažući se za primanje Crvene Kine u UN - komunističke države. Pridružila se 1955. oaklandskom ogranku organizacije 'Međunarodni suživot ili smrt' koja ima ogranke u zemljama iza Željezne zavjese. A 1956 je dala novčani prilog Društvu za napredak obojenih." Naveo je iznos. "Četrdeset osam dolara i pedeset pet centi."

Nastupila je tišina.

"To je to?" upitao je Hamilton.

"To je relevantan materijal, da."

"Da li se tu spominje", rekao je Hamilton, pokušavajući svoj glas održati mirnim, "da je Marsha bila pretplaćena na Chicago Tribune? Da je bila aktivna u kampanji Adlaija Stevensona 1952.? Da je 1953. dala prilog Društvu za zaštitu životinja?"

"Ne vidim od kakvog bi značaja to moglo biti", rekao je Edwards nestrpljivo.

"To upotpunjava sliku! Svakako. Marsha je bila pretplaćena na In Fact - također je bila pretplaćena na New Yorker. Napustila je Progresivnu stranku kad i Wallace - upisala se u Mlade demokrate. Piše li to tu? Svakako, bila je znatiželjna glede komunizma, čini li je to komunistom? Sve što kažete je da Marsha čita ljevičarske časopise i sluša ljevičarske govornike - to ne potvrđuje da ona zastupa komunizam ili je pod partijskom stegom ili zagovara obaranje vlade ili..."

"Mi ne tvrdimo da je tvoja supruga komunist", rekao je McFeyffe.

"Mi kažemo da je ona sigurnosni rizik. Mogućnost da je Marsha komunist postoji."

"Dobri Bože", rekao je Hamilton uzaludno, "onda bih ja trebao dokazati da ona nije? To je to?"

"Mogućnost postoji", ponovio je Edwards. "Jack, pokušajte biti razumni; nemojte se uzrujati i početi urlati. Možda je Marsha crvena; možda nije. To nije u pitanju. Ono što imamo ovdje je materijal koji pokazuje da se vaša supruga interesira za politiku - i to radikalnu politiku. A to nije dobro."

"Marsha se zanima za mnoge stvari. Ona je inteligentna, obrazovana osoba. Ima na raspolaganju cijeli dan da saznaje razne stvari. Treba li samo ostajati u kući i samo-" Hamilton je tražio riječi - "i brisati prašinu? Spremati večeru i siti i kuhati?"

"Ovdje imamo niz", rekao je McFeyffe. "Priznajemo, ni jedna od tih stvari nije sama po sebi potvrda. Ali kad ih zbrojiš, dobiješ statistički prosjek... koji je jednostavno prokleto previsok, Jack. Tvoja žena je povezana sa previše ljevičarskih pokreta."

"Krivnja po pridruženosti. Ona je znatiželjna; zainteresirana je. Da li to što je bila tamo dokazuje da se ona slaže s onim što oni govore?"

"Mi ne možemo pogledati u njen um - a ne možeš ni ti. Sve što možemo procijeniti je ono što čini: grupe kojima se priključuje, peticije koje potpisuje, novac koji prilaže. To je jedini dokazni materijal koji imamo - moramo postupati po tome. Kažeš da ona ide na te sastanke ali se ne slaže s mišljenjima izraženim tamo. Pa pretpostavimo da policija prekine pornografsku predstavu i uhapsi cure i vlasnika lokala. Ali gledatelji se izvuku tako što kažu da im se predstava nije svidjela." McFeyffe je raširio ruke. "Da li bi bili tamo da im se nije sviđalo? Na jednoj predstavi, možda. Iz znatiželje. Ali ne na jednoj za drugom, redovno.

Tvoja žena bila je povezana s ljevičarskim grupama već deset godina, od svoje osamnaeste. Imala je dosta vremena da se odluči glede komunizma. Ali ona još uvijek odlazi na takve stvari; još uvijek se pojavljuje kad se nekakva komunjarska grupa organizira da protestira zbog nekog linčovanja na Jugu ili diže halabuku zbog najnovijeg proračuna za naoružanje. Meni se čini da činjenica da Marsha čita i Chicago Tribune nije ništa relevantnija od činjenice da čovjek koji je gledao pornografsku predstavu ide u crkvu. To dokazuje da on ima mnogo lica, možda čak i kontradiktornih lica... ali ostaje činjenica da jedno od tih lica uključuje uživanje u pornografiji. Njega ne hapse zato što ide u crkvu; hapse ga zato što voli pornografiju i ide je gledati.

Devedeset devet posto tvoje žene možda je prosječna punokrvna Amerikanka - može kuhati dobro, voziti pažljivo, plaćati porez, davati novac u dobrotvorne svrhe, mijesiti kolače za crkvenu lutriju. Ali onaj jedan preostali postotak mogao bi se povezati s Komunističkom partijom. I to je to."

Nakon kraće stanke Hamilton je nevoljko priznao: "Dosta si dobro izložio svoje argumente."

"Ja vjerujem u svoje argumente. Znam Marshu i tebe otkad si počeo raditi ovdje. Dragi ste mi oboje - kao i Edwardsu. Svima ste dragi. Ali, ipak nije to u pitanju. Dok nemamo telepatiju i ne možemo ući ljudima u um, moramo se oslanjati na ove statističke stvari. Ne, mi ne možemo dokazati da je Marsha agent strane sile. A ti ne možeš dokazati da nije. U neriješenoj situaciji, morati ćemo razriješiti sumnju na njenu štetu. Jednostavno si ne možemo priuštiti da postupimo drugačije." Trljajući svoju debelu donju usnu, McFeyffe je upitao: "Je li ti ikad palo na pamet zapitati se je li ona komunist?"

Nije. Znojeći se, Hamilton je sjedio i nijemo gledao uglačanu površinu stola. Uvijek je pretpostavljao da Marsha govori istinu, da je samo znatiželjna glede komunizma. Po prvi put, nelagodna sumnja požela je rasti. Statistički, to jeste bilo moguće.

"Pitat ću je", rekao je naglas.

"Hoćeš?" rekao je McFeyffe. "A što će ona reći?"

"Reći će da nije, naravno!"

Odmahujući glavom Edwards je rekao: "To ne vrijedi ništa, Jack. A ako promislite o tome, složit ćete se."

Hamilton je ustao. "Ona je vani u predvorju. Možete je svi pitati - uvesti je ovamo, pitati je sami."

"Neću se prepirati s vama", rekao je Edwards. "Vaša supruga je klasificirana kao sigurnosni rizik i do daljnjega ste suspendirani s posla. Ili donesite čvrste dokaze da ona nije komunist, ili je se riješite." Slegnuo je ramenima. "Imate karijeru, mladiću. Ovo je vaš životni poziv."

Listajući, McFeyffe je teškim korakom obišao stol. Sastanak je bio završen; savjetovanje o Hamiltonovoj pouzdanosti bilo je gotovo. Hvatajući tehničara za ruku, McFeyffe ga je poveo prema vratima. "Hajdemo odavde, idemo negdje gdje možemo disati. Što kažeš na piće? Nas troje, ti i ja i Marsha. Surovi Whiskey dolje u Safe Harboru. Mislim da su nam potrebni."

2

"Ne želim piće", rekla je Marsha naglašeno, reskim, britkim tonom. Blijeda i odlučna, okrenula se McFeyffeu, ignorirajući zvaničnike tvrtke koji su izlazili kroz predvorje. "Jack i ja upravo idemo do Bevatrona promatrati kako puštaju u rad novu opremu. Planirali smo to tjednima."

"Moj je auto na parkiralište", rekao je McFeyffe. "Odvest ću vas tamo." Ironično je dodao: "Ja sam drot - mogu vas lako uvesti unutra."

Dok se prašnjavi Plymouth penjao dugom uzbrdicom do Bevatronovih zgrada, Marsha je rekla: "Ne znam da li bih se smijala ili plakala ili što. Ne mogu vjerovati. Jeste li zbilja ozbiljni u svezi s tim?"

"Pukovnik Edwards predložio je da te Jack odbaci kao iznošen kaput", rekao je McFeyffe.

Ošamućena, potresena, Marsha je sjedila stežući svoje rukavice i torbicu. "Bi li to učinio?" pitala je svog muža.

"Ne", odgovorio je Hamilton, "čak ni da si i perverznjak, komunist i alkoholičarka sve skupa."

"Čuješ li to?" rekla je Marsha McFeyffeu.

"Čujem."

"Što ti misliš o tome?"

"Mislim da ste oboje sjajni ljudi. Mislim da bi Jack bio kučkin sin da učini išta drugo." McFeyffe je dovršio: "To sam rekao i pukovniku Edwardsu."

"Jedno od vas dvoje", rekao je Hamilton, "ne bi trebalo biti ovdje. Jedno od vas bi trebalo šutnuti kroz vrata. Trebao bih baciti novčić."

Pogođena, Marsha ga je bijesno pogledala, suznih smeđih očiju, prstiju koji su nemirno gužvali rukavice. "Zar ne vidiš?" prošaputala je. "Ovo je nešto užasno. Ovo je zavjera protiv tebe i mene. Protiv svih nas."

"I ja se osjećam prilično ušljivo", priznao je McFeyffe. Skrećući Plymuthom s glavnog puta, provezao je pored stražarske kućice i u teren Bevatrona. Drot na ulazu je salutirao i mahnuo; McFeyffe mu je

odmahnuo. "Na kraju krajeva, vi ste mi prijatelji... moja dužnost se pojavi i nagna me da sastavljam izvješća o svojim prijateljima. Slušanje blatećeg materijala, istraživanje tračeva - mislite da uživam u tome?"

"Uzmi tu svoju duž-" počeo je Hamilton, ali ga je Marsha presjekla.

"U pravu je; nije njegova krivnja. U ovome smo svi skupa, svo troje."

Automobil se zaustavio pred glavnim ulazom. McFeyffe je ugasio motor i njih troje su izišli i ravnodušno krenuli gore širokim betonskim stubama.

Nekoliko tehničara bilo je na vidiku i Hamilton se osvrnuo ka njima, na grupu okupljenu na stubama. Dobro obučeni mladi ljudi s kratkom kosom, leptir-mašnama, koji prijateljski čavrljaju. S njima je bila uobičajena šačica promatrača koji su, nakon što su provjereni na ulazu, krenuli unutra da uživaju u prizoru Bevatrona u radu. Ali tehničari su bili ti koji su interesirali Hamiltona; mislio je u sebi. To sam i ja.

Ili, pomislio je, to sam bio do sada.

"Vidimo se za minutu", rekla je Marsha tiho, dodirujući maramicom svoje suzama umrljane oči. "Idem u toalet da se sredim."

"U redu", promrmljao je, još duboko u mislima.

Ona je otišla i Hamilton i McFeyffe su stajali okrenuti jedan drugom u odjekujućem hodniku Bevatronove zgrade.

"Možda je ovo dobro", rekao je Hamilton. Deset godina je bilo mnogo vremena, dovoljno mnogo na bilo kojem poslu. A kuda je kretao? Bilo je to dobro pitanje.

"Imaš dosta prava da budeš ljut", rekao je McFeyffe.

Hamilton je rekao: "Namjere su ti dobre." Udaljio se sam i stajao s rukama u džepovima.

Naravno da je bio ljut. I bit će ljut dok se to pitanje lojalnosti ne sredi na ovaj ili onaj način. Ali nije u pitanju bilo to; bio je udarac njegovom sustavu, udar njegovom načinu života, cijelom njegovom rasponu navika. Raznim stvarima u koje je vjerovao i koje je predmnijevao. McFeyffe je zadro skroz u njegovu najdublju razinu postojanja; u njegov brak i ženu koja mu je značila više nego bilo tko na svijetu.

Više, shvatio je, nego bilo tko ili bilo što. Više nego njegov posao. Njegova vlastita lojalnost bila je prema njoj, i bilo je to čudno za shvatiti. Nije odista taj problem s lojalnošću bio ono što ga je

uznemirilo; bila je to pomisao da su on i Marsha bili odsječeni jedno od drugog, razdvojeni onim što se dogodilo.

"Da", rekao je McFeyffeu, "ljut sam kao sam vrag." "Možeš naći drugi posao. S tvojim iskustvom -"

"Moja žena", rekao je Hamilton. "Govorim o njoj. Misliš li da ću imati priliku da ti vratim za to? Volio bih to." Ali, pomislio je, zvučalo je djetinjasto kad je izgovorio. "Ti si bolestan", rekao je McFeyffeu, svejedno nastavljajući, dijelom zato što je htio da to izrekne i dijelom zato što nije znao što bi drugo radio. "Ti uništavaš nedužne ljude. Paranoične zablude -"

"Daj ohladi", rekao je McFeyffe nategnuto. "Imao si šansu, Jack. Godinama. Previše godina."

Dok je Hamilton uobličivao svoj odgovor, Marsha se vratila. "Puštaju unutra grupu redovnih posjetitelja. Velike zvjerke su se već nagledale." Sad je bila malo pribranija. "Ta stvar - taj novi skretač - trebao bi raditi."

Oklijevajući, Hamilton se okrenuo od zdepastog policajca. "Hajdemo, onda."

McFeyffe je krenuo za njima. "Ovo bi trebalo biti zanimljivo", rekao je, ne obraćajući se nikome posebno.

"Tako je", rekao je Hamilton odsutno, svjestan da drhti. Duboko udahnuvši ušao je u dizalo za Marshom i automatski se okrenuo prema prednjoj strani. McFeyffe je postupio isto; dok se dizalo penjalo, Hamilton je mogao vidjeti njegov pocrvenjeli vrat. McFeyffe također nije bio sabran.

Na drugom katu zatekli su mladog crnca, sa širokom trakom na rukavu, kako okuplja grupu promatrača. Pridružili su se grupi. Iza njih, ostali posjetitelji su strpljivo čekali svoj red. Bilo je tri sata i pedeset minuta; Wilcox-Jonesov skretački sustav već je bio doveden u fokus i aktiviran.

"Evo nas, sad", rekao je mladi crni vodič visokim, iskusnim glasom, dok ih je vodio iz hodnika do promatračke platforme. "Kretati ćemo se brzo da bi i ostali imali šansu. Kao što znate, belmontski Bevatron konstruirala je Komisija za atomsku energiju u svrhu naprednog istraživanja fenomena kozmičkih zraka umjetno stvorenih pod kontroliranim uvjetima. Središnji čimbenik Bevatrona je ogromni magnet čije polje ubrzava zraku protona i osigurava im rastuću ionizaciju. Ti protoni s pozitivnim nabojem se usmjeravaju u linearnu komoru iz Cockroft-Waltonove akceleracijske cijevi."

U skladu sa svojim sklonostima, promatrači su se neodređeno

smješkali ili ga ignorirali. Jedan visok, vitak, strog postariji gospodin stajao je kao da je progutao metlu, prekriženih ruku, odavajući utisak nezainteresiranog prezira prema znanosti uopće. Vojnik, primijetio je Hamilton: nosio je potamnjeli klin od kovine na svojoj pamučnoj jakni. Kvragu s njim, pomislio je gorko. Kvragu s patriotizmom uopće. I posebno i uopće. Ptice istog jata, vojnici i drotovi. Antintelektualno i anticrnački raspoloženi. Anti-sve osim pive, pasa, kola i oružja.

"Ima li brošura?" punačka, skupo odjevena sredovječna majka raspitivala se tiho, ali prodorno. "Htjeli bismo nešto što možemo pročitati i ponijeti kući. Za školu."

"Koliko ima volti tamo dolje?" njen dječak je dovikivao vodiču. "Ima li preko milijardu volti?"

"Malo iznad šest milijardi", objasnio je crnac strpljivo, "je elektronski poticaj u voltima koji će protoni primiti prije nego što budu skrenuti sa svoje orbite i van kružne komore. Svaki put kad zraka okrene jedan krug, njen naboj i brzina se povećavaju."

"Koliko brzo idu?" upitala je mršava, kompetentna žena u ranim tridesetima. Nosila je stroge naočale i poslovni kostim od grubog tkanja.

"Malo ispod brzine svjetlosti."

"Koliko puta okruže oko komore?"

"Četiri milijuna puta", odgovorio je vodič. "Njihova astronomska udaljenost je pet stotina tisuća kilometara. Tu udaljenost prelaze za 1.85 sekundi."

"Nevjerojatno", izlanula je skupo odjevena majka zapanjenim, glupim glasom.

"Kad protoni napuste linearni akcelerator", nastavio je vodič, "imaju energiju od deset milijuna volti ili, kako mi kažemo, deset MeV. Slijedeći problem je uvesti ih u kružnu orbitu u točno pravom položaju i pod točno pravim kutem, tako da ih može prihvatiti polje velikog magneta."

"Zar ne može magnet to učiniti?" pitao je dječak.

"Ne, bojim se da ne. Za to se koristi inflektor. Protoni s velikim nabojem vrlo lako napuštaju zadanu putanju i raspu se u svim smjerovima. Potreban je kompliciran sustav prilagodbi frekvencije da ih spriječi ulaziti u veću spiralu. A, kad je jednom zraka dostigla zahtjevani naboj, ostaje temeljni problem kako je izvući iz kružne komore."

Pokazujući dolje, ispod ograde platforme, vodič je pokazao na

magnet koji se nalazio ispod njih. Magnet, ogroman i upečatljiv, neodređeno je podsjećao na uštipak. Veoma glasno je zujao.

"Akceleracijska komora je unutar magneta. Ima sto dvadeset metara u duljinu. Nažalost, ne možete ga vidjeti odavde."

"Pitam se", zamislio se sjedokosi ratni veteran, "shvaćaju li graditelji ovog spektakularnog stroja da jedan od običnih Božjih uragana daleko nadilazi zbroj sve ljudski proizvedene sile, ovog i svih drugih strojeva skupa?"

"Sigurna sam da oni to shvaćaju", rekla mu je stroga mlada žena prijekorno. "Oni bi vam vjerojatno mogli reći u metar-kilo točno kolika je snaga uragana."

Veteran je osmotrio s odsutnim dostojanstvom. "Jeste li vi znanstvenik, madam?" upitao je blago.

Vodič je već izveo većinu svoje grupe van na platformu. "Poslije vas", rekao je McFeyffe Hamiltonu, sklanjajući se. Marsha je krenula ravno naprijed, a njen muž ju je slijedio. McFeyffe, pretvarajući se da ga zanimaju informacijske tablice zalijepljene na zid nad platformom, ušao je iza njih.

Uzimajući svoju ženu za ruku, Hamilton ju je jako stisnuo i rekao joj na uho: "Zar misliš da bih te odbacio? Ne živimo u nacističkoj Njemačkoj."

"Ne još", rekla je Marsha potišteno. Još uvijek je bila blijeda i potresena; skinula je većinu svoje šminke i usne su joj bile tanke i beskrvne. "Dušo, kad pomislim na one ljude kako su te uveli unutra i suočili sa mnom i mojim aktivnostima, kao da sam ja nekakva - kao da sam prostitutka ili tako nešto, ili možda potajno imam odnose s konjima... mogla bih ih samo tako ubiti. A Charley - mislila sam da nam je prijatelj. Mislila sam da se možemo osloniti na njega. Koliko je puta bio kod nas na večeri?"

"Ne živimo ni u Arabiji", podsjetio ju je Hamilton. "Samo zato što ga hranimo ne znači da nam je krvni brat."

"To je zadnji put da sam ikad ispekla pitu s limunom. I sve drugo što on voli. On i njegove narančaste podvezice. Obećaj mi da nikad nećeš nositi podvezice."

"Čarape s gumom i ništa drugo." Privijajući je sebi, rekao joj je: "Hajdemo gurnuti tog kopilana u magnet."

"Misliš da bi ga probavio?" Marsha se blijedo nasmiješila. "Vjerojatno bi ga ispljunuo. Previše neprobavljiv."

Iza njih, majka s dječakom je tumarala okolo. McFeyffe se držao

sasvim odostraga, ruku nabitih u džepove, mesnatog lica opuštenog u neraspoloženju.

"Ne izgleda baš sretno", primijetila je Marsha. "Na neki način mi ga je žao. Nije njegova krivica."

"A čija je?" Lagano, kao da se šali, Hamilton ju je upitao: "Krvopijnih, kapitalističkih zvijeri sa Wall Streeta?"

"Čudan način izražavanja", rekla je Marsha uznemireno. "Nisam prije čula da koristiš takve riječi." Najednom ga je stegnula. "Ne misliš zaista da -" prestajući, naglo se otrgla od njega. "Misliš. Ti misliš da je to možda istina."

"Da je što možda istina? Da si bila u Progresivnoj stranci? Vozio sam te na sastanke u mom starom Chevyju, sjećaš se? Znao sam to deset godina."

"Ne to. Ne ono što sam radila. Ono što to znači - što oni kažu da znači. Misliš tako, zar ne?"

"Pa", rekao je nespretno, "nemaš kratkovalni odašiljač dolje u podrumu. Bar ne nijedan koji sam ja primijetio."

"Jesi li tražio?" Njen glas bio je hladan i optužujući. "Možda i imam; ne budi toliko siguran. Možda sam ovdje da sabotiram ovaj Bevatron, ili što kog vraga ovo već je."

"Govori tiše", opomenuo ju je Hamilton.

"Nemoj mi naređivati." Bijesna, jadna, ustuknula je od njega pravo u mršavog, strogog starog vojnika.

"Pazite, mlada damo", upozorio ju je vojnik, čvrsto je odmičući od ograde. "Ne biste htjeli pasti preko."

"Najveći problem prilikom gradnje", govorio je vodič, "bio je jedinica za skretanje koja se koristi da izvede protonsku zraku iz kružne komore i na sudar s njenom metom. Nekoliko metoda je korišteno. Prvobitno je oscilator bio isključivan u kritičnom trenutku; to je dopuštalo protonima da krenu spiralno na gore. Ali takvo skretanje bilo je previše nesavršeno."

"Zar nije točno", rekao je Hamilton grubo, "da je u starom ciklotronu na Berkeleyu jednog dana zraka potpuno izmakla?"

Vodič ga je zainteresirano pogledao. "Tako kažu, da."

"Čuo sam da je progorjela jedan ured. Da se još mogu vidjeti opečena mjesta na zidu. I da je noću, kad su svjetla isključena, radijacija još vidljiva."

"Po njima se ona vidi kao plavi oblak", složio se vodič. "Jeste li vi

fizičar, gospodine?"

"Elektroničar", obavijestio ga je Hamilton. "Interesira me skretač; površno poznajem Lea Wilcoxa."

"Ovo je Leov veliki dan", primijetio je vodič. "Upravo su pustili njegovu jedinicu u rad tamo dolje."

"Koja je?" upitao je Hamilton.

Pokazujući dolje, vodič je istakao kompliciranu aparaturu sjedne strane magneta. Niz zaštićenih ploča pridržavao je debelo tamnosivu cijev, nad kojom je bila montirana složena skupina cjevčica ispunjenih tekućinom. "To je djelo vašeg prijatelja. On je tu negdje, gleda."

"Kako se čini da radi?"

"Još nisu odredili."

Iza Hamiltona, Marsha se povukla na stražnji dio platforme. On je krenuo za njom. "Pokušaj se ponašati kao odrasla osoba", rekao joj je tihim, ljutitim šapatom. "Kad smo već ovdje, htio bih vidjeti što se događa."

"Ti i tvoja znanost. Žice i cjevčice - te stvari su ti važnije od mog života."

"Došao sam ovo vidjeti i to ću i učiniti. Nemoj mi to kvariti, ne pravi scenu."

"Ti si taj koji pravi scenu."

"Zar nisi već napravila dosta štete?" Namrgođeno joj okrećući leđa, Hamilton se progurao pokraj kompetentne poslovne žene, pored McFeyffea, do rampe koja je vodila od promatračke platforme natrag u hodnik. Kopao je po džepu tražeći svoju kutiju cigareta kad se prvi zlokobni vrisak sirena za opasnost začuo preko tihog zujanja magneta.

"Natrag!" povikao je vodič, mašući svojim mršavim crnim rukama. "Radijacijski zaslon..."

Bijesan zujeći urlik nahrupio je na platformu. Oblaci svjetlucavih čestica jurnuli su na gore, eksplodirali, i popadali po užasnutim ljudima. Odvratni smrad paljevine opekao im je noseve; panično su se laktali i gurali na stražnji dio platforme.

Pojavila se pukotina. Jedan potporanj od kovine, sasvim progoren djelovanjem jake radijacije, rastalio se, savinuo i sasvim popustio. Sredovječna majka je zinula i vrisnula glasno i prodorno. U paničnom naguravanju, McFeyffe se borio da ode s načete platforme i zasljepljujućeg očitovanja jake radijacije koje je cvrčalo svugdje. Sudario se s Hamiltonom; odgurnuvši uspaničenog drota, Hamilton je

skočio pored njega i očajnički posegnuo za Marshom.

Njegova odjeća se zapalila. Oko njega, gorući ljudi su se gurali i tiskali da se maknu s platforme dok se, polagano, platforma naginjala napred, na tren stajala tako i onda se raspala.

Po cijeloj zgradi Bevatrona, automatska alarmna zvona su bučala. Ljudski i mehanički užasnuti krici miješali su se u kakofoniju buke. Pod ispod Hamiltona je popustio. Napuštajući čvrsto stanje, čelik i beton i plastika i žice postali su nasumične čestice. Instinktivno je podigao ruke; prevrtao se licem naprijed u nejasnu mrlju strojeva dolje. Gadan vuuuš kad mu je zrak napustio pluća; gips je padao na njega, oprljeni komadići pepela koji su treptali i pržili. Tada je, na tren, prolazio kroz isprepletenu kovinsku mrežu koja je štitila magnet. Vrisak razderanog materijala i užasna prisutnost jake radijacije koja ga je obljevala...

Udario je snažno. Bol je postao vidljiv; svijetla šipka koja je postala meka i apsorbirajuća, poput radioaktivne čelične vune. Izvijao se, širio i tiho ga obuzeo. Bio je, u svojoj agoniji, točka vlažne organske materije, koju je nečujno upijala neograničena ploča gustih kovinskih vlakana.

Tada je čak i to uminulo. Svjestan groteskne razbijenosti svog tijela, ležao je na inertnoj hrpi, pokušavajući besciljno, refleksno, ustati. I shvaćajući istovremeno da za nikog od njih više nema ustajanja. Ne za neko vrijeme.

3

U tami, nešto se pomaklo. Dugo je ležao slušajući. Očiju zatvorenih, tijela opuštenog, suzdržavao se od pokreta i postao, koliko je god moguće, jedno ogromno uho. Zvuk je bio ritmični tap-tap, kao da je nešto ušlo u tamu i slijepo pipalo okolo. Beskrajno dugo on je kao divovsko uho to analizirao, a onda je on kao divovski mozak shvatio da je to roleta koja kucka o prozor, i da je on u bolničkoj sobi.

Kao obično oko, optički živac i ljudski mozak, percipirao je mutan oblik svoje žene, koji je lelujao i udaljavao se, na par metara od kreveta. Zahvalnost ga je preplavila. Marsha nije bila spaljena jakom radijacijom, hvala Bogu za to. Nijema molitva zahvalnosti zamutila mu je mozak; opustio se i uživao u toj čistoj radosti.

"Vraća se svijesti", primijetio je dubok autoritativan glas liječnika.

"Rekla bih." Marsha je govorila. Njen glas kao da je dolazio sa znatne udaljenosti. "Kad ćemo biti sigurni?"

"Odlično sam", rekao je Hamilton naglo.

Istog trena, lik se odvojio i doplutao. "Dušo", uzdisala je Marsha, vukući ga i pritiskujući s ljubavlju. "Nitko nije poginuo - svi su dobro. Čak i ti." Poput velikog mjeseca, oduševljeno mu se smiješila. "McFeyffe je uganuo nogu, ali će to proći. Misle da dječak ima potres mozga."

"Što je s tobom?" upitao je Hamilton slabašno.

"I ja sam odlično." Pokazala mu se, okrećući se da je može vidjeti cijelu. Umjesto svog šik kaputića i haljine, imala je na sebi običnu bijelu bolničku kutu. "Radijacija mi je sagorjela većinu odjeće - dali su mi ovo." Stidljivo je dotakla svoju smeđu kosu. "I vidi - kraća je. Ošišala sam izgoreni dio. Izrast će opet."

"Smijem li ustati?" pitao je Hamilton, pokušavajući se popeti u sjedeći položaj. U glavi mu se vrtjelo; najednom je opet bio ispružen, pokušavajući doći do daha. Komadići mraka su plesali i vrtjeli se oko njega; zatvorio je oči i nestrpljivo čekao da prođu.

"Bit ćete slabi neko vrijeme", obavijestio ga je doktor. "Šok i gubitak krvi." Dotaknuo je Hamiltonovu ruku. "Prilično ste se gadno

posjekli. Poderani potporanj, ali uspjeli smo izvaditi komadiće."

"Tko je najgore prošao?" pitao je Hamilton, zatvorenih očiju.

"Arthur Silvester, stari vojnik. Nije uopće izgubio svijest, ali bih volio da jest. Izgleda da je slomio kralježnicu. Dolje je na kirurškom."

"Previše je krt, rekao bih", primijetio je Hamilton, opipavajući svoju ruku. Bila je previjena bijelim plastičnim zavojem.

"Ja sam bila najmanje povrijeđena", rekla je Marsha zastajkujući. "Ali sam sasvim izgubila svijest. Mislim, zbog radijacije. Pala sam ravno u glavnu zraku; sve što sam vidjela bile su iskre i munje. Odmah su je isključili, naravno. Nije trajalo dulje od djelića sekunde." Tužno je dodala: "Činilo se poput milijun godina."

Liječnik, mlad čovjek urednog izgleda, odgurnuo je pokrivač i izmjerio Hamiltonovo bilo. Na rubu kreveta, visoka medicinska sestra je učinkovito bdjela. Oprema je povučena s Hamiltonovog lakta. Činilo se da su stvari pod kontrolom.

Činilo se... ali nešto nije bilo u redu. Mogao je to osjetiti. Duboko u njemu bio je uznemirujući osjećaj da je nešto temeljno pogrešno namješteno.

"Marsha", najednom je rekao: "Ti osjećaš to?"

Oklijevajući, Marsha mu je prišla. "Osjećam što, dušo?"

"Ne znam. Ali tu je."

Nakon jednog napetog, neodlučnog trenutka, Marsha se okrenula liječniku: "Rekla sam vam da je nešto u pitanju. Zar nisam to rekla kad sam se vratila?"

"Svi koji izađu iz šoka imaju osjećaj nestvarnosti", obavijestio ju je doktor. "To je uobičajen osjećaj. Nakon dan do dva će nestati. Sjetite ste, oboje ste dobili injekcije za smirenje. I prošli ste užasnu stvar; ono što vas je pogodilo imalo je veliki naboj."

Ni Hamilton ni njegova žena nisu progovorili. Gledali su jedno u drugo, svako od njih pokušavajući da protumače izraz na licu onog drugog.

"Pretpostavljam da smo imali sreće", rekao je Hamilton oklijevajući. Njegova molitva radosti izblijedila je u duboku nesigurnost. Što je to? Svjesnost nije bila racionalna; nije je mogao odrediti. Gledajući po sobi nije mogao uočiti ništa što bi bilo neuobičajeno.

"Veoma sretni", dometnula je sestra. Ponosno, kao da je ona osobno odgovorna za to.

"Koliko ću dugo morati ostati ovdje?"

Liječnik je razmišljao. "Možete otići kući večeras, ja mislim. Ali trebali biste ostati u krevetu dan ili dva. Oboje trebate dosta odmora, slijedećih tjedan dana. Predlažem stručnu bolničarku."

Hamilton je zamišljeno rekao: "Ne možemo si to priuštiti."

"To će biti plaćeno, naravno." Liječnik je zvučao uvrijeđeno. "Savezna vlada se brine za ovo. Da sam na vašem mjestu, ja bih brinuo o tome da ponovo stanem na noge."

"Možda mi se više sviđa ovako", rekao je Hamilton jetko. Nije naglašavao; neko vrijeme je utonuo u tmurna razmišljanja o svojoj situaciji.

Bez obzira na nesreću, nije se promijenila. Utoliko nije, jer dok je on ležao u nesvijesti, pukovnik T. E. Edwards umro je od srčanog udara. Nije se činilo vjerojatno.

Kad su liječnik i sestra uvjereni da odu, Hamilton je rekao svojoj ženi: "Pa, sad imamo ispriku. Nešto što možemo reći susjedima, da objasnimo zašto nisam na poslu."

Marsha je tužno kimnula. "Zaboravila sam na to."

"Morat ću pronaći nešto što ne uključuje tajni materijal. Nešto što nema veze s nacionalnom obranom." Smrknuto je razmišljao: "Kao što je Einstein rekao tamo '54. Možda ću biti vodoinstalater. Ili TV serviser, to mi više leži."

"Sjećaš li što si oduvijek želio raditi?" Smještena na rub kreveta, Marsha je sjedila zamišljeno proučavajući svoju skraćenu, ponešto raščupanu kosu. "Htio si dizajnirati nove krugove za magnetofone. I za kratkovalni radio. Htio si postati veliko ime u visokovjernoj reprodukciji zvuka, kao Bogen i Thorens i Scott."

"To je točno", rekao je s onoliko ubjeđenja koliko je bilo moguće. "Hamiltonov Trinauralni zvučni sustav. Sjećaš li se one noći kad smo to izmislili? Tri cartridgea, igle, pojačala, zvučnici. Postavljeni u tri sobe. Po jedan čovjek u svakoj sobi, sluša svaki sustav. A svaki sustav svira drugu kompoziciju."

"Na jednom ide Brahmsov dvostruki koncert", dometnula je Marsha sa slabašnim entuzijazmom. "Sjećam se toga."

"Jedan svira Vjenčanje Stravinskog. I jedan svira glazbu za lutnju Dowlanda. Onda se mozgovi trojice ljudi uklone i povežu jezgrom Hamiltonovog trinauralnog zvučnog sustava, Hamiltonovim glazbenofonskim orto-kolom. Osjećaji tri mozga se miješaju u strogom matematičkom odnosu, zasnovanom na Planckovoj konstanti." Ruka

ga je počela žigati; užurbano je završio. "Rezultirajuća kombinacija se unese u magnetofon i pusti na 3:14 puta prvobitnoj brzini."

"I sluša na kristalnom sustavu." Marsha se brzo nagnula na dolje i zagrlila ga. "Dušo, kad sam se osvijestila pomislila sam da si mrtvac. Tako mi svega - izgledao si kao mrtvac, sav bijel i nijem i nepokretan. Mislila sam da će mi srce puknuti."

"Osiguran sam", rekao je ozbiljno. "Bila bi bogata."

"Ne želim biti bogata." Ljuljajući se jadno naprijed-natrag, još ga grleći, Marsha je prošaputala: "Gle što sam ti napravila. Zato što mi je bilo dosadno i bila sam znatiželjna i zafrkavala se okolo s političkim čudacima, ti si izgubio svoj posao i budućnost. Mogla bih sama sebe udariti. Trebala sam znati da ne trebam potpisati onu stockholmsku mirovnu stvar kad ti radiš na navođenim projektilima. Ali kad god mi netko uruči peticiju, uvijek se zanesem. Jadne ugnjetavane mase."

"Ne brini za to", rekao joj je kratko. "Da je ovo bilo '43., ti bi bila normalna a McFeyffe bi izgubio posao. Kao opasan fašist."

"I jest", rekla je Marsha gorljivo. "On jest opasan fašist."

Hamilton je odgurnuo ženu. "McFeyffe je ekstremni domoljub i reakcionar. Ali ga to ne čini fašistom. Ukoliko ne vjeruješ da svatko tko nije -"

"Nemojmo pričati o tome", prekinula ga je Marsha. "Ti se ne bi trebao micati, zar ne?" Snažno, grozničavo, ga je poljubila u usta. "Pričekaj da dođeš kući."

Kad se odmakla, stegnuo ju je za rame. "Što je? Što to nije u redu?"

Tupo je odmahnula glavom. "Ne mogu odrediti. Ne mogu uočiti. Otkad sam se osvijestila, stalno se čini da je iza mene. Osjetila sam to. Kao da -" Gestikulirala je. "Očekujem da se okrenem i vidim - ne znam što. Nešto što se krije. Nešto užasno." Zadrhtala je zastrašeno. "To me plaši."

"I mene plaši."

"Možda ćemo ustanoviti", rekla je Marsha tiho. "Možda to nije ništa... samo šok i sedativi, kao što je liječnik rekao."

Hamilton nije vjerovao u to. A nije ni ona.

Jedan od bolničkih liječnika odvezao ih je kući, zajedno sa strogom mladom poslovnom ženom. I ona je bila u jednostavnoj bolničkoj kuti. Njih je troje šutke sjedilo na stražnjem sjedalu, dok je Packardov kombi išao mračnim ulicama Belmonta.

"Mislim da imam par napuklih rebara", rekla im je žena otvoreno. Netom je dodala: "Ja se zovem Joan Reiss. Oboje sam vas već vidjela... bili ste u mojoj trgovini."

"Koja je to trgovina?" upitao je Hamilton nakon što je predstavio sebe i svoju ženu.

"Knjižara i trgovina umjetninama na El Caminu. Prošlog kolovoza kupili ste Skirin portfolio Chagalla."

"Točno je", priznala je Marsha. "Bio je Jackov rođendan... stavili smo ih na zid. Dolje, u audiofilnoj sobi."

"Podrumu", objasnio je Hamilton.

"Bila je jedna stvar", rekla je Marsha najednom, grčevito stežući prstima svoju torbicu. "Jeste li primijetili liječnika?"

"Primijetili?"

Bio je zbunjen. "Ne, ne naročito."

"To i hoću reći. Bio je samo - pa, mrlja. Kao liječnici koje vidiš u reklamama za zubnu pastu."

Joan Reiss je napeto slušala. "Što je?"

"Ništa", rekao joj je Hamilton kratko. "Privatan razgovor."

"I sestra. Bila je ista, nekako skupljena. Kao od svih medicinskih sestara koje si ikad vidio."

Hamilton je zamišljeno pogledao kroz prozor kola u noć. "To je rezultat masovne komunikacije", zaključio je. "Ljudi sebe oblikuju u skladu s reklamama. Zar ne, gđice Reiss?"

Gđica Reiss je rekla: "Htjela sam vas pitati nešto. Bilo je nešto što sam primijetila i začudilo me."

"Što to?" upitao je Hamilton sumnjičavo; gđica Reiss nije nikako mogla znati o čemu pričaju.

"Policajac na platformi... baš prije nego što se srušila. Zašto je bio tamo?"

"Došao je s nama", rekao je Hamilton ljutito.

Gđica Reiss pogledala ga je pažljivo. "Je li? Mislila sam možda..." Ostavila je rečenicu nedovršenom. "Činilo mi se da se okrenuo i krenuo natrag baš prije nego što je pala."

"Da", rekao je Hamilton. "Osjetio je da popušta. I ja sam, ali sam žurio u drugom smjeru."

"Hoćete reći da ste se namjerno vratili? Kad ste se mogli spasiti?"

"Moja supruga", rekao joj je Hamilton mrzovoljno.

Gđica Reiss je klimnula glavom, očito zadovoljna objašnjenjem. "Ispričavam se... sav ovaj šok i napor. Imali smo sreće. Neki nisu. Zar to nije čudno: neki od nas su se izvukli skoro bez ozljeda, a onaj jadni vojnik, g. Silvester, sa slomljenom kralježnicom. Baš da se zapitate."

"Baš sam vam htio reći", progovorio je liječnik koji je vozio. "Arthur Silvester nije slomio kralježnicu. Izgleda da mu napukao kralježak i oštetio slezena."

"Sjajno", promrmljao je Hamilton. "Što je s vodičem? Nitko nije spomenuo njega."

"Neke unutrašnje ozljede", odgovorio je liječnik. "Nisu još dali dijagnozu."

"Da li on čeka u šupi za alat?" pitala je Marsha.

Liječnik se nasmijao. "Mislite Bill Laws? On je bio prvi kojeg su iznijeli; ima prijatelje među osobljem."

"I još jedna stvar", rekla je Marsha naglo. "S obzirom na to koliko smo pali i uz svu tu radijaciju - nitko od nas nije bio zbilja ozlijeđen. Evo nas troje kako idemo okolo kao da se ništa nije dogodilo. To je nestvarno. Bilo je previše lako."

Hamilton je iritirano rekao: "Vjerojatno smo pali u cijelu gomilu sigurnosnih naprava. Boga mu -" Bilo je još toga što je htio reći, ali ih nije uspio izreći. U tom trenutku jak, intenzivan bol ošinuo mu je desnu nogu. S uzvikom je poskočio, udarivši glavom u krov automobila. Unezvjereno pipajući, povukao je nogavicu na vrijeme da ugleda malo, krilato stvorenje kako ispada.

"Što je to?" nestrpljivo je upitala Marsha. A onda je i ona vidjela. "Pčela." Hamilton je bijesno nagazio pčelu, gnječeći je pod cipelom. "Ubola me. Baš u list." Ružna crvena nateklina se već pojavila. "Zar nisam imao dosta nevolja?"

Liječnik je brzo zaustavio auto pored puta. "Jeste li je ubili? Uvuku se u automobil dok stoje na parkiralištu. Baš mi je žao - je li vam dobro? Imam kremu koju možete staviti."

"Preživjet ću", promrmljao je Hamilton, lagano masirajući oteklinu. "Pčela. Kao da već nismo imali dovoljno nevolja za jedan dan."

"Uskoro ćemo biti kod kuće", rekla je Marsha utješno, gledajući kroz prozor kola. "Gđice Reiss, uđite i popijte piće s nama."

"Pa", okolišala je gđica Reiss, cupkajući usnu tankim, koščatim prstom. "Prijala bi mi šalica kave, ako imate viška."

"Svakako da imamo", rekla je Marsha brzo. "Moramo se držati skupa, svih nas osmoro. Preživjeli smo tako užasno iskustvo."

"Nadajmo se da je gotovo", rekla je gđica Reiss zabrinuto.

"Amen na to", dodao je Hamilton. Trenutak kasnije kola su skrenula uz rubnik i zaustavila se; stigli su kući.

"Baš lijepo mjestašce imate", komentirala je gđica Reiss dok su izlazili iz kola. U večernjem sumraku, moderna trosobna kalifornijska kuća u rančerskom stilu čekala ih je da se popnu stubama na prednju verandu. A sjedeći na verandi, također čekajući, bio je veliki žuti mačak, šapa skupljenih pod sebe.

"To je Jackov mačak", rekla je Marsha, preturajući po torbici da nađe ključ. "Hoće da ga nahranimo." Mačku je uputila: "Uđi unutra, Tupamaco. Nećeš dobiti hranu ovdje vani."

"Kakvo smiješno ime", primijetila je gđica Reiss, uz prizvuk nelagodnosti. "Zašto ga tako zovete?"

"Zato što je glup", odgovorio je Hamilton kratko.

"Jack sve svoje mačke naziva tako", objasnila je Marsha. "Prethodna se zvala Veletikvan."

Veliki mačak otrcanog izgleda ustao je i skočio na stazu. Prišavši Hamiltonu, očešao mu se o nogu. Gđica Reiss gledala je s očitom odvratnošću. "Nikad se nisam mogla navići na mačke", otkrila je. "Tako su prevrtljive i podmukle."

Obično bi Hamilton na to održao kraću propovijed o stereotipima. Ali u tom trenu, nije ga bilo naročito briga što gđica Reiss misli o mačkama. Stavljajući svoj ključ u bravu, gurnuo je prednja vrata i upalio svjetlo. Svijetla kućica se ukazala pred očima i dame su ušle. Za njima je ušao Tupamaca, krećući ravno ka kuhinji, žutog repa uzdignutog poput antene.

Još u bolničkoj kuti, Marsha je otvorila frižider i izvadila zelenu plastičnu zdjelu kuhanih goveđih srdaca. Dok je sjekla meso i davala komadiće mački, komentirala je: "Većina elektronskih genija ima mehaničke ljubimce - one fototropne moljce i tako, stvari koje jure i udaraju okolo. Jack je napravio jednu takvu kad smo se uzeli, jednu koja je lovila miševe i muhe. Ali nije bila dovoljno dobra; morao je napraviti drugu koja je uhvatila nju."

"Svemirska pravda", rekao je Jack skidajući kaput i šešir. "Nisam htio da se raširе po svijetu."

Dok je Tupamaca pohlepno dovršavao svoju večeru, Marsha je

otišla u spavaću sobu presvući se. Gđica Reiss je šetala po dnevnoj sobi, stručno ispitujući vaze, grafike, pokućstvo.

"Mačke nemaju dušu", rekao je Hamilton morbidno, gledajući svog mačka kako nestrpljivo jede. "Najveličanstvenija mačka u univerzumu će balansirati mrkvu na svojoj glavi za komad svinjskih jetrica."

"One su životinje", potvrdila je gđica Reiss iz dnevne sobe. "Jeste li ovu grafiku Paula Kleea kupili kod nas?"

"Vjerojatno."

"Nikad nisam uspjela proniknuti što Klee pokušava reći."

"Možda on ne pokušava ništa reći. Možda se on samo dobro zabavlja." Hamiltonova ruka počela je boljeti; pitao se kako izgleda ispod zavoja. "Rekli ste da hoćete kavu?"

"Kavu - i to jaku", potvrdila je gđica Reiss. "Da vam pomognem da je skuhate?"

"Samo se raskomotite." Mehanički, Hamilton je posegnuo za Silexom. "Toynbeejeva Povijest u mekom povezu je ugurana u stalak za časopise, tamo pokraj kauča."

"Dušo", dopro je Marshin glas iz spavaće sobe, jasan i s prizvukom hitnosti. "Možeš li doći ovamo?"

Poslušao ju je, sa Silexom u ruci, prolijevajući vodu dok je žurio. Marsha je stajala na prozoru spavaće sobe, spremajući se da spusti roletu. Gledala je u noć, čela nabranog od zabrinutog mrštenja. "Što je bilo?" pitao je Hamilton.

"Pogledaj vani."

Pogledao je, ali je vidio samo neodređenu mrlju tame i nejasne obrise kuća. Nekoliko svjetala slabašno je gorjelo tu i tamo. Nebo je bilo oblačno, niski svod magle koji je nijemo lebdio oko krovova. Ništa se nije micalo. Nije bilo života, ni aktivnosti. Nije bilo prisustva ljudi.

"Kao u srednjem vijeku", rekla je Marsha tiho.

Zašto je izgledalo tako? I on je to mogao vidjeti; ali objektivno, prizor je bio prozaičan, uobičajen pogled s prozora njegove spavaće sobe u devet i trideset hladne listopadne večeri.

"I govorili smo na onakav način", rekla je Marsha drhteći. "Rekao si nešto o Tuponjinoj duši. Prije nisi tako govorio."

"Prije čega?"

"Prije nego što smo došli ovdje." Okrećući se od prozora, posegnula je za svojom kariranom košuljom; visjela je preko stolice. "I - ovo je

glupo, naravno. Ali jesi li zbilja vidio liječnikova kola da odlaze? Jesi li se pozdravio? Da li se bilo što dogodilo?"

"Pa, nema ga", istaknuo je Hamilton suzdržano.

Očiju velikih i ozbiljnih, Marsha je zakopčala košulju i uvukla krajeve u hlače. "Pretpostavljam da sam u bunilu, kao što su rekli. Šok, sedativi... ali je sve tako tiho. Kao da smo jedini živi ljudi. Koji žive u nekakvoj sivoj kanti, bez svjetla, bez boje, samo nekakvo - pradrevno mjesto. Sjećaš li se starih religija? Prije kozmosa bio je kaos. Prije nego što se tlo odvojilo od vode. Prije nego što se svjetlo odvojilo od tame. I stvari nisu imale imena."

"Tuponja ima svoje ime", istaknuo je Hamilton blago. "I ti; i gđica Reiss. I Paul Klee."

Zajedno su se vratili u kuhinju. Marsha je preuzela posao kuhanja kave; za nekoliko trenutaka Silex je vrio. Sjedeći ukočeno uspravno za kuhinjskim stolom, gđica Reiss je izgledala stisnuto, napregnuto; njene stroge, bezbojne crte lica bile su u položaju čvrste koncentracije, kao da je duboko zbunjena. Bila je jednostavna mlada žena odlučnog izgleda, sa zategnutom punđom mišaste kose boje pijeska na glavi. Nos joj je bio tanak i oštar; usne su joj bile stisnute u neumoljivu crtu. Gđica Reiss izgledala je kao žena s kojom se nije zafrkavati.

"O čemu ste razgovarali tamo?" pitala je miješajući kavu u svojoj šalici.

Iživciran, Hamilton je odgovorio: "Raspravljali smo o osobnim stvarima. Zašto?"

"Hej, dušo", opomenula ga je Marsha.

Sučelivši se s gđicom Marsh, Hamilton je upitao: "Jeste li uvijek takvi? Njuškate okolo, zabadate nos u stvari?"

Na ženinom stegnutom licu nije bio vidljiv nikakav osjećaj. "Moram biti na oprezu", objasnila je. "Ova današnja nezgoda učinila me posebno svjesnom opasnosti u kojoj se nalazim." Ispravljajući se, dometnula je: "Takozvana nezgoda, hoću reći."

"Zašto naročito vi?" htio je Hamilton znati.

Gđica Reiss nije odgovorila; gledala je Tupamacu. Veliki olinjali mačak završio je s obrokom; sad je tražio neko krilo. "Što mu je?" upitala je gđica Reiss visokim, preplašenim glasom. "Zašto gleda u mene?"

"Vi sjedite", rekla je Marsha umirujuće. "On bi htio skočiti gore i zaspati."

Napola ustajući, gđica Reiss se izvikala na mačku: "Da mi nisi

prišao! Drži svoje prljavo tijelo dalje od mene!" Povjerila se Hamiltonu: "Da nemaju buhe, ne bi bilo toliko neprijatno. A ovaj izgleda baš gadno. Pretpostavljam da ubija ptice?"

"Šest do sedam na dan", odgovorio je Hamilton kojem su živci već počeli raditi.

"Da", rekla je gđica Reiss, oprezno se odmičući od mačka. "Vidim da je pravi ubojica. Svakako bi, u gradu, trebalo imati nekakvu uredbu o zabrani. Agresivni ljubimci, životinje koje su napast, trebali bi barem biti na režimu dozvola. A grad bi stvarno trebao -"

"Ne samo ptice", upao je Hamilton, obuzet hladnim bezosjećajnim sadizmom, "već i zmije i voluharice. A jutros se pojavio s mrtvim zecom."

"Dušo", rekla je Marsha oštro. Gđica Reiss je ustuknula iskreno prestravljena. "Neki ljudi ne vole mačke. Ne možeš očekivati od svakoga da dijeli tvoje ukuse."

"I male dlakave miševe", rekao je Hamilton brutalno. "Na desetke. Dio pojede, dio donese nama. A jednog jutra se pojavio s glavom nekakve starice."

Užasnuti krik oteo se s usana gđice Reiss. U panici se pomicala natrag, patetična i bespomoćna. Istog trena Hamiltonu je bilo žao. Postiđen, otvorio je usta da se ispriča, da povuče svoj neumjesni humor...

Iz zraka iznad njegove glave spustio se pljusak skakavaca. Zakopan pod gmižućom hrpom gamadi, Hamilton se očajnički borio da izmakne. Dvije žene i mačak bili su paralizirani nevjericom. Neko vrijeme se kotrljao i borio s hrpom pužućih, grizućih, bodućih nametnika. Tada je, vukući se, uspio stresti ih i povući se, dašćući i zijevajući, u kut.

"Milostivi Bože", prošaputala je Marsha, osupnuta, uzmičući od zujave, lepršave hrpe.

"Što... se zbilo?" protisnula je gđica Reiss, pogleda prikovanog na brdo pužućih insekata. "To je nemoguće!"

"Pa", rekao je Hamilton potreseno, "dogodilo se."

"Ali kako?" odvratila je Marsha, dok su se njih četvoro povlačili u kuhinju, što dalje od rasute poplave krila i hitinskih tijela. "Ovakve stvari jednostavno ne mogu biti."

"Ali to se uklapa", rekao je Hamilton tihim, slabim glasom. "Pčela - sjećaš se? Bili smo u pravu; nešto se dogodilo. I ovo se uklapa. Ima smisla."

4

Marsha Hamilton ležala je u krevetu i spavala. Toplo žuto svjetlo jutarnjeg sunca oblijevalo joj je gola ramena, deke i pod od asfaltnih pločica. U kupaonici, Jack Hamilton je stajao uporno se brijući i pored pulsirajućeg bola u ozlijeđenoj ruci. Zrcalo, zamagljeno i prekriveno vodom, odražavalo je njegove nasapunane crte, izobličenu parodiju njegovog uobičajenog lica.

Kuća je već bila mirna i sabrana. Većina skakavaca od prethodne večeri se razbježala; samo ga je povremeno suho grebanje podsjećalo da su neki ostali u zidovima. Sve je izgledalo normalno. Kamion s mlijekom prokotrljao se kraj kuće. Marsha je pospano uzdahnula i pomakla se u snu, dižući jednu ruku iznad pokrivača. Vani, na stražnjoj verandi, Tupamaca se spremao ući unutra.

Vrlo pažljivo, striktno se obuzdavajući, Hamilton je završio s brijanjem, očistio britvu, pljesnuo talk na vilicu i vrat i posegnuo da dohvati čistu bijelu košulju. Ležeći besano prethodne večeri, odlučio je da će početi u tom trenu: trenu nakon brijanja, kad je čist, očešljan, odjeven i potpuno budan.

Spuštajući se nespretno na jedno koljeno, sastavio je ruke, zatvorio oči, duboko udahnuo i počeo.

"Dragi Bože", rekao je ozbiljno, polušapatom. "Žao mi je zbog onoga što sam učinio jadnoj gđici Reiss. Bio bih zahvalan da mi se oprosti, ako je to u redu s Tobom."

Ostao je klečeći jedan minut, pitajući se je li to bilo dovoljno. I da li je ispravno izrečeno. Ali, postupno, grizući bijes zamijenio je njegovo smjerno kajanje. To je bilo neprirodno, odrastao čovjek na jednom koljenu. Bio je to nedostojanstven, nedostojan položaj za odraslog... i onaj na koji nije navikao. S gorčinom je dodao završni pasus svojoj molitvi.

"Da se razumijemo - zaslužila je." Njegov promukli šapat širio se po tihoj kući. Marsha je ponovo uzdahnula i skupila se u fetalni položaj. Uskoro će se probuditi. Vani, Tupamaca je nervozno grebao po vratima i pitao se zašto su još zaključana.

"Razmisli što je rekla", nastavio je Hamilton, pažljivo birajući riječi. "Stavovi poput njenog dovode do koncentracijskih logora. Ona je tvrda, tip kompulsivne osobe. Mrzitelji mačaka su jedan korak od antisemitizma."

Nije bilo odgovora. Da li ga je očekivao? Što je točno očekivao? Nije bio siguran. Nešto, barem. Nekakav znak.

Možda nije bio jasan. Posljednji put kad je zalazio u religiju bilo kakve vrste bilo je u osmoj godini, na nejasnom satu nedjeljne škole. Napregnuto čitanje prethodne noći nije dovelo do ničeg određenog, osim apstraktnog shvaćanja da ima mnogo toga u svezi s tim pitanjem. Pravi oblici, protokol... to će biti gore od ugovaranja sastanka s pukovnikom T. E. Edwardsom.

Ali ponešto slično.

Još je bio u pozi molitve kad se iza njega začuo nekakav zvuk. Brzo se osvrnuvši, vidio je neki oblik kako se polako kreće kroz dnevnu sobu. Čovjek, u vesti i hlačama; mlad crnac.

"Jeste li vi moj znak?" upitao je Hamilton zajedljivo.

Crnčevo lice je bilo ispijeno od umora. "Sjećate se tko sam ja. Ja sam vodič koji vas je izveo na onu platformu. Razmišljam o tome već petnaest sati."

"Nije bila vaša krivnja", rekao je Hamilton. "I vi ste pali s ostalima." Ukočeno ustajući, izišao je iz kupaonice u hodnik. "Jeste li doručkovali?"

"Nisam gladan." Crnac ga je zamišljeno gledao. "Što ste radili? Molili se?"

"Jesam", priznao je Hamilton.

"Je li to vama uobičajeno?"

"Nije." Oklijevao je. "Nisam se molio od osme godine."

Crnac je razmišljao o toj informaciji. "Ja se zovem Bill Laws." Rukovali su se. "Shvatili ste, očito. Kad ste shvatili?"

"Negdje između sinoć i jutros."

"Je li se nešto posebno dogodilo?"

Hamilton mu je ispričao za kišu skakavaca i pčelu. "Nije bilo teško vidjeti uzročnu vezu. Lagao sam - i bio sam kažnjen. A prije toga, bogohulio sam - i bio sam kažnjen. Uzrok i posljedica."

"Gubite vrijeme moleći se", rekao mu je Laws kiselo. "Probao sam. Ne pali."

"Za što ste se molili?"

Ironično, Laws je pokazao crnu površinu kože koja je počinjala od ovratnika. "Možete pogađati jednom. Stvari nisu toliko jednostavne... nikad nisu bile i nikad neće biti."

"Zvučite prilično ogorčeno", rekao je Hamilton oprezno.

"Ovo je bio priličan šok." Laws je lutao po dnevnoj sobi. "Ispričavam se što sam ovako upao. Ali prednja vrata su bila otključana, pa sam pretpostavio da ste ustali. Vi ste elektroničar?"

"Tako je."

"Pozdrav, brate. Ja sam postdiplomac napredne fizike. Tako sam dobio taj posao kao vodič. Mnogo je konkurencije u struci, ovih dana." Dodao je: "Tako kažu."

"Kako ste saznali?"

"Za ovo?" Laws je slegnuo ramenima. "Nije bilo tako teško." Iz džepa je izvadio smotak tkanine; odmotavajući ga, izvadio je mali komad kovine. "Ovo je nešto što me moja sestra nagovorila da nosim, prije mnogo godina. Sad je to već navika." Dobacio je amajliju Hamiltonu. Na njoj su bile ispisane pobožne riječi vjere i nadanja, zaglađene godinama trenja.

"Samo naprijed", rekao je Hamilton. "Upotrijebite ga."

"Da ga upotrijebim?" Hamilton nije razumio. "Iskreno rečeno, sve ovo je van mog domena."

"Vaša ruka", pokazao je Laws nestrpljivo. "Ovo sada radi. Stavite ga na posjekotinu. Bolje prvo skinite zavoj; radi bolje ako ima stvarnog fizičkog kontakta. Blizina, tako to zovu. Tako sam ja sredio svoje razne bolove i ozljede."

Skeptično i veoma brižno, Hamilton je zgulio dio zavoja; oguljeno, vlažno meso krvavo se presijavalo na jutarnjem svjetlu. Nakon trenutka oklijevanja, položio je hladni komadić kovine na njega.

"Evo ga", rekao je Laws.

Ružna sirovost rane izblijedila je. Dok je Hamilton gledao, mesnata crvena posvijetlila je u ružičastu. Narančasti sjaj prešao je preko nje; posjekotina se skupila, sasušila i zatvorila. Samo je tanka crta, bijela i nejasna, ostala. A pulsirajući bol je nestao.

"To je to", rekao je Laws posezući za amajlijom.

"Je li radilo prije?"

"Nikad. Samo prazne priče." Laws ju je stavio u džep. "Pokušaću ostaviti par dlaka u vodi preko noći. Crvi ujutro, naravno. Hoćete

znati kako izliječiti dijabetes? Pola mljevene krastače pomiješano s mlijekom djevice, omotano oko vrata u stari flanel koji je namočen u barsku vodu."

"Hoćete reći da bi sve to smeće -"

"Sada bilo uspješno. Kao što su na selu govorili. Do sad su bili u krivu. Ali sad smo mi ti koji su u krivu."

Marsha se pojavila na vratima spavaće sobe u kućnoj haljini, s kosom koja je visila preko lica, očiju poluzatvorenih od sna. "Oh", rekla je iznenađeno kad je vidjela Lawsa. "To ste vi. Kako ste?"

"Dobro sam, hvala", rekao je Laws.

Trljajući oči, Marsha se brzo okrenula svom mužu. "Kako si spavao?"

"Spavao sam." Nešto u njenom glasu, hitna potreba, navelo ga je da pita: "Zašto?"

"Jesi li sanjao?"

Hamilton se zamislio. Prevrtao se, okretao, iskusio razne fantazmagorije. Ali ništa što bi mogao točno odrediti. "Ne", priznao je.

Čudan izraz pojavio se na Lawsovom bistrom licu. "Vi ste sanjali, gđo Hamilton? Što ste sanjali?"

"Sasvim ludu stvar. Ne baš san. Mislim, ništa se nije događalo. Samo je - bilo."

"Mjesto?"

"Da, mjesto. I mi."

"Svi mi?" upitao je Laws gorljivo. "Svih osmero?"

"Da." Potvrdno je klimnula glavom. "Ležeći, tamo gdje smo pali. Dolje u Bevatronu. Svi mi, samo ispruženi tamo. U nesvijesti. I ništa se nije dešavalo. Bez vremena. Bez promjene."

"Sa strane u kutu", rekao je Laws, "da li se nešto miče? Možda neki medicinski radnici?"

"Da", ponovila je Marsha. "Ali se ne miču. Samo vise na nekakvim ljestvama. Zamrznuti tamo."

"Miču se", rekao je Laws. "I ja sam to sanjao. Prvo sam mislio da se ne miču. Ali miču se. Veoma polako."

Uslijedila je neugodna tišina.

Ponovo pretražujući svoj um, Hamilton je polako rekao: "Sad kad pričate o tome..." Slegnuo je ramenima. "To je traumatično sjećanje.

Trenutak šoka. Usjeklo nam se u mozak; nikad ga se nećemo moći otresti."

"Ali", rekla je Marsha napeto, "još uvijek traje. Mi smo još uvijek tamo."

"Tamo? Ležimo u Bevatronu?"

Klimnula je zabrinuto. "Osjećam to. Vjerujem to."

Primjećujući paniku u njenom glasu, Hamilton je promijenio temu. "Iznenađenje", rekao joj je, pokazujući svoju novozaliječenu ruku. "Bili je samo sjeo i izveo čudo."

"Ne ja", rekao je Laws izričito, s tvrdim pogledom u svojim tamnim očima. "Ja ne bi ni mrtav izvodio čuda."

Postiđen, Hamilton je stajao trljajući ruku. "Tvoja amajlija je to učinila."

Laws je razgledao svoju metalnu amajliju. "Možda smo sišli do prave stvarnosti. Možda su te stvari cijelo vrijeme bile ovdje, ispod površine."

Marsha je polako prišla dvojici muškaraca. "Mrtvi smo, zar ne?" rekla je promuklo.

"Očito nismo", odgovorio je Hamilton. "Još uvijek smo u Belmontu u Californiji. Ali ne u istom Belmontu. Bilo je nekih izmjena tu i tamo. Ponešto je dodato. Tu je Netko tko se mota unaokolo."

"Što sad?" zapitao je Laws.

"Ne pitaj mene", rekao je Hamilton. "Ja nas nisam doveo dovdje. Očito je nezgoda u Bevatronu iznjedrila ovo. Što god to bilo."

"Ja ti mogu reći što će biti sljedeće", rekla je Marsha smireno.

"Što?"

"Ja idem vani i naći ću posao."

Hamilton je podigao obrve. "Kakav posao?"

"Bilo kakav. Tipkanje, rad u trgovini, telefonistica. Da možemo i dalje jesti... sjećaš se?"

"Sjećam se", rekao je Hamilton. "Ali ti ostani kući i briši prašinu; ja ću se pobrinuti za nalaženje posla " Pokazao je na svoj glatko obrijan obraz i čistu košulju. "Već sam učinio dva koraka."

"Ali", inzistirala je Marsha, "ja sam kriva što nemaš posao."

"Možda više nećemo morati raditi", razmišljao je Laws, s ironičnim odmakom. "Možda sad samo trebamo otvoriti usta i čekati da se mana

spusti."

"Mislio sam da si to pokušao", rekao je Hamilton.

"Da, pokušao sam. I nisam dobio rezultat. Ali neki ljudi dobijaju rezultat. Morat ćemo razraditi dinamiku te stvari. Ovaj svijet, ili što već jeste, ima svoje vlastite zakone. Različite zakone od onih koji su nam poznati. Već smo vidjeli neke. Amajlije rade. To podrazumijeva da cijela struktura blagoslova sad radi." Laws je dodao: "I možda i prokletstva."

"Spasenje", promrmljala je Marsha, smeđih očiju raširenih. "Dobri Bože, mislite li da zbilja postoji Raj?"

"Apsolutno", složio se Hamilton. Vratio se u spavaću sobu; trenutak kasnije je izišao vezujući kravatu. "Ali o tome poslije. Sad ja idem na vožnju duž poluotoka. Imamo još točno pedeset dolara u banci, a ja ne mislim umrijeti od gladi pokušavajući natjerati to s molitvom da profunkcionira."

S parkirališta u tvrtki za projektile, Hamilton je pokupio svoj Ford coupe. Bio je još parkiran na mjestu na kojem je pisalo: Rezervirano za Johna W. Hamiltona.

Krećući niz El Camino Real, napustio je grad Belmont. Pola sata poslije ulazio je u južni San Francisco. Sat ispred podružnice Bank of America u južnom San Franciscu pokazivao je jedanaest i trideset kad se parkirao na zaravnjenoj površini tucanika pored Cadillaca i Chryslera koji su pripadali osoblju EDA-e.

Zgrade Electronic Development Agency nalazile su mu se s desne strane, bijeli blokovi cementa postavljeni naspram brežuljaka raširenog industrijskog grada. Jednom, prije mnogo godina, kad je uradio svoj prvi objavljeni rad iz napredne elektronike, EDA ga je pokušala odmamiti od California Maintenance. Guy Tillingford, jedan od vodećih statističara u zemlji, predvodio je tvrtku; briljantan i originalan čovjek, bio je uz to i blizak prijatelj Hamiltonovog oca.

To je bilo mjesto za naći posao - ukoliko ga uopće nađe. I, što je bilo najhitnije, EDA se nije trenutno bavila vojnim istraživanjima. Doktor Tillingford, dio grupe koja je činila Institut naprednih studija na Princetonu (prije nego što je ta grupa bila zvanično raspuštena), bio je više zainteresiran za opće znanstveno znanje. Iz EDA-e su izlazili neki od najradikalnijih kompjutera, velikih elektronskih mozgova koji su korišteni u industrijama i na univerzitetima širom zapadnog svijeta.

"Da, g. Hamiltone", rekao je efikasni mali tajnik, pregledajući svoj

uredni snop papira. "Reći ću doktoru da ste ovdje... Siguran sam da će mu biti drago da vas vidi."

Napeto, Hamilton je šetkao predvorjem, trljajući ruke i izgovarajući molitvu u sebi. Molitva mu je bila laka; u tom trenu nije se morao siliti na nju. Pedeset dolara u banci neće potrajati obitelji Hamilton veoma dugo... čak ni u ovom svijetu čuda i padajućih skakavaca.

"Jack, dječače moj", odjeknuo je duboki glas. Doktor Guy Tillingford pojavio se na vratima svog ureda, ozarenog ostarjelog lica, ispružene ruke. "Svega mi, baš mi je drago da te vidim. Koliko je prošlo? Deset godina?"

"Skoro toliko", priznao je Hamilton, dok su se srdačno rukovali. "Dobro izgledate, doktore."

Oko ureda su stajali konzultacioni inženjeri i tehničari; bistri mladi ljudi s kratkim frizurama, leptir-mašnama, napetim izrazima na glatkim licima. Ignorirajući ih, doktor Tillingford poveo je Hamiltona kroz niz drvenih vrata u osobnu prostoriju.

"Možemo razgovarati ovdje", povjerio se, bacajući se u fotelju od crne kože. "Ovo sam namjestio - nekakvo osobno utočište, gdje mogu meditirati i doći do daha." Tužno je dodao: "Više ne podnosim stalne napore kao nekad. Uvučem se ovdje nekoliko puta na dan... da povratim snagu."

"Napustio sam California Maintenance", rekao je Hamilton.

"Oh?" Tillingford je klimnuo glavom. "Dobro za tebe. To je loše mjesto. Previše naglaska na oružju. Oni nisu znanstvenici; oni su zaposleni u vladi."

"Nisam otišao. Dobio sam otkaz." U nekoliko riječi Hamilton je objasnio situaciju.

Neko vrijeme Tillingford nije rekao ništa. Zamišljeno, čačkao je zub, nabranog čela skupljenog u mrštenje od koncentracije. "Sjećam se Marshe. Slatka cura. Uvijek mi se dopadala. Ima toliko prokleto mnogo toga sa sigurnosnim rizicima ovih dana. Ali mi ovdje ne moramo brinuti o tome. Trenutno nemamo vojnih ugovora. Kula od bjelokosti." Suho se nasmijao. "Posljednji ostatak čistog istraživanja."

"Mislite da vam mogu biti koristan?" pitao je Hamilton, s onoliko mirnoće koliko je mogao.

"Ne vidim zašto ne." Opušteno, Tillingford je izvadio mali molitveni točkić i počeo ga vrtjeti. "Upoznat sam s tvojim radom... U stvari, volio bih da smo i prije mogli doći do tebe."

Fasciniran, hipnotiziran nevjericom, Hamilton je fiksirano buljio u Tillingfordov molitveni točkić.

"Naravno, tu su uobičajena pitanja", primijetio je Tillingford, vrteći. "Rutina... ali nećeš morati popunjavati sve formulare. Pitat ću te naglas. Ne piješ, zar ne?"

Hamilton se spleo. "Pijem?"

"Ova stvar s Marshom predstavlja izvjestan problem. Nas se ne tiče aspekt sigurnosti, naravno... ali morat ću te pitati ovo. Jack, reci mi iskreno." Posežući u svoj džep, Tillingford je izvadio knjižicu u crnim koricama sa zlatotiskom, Bayan Drugog Baba, i pružio je Hamiltonu. "Na koledžu, kad ste vas dvoje bili umiješani u radikalne grupe, niste upražnjavali - da kažem, 'slobodnu ljubav'?"

Hamilton nije imao što odgovoriti. Zanijemio, ošamućen, stajao je držeći Bayan Drugog Baba; knjiga je bila još topla od Tillingfordovog džepa. Par bistrih mladića EDA-e tiho je ušao u sobu; stajali su gledajući s poštovanjem. Odjeveni u duge bijele laboratorijske kute, izgledali su neobično ozbiljno i poslušno. Njihove kratko ošišane glave podsjetile su ga na tjemena mladih redovnika... čudno da nikad nije primijetio koliko popularna kratka frizura podsjeća na drevni asketski običaj vjerskih redova. Ta dvojica su svakako bili tipični za mlade fizičare; gdje je bila njihova uobičajena smjelost?

"A kad smo već kod toga", rekao je doktor Tillingford, "mogao bih te i ovo upitati. Jack, dječače moj, stavi ruku na tog Bayana i reci mi iskreno. Jesi li našao Jedinu Pravu Kapiju do blaženog spasenja?"

Sve oči bile su uprte u njega. Progutao je knedlu, pocrvenio poput cikle i stajao bespomoćno pokušavajući progovoriti. "Doktore", konačno je protisnuo, "mislim da ću se vratiti neki drugi put."

Tillingford je zabrinuto skinuo naočale i pažljivo pogledao mlađeg čovjeka. "Jack, je li ti dobro?"

"Bio sam pod velikim stresom. Gubitak posla..." Hamilton je žurno dodao: "I druge teškoće. Marsha i ja imali smo nezgodu jučer. Novi skretač je zakazao i ozračio nas jakom radijacijom, tamo u Bevatronu."

"Ah, da", složio se Tillingford. "Čuo sam za to. Srećom, nitko nije poginuo."

"Tih osmero ljudi", dometnuo je jedan od njegovih asketskih mladih tehničara, "mora da su hodali s Prorokom. Bio je to pad s velike visine."

"Doktore", rekao je Hamilton promuklo. "Možete li mi preporučiti nekog dobrog psihijatra?"

Polagano, izraz nevjerice raširio se po licu starog znanstvenika. "Nekog - što? Jesi li sišao s uma, dječače?"

"Da", rekao je Hamilton. "Čini se."

"To ćemo raspraviti kasnije", rekao je Tillingford kratko, prigušenim glasom. Nestrpljivo je mahnuo svojoj dvojici tehničara da napuste sobu. "Idite do džamije", rekao im je. "Meditirajte dok vas ne pozovem."

Otišli su, pažljivo i zamišljeno pogledavajući Hamiltona.

"Sa mnom možeš razgovarati", rekao je Tillingford tajanstveno. "Ja sam ti prijatelj. Poznavao sam tvog oca, Jack. On je bio veliki fizičar. Od njega nije bilo boljih. Uvijek sam polagao velike nade u tebe. Naravno, bio sam razočaran kad si otišao raditi u California Maintenance. Ali, naravno, moramo se pokoravati Kozmičkoj Volji."

"Smijem li vam postaviti par pitanja?" Hladan znoj oblijevao je Hamiltonov vrat i curio u njegov uštirkani bijeli ovratnik. "Ovo mjesto je još uvijek znanstvena organizacija, zar ne? Ili nije?"

"Još?" Zbunjen, Tillingford je uzeo natrag svog Bayana iz Hamiltonovih beživotnih prstiju. "Nisu mi jasna tvoja pitanja, dječače. Budi određeniji."

"Da to formuliramo ovako. Bio sam - odsječen. Duboko zakopan u svoj rad, izgubio sam kontakt s onim što ostali u branši rade. I", dovršio je očajnički, "nemam pojma što ostali rade. Možda - biste me mogli upoznati ukratko s trenutnom općom slikom?"

"Slikom", ponovio je Tillingford, klimajući. "Koja se vrlo često izgubi. To je problem sa prespecijalizacijom. Ja sam ti ne mogu reći mnogo. Naš rad u EDA je prilično čvrsto zacrtan; moglo bi se čak reći predodređen. Tamo u Cal Mainu razvijao si oružje za korištenje protiv nevjernika; to je prosto i očito. Striktno primijenjena znanost, točno?"

"Točno", složio se Hamilton.

"Ovdje, mi se bavimo vječnim i temeljnim problemom, komunikacijom. Naš je zadatak - i to je itekakav zadatak - da se pobrinemo za temeljnu elektronsku strukturu komunikacije. Imamo elektroničare - kao što si ti. Imamo vrhunske konzultativne semantičare. Imamo veoma dobre istraživačke psihologe. Svi mi činimo tim koji se hvata u koštac s tim temeljnim problemom ljudskog postojanja: održavanjem funkcionalne povezanosti između Zemlje i Neba otvorenom."

Doktor Tillingford je nastavio: "Mada si naravno već upoznat s tim, reći ću ponovo. U starim vremenima, prije nego što je komunikacija bila podložna čvrstoj znanstvenoj analizi, postojao je širok raspon

nasumičnih sustava. Žrtve paljenice; pokušaj da se privuče pažnja Boga tako što će Mu se zagolicati nos i nepca. Vrlo primitivno, vrlo neznanstveno. Glasna molitva i pjevanje psalama, koje još prakticiraju neobrazovane mase. Pa, neka oni pjevaju svoje psalme i recitiraju svoje molitve." Pritiskom na dugme, učinio je da jedan zid sobe postane proziran. Hamilton se zatekao kako gleda na složeni istraživački laboratorij koji se širio poput prstena oko Tillingfordovog ureda; slojevi i slojevi ljudi i opreme, najnaprednijih strojeva i tehničara koji su se mogli naći.

"Norbert Wiener", rekao je Tillingford. "Sjećaš se njegovih radova u kibernetici. I, još bitnije, rada Enrica Destinija na polju teofonike."

"Što je to?"

Tillingford je podigao obrvu. "Ti si baš uzak specijalist, dječače. Komunikacija između čovjeka i Boga, naravno. Koristeći Wienerov rad i neprocjenjive materijale Shannona i Weavera, Destini je bio u stanju postaviti prvi stvarno adekvatni sustav komunikacije između Zemlje i Neba 1946. Naravno, imao je na raspolaganju svu onu opremu iz Rata protiv paganskih hordi, onih prokletih wotanoštujućih Huna koji se mole hrastovima."

"Hoćeš reći - nacist?"

"Poznat mi je taj termin. To je sociologičarski žargon, zar ne? I onaj Poricatelj Proroka, onaj Anti-Bab. Kažu da je još živ dolje u Argentini. Našao eliksir vječne mladosti ili tako nešto. On je napravio onaj dogovor s đavlom 1939, sjećaš se. Ili je to bilo prije tvog vremena? Ali znaš za to - to je povijest."

"Znam", rekao je Hamilton tupo.

"A ipak, bilo je ljudi koji nisu vidjeli što se sprema. Ponekad pomislim da Vjerni zaslužuju da budu poniženi. Nekoliko hidrogenskih bombi bačenih tu i tamo i jaka struja ateizma koja se ne da iskorijeniti -"

"Druga polja", prekinuo je Hamilton. "Što se u njima događa? Fizika. Što je s fizičarima?"

"Fizika je zatvorena knjiga", obavijestio ga je Tillingford. "Doslovno sve o materijalnom univerzumu je poznato - bilo je poznato već stoljećima. Fizika je postala apstraktna strana inžinjerstva."

"A građevinarstvo?"

Kao odgovor, Tillingford mu je dobacio broj za studeni '59e časopisa Journal of Applied Sciences. "Vodeći članak će ti pružiti pravu sliku. Taj Hirschbein je briljantan."

Vodeći članak bio je naslovljen Teorijski aspekti problema konstrukcije spremnika. Ispod toga bio je podnaslov: Neophodnost održavanja stalne zalihe nezagađene milosti za sve velike centre populacije.

"Milosti?" rekao je Hamilton slabašno.

"Građevinari", objasnio je Hamilton, "su uglavnom zaokupljeni poslom dovođenja milosti do svake babitske zajednice širom svijeta. U nekom smislu, to je analogno našem problemu održavanja komunikacijskih veza otvorenima."

"I to je sve što rade?"

"Pa", priznao je Tillingford, "tu je i stalni zadatak gradnje džamija, hramova, oltara. Gospod je vrlo strog naručitelj, shvaćaš; Njegove specifikacije su sasvim precizne. Iskreno, među nama, ne zavidim tim tipovima. Jedna greška i" - pucnuo je prstima - "puf!"

"Puf?"

"Grom."

"Oh", rekao je Hamilton. "Naravno."

"Tako da vrlo malo najbistrijih momaka ide u građevince. Prevelika stopa smrtnosti." Tillingford ga je posmatrao s očinskom brigom. "Dječače, jasno ti je, zar ne, da si u zbilja dobroj branši?"

"Nikad u to nisam sumnjao", rekao je Hamilton promuklo. "Samo sam znatiželjan doznati što ta branša zapravo jest."

"Zadovoljan sam glede tvog moralnog stausa", rekao mu je Tillingford. "Znam da si iz dobre, čiste, bogobojazne obitelji. Tvoj otac bio je oličenje poštenja i poniznosti. Još se ponekad čujem s njim."

"Čujete?" jedva je izustio Hamilton.

"Sasvim mu dobro ide. Ti mu nedostaješ, naravno." Tillingford je pokazao na interkom sustav na stolu. "Ukoliko želiš..."

"Ne", rekao je Hamilton odmičući se. "Još se nisam oporavio od nezgode. Ne bih to mogao podnijeti."

"Kako hoćeš." Tillingford je prijateljski stavio mladiću ruku na rame. "Hoćeš pogledati laboratorije? Imamo neku stvarno dobru opremu, mogu ti reći." Zavjereničkim šapatom, dodao je: "Mada nam je trebalo itekako mnogo molitve za to. Tamo u tvom starom kvartu, u Cal Mainu, bili su i sami dosta glasni."

"Ali ste je vi dobili."

"O, da. Na kraju krajeva, mi postavljamo komunikacijske veze." Smiješeći se i namigujući, Tillingford ga je poveo ka vratima.

"Prepustit ću te našem direktoru kadrovskog... on će obaviti sam čin zapošljavanja."

Direktor kadrovskog bio je punački čovjek glatkih obraza koji se veselo smiješio Hamiltonu dok je preturao po stolu tražeći formulare i papire. "Biti će nam drago da prihvatimo vašu zamolbu, g. Hamiltone. EDA treba ljude s vašim iskustvom. A ako vas doktor poznaje osobno..."

"Provuci ga odmah", naložio je Tillingford. "Pusti birokratske stvari; pređi odmah na kvalifikacijski test."

"U redu", složio se direktor, vadeći svoj vlastiti primjerak Bayana Drugog Baba. Postavljajući ga na stol, zatvorenog, sklopio je oči, prešao palcem preko stranica i nasumice otvorio knjigu. Tillingford mu se zainteresirano nagnuo preko ramena; savjetujući se i mrmljajući, njih dvojica su gledali odlomak.

"Dobro je", rekao je Tillingford zadovoljno se odmičući. "Ide."

"Itekako ide", složio se direktor. Hamiltonu je rekao: "Može vas zanimati. Ovo je jedno od najjasnijih odobrenja koje sam vidio ove godine. Brzim, učinkovitim glasom pročitao je: "Vizija 1931: Poglavlje 6, stih 14, redak 1. 'Da, Prava Vjera rastapa hrabrost nevjernika; jer on zna mjeru Božjeg gnjeva; zna mjeru koja puni glinenu posudu.'" S treskom je zatvorio knjigu i stavio je natrag na stol. Obojica su se srdačno nasmiješili Hamiltonu, odajući dobru volju i osobno zadovoljstvo.

Zbunjen, nesiguran što osjeća, Hamilton se vratio na tanku, jasnu nit koja ga je dovela tu. "Mogu li pitati za plaću? Ili je to previše -" Pokušao je to okrenuti na šalu. "Previše ovozemaljsko i komercijalno?"

Oba čovjeka bila su zbunjena. "Plaću?"

"Da, plaću", ponovio je Hamilton s rastućom histerijom. "Sjećate se, ono što knjigovodstvo daje svaka dva tjedna. Da se unajmljenici ne bune."

"Kao što je uobičajeno", rekao je Tillingford s mirnim dostojanstvom, "dobijat ćeš kredit kod IBMovih svakih deset dana." Okrećući se direktoru kadrovskog, upitao je: "Koji je točan iznos? Ne pamtim takve stvari."

"Provjerit ću kod knjigovođe." Direktor kadrovskog je otišao iz ureda; trenutak kasnije se vratio s obavještenjem. "Počet ćete s Četiri-A rejtingom. Za šest mjeseci bit ćete Pet-A. Kako to zvuči? Nije loše za mladića od trideset dvije godine."

"Što", upitao je Hamilton, "znači Četiri-A?"

Nakon iznenađene pauze, direktor kadrovskog je pogledao u Tillingforda, ovlažio usne i odgovorio: "IBM održava Knjigu Dugova i kredita. Kozmički Zapis." Gestikulirao je. "Znate, Veliki Nepromjenljivi Svitak Grijehova i Vrlina. EDA radi Gospodnji posao; stoga, vi ste sluga Gospodnji. Vaša plaća bit će četiri kredita svakih deset dana, četiri linearne jedinice ka vašem spasenju. IBM će se pobrinuti za sve detalje; na kraju krajeva, zato oni postoje."

Uklapalo se. Duboko udahnuvši, Hamilton je rekao: "To je odlično. Zaboravio sam - ispričavam se zbog svoje zbunjenosti. Ali" - Očajnički se okrenuo Tillingfordu - "kako ćemo Marsha i ja živjeti? Moramo plaćati račune; moramo jesti."

"Kao sluge Gospoda", rekao je Tillingford strogo, "tvoje potrebe bit će podmirene. Imaš li svog Bayana?"

"D-da", rekao je Hamilton.

"Samo se pobrini da ti ne nestane vjere. Rekao bih da bi se čovjek tvog moralnog kalibra, angažiran na ovom poslu, trebao moći moliti za i dobiti barem -" Računao je. "Pa, recimo, četiri stotine tjedno. Što ti kažeš, Ernie?"

Direktor kadrovskog je klimnuo glavom. "Najmanje."

"Još jedna stvar", rekao je Hamilton, kad se doktor Tillingford počeo žustro udaljavati, pošto je stvar bila - na njegovo zadovoljstvo - sređena. "Malo prije sam pitao za psihijatra..."

"Dječače moj", rekao je Tillingford zastajkujući. "Imam ti jednu i samo jednu stvar reći. To je tvoj život i možeš ga voditi kako god hoćeš. Ne pokušavam ti govoriti što raditi i što misliti. Tvoja duhovna egzistencija je striktno stvar između tebe i Jedinog Pravog Boga. Ali ako hoćeš konzultirati šarlatane i -"

"Šarlatane?" ponovio je Hamilton slabašno.

"Granične luđake. To je u redu za laike. Neobrazovane osobe, shvaćam, odlaze psihijatrima u velikom broju. Pročitao sam statistike; to je žalostan komentar glede neinformiranosti javnosti. Učinit ću ovo za tebe." Iz džepa je izvadio bilježnicu i olovku i brzo naškrabao bilješku. "Ovo je jedini ispravan put. Pretpostavljam da ako nisi dosad stupio na njega, neće ti ništa značiti. Ali upućuju nas da se nastavimo truditi. Na kraju krajeva, vječnost je jako duga."

Bilješka je glasila: Prorok Horace Clamp, Mauzolej Drugog Baba, Cheyenne, Wyoming.

"Točno", rekao je Tillingford. "Sve do samog vrha. Da li te to

iznenađuje? To pokazuje koliko mi je stalo, dječače moj."

"Hvala", rekao je Hamilton odsutno stavljajući cedulju u džep. "Ako vi tako kažete."

"Kažem tako", ponovio je Tilligford glasom apsolutnog autoriteta. "Drugi babiizam je jedina Prava Vjera, dječače moj; ona je jedina garancija za postizanje Raja. Bog govori kroz Horacea Clampa i nikog drugog. Sutra uzmi slobodan dan i otiđi tamo; možeš se javiti na posao neki drugi dan, to nije bitno. Ukoliko itko može spasiti tvoju besmrtnu dušu od plamena Vječnog Prokletstva, Prorok Horace Clamp može."

5

Dok je Hamilton nesigurno izlazio iz zgrade EDA, mala grupa ljudi ga je slijedila, s rukama u džepovima, lica praznih i dobroćudnih. Dok je tražio svoje ključeve od kola, ljudi su krenuli sa svrhom naprijed, preko tucanika parkinga i do njega.

"Bok", zazvao je jedan od njih.

Svi su bili mladi. Svi su bili plavokosi. Svi su bili kratko ošišani i nosili asketske bijele laboratorijske kute. Tillingfordovi bistri mladi tehničari, superobrazovani radnici EDA.

"Što hoćete?" pitao je Hamilton.

"Ti odlaziš", upitao je predvodnik.

"To je točno."

Grupa je razmotrila informaciju. Nakon nekog vremena predvodnik je primijetio: "Ali ćeš se vratiti."

"Čujte", otpočeo je Hamilton, ali mladić ga je prekinuo.

"Tillingford te je zaposlio", naveo je. "Doći ćeš na posao idućeg tjedna. Prošao si ulazni test i zavirivao si i njuškao po laboratorijama."

"Možda sam prošao test", priznao je Hamilton, "ali to ne znači da ću doći na posao. U stvari -"

"Moje ime je Brady", upao je predvodnik grupe. "Bob Brady. Možda si me vidio tamo. Bio sam s Tillingfordom kad si se ti pojavio." Gledajući Hamiltona, Brady je dovršio: "Kadrovsko je možda zadovoljno, ali mi nismo. Kadrovskim upravljaju laici. Oni imaju nekoliko rutinskih birokratskih testova kvalifikacija i to je sve."

"Mi nismo laici", dometnuo je jedan iz Bradyjeve grupe.

"Čujte", rekao je Hamilton s djelimično povraćenom nadom. "Možda se možemo naći. Pitao sam se kako se vi kvalificirani ljudi možete složiti s onim testom nasumičnog otvaranja knjige. To nije adekvatna provjera kandidatovog znanja i sposobnosti. U naprednom istraživanju ovakvog tipa -"

"Što se nas tiče", nastavio je Brady uporno, "ti si bezbožnik dok se

ne dokaže drugačije. A bezbožnici ne rade u EDAi. Mi imamo svoje profesionalne standarde."

"I ti nisi kvalificiran", dodao je jedan iz grupe. "Da vidimo tvoj N-rejting."

"Tvoj N-rejting." Ispruživši ruku, Brady je stajao i čekao. "Nedavno si vadio nimbusgram, zar ne?"

"Ne koliko se sjećam", odgovorio je Hamilton nesigurno.

"To sam i mislio. Nemaš N-rejting." Iz džepa svoje kute Brady je izvadio malu bušenu karticu. "Nema nikog u ovoj grupi s N-rejtingom manjim od 4.6. Odoka bih rekao da ti ne dostižeš ni 2.0. Što misliš o tome?"

"Ti si bezbožnik", rekao je jedan od mladih tehničara. "Kakav bezobrazluk, pokušati se uvući ovamo."

"Možda je bolje da kreneš", rekao je Brady Hamiltonu. "Možda je bolje da se odvezeš kvragu odavde i ne vratiš."

"Imam isto toliko prava ovdje kao i bilo tko od vas", rekao je Hamilton iritirano.

"Pristup kušnjom", rekao je Brady zamišljeno. "Da to sredimo jednom za svagda."

"Odlično", rekao je Hamilton zadovoljno. Skidajući svoj kaput i bacajući ga u kola, rekao je: "Hrvat ću se s bilo kim od vas."

Nitko nije obraćao pažnju na njega; tehničari su se okupili u krug, savjetujući se. Kasno poslijepodnevno sunce počelo je zalaziti. Kola su se kretala cestom. Zgrade EDA su higijenski blještale na slabećem svjetlu.

"Idemo", odlučio se Brady. Držeći kitnjast upaljač za cigarete, ozbiljno je prišao Hamiltonu. "Ispruži palac."

"Moj - palac?"

"Kušnja vatrom", objasnio je Brady paleći upaljač. Žuti plamen je zasvijetlio. "Pokaži svoj duh. Pokaži da si muško."

"Jesam muško", rekao je Hamilton ljutito, "ali proklet bio ako ću gurnuti palac u taj plamen samo da vi luđaci možete obaviti svoju bratovštinsku inicijaciju. Toga sam se riješio kad sam prošao koledž."

Svaki od tehničara ispružio je svoj palac. Metodično, Brady je držao upaljač pod svakim palcem. Ni jedan palac nije bio ni oprljen.

"Sad ti", rekao je Brady pobožno. "Budi muško, Haniiltone. Sjeti se da nisi životinja iz kaljuge."

"Idi dovraga", odgovorio je Hamilton žučno. "I drži taj upaljač dalje od mene."

"Odbijaš se podvrgnuti kušnji vatrom?" pitao je Brady naglašeno.

Oklijevajući, Hamilton je ispružio palac. Možda, u ovom svijetu, upaljači za cigarete ne gore. Možda je, ne shvaćajući to, bio imun na vatru. Možda - "nee!" povikao je Hamilton, snažno trgnuvši ruku unatrag.

Tehničari su ozbiljno odmahnuli glavama. "Pa", rekao je Brady, odlažući upaljač trijumfalno. "To je to."

Hamilton je nemoćno stajao trljajući opečeni palac. "Vi sadisti", optužio ih je. "Vi bogomašući fanatici. Svi vi spadate u Srednji vijek. Vi - muslimani!"

"Pazi se", upozorio je Brady. "Govoriš sa Zatočnikom jedinog Pravog Boga."

"I ne zaboravljaj to", dometnuo je jedan od njegovih pomoćnika.

"Možda si ti Zatočnik jedinog Pravog Boga", rekao je Hamilton, "ali sam ja slučajno vrhunski elektroničar. Razmisli o tome."

"Razmišljam", rekao je Brady, nimalo uznemiren.

"Možeš gurnuti palac u lampu za zavarivanje. Možeš skočiti u visoku peć."

"Jeste", složio se Brady. "Mogu."

"Ali kakve to veze ima s elektronikom?" Mršteći se na mladića, Hamilton je rekao: "Dobro, pametnjakoviću. Izazivam te na takmičenje. Da vidimo koliko znaš."

"Izazivaš Zatočnika Jedinog Pravog Boga?" upitao je Brady s nevjericom.

"Točno."

"Ali -" Brady je odmahnuo. "To je nelogično. Bolje idi kući, Hamiltone. Puštaš da ti talamus ovlada tobom."

"Kukavica, ha?" zadirkivao je Hamilton.

"Ali ne možeš pobjediti. Po pravilu gubiš. Razmotri premise ove situacije. Po definiciji, Zatočnik Jedinog Pravog Boga trijumfira; bilo što drugo bilo bi poricanje Njegove moći."

"Prestani odugovlačiti", rekao je Hamilton. "Ti mi postavi prvo pitanje. Po tri pitanja za svakog od nas. U svezi sa primijenjenom i teorijskom elektronikom. Dogovoreno?"

"Dogovoreno", Oklijevajući, Brady se suglasio. Ostali tehničari

okupili su se raširenih očiju, opčinjeni obrtom situacije. "Žalim te, Hamiltone. Očito ne shvaćaš što se događa. Očekivao bih od laika da se ponaša tako nerazumno, ali čovjek bar djelomično discipliniran znanstvenim -"

"Pitaj", rekao mu je Hamilton.

"Navedi Ohmov zakon", rekao je Brady.

Hamilton je trepnuo. To je bilo kao da ga pita da broji od jedan do deset; kao bi mogao pogriješiti?

"Je li to tvoje prvo pitanje?"

"Navedi Ohmov zakon", ponovio je Brady. Bez zvuka, usne su mu se počele micati.

"Što se dešava?" upitao je Hamilton sumnjičavo. "Zašto ti se usne miču?"

"Molim se", objasnio je Brady. "Za Božju pomoć."

"Ohmov zakon", rekao je Brady. "Otpor tijela prolasku električne struje -" zastao je.

"Što nije u redu?" pitao je Brady.

"Ometaš me. Možeš li se moliti kasnije?"

"Sada", rekao je Brady naglašeno. "Kasnije ne bi vrijedilo."

Pokušavajući ignorirati njegove mičuće usne, Hamilton je nastavio: "Otpor tijela pri prolasku električne struje može se izraziti slijedećom jednadžbom: R jednako..."

"Nastavi", ohrabrivao je Brady.

Čudna težina pritisla je Hamiltonov um. Niz simbola je lelujao, znamenki i jednadžbi. Poput leptira, riječi i fraze su skakutale i plesale i odbijale biti uhvaćene. "Apsolutna jedinica otpora", rekao je promuklo, "može se definirati kao jedinica otpornika u kojem -"

"To meni ne zvuči kao Ohmov zakon", rekao je Brady. Okrećući se svojoj grupi, pitao je: "Zvuči li to vama kao Ohmov zakon?"

Pobožno su odmahnuli glavama.

"Pobijeđen sam", rekao je Hamilton s nevjericom. "Ne mogu čak ni navesti Ohmov zakon."

"Hvaljen bio Gospod", odgovorio je Brady.

"Bezbožnik je oboren", znanstveno je primijetio jedan od tehničara. "Takmičenje je završeno."

"To nije pošteno", pobunio se Hamilton. "Ja znam Ohmov zakon

kao što znam i svoje ime."

"Suoči se s činjenicama", rekao mu je Brady. "Priznaj da si bezbožnik i van milosti Gospoda."

"Zar ne trebam i ja pitati tebe nešto?" Brady je razmislio. "Naravno. Samo naprijed. Što god hoćeš."

"Zraka elektrona je skrenuta", rekao je Hamilton, "ako prođe između dvije ploče kojima je dodana voltaža. Elektroni su podvrgnuti sili pod pravim kutom na svoje kretanje. Nazovi dužinu ploča L1. Nazovi udaljenost od središta ploča do..."

Zastao je. Malo iznad Bradyja, blizu njegovog desnog uha, pojavila su se usta i ruka. Usta su tiho šaputala Bradyju u uho; zaklonjene rukom, riječi su nestajale prije nego što ih je Hamilton mogao čuti. "Što je to?" upitao je, bijesan.

"Molim?" rekao je Brady nevino, mahanjem sklanjajući usta i ruku.

"Tko kibicira? Tko ti daje informaciju?"

"Anđeo Gospodnji", rekao je Brady. "Naravno."

Hamilton je odustao. "Prekidam. Ti dobijaš."

"Nastavi", hrabrio ga je Brady. "Htio si me pitati da izračunam skretanje zrake po ovoj formuli." S par kratkih fraza, ocrtao je znamenke koje je Hamilton zamislio u privatnosti svog uma. "Točno?"

"To nije pošteno", počeo je Hamilton. "Od svih očitih, otvorenih varanja -"

Anđeoska usta grubo su se nasmiješila i onda rekla nešto prljavo Bradyju u uho. Brady je dopustio sebi da se na trenutak nasmiješi. "Veoma smiješno", potvrdio je. "I veoma prigodno."

Kad su velika vulgarna usta počela nestajati, Hamilton je rekao: "Sačekaj minutu. Ostani još malo. Htio bih popričati s tobom."

Usta su se zadržala. "Što ti je na umu?" pitala su glasnim, grmljavini sličnim mrmljanjem.

"Izgleda da već znaš", odgovorio je Hamilton. "Zar nisi sad pogledao?"

Usta su se prezrivo iskrivila.

"Ako možeš gledati ljudima u umove", rekao je Hamilton, "možeš im gledati i u srca."

"O čemu se sad radi?" pitao je Brady nelagodno. "Idi gnjavi svog vlastitog anđela."

"Ima negdje jedna rečenica", nastavio je Hamilton. "Nešto o tome

kako je želja da se počini grijeh isto toliko loša kao i sam čin grijeha."

"O čemu to blebećeš?" upitao je Brady nervozno.

"Tako ja shvaćam taj drevni stih", rekao je Hamilton, "to je izjava koja se tiče psihološkog problema motivacije. Ona postavlja motiv kao kardinalnu moralnu točku, pošto je stvarno počinjeni grijeh samo vanjski izdanak zle želje. Ispravno i pogrešno ne ovise o onom što čovjek radi već o onom što osjeća."

Anđeoska usta načinila su potvrdan pokret. "Ono što kažeš je točno."

"Ti ljudi", rekao je Hamilton, pokazujući na tehničare, "djeluju kao Zatočnici Jedinog Pravog Boga. Iskorjenjuju bezbožnost. Ali u njihovim srcima su zli motivi. Iza tih pobožnih djela leži tvrda jezgra griješne želje."

Brady je progutao knedlu. "Što hoćeš reći?"

"Vaš motiv da me izbacite iz EDA je nečist. Ljubomorni ste na mene. A ljubomora, kao motiv, je neprihvatljiva. Na to ukazujem pažnju kao suvjernik." Blago, Hamilton je dodao: "To mi je dužnost."

"Ljubomora", ponovio je anđeo. "Da, ljubomora spada u kategoriju grijeha. Osim u smislu da je Gospod ljubomoran Bog. U tom kontekstu, taj termin izražava koncept da samo Jedan Pravi Bog može postojati. Štovanje bilo kojeg drugog kvazi-Boga je poricanje Njegove Prirode, i povrataka u pred-lslamizam."

"Ali", pobunio se Brady, "babiist može ljubomorno raditi Božji posao."

"Ljubomorno u smislu da odbacuje sve druge poslove i lojalnosti", rekao je anđeo. "To je ta jedna upotreba tog termina koja ne uključuje negativne moralne karakteristike. Može se govoriti o ljubomornoj obrani svog naslijeđa. Sa značenjem, u tom slučaju, pobožne odlučnosti da se čuva ono što pripada. Ovaj bezbožnik, međutim, tvrdi da ste vi ljubomorni na njega u smislu da mu hoćete uskratiti njegov položaj. Potaknuti ste zavidničkom, prkosnom i zlom pohlepom - u suštini, odbijanjem da se pokorite Kozmičkom Dijeljenju."

"Ali -" rekao je Brady, glupo mašući rukama.

"Bezbožnik je bio u pravu kad je ukazao da su naizgled dobra djela pobuđena lošim namjerama samo pseudo-dobra djela. Vaša pobožna djela se potiru vašom zlom pohlepom. Mada su vaše radnje upravljene na podržavanje stvari Jedinog Pravog Boga, vaše duše su nečiste i uprljane."

"Što misliš pod time uprljane", počeo je Brady, ali je bilo prekasno.

Presuda je donijeta. Tiho, sunce na nebu smanjilo se do tmurnog, bolesnog žutila i sasvim nestalo. Suh, oštar vjetar zapuhao je oko grupe uplašenih tehničara. Pod nogama, zemlja se sasušila i ispucala.

"Možete uložiti žalbu kasnije", rekao je anđeo iz sumorne tame. Pripremio se otići. "Imat ćete dosta vremena da iskoristite uobičajene kanale."

Ono što je bio plodan komad okoliša zgrade EDA sad je bio kužan kvadrat suše i jalovosti. Biljke nisu rasle. Drveće i trava su se skupili u suhe ljušture. Tehničari su se saginjali dok nisu postali zdepasti, pogrbljeni likovi, tamne kože, kosmati, sa otvorenim čirevima na prljavim rukama i licima. Njihove pocrvenjele oči ispunile su se suzama dok su u očaju gledali oko sebe.

"Prokleti", prokrištao je Brady slomljeno. "Prokleti smo."

Tehničari očito i vidljivo više nisu bili pošteđeni. Sada patuljaste, pogrbljene figure, mizerno su se klatili okolo, besciljni i očajni. Noćna tama spustila se na njih kroz slojeve lebdećih čestica prašine. Preko sasušene zemlje pod njihovim nogama puzala je zmija. Ubrzo za njom uslijedio je i prvi stružući klik-klik škorpije.

"Žalim", rekao je Hamilton opušteno. "Ali istina uvijek iziđe na vidjelo."

Brady ga je pogledao zlobnim crvenim očima na neobrijanom licu. Pramenovi prljave kose visjeli su mu preko ušiju i vrata. "Bezbožniče jedan", promrmljao je, okrećući mu leđa.

"Vrlina je sama sebi nagrada", podsjetio ga je Hamilton. "Čudni su putevi Gospodnji. Ništa ne uspijeva kao uspjeh."

Odlazeći do svojih kola, ušao je i ugurao ključ u bravu za kontakt. Oblaci prašine pali su na vjetrobran kad je pokrenuo starter. Ništa se nije dogodilo; motor je odbijao prihvatiti. Neko vrijeme nastavio je pritiskati pedalu za gas i pitati se što ne valja. Tada je, uz očaj, primjetio izblijedjele presvlake na sjedalima. Nekad jarka i živa tkanina postala je blijeda i nejasna. Kola su, nesretno, bila parkirana unutar one proklete oblasti.

Otvarajući pretinac za rukavice, Hamilton je izvadio svoj dobro izlistani priručnik za popravku kola. Ali debela knjiga više nije sadržavala sheme automobilske konstrukcije; sada je navodila uobičajene kućanske molitve.

U ovom miljeu, molitva je zamjenjivala mehaničko znanje. Otvarajući knjigu pred sobom, ubacio je kola u prvu, pritisnuo gas, i otpustio spojku.

"Samo je jedan Bog", počeo je, "i Drugi Bab je-"

Motor je proradio i kola su bučno krenula naprijed. Pucajući i stenjući, ispuzala su s parkirališta na ulicu. Iza Hamiltona prokleti tehničari tumarali su po svojoj ograničenoj sasušenoj oblasti. Već su se počeli prepirati oko pravilnog toka žalbe, citirajući podatke i autoritete. Dobit će oni svoj status natrag, razmišljao je Hamilton. Snaći će se.

Bile su potrebne četiri različite uobičajene kućanske molitve da dovedu kola niz cestu do Belmonta. Jednom, dok je prolazio pored radionice, razmišljao je da stane zbog popravka. Ali cimer ga je natjerao da požuri dalje.

Nicholton i sin.

Zacjeljivanje auta.

I ispod toga, mali izlog s inspirativnom literaturom, s vodećim sloganom: Svakog dana u svakom pogledu moja kola su sve novija i novija.

Nakon pete molitve, činilo se da motor radi kako treba. I presvlake na sjedalima su povratile svoju prijašnju živost. Vratilo mu se nešto samopouzdanja; izvukao se iz gadne situacije. Svaki svijet je imao svoje zakone. Samo je bilo pitanje otkriti ih.

Sada je večer stigla svugdje. Kola su jurila duž El Camina, s blještećim farovima. Iza njega, svjetla San Matea su treptala u tami. Gore na nebu, prijeteći oblaci su prekrivali noćno nebo. Vozeći s najvećom pažnjom, skrenuo je kola iz traka za prolazni promet do rubnika.

S njegove lijeve strane bila je California Maintenance. Ali nije imalo svrhe prilaziti postrojenju za projektile; čak i u njegovom svijetu nije bio prihvatljiv. Bog zna kako bi to bilo sad. Nekako, osjećao je da bi moglo samo biti gore. Čovjek tipa pukovnika T. E. Edwardsa u ovom svijetu bi nadilazilo vjerovanje.

S desne strane bila je mala, poznata, svijetla oaza. Proveo je mnoga popodneva u Safe Harboru... ravno preko puta postrojenja za projektile, bar je bio omiljeno mjesto tehničara-pivopija tokom vrućih ljetnih dana.

Parkiravši kola, Hamilton je izišao i krenuo ka tamnom pločniku. Lagana kiša je tiho padala po njemu kad je zahvalno krenuo ka treptavoj crvenoj neonskoj reklami za Golden Glow.

Bar je bio pun ljudi i prijateljske buke. Hamilton je na tren stajao na ulazu, upijajući prisutnost posrnulog čovječanstva. Ovo se, barem, nije promijenilo. Isti kamiondžije u crnim jaknama su se naginjali nad

svoje pive na drugom kraju šanka. Ista bučna mlada plavuša sjedila je na svojoj barskoj stolici: neizbježna barska mušica koja pije vodicu obojenu kao viski. Šareni jukebox je bijesno bučao u kutu pored peći. Na jednoj strani, dva proćelava radnika su zagriženo igrali shuffleboard.

Proguravši se između ljude, Hamilton se približio nizu stolica. Sjedeći točno u sredini, pred velikim zrcalom, mašući kriglom pive, vičući i dovikujući se s grupom privremenih prijatelja, bio je poznat lik.

Perverzna radost ispunila je Hamiltonov zbunjen i iscrpljen um. "Mislio sam da si mrtav", rekao je udarajući McFeyffea po ruci. "Ti bijedni kopilane."

Iznenađen, McFeyffe se okrenuo na stolici, prolijevajući pivu niz ruku. "Nek sam proklet. Crveni." Sretan, mahnuo je barmenu. "Sipaj mom prijatelju pivu, Boga ti."

Bojažljivo, Hamilton je rekao: "Lakše s takvim riječima. Zar nisi čuo?"

"Čuo? Za što?"

"Za što se dogodilo." Hamilton se smjestio na stolicu pored njega. "Zar nisi primijetio? Zar ne možeš uočiti nikakvu razliku između stvari kakve su bile i kakve sad jesu?"

"Primijetio sam", rekao je McFeyffe. Nije izgledao uznemireno. Podižući kaput, pokazao je Hamiltonu što nosi na sebi. Svaka moguća amajlija visila je na njemu; komplet sredstava za svaku situaciju. "Ja sam dvadeset četiri sata ispred tebe, prijaško", rekao je. "Ne znam tko je taj Bab, ili gdje su iskopali tu otrcanu arapsku religiju, ali ne brinem se." Milujući jednu od amajlija, zlatni medaljon sa zagonetnim simbolima urezanim u isprepletenim krugovima, rekao je: "Nemoj se kačiti sa mnom ili ću prizvati hordu pacova da te oglodaju."

Hamiltonova piva je stigla i on ju je željno prihvatio. Galama, ljudi, ljudska djelatnost bučila je oko njega; privremeno smiren, opustio se i dopustio sebi da pasivno klizne u opći žamor. Kad se svelo na to nije baš imao mnogo izbora.

"Tko je tvoj prijatelj?" upitala je mala plavuša oštrog lica, uvlačeći se pored McFeyffea i grleći ga oko ramena. "Sladak je."

"Skloni se", rekao joj je McFeyffe dobroćudno, "ili ću te pretvoriti u crva."

"Pametnjaković", frknula je cura. Podižući suknju, pokazala je nešto malo i bijelo gurnuto pod podvezicu. "Probaj biti jači od toga", rekla je McFeyffeu.

Fasciniran, McFeyffe se zagledao u tu stvar. "Što je to?"

"Kost iz Muhamedovog stopala."

"Sveci nek nas čuvaju", rekao je McFeyffe pobožno, pijuckajući svoju pivu.

Poravnavajući suknju, cura se obratila Hamiltonu. "Zar te nisam već viđala ovdje? Ti radiš preko puta u onoj velikoj tvornici bombi, zar ne?"

"Nekad jesam", odgovorio je Hamilton.

"Ovaj komedijaš je crveni", dobacio je McFeyffe. "I ateist."

Užasnuta, cura je ustuknula. "Ne šališ se?"

"Naravno", rekao joj je Hamilton. U toj točki, već mu je bilo svejedno. "Ja sam tetka usidjelica Lava Trockog. Rodio sam Jozu Staljina."

Istog trena, užasan bol sijevnuo mu je kroz trbuh; presavijen, pao je sa stolice na pod i sjeo stežući se, cvokoćući zubima u agoniji.

"To si i tražio", rekao mu je McFeyffe bez milosti.

"Upomoć", zavapio je Hamilton.

Cura je suosjećajno čučnula kraj njega. "Zar se ne sramiš samog sebe? Gdje ti je tvoj Bayan?"

"Kući", prošaputao je, posivio od bola. Novi grčevi su ga protresli. "Umirem. Prsnuto slijepo crijevo."

"Gdje ti je molitveni točkić? U džepu kaputa?" Spretno mu je počela pretraživati kaput; njeni vješti prsti su letjeli i tražili.

"Odvedite-me-liječniku", uspio je protisnuti.

Barmen se nagnuo. "Izbaci ga ili ga sredi", bezobzirno je rekao curi. "Ne može umrijeti ovdje."

"Ima li netko malo svete vodice?" zazvala je cura prodornim sopranom.

Gomila se pomakla; ubrzo je pljosnata bočica bila dodata do njih.

"Nemoj sve potrošiti", jedan glas je upozorio zlovoljno. "To je napunjeno na izvoru u Cheyenneu."

Odvijajući čep, cura je poprskala mlakom vodicom svoje crveno namazane nokte i brzo poprskala Hamiltona kapljicama. Kako ga dotakoše, žestoki bol umine. Olakšanje ispuni njegovo izmučeno tijelo. Nakon još malo vremena, uspio se uz pomoć cure pridići.

"Kletva je gotova", primijetila je cura prozaično vraćajući svetu

vodicu vlasniku. "Hvala, gospodine."

"Dajte tom čovjeku pivu", rekao je McFeyffe ne okrećući se. "On je pravi sljedbenik Baba."

Kad je zapjenjena krigla pive bila dodana u gužvu, Hamilton se bijedno uspuzao natrag na svoju stolicu. Nitko ga nije primjetio; cura je sad otišla umiljavati se vlasniku svete vodice.

"Ovaj svijet", protisnuo je Hamilton kroz stisnute zube, "je lud."

"Lud, vraga", odgovorio je McFeyffe. "Što je tu ludo? Nisam platio ni jednu pivu cijeli dan." Protresao je svoju moćnu kolekciju amajlija. "Samo se trebam obratiti ovome."

"Objasni to", promrmljao je Hamilton. "Ovo mjesto - ovaj bar - Zašto ga Bog ne zbriše? Ako ovaj svijet funkcionira po moralnim pravilima -"

"Ovaj bar je neophodan za moralni poredak. Ovo je jazbina grijeha i poroka, stjecište nemorala. Misliš li da vrlina može postojati bez grijeha? To je problem s vama ateistima; vi ne shvaćate mehanizam zla. Uđi unutra i uživaj u životu. Ako si jedan od Vjernih, nemaš o čemu brinuti."

"Oportunistu."

"Možeš se u dušu kladiti da jesam."

"Tako ti Bog dopušta da ovdje ločeš pivu i pipaš droce. Da psuješ i lažeš, radiš što hoćeš."

"Znam svoja prava", rekao je McFeyffe glatko. "Znam što je ovdje na vrhu. Gledaj oko sebe i uči. Obrati pažnju na to što se događa."

Pričvršćena na zid bara pored zrcala bila je tablica: Što Bi Prorok Rekao Da Te Vidi Na Ovakvom Mjestu?

"Reći ću ti što bi rekao", obavijestio je McFeyffe Hamiltona. "Rekao bi: 'Sipajte i meni jednu, momci.' On je momak na svom mjestu. Ne kao vi jajoglavi profesori."

Hamilton je čekao s nadom, ali se nije spustila kiša grizućih zmija. Samouvjereno, mirno, McFeyffe je pio svoju pivu.

"Očito ja nisam unutra", rekao je Hamilton. "Kad bih ja to rekao, srušio bih se mrtav."

"Uđi unutra."

"Kako?" pitao je Hamilton. Bio je opterećen osjećajem nepravde, temeljne pogrešnosti svega toga. Svijet koji je McFeyffeu bio savršeno razuman njemu se činio travestijom jednog univerzuma zasnovanog na jednakosti. Njemu se tek puki tračak sustavnosti probijao kroz

sumaglicu, kroz zbrku koja ga je okruživala od one nezgode u Bevatronu. Vrijednosti od kojih je bio sastavljen njegov svijet, moralnih istina koje su podupirale postojanje otkad je znao za sebe, više nije bilo; na njihovom mjestu bila je gruba, plemenska odmazda protiv pridošlica, arhaičan sistem koji je stigao - odakle?

Nesigurno posežući u džep, izvadio je cedulju koju mu je dao doktor Tillingford. Tu je bilo ime, Prorok. Centar, Mauzolej Drugog Baba, izvorište tog nezapadnog kulta koji se nekako uvukao i apsorbirao stvarni svijet. Da li je uvijek postojao Horace Clamp? Prije tjedan dana, prije nekoliko dana, nije bilo Drugog Baba, nije bilo Proroka Jedinog Pravog Boga u Cheyenneu, Wyoming. Ili -

Pored njega, McFeyffe je zavirio da vidi što piše na papiriću. Na njegovom licu bio je mračan izraz; grubi humor je nestao, i na njegovom mjestu bila je ozbiljnost, tvrda i obeshrabrujuća. "Što je to?" upitao je.

"Trebao bih otići vidjeti se s njim", odgovorio je Hamilton.

"Ne", rekao je McFeyffe. Najednom je brzo posegnuo; zgrabio je cedulju. "Otarasi je se." Glas mu je drhtao. "Nemoj obraćati pažnju na to."

Boreći se, Hamilton je uspio povratiti cedulju. McFeyffe ga je uhvatio za rame; njegovi debeli prsti ukopali su se u Hamiltonovo meso. Stolica pod Hamiltonom se nagnula i najednom je padao. McFeyffeova masivna težina spustila se na njega, a onda su se njih dvojica tukli na podu, daščući i znojeći se, pokušavajući se dočepati cedulje.

"Nema džihada u ovom baru", rekao je barmen, obilazeći šank da zaustavi tučnjavu. "Ako hoćete samljeti jedan drugog, radite to vani."

Mrmljajući, McFeyffe se nesigurno digao na noge. "Riješi je se", rekao je Hamiltonu poravnavajući svoju odjeću. Lice mu je još bilo ukočeno, s izrazom nekakve duboke nelagode.

"Što je bilo?" zapitao je Hamilton, ponovo sjedajući. Pronašao je svoju pivu i podigao je. Nešto se događalo u McFeyffeovom grubom umu, a on nije znao što je to.

U tom trenu mala barska mušica probila se do njih. S njom je bio otužni, mršavi lik. Bill Laws, stežući čašicu, naklonio se žalosno McFeyffeu i Hamiltonu. "Večer", proslovio je. "Nemojmo se više sukobljavati. Svi smo mi prijatelji, ovdje."

Buljeći u šank, McFeyffe je rekao: "Kad se sve uzme u obzir, itekako moramo biti." Nije to naglašavao.

6

"Ova osoba kaže da vas poznaje", objasnila je mala plava barska mušica Hamiltonu.

"To je točno", odgovorio je Hamilton. "Privuci stolicu i sjedi." Pogledao je Lawsa ravno. "Jesi li istražio situaciju u naprednoj fizici tokom proteklog dana?"

"Kvragu s fizikom", rekao je Laws mršteći se. "To me prošlo. Prerastao sam to."

"Idi konstruiraj jedan spremnik", rekao mu je Hamilton. "Prestani čitati toliko knjiga. Iziđi na svježi zrak."

Laws je stavio svoju mršavu ruku curi na rame. "Upoznajte Grace (Milost). Puna je spremnika. Puna do grla."

"Drago mi je", rekao je Hamilton.

Cura se nesigurno nasmješila. "Moje ime nije Grace. Zovem se -"

Ogurnuvši curu, Laws se nagnuo bliže Hamiltonu. "Drago mi je da si pomenuo termin spremnik."

"Zašto?"

"Zato", obavijestio ga je Laws, "što u ovom svijetu nema takvih stvari."

"Ali mora ih biti."

"Dođi sa mnom." Držeći Hamiltona za kravatu. Laws ga je odvukao od bara. "Odaću ti nešto. Najveće otkriće nakon glasačkog poreza."

Probijajući se kroz mušterije, Laws je odveo Hamiltona do automata za cigarete u kutu. Lupajući po automatu dlanom, Laws je rekao: "Pa? Što misliš o ovom?"

Hamilton je pažljivo pregledao automat. Uobičajeni prizor: velika kutija od kovine s plavim ogledalom, prorezom za novčiće gore desno, redom staklenih prozorčića iza kojih su bile različite marke cigareta, nizom poluga i otvorom za ispuštanje. "Izgleda u redu", prokomentirao je.

"Primjećuješ nešto u svezi s njom?"

"Ne, ništa posebno."

Laws se osvrnuo da se uvjeri da nitko ne sluša. Onda je privukao Hamiltona bliže sebi. "Gledao sam tu mašinu kako radi", prošaputao je muklo. "Shvatio sam nešto. Pokušaj ovo shvatiti. Pokušaj se ne srušiti. U tom automatu nema cigareta."

Hamilton je razmislio. "Uopće nema?"

Čučnuvši dolje, Laws je pokazao red izloženih kutija vidljivih iza staklene zaštite. "To je sve što je unutra. Po jedna od svakih. Nema spremnika. Ali gledaj." Ubacio je novčić od četvrt dolara, odabrao polugu za Camel, i snažno je gurnuo. Kutija Camela skliznula je van, i Laws ju je zgrabio. "Vidiš?"

"Nisam shvatio", priznao je Hamilton.

"Isto je i s automatom za čokoladice." Laws ga je poveo do automata sa slatkišima. "Čokoladice izlaze ali nema čokolada u njoj. Samo izložena pakovanja. Je li ti jasno? Shvaćaš?"

"Ne."

"Zar nisi nikad čitao o čudima? U pustinji to je bilo dobijanje vode i hrane; to je bilo prvo."

"Oh", rekao je Hamilton. "To je točno."

"Te mašine rade po prvobitnom principu. Dioba čudom." Iz svog džepa Laws je izvadio odvijač; klečeći, počeo je rastavljati automat za čokoladice. "Kažem ti, Jack, ovo je najveće otkriće poznato čovječanstvu. Ovo će revolucionizirati modernu industriju. Cijeli koncept strojne proizvodnje alatima, cijela tehnika pokretnih traka -" Laws je odmahnuo rukom. "Otišlo. Kaput. Nema više trošenja sirovina. Nema više ugnjetene radne snage. Nema više prljavih, zagađujućih tvornica. U ovoj kutiji od kovine krije se ogromna tajna."

"Hej", rekao je Hamilton, zainteresiran. "Možda tu imaš nešto."

"Ovo se može upotrijebiti." Laws je grozničavo navalio na stražnji dio automata. "Pridrži, čovječe. Pomozi mi da skinem bravu."

Brava je skinuta. Zajedno, njih dvojica su skinuli automat za čokoladice i naslonili ga na zid. Kao što je Laws predvidio, uspravni redovi koji su bili spremnici automata bili su sasvim prazni.

"Izvadi novčić", uputio ga je Laws. Vješto je skinuo unutarnji mehanizam da izložene čokoladice budu vidljive odostraga. Na desnoj strani bila je cijev za izbacivanje; na njenom početku bio je kompliciran sustav polica, poluga i kotača. Laws je počeo slijediti

mehanizam redom do početne točke.

"Izgleda da čokoladica počinje ovdje", pokazao je Hamilton. Naginjući se preko Lawsovog ramena, dotakao je ravnu policu. "Novčić pokreće polugu i oslobodi ovaj gurač. On gurne čokoladicu i pokrene je prema prorezu. Gravitacija obavi ostalo."

"Ubaci novčić", rekao je Laws žurno. "Hoću da vidim odakle ta prokleta čokoladica dolazi."

Hamilton je ubacio novčić i nasumice povukao gurač. Kotačići i poluge su se zavrtjeli. Iz središta krećućeg mehanizma ispala je tabla U-noa. U-no je kliznuo niz cijev i zaustavio se u prorezu van mehanizma.

"Samo se stvorila iz ničega", rekao je Laws zapanjeno.

"Ali u određenoj zoni. Izgleda da je to tangentno u odnosu na izloženu ploču. To nagovještava nekakav proces binarne fisije. Izložena čokoladica razdvoji se u dvije cijele."

"Ubaci još jedan novčić. Kažem ti, Jack, to je to."

Opet se čokoladica materijalizirala i bila izbačena učinkovitim mehanizmom. Oba čovjeka gledala su s divljenjem.

"Sjajan primjerak stroja", priznao je Laws. "Lijepo obavljeno projektiranje i izrada. Odlično korištenje principa čuda."

"Ali korištenje u malom obimu", istaknuo je Hamilton. "Za čokoladice, bezalkoholna pića i cigarete. Ništa bitno."

"Tu mi nastupamo." Pažljivo, Laws je gurnuo komad folije na praznu policu pored izložene Hershey čokoladice. Folija nije naišla na otpor. "Ovdje zbilja nema ništa. Ako izvadim izloženu čokoladicu i stavim nešto drugo na njeno mjesto..."

Hamilton je uklonio izloženu Hershey čokoladicu i stavio čep od boce na mjesto u prozorčiću. Kad je poluga povučena, duplikat čepa se iskotrljao niz cijev u prorez.

"To dokazuje stvar", složio se Laws. "Duplicira bilo što što mu je tangentno. Mogli bismo udvostručiti bilo što." Izvadio je nekoliko srebrnih novčića. "Krenimo na posao."

"Kako ti ovo zvuči?" rekao je Hamilton. "Jedan stari elektronski princip: regeneracija. Spojimo dio izlaznog proizvoda s prvobitnim modelom u izlogu. Pa zaliha nastavlja rasti - što više izlazi to više ulazi i udvostručuje se."

"Tekućina bi bila najbolja", razmišljao je Laws. "Gdje bismo mogli naći neke staklene cjevčice da je sprovedemo natrag?"

Hamilton je skinuo neonski natpis sa zida dok Laws otišao do bara da naruči piće. Dok je Hamilton postavljao cjevčice Laws se ponovo pojavio, noseći čašicu jantarne tekućine.

"Brandy", objasnio je Laws. "Pravi francuski konjak, najbolji što imaju."

Hamilton je gurnuo čašicu na mjesto u izlogu gdje je bila Hershey tabla. Cijevi, ispražnjene od neona, vodile su od tangentne zone duplikacije i razdvajale se. Jedna cijev vodila je natrag do čašice; druga je vodila do proreza.

"Odnos je četiri prema jedan", komentirao je Hamilton. "Četiri dijela idu u prorez kao proizvod. Jedan dio se vraća na prvobitni izvor. Teoretski, mogli bismo dobiti sve veću i veću količinu na izlazu. Sa neograničenom zapreminom kao granicom."

Vještim pokretom, Laws je zaglavio polugu koja je pokretala mehanizam. Nakon kratke stanke, konjak je počeo curiti iz proreza na pod ispred automata. Dižući se na noge, Laws je dograbio odvojeni dio automata; njih dvojica su ga postavili na mjesto i okrenuli bravu. Tiho, stalno, automat za čokoladice ispuštao je rastući mlaz brandyja najbolje kvalitete.

"To je to", rekao je Hamilton zadovoljno. "Besplatno piće - svi stanite u red."

Nekoliko mušterija bara zainteresirano je prišlo. Uskoro se okupila gomila.

"Iskoristili smo stroj", rekao je Laws polagano dok su gledali rastući red koji se oformio ispred bivšeg automata za čokoladice. "Ali nismo otkrili osnovni princip. Znamo što to radi i mehanički kako. Ali ne zašto."

"Možda", zaključio je Hamilton, "nema nikakvog principa. Zar nije to ono što 'čudo' znači? Nikakav zakon funkcioniranja - već nepredvidljiv događaj, bez pravilnosti ili uzročnosti. To se jednostavno događa; ne možeš ga predvidjeti ili mu odrediti izvor."

"Ali ovdje ima pravilnosti", inzistirao je Laws, pokazujući automat za čokoladice. "Kad se ubaci novčić izađe čokolada, a ne loptica za baseball ili žaba. A to je sve što prirodni zakon jeste, jednostavno opis onog što se događa. Izvještaj o pravilnosti. Nema uzročnosti - samo kažemo da ako se A i B zbroje dobijamo C, a ne D."

"Hoćemo li uvijek dobiti C?" pitao je Hamilton.

"Možda, a možda ne. Do sada smo dobijali Č; imamo čokoladice. A sad izbacuje naš brandy, a ne sprej protiv insekata. Imamo pravilnost, imamo obrazac. Samo trebamo pronaći koji su elementi neophodni da

sačine obrazac."

Hamilton je uzbuđeno rekao: "Ako možemo naći što mora biti prisutno da uzrokuje duplikaciju objekta koji je model-"

"Točno. Nešto pokreće taj proces. Nije nas briga kako to čini - sve što trebamo znati je što ga čini. Ne moramo znati kako se sumpor, kalijev nitrat i ugalj spajaju u barut i čak ni zašto. Samo trebamo znati da kad se izmiješaju u stanovitom omjeru, oni to čine."

Njih dvojica pomakli su se natrag do šanka, pored niza mušterija koji su skupljali besplatni brandy. "Onda ovaj svijet ima svoje zakone", rekao je Hamilton. "Kao i naš. Mislim, ne kao naš. Ali zakone, u svakom slučaju."

Tamna sjena prošla je licem Billa Lawsa. "Tako je." Najednom je njegov entuzijazam nestao. "Zaboravio sam."

"Što nije u redu?"

"To neće raditi natrag u našem svijetu. Radit će samo ovdje."

"Oh", rekao je Hamilton utišano. "Istina."

"Gubimo vrijeme."

"Osim ako se ne želimo vratiti."

Za šankom, Laws je sjeo na stolicu i dohvatio svoju čašicu. Pogrbljen, potuljen, promrmljao je: "Možda bismo to trebali napraviti. Ostati ovdje."

"Svakako", rekao je McFeyffe srdačno, načuvši ga. "Ostanite ovdje. Budite pametni... izvucite se dok ste na dobitku."

Laws je kratko pogledao Hamiltona. "Hoćeš ostati ovdje? Sviđa ti se ovdje?"

"Ne", rekao je Hamilton.

"Ni meni. Ali možda nemamo izbora. Još uvije ne znamo ni gdje smo. A što se izlaženja tiče -"

"Ovo je lijepo mjesto", rekla je mala plava barska mušica ljutito. "Ja sam tu stalno i dopada mi se."

"Mi ne govorimo o ovom baru", rekao je Hamilton.

Ruku stisnutih oko čašice, Laws je rekao: "Morat ćemo se vratiti. Nekako, morat ćemo naći izlaz odavde."

"Shvaćam to", rekao je Hamilton.

"Znaš što možeš kupiti u samoposluživanju?" upitao je Laws kiselo. "Reći ću ti. Žrtve paljenice u konzervama."

"Znaš što možeš kupiti u željezariji?" odgovorio je Hamilton. "Vagu za mjerenje duša."

"To je glupo", napućila se plavuša. "Duša nema težinu."

"Onda je", razmatrao Hamilton, "možeš poslati poštom i ne platiti ništa."

"Koliko duša", zaključio je Laws ironično, "može stati u jednu frankiranu omotnicu? Novo religijsko pitanje. Podijelit će čovječanstvo na pola. Zaraćene frakcije. Krv teče ulicama."

"Deset", nagađao je Hamilton.

"Četrnaest", usprotivio se Laws.

"Heretiče. Čudovišni djecoubojice"

"Bestijalni sisaču nepročišćene krvi."

"Prokleti nakotu smećožderućeg zla."

Laws je razmislio. "Znaš li što možeš vidjeti na televiziji u nedjelju ujutro? Neću ti reći; možeš sam ustanoviti." Pažljivo držeći svoju praznu čašicu, najednom je kliznuo sa stolice i nestao u gužvi.

"Hej", rekao je Hamilton zapanjeno. "Gdje je otišao?"

"On je lud", rekla je plavuša prozaično.

Na trenutak se lik Billa Lawsa ponovo pojavio. Njegovo tamno lice bilo je sivo od očaja. Obraćajući se Hamiltonu preko mrmljajuće, nasmijane gomile mušterija, povikao je: "Jack, znaš što?"

"Što?" odgovorio je Hamilton zabrinuto.

Crnčevo lice iskrivilo se u grču jake, bespomoćne bijede. "U ovom svijetu- " Tuga mu je zamutila pogled. "U ovom prokletom mjestu, počeo sam se vući."

Nestao je, ostavljajući Hamiltona zamišljenog.

"Što je htio reći?" pitala je plavuša znatiželjno. "Vući koga?"

"Vuče se u hodu", promrmljao je Hamilton odsutno.

"Svi se oni vuku kad hodaju", komentirao je McFeyffe.

Sjedajući na praznu stolicu Billa Lawsa, plavuša se počela sistematično primicati Hamiltonu. "Plati mi piće, srce", rekla je s nadom. "Ne mogu."

"Zašto ne? Malodoban si?"

Hamilton je prekopao svoje prazne džepove. "Nemam više novaca. Potrošio sam ga na onaj automat za čokoladice."

"Pomoli se", rekao mu je McFeyffe. "Vraški se pomoli."

"Dragi Gospode", rekao je Hamilton gorko. "Pošalji Tvom nedostojnom elektronskom stručnjaku čašicu obojene vodice za ovu posrnulu ženskicu." Pokorno je završio: "Amen."

Čašica obojene vodice pojavila se na površini bara pored njegovog lakta. Cura ju je nasmiješeno prihvatila. "Sladak si. Kako se zoveš?"

"Jack?"

"A prezime?"

Uzdahnuo je. "Jack Hamilton."

"Ja sam Silky." Vedro se poigravala s njegovim ovratnikom. "Je li ono tvoj Ford coupe tamo vani?"

"Jeste", odgovorio je tupo.

"Hajdemo nekamo. Mrzim ovo ovdje. Ja -"

"Zašto?" Hamilton je najednom glasno izlanuo. "Zašto je kog vraga Bog uslišio tu molitvu? Zašto ne neku drugu? Zašto ne Billu Lawsu?"

"Bog je odobravao tvoju molitvu", rekla je Silky. "Na kraju krajeva, to je do Njega; On mora odlučiti što On misli o tome."

"To je užasno."

Silky je slegnula ramenima. "Možda jest."

"Kako možeš živjeti s tim? Nikad ne znaš što će se dogoditi - nema reda, nema logike." Izluđivalo ga je što se ona ne buni, što joj se to čini prirodno. "Bespomoćni smo; moramo ovisiti o kapricu. To nam priječi da budemo ljudi - kao životinje smo koje čekaju da budu nahranjene. Nagrađene ili kažnjene."

Silky ga je proučavala. "Čudan si ti dečko."

"Imam trideset i dvije; nisam dečko. I oženjen sam."

Nježno, cura ga je povukla za ruku, napola ga odvlačeći s njegove nagnute stolice. "Hajdemo, srce. Idemo negdje gdje možemo privatno štovati. Imam neke rituale koje bi možda volio probati."

"Hoću li ići u Pakao zbog toga?"

"Ne ako poznaješ prave ljude."

"Moj novi šef ima interkom-vezu s Nebom. Hoće li to poslužiti?"

Nastavila ga je gurati sa stolice. "Pričat ćemo o tome poslije. Hajdemo, prije nego što onaj irski majmun primijeti."

Podižući glavu, McFeyffe je pogledao Hamiltona. Napetim,

oklijevajućim glasom rekao je: "Da li - da li odlaziš?"

"Svakako", rekao je Hamilton, nesigurno ustajući sa svoje stolice.

"Čekaj", McFeyffe je krenuo za njim. "Ne idi."

"Brini se za svoju dušu", rekao je Hamilton. Ali je uočio na McFeyffeovom licu natruhu temeljne nesigurnosti. "Što je bilo?" pitao je otriježnjeno.

McFeyffe je rekao: "Hoću ti pokazati nešto."

"Pokazati što?"

Prolazeći pored Hamiltona i Silky, McFeyffe je pokupio ogroman crni kišobran; okrenuo se natrag njima, čekajući. Hamilton je krenuo za njim, a Silky se priključila. Otvarajući vrata, McFeyffe je pažljivo digao veliki, šatoru nalik kišobran nad njihove glave. Lagana kišica postala je pljusak; hladna jesenja kiša šibala je po blistavim pločnicima, nijemim trgovinama i ulicama.

Silky je zadrhtala. "Grozno je. Kamo idemo?"

Nalazeći Hamiltonov coupe u mraku, McFeyffe je govorio za sebe, monotonim glasom: "Mora još postojati."

"Što misliš, zašto vuče noge?" upitao je Hamilton potišteno, dok su kola išla po beskrajnoj mokroj cesti. "Prije nije vukao noge."

Za volanom, McFeyffe je vozio refleksno, pogrbljenog tijela, toliko nagnut da se skoro činilo da spava. "Kao što sam rekao", promrmljao je, podižući se. "Svi su oni takvi."

"To nešto znači", bio je uporan Hamilton. Šljap-šljap brisača ga je uspavao; zavalio se pospano pored Silky i zatvorio oči. Cura je blago mirisala na cigaretni dim i parfem. Fin miris... prijao mu je. Na njegovom obrazu njena kosa bila je suha, lagana, grebuckava. Kao neke trave koje su se sporo pomicale.

McFeyffe je rekao: "Znate tu stvar s Drugim Babom?" Glas mu se pojačao, očajan i oštar. "To je prazna priča. Luđački kult; gomila šašavih. To je samo hrpa Arapa koji su došli ovamo sa svojim idejama. Zar nije to točno?"

Ni Hamilton ni Silky nisu odgovorili.

"Neće trajati", rekao je McFeyffe.

Namrgođeno, Silky je rekla: "Hoću znati gdje to idemo." Privijajući se uz Hamiltona, rekla je: "Jesi li zbilja oženjen?"

Ignorirajući je, Hamilton je rekao McFeyffeu: "Znam čega se bojiš."

"Ne bojim se ničega", rekao je McFeyffe.

"Itekako se bojiš", rekao je Hamilton. I on je, uprkos sebi, osjećao nelagodu.

Pred njima San Francisco postajao je veći i bliži, dok kola nisu prolazila između kuća i ulica koje nisu odavale znake života, ni pokret ni zvuk ni svjetlo. McFeyffe je izgleda znao točno gdje hoće ići; stalno je skretao, dok se kola nisu kretala pokrajnjim uličicama. Najednom je usporio. Podižući se, zavirio je kroz vjetrobran. Lice mu je bilo ukočeno od očekivanja.

"Ovo je očajno", potužila se Silky, zabijajući glavu u Hamiltonov kaput. "Kakva je ovo rupa? Nije mi jasno."

Zaustavljajući kola, McFeyffe je otvorio vrata i iskoračio na praznu ulicu. Hamilton ga je slijedio i njih dvojica zastadoše zajedno. Silky je ostala u kolima, slušajući mlaku večernju glazbu preko radija u kolima. Prigušeni tonovi izlazili su u tamu, miješajući se s maglom koja je lebdjela između zatvorenih trgovina i velikih, oronulih zgrada.

"Je li to to?"

"Aha", klimnuo je McFeyffe. Sada, suočen sa stvarnošću toga, nije iskazivao nikakav osjećaj.

Dvojica ljudi bili su sučeljeni sa otrcanim, propalim dućanom, ruševnom strukturom od dasaka čija se žuta boja sljuštila, otkrivajući kišom promočeno drvo. Hrpe smeća i starih novina okruživale su ulaz. Pri svjetlu ulične lampe, Hamilton je razaznao obavijesti zalijepljene na prozore. Letci, požutjeli i upljuvani od muha, bili su zamrljani i poredani bez reda. Iza toga bila je prljava zavjesa i, iza nje, redovi stolica od kovine. Podignut iznad ulaza u dućan bio je rukom ispisan znak, star i iskrzan. Pisalo je:

Ne-babiistička Crkva

Svi Dobrodošli

Stenjući, McFeyffe se sabrao i krenuo ka pločniku.

"Bolje pusti to", rekao je Hamilton, slijedeći ga.

"Ne", odmahnuo je glavom McFeyffe. "Idem unutra." Podižući svoj crni kišobran, zakoračio je do ulaza u dućan; u trenu je metodično lupao po vratima drškom kišobrana. Zvuk je odjekivao praznom ulicom, šupalj, prazan, glasan. Negdje u uličici, neka životinja se osupnuto pomakla među kantama za smeće.

Čovjek koji je konačno odškrinuo vrata bio je sitan, poguren lik.

Plašljivo je virio kroz naočale s čeličnim okvirom. Manžete su mu bile iskrzane i nečiste; njegove žute vodenaste oči oprezno su gledale. Drhteći je gledao McFeyffea bez prepoznavanja.

"Što hoćete?" zapiskao je tankim, drhtavim glasom.

"Zar me ne znate?" rekao je McFeyffe. "Što se dogodilo, Oče? Gdje je crkva?"

Petljajući, mrmljajući, sasušeni starac počeo je zatvarati vrata. "Odlazite odavde. Par ništkoristi pijanaca. Odlazite ili ću pozvati policiju."

Kad su se vrata skoro zatvorila, McFeyffe je zaglavio svoj kišobran u otvor, zaglavivši ga. "Oče", preklinjao je. "Ovo je užasno. Ne razumijem. Ukrali su vašu crkvu. A vi ste - mali. To nije moguće."

Glas mu je uminuo, slomljen nevjericom. "Bili ste..." Bespomoćno se okrenuo Hamiltonu. "Bio je krupan. Veći od mene."

"Odlazite", zakriještao je sitni stvor upozoravajuće.

"Zar ne možemo ući?" pitao je McFeyffe, ne sklanjajući kišobran. "Molim vas, pustite nas unutra. Gdje drugo da odemo? Imam ovdje heretika... on želi biti preobraćen."

Čovječuljak je oklijevao. S nestrpljivom grimasom, pogledao je Hamiltona. "Vi? Što je bilo? Zar se ne možete vratiti sutra? Prošla je ponoć; spavao sam." Puštajući vrata, nevoljko je koraknuo u stranu.

"To je sve što je tu", rekao je McFeyffe Hamiltonu dok su njih dvojica ulazili. "Jesi li je ikad vidio prije? Bila je od kamena, velika kao -" Odmahnuo je zaludno. "Najveća od svih."

"Koštat će vas deset dolara", rekao je čovječuljak idući ispred njih. Saginjući se, izvukao je glinenu urnu ispod tezge. Na tezgi su bile hrpe letaka i pamfleta; neki su kliznuli na pod, ali on nije primijetio. "Unaprijed", dodao je.

Kopajući po džepovima, McFeyffe je gledao oko sebe. "Gdje su orgulje? I svijeće? Zar nemate čak ni svijeće?"

"Ne mogu priuštiti takve stvari", rekao je čovječuljak, ustuknuvši unatrag. "Sad, što točno hoćete? Hoćete preobratiti ovog heretika?" Uhvatio je Hamiltona za ruku i pogledao ga pomno. "Ja sam Otac O'Farrel. Morat ćete kleknuti, mladiću. I pognuti glavu."

Hamilton je rekao: "Je li oduvijek bilo ovako?"

Zastajući na tren, Otac O'Farrel je rekao: "Ovako? Što hoćete reći?"

Val sažaljenja obuzeo je Hamiltona. "Pustite", rekao je.

"Naša organizacija je veoma stara", rekao mu je Otac O'Farrel

oklijevajući. "Mislite li na to? Traje stoljećima." Glas mu je popustio. "Još od prije Prvog Baba. Nisam siguran za točan datum podrijetla. Kažu da je -" zastao je. "Nemamo mnogo autoriteta. Prvi Bab, naravno, to je bilo 1844. Ali još prije toga -"

"Htio bih govoriti s Bogom", rekao je Hamilton.

"Da, da", složio se Otac O'Farrel. "I ja bih, mladiću." Potapšao je Hamiltona po ruci; pritisak je bio slab, skoro neosjetan. "Kao i svi."

"Zar mi ne možete pomoći?"

"To je veoma teško", rekao je Otac O'Farrel. Nestao je u stražnjem plakaru, kaotičnom skladištu. Stenjući i posežući, vratio se s pletenom košarom punom raznih kostiju, fragmenata, komadića sasušene kose i kože. "Ovo je sve što imamo", prostenjao je, odlažući košaru. "Možda možete ovo nekako iskoristiti. Samo se izvolite poslužiti."

Dok je Hamilton nježno vadio nekoliko komadića, McFeyffe je rekao potresenim glasom: "Gledaj ih. Lažnjaci. Bezvrijedne sitnice."

"Činimo koliko možemo", rekao je Otac O'Farrel, sklapajući ruke.

Hamilton je rekao: "Postoji li neki način da dođemo tamo gore?"

Po prvi put, Otac O'Farrel se nasmiješio. "Morali biste biti mrtvi, mladiću."

Kupeći svoj kišobran, McFeyffe je krenuo ka vratima. "Hajdemo", rekao je glasno Hamiltonu. "Idemo odavde; dosta mi je."

"Čekaj", rekao je Hamilton.

Zastajući, McFeyffe je pitao: "Zašto hoćeš razgovarati s Bogom? Što će to vrijediti? Možeš vidjeti situaciju. Pogledaj okolo."

Hamilton je rekao: "On je jedini koji nam može reći što se dogodilo."

Nakon kraće pauze, McFeyffe je rekao: "Nije me briga što se dogodilo. Odlazim."

Radeći brzo, Hamilton je postavio u krug kosti i zube, prsten od svetinja. "Pomozi mi", rekao je McFeyffeu. "I ti si u ovome."

"Ono što ti tražiš", rekao je McFeyffe, "je čudo."

"Znam", rekao je Hamilton.

McFeyffe se vrati. "Neće ništa pomoći. Beznadežno je." Stajao je stežući svoj veliki crni kišobran. Otac O'Farrel je nemirno šetkao, zbunjen onim što se odvijalo.

"Hoću znati kako je sve ovo počelo", rekao je Hamilton. "Taj Drugi Bab, cijela gužva. Ako ne mogu doznati tamo vani -" Posežući, uzeo je

veliki crni kišobran od McFeyffea i, duboko udahnuvši, podigao ga. Poput krila kožnatog lešinara, žice i tkanina kišobrana otvorili su se nad njim; nekoliko kapi ustajale vlage palo je dolje.

"Što je ovo?" upitao je McFeyffe, obilazeći krug svetinja da posegne za svojim kišobranom. "Drži se." Čvrsto stežući dršku kišobrana, Hamilton je rekao Ocu O'Farrelu: "Ima li vode u tom krčagu?"

"D-da", rekao je Otac O'Farrel, zavirujući u zemljanu urnu. "Malo, na dnu."

"Dok bacate vodu", rekao je Farrel, "recitirajte onaj dio o uzdizanju."

"Uzdizanju?" Zbunjen, Otac O'Farrel se povukao. "Ja -"

"Et ressurexit. Sjećate se."

"Oh", rekao je Otac O'Farrel. "Da, mislim da se sjećam." Klimajući, sumnjičavo je posegnuo u urnu sa svetom vodicom i počeo njom prskati kišobran. "Iskreno sumnjam da će ovo uspjeti."

"Recitirajte", naredio je Hamilton.

Nesigurno, Otac O'Farrel je promrmljao: "'Et ressurexit tertia die secundum scripturas, et ascendit in coelum, sedet ad dexteram partis, et iterum venurus est cum gloria judicare vivos et mortuos, cujas regni non erit finis...'"

U Hamiltonovim rukama kišobran se pomaknuo. Polagano, s naporom, počeo se dizati. McFeyffe je užasnuto zablejao i uhvatio se u smrtnom strahu. Za tren je vrh kišobrana lupio u niski strop dućana; Hamilton i McFeyffe su apsurdno visjeli, dok su im stopala mahala po prašnjavim sjenama.

"Svjetlarnik", protisnuo je Hamilton. "Otvorite ga."

Žureći da dohvati polugu, Otac O'Farrel je trčkarao poput uplašenog miša. Svjetlarnik je otvoren; vlažni noćni zrak nahrupio je unutra, zamjenjujući dugogodišnju ustajalost. Oslobođen, kišobran je sunuo gore; ruševna drvena zgrada nestala je pod njim. Hladna magla hvatala je Hamiltona i McFeyffea dok su se dizali sve više. Sad su bili poravnati s Twin Peaksima. Sad su bili iznad velikog grada San Francisca, viseći na drški kišobrana iznad zdjele treptavih žutih svjetala.

"Što -" povikao je McFeyffe, "što ako se pustimo?"

"Moli se za snagu!" doviknuo mu je Hamilton, zatvarajući oči i očajnički stežući dršku kišobrana. Sve više i više jurio je kišobran, svakog trena dobijajući na brzini. Na trenutak, Hamilton se usudio otvoriti oči i poviriti gore.

Iznad njih širilo se neograničeno prostranstvo zlokobnih crnih oblaka. Što je postojalo iza njih? Čeka li ih On?

Kišobran se sve više dizao u tamnu noć. Sada je bilo prekasno za odustajanje.

7

Dok su se uspinjali, kaotični mrak počeo je blijediti. Sloj oblaka minuo je raskvašeno pored njih; uz mokro klizanje kišobran se probio. Umjesto hladnog crnila noći, dizali su se u mutnu sredinu neističućeg sivila, jednoobrazno prostranstvo bezbojnog, bezobličnog ničega.

Ispod je ležala Zemlja.

Bio je to najbolji pogled koji je Hamilton ikad imao na Zemlju. Na mnogo načina ispunio je njegova očekivanja. Bila je zakrivljena i sasvim jasno okrugla. Lebdeći u svom okruženju, globus je tiho visio, sumorno, ali upečatljivo.

Naročito upečatljivo jer je bio jedinstven. Šokiran, Hamilton je shvatio da nijedan drugi planet ne stiže u vidokrug. S očekivanjem je povirio na gore, razgledao oko sebe, postupno i oklijevajuće apsorbirajući ono što su mu oči razaznale.

Zemlja je bila sama u svemiru. Oko nje vrtio se blješteći krug, mnogo manji, insekt koji je zujao i letuckao oko divovske, nepomične mase materije. To je, shvatio je sa strahom, bilo sunce. Bilo je maleno. I - kretalo se!

Si muove. Ali ne Tera. Si muove - sunce!

Srećom, blješteći, gorući komadić sjaja bio je s druge strane velike Tere. Kretao se polako; njegova potpuna revolucija bio je dvadesetčetverosatni period. S ove strane stizala je manja, skoro neprimjetna trunčica. Zahrđali komad otpadnog materijala koji je tupo gurao svojom putanjom, trivijalan i ne nužan.

Mjesec.

Nije bio daleko; kišobran će ga pronijeti skoro na razmaku dodira. S nevjericom se zagledao u njega, dok se nije udaljio u sivo okružje. Je li znanost, onda, bila u zabludi? Da li je cijela shema univerzuma pogrešna? Ogromna i sveobuhvatna struktura kopernikanskog heliocentričnog sustava sasvim kriva?

Vidio je drevni, demodirani, geocentrični univerzum, s ogromnom, nepomičnom Zemljom kao jedinim planetom. Sad je mogao razaznati

Mars i Veneru, komadiće materije tako male da su bili skoro nepostojeći. A zvijezde. I one su, također, bile nevjerojatno sitne... Beznačajni svod. U jednom trenu, cijelo tkanje njegove kosmologije srušilo se u apsurdnu ruševinu.

Ali to je bilo samo ovdje. Ovo je bio drevni ptolomejski univerzum. Ne njegov svijet. Maleno sunce, malene zvijezde, velika debela mrlja Zemlje, natekle i nabubrjele, točno u središtu. To je bilo istina ovdje - to je bio način na koji ovaj svemir funkcionira.

Ali to nije značilo ništa u vezi s njegovim vlastitim univerzumom... Hvala Bogu.

Prihvativši to, nije bio posebno iznenađen kad je primijetio duboki podsloj daleko ispod sivila. Crvenkastu membranu ispod Zemlje. Izgledalo je kao da se na samom dnu ovog univerzuma odvija primitivni rudarski pothvat. Kovnice, visoke peći i, više u daljini, nekakvo grubo vulkansko svjetlucanje slalo je neodređene bljeskove zlokobne crvene da oboje bezoblično sivilo.

Bio je to Pakao.

A iznad njega... ispružio je vrat. Sad je bio jasno vidljiv. Raj. To je bio drugi kraj interkom veze; to je bila postaja s kojom su elektroničari, semantičari, stručnjaci za komunikaciju, psiholozi, povezivali Zemlju. To je bila točka A velikog kozmičkog kabela.

Iznad kišobrana, lebedeće sivilo je izblijedjelo. Neko vrijeme nije bilo ničega, čak ni hladnog noćnog vjetra od kojeg se smrznuo do kosti. McFeyffe, stežući kišobran, gledao je s rastućim strahopoštovanjem dok se Božje stanište približavalo. Nije mnogo toga bilo vidljivo. Beskrajan zid neke guste tvari protezao se, zaštitni sloj koji je branio pogled.

Iznad zida lebdjelo je nekoliko svijetlih točaka. Točke su jurile i poskakivale poput iona s nabojem. Kao da su žive.

Vjerojatno su bile anđeli. Bilo je predaleko za vidjeti.

Kišobran se dizao, kao i Hamiltonova znatiželja. Zapanjujuće, bio je sasvim sabran. Pod tim okolnostima bilo je nemoguće osjećati bilo kakvu emociju; ili je bio potpuno pribran ili je bio obuzet. Bilo je jedno ili drugo; nije bilo između. Uskoro, za još pet minuta, bit će prenijet preko zida. On i McFeyffe vidjet će Raj.

Dug put, pomislio je. Dug put od trenutka kad su stajali sučeljeni u hodniku zgrade Bevatrona. Svađajući se oko nekakve sitnice...

Postupno, skoro neprimjetno, kišobranov uspon je opao. Sada jedva da se dizao. Ovo je bila granica. Iznad ovoga, nije postojalo gore. Opušteno, Hamilton se zapitao što će se dogoditi. Hoće li se

kišobran početi spuštati, onako strpljivo kao što se i popeo? Ili će se raspasti i spustiti ih nasred Raja?

Nešto je stizalo u vidokrug. Bili su uporedo sa širinom zaštitne tvari. Suluda pomisao pala mu je na pamet: ta tvar bila je tamo - ne da spriječi prolaznike da vide unutra - već da spriječi stanovnike da ispadnu van. Da ih spriječi da padnu natrag na svijet s kojeg su tokom stoljeća dolazili.

"Mi smo -" protisnuo je McFeyffe. "Samo što nismo stigli."

"Aha", rekao je Hamilton.

"Ovo ima - prilične posljedice po - svjetonazor."

"Zaista ima", priznao je.

Skoro, mogao je vidjeti. Još jedna sekunda... pola sekunde... neodređeni pogled na pejzaž već se ukazivao pogledu. Zbunjujuća vizija; nekakav kružni kontinuum, neka vrsta neodređeno maglovitog mjesta. Je li to bilo jezero, ocean? Ogromno jezero; uskovitlane vode. Planine na daljem kraju; beskrajan niz šumskog raslinja.

Najednom, kozmičko jezero je nestalo, zavjesa se nadvila nad njega. Ali se tada zavjesa, nakon pauze, ponovo podigla. Opet je tu bilo jezero, neograničeno prostranstvo vlažne tvari.

Bilo je to najveće jezero koje je ikad vidio. Bilo je dovoljno veliko da sadržava cijeli svijet. Dok god bude živ nije očekivao da će vidjeti veće jezero. Zapitao se, pasivno, koliki mu je volumen. U središtu je bila gušća, neprozirnija tvar. Neka vrsta jezera u jezeru. Je li cijeli Raj bio samo to titansko jezero? Koliko je god mogao vidjeti, nije bilo ničeg osim jezera.

Nije to bilo jezero. Bilo je to oko. I oko je gledalo u njega i McFeyffea!

Nije mu trebalo reći Čije je to oko bilo.

McFeyffe je zavrištao. Lice mu je pocrnjelo; dah mu je šištao u grlu. Nalet potpunog straha preplavio ga je; na tren se koprcao bespomoćno na kraju kišobrana, pokušavajući rastaviti vlastite prste, pokušavajući uzaludno da se otkine od vidnog polja. Pokušavajući, očajnički i bezuspješno, da se skloni od oka.

Oko se usredotočilo na kišobran. Uz oštro pop kišobran je buknuo u plamen. Istog trena, gorući komadi, drška, i dvojica vrištećih ljudi pali su poput kamenja.

Nisu se spuštali onako kako su se digli. Spuštali su se meteorskom brzinom. Ni jedan od njih nije bio pri svijesti. Jednom je Hamilton bio neodređeno svjestan da svijet nije daleko ispod. Uslijedio je

zatupljujući udar; bio je odbačen daleko natrag u zrak, skoro sasvim natrag do gore. Skoro, u tom prvom ogromnom odskoku, natrag do Raja.

Ali ne sasvim. Opet se spuštao. Opet je udario. Nakon nekog vremena neopisivog odskakanja, njegovo fizičko ja ležalo je nepomično i zadihano, grčevito se držeći za površinu Zemlje. Očajnički stežući busen uvele trave koja je rasla iz tla od suhe, crvene gline. Oprezno, bolno, otvorio je oči i pogledao unaokolo.

Bio je ispružen na dugoj ravnici prašnjavog, sasušenog područja. Bilo je vrlo rano ujutro još jednog dana i bilo je prilično hladno. Ogoljele zgrade uzdizale su se u daljini. Nedaleko je ležalo nepomično tijelo Charleya McFeyffea.

Cheyenne, Wyoming.

"Pretpostavljam", uspio je Hamilton reći, nakon duljeg intervala, "da smo prvo trebali doći ovamo."

Nije bilo odgovora od McFeyffea. Bio je sasvim bez svijesti. Jedini zvuk bio je piskavi cvrkut ptica na granama kržljavog stabla udaljenog par stotina metara.

Bolno se dižući, Hamilton je doteturao do svog sudruga i pregledao ga. McFeyffe je bio živ i bez vidljivih ozljeda, ali je disao plitko i teško. Tanak mlaz pljuvačke curio mu je niz bradu iz poluotvorenih usta. Na licu mu je još bio izraz užasa i čuđenja, i prevladavajućeg očaja.

Zašto očaja? Zar nije McFeyffeu bilo drago što vidi Boga?

Još čudnih činjenica za pohraniti. Još otkačenih podataka u ovom otkačenom svijetu. Bio je tu u duhovnom središtu babiitskog univerzuma, u Cheyenneu u Wyomingu. Bog je ispravio pogrešno skretanje njegovog puta. McFeyffe ga je naveo na pogrešan put, ali je sigurno i apsolutno vraćen. Tillingford je govorio istinu: do Proroka Horacea Clampa mu je Proviđenje namijenilo stići.

Znatiželjno, razgledao je hladne, sive obrise obližnjeg grada. U središtu, među inače neupadljivim građevinama, uzdizao se jedan jedini kolosalni toranj. Toranj je jarko blještao na suncu ranog jutra. Neboder? Spomenik?

Ne uopće. To je bio hram Jedine Prave Vjere. S te daljine, nekoliko kilometara, vidio je Mauzolej Drugog Baba. Babiistička moć, kako ju je iskusio dosad, činila bi se pukom sitnicom u poređenju s onim što ga je tek čekalo.

"Diži se", rekao je McFeyffeu, primjetivši da se ovaj miče.

"Ne ja", odgovorio je McFeyffe. "Ti nastavi. Ja ostajem ovdje." Naslonio je glavu na ruku i zatvorio oči.

"Pričekat ću." Dok je čekao, Hamilton je razmotrio situaciju. Evo ga tu, spuštenog nasred Wyominga, u hladno jutro jesenjeg dana, sa samo trideset centi u džepu. Ali što je Tillingford rekao? Zadrhtao je. Ipak, vrijedilo je pokušati. I nije imao mnogo izbora.

"Bože", rekao je spuštajući se u uobičajeni položaj: jedno koljeno na zemlji, ruke skupljene, oči pobožno otvorene ka Nebu. "Nagradi Tvog smjernog slugu u skladu s uobičajenim platnim razredom elektroničara klase Četiri-A. Tillingford je pominjao četiri stotine dolara."

Neko vrijeme se ništa nije dogodilo. Hladan, jalov vjetar šibao je ravnicom od crvene gline, šuškajući suhom travom i zahrđalim pivskim konzervama. Tada se, u trenu, zrak iznad njega pokrenuo.

"Pokrij glavu", povikaoje Hamilton McFeyffeu.

Pljusak novčića je pao, svjetlucavi slap desetaka, dvadesetaka, četvrt i pola dolara. Sa zvukom poput ugljena koji pada kroz limenu cijev, novčići su se skotrljali, zaglušujući i zasljepljujući ga. Kad je bujica presušila, počeo ih je skupljati. Kiselo razočaranje bilo je njegova sljedeća reakcija, kad je uminulo uzbuđenje. Tu nije bilo četiri stotine dolara; dobio je sitniš bačen prosjaku.

Bilo je to ono što zaslužuje, pomislio je.

Iznos je, kad ga je prebrajao, dostigao četrdeset dolara i sedamdeset pet centa. Pomoći će; barem će moći nastaviti jesti. A kad to bude potrošeno -

"Ne zaboravi", promrmljao je McFeyffe boležljivo dok je s mukom ustajao. "Dužan si mi deset dolara."

McFeyffe nije bio dobro. Njegovo krupno lice bilo je ispjegano i nezdrave boje; njegovo tusto meso visilo je u ružnim, tjestastim naborima oko ovratnika. Nervozno, prsti su mu prčkali oko grča na licu. Transformacija je bila zapanjujuća; McFeyffe je bio skrhan pogledom na svog Boga. Taj susret licem u lice ga je potpuno demoralizirao.

"Zar On nije bio ono što si očekivao?" upitao je Hamilton, dok su njih dvojica polagano hodali ka cesti.

Gunđajući, McFeyffe je ispljunuo prašinu od crvene gline u grm korova. S rukama nabijenim duboko u džepove, vukao se, praznog pogleda, pogrbljen poput slomljenog čovjeka.

"Naravno", priznao je Hamilton, "to se mene ne tiče."

"Koristilo bi mi jedno piće", bilo je sve što je McFeyffe dometnuo. Kad su zakoračili na cestu, pogledao je u svoj novčanik. "Vidjećemo se u Belmontu. Daj mi deset komada; trebat će mi za avionsku kartu."

Hamilton je nevoljko odbrojao deset dolara u sitnišu, koje je McFeyffe prihvatio bez daljnjih komentara.

Zalazili su u predgrađe Cheyennea kad je Hamilton primijetio nešto prijeteće i zlokobno. Na stražnjem dijelu McFeyffeovog vrata pojavio se niz ružnih, crvenih nateklina. Upaljenih mjesta koja su se širila i uvećavala pred njegovim očima.

"Čirevi", primijetio je Hamilton zapanjeno.

McFeyffe ga je pogledao s nijemom patnjom. Dotakao je lijevu vilicu. "I apsces umnjaka", dodao je potpuno poraženim tonom. "Čirevi i apsces. Moja kazna."

"Za što?"

Opet nije bilo odgovora. McFeyffe je utonuo u zatvoreni jad, boreći se s nevidljivim shvaćanjima.

Bit će sretan, shvatio je Hamilton, ukoliko preživi svoj susret sa svojim Bogom. Naravno, složeni mehanizam okajanja grijehova bio je na raspolaganju; McFeyffe se mogao riješiti svog zubnog apscesa i čireva odgovarajućim razrješenjem. A McFeyffe, rođeni oportunist, naći će načina.

Stali su na prvoj autobusnoj postaji i umorno se strovalili na vlažnu klupu. Prolaznici, na putu u grad u subotnju kupovinu, znatiželjno su ih pogledavali.

"Hodočasnici", rekao je Hamilton ledeno kao odgovor na jedan upitan pogled. "Dopuzali na koljenima iz Battle Creeka u Michiganu."

Ovaj put nije bilo kažnjavanja odozgo. Uzdahnuvši, Hamilton je skoro poželio da ga je bilo; čimbenik ćudljive osobnosti ga je izluđivao. Bilo je premalo veze između počinjenog i kazne; grom je vjerojatno kosio nekog nedužnog stanovnika Cheyennea na drugoj strani grada.

"Evo i autobusa", rekao je McFeyffe zahvalno, ustajući s mukom. "Izvadi svoje novčiće."

Kad je autobus stigao do zračne luke, McFeyffe je teturavo sišao i s naporom se zaputio k uredskoj zgradi. Hamilton se odvezao dalje, prema stršećoj, blještavoj, impozantnoj građevini koja je bila Jedini Pravi Mauzolej.

Prorok Horace Clamp dočekao ga je u veličanstvenom ulazu. Zapanjujući mramorni stupovi dizali su se sa svih strana; Mauzolej je bio očita kopija tradicionalnih antičkih grobnica. Oko njega se osjećala nekakva sitna, malograđanska vulgarnost, ma koliko je bio ogroman i upečatljiv. Masivna, prijeteća, džamija je bila estetsko zlodjelo. Poput neke vladine zgrade u Sovjetskom Savezu, projektirali su je ljudi lišeni umjetničke osjećajnosti. Za razliku od sovjetskih vijećnica, bila je nakrcana i nagrđena rezbarijama, pretrpana rokoko ogradama i žljebovima, nebrojenim svaštarijama, bogato poliranim mjedenim kuglama i okvirima. Uzidano neizravno osvjetljenje obasjavalo je površine od terakote. Mamutski reljefi isticali su se pompoznom raskoši: prikazi pastoralnih prizora sa Srednjeg Istoka u razmjeri većoj od prirodne. Prikazani likovi bili su moralni i nedotupavni. I kitnjasto odjeveni.

"Pozdrav", izrekao je Prorok, podižući punačku, bijelu ruku u blagoslovu. Horace Clamp kao da je sišao s nekog žarko obojenog plakata nedjeljne škole. Debeo, gegav, s odsutnim, dobroćudnim izrazom lica, u halji s kukuljicom, pokupio je Hamiltona i poveo ga u samu unutrašnjost džamije. Clamp je bio otjelotvorenje islamskog duhovnog vođe. Kad su njih dvojica ušli u bogato namještenu radnu sobu, Hamilton se s očajem zapitao što radi ovdje. Je li to bilo ono što je Bog naumio?

"Očekivao sam vas", rekao je Clamp poslovnim tonom. "Bio sam obaviješten o vašem dolasku."

"Obaviješten?" Hamilton je bio zbunjen. "Tko vas je obavijestio?"

"Pa, (Tetragrammaton), naravno."

Hamilton je bio zbunjen. "Hoćete reći da ste vi prorok boga zvanog -"

"To Ime ne smije biti izgovoreno", prekinuo ga je Clamp sračunatom vještinom. "Previše sveto. On više voli da ga se pominje kao izraz (Tetragrammaton). Prilično sam iznenađen što to ne znate. To je opće poznato."

"Pomalo sam neznalica", rekao je Hamilton.

"Vi ste, koliko razumijem, nedavno imali viziju."

"Ukoliko hoćete reći da sam upravo vidio (Tetragrammaton), odgovor je da." Već je stekao averziju prema punačkom Proroku.

"Kako je On?"

"Činilo se da je dobrog zdravlja." Hamilton nije mogao odoljeti da ne doda: "Za Nekoga u Njegovim godinama."

Clamp se uposleno kretao po sobi. Bio je skoro sasvim ćelav i glava mu se sjajila poput uglačanog kamena. Bio je oličenje teološkog dostojanstva i pompe. I bio je, Hamilton je shvatio, doslovno karikatura. Svi stalni, neizbježni elementi bili su tu... Clamp je bio jednostavno preveličanstven da bi bio stvaran.

Karikatura - ili nečija predstava kako bi duhovni vođa Jedine Prave Vjere trebao izgledati.

"Proroče", rekao je Hamilton grubo, "mogao bih baš i spustiti karte na stol. U ovom svijetu sam nekih četrdeset sati, ne dulje. Iskreno, sve me ovo zbunjuje. Što se mene tiče, ovo je potpuno besmislen univerzum. Mjesec velik kao zrno graška - to je apsurdno. Geocentričnost - sunce koje se okreće oko Zemlje. To je primitivno! A cijeli taj zastarjeli, nezapadnjački koncept Boga; taj starac koji šalje kišu novčića i zmija, kažnjava čirevima..."

Clamp ga je pažljivo gledao. "Ali dragi moj gospodine, takvima stvari jesu. Ovo je Njegova stvarnost."

"Ova stvarnost, možda. Ali ne moja. Tamo odakle sam ja -"

"Možda je", prekinuo ga je Clamp, "bolje da mi kažete odakle dolazite. (Tetragrammaton) me nije upoznao s aspektima ove situacije. Samo me obavijestio da je jedna izgubljena duša na putu ovamo."

Bez mnogo entuzijazma, Hamilton je opisao što se događa.

"Ah", rekao je Clamp kad je završio. Potresen i skeptičan, gegao se prostorijom, s rukama na leđima. "Ne", izjavio je. "Odista ne mogu to prihvatiti. Ali moglo bi biti tako; odista bi moglo. Vi tvrdite, vi zbilja stojite tu i kažete, da ste do četvrtka živjeli u svijetu netaknutom Njegovom prisutnošću?"

"Nisam to rekao. Netaknutom plitkom, bombastičnom prisutnošću. Nikakve ove - plemensko-božanske stvari. Ovo isprazno puhanje i grmljavina. Ali On bi itekako mogao biti tamo. Uvijek sam podrazumijevao da Ga ima. Na suptilan način. Iza scene, ne rušeći je Svojim kopitom svaki put kad neko počini prestup."

Prorok je bio očito dirnut Hamiltonovim otkrovenjem. "Ovo je senzacionalna stvar... Nisam shvaćao da postoje cijeli svjetovi koji su još nevjernički."

Na to je Hamilton izgubio živce. "Zar ne možete shvatiti što vam govorim? Ovaj drugorazredni univerzum, taj Bab ili što već -"

"Drugi Bab", upao je Clamp.

"Što je to Bab? I gdje je Prvi Bab? Odakle dolazi cijela ta besmislica?"

Nakon napuhane stanke, Clamp je rekao: "Dana 9. lipnja 1850., Prvi Bab je smaknut u tabizu. Dvadeset tisuća njegovih sljedbenika, babiija, bilo je umoreno užasnom smrću. Prvi Bab je bio istinski prorok Gospoda; umro je transcedentalno, nagnavši čak i njegove tamničare da zaplaču. Godine 1909., njegovi ostaci prebačeni su na planinu Carmel." Clamp je dramatično zastao, s pogledom punim emocija. "U 1915., šezdeset pet godina nakon njegove smrti, Bab se ponovo pojavio na Zemlji. U Chicagu, u osam ujutro 4. kolovoza, bio je viđen od grupe ljudi koji su jeli u jednom restoranu. To i pored činjenice da su njegovi ostaci na Carmelu netaknuti!"

"Shvaćam", rekao je Hamilton.

Podižući ruke, Clamp je rekao: "Kakav bi se još dokaz mogao tražiti? Koje je veće čudo svijet vidio? Prvi Bab bio je tek Prorok Jedinog Pravog Boga." Uzdrhtalim glasom, Clamp je završio: "A Drugi Bab je - On!"

"Zašto Cheyenne, Wyoming?" pitao je Hamilton.

"Drugi Bab je okončao svoje dane na Zemlji točno na ovom mjestu. Dana 21. svibnja 1939., On se uspeo u Raj, nošen od strane pet anđela, pred pogledima Vjernih. Bio je to inspirativan trenutak. Ja, osobno -" Clamp nije bio u stanju govoriti. "Ja, osobno, primio sam od Drugog Baba tokom Njegovog zadnjeg sata na Zemlji, Njegov -" Pokazao je na nišu u zidu prostorije. "U tom mihrabu je ura Drugog Baba, Njegova penkala, Njegova lisnica, i jedan lažni zub - ostali su bili pravi i otišli s Njegovim tijelom u Raj. Ja sam, tokom života Drugog Baba, bio Njegov zapisničar. Otipkao sam mnoge dijelove Bayana ovim pisaćim stojem kojeg vidite ovdje." Dodirnuo je staklenu vitrinu u kojoj je bio jedan stari Underwood Model Pet uredski stroj, olupan i zastarjeo.

"A sada", nastavio je Prorok Clamp, "razmotrimo ovaj svijet koji opisujete. Očito, bili ste poslati ovamo da me upoznate s tom izuzetnom situacijom. Cijeli svijet, milijarde ljudi, koji žive svoje živote odsječeni od vida Jedinog Pravog Boga." U njegovim očima pojavio se grozničav sjaj; sjaj koji se rascvao dok su Prorokova usta oblikovala riječ "Džihad."

"Čujte", počeo je Hamilton bojažljivo. Ali Clamp ga je naglo prekinuo.

"Džihad", rekao je Clamp uzbuđeno. "Obratit ćemo se pukovniku T. E. Edwardsu u California Maintenace... konverzija smjesta na rakete velikog dometa. Prvo, zasut ćemo tu pustopoljinu informacijskom literaturom skripturalnog kova. Tada, kad smo potakli nekakvo duhovno svjetlo u pustoši, uslijedit ćemo s instrukcijskim ekipama. A

nakon toga, opća koncentracija putujućih glasnika, koji prenose Pravu Vjeru preko raznih masovnih medija. Televizija, filmovi, knjige, snimljena svjedočenja. Mislim da bi se (Tetragrammaton) mogao uvjeriti da učini petnaestominutni kineskop. I neke long-play poruke za dobrobit nevjernika."

A da li je to, pitao se Hamilton, bio razlog što je bio sažeto spušten u Cheyenne u Wyomingu? Okružen uvjerenošću Proroka Clampa, počeo se kolebati. Možda je on bio znak, poslat da ispuni Ostvarenje Pokoravanja; možda je ovo nakon svega bio stvarni svijet, prigrljen na (Tetragrammaton)ova njedra.

"Mogu li razgledati mauzolej?" okolišao je. "Volio bih vidjeti kako duhovna osovina Drugog babiizma izgleda."

Prezauzet, Clamp je podigao pogled. "Što? Svakako." Već je pritiskao tipke svog interkoma. "Stupit ću u kontakt s (Tetragrammaton)om odmah." Zastao je dovoljno dugo da se nagne do Hamiltona, podigne ruku i upita: "Zašto mislite da nas On nije obavijestio o tom zamračenom svijetu?" Na njegovom licu, na velikodušnom, smirenom licu Proroka Drugog Baba, pojavio se prolazni tračak nesigurnosti. "Pomislio bih..." Odmahujući glavom, promrmljao je: "Ali Put Gospodnji je ponekad čudan."

"Prokleto čudan", rekao je Hamilton. Napuštajući prostoriju, izišao je u odjekujući mramorni hodnik.

Čak i u taj rani sat, pobožni vjernici lutali su tu i tamo, dodirujući svete izloške i buljeći. Pogled na njih oneraspoložio je Hamiltona. U jednoj velikoj prostoriji, grupa dobro odjevenih ljudi i žena, većinom sredovječnih, pjevala je psalme. Hamilton je krenuo otići, a onda promislio o tome.

Iznad grupe Vjernih lebdjelo je blago svjetleće - i blago ljubomorno - Prisustvo. Možda bi, ocijenio je, bila dobra zamisao priključiti se.

Zastajkujući, pridružio se grupi i oklijevajući zapjevao s njima. Psalmi su mu bili nepoznati, ali je brzo uhvatio opći ritam. Imali su suvišnu jednostavnost; iste fraze i tonovi pojavljivali su se stalno. Iste monotone ideje, ponavljane u beskraj. Apetit (Tetragrammaton)a bio je neutaživ, zaključio je. Djetinjasta, nebulozna ličnost koja je zahtijevala stalnu hvalu - i to na najočitiji način. Brz na ljutnji, (Tetragrammaton) je isto tako brzo tonuo u euforiju, bio gorljiv i željan da pokupi to očito laskanje.

Ravnoteža. Metoda uljuljkivanja Božanstva. Ali kakav osjetljiv mehanizam. Opasnost za svakoga... lako uzbuđujuće Prisustvo koje je uvijek bilo blizu. Uvijek slušajući.

Obavivši svoju religioznu dužnost, tmurno je lutao dalje. I zgrada i ljudi bili su prožeti strogom blizinom (Tetragrammaton)a. Mogao Ga je osjetiti svugdje; poput guste, pritišćuće magle, taj islamski Bog ležao je preko svega. Nelagodno, Hamilton je prišao ogromnoj osvijetljenoj plaketi na zidu.

Prozivka Vjernih. Je Li Vaše Ime Ovdje?

Popis je bio abecedni; pregledao ga je i otkrio da njegovo ime nedostaje. Kao i, primijetio je otrovno, McFeyffeovo. Ali on će se snaći. Ni Marshinog imena nije bilo. Popis je, sve skupa, bio zapanjujuće kratak; od cijelog čovječanstva, da li je ta bijedna šačica bila jedina grupa dostojna da uđe u Raj?

Tupo ogorčenje kipjelo je u njemu. Nasumice, potražio je neka od velikih imena po kojima je živio: Einstein, Albert Schweitzer, Gandi, Lincoln, John Donne. Nijedno nije bilo tu. Njegov bijes je porastao. Što je to značilo? Jesi li oni osuđeni na Pakao zato što nisu bili Sljedbenici Drugog Baba iz Cheyennea u Wyomingu?

Naravno. Samo su Vjernici spašeni. Svim ostalima, nebrojenim milijardama, bilo je suđeno da potonu u žareće vatre Pakla. Nizovi samozadovoljnih imena bili su rustični provincijalci koji su činili Jedinu Pravu Vjeru. Trivijalne osobe, male mrlje mediokritetske neosobnosti...

Jedno ime bilo mu je poznato. Dugo je stajao buljeći u njega, pitajući se uznemireno što to znači; pitajući se, s rastućom zabrinutošću, zašto je tamo i što to prisustvo znači.

Silvester, Arthur.

Stari veteran! Strogi stari vojnik koji je ležao u bolnici u Belmontu. On je bio osnivački pripadnike Jedine Prave Vjere.

To je imalo smisla. Imalo je toliko smisla da je, neko vrijeme, mogao samo stajati gledajući slijepo u urezano ime.

Slabašno, u neodređenom obliku, počeo je shvaćati kako se dijelovi i komadi uklapaju. Načinje postajao jasno vidljiv. Konačno je našao strukturu.

Slijedeći korak bio je odlazak u Belmont. I nalaženje Arthura Silvestera.

U zračnoj luci Cheyennea, Hamilton je gurnuo sav svoj novac na pult i rekao: "Jednosmjerna karta do San Francisca. U odjeljku za prtljagu, ako ne može drugačije."

Nije bilo dovoljno. Ali brz telegram Marshi donio je ostatak... i

ispraznio njegov bankovni račun. S novcem je stigla zagonetna, žalobna poruka: Možda se ne bi trebao vratiti. Nešto užasno mi se događa.

Nije bio naročito iznenađen... u stvari, mogao je lako pogoditi o čemu se radi.

Zrakoplov ga je doveo u zračnu luku San Francisca neposredno pred podne. Od tamo je sjeo na Greyhoundov autobus do belmonta. Prednja vrata njegove kuće bila su zaključana; žuto obličje Tupamace sjedilo je rastuženo u velikom prozoru, gledajući ga dok je tražio ključ po džepovima. Marsha nije bila na vidiku - ali je znao da je tamo.

"Kod kuće sam", obznanio je kad je otvorio vrata.

Iz zamračene spavaće sobe dopro je tih, plačni šmrcaj. "Dušo, ja ću umrijeti." U mraku, Marsha se bespomoćno micala. "Ne mogu izići. Nemoj me gledati. Molim te, nemoj me gledati."

Hamilton je skinuo kaput i onda dohvatio telefon. "Dođi ovamo", rekao je kad se Bill Laws konačno javio. "I okupi sve iz grupe koje možeš. Joan Reiss, onu ženu i njenog sina, McFeyffea ako ga možeš naći."

"Edith Pritchet i njen sin su još u bolnici", rekao mu je Laws. "Sam Bog zna gdje su ostali. Mora li biti sad?" Objasnio je: "Pomalo sam mamuran."

"Večeras, onda."

"Neka bude sutra", rekao je Laws. "Nedjelja je dovoljno skoro. Što se događa?"

"Mislim da sam shvatio cijelu stvar."

"Baš kad sam počeo uživati u njoj." Ironično, Laws je nastavio: "A sutra ima bidne velki dan u ovo ovdje mjesto. Bože, Bože, će se itekako i zasigurno mlogo prizabavimo."

"Što ti je?"

"Ništ', gospon", nasmijao se Laws bez humora. "Baš ništ'."

"Vidimo se u nedjelju, onda." Hamilton je prekinuo vezu i okrenuo se k spavaćoj sobi. "Izađi ovamo", oštro je zazvao svoju ženu.

"Neću", rekla je Marsha s tvrdoglavom odlučnošću. "Ne smiješ me vidjeti. Odlučila sam."

Stojeći na ulazu u sobu, Hamilton je potražio svoje cigarete. Nije ih bilo; ostavio ih je kod Silky. Zapitao se da li ona još sjedi u njegovom Ford coupeu, parkiranom preko puta Ne-babiističke Crkve Oca O'Farrela. Možda je vidjela njega i McFeyffea kako se dižu do Raja. Ali

ona je bila gradska cura; ne bi bila iznenađena. Tako da nije bilo štete - osim što bi moglo potrajati dok dobije svoj automobil natrag.

"Hajde, mala", rekao je svojoj ženi. "Gladan sam, htio bih doručak. A ako je ono što ja mislim da je -"

"Užasno je." Gnušanje i bol tresli su Marshin glas. "Htjela sam se ubiti. Zašto? Što sam to napravila? Za što je ovo kazna?"

"Nije kazna", rekao joj je nježno. "I prestat će."

"Zbilja?" Tanka nada ju je dotakla. "Jesi li siguran?"

"Ako sredimo situaciju na pravi način. Idem sjesti u dnevni boravak s Tupamacom; pričekat ćemo."

"On je već vidio", rekla je Marsha napregnutim, prigušenim glasom. "Bilo mu je odurno."

"Mačke se lako zgade." Vrativši se u dnevni boravak, Hamilton se izvalio na kauč i strpljivo čekao. Neko vrijeme ništa se nije pomaklo. Tada je, iz zamračene spavaće sobe, dopro prvi zvuk pomicanja nečeg teškog. Jedan oblik, nezgrapan i nespretan, kretao se naprijed. Hamilton je osjetio ubod sažaljenja u prsima. To jadno stvorenje... a ni ne razumije.

Na vratima se pojavio lik. Debeo, napuhan, stao mu je sučelice. Ma koliko da je naslutio unaprijed, šok ga je ipak obuzeo. Sličnost sa Marshom bila je tek površna. Je li ovo predebelo, zdepasto stvorenje njegova žena?

Suze su tekle niz njene grube obraze. "Što -" prošaputala je. "Što da radim?"

Listajući, brzo joj je prišao. "Neće trajati dugo. Ti nisi jedina. Laws vuče noge. I govori dijalektom."

"Nije me briga za Lawsa. Briga me za mene."

Promjena je dotakla svaki dio nje. Ono što je nekad bilo meka smeđa kosa bilo je sad prljavi, zamršeni pramenovi koji su joj visjeli preko vrata i ramena, zamašćena metla upetljanih dlaka. Koža joj je bila siva i hrapava, puna bubuljica. Tijelo joj je bilo grudasti puding, bezoblično, groteskno. Šake su joj bile ogromne, nokti ispucali i pocrnjeli. Noge su joj bile dva bijela, kosmata stupa koja su počivala na velikim stopalima ravnih tabana. Umjesto svoje uobičajene šik odjeće nosila je grubu vunenu vestu, zamrljanu suknju od tvida, tenisice - i zarozane bijele čarape.

Hamilton ju je kritično obišao. "Uklapa se."

"Je li ovo Božja -"

"Nema ovo veze s Bogom. Ima veze s jednim starim veteranom po imenu Arthur Silvester. Ćaknutim starim vojnikom koji vjeruje u svoj religijski kult i svoje stereotipne predstave. Za njega, ljudi poput tebe su opasni radikali. A on ima vrlo jasnu sliku kako radikal - mlada radikalna žena - izgleda."

Marshine grube crte lica bolno su se iskrivile. "Izgledam kao - kao karikatura."

"Ti si ono kako Silvester zamišlja da mlada radikalka s koledža izgleda. I on misli da svi crnci vuku noge. Ovo će biti gadno po sve nas... ukoliko ne izađemo iz Silvesterovog svijeta prokleto uskoro, to će nam biti konac."

8

U nedjelju ujutro, Hamiltona je probudila u cik zore frenetična dreka koja se razlijegala kućom. Dok se ukočeno izvlačio iz kreveta, sjetio se da je Bill Laws predvidio nekakav gadan događaj u ranim satima Gospodnjeg dana.

Bučna, škripava galama dopirala je iz dnevnog boravka. Ulazeći, Hamilton je ustanovio da se televizor čudom sam uključio; ekran je bio pun živih pokreta. Nabrekle mrlje su plutale i pulsirale; cijela slika bila je bijesni kovitlac opasne crvene i purpurne boje. Iz hi-fi zvučnika izvirala je zaglušujuća grmljavina, nepopustljiva i glasna, pravi urlik paklene vatre i prokletstva.

To je, shvatio je, bila propovijed u nedjelju ujutro. A propovijed je držao sam (Tetragrammaton).

Utišavši televizor, odbauljao je natrag u spavaću sobu obući se. U krevetu, Marsha je ležala skupljena u potištenu gomilu, pokušavajući izbjeći blještavilo sunčevog svjetla koje je dopiralo kroz prozor.

"Vrijeme je za ustajanje", obavijestio ju je. "Zar ne čuješ Svemogućeg kako urla u dnevnom boravku?"

"Što kaže?" promrmljala je Marsha ljutito.

"Ništa osobito. Pokaj se ili trpi vječno prokletstvo. Uobičajeno plemensko bučanje."

"Nemoj me gledati", molila je Marsha. "Okreni leđa dok se oblačim. Dobri Bože, ja sam čudovište."

U dnevnom boravku, televizor se opet uključio na punu jačinu; nitko neće izbjeći tjednu bukvicu. Trudeći se koliko može da ne čuje, Hamilton je otišao i kupaonu i prošao vanvremensku rutinu pranja i brijanja. Bio je natrag u spavaćoj sobi, oblačeći se, kad se zvono na vratima oglasilo.

"Ovdje su", rekao je Marshi.

Marsha, sada obučena i boreći se sa svojom kosom, ispustila je jauk agonije. "Ne mogu se suočiti s njima. Neka odu."

"Dušo", rekao joj je čvrsto, vezujući vezice na cipelama, "ako se nadaš da povratiš sebe kakva si bila -"

"Ste svi kućama?" stigao je glas Billa Lawsa. "Ja samo gurno vrata i o'ma' uš'o."

Hamilton je požurio u dnevni boravak. Tamo je bio Laws, postdiplomac napredne fizike. Ruku koje su mlitavo visjele, očiju izbečenih, koljena savijenih, tijela opuštenog i pognutog, groteskno se dovukao do Hamiltona.

"Glej svi", rekao je Hamiltonu. "Glej čoek kak je me sredio. Ovaj ođe sam što me nije u dupe šutno."

"Radiš li to namjerno?" pitao je Hamilton, ne znajući da li da bude bijesan ili se smije.

"Namjerno?" Crnac ga je prazno pogledao. "Ša oš reć, gosn Amlton?"

"Ili si sasvim u Silvesterovim rukama, ili si najciničniji čovjek kojeg sam ikad sreo."

Najednom su Lawsove oči trepnule. "U Silvesterovim rukama? Što misliš time reći?" Dijalekt je nestao; u trenu je postao pažljiv, napet. "Mislio sam da je Njegovo Vječito Visočanstvo."

"Znači, dijalekt je bio pretvaranje?"

Lawsove oči su se zacaklile. "Pobjeđujem ga, Hamiltone. Privlačenje je tu - mogu osjetiti kako me obuzima. Ali nadvladavam ga." U tom trenu je ugledao Marshu. "Tko je to?"

Nespretno, Hamilton je objasnio: "Moja supruga. Ova stvar ju je uhvatila."

"Isuse", rekao je Laws tiho. "Što da radimo?"

Zvono na vratima se opet oglasilo. S jaukom, Marsha je nestala natrag u spavaću sobu. Ovaj put je bila gđica Reiss. Žustra i ozbiljna, umarširala je u dnevnu sobu, odjevena u strog sivi poslovni kostim, cipele s niskom petom i naočale s okvirom od kornjačevine. "Dobro jutro", rekla je odsječnim stakatom. "G. Laws mi je rekao da je -"Zastala je, iznenađeno. "Ta dreka." Pokazala je na buku i galamu televizora. "I na vašem je?"

"Naravno. Servira svima cijelu stvar."

Gđica Reiss se primjetno opustila. "Pomislila sam da je samo mene On izdvojio."

Kroz poluotvorena prednja vrata ušao je bolom izobličeni McFeyffe. "Pozdrav", promrmljao je. Njegova sad žestoko otečena

vilica bila je zavijena. Bijela tkanina bila mu je omotana oko vrata i ugurana u ovratnik. Pažljivo se krećući, prešao je kroz dnevni boravak do Hamiltona.

"Možeš li to nadvladati?" upitao je Hamilton suosjećajno.

McFeyffe je smrknuto odmahnuo glavom. "Ne mogu."

"O čemu se sve ovo radi?" htjela je znati gđica Reiss. "G. Laws je rekao da nam imate nešto reći. Nešto o ovoj uroti koja se odvija."

"Uroti?" Hamilton ju je nelagodno pogledao. "To teško da je prava riječ."

"Slažem se", gorljivo je rekla gđica Reiss, krivo ga razumjevši. "Ovo ide dalje od bilo kakve obične urote."

Hamilton je odustao. Odlazeći do zatvorenih vrata spavaće sobe, nestrpljivo je pokucao. "Hajde, dušo. Vrijeme je da krenemo u bolnicu."

Nakon napregnute stanke, Marsha je izišla. Obukla je debeli kaput i traperice i, pokušavajući sakriti svoju raščupanu kosu, povezala ju je crvenom maramom. Nije stavila šminku; bilo bi to gubljenje vremena. "U redu", rekla je blijedo. "Spremna sam."

Hamilton je parkirao McFeyffeov Plymouth na bolničkom parkingu. Dok je njih petoro išlo preko tucanika prema zgradi bolnice, Bill Laws je rekao: "Silvester je ključ za sve ovo?"

"Silvester je sve ovo", rekao je Hamilton. "Onaj san koji ste ti i Marsha sanjali je ključ. I razne druge činjenice - kao što je tvoje vučenje nogu i njen izmijenjeni izgled. Status Drugih babiista. Cijeli ovaj geocentrični univerzum. Imam osjećaj da poznajem Arthura Silvestera izvana i iznutra. Uglavnom iznutra."

"Jesi li siguran?" upitao je Laws sumnjičavo.

"Svih nas osmero palo je u protonsku zraku Bevatrona. Tokom tog intervala postojala je samo jedna svijest, jedan referentni okvir, za nas osmero. Silvester nikad nije izgubio svijest."

"Onda", rekao je Laws praktično, "mi nismo odista ovdje."

"Fizički, mi smo ispruženi na podu Bevatrona. Ali mentalno, ovdje smo. Slobodna energija zrake pretvorila je Silvesterov osobni svijet u javni univerzum. Podložni smo logici religioznog čudaka, starca koji je postao član nekog šašavog kulta u Chicagu tridesetih godina. Mi smo u njegovom univerzumu, gdje sva njegove neznalačka i bogomoljska praznovjerja funkcioniraju. Mi smo u glavi tog čovjeka." mahnuo je rukom. "Ovaj pejzaž. Ovaj teren. Vijuge jednog mozga; brda i doline Silvesterovog uma."

"Joj mene", prošaputala je gđica Reiss. "Mi smo u njegovoj moći. On nas pokušava uništiti."

"Sumnjam da je svjestan što se dogodilo. To je ironija svega. Silvester vjerojatno ne vidi ništa neobično u ovom svijetu. Zašto bi? To je osobni svijet fantazije u kojem je on živio cijeli život."

Ušli su u bolničku zgradu. Nije bilo nikoga na vidiku; iz svih soba odjekivao je agresivni urlik (Tetragrammaton)ove propovijedi nedjeljom ujutro.

"Točno", priznao je Hamilton. "Na to sam zaboravio. Morat ćemo paziti."

Šalter za obavijesti bio je napušten. Vjerojatno je svo osoblje gledalo propovijed. U mehaničkom imeniku Hamilton je našao broj Silvesterove sobe. Trenutak kasnije uspinjali su se tihim hidrauličnim dizalom.

Vrata sobe Arthura Silvestera bila su širom otvorena. Unutra je sjedio mršavi, uspravni starac, pažnje prikovane za TV prijemnik. S njim su bili gđa Edith Pritchet i njen sin David. Gđa Pritchet i David su se nelagodno premještali s noge na nogu; dočekali su slabim uzdahom olakšanja grupu koja je ušla u sobu. Silvester se, međutim, nije pomakao. Nepomično, s fanatičnom ozbiljnošću, sjedio je suočen sa svojim Bogom, zanijet u bijesni kovitlac ratobornih, busajućih osjećanja koja su ispunjavala sobu.

Jasno, Arthur Silvester nije bio iznenađen otkrićem da mu se obraća njegov Stvoritelj. To je očito bio dio njegove nedjeljne rutine. Nedjeljom ujutro je apsorbirao svoju tjednu dozu duhovne hrane.

David Pritchet natmureno je prišao Hamiltonu. "Tko je, kog pustog, to?" pitao je, pokazujući na ekran. "Ne shvaćam ga."

Njegova majka, punačka, sredovječna, sjedila je uredno grickajući oljuštenu jabuku, tupog lica lišenog shvaćanja. Osim neodređene averzije prema drečećoj buci, bila je ravnodušna prema pojavi na ekranu.

"Teško je objasniti", rekao je Hamilton dječaku. "Vjerojatno nisi prije nailazio na Njega."

Ostarjela, koščata lubanja Arthura Silvestera malo se okrenula; dva stroga i neumoljiva siva oka uperila su se u Hamiltona. "Bez razgovora", rekao je, glasom od kojeg se Hamilton sledio. Bez daljnih riječi, okrenuo se natrag ekranu.

To je bio čovjek u čiji su svijet upali. Prvi put od nezgode, Hamilton je osjetio stvaran i nepobitan strah.

"Ja b reko", promrmljao je Laws krajičkom usana, "da će moramo da ga saslušamo ovu ovđe govrancju."

Ono što je Laws rekao činilo se točnim. Koliko bi dugo, kad se On popne na propovjedaonicu, obično On izlagao?

Deset minuta kasnije gđa Pritchet je istrpjela sve što je mogla. S iritiranim uzdahom, ustala je na noge i prešla u stražnji dio sobe gdje su ostali stajali.

"Svih mi nebesa", potužila se, "nikad nisam mogla podnijeti te popujuće evangeliste. Ne čini mi se da sam ikad u životu čula ijednog toliko bučnog."

"Odustat će", rekao je Hamilton zabavljeno. "Ostaje bez daha."

"Svi u ovoj bolnici gledaju", otkrila je gđa Pritchet, dok joj se lice smrklo u nezadovoljnu grimasu. "To nije dobro za Davida... Pokušala sam ga odgojiti da racionalno gleda na svijet. Ovo nije dobro mjesto za njega."

"Ne", složio se Hamilton, "svakako nije."

"Želim da moj sin bude dobro obrazovan", povjerila se brbljivo, dok joj je kitnjasti šeširić poigravao. "Želim da upozna velike klasike, da iskusi ljepotu u životu. Njegov otac bio je Alfred B. Pritchet; on je uradio onaj divni prijevod Ilijade u stihu. Mislim da bi velika umjetnost morala imati ulogu u životu običnog čovjeka, zar ne? Ona može učiniti postojanje toliko bogatijim i smislenijim."

Gđa Pritchet bila je skoro isto toliko dosadna kao i (Tetragrammaton).

Gđica Joan Reiss rekla je, leđima okrenuta ekranu: "Jednostavno mislim da ne mogu podnijeti više ni minutu toga. Onaj grozni starac kako sjedi tamo i upija te gluposti." Njeno napeto lice grčevito se trzalo. "Voljela bih uzeti nešto - bilo što - i razbiti mu to o glavu."

"Gospoja", rekao je Bill Laws, "taj tamo stari, on će te sredi ko što te niko nije sredio, oće jakako, samo ak provaš napravit taku stvar."

Gđa Pritchet slušala je Lawsov dijalekt s odsutnim užitkom. "Regionalne naglaske je tako lijepo čuti", rekla mu je praznoglavo. "Odakle ste, gospodine Laws?"

"Iz Clintona, Ohio", rekao je Laws gubeći svoj naglasak. Bijesno ju je pogledao; to je bila jedna reakcija koju nije predvidio.

"Clinton, Ohio", ponovila je gđa Pritchet, zadržavajući svoju blagu obradovanost. "Prošla sam tuda. Zar nema Clinton vrlo lijepu opernu kuću?"

Kad se Hamilton okrenuo natrag svojoj ženi, gđa Pritchet je nabrajala svoje omiljene opere. "To je žena koja ne bi primijetila da nikakav svijet ne postoji", rekao je Marshi.

Govorio je tiho. Ali, u tom trenutku, urlajuća propovijed je okončana. Smiješani kovitlac bijesa nestao je s ekrana; u trenu je soba utonula u tišinu. Hamilton je na svoju sramotu čuo kako njegove posljednje riječi glasno odjekuju u nagloj tišini.

Polagano, neumitno, Silvesterova ostarjela glava okrenula se na krutom, mršavom vratu. "Oprostite?" rekao je tihim, ledenim glasom. "Jeste li imali nešto za reći?"

"Točno", rekao je Hamilton; sad se nije mogao povući. "Želim razgovarati s vama, Silvestere. Nas sedmoro moramo nešto raspraviti. S vama."

U kutu, TV prijemnik je prikazivao grupu anđela kako veselo pjevaju jednooktavne verzije popularnih crkvenih pjesama. Lica bezizraznih i praznih, anđeli su se njihali opušteno naprijed-natrag, dajući blago džeziran prizvuk otužnim kadencama.

"Imamo problem", rekao je Hamilton, gledajući starca. Vjerojatno je Silvester imao moć da njih sedmoro baci u Pakao. Na kraju krajeva, ovo je bio njegov svijet; ako je itko imao utjecaja kod (Tetragrammaton)a, to je svakako bio Arthur Silvester.

"Kakav je to problem?" pitao je Silvester. "Zašto vas sedmoro niste na molitvi?"

Ignorirajući ga, Hamilton je nastavio: "Došli smo do otkrića o našoj nezgodi. Usput rečeno, kako se oporavljate od ozljeda?"

Nadmeni smiješak hladnog zadovoljstva prekrio je usahlo lice. "Mojih ozljeda", obavijestio ga je Silvester, "više nema. Vjera je zaslužna, a ne ovi petljajući liječnici. Vjera i molitva će provesti čovjeka kroz svaku nevolju." Dodao je: "Ono o čemu vi govorite kao o 'nezgodi' bio je metod kojim nas je Proviđenje iskušalo. Božji način da otkrije od kakve smo tvari sastavljeni."

"Joj mene", pobunila se gđa Pritchet, smiješeći se samouvjereno. "Sigurna sam da Proviđenje ne bi stavljalo ljude na takvu kušnju."

Starac ju je odlučno proučavao. "Jedini Pravi Bog", izjavio je kategorično, "je strog Bog. On dijeli kaznu i nagradu po Svom nahođenju. Naša je sudbina pokoriti se. Čovječanstvo je stavljeno ovdje na Zemlju da ispuni volju Kozmičkog Autoriteta."

"Od nas osmoro", rekao je Hamilton, "sedmoro je onesviješteno od

udara nakon pada. Jedan od nas ostao je pri svijesti. To ste vi."

Silvester je samozadovoljno potvrdno klimnuo glavom. "Dok sam padao", objasnio je, "molio sam se Jedinom Pravom Bogu da me zaštiti."

"Od čega?" upala je gđica Reiss. "Njegove vlastite kušnje?"

Odmahujući prema njoj, Hamilton je nastavio: "Bilo je mnogo slobodne energije unaokolo u Bevatronu. Normalno, svaka jedinka ima jedinstven referentni okvir. Ali zato što smo svi izgubili svijest dok smo bili unutar zrake energije, a vi niste -"

Silvester ga nije slušao. Gledao je ravno pored Hamiltona, prema Billu Lawsu. Pravednički gnjev zarumenio mu je upale obraze. "Je li to", upitao je tankim glasom, "osoba obojene puti koja stoji tamo?"

"To je naš vodič", rekao je Hamilton.

"Prije nego što nastavimo", rekao je Silvester ravnim glasom, "Morat ću zatražiti od obojene osobe da izađe. Ovo su osobne prostorije jednog bijelca."

Ono što je Hamilton rekao stiglo je s razine van pažljivog rezoniranja. Nije imao opravdanja da to kaže; riječi su navrle previše prirodno i spontano da bi se branile. "K vragu s vama", rekao je i vidio Silvesterovo lice kako postaje bezizražajno poput kamena. Pa, dogodilo se. Pa bi ga već mogao uraditi kako treba. "Bijelac? Ako taj Drugi Bab ili kako se već zove, ta (Tetragrammaton) glupost koju ste izmislili, može sjediti i slušati kako to izgovarate, On je bezvrijednija, oronulija travestija boga nego vi čovjeka. Čime je dosta rečeno."

Gđa Pritchet je zinula. David Pritchet se zakikotao. Zgranute, gđica Reiss i Marsha su instinktivno ustuknule. Laws je stajao ukočeno, lica punog bola i ironije. U kutu, McFeyffe je tupo držao svoju natečenu čeljust i čini se da jedva da je čuo.

Polagano, Arthur Silvester je ustao na noge. Nije bio više čovjek; bio je sila odmazde koja nadmašuje ljudskost. Anđeo očišćenja, branio je svoje kultno božanstvo, svoju zemlju, bijelu rasu i svoju osobnu čast sve odjednom. Na tren je stajao skupljajući svoje moći. Drhtaj je zatresao njegovo mršavo tijelo; i duboko iz njegove utrobe stigla je spora, ljepljiva, otrovna mržnja. "Vjerujem", rekao je, "da ste vi crnjoljubac."

"To je točno", složio se Hamilton. "I ateist i crveni. Jeste li upoznali moju suprugu? Ruska špijunka. Jeste li upoznali mog prijatelja Billa Lawsa? Postdiplomac napredne fizike; dovoljno dobar da sjedne za isti stol sa svakim živućim čovjekom. Dovoljno dobar da -"

Na TV ekranu, hor mješovitih anđela prestao je pjevati. Slika je

zastala; tamni valovi svjetla zračili su zlokobni, rastući bijes tekućih kretnji. Iz zvučnika nije više dopirala plačna glazba; sada je tupa tutnjava drmala cijevi i kondenzatore. Tutnjava je prerasla u grmljavinu koja je parala uši.

Iz ekrana televizora izašla su četiri ogromna lika. Bili su to anđeli. Krupni, brutalni, muževni anđeli s gadnim pogledom u očima. Svaki je težio najmanje sto kila. Lepećući krilima, četvorica anđela ustremila su se na Hamiltona. S nadmenim smiješkom na izboranom licu, Silvester je koraknuo unatrag da uživa u prizoru nebeske odmazde koja pogađa bogohulnika.

Kad se prvi anđeo spustio da izvrši Kozmičku Presudu, Hamilton ga je oborio udarcem. Iza njega, Bill Laws je dograbio stolnu svjetiljku. Skačući naprijed, udario je drugog anđela po glavi; ošamućen, anđeo je pokušao uhvatiti crnca.

"Joj mene", zavapilaje gđa Pritchet. "Neka netko pozove policiju."

Bilo je beznadno. U kutu, McFeyffe se probudio iz svog stupora i slabašno zamahnuo na jednog od anđela. Bljesak čiste energije preplavio ga je; veoma tiho, McFeyffe je klonio uza zid i nepomično ležao. David Pritchet, uzbuđeno vičući, dograbio je bočice lijekova sa noćnog stolića i nasumice ih bacao prema anđelima. Marsha i gđica Reiss borile su se divljački; obje su se objesile na jednog krupnog, priglupog anđela, obarajući ga, šutirajući i grebući, čupajući mu pera.

Još anđela nahrupilo je iz TV ekrana. Arthur Silvester gledao je sa samodopadnim zadovoljstvom kako Bill Laws nestaje pod hrpom osvetničkih krila. Samo je Hamilton preostao, a od njega nije mnogo ostalo. Poderanog kaputa, okrvavljenog nosa, nastavio je očajničku borbu pritjeranog u kut. Još jedan anđeo je pao, udaren ravno u prepone. Ali za svakog izbačenog iz stroja, cijelo jato bi izletjelo iz sedamdesetcentimetarskog ekrana i brzo dostiglo punu veličinu.

Povlačeći se, Hamilton je uzmicao prema Silvesteru. "Da ima pravde u tom tvom smrdljivom, otrcanom svijetu -" prodahtao je. Dva anđela skočila su na njega; zaslijepljen, gušeći se, osjetio je kako mu noge popuštaju. S uzvikom, Marsha se probila do njega. Mašući svjetlucavom iglom za šešire, ubola je jednog od anđela u bubreg; anđeo je zajaukao i pustio Hamiltona. Grabeći bocu mineralne vode sa stola, Hamilton je očajnički zamahnuo njom. Boca se rasprsnula o zid; krhotine stakla i zapjenjena voda razletjeli su se posvuda.

Šišteći, Arthur Silvester je ustuknuo. Gđica Reiss se sudarila s njim; vješto kao mačka, okrenula se, snažno ga gurnula i iskobeljala se. Silvester se, sa zapanjenim izrazom lica, sapleo i pao. Rub kreveta se uzdigao da dočeka njegovu krhku lubanju; uslijedio je oštar prasak

kad su se to dvoje sudarili. Stenjući, Arthur Silvester je izgubio svijest...

I anđeli su nestali.

Gungula je zamrla. Televizor je zanijemio. Ništa nije ostalo osim osam ljudskih bića, raštrkanih u različitim pozama ozlijeđenosti i obrane. McFeyffe je bio sasvim u nesvijesti i djelomično oprljen. Arthur Silvester je ležao nepomično, staklastih očiju, jezika isplaženog, a jedna ruka mu se refleksno grčila. Bill Laws, ustajući u sjedeći položaj, pokušavao se dići na noge. Užasnuta, gđa Pritchet je upala u sobu iz hodnika, mekog lica oblivenog očajem. David Pritchet stajao je bez daha, ruku još punih jabuka i naranči koje je bacao.

Histerično se smijući, gđica Reiss je povikala: "Sredili smo ga. Pobijedili smo. Pobijedili smo!"

Ošamućen, Hamilton je privio uz sebe drhtavi lik svoje žene. Vitka, zadihana, Marsha se stisnula uz njega. "Dušo", prošaputala je, očiju svjetlucavih od suza, "u redu je, zar ne? Gotovo je."

Naspram njegovog lica njena meka smeđa kosa se kovrčala. Njena koža, glatka i topla, pritiskala je njegove usne; njeno tijelo bilo je krhko, vitko, lagano, gipko tijelo kojeg se sjećao. A vrećasta odjeća je nestala. U elegantnoj pamučnoj bluzici i suknji, Marsha ga je grlila sa zahvalnim, radosnim olakšanjem.

"Svakako", promrmljao je Laws, s naporom se uspravljajući. Jedno zatvoreno oko gadno je oticalo; odjeća mu je bila u ritama. "Stari kopilan je gotov. Onesvijestili smo ga - to je upalilo. Sad ni on nije ništa bolji od nas ostalih. Sad je i on u nesvijesti."

"Pobijedili smo", ponavljala je gđica Reiss, uz kompulzivno naglašavanje. "Izvukli smo se iz njegove urote."

Liječnici su pristigli iz svih dijelova bolnice. Većina medicinske pažnje bila je usmjerena na Arthura Silvestera. Uz slabašne grimase, starac se uspio uzverati natrag u svoj naslonjač pred televizorom.

"Hvala vam", promrmljao je. "Dobro sam, hvala. Mora da mi se na tren zavrtjelo u glavi."

McFeyffe, koji se počeo vraćati u život, veselo je pipao svoju vilicu i vrat; njegove višestruke kletve su nestale. Sa sretnim uzvikom strgnuo je zavoj i umotanu tkaninu. "Nema ih!" povikao je. "Hvala Bogu!"

"Nemoj zahvaljivati Bogu", suho ga je podsjetio Hamilton. "Prestani dok si u prednosti."

"Što se ovdje dogodilo?" upitao je jedan liječnik.

"Mala rasprava." Laws je ironično pokazao prosutu bombonjeru koja je pala sa kreveta. "Tko će dobiti zadnji s čokoladnim preljevom."

"Samo jedna stvar nije u redu", promrmljao je Hamilton, duboko zaokupljen mislima. "To je vjerojatno samo tehničko pitanje."

"Što je to?" upitala je Marsha, čvrsto stisnuta uz njega.

"Vaš san. Zar ne ležimo svi u Bevatronu, manje-više nesvjesni? Zar nismo fizički zatočeni u vremenu?"

"Auf, rekla je Marsha otriježnjeno. "To je točno. Ali vratili smo se - sigurni smo!"

"Čini se." Hamilton je mogao osjetiti kako joj srce kuca i, malo sporije, dizanje i spuštanje njenog disanja. "I to je ono što se računa." Bila je topla, meka i predivno vitka. "Dok god sam te sastavio onakvom kakva si bila..."

Glas mu je zamro. U njegovom zagrljaju njegova žena je bila vitka, odista. Previše vitka.

"Marsha", rekao je tiho, "nešto jest pošlo po krivu."

Istog trena, njeno gipko tijelo se ukrutilo. "Po krivu? Što hoćeš reći?"

"Skini odjeću." Žurno, uhvatio je patent-zatvarač njene suknje. "Hajde - požuri!"

Trepćući, Marsha je ustuknula od njega. "Ovdje? Ali, dušo, pred svim ovim ljudima-"

"Hajde!" naredio je oštro.

Zbunjena, Marsha je počela otkopčavati bluzu. Kliznuvši iz nje, bacila ju je na krevet i sagnula se da skloni suknju. Šokirana i užasnuta, grupa ju je posmatrala dok se izvlačila iz donjeg rublja i stala naga nasred sobe.

Bila je bespolna poput pčele.

"Pogledaj se", napao ju je Hamilton divljački. "Za ime Božje, pogledaj! Zar ne osjećaš?"

Zapanjena, Marsha je spustila pogled na sebe. Grudi su joj sasvim nestale. Tijelo joj je bilo glatko, pomalo koščato, bez primarnih ili sekundarnih spolnih karakteristika bilo koje vrste. Vitka, bezdlaka, mogla je biti mladi dječak. Ali nije bila čak ni to; bila je ništa. Apsolutno i nepobitno bespolna.

"Što..." otpočela je uplašeno. "Ne razumijem."

"Nismo se vratili", rekao je Hamilton. "Ovo nije naš svijet."

"Ali anđeli", rekla je gđica Reiss. "Nestali su."

Dodirujući svoju vilicu normalne veličine, McFeyffe se pobunio: "I moj apscesni zub je u redu."

"Ovo nije ni Silvesterov svijet", rekao mu je Hamilton. "Već nekog drugog. Neke treće osobe. Dobri Bože - nikad se nećemo vratiti." Očajan, zavapio je zapanjenim likovima oko sebe: "Koliko svjetova postoji? Koliko će se puta ovo dogoditi?"

9

Raštrkano po podu Bevatrona ležalo je osam osoba. Nitko od njih nije bio potpuno svjestan. Oko njih bila je razbacana i zadimljena ruševina, pocrnjeli potpornji od kovine i beton koji su činili promatračku platformu, zbrkana hrpa materijala na kojoj su nekad stajali.

Poput puževa, medicinski radnici pažljivo su puzali dolje po ljestvama u komoru. Neće proći još mnogo i stići će do osam tijela, prije nego što je sila magneta uminula i zujeća bujica protona iščezla u tišinu.

Prevrćući se i okrećući u svom krevetu, Hamilton je proučavao neprekidni prizor. Uvijek iznova ga je pregledao; svaki aspekt prizora bio je proučen. Kako se kretao prema buđenju, tako je prizor blijedio. Kad je ponovo nemirno utonuo u san prizor se ponovo pojavio, jasan, oštar i potpuno precizan.

Pored Hamiltona, njegova žena se okretala i uzdisala u snu. U gradu Belmontu, osam osoba se prevrtalo i pomicalo, naizmjenično se budeći i sanjajući, videći uvijek iznova fiksirane obrise Bevatrona, ležeće, zgrčene likove.

Naprežući se da uoči svaki detalj prizora, Hamilton je promatrao svaki lik centimetar po centimetar.

Prvo - i najprimamljivije - bilo je njegovo vlastito fizičko tijelo. Palo je posljednje. Udarajući u cement velikom jačinom, ležalo je mučno opruženo, raširenih ruku, s jednom nogom svijenom ispod. Osim slabog, plitkog disanja, nije se pomicalo. Bože, kad bi samo postojao nekakav način da dopre do njega... kad bi mogao viknuti na njega, probuditi ga, zaurlati tako jako da ustane iz tame nesvijesti. Ali bilo je beznadno.

Nedaleko je ležala klonula figura McFeyffea. Njegovo punačko lice imalo je izraz bijesnog čuđenja; jedna ruka je još bila ispružena u uzaludnom pokušaju da dohvati ogradu koje više nije bilo. Potočić krvi curio je niz njegov debeli obraz. McFeyffe je bio ozlijeđen; u to nije bilo sumnje. Njegovo disanje bilo je grubo, neravnomjerno. Pod

njegovim kaputom prsa su mu se bolno dizala i spuštala.

Iza McFeyffea ležala je gđica Reiss. Napola zatrpana ostacima platforme, ležala je dašćući, ruku i nogu u refleksnoj borbi da skine sa sebe gips i beton. Naočale su joj bile slomljene. Odjeća joj je bila izgužvana i pocijepana, i na sljepoočnici joj je iskočila gadna čvoruga.

Njegova vlastita žena, Marsha, nije bila daleko. Na taj fiksni, nepokretni prizor, Hamiltonu se srce zgrčilo od žalosti. Nju se, kao ni ostale, nije moglo probuditi. Bez svijesti, ležala je s jednom rukom savinutom ispod sebe, koljena podignutih u kvazi-fetalnom položaju, glave okrenute na jednu stranu, oprljene smeđe kose rasute po vratu i ramenima. Lagano treperenje disanja pomicalo joj je usne; osim toga nije bilo kretnji. Odjeća joj je bila zapaljena; postupno, neumitno, crta mutnih iskara približavala se njenom tijelu. Oblak ljutog dima lebdio je nad njom, djelimično prekrivajući njene vitke noge i stopala. Jedna cipele s visokom petom bile je sasvim strgnuta; ležala je na metar od nje, tužno i odbačeno.

Gđa Pritchet bila je bačvasta hrpa pulsirajućeg mesa, groteskna u svojoj kričavoj cvjetnoj haljini, sada gadno sprženoj. Njen ekstravagantni šeširić bio je smrvljen u otpad padajućim gipsom. Njena torbica, istrgnuta iz ruke snagom udara, otvorila se u padu; njen sadržaj bio je rasut oko nje.

Skoro sasvim u otpacima bio je David Pritchet. Dječak je jednom zastenjao. Jednom se pomakao. Komad iskrivljene kovine ležao mu je preko prsa, priječeći ga da se digne. Prema njemu su bile usmjerene usporene medicinske ekipe. Kog je vraga bilo njima? Hamilton je želio vrisnuti, histerično zaurlati. Zašto se ne požure? Četiri noći su prošle...

Ali ne tamo. U tom svijetu, stvarnom svijetu, proteklo je samo nekoliko užasnih sekundi.

Među ostacima razderanog sigurnosnog zaslona ležao je crni vodič, Bill Laws. Njegovo mršavo tijelo se trzalo; očiju otvorenih i staklastih, gledao je u zadimljenu hrpu organske materije. Hrpa je bila mršavo, krto tijelo Arthura Silvestera. Starac je izgubio svijest... bol i šok slomljene kralježnice odagnao je i zadnju iskru osobnosti. Od svih njih, on je bio najviše ozlijeđen.

Tamo su ležali, osam oprljenih i užasno klonulih tijela. Obeshrabrujući prizor. Ali Hamilton bi, prevrćući se i okrećući u svom udobnom krevetu, pored svoje vitke i lijepe žene, dao bilo što na svijetu da se nađe natrag tamo. Da se vrati u Bevatron i osvijesti svog beživotnog fizičkog dvojnika... i tako istrgne svoje mentalno ja iz krivudavog kanala u kojem je lutalo.

U svim mogućim univerzumima, ponedjeljak je bio isti. U osam i trideset ujutro, Hamilton je sjedio u Southern Pacific prigradskom vlaku, sa San Francisco Chronicleom raširenim na krilu, na putu uz obalu do Electronic Development Agency. Pretpostavljajući, naravno, da ona postoji. Još nije mogao odrediti.

Oko njega, bezbrižni službenici pušili su i čitali stripove i raspravljali o sportu. Zgrbljen na svom sjedalu, Hamilton ih je zamišljeno promatrao. Jesu li znali da su izobličene izmišljotine u svijetu iz nečije mašte? Očito nisu. Mirno su slijedili svoju rutinu početka tjedna, nesvjesni da svakim dijelom njihovog postojanja upravlja neko nevidljivo prisustvo.

Nije bilo teško pogoditi identitet tog prisustva. Vjerojatno je sedam od osam članova grupe do sada to shvatilo. Čak i njegova žena. Za doručkom, Marsha ga je ozbiljno pogledala i rekla: "Gđa Pritchet. Razmišljala sam cijele noći. Sigurna sam."

"Zašto si sigurna?" upitao je zajedljivo.

"Jer je", odgovorila je Marsha s apsolutnim uvjerenjem, "ona jedina koja bi povjerovala u ovako nešto." Prešla je rukama preko svog ravnog tijela. "To je upravo onakva glupa, viktorijanska besmislica kakvu bi nam ona nametnula."

Ako je bilo ikakve sumnje u njegovom umu, bila je razriješena prizorom koji je ugledao dok je vlak izlazio iz Belmonta. Poslušno stojeći pred seoskom kolibicom bio je konj upregnut u kola puna starog željeza; zahrđalih ostataka napuštenih automobila. Konj je nosio hlače.

"Južni San Francisco", zaunjkao je kondukter, pojavljujući se na jednom kraju ljuljajućeg vagona. Stavljajući svoje novine u džep, Hamilton se pridružio šačici poslovnih ljudi koji su krenuli ka izlazu. Trenutak kasnije je potišteno išao ka blistavoj bijeloj zgradi koja je bila Electronic Development Agency. Barem je tvrtka postojala... to je bio dobar početak. Prekriživši prste, žestoko se molio da je njegov posao dio ovog svijeta.

Doktor Guy Tillingford dočekao ga je u vanjskom uredu. "Uranio si, vidim", razveselio se, rukujući se s njim. "Dobar početak."

Znatno opušteniji, Hamilton je počeo skidati kaput. EDA je postojala, i još je imao posao. Tillingford ga je, u ovoj izobličenoj stvarnosti, zaposlio; toliko je prešlo. Jedan bitan problem bio je izbrisan iz njegove bilježnice stvari o kojima treba brinuti.

"Jako uviđavno od vas što ste mi dali slobodan dan", rekao je Hamilton oprezno, dok ga je Tillinford vodio niz hodnik do

laboratorija. "Zahvalan sam za to."

"Kako si prošao?" zapitao je Tillingford.

To je bio hladan tuš. U Silvesterovom svijetu, Tillingford ga je poslao da se posavjetuje s Prorokom Drugog Baba. Šanse su bile male da je i to prešlo... u stvari, nije dolazilo u obzir. Odugovlačeći, Hamilton je rekao: "Ne loše, kad se sve uzme u obzir. Naravno, to nije baš uobičajeno za mene."

"Jesi li lako pronašao mjesto?"

"Sasvim lako." Znojeći se, Hamilton se pitao što je to radio, u ovom svijetu. "Bilo je -" otpočeo je, "baš lijepo od vas. Prvi dan, samo tako."

"Nema na čemu. Samo mi reci jedno." Na vratima, Tillingford je zastao načas. "Tko je pobijedio?"

"P-pobijedio?"

"Da li je tvoj natjecatelj osvojio nagradu?" Smiješeći se, Tillingford ga je srdačno pljesnuo po leđima. "Svega mu, kladim se da jest. Mogu reći po izrazu tvog lica."

Punački direktor kadrovskog došao je niz hodnik, sa debelom aktovkom pod miškom. "Kako je prošao?" upitao je, sa sočnim smiješkom. Sučesnički je potapšao Hamiltona po ruci. "Imaš nam što pokazati? Nekakvu plaketu, možda?"

"Tajnovit je", povjerio se Tillingford. "Ernie, daj da to stavimo u uredski bilten; zar to ne bi interesiralo osoblje?"

"Itekako si u pravu", složio se direktor kadrovskog. "Zabilježiti ću to." Hamiltonu je rekao: "Kako si ono rekao da ti se mačka zove?"

"Što?" zapeo je Hamilton.

"U petak, kad smo pričali o tome. Baš se ne mogu sjetiti. Hoću zapisati točno za uredski bilten."

U ovom univezumu, Hamilton je dobio slobodan dan - njegov prvi radni dan na novom poslu - da odvede Tupamacu na izložbu kućnih ljubimaca. U sebi je zastenjao. U nekim stvarima, svijet gđe Pritchet bit će veća nevolja od svijeta Arthura Silvestera.

Nakon što je saslušao sve podatke o izložbi mačaka, direktor kadrovskog je požurio dalje, ostavljajući Hamiltona i njegovog šefa licem u lice. Trenutak istine je stigao; nije se mogao odlagati.

"Doktore", rekao je Hamilton mračno, gazeći u hladnu vodu. "Moram vam nešto priznati. U petak, bio sam toliko uzbuđen što dolazim raditi za vas da se -" Nasmiješio se molećivo. "Pa, iskreno, ne sjećam se nikakve stvari o onom što smo razgovarali. Sve mi je kao

nejasna mrlja u sjećanju."

"Razumijem, dječače moj", rekao je Tillingford umirujuće, nakezivši mu se očinski. "Nemoj se gristi oko toga... bit će dosta prilike da se prorade detalji. Očekujem da ćeš se ovdje dugo zadržati."

"U stvari", gurao je Hamilton dalje, "čak se ni ne sjećam što mi je posao. Zar to nije smiješno?'

Obojica su se slatko nasmijali na to.

"To je svakako zabavno, dječače moj", suglasio se Tillingford konačno, brišući suze od smijeha s očiju. "Mislio sam da sam do sada svašta čuo."

"Pretpostavljate li možda -" Hamilton je pokušao zvučati opušteno i nonšalantno. "Samo kratak sažeti kurs, prije nego što me ostavite?"

"Pa", rekao je Tillingford. Dio njegovog dobrog raspoloženja je iščilio; poprimio je svečan, važan izraz, izgled ozbiljne zamišljenosti. Prazan pogled zagledan u daljinu pojavio mu se na licu; razmatrao je opću sliku. "Mislim da nikad ne škodi prijeći temeljne stvari. Bitno je, ja uvijek kažem, vratiti se tu i tamo temeljnim postulatima. Da ne bismo skrenuli predaleko s našeg puta."

"Štima", složio se Hamilton, moleći se u sebi da će, što god to bilo, moći prilagoditi mu se. Što je kog vraga bila predstava Edith Pritchet o funkcioniranju ogromne tvrtke za elektronska istraživanja?

"EDA", počeo je Tillingford,"'kao što si u potpunosti shvatio, bitan je element u nacionalnoj strukturi društva. Ona ima vitalan zadatak za obaviti. I taj zadatak i obavlja."

"Apsolutno", suglasio se Hamilton.

"Ono što mi ovdje u EDA radimo je više od posla. Više, usudio bih se reći, od pukog ekonomskog poduzeća. EDA nije osnovana sa mislima na zaradu."

"Slijedim vas", potvrdio je Hamilton.

"Bila bi mala i bezvrijedna stvar za hvalisanje, da je EDA financijski uspješna. U stvari, jest. Ali to nije bitno. Naš zadatak ovdje - a velik je i dobrobitan to zadatak - ide dalje od bilo kakvog koncepta profita i koristi. To je naročito točno u tvom slučaju. Ti si, kao mladi početnik pun ideala, motiviran istom vrstom zanosa koja je nekad i mene podstakla. Sada sam star. Ja sam svoj posao obavio. Jednog dana, možda ne predaleko u budućnosti, odložit ću svoje breme, predajući svoj teret u gorljivije, snažnije ruke."

S rukom na Hamiltonovom ramenu, doktor Tillingford ga je ponosno poveo u EDAinu ogromnu mrežu istraživačkih laboratorija.

"Naša svrha", izjavio je dirljivo, "je da usmjerimo ogromne resurse i nadarenost industrije elektronike na cilj podizanja kulturnih standarda masa. Da dovedemo umjetnost do velike mase čovječanstva."

Hamilton se naglo otrgnuo. "Doktore Tillingforde", povikao je, "možete li me pogledati u oči i reći to?"

Zapanjen, Tillingford je stajao otvarajući i zatvarajući usta. "Ali, Jack -" promrmljao je. "Što -"

"Kako možete stajati tu recitirajući te besmislice? Vi ste obrazovan, inteligentan čovjek; vi ste jedan od najvećih statističara na svijetu." Divlje mašući rukama, Hamilton je urlao na zbunjenog starca. "Zar nemate vlastitu pamet? Za ime Božje - pokušajte se sjetiti tko ste. Ne dopuštajte da vam se ovo dogodi!"

Ustuknuvši u očaju, Tillingford je zamucao i pitomo sklopio ruke. "Jack, dječače moj. Što te spopalo?"

Hamilton je zadrhtao. Nije vrijedilo; gubio je vrijeme. Najednom ga je obuzela želja da se smije. Situacija je bila nevjerojatno apsurdna; mogao bi sačuvati svoj gnjev. Nije to bila krivnja jadnog Tillingforda... Tillingford nije bio ništa odgovorniji od konja u hlačama koji je vukao kola s otpadom.

"Ispričavam se", rekao je umorno. "Uznemiren sam."

"Ojoj", prodahtao je doktor Tillingford, počinjući se oporavljati. "Hoće li ti smetati da sjednem na tren? Imam problema sa srcem... ništa ozbiljno, čudno oboljenje zvano paroksimalna tahikardija. Od nje mi staro kuckalo nekad brže zalupa. Ispričaj me." Zamaknuo je u jedan pokrajnji ured; vrata su se zalupila i čuo se zvuk bočice s lijekovima žurno otvarane i tableta istresanih.

Vjerojatno je izgubio svoj novi posao. Ravnodušno, Hamilton je sjeo na klupu u hodniku i posegnuo za svojim cigaretama. Baš fin početak njegove prilagodbe... nije mogao početi gore.

Polagano, oprezno, vrata pokrajnjeg ureda su se otvorila. Doktor Tillingford, raširenih i prestrašenih očiju, obazrivo je izvirio. "Jack", rekao je tiho.

"Što?' promrmljao je Hamilton, ne dižući pogled.

"Jack", pitao je Tillingford nesigurno, "ti zbilja želiš dovesti kulturu masama, zar ne?"

Hamilton je uzdahnuo. "Svakako, doktore." Dižući se na noge okrenuo se prema starcu. "Obožavam to. Najveća stvar ikad smišljena."

Olakšanje je preplavilo Tillingfordovo lice. "Hvala nebesima." Ponešto povraćenog pouzdanja, izišao je u hodnik. "Vjeruješ li da si

dovoljno jak da počneš s poslom? Ja - eh - ne bih te htio previše opterećivati."

Svijet sastavljen od i nastanjen sa Edith Pritchet. Mogao ga je vidjeti u mislima: prijazan, pomažući, saharinski sladak. Radi, misli vjeruje ništa osim lijepog i dobrog.

"Nećete me otpustiti?" pitao je Hamilton.

"Otpustiti te?" Tillingford je trepnuo. "Zbog čega to?"

"Žestoko sam vas izvrijeđao."

Tillingford se slabašno nasmijao. "Pusti to. Dječače moj, tvoj otac mi je bio jedan od najdražih prijatelja. Jednom ću ti ispričati koliko smo se mi ponekad ljutili jedan na drugog. Iver ne pada daleko od klade, ha, Jack?" Oprezno tapšući Hamiltona po ramenu, doktor Tillingford proslijedio ga je u laboratorije. Tehničari i oprema protezali su se u svim smjerovima; zujeće, živahno prostranstvo užurbano radećih elektronskih istraživačkih projekata.

"Doktore", rekao je Hamilton bez uvjerenosti, "mogu li vas upitati jedno pitanje? Samo da budem siguran?"

"Pa, naravno, dječače moj. Što to?"

"Sjećate li se Nekoga po imenu (Tetragrammaton)?"

Doktor Tillingford izgledao je zbunjeno. "Čega? (Tetragrammaton)? Ne, ne bih rekao. Ne koliko se mogu sjetiti."

"Hvala", rekao je Hamilton umorno. "Samo sam se htio uvjeriti. Nisam ni očekivao da ćete se sjećati."

S jednog radnog stola, doktor Tillingford je pokupio primjerak Journal of Applied Sciences za studeni 1959. "Ovdje je jedan članak koji kruži među našim osobljem. Mogao bi te interesirati, mada je to danas već stara stvar. Analiza radova jednog od odista bitnih ljudi našeg stoljeća, Sigmunda Freuda."

"Fino", rekao je Hamilton ravnim glasom. Bio je pripravan na bilo što.

"Kao što znaš, Sigmund Freud razvio je psihoanalitički koncept seksa kao sublimacije umjetničkog nagona. Pokazao je kako se temeljna, osnovna ljudska potreba za umjetničkom kreativnošću, ukoliko joj se ne da valjan metod za izražavanje, transformira i mijenja u svoj surogatni oblik: seksualnu aktivnost."

"Tako dakle?" promrmljao je Hamilton rezignirano.

"Freud je pokazao da kod zdravog, neinhibiranog ljudskog bića nema seksualnog nagona niti znatiželje ili zainteresiranosti za

seksualnost. U suprotnosti s tradicionalnim mišljenjem, seks je potpuno umjetna preokupacija. Kad se muškarcu ili ženi pruži šansa za dostojnu, normalnu umjetničku aktivnost - slikanje, pisanje, glazbu - takozvani seksualni nagon usahne. Seksualna aktivnost je skriveni oblik u kojem se umjetnički talenat ispoljava kad mehanističko društvo izloži jedinku neprirodnim inhibicijama."

"Svakako", rekao je Hamilton. "Učio sam to u srednjoj školi. Ili nešto nalik tome."

"Srećom", nastavio je Tillingford, "početni otpor Freudovom monumentalnom otkriću bio je prevladan. Naravno, suočio se sa strašnim protivljenjem. Ali, srećom, sve to izumire. Danas teško da ćeš naći obrazovanu osobu koja pominje seks i seksualnost. Ja koristim te termine tek u njihovom kliničkom smislu, da opišem abnormalno kliničko stanje."

S nadanjem, Hamilton je upitao: "Kažete da postoje neki ostaci tradicionalnog mišljenja među nižim klasama?"

"Pa", priznao je Tillingford, "trebat će još vremena da se dopre do svih." Razvedrio se; entuzijazam mu se vratio. "I to je naš posao, dječače moj. To je funkcija elektroničarskog umijeća."

"Umijeća", promrmljao je Hamilton.

"Ne baš oblika umjetnosti, bojim se. Ali ni daleko od toga. Naš zadatak, dječače moj, je da nastavimo potragu za konačnim medijem komunikacije, spravom koja neće ostaviti nijedan kamen neprevrnutim. Pomoću koje će svi živući ljudi biti suočeni s kulturnim i umjetničkim naslijeđem civilizacije. Slijediš li me?"

"Već sam tu", odgovorio je Hamilton. "Već godinama imam visokovjerni uređaj za reprodukciju zvuka."

"Visokovjerni?" Tillingford je bio obradovan. "Nisam znao da se zanimaš za glazbu."

"Samo za zvuk."

Ignorirajući ga, Tillingford je navalio: "Onda ćeš se morati priključiti tvrtkinom simfonijskom orkestru. Izazvaćemo orkestar pukovnika T. E. Edwardsa početkom prosinca. Svega mu, imat ćeš priliku svirati protiv svoje stare tvrtke. Koji instrument sviraš?"

"Ukulele."

"Samo početnik, ha? A tvoja žena? Svira li ona nešto?"

"Gusle."

Zbunjen, Tillingford je ostavio tu temu. "Pa, to možemo raspraviti

kasnije. Mislim da si nestrpljiv da prioneš na posao."

U pet i trideset tog popodneva, Hamiltonu je dopušteno da odloži svoje sheme i spremi alatke svog umijeća. Pridružujući se ostalim radnicima koji su se zaputili kući, zahvalno je izašao iz postrojenja, na staze od tucanika između drvoreda koje su vodile do ulice.

Upravo je pogledom potražio postaju vlaka, kad su poznata plava kola prišla rubniku i tiho se zaustavila kraj njega. Za volanom njegovog Ford coupea bila je Silky.

"Nek sam proklet", rekao je - ili mislio da je rekao. Ustvari, začulo se svakojako. "Što ti radiš ovdje? Samo što te nisam počeo tražiti."

Nasmiješeno, Silky mu je otvorila vrata kola. "Doznala sam tvoje ime i adresu iz prometne dozvole." Pokazala je na pretinac za rukavice. "Ipak si govorio istinu. Što znači ono 'W.'?"

"Willibald."

"Nemoguć si."

Kad je oprezno sjeo kraj nje, Hamilton je primijetio: "Ali tamo ne piše gdje radim."

"Ne", priznala je Silky. "Nazvala sam tvoju ženu i ona mi je rekla gdje te mogu naći."

Dok je Hamilton buljio u nju u tupoj pometenosti, Silky je ubacila u prvu i pokrenula kola naprijed. "Ne smeta ti da ja vozim, je li?" upitala je zamišljeno. "Tako volim ova tvoja mala kola... baš su slatka i fina, i laka za voziti."

"Vozi", rekao je Hamilton, još uvijek se čudeći. "Ti - si zvala Marshu?"

"Dugo smo i iskreno razgovarale", obavijestila ga je Silky mirno.

"O čemu?"

"O tebi."

"Što o meni?"

"Kakav si. Što radiš. Ma, sve o tebi. Znaš već kako žene razgovaraju."

Sveden na nemoćnu šutnju, Hamilton je prazno gledao El Camino Real i nizove kola koja su vozila niz poluotok prema raznim predgrađima. Pored njega, Silky je zadovoljno vozila, malenog lica vedrog i zadovoljnog. U ovom neposrnulom svijetu, Silky je pretrpjela radikalnu promjenu. Njena plava kosa visila joj je na leđima u dvije debele žute pletenice. Nosila je bijelu mornarsku bluzu i konzervativnu tamnoplavu suknju. Na nogama su joj bile obične,

neukrašene mokasine. Izgledala je, u svakom pogledu, poput nevine srednjoškolke. Šminke nije bilo. Njen koketni, grabljivi izraz lica je nestao. I tijelo joj je bilo, kao i Marshino, sasvim nerazvijeno.

"Kako si ti?" upitao je Hamilton suho. "Baš fino."

"Sjećaš li se", upitao je pažljivo, "kad smo se zadnji put vidjeli? Sjećaš li se što se dešavalo?"

"Naravno", odgovorila je Silky staloženo. "Ti i ja i Charley McFeyffe odvezli smo se u San Francisco."

"Zbog čega?"

"G. McFeyffe htio je da ti posjetiš njegovu crkvu."

"Jesam li?"

"Pretpostavljam. Obojica ste nestali unutra."

"Što je onda bilo?'

"Nemam pojma. Onda sam zaspala u kolima."

"Ti - nisi vidjela ništa?"

"Kao na primjer?"

Zvučalo bi glupo reći: "Dva odrasla muškarca kako se penju u Raj na jednom kišobranu." Pa nije to rekao. Umjesto toga je upitao: "Gdje idemo? Natrag u Belmont?"

"Naravno. Što drugo?"

"Mojoj kući?" Prilagođavanje na ovaj svijet neće ići baš brzo. "Ti i ja i Marsha..."

"Večera je već spremna", rekla mu je Silky. "Ili će biti, dok mi dođemo tamo. Marsha me nazvala na posao, rekla mi što joj treba iz trgovine, i ja sam to pokupila."

"Na posao?" Faciniran, pitao ju je: "A, ovaj, čime se ti baviš?"

Silky ga je zbunjeno pogledala. "Jack, tako si čudan čovjek."

"Oh."

Uznemirena, Silky ga je nastavila gledati dok je prigušena škripa kočnica pred njom nije natjerala da se okrene natrag na cestu.

"Trubi", uputio ju je Hamilton. Mamutski kamion-cisterna s njihove desne strane prelazio je u njihovu traku.

"Što?" pitala je Silky.

Iživciran, Hamilton je posegnuo i pritisnuo sirenu. Ništa se nije dogodilo; nije se čuo nikakav zvuk.

"Zašto si to uradio?" upitala je Silky znatiželjno, usporavajući da napravi kamionu mjesta ispred nje.

Tonući u razmišljanje, Hamilton je zabilježio još jedan podatak u svoju riznicu mudrosti. U ovom svijetu, kategorija automobilska sirena je bila ukinuta. I, u gustom prometu špice, trebala se čuti neprekidna buka.

Čisteći zla ovog svijeta, Edith Pritchet je brisala ne samo predmete, već i cijele vrste predmeta. Vjerojatno joj je, u nekom dalekom vremenu i mjestu, zasmetalo trubljenje kola. Sada, u njenom prijatnoj zamišljenoj verziji svijeta, takve stvari nisu postojale. Jednostavno ih nije bilo.

Njen popis smetnji vjerojatno je bio znatan. I nije bilo načina da se odredi što je na njemu. Nije se mogao suzdržati da ne pomisli na pjesmu Koko iz operete Mikado:

... Ali nije odista bitno, koga da na popis ne staviš,

Jer koga nema njega i zaboraviš - njega i zaboraviš!

Nimalo ohrabrujuća misao. Koja god stvar, predmet ili događaj su u bilo kom trenu tokom njenih pedesetak godina uzburkali glatku površinu njenog praznoglavog mira bila je nježno ispuštena iz postojanja. Neke je mogao pogoditi. Smetlari koji lupaju kantama. Prodavači od vrata do vrata. Računi i porezni formulari svih vrsta. Plačuće bebe (možda sve bebe). Pijanci. Prljavština.

Siromaštvo. Patnja uopće.

Bilo je čudo što je išta ostalo.

"Što je bilo?" pitala je Silky suosjećajno. "Zar se ne osjećaš dobro?"

"To je smog", rekao joj je. "Od njega mi uvijek bude zlo."

"Što", zapitala je Silky, "je to 'smog'? kakva smiješna riječ."

Dugo nije bilo razgovora; Hamilton je samo sjedio i uzaludno pokušavao zadržati svoj zdrav razum.

"Hoćeš li da svratimo negdje usput?" upitala je Silky suosjećajno. "Na limunadu?"

"Hoćeš li umuknuti!" povikao je Hamilton.

Trepćući, Silky mu je dobacila nijem prestrašen pogled.

"Oprosti." Slomljeno, Hamilton se nezgrapno nastojao ispričati. "Novi posao - naporno je."

"Mogu zamisliti."

"Možeš?" Nije mogao spriječiti hladni cinizam u svom glasu. "Usput - htjela si mi reći. Čime se ti baviš ovih dana?"

"Ista stvar."

"A što je to, svega mu?"

"Još uvijek radim u Safe Harboru."

Djelić samopouzdanja vratio se Hamiltonu. Ne stvaru su ipak opstajale. Još uvijek je postojao Safe Harbor. Jedan djelić stvarnosti prenijet da na njega zakači svoju sigurnost. "Hajdemo tamo", rekao je pohlepno. "Par piva prije nego što odemo kući."

Kad su stigli do Belmonta, Silky je parkirala preko puta bara. Hamilton je sjedio kritički ga promatrajući. Sa izvjesne udaljenosti, bar se nije naročito promijenio. Malo čišći, možda. Malo više pod konac. Nautički element bio je naglašeniji; aluzije na alkohol bile su suptilno smanjene. U stvari, imao je problema da pročita reklamu za Golden Glow. Jarko crvena slova kao da su se stapala u neodređenu mrlju. Da nije već znao što piše na neonskoj reklami...

"Jack", rekla je Silky tihim, zabrinutim glasom. "Voljela bih da mi možeš reći što je."

"Što je što?"

"Ja - ne mogu reći." Oklijevajući mu se nasmiješila. "Osjećam se tako nekako čudno. Kao da imam mnogo izmiješanih sjećanja koja mi se motaju po glavi; ništa što bih mogla jasno odrediti, samo hrpa nejasnih utisaka."

"O čemu?"

"O tebi i meni."

"Oh." Klimnuo je glavom. "To. A McFeyffe?"

"I Charley. I Billy Laws. Čini se kao da je bilo jako davno. Ali nije moglo biti, zar ne? Zar se nismo tek upoznali?" Pritisnula je svoje tanke prste bolno na sljepoočnice; isprazno je primijetio da joj nokti nisu lakirani. "Sve je to tako svakojako zbunjujuće."

"Volio bih da ti mogu pomoći." I to je i mislio. "Ali i ja sam bio pomalo smeten zadnjih nekoliko dana."

"Je li sve u redu? Osjećam se kao da ću propasti kroz pločnik. Znaš... kao da ću, kad stavim nogu, propasti dolje." Nervozno se nasmijala. "Mora da mi je vrijeme da nađem drugog analitičara."

"Drugog? Hoćeš reći da sad imaš jednog?"

"Naravno." Zabrinuto se okrenula prema njemu. "To hoću reći. Ti kažeš takve stvari i od toga se osjetim tako nesigurno. Ne bi me trebao pitati takve stvari, Jack; to nije u redu. To - previše me boli."

"Oprosti", rekao je nespretno. "Nije tvoja krivnja; nema smisla ubadati te."

"Moja krivnja? Za što?"

"Pusti to." Otvarajući vrata kola, izišao je na tamni pločnik. "Hajdemo unutra popiti naše pive."

Safe Harbor bio je podvrgnut metamorfozi iznutra. Mali kvadratni stolovi, prekriveni uštirkanom bijelom pamučnom tkaninom, bili su uredno postavljeni tu i tamo. Na svakom od stolova gorjela je svijeća. Na zidovima su visili redovi litografija Currier and Ivesa. Nekoliko sredovječnih parova sjedilo je mirno jedući miješanu zelenu salatu.

"Ljepše je otraga", rekla je Silky, vodeći ga kroz stolove. Uskoro su sjedili u tamnoj sjeni stražnjeg separea, s otvorenim menijima pred sobom.

Piva, kad je stigla, bila je najbolja piva koju je ikad okusio. Gledajući jelovnik, otkrio je da je to prava stvar: originalna njemačka bock piva, kakvu je rijetko uspijevao naći. Prvi put otkad je upao u ovaj svijet, počeo se osjećati optimistično, čak i vedro.

"Nek ti ide kao štakor u košulju", rekao je Silky, dižući svoju kriglu.

Silky je sa smiješkom učinila isto. "Lijepo je sjediti ovdje s tobom", rekla mu je pijuckajući.

"Itekako jeste."

Petljajući oko svog pića, Silky je upitala: "Preporučaš li nekog posebnog analista? Pokušala sam sa stotinama... Uvijek krenem na slijedećeg. Pokušavajući naći najboljeg. Svatko ima jednog koga preporuča."

"Ja ne", Hamilton je rekao.

"Zbilja? Kako ekscentrično." Zagledala se mimo njega u litografiju Currier and Ivesa na zidu iza stola; prikazivala je zimu u Novoj Engleskoj 1845. "Mislim da ću otići do UMMH i posjetiti njihovog savjetnika. Oni obično mogu pomoći."

"Što je UMMH?"

"Udruga za Mobiliziranje Mentalne Higijene. Jesi li učlanjen? Svatko je učlanjen."

"Ja sam marginalac."

Iz svoje torbice, Silky je izvadila svoju člansku kartu i pokazala mu. "Oni se brinu za sve tvoje mentalne probleme. To je divno... analiza u svako doba dana i noći."

"A obična medicina?"

"Misliš psihosomatika?"

"Pretpostavljam."

"I o tome se brinu. I imaju dvadesetčetverosatni dijetetički servis."

Hamilton je zastenjao. "(Tetragrammaton) je bio bolji."

"(Tetragrammaton)?" Silky je najednom zapela. "Znam li ja to ime? Što to znači? Imam neki neodređen utisak da..." tužno je odmahnula glavom. "Nikako ne mogu odrediti."

"Pričaj mi o dijetetičarima."

"Pa, oni se brinu za tvoju ishranu."

"Toliko sam shvatio."

"Pravilna ishrana je vrlo bitna. Ja trenutno živim na melasi i posnom siru."

"Meni daj odrezak", rekao je Hamilton osjećajno.

Šokirana, Silky ga je užasnuto pogledala. "Odrezak? Životinjsko meso?"

"Možeš se kladiti. I to veliki. Zasut lukom, sa pečenim krumpirom, graškom, i vrućom crnom kavom."

Užas se pretvorio u odvratnost. "Oh, Jack!"

"Što ne valja?"

"Ti si - divljak."

Naginjući se preko stola prema njoj, Hamilton je rekao: "Što kažeš da se nekako gubimo odavde? Hajdemo parkirati na nekom pokrajnjem putu i imati seksualni odnos."

Silkyno lice iskazivalo je samo zbunjenu indiferentnost. "Ne razumijem."

Hamilton je klonuo. "Nema veze."

"Ali..."

"Nema veze!" Namrgođeno je iskapio ostatak svoje pive. "Hajde, idemo kući na večeru. Marsha se vjerojatno pita što je bilo s nama."

10

Marsha ih je pozdravila s olakšanjem kad su ušli u vedri maleni dnevni boravak. "Baš na vrijeme", rekla je Hamiltonu, stajući na prste da ga poljubi. U svojoj pregači i šarenoj haljini bila je lijep, vitak lik, topao i mirisav. "Idi operi se i sjedi."

"Mogu li ti bilo što pomoći?" pitala je Silky učtivo.

"Baš ništa. Jack, uzmi njen kaput."

"U redu je", rekla je Silky. "Samo ću ga baciti u spavaću sobu." Otišla je, ostavljajući ih načas same.

"To je baš nekakva stvar", rekao je Hamilton, slijedeći svoju ženu u kuhinju.

"Misliš ona?"

"Aha."

"Kad si je upoznao?"

"Prošli tjedan. McFeyffeova prijateljica."

"Fina je." Saginjući se, Marsha je izvadila lonac koji se pušio iz pećnice. "Baš slatka i svježa."

"Dušo, ona je kurva."

"Oh", trepnula je Marsha. "Zbilja? Ne izgleda kao - ono što si rekao."

"Naravno da ne izgleda. Njih nema ovdje."

Marsha se razvedrila. "Onda nije. Ne može biti."

Razdraženo, Hamilton joj je stao na put kad je krenula u dnevni boravak s loncem. "Ona je. U stvarnom svijetu ona je barska mušica, profesionalna žicarka koja visi po barovima mameći ljude da joj plate piće."

"Ma, stvarno", rekla je Marsha nimalo ubijeđena. "Ne vjerujem u to. Dugo smo pričale telefonom. Ona je konobarica ili tako nešto. Šarmantno dijete."

"Dušo, dok je njena oprema bila netaknuta..." Prestao je kad se Silky ponovo pojavila, uredna i zdravog izgleda u svojoj odjeći školarke.

"Čudim ti se", rekla je Marsha mužu idući natrag u kuhinju. "Morao bi se stidjeti."

Zanijemjelo se odvukao. "Kvragu s tim." Uzimajući večernji Oakland Tribune, zavalio se na kauč, naspram Silky, i počeo čitati naslove.

Feinberg Objavljuje Novo Otkriće Koje Najavljuje Lijek Protiv Astme!

Članak, na prvoj stranici, bio je ilustriran slikom nasmiješenog, punačkog, proćelavog u bijelo odjevenog liječnika, pravo iz reklame za vodicu za usta. Članak je govorio o njegovom otkriću svjetskog značaja. Stupac prvi, stranica prva.

Stupac dva, stranica prva, bio je dug članak o skorašnjim arheološkim otkrićima na Srednjem Istoku. Lonci, tanjuri i vaze su iskopani; cijeli jedan grad iz željeznog doba je nađen. Čovječanstvo je promatralo bez daha.

Neka vrsta morbidne znatiželje ga je obuzela. Što se zbilo s Hladnim ratom sa Rusijom? Što se toga tiče, što se desilo s Rusijom? Brzo je pogledao ostale stranice. Od onog što je otkrio digla mu se kosa na glavi.

Rusija, kao kategorija, bila je ukinuta. Bila je jednostavno previše bolno neprijatna. Milijuni ljudi i žena, milijuni kvadratnih kilometara zemlje - nestali! Što je bilo tamo umjesto njih? Ogoljena ravnica? Maglovita praznina? Ogromna rupa?

U izvjesnom smislu, nije bilo prvog dijela novina... Počinjale su s drugim dijelom: ženski svijet. Moda, društveni događaji, vjenčanja i zaruke, kulturne aktivnosti, igre. Stranica sa stripovima? Dio je bio tu - a dio nije. Zabavni humoristički stripovi su ostali, i dječji šaljivi stripovi. Ali detektivskih, avanturističkih i onih s golišavim curama nije bilo. Ne da je to bilo bitno, jako. Ali taj bijeli prostor golog novinskog papira bio je nekako nezadovoljavajući.

Tako je vjerojatno sjeverna Azija sad izgledala. Nekakva divovska vrpca praznog papira, gdje su jednom življeni milijuni života, bolje ili gore. Gore - što se jedne debele, sredovječne žene po imenu Edith Pritchet tiče. Rusija joj je smetala; poput muhe zunzare, činila joj je život neprijatnim.

Kad bolje promisli, nije vidio nikakve muhe ili komarce. Ili pauke. Ili bilo kakvu gamad. Kad gđa Pritchet završi, bit će ovo jako prijatan svijet za život... ukoliko išta ostane.

"Zar ti to ne smeta?" najednom je rekao Silky. "Što nema Rusije?"

"Nema čega?" pitala je Silky, dižući pogled sa svog časopisa.

"Nema veze." Bacajući novine, neraspoloženo je otišao iz dnevnog boravka u kuhinju. "To je dio koji ne mogu podnijeti", rekao je ženi.

"Što to, dušo?"

"Nije ih briga!"

Blago, Marsha je ukazala: "Nikad nije bilo nikakve Rusije. Pa kako ih može biti briga?"

"Ali trebalo bi ih biti briga. Da gđa Pritchet ukine pisanje, ne bi ih bilo briga. Ne bi im nedostajalo - ne bi ni primijetili da ga nema."

"Ako ne bi primijetili", rekla je Marsha zamišljeno, "onda što ima veze?"

Nije razmišljao o tome. Dok su dvije žene postavljale stol za večeru, razmislio je. "Još je gore", rekao je Marshi. "To je najgori dio. Edith Pritchet petlja po njihovom svijetu - preoblikuje im živote a oni čak ni ne primijete. To je užasno."

"Zašto?" ražestila se Marsha. "Možda i nije tako užasno." Spuštajući glas, klimnula je ka Silky, "Je li to strašno? Je li bila toliko bolja prije?"

"Nije u tome stvar. Stvar je..." Ljutito je išao za njom. "Sad to nije Silky. To je netko drugi. Voštana lutka koju je gđa Pritchet načinila da zauzme Silkyno mjesto."

"Meni izgleda kao Silky."

"Nisi je nikad vidjela prije."

"Hvala Bogu", rekla je Marsha otresito.

Polagana, užasna sumnja uvukla se u njega. "Tebi se ovo sviđa", rekao je tiho. "Ti zbilja više voliš ovo."

"Ne bih baš tako rekla", kazala je Marsha izvrdavajući.

"Da! Sviđaju ti se ta - ta poboljšanja."

Na vratima kuhinje, Marsha je zastala s rukama punim žlica i vilica. "Razmišljala sam o tome danas. Na mnogo načina sve je mnogo čišće i urednije. Ne toliko zbrkano. Stvari su - pa, mnogo jednostavnije. Ima više reda."

"Pa, nema više toliko stvari."

"Što tome fali?"

"Možda ćemo mi postati nepoželjni elementi. Jesi li razmišljala o tome?" Gestikulirajući, nastavio je: "Nije sigurno. Pogledaj nas - već smo bili prepravljeni. Bespolni smo - sviđa li ti se to?"

Nije uslijedio odgovor.

"Sviđa ti se", rekao je Hamilton, zaprepašten. "Više voliš ovako."

"Razgovarat ćemo o tome kasnije", rekla je Marsha, odlazeći sa srebrninom.

Grabeći je za ruku, Hamilton ju je grubo povukao natrag. "Odgovori mi! Sviđa ti se njen ustroj, zar ne? Sviđa ti se zamisao da jedna velika, debela, sitničava babetina očisti seks i zloću sa lica svijeta."

"Pa", rekla je Marsha zamišljeno. "Mislim da bi svijetu trebalo jedno čišćenje, da. Ako vi muškarci niste bili u stanju, ili niste htjeli to uraditi..."

"Otkrit ću ti nešto", rekao joj je Hamilton bijesno. "Onom brzinom kojom Edith Pritchett ukida kategorije, ja ću ih vraćati. Prva kategorija koju ću povratiti je seks. Još večeras, ponovo ću uvesti seks u ovaj svijet."

"Da, ti bi, zar ne? To je nešto što želiš; to je nešto o čemu si stalno mislio."

"Ona cura tamo." Hamilton je pokazao glavom ka dnevnom boravku; Silky je zadovoljno aranžirala salvete po stolu. "Odvući ću je dolje i otići u krevet sa njom."

"Dušo", rekla je Marsha praktično, "ne možeš."

"Zašto da ne?"

"Ona je..." mahnula je Marsha rukom, "nije opremljena."

"Zar te nije uopće briga?"

"Ali to je apsurdno. To je kao da govoriš o purpurnim nojevima. Jednostavno nema takvih stvari."

Odlazeći u dnevni boravak, Hamilton je čvrsto uhvatio Silky za ruku. "Dođi ovamo", naredio joj je. "Idemo dolje u audiofilnu sobu slušati Beethovenove kvartete."

Začuđena, Silky se nevoljko teturala za njim. "Ali što s večerom?"

"Kvragu i večera", odgovorio je, otvarajući vrata stubišta. "Idemo tamo dolje prije nego što ona ukine glazbu."

Podrum je bio hladan i vlažan. Hamilton je uključio električnu grijalicu i spustio roletne. Dok se soba ugrijavala do vesele prijatnosti, otvorio je vrata ormara za ploče i počeo izvlačiti pune ruke LPija. "Što bi htjela čuti?" pitao je ratoborno.

Uplašena, Silky je ostala kraj vrata. "Htjela bih večerati. A Marsha je spremila tako lijepu večeru..."

"Samo životinje jedu", promrmljao je Hamilton. "To je neprijatno. Nije lijepo. Ukinuo sam to."

"Ne razumijem", žalosno se pobunila Silky.

Uključujući pojačalo, Hamilton je podesio složeni sustav kontrola. "Što misliš o mojoj aparaturi?" upitao je.

"Vrlo - privlačno."

"Dvocijevni paralelni izlazi. Ravno na trideset tisuća ciklova u sekundi. Četiri četrdesetcentimetarska woofera. Osam kino-zvučnika: tweeteri. Prijelazna mreža na četiri stotine ciklova u sekundi. Ručno namotani transformatori. Dijamantske igle i zlatni cartridge s tečnim pomakom." Dok je postavljao LP na tanjur, dodao je: "Motor može okretati težinu od deset tona bez da uspori ispod trideset tri i jedne trećine. Nije loše, ha?"

"D-divno."

Glazba je bila Daphnis and Chloé. Dobra polovica njegove zbirke LPija je tajanstveno nedostajala; uglavnom moderna atonalna i eksperimentalna glazba za udaraljke. Gđa Pritchet je preferirala dobre standardne klasike: Beethovena i Schumanna, teške orkestarske stvari poznate svakom malograđaninu koji pohađa koncerte. Nekako ga je gubitak njegove dragocjene kolekcije Bartoka dovodio do većeg bijesa nego bilo što do tada. To je imalo odliku osobnosti, zadiranja u najdublje slojeve njegove ličnosti. Nije se moglo živjeti u svijetu gđe Pritchet; ona je bila još gora od (Tetragrammaton)a.

"Kako je ovo?" upitao je automatski, smanjujući svjetlost lampe skoro na ništa. "Ne ide ti u oči sad, ha?"

"Nije ni prije, Jack", rekla je Silky uznemireno. Mutni ulomak sjećanja uvukao se u njen pročišćeni um. "Joj mene, jedva vidim gdje idem... bojim se da ću pasti."

"Nije daleko", odvratio je Hamilton podrugljivo. "Što hoćeš popiti? Baš slučajno imam scotcha tu negdje."

Otvarajući pretinac s pićem, vješto je posegnuo unutra. Prsti su mu obuhvatili grlić boce; brzo je izvlačeći, sagnuo se da nađe čaše. Samo, oblik boce bio je čudan. Pobliža provjera potvrdila je to; ipak na kraju

nije držao bocu scotcha. "Neka bude creme de menthe", rezignirano je ispravio sebe. Na neki način, to je bilo bolje. "Može?"

Daphnis and Chloé raskošno se razlijegala zamračenom prostorijom dok je Hamilton sprovodio Silky do kauča i posjeo je. Poslušno je prihvatila svoje piće i pokorno otpila gutljaj, s praznim i poniznim izrazom na licu. Motajući se zauzeto okolo, Hamilton je vršio razna fina podešavanja znalca, tu ispravljajući grafiku na zidu, tamo malo pojačavajući ton, još više spuštajući lampu, namještajući jastuk na kauču, uvjeravajući se da su vrata stubišta zatvorena i zaključana. Gore je mogao čuti Marshu kako se kreće po kući. Pa, to je tražila. "Samo zatvori oči i opusti se", naredio je ljutito.

"Opuštena sam." Silky je još bila uplašena. "Zar nije ovo dosta?"

"Svakako", promrmljao je mračno. "To je odlično. Imam ideju - probaj izuti cipele i dići noge na kauč. Tako dobijaš drugačiji utisak Ravela."

Poslušno je skinula svoje bijele mokasina i podigla bosa stopala gore pod sebe. "To je fino", rekla je blijedo.

"Puno bolje, zar ne?"

"Mnogo."

Najednom je ogromna, preplavljujuća sjeta obuzela Hamiltona. "Ne vrijedi", rekao je poraženo. "To se ne može uraditi."

"Što se ne može uraditi, Jack?"

"Ne bi razumjela."

Neko vrijeme su njih dvoje šutjeli. Tada je, polako, nijemo, Silky ispružila svoju ruku i dotakla njegovu. "Žao mi je."

"I meni."

"Kriva sam ja, zar ne?"

"Pomalo. Na neki način. Veoma raširen i uopćen način."

Nakon oklijevajuće pauze, Silky je upitala: "Mogu - li te pitati nešto?"

"Svakako. Bilo što."

"Bi li..." Glas joj je bio toliko tih da ju je jedva mogao čuti. Gledala je gore u njega, očiju velikih i tamnih na slabom svjetlu u prostoriji. "Jack, bi li me poljubio? Samo jednom?"

Grleći je čvrsto, privukao ju je sebi i podižući njeno malo, oštro lice poljubio ju je u usta. Stisla se uz njega, krhka i lagana, i tako užasno, ponižavajuće vitka. Stežući je, držeći je svom snagom, sjedio

je beskrajan trenutak, dok se konačno nije odmaknula od njega, umorna, potištena, skoro izgubljena u polumraku.

"Osjećam se tako nekako loše", klonula je.

"Nemoj."

"Osjećam se tako - praznom. Sve me boli. Zašto, Jack? Što je to? Zašto bih se osjećala ovako loše?"

"Pusti to", rekao je stegnutog grla.

"Nisam se htjela osjećati ovako. Htjela sam ti dati nešto. Ali nemam ti što dati. Ja sam samo ništa osim praznine, zar ne? Nekakvog praznog mjesta."

"Ne sasvim."

U mraku se nešto kretalo. Ustala je; sad je stajala pred njim, zamućena i nejasna u nagloj brzini pokreta. Kad je ponovo pogledao, ustanovio je da je žurno iskliznula iz svoje odjeće; odjeća je bila složena kraj njega u malu, urednu hrpu. "Želiš li me?" upitala je oklijevajući.

"Pa, na stanovit teorijski način."

"Možeš, znaš."

Nasmiješio se ironično. "Mogu li?"

"Možeš, onda."

Hamilton je podigao njenu odjeću i pružio joj. "Obuci se i idemo gore. Gubimo vrijeme a večera se hladi."

"Ne vrijedi?"

"Ne", odgovorio je bolno, pokušavajući da ne vidi jalovu ravninu njenog tijela. "Nikako ne vrijedi. Ali potrudila si se. Učinila si što si mogla."

Čim se obukla, uzeo ju je za ruku i odveo do vrata. Iza njih, gramofon je još izbacivao uzaludnu, raskošnu petlju zvuka koja je bila Daphnis and Chloé. Ni jedno od njih dvoje nije ju čulo dok su se nezadovoljno penjali stubama.

"Žao mi je što sam te iznevjerila", rekla je Silky.

"Zaboravi to."

"Možda ti to mogu nadoknaditi, nekako. Možda mogu..."

Njen glas je utihnuo. I, u njegovoj ruci, prisustvo njenih malih, suhih prstiju iščililo je u ništa. Šokiran, okrenuo se i žmirkavo pogledao dolje u tamu.

Silky nije bilo. Njeno postojanje je ugasnulo.

Zbunjen, ne vjerujući, još uvijek je stajao prikovan u mjestu kad su se vrata iznad njega otvorila i Marsha se pojavila na vrhu stuba. "Oh", rekla je iznenađeno. "Tu si. Dođi gore - imamo društvo."

"Društvo", promrmljao je.

"Gđa Pritchet. I dovela je razne ljude sa sobom - izgleda kao prava zabava. Svi se smiju i uzbuđeni su."

U zaglupljenoj omamljenosti, Hamilton se popeo preostalim stubama i ušao u dnevni boravak. Dočekala ga je zbrka glasova i pokreta. Nazirući se kroz gomilu ljudi stajala je velika masa jedne žene u neukusnom krznenom kaputu, s kitnjastim šeširom punim pernatih grotesknosti, izblajhanom kosom koja je u kovinastim nanosima uokvirivala njen podgojeni vrat i obraze.

"Tu ste", uzviknula je gđa Pritchet obradovano kad ga je ugledala. "Iznenađenje! Iznenađenje!" Podižući veliku zamašćenu kartonsku kutiju, glasno mu se povjerila: "Donijela sam najfinije kolačiće koje ste ikad kušali - prave dragocjenosti. I najdivnije glazirano voće koje ste ikad..."

"Što ste uradili s njom?" pitao je Hamilton grubo, napredujući ka njoj. "Gdje je ona?"

Na tren, gđa Pritchet bila je zbunjena. Tada su se zamrljane krpe mesa koje su bile njene crte lica opustile u smiješak lukave podmuklosti. "Pa, ukinula sam je, dušo. Eliminirala sam tu kategoriju. Zar niste znali?"

11

Dok je Hamilton stajao, ukočeno bulјeći u staru ženu, Marsha je tiho stala pored njega i proškrgutala mu u uho: "Budi pažljiv, Jack. Budi pažljiv."

Okrenuo se svojoj ženi. "I ti si umiješana u to?"

"Pretpostavljam." Slegnula je ramenima. "Edith me pitala gdje si, i rekla sam joj. Ne detalje... samo u općim crtama."

"U koju je kategoriju Silky spadala?"

Marsha se nasmiješila. "Edith je to jako dobro formulirala. Ta fufica od lake cure, mislim da ju je nazvala."

"Mora ih biti popriličan broj", rekao je Hamilton. "Je li vrijedno toga?"

Iza Edith Pritchet ušli su Bill Laws i Charley McFeyffe. Obojica su bili natovareni punim rukama špeceraja. "Veliko slavlje", obznanio je Laws, uz oprezno, poluisprično klimanje glave prema Hamiltonu. "Gdje je kuhinja? Htio bih spustiti ovo."

"Kako ide, prijatelju?" rekao je McFeyffe spretno, uz očit mig. "Dobro se zabavljaš? Imam dvadeset konzervi pive u ovoj vrećici; snabdjeveni smo."

"Sjajno", rekao je Hamilton, još ošamućen.

"Samo trebaš pucnuti prstima", dodao je McFeyffe, širokog lica crvenog i oznojenog. "Mislim, ona samo treba."

Iza McFeyffea stigao je sitan, nenasmijani lik Joan Reiss. Dječak, David Pritcher, hodao je kraj nje. Posljednji je stizao kiseli, dostojanstveni ratni veteran, čije je izborano lice bilo bezizražajna maska.

"Svi?" zapitao je Hamilton, kome je pozlilo od očaja.

"Igrat ćemo šarade", obavijestila ga je Edith Pritchet veselo. "Svratila sam danas popodne", objasnila je Hamiltonu. "Vaša slatka ženica i ja smo se baš slatko od srca izrazgovarale."

"Gđo Pritchet..." počeo je Hamilton, ali ga je Marsha brzo

prekinula.

"Dođi u kuhinju i pomozi mi da pripremim stvari", rekla mu je glasnim, zapovjednim tonom.

Nevoljko je pošao za njom. U kuhinji, McFeyffe i Bill Laws stajali su, nelagodno i nespretno, ne znajući čime bi se pozabavili. Laws se načas nasmješio, kratkom grimasom s natruhama iščekivanja i možda krivice. Hamilton nije mogao odrediti; Laws se brzo okrenuo i pozabavio odmotavanjem beskrajne količine hladnih narezaka i namaza za sendviče. Gđa Pritchet voljela je prigristi.

"Bridž", govorila je gđa Pritchet glasno u drugoj sobi. "Ali nam treba barem četvoro ljudi. Možemo li računati na vas, gđice Reiss?"

"Bojim se da ne igram baš dobro", odgovorio je bezbojni glas gđice Reiss. "Ali potruditi ću se koliko mogu."

"Lawse", rekao je Hamilton, "ti si previše pametan za ovo. Jasno mi je za McFeyffea, ali ne za tebe."

Laws ga nije gledao u lice. "Ti se brini za sebe", rekao je muklo. "Ja ću se brinuti za sebe."

"Zar nemaš dovoljno razuma da..."

"Gosn Amlton", burleskno je istaknuo Laws, "ja s samo prikrpim kad na štogod naletim ak naletim. Tak će živim dugačkije."

"Daj prekini", rekao je Hamilton, ogorčeno pocrvenjevši. "Nemoj meni to smeće."

S podrugljivim, neprijateljskim pogledom tamnih očiju, Laws mu je okrenuo leđa. Ali se tresao; ruke su mu toliko drhtale da mu je Marsha morala oduzeti pola kile dimljene šunke. "Ostavi ga na miru", ukorila je svog muža. "To je njegov život."

"Tu nisi u pravu", rekao je Hamilton. "To je njen život. Možeš li ti živjeti od hladnih narezaka i sendvič-namaza?"

"Nije ni tako loše", rekao je McFeyffe filozofski. "Probudi se, prijatelju. Ovo je svijet te stare - točno? Ona upravlja ovim; ona je šef."

Arthur Silvester pojavio se na vratima. "Mogu li dobiti čašu tople vode i sodu bikarbonu, molim vas? Moj želudac danas ima malo više kiseline."

Stavljajući ruku na Silvesterovo krhko rame, Hamilton mu je rekao: "Arthure, vaš Bog se ne mota ovuda; neće vam se svidjeti ovdje."

Bez riječi, Silvester je prošao pored njega i do sudopera. Tamo je

od Marshe dobio svoju čašu tople vode i sodu; otišao je u kut i usredsredio se na to, isključujući sve drugo.

"Još uvijek ne mogu povjerovati", rekao je Hamilton svojoj ženi.

"Povjerovati što, dušo?"

"Silky. Nestala je. Potpuno. Kao moljac kojeg pljesneš dlanovima."

Marsha je nezainteresirano slegnula ramenima. "Pa, negdje postoji, u nekom drugom svijetu. Natrag u stvarnom svijetu još uvijek žica pića i šepuri se."

Način na koji je rekla riječ "stvarnom" činila je da to zvuči bludno i prljavo.

"Mogu li pomoći?" Edith Pritchet, trepćući koketno, pojavila se na vratima, velika masa lelujavog mesa utisnuta u užasno kičastu svilenu haljinu cvjetnog dezena. "Joj mene, gdje mogu naći pregaču?"

"Tamo u kredencu, Edith", rekla je Marsha, pokazujući joj gdje.

S instinktivnom averzijom, Hamilton je ustuknuo od tog stvorenja kad se progegala pored njega. Gđa Pritchet mu se tupavo nasmiješila, sa znalačkim izrazom na licu. "Sad, nemojte se duriti, g. Hamiltone. Nemojte kvariti našu zabavu."

Kad se gđa Pritchet odgegala natrag iz kuhinje u dnevni boravak, Hamilton se suočio s Lawsom. "Pustit ćeš da ti to čudovište upravlja životom?"

Laws je slegnuo ramenima. "Nikad nisam ni imao život. Da li bi nazvao vodanje ljudi po Bevatronu životom? Ljudi koji ne razumiju ništa o njemu, ljudi koji su dolutali s ulice, turista bez ikakve tehničke naobrazbe..."

"Što sada radiš?"

Drhtaj prkosnog ponosa prošao je kroz Lawsa. "Zadužen sam za istraživanja u Lackman Soap Company, dolje u San Joseu."

"Nikad nisam čuo za nju."

"Gđa Pritchet ju je izmislila." Ne gledajući izravno u Hamiltona, objasnio je: "Proizvodi one skupe parfimirane sapune za kupanje."

"Kriste", rekao je Hamilton.

"Nije baš nešto, je li? Tebi nije. Ti ne bi ni mrtav radio takav posao."

"Ne bih proizvodio parfimirane sapune za Edith Pritchet, to ne."

"Da ti kažem nešto", rekao je Laws tihim, drhtavim glasom. "Probaj ti malo biti obojen. Probaj se klanjati i govoriti 'Da, gospodine' svakom

bijelom smeću koje naiđe, nekom seljaku iz Georgije toliko neodgojenom da istresa nos na pod, toliko moronskom da ne može naći ni muški zahod ako ga netko ne odvede do tamo. Ako ga ja ne odvedem do tamo. Praktički mu moram pokazati kako da skine hlače. Probaj malo to. Probaj se progurati kroz šest godina koledža perući bjelačko prljavo suđe u jeftinoj prčvarnici. Čuo sam za tebe: tvoj tatica je bio velika zvjerka među fizičarima. Imao si dosta novaca; ti nisi radio u prčvarnici. Probaj doći do diplome kao što sam ja došao. Probaj nositi tu diplomu u džepu nekoliko mjeseci, tražeći posao. Završiti tako što vodaš ljude okolo sa trakom na ruci. Kao neki od onih Židova u koncentracijskom logoru. Onda ti možda neće smetati da vodiš istraživački dio postrojenja za parfimirane sapune."

"Čak i ukoliko postrojenje za sapun ne postoji?"

"Postoji ovdje." Lawsovo tamno, mršavo lice bilo je beživotno od prkosa. "I ovdje sam ja. Dok sam god ovdje, koristit ću sve što mogu."

"Ali", pobunio se Hamilton, "ovo je iluzija."

"Iluzija?" Laws se sarkastično nasmiješio; svojom tvrdom šakom udario je u zid kuhinje. "Meni se čini dovoljno stvarno."

"To je u umu Edith Pritcher. Čovjek tvoje inteligencije..."

"Poštedi to", grubo ga je prekinuo Laws. "Ne želim čuti. Tamo natrag, nisi se toliko brinuo za moju inteligenciju. Nije ti posebno smetalo što sam vodič; nisi bio jako uznemiren."

"Na tisuće ljudi su vodiči", rekao je Hamilton nelagodno.

"Ljudi kao ja, možda. Ali ne ljudi kao ti. Želiš li znati zašto mi je bolje ovdje? Zbog tebe, Hamiltone. To je tvoja krivnja, ne moja. Razmisli o tome. Da si pokušao nešto, natrag tamo... ali nisi. Ti si imao svoju ženu i kuću i mačku i kola i posao. Tebi je bilo fino... naravno, ti se želiš vratiti. Ali ne ja. Meni nije bilo tako fino. I ja se ne vraćam."

"Vraćaš se ako ovaj svijet prestane", rekao je Hamilton.

Hladna, žestoka mržnja pojavila se na Lawsovom licu. "Ti bi prekinuo ovo?"

"Možeš se u život okladiti."

"Hoćeš me tamo natrag s trakom na ruci, zar ne? Ti si kao i ostali - nisi ništa drugačiji. Nikad ne vjeruj bijelcu; to su mi govorili. Ali sam mislio da si mi ti prijatelj."

"Lawse", rekao je Hamilton, "ti si najneurotičniji kučkin sin kojeg sam ikad sreo."

"Ako jesam, to je tvoja krivnja."

"Žao mi je što tako misliš."

"To je istina", rekao je Laws naglašeno.

"Ne baš. Dio toga je točan. Ima čvrsta jezgra istine negdje duboko u tome. Možda si u pravu; možda trebaš ostati ovdje. Možda bi ovo bilo bolje mjesto za tebe - gđa Pritchet će se brinuti o tebi, ako se spustiš na sve četiri i praviš odgovarajuće zvukove. Ako hodaš na valjanoj razdaljini iza nje i ne uznemiravaš je. Ako ti ne smetaju parfimirani sapun i hladni naresci i lijekovi za astmu. Natrag u stvarnom svijetu morao bi se nastaviti boriti sa svima. Možda je vrijeme da se odmoriš. Vjerojatno ionako ne bi mogao pobijediti."

"Prestani ga gnjaviti", rekao je McFeyffe slušajući. "To je gubljenje vremena - on je samo čađavac."

"Nisi u pravu", rekao je Hamilton McFeyffeu. "On je ljudsko biće i dosta mu je poraza. Ali neće pobijediti ovdje, a nećeš ni ti. Nitko ne pobjeđuje ovdje osim Edith Pritchet." Lawsu je rekao: "Ovo će biti gore nego da te ugnjetavaju bijeli ljudi... u ovom svijetu biti ćeš u rukama debele, sredovječne bijele žene."

"Večera je spremna", zazvala je Marsha glasno iz dnevnog boravka. "Dođite jesti, svi."

Jedan po jedan došli su u dnevni boravak. Hamilton je stigao točno na vrijeme da vidi kako se Tupamaca, privučen mirisom hrane, pojavljuje na vratima. Računpan od spavanja u kutiji za cipele u ormaru, Tuponja je prešao preko puta Edith Pritchet.

Ljutito, napol sapletena, gđa Pritchet rekla je: "Joj mene." I Tupamaca, koji se baš spremao skočiti nekome u krilo, nestao je. Gospođa Pritchet nastavila je šetkati ne primjećujući, s tacnom minjona stisnutom među svojim nabreklim ružičastim prstima.

"Uzela je tvoju mačku", progovorio je kreštavo David Pritchet glasnim, optužujućim tonom.

"Ne brini za to", rekla je Marsha odsutno. "Ima ih sasvim dosta."

"Ne", ispravio ju je Hamilton otupjelo. "Nema ih. Sjećaš se? Ode cijela klasa mačaka."

"Što ste to rekli?" pitala je gđa Pritchet. "Koji je to bio izraz? Nisam ga čula."

"Nije bitno", rekla je Marsha brzo, sjedajući za stol i počinjući posluživati.

Ostali su zauzeli svoja mjesta. Posljednji se pojavio Arthur Silvester. Pošto je popio svoju čašu tople vode i kuhinjske sode, došao je iz kuhinje, noseći vrč s čajem.

"Gdje ću staviti ovo?" pitao je namrgođeno, tražeći mjesta na prepunom stolu, s staklenim vrčem velikim, kliskim i sjajnim u svojim usahlim rukama.

"Ja ću ga uzeti", rekla je gđa Pritchet, isprazno se smješkajući. Kad joj je Silvester prišao, posegnula je za vrčem. Silvester je, bez promjene na licu, podigao vrč i spustio ga na glavu te žene svom svojom uvelom snagom. Uzdah nevjerice oteo se svima oko stola; svi su skočili na noge.

Trenutak prije nego što je vrč udario, Arthur Silvester iščeznuo je iz postojanja. Sam vrč, padajući iz njegovih nestalih ruku, razbio se na tepihu, rasprsnuvši se u komade. Čaj se prolio posvuda u ružnu mrlju boje urina.

"O joj", rekla je gđa Pritchard naljućeno. Skupa sa Arthurom Silvesterom, razbijeni vrč i bara pušećeg čaja prestali su postojati.

"Baš neprijatno", uspjela je Marsha reći nakon nekog vremena.

"Drago mi je da je gotovo", rekao je Laws tanušno. "To - je bilo blizu."

Najednom, Joan Reiss ustala je od stola. "Nije mi dobro. Vraćam se za tren." Brzo se okrenuvši, istrčala je iz dnevnog boravka, niz hodnik, i nestala u spavaćoj sobi.

"Što nije u redu?" upitala je gđa Pritchet zabrinuto, gledajući oko stola. "Da li je nešto zasmetalo toj djevojci? Možda ja mogu..."

"Gđice Reiss", zazvala je Marsha zabrinutim, prodornim glasom, "molim vas vratite se ovamo. Mi večeramo."

"Morat ću otići vidjeti što je smeta", uzdahnula je gđa Pritchet, naprežući se da ustane.

Hamilton je već izišao iz sobe. "Ja ću se pobrinuti za to", rekao je preko ramena.

U spavaćoj sobi gđica Reiss je sjedila, ruku sklopljenih u krilu, s kaputom, šeširom i torbicom kraj sebe. "Rekla sam mu da to ne čini", kazala je tiho Hamiltonu. Skinula je svoje naočale od kornjačevine; ležale su joj labavo među prstima. Njene oči, otkrivene, bile su blijede i slabe, skoro bezbojne. "Nije to pravi način."

"Znači to je bilo smišljeno?"

"Naravno. Arthur, dječak i ja. Sastali smo se danas. To su svi na

koje smo mogli računati. Vama smo se bojali prići, zbog vaše žene."

"Na mene možete računati", rekao je Hamilton.

Iz svoje torbice, gđica Reiss izvadila je bočicu i stavila je na krevet kraj sebe. "Uspavat ćemo je", rekla je ravnim tonom. "Ona je stara i istrošena."

Uzimajući bočicu, Hamilton ju je podigao na svjetlo. Bila je to tečna otopina kloroforma, rabljena za fiksiranje bioloških uzoraka. "Ali ovo će je ubiti."

"Ne, neće."

Dječak David pojavio se nervozno na vratima. "Bolje požurite natrag - majka postaje nervozna."

Ustajući, gđica Reiss uzela je bočicu i stavila je u svoju torbu. "Sad sam dobro. To je bilo od naglog šoka. Obećao je da to neće uraditi... ali ti stari vojnici."

"Ja ću obaviti posao", rekao je Hamilton.

"Zašto?"

"Ne želim da je ubijete. A znam da ćete je ubiti."

Na tren su stajali sučeljeni. Tada je, kratkim, nestrpljivim trzajem, gđica Reiss izvula bočicu i gurnula mu u ruke. "Onda to dobro obavite. I to večeras."

"Ne. U neko doba sutra. Izvući ću je na otvoreno - na piknik. Odvest ćemo je u planine, rano ujutro. Čim se razdani."

"Nemojte se uplašiti i odustati."

"Neću", rekao je stavljajući bočicu u džep.

A to je i mislio.

12

Listopadno sunce sjajilo je hladno i blještavo. Blagi trag inja još je ležao po travnjacima; bilo je rano jutro i grad Belmont se tiho pušio u mutnom oblaku plavičaste magle. Duž autoputa, neprekidan niz automobila kretao se uz poluotok prema San Francisku, branik uz branik.

"Joj mene", rekla je gđa Pritchet zabrinuto. "Koliki promet."

"Nećemo na taj put", rekao joj je Hamilton, skrećući Ford coupeom sa Bayshore Freewaya na pokrajnji put. "Idemo dolje prema Los Gatosu."

"I što onda?" pitala je gđa Pritchet s nestrpljivim, skoro dječjim iščekivanjem. "Joj mene, nisam nikad bila na tu stranu."

"Onda skroz do oceana", rekla je Marsha, zarumenjela od uzbuđenja. "Odvest ćemo se niz Autoput Jedan, obalnu cestu, do Big Sura."

"Gdje je to?" zapitala je gđa Pritchet dvojbeno.

"To je u planinama Santa Lucia, odmah ispod Montereya. Neće trebati predugo voziti a to je divno mjesto za piknik."

"Fino", rekla je gđa Pritchet zavaljujući se u sjedalo kola i skupljajući ruke u krilu. "Svakako je lijepo od vas što ste predložili piknik."

"Nije to ništa", rekao je Hamilton, snažno pritiskajući gas.

"Ne vidim što fali Golden Gate Parku", rekao je McFeyffe sumnjičavo.

"Previše ljudi", rekla je gđica Reiss logično. "Big Sur je dio federalnog rezervata. To je još divljina."

Gđa Pritchet izgledala je preplašeno. "Hoćemo li biti sigurni?"

"Apsolutno", umirila ju je gđica Reiss. "Ništa neće poći po krivu."

"Zar ne biste trebali biti na poslu, g. Hamiltone?" upitala je gđa Pritchet. "Ovo nije praznik, zar ne? G. Laws je na poslu."

"Uzeo sam slobodno prijepodne", rekao je Hamilton podrugljivo. "Da bih mogao vas vozati okolo."

"Joj, baš ljubazno", rekla je gđa Pritchet, pomičući svoje mesnate ruke u krilu.

Mrgodno puckajući svoju cigaru, McFeyffe je rekao: "Što se događa, Hamiltone? Pokušavaš li nasamariti nekoga?" Pramen zagušljivog dima cigare dolebdio je do zadnjeg sjedišta gdje je sjedila gđa Pritchet. Mršteći se, ukinula je cigare. McFeyffe se našao s prazninom među prstima; na tren mu je lice pocrvenilo poput cikle, a onda je boja postupno izblijedjela. "Uh", promrmljao je.

"Što ste rekli?" pitala je gđa Pritchet.

McFeyffe je propustio odgovoriti; nespretno je pretraživao džepove nadajući se da je nekim čudom preskočena jedna cigara.

"Gđo Pritchet", rekao je Hamilton nonšalantno, "je li vam ikad palo na pamet da Irci nisu ništa doprinijeli kulturi? Nema irskih slikara, irskih glazbenika..."

"Isuse Bože", rekao je McFeyffe osupnuto.

"Ni glazbenika?" upitala je gđa Pritchet iznenađeno. "Joj, joj, je li tako? Ne, nisam to shvatila."

"Irci su barbarska rasa", nastavio je Hamilton sa sadističkim užitkom. "Samo se..."

"George Bernard Shaw!" zaurlao je McFeyffe prepadnuto. "Najveći dramatičar na svijetu! William Butler Yeats, najveći pjesnik. James Joyce, koji je..." Brzo je zastao. "Također pjesnik."

"Autor Ulyssesa", dodao je Hamilton. "Godinama zabranjenog zbog nepristojnih i vulgarnih dijelova."

"To je veliko umjetničko djelo", zakriještao je McFeyffe.

Gđa Pritchet je razmišljala. "Da", složila se konačno, donijevši odluku. "Onaj sudac je presudio da je to umjetnost. Ne, g. Hamiltone, mislim da uopće niste u pravu. Irci su bili vrlo talentirani u kazalištu i poeziji."

"Swift", prošaputao je McFeyffe ohrabrujuće. "Napisao Gulliverova putovanja. Senzacionalno djelo."

"U redu", složio se Hamilton dobrodušno. "Izgubio sam."

Skoro onesviješten od straha, McFeyffe je ležao dašćući i znojeći se, posivjelog lica.

"Kako si mogao?" rekla je Marsha optužujuće, s usnama pored uha svog muža. "Ti - zvijeri."

Zabavljeno, gđica Reiss je posmatrala Hamiltona s novim poštivanjem. "Bili ste blizu."

"Onoliko blizu koliko sam htio", odgovorio je Hamilton, pomalo šokiran samim sobom, sad kad je promislio. "Oprosti, Charley."

"Zaboravi", promucao je McFeyffe promuklo.

S desne strane puta protezala su se pusta polja. Dok je vozio, Hamilton je prekopavao po sjećanju; zar nije tamo nečega bilo? Konačno, nakon znatnog napora, sjetio se. To je trebala biti bučna, zujeća industrijska zona tvornica i rafinerija. Tinta, maziva, kemikalije, plastika, drvna građa... sada svega toga nije bilo. Ostao je samo prazan krajolik.

"Već sam jednom prolazila ovuda", rekla je gđa Pritchet uočivši izraz na njegovom licu. "Ukinula sam sve one stvari. Gadna, smrdljiva, bučna mjesta."

"Onda nema više tvornica?" upitao je Hamilton. "Bill Laws mora biti razočaran bez svoje sapunarije."

"Ostavila sam tvornice sapuna", rekla je gđa Pritchet pobožno. "Barem one koje lijepo mirišu."

Na neki izopačen način, Hamilton se skoro počeo zabavljati. Bilo je tako potpuno manjkavo, tako skrpano i neuravnoteženo. Jednim zamahom ruke, gđa Pritchet zbrisala je cijele industrijske zone, širom svijeta. Svakako ta maštarija ne može potrajati. Njena temeljna podstruktura se raspadala, krunila. Nitko se nije rađao, ništa se nije proizvodilo... cijele vitalne kategorije jednostavno nisu postojale. Seks i razmnožavanje bili su morbidno stanje, poznato samo medicinskoj profesiji. Ova maštarija, po svojoj vlastitoj iracionalnoj logici, rušila se.

To mu je dalo ideju. Možda je vukao s pogrešnog kraja. Možda je postojao brži, lakši način da se svuče koža s mačke.

Samo što nije bilo mačaka. Na pomisao na Tupamacu očajni, konfuzni bijes digao se i stegao ga. Zato što joj se mačak slučajno našao na putu... ali su, barem, mačke postojale natrag u stvarnom svijetu. Arthur Silvester, Tupamaca, komarci, tvornice tinte i Rusija još uvijek su mutili u stvarnom svijetu. Osjetio se razvedrenim.

Tuponji se ionako ovdje ne bi svidjelo. Miševi i muhe i voluharice već su bili eliminirani. I, u ovom izobličenom postojanju, nije bilo nikakvog noćnog mijaukanja u veljači.

"Gledajte", rekao je Hamilton za početni pokus. Zašli su u otrcani grad uz cestu. Bilijarski saloni, lokali za glancanje cipela, nečisti hoteli. "Prava sramota", izjavio je. "Baš me ljuti."

Bilijarski saloni, lokali za glancanje cipela, nečisti hoteli prestali su postojati. Širom svijeta, još praznih prostora otvorilo se u tkanju stvarnosti.

"Tako je bolje", rekla je Marsha, nelagodno. "Ali, Jack, možda bi bilo bolje - mislim, pustiti gđu Pritchet da sama odlučuje."

"Pokušavam joj pomoći", rekao je Hamilton prijazno. "Na kraju krajeva, i ja pomažem pri dopremanju kulture masama."

Gđici Reiss nije trebalo mnogo da shvati o čemu se radi. "Pogledajte onog policajca", primijetila je. "Piše kaznu jadnom vozaču. Kako može to napraviti?"

"Baš žalim tog jadnog vozača", složio se Hamilton srdačno. "Upao je u pandže tog krupnog divljaka. Vjerojatno još jedan Irac. Svi su oni takvi..."

"Meni više izgleda kao Talijan", rekla je gđa Pritchet kritički. "Ali zar policija ne čini dobro, g. Hamiltone? Moj utisak je bio da uvijek..."

"Policija, da", složio se Hamilton. "Ali ne prometni drotovi. To je drugo."

"Oh", rekla je gđa Pritchet, klimajući glavom. "Shvaćam." Prometni drotovi, uključujući i onog s njihove lijeve strane, prestali su postojati. Svi su, osim McFeyffea, disali lakše.

"Ne krivite mene", rekao je Hamilton. "Krivite gđicu Reiss."

"Hajdemo ukinuti gđicu Reiss", rekao je McFeyffe tmurno.

"Nemoj tako, Charley", rekao je Hamilton nasmiješeno. "To nije ispravan humanistički duh."

"Da", složila se gđa Pritchet strogo. "Iznenađena sam vama, g. McFeyffe."

Tonući u kiselu izdvojenost, McFeyffe se okrenuo prozoru kola i namrštio. "Netko bi nas trebao riješiti onih močvara", izjavio je. "Zaudaraju do neba."

Blatišta su prestala zaudarati. U stvari, tamo više nije bilo nikakvih blatišta. Umjesto toga, neka vrsta neodređenog ulegnuća protezala se duž ruba puta. Gledajući ga, Hamilton se upitao koliko je duboko. Vjerojatno ne više od nekoliko metara... blatišta nisu bila veoma duboka. Čekajući pokunjeno pored puta ukazala se šačica barskih ptica, stanovnika eks-močvara.

"Hej", rekao je David Pritchet, "ovo je zabavno."

"Pridruži se", rekao je Hamilton velikodušno. "Što je tebi dojadilo?" Promišljeno, David je rekao: "Ništa mi nije dojadilo. Želim vidjeti sve."

To je otrijeznilo Hamiltona. "Dobar si ti", rekao je dječaku. "I ne puštaj da ti nitko promijeni mišljenje."

"Kako mogu biti naučnik ako nemam što proučavati?" htio je znati David. "Gdje ću naći barsku vodu za moj mikroskop? Sve ustajale bare su nestale."

"Ustajale bare", ponovila je gđa Pritchet s naporom. "Što je to, Davide? Nisam sigurna..."

"I nema više razbijenih boca rasutih po poljima", potužio se David ljutito. "I ne mogu više naći bube za moju zbirku buba. I sklonila si sve zmije pa ne mogu postaviti moju klopku za zmije. Što ću raditi umjesto da gledam kako utovaruju ugalj dolje na željeznici? Više nema uglja. I prije sam išao kroz Parker Ink Company... sad je nema. Hoćeš li ti ostaviti išta?"

"Lijepe stvari", rekla je njegova majka koreći ga. "Bit će svakojakih lijepih stvari da misliš o njima. Ne želiš se igrati s prljavim, neprijatnim stvarima, zar ne?"

"I", nastavio je David živahno, "Eleanor Root, djevojčica koja se doselila preko puta, htjela mi je pokazati nešto što ona ima što ja nemam, ako odem otraga u garažu s njom, i jesam, i ona to na kraju nije imala. I to mi se baš ne sviđa naročito."

Pocrvenjela, gđa Pritchet je pokušavala naći riječi. "Davide Pritchete", povikala je, "ti si mali perverznjak s pokvarenom maštom. Što ti je, za ime nebesa? Kako si postao takav?"

"To mu je od oca", zaključio je Hamilton. "Loša krv."

"Mora biti." Dišući teško, gđa Pritchet je nastavila: "To mu sigurno nije od mene. Davide, kad dođemo kući dobit ćeš batine kao nikad. Nećeš moći sjesti tjedan dana. Nikad u životu nisam..."

"Ukinite ga", rekla je gđica Reiss filozofski.

"Nećeš ti mene ukidati!" zaurlao je David ratoborno. "Bolje ti je da ne, i samo ću to reći."

"Sa tobom ću porazgovarati kasnije", odbrusila je njegova majka, podignute brade, sa vatrom u pogledu. "Sad više nemam nijednu riječ za uputiti tebi, mladiću."

"Sad sam se uvalio", rekao je David očajno.

"Ja ću razgovarati s tobom", rekao je Hamilton.

"Više bih voljela da ne razgovarate", rekla je gđa Pritchet oštro. "Hoću da nauči da se ne može družiti s finim ljudima ako će raditi takve prljavštine."

"Radim i ja pokoju prljavštinu", otpočeo je Hamilton, ali ga je Marsha šutnula u gležanj i utonuo je u šutnju.

"Da sam na tvom mjestu", rekla je Marsha stegnuto, "ne bih se hvalisala."

Uznemirena i potresena, gđa Pritchet je nijemo gledala kroz prozor kola i sustavno ukidala razne kategorije. Stare seoske kuće s trošnim vjetrenjačama prestale su postojati. Prastari zahrđali automobili nestali su iz ove verzije univerzuma. Vanjski nužnici su nestali, skupa sa sasušenim stablima, ruševnim štagljevima, hrpama gnojiva, i jadno odjevenim putujućim beračima voća.

"Što je ono tamo?" pitala je gđa Pritchet iritirano.

S njihove desne strane bila je zdepasta, ružna betonska zgrada. "To je", naveo je Hamilton, "transformatorska stanica tvrtke Pacific Gas and Electric. Relej za visokovoltne dalekovode."

"Pa", dopustila je gđa Pritchet, "pretpostavljam da je to korisno."

"Neki ljudi misle tako", rekao je Hamilton.

"Mogli su je napraviti privlačnijom", požalila se gđa Pritchet. Dok su prolazili pokraj zgrade, njeni jednostavni obrisi su potekli i izobličili se. Kad su je prošli, transformatorska stanica postala je starinska, crijepom pokrivena kolibica, s potočarkama koje su se uspinjale uz njene pastelne zidove.

"Lijepo", promrmljala je Marsha.

"Čekaj da dođu električari da provjere kablove", rekao je Hamilton. "Baš će se iznenaditi."

"Ne", ispravila ga je gđica Reiss s beskrvnim smiješkom. "Neće ništa primijetiti."

Nije još bilo podne kad je Hamilton skrenuo Fordom sa Autoputa Jedan u kaotičnu zelenu divljinu koja je bila šuma Los Padres. Ogromne sekvoje uzdizale su se svud oko njih; otužni mračni proplanci zlokobno su opasivali obje strane uskog puta koji je vodio duboko u park Big Sur i uz padine samog Cone Peaka.

"Stravično je", izjavio je David.

Put se uspinjao. Uskoro su stigli do široke padine živopisnih žbunova i grmlja, sa stijenama raštrkanim tu i tamo među vitkim zimzelenim drvećem. A omiljeni cvjetovi Edith Pritchet, kalifornijski zlatni makovi, rasli su na tisuće. Gđa Pritchet je na taj prizor obradovano uzviknula.

"O, tako je lijepo! Hajdemo piknikovati ovdje!"

Hamilton je uslužno sišao s puta i odvezao Ford na livadu. Kola su se nadrmala prije nego što je gđa Pritchet dobila priliku da ukine neravnine. Trenutak kasnije su stali i Hamilton je ugasio motor kola. Nije bilo nikakvog zvuka osim blago pušećeg hladnjaka kola i odjekujućeg zova ptica.

"Pa", rekao je Hamilton, "evo nas."

Nestrpljivo su izašli iz kola. Muškarci su izvukli košare s hranom iz prtljažnika. Marsha je nosila deke i kameru, gđica Reiss je donijela termosicu vrućeg čaja. David je, skakućući i vrludajući okolo, šibao grmlje dugačkim štapom, istjeravši cijelu jednu obitelj prepelica.

"Kako je slatko", primjetila je gđa Pritchet. "Gle kako one malene trče."

Drugih ljudi nije bilo na vidiku. Samo prostranstvo zelene šume koja se spuštala do vrpce Pacifika, beskrajnog olovno sivog bespuća daleko ispod i, iza toga, ogromna površina vode koja je zapanjila čak i Davida.

"Hej", prošaputao je, "baš je velik."

Gđa Pritchet je odabrala mjesto za piknik i deka je pažljivo raširena. Košare su otvorene. Salvete, papirni tanjuri, vilice i čaše su veselo dodavane iz ruke u ruku.

U sjeni obližnje bjelogorice, Hamilton je stajao pripremajući kloroform. Svježi podnevni vjetar nosio je isparenja dalje od njega. Nije bilo opasnosti za ikoga drugog: samo će jednoj osobi nos, usta i dišni sustav biti napadnuti. Bit će to brzo, sigurno i učinkovito.

"Što to radiš, Jack?" najednom mu je Marsha rekla u uho. Osupnut, poskočio je s krivnjom, skoro ispustivši bočicu.

"Ništa", rekao joj je žurno. "Vrati se tamo i počni guliti tvrdo kuhana jaja."

"Radiš nešto." Mršteći se, Marsha je provirila preko njegovog širokog ramena. "Jack! Je li to - mišomor?"

Potreseno se nasmješio. "Sirup za kašalj. Zbog mog katara."

Raširenih smeđih očiju, Marsha je rekla: "Uradit ćeš nešto. Mogu to uočiti; uvijek se nekako kriomice krećeš kad si naumio nešto."

"Okončat ću ovu glupariju", rekao je Hamilton fatalistički. "Više je ne mogu podnositi."

Marshini čvrsti, oštri prsti stegli su mu ruku. "Jack, zbog mene..."

"Toliko ti se sviđa ovdje?" Ogorčeno se otrgnuo od nje. "Tebi i Lawsu i McFeyffeu. Krasno se provodimo, šteta što niste ovdje. Dok ta

babetina ukida ljude i životinje i kukce - sve na što se njena ograničena mašta usredotoči."

"Jack, nemoj učiniti ništa. Molim te, nemoj. Obećaj mi!"

"Žalim", rekao joj je. "Sve je već odlučeno. Kotači su stavljeni u pokret."

Piljeći kratkovidno u njih dvoje preko livade, gđa Pritchet je zazvala: "Dođite ovamo, Jack i Marsha. Hladni narezak i jogurt. Požurite, dok ga još ima!"

Blokirajući mu put, Marsha je brzo rekla: "Neću te pustiti. Ne smiješ, Jack. Zar ne razumiješ? Sjeti se Arthura Silvestera; sjeti se...."

"Skloni se s puta", prekinuo ju je osorno. "Ovo isparava."

Najednom, na njegovo čuđenje, oči su joj se napunile suzama. "O, Kriste, dušo. Što da radim? Ne bih mogla podnijeti da te ona ukine, umrla bih."

Hamiltonovo srce se smekšalo. "Ti magare jedno."

"Istina je." Suze su joj bespomoćno potekle niz obraze; stežući ga, pokušala ga je gurnuti natrag. Bio je to, naravno, uzaludan napor. Gđica Reiss je uspješno izmanevrirala gđu Pritchet okolo tako da su joj leđa bila okrenuta Hamiltonu. David je, uzbuđeno pričajući, skretao pažnju svojoj majci, mašući čudnovatim kamenom koji je iskopao i istovremeno pokazujući u daljinu. Situacija je bila spremna i čekala; njegova šansa neće se ponovo ukazati.

"Idi stani tamo", rekao je Hamilton nježno. "Okreni leđa ako ne možeš gledati." Čvrsto, rastvorio joj je prste i odgurnuo je. "Ovo je i zbog tebe. Za tebe, Lawsa, Tuponju, sve nas ostale. Za McFeyffeove cigare."

"Volim te, Jack." Marsha se očajnički tresla.

"A ja žurim", odgovorio je. "U redu?"

Klimnula je. "U redu. Sretno."

"Hvala." Kad je krenuo k mjestu piknika, rekao joj je: "Drago mi je što si mi oprostila za Silky."

"Jesi li ti oprostio meni?"

"Ne", rekao je ukočeno. "Ali možda hoću kad je opet budem vidio."

"Nadam se da hoćeš", rekla je Marsha jadno.

"Samo mi drži palčeve." Hodajući po spužvastom tlu, ostavio ju je i brzo prišao pogrbljenim, bezobličnim leđima Edith Pritchet. Gđa Pritchet je bila zauzeta ispijanjem papirne čaše čaja od narančinog

cvijeta. U lijevoj ruci držala je polovicu tvrdo kuhanog jajeta. U njenom prostranom krilu bio je tanjur krumpir salate i kajsija iz kompota. Kad se Hamilton približio i žurno sagnuo, gđica Reiss je glasno rekla starici: "Gđo Pritchet, biste li mi dodali šećer?"

"Pa, svakako, draga", odgovorila je gđa Pritchet, odlažući ostatak svog tvrdo kuhanog jajeta i posežući za svitkom navoštenog papira u kojem je bio šećer. "Joj mene", rekla je nabirajući nos, "kakav je to neprijatan miris?"

I, u Hamiltonovim drtavim rukama, tkanina natopljena kloroformom je iščezla. Bočica, zaglavljena u njegovom džepu, prestala ga je žuljati; bio je lišen nje. Gđa Pritchet je učtivo stavila svitak sa šećerom u omlitavjelu ruku gđice Reiss i vratila se svom tvrdo kuhanom jajetu.

Bilo je gotovo. Njihova strategija se srušila, tiho i potpuno.

"Vrlo izvrstan čaj", uzviknula je gđa Pritchet kad je Marsha polako prišla. "Treba vam čestitati, draga. Vi ste rođena kuharica."

"Pa", rekao je Hamilton, "to je to." Sjedajući na tlo živahno je protrljao ruke i pogledao posluženu hranu. "Što to imamo ovdje?"

Raširenih očiju, David Pritchet je buljio u njega. "Bočica je nestala!" zajaukao je. "Ona ju je uzela!"

Ignorirajući ga, Hamilton je počeo skupljati hranu u krilo. "Mislim da ću uzeti po malo od svega", rekao je srdačno. "Baš izgleda dobro."

"Poslužite se", zaslinila je gđa Pritchet, s ustima punim jajeta. "Dajte probajte malo ovog krasnog celera i krem sira. Stvarno je izvanredno."

"Hvala", odvratio je Hamilton. "I hoću."

David Pritchet, histeričan od očajanja, skočio je na noge. Pokazujući prstom na svoju majku, i zavrištao: "Gadna matora žabo - uzela si nam kloroform! Napravila si da nestane. Što ćemo sad?"

"Da, dušo", rekla je gđa Pritchet hladnokrvno. "Bila je to gadna kemikalija ružnog mirisa, i ja iskreno ne znam što biste vi sad. Zašto ne bi završio s jelom i onda otišao vidjeti koliko vrsta paprati možeš identificirati?"

Čudnim, napetim tankim glasom gđica Reiss je rekla: "Gđo Pritchet, što mislite učiniti s nama?"

"Joj mene", rekla je gđa Pritchet, poslužujući se s još krumpir salate, "kakvo je to sad pitanje? Jedite, dušo. Zbilja ste premršavi;

trebali biste imati više mesa na tim svojim kostima."

Svi su mehanički nastavili jesti. Samo je gđa Pritchet izgleda uživala u obroku; jela je s apetitom... i pojela je prilično mnogo.

"Tako je mirno ovdje", primijetila je. "Čuje se samo zvuk vjetra kroz borove."

U daljini, zrakoplov je tiho zazujao, ophodna letjelica Obalne Straže na putu uz obalu.

"Joj mene", rekla je gđa Pritchet, nabirajući čelo. "Kakva nedobrodošla upadica." Zrakoplov, i svi ostali članovi njegove vrste, prestali su biti.

"Pa", rekao je Hamilton s lažnom bezbrižnošću, "ode i to. Pitam se, što je slijedeće?"

"Vlaga", odgovorila je gđa Pritchet glasno.

"Molim?"

"Vlaga." Nelagodno, stara žena se pomakla na svom jastučiću. "Mogu osjetiti vlagu zemlje. To mi jako smeta."

"Možete li ukinuti apstraktan pojam?" upitala je gđica Reiss.

"Mogu, draga." Zemlja ispod njih šestoro postala je topla i suha poput tosta. "I vjetar; malo je previše svjež, ne mislite li?" Vjetar je postao lagano milovanje. "Kako vam se sad sviđa?"

Luđačka strast obuzela je Hamiltona. Što je imao izgubiti? Nije ništa ostalo; stigli su do kraja. "Zar onaj ocean nije odurne boje?" izjavio je. "Meni to baš smeta."

Ocean je prestao biti mutno, olovno siv. Postao je veselo, pastelno zelen.

"Mnogo bolje", istisnula je Marsha. Sjedeći pored svog muža, grčevito mu je stisnula ruku. "Oh, dušo..." započela je bespomoćno.

Privlačeći je k sebi, Hamilton je rekao: "Gle onog galeba kako leti tamo."

"Traži ribu", prokomentirala je gđica Reiss.

"Zločesta ptica", izjavio je Hamilton. "Ubija bespomoćnu ribu."

Galeb je nestao.

"Ali ribe to zaslužuju", ukazala je gđica Reiss promišljeno. "One tamane mala vodena stvorenja; jadne, jednostanične protozoe."

"Gadne, okrutne ribe", rekao je Hamilton sa žestinom.

Blag drhtaj kao da je prošao površinom vode. Ribe su, kao

kategorija, prestale postojati. U sredini pokrivača za piknik, njihova kutijica dimljene haringe je nestala.

"Joj mene", rekla je Marsha. "To je bio uvoz iz Norveške."

"Mora biti da je dosta koštalo", promrmljao je mučno McFeyffe. "Sve te uvozne stvari su skupe."

"Kome treba novac?" zapitao je Hamilton. Vadeći šaku sitnine, razbacao ju je po obronku. Komadići svjetlucave kovine ležali su svjetlucajući na ranopopodnevnom suncu. "Takva prljava stvar."

Svjetlucave točkice su nestale. U njegovom džepu, njegov novčanik se spljoštio; napustile su ga papirne novčanice.

"Ovo je baš lijepo", zakikotala se gđa Pritchet. "Baš ste slatki što mi svi pomažete. Meni tu i tamo ponestane stvari."

Daleko niz padinu mogla se vidjeti krava, koja je polako išla svojim putem. Dok su je gledali, krava je napravila nešto gadno.

"Ukinite krave!" povikala je gđica Reiss, ali bilo je nepotrebno. Edith Pritchet već je osjetila nezadovoljstvo; krave nije bilo.

Naginjući se, gđica Reiss povukla je neugodan busen sasušene drače. "Kakva ružna biljka", potužila se "Jedna me ogrebala."

Drača je nestala. Kao i većina sasušene trave na polju gdje su bivše krave pasle. Umjesto toga, vidjeli su se samo goli kamen i prašina.

Trčeći histerično u krug, David je povikao: "Našao sam otrovni bršljan! Otrovni bršljan!"

"Šume su pune njega", objasnio je Hamilton. "I kopriva. I podmuklih puzavica."

S njihove desne strane, drveće je zadrhtalo. Svuda oko njih šuma se blago, skoro neprimjetno trgnula. Prorijeđenost vegetacije postala je očita.

Marsha je s ozbiljnim izrazom lica sklonila ostatke svojih cipela. Samo su platneni zašivci i kovinske zakovice ostale. "Zar to nije žalosno", rekla je tužno Hamiltonu.

"Ukinite cipele", predložio je Hamilton.

"To bi bila dobra ideja", složila se gđa Pritchett, očiju zacakljenih od entuzijazma. "Cipele stežu noge." Ostaci u Marshinim rukama su nestali, skupa sa raznim cipelama grupe. McFeyffeove šarene čarape živog dizajna jasno su se ukazale na suncu. Postiđen, povukao ih je pod sebe van pogleda.

Na obzorju, u daljini se mogao uočiti dim jednog teretnog parobroda. "Ružnog li trgovačkog teretnjaka", naveo je Hamilton.

"Uklonite ga s karte."

Oblak tamnog dima je nestao. Trgovački promet brodovima je okončan.

"Mnogo čišći svijet", komentirala je gđica Reiss.

Duž puta kretala su se jedna kola. Izdaleka je dopirala galama s njihovog radija. "Ukinite radije", rekao je Hamilton. "I TV prijemnike i kina." Nije se dogodila nikakva vidljiva promjena. Ali i to je ipak obavljeno. "I jeftine glazbene instrumente - harmonike i usne harmonike i bendžoe i ksilofone."

Širom svijeta, ta glazbala su nestala.

"Reklame", povikala je gđica Reiss, dok se teški kamion-cisterna kretao cestom, a riječi se šarenile na njegovim obojenim bokovima. Riječi su nestale. "I kamione." Sam kamion je nestao, bacajući šofera u odvod pored ceste.

"Ozlijedio se", rekla je Marsha slabašno. Koprcajući šofer je odmah nestao.

"Benzin", rekao je Hamilton. "To je ono što je bilo u kamionu."

Širom svijeta, kamion je nestao.

"Naftu i terpentin", dodala je gđica Reiss.

"Pivu, alkohol za masažu i čaj", rekao je Hamilton.

"Sirup od javora, med i jabukovaču", rekla je gđica Reiss.

"Jabuke, naranče, limune, kajsije i kruške", rekla je Marsha tiho.

"Bademe i breskve", promrmljao je McFeyffe mrgodno.

"Orahe, repu i slatki krumpir", rekao je Hamilton.

Uslužno, gđa Pritchett ukinula je sve te stvari s lica zemlje. Njihove čaše čaja postale su prazne. Zaliha hrane za piknik primjetno se smanjila.

"Jaja i kobasice", uzviknula je gđica Reiss, skačući na noge.

"Sir, kvake na vratima i vješalice", dodao je Hamilton, pridružujući joj se.

Kikoćući se, gđa Pritchet dodala je te kategorije. "Zbilja", prodahtala je, grcajući od smijeha, "da ne pretjerujemo?"

"Luk, električne tostere i četkice za zube", rekla je Marsha razgovjetno. "Sumpor, olovke, rajčice i brašno", dometnuo je David, hvatajući korak.

"Trave, automobile i plugove", povikala je gđica Reiss. Iza njih,

Ford coupe je tiho nestao. Na valovitim brežuljcima i padinama parka Big Sur, vegetacija se opet prorijedila.

"Pločnike", predložio je Hamilton.

"Česme i satove", dodala je Marsha.

"Lak za namještaj", povukao je David skačući gore-dolje.

"Četke za kosu", rekla je gđica Reiss.

"Stripove u sveskama", Spomenuo je McFeyffe. "I one mljecave kolače sa slovima na njima. One francuske stvari."

"Stolice", rekao je Hamilton, zbunjen vlastitom smjelošću. "I kaučeve."

"Kaučevi su nemoralni", suglasila se gđica Reiss, gazeći na termosicu u svom uzbuđenju. "Dolje s njima. I staklo. Sve stakleno."

Uslužno, gđa Pritchet je ukinula svoje naočale, i sve srodne stvari širom univerzuma.

"Kovine", povikao je Hamilton prigušenim, zapanjenim glasom.

Patent-zatvarač na njegovim hlačama je nestao. Ono što je ostalo od termosice - kovinska ljuska - nestalo je. Marshin maleni ručni sat, plombe u njihovom zubima; kopče i kukice ženskog rublja prestali su biti.

U uzbuđenju, David je otrčao, vrišteći: "Odjeću!"

Istog trena svi su bili kao od majke rođeni. Ali to jedva da je bilo bitno; seks je odavno nestao.

"Vegetaciju", rekla je Marsha, s mukom ustajući da stane uplašeno pored svog supruga. Ovaj put je promjena bila zapanjujuća. Brda, ogromna prostranstva planine, postali su goli poput kamene ploče. Ništa nije ostalo osim smeđe jesenje zemlje, koja se sušila pod hladnim, blijedim suncem.

"Oblake", rekla je gđica Reiss s tikom na licu. Nekoliko pramenova istančane bjeline koji su im lebdjeli nad glavama odmah je nestalo. "I izmaglicu!" Istog trena, sunce je žestoko zablještalo.

"Oceane", rekao je Hamilton. Pastelno zeleno prostranstvo trenutno je nestalo; sve što je preostalo bila je nevjerojatno duboka jama suhog pijeska koja se protezala dokle god pogled seže. Užasnut, oklijevao je na tren, pružajući gđici Reiss dovoljno vremena da poviče:

"Pijesak!"

Gigantska jama se produbila. Dno više nije bilo vidljivo. Duboka, prijeteća tutnjava zatresla je tlo pod njima; temeljna ravnoteža zemlje

je bila pomaknuta.

"Požurimo", prodahtala je gđica Reiss, lica izobličenog od strasti. "Što slijedeće? Što je ostalo?"

"Gradove", predložio je David.

Nestrpljivo, Hamilton mu je odmahnuo. "Udubine", prodrao se. Najednom, stajali su na jedoobraznoj ravnici; sve neravnine bile su ispeglane. Šest nagih, bijelih likova različite težine i oblika, stajali su gledajući žudno oko sebe.

"Sve životinje osim čovjeka", prodahtala je gđica Reiss zadihano.

Bilo je učinjeno.

"Sve oblike života osim čovjeka", nadmašio ju je Hamilton.

"Kiseline!" povikala je gđica Reiss, i istog trena pala na koljena, lica izobličenog od bola. Svi su se zgrčili u ekstazi nelagode; temeljna tjelesna kemija bila je drastično promijenjena.

"Izvjesne soli kovina!" zavrištao je Hamilton. Ponovo su bili zahvaćeni unutarnjom agonijom.

"Određene nitrate!" dodala je gđica Reiss kriještavo.

"Fosfor!"

"Natrij klorid!"

"Jod!"

"Kalcij!" Gđica Reiss se polusvjesno pridigla na laktove; svi su ležali razbacani okolo u pozama bespomoćne patnje. Nabrekla, pulsirajuća tjelesina Edith Pritchet trzala se u grčevima; pljuvačka je curila s njenih omlitavjelih usana dok se borila da se koncentrira na nabrojene kategorije.

"Helij!" prokriještao je Hamilton.

"Ugljen dioksid!" prošaputala je gđica Reiss tiho.

"Neon", procijedio je Hamilton. Sve oko njega je treptalo i blijedilo; vrtio se u kaosu beskrajne, mračne tame. "Freon. Gleon."

"Vodik", oblikovale su beskrvne usne gđice Reiss, plutajući u sjenama blizu njega.

"Dušik", prizvao je Hamilton, dok se vrtlog nepostojanja sužavao oko njega.

S posljednjim slabašnim naletom snage, gđica Reiss se podigla i istisnula: "Zrak!"

Zemljin sloj atmosfere otišao je iz postojanja. Pluća potpuno

praznih, Hamilton se spustio u udarajuću mrlju umiranja. Dok je univerzum iščezavao, vidio je nepokretni lik Edith Pritchet kako se prevrće u refleksnom grču; njena svijest i ličnost su nestali.

Pobijedili su. Njena vlast nad njima je nestala. Okončali su je - bili su konačno, agonizirajuće slobodni...

Živio je. Ležao je ispružen, previše izmožden da se pomakne, dok mu se grudni koš dizao i spuštao, stežući prstima zemlju. Ali gdje je kog vraga bio?

Ogromnim naporom uspio je otvoriti oči.

Nije bio u svijetu gđe Pritchet. Oko njega, tupo bilo tame kucalo je i pulsiralo. Gadna podstruja koja je lebdjela i rasla i zloslutno ga pritiskala. Ali je nejasno mogao nazrijeti druge oblike, druga tijela ispružena tu i tamo.

Marsha je, nepomična i nijema, ležala nedaleko. Iza nje bila je tjelesina Charleya McFeyffea, otvorenih usta i staklastog pogleda. I mutno je, u kovitlanju lebdeće tame, mogao uočiti Arthura Silvestera, Davida Pritcheta, mlitavi oblik Billa Lawsa, i ogromni, nespretni obris Edith Pritchet, još u nesvjesti.

Jesu li bili natrag u Bevatronu? Kratak, opčaravajući treptaj radosti ga je dodirnuo... i onda skliznuo. Ne. Ovo nije bio Bevatron. U njegovom grlu, polagan grgotavi krik se oblikovao, probijajući se gore i iz njegovih usta. Očajnički, slabašno, borio se da otpuzi od stvari koja se nadnosila nad njim, vitke, koščate školjke života koja se postupno zgužvala u sebe dok se nije saginjala blizu njega.

U njegovom uhu, njen suhi, štipavi šapat je otpočeo. Tupo vibrirajući, taj zvuk je bubnjao i odjekivao u njega, stižući uvijek iznova dok nije prestao pokušavati ga prigušiti kricima, odustao od svog uzaludnog napora da ga odgurne.

"Hvala vam", dahtao je zvuk hladno. "Obavili ste svoju ulogu veoma dobro. Dogodilo se baš kako sam planirala."

"Odlazi!" zavrištao je.

"Otići ću", obećao je glas. "Želim da ustanete i krenete za svojim poslom. Želim vas gledati. Svi ste vi veoma zanimljivi. Gledala sam vas već dugo, ali ne onako kako ja želim. Želim vas gledati izbliza. Želim vas gledati svake minute. Želim vidjeti sve što radite. Želim biti kraj vas, unutar vas, gdje vas mogu srediti kad mi treba. Želim moći dotaći vas. Želim biti u stanju natjerati vas da radite razne stvari. Želim vidjeti kako ćete reagirati. Želim. Želim..."

Sad je znao gdje je bio; znao je u čijem su svijetu. Prepoznao je hladan, šuplji šapat koji mu je nemilosrdno udarao u uši i mozak.

Bio je to glas Joan Reiss.

13

"Hvala nebesima", čuo se glas, polagan i metodičan. Jasan ženski glas. "Vratili smo se. Natrag smo u stvarnom svijetu."

Mrlje mraka su nestale. Poznati prizor šume i oceana širio se oko njih; zeleno prostranstvo parka Big Sur i traka ceste u podnožju Cone Peaka docurili su natrag u postojanje.

Iznad njih se protezalo bistro plavo popodnevno nebo. Kalifornijski zlatni makovi blistali su jesenjom vlagom. Tu je bio i pokrivač za piknik, posude i zdjele i papirni tanjuri i čaše. S Hamiltonove desne strane uzdizao se svježi gaj zimzelena. Ford coupe, blistav i sjajan, svjetlucao je na prijatan, kovinski način tamo gdje ga je parkirao, nedaleko, na kraju livade.

Jedan galeb lepršao je kroz sumaglicu na obzorju. Kamion dizelaš bučao je po cesti, ispuštajući oblake crnog dima. U suhom žbunju na pola puta niz padinu, zemna vjeverica je jurila u cik-cak prema svojoj rupi u zemlji.

Sa svih strana Hamiltona ostali su se počeli micati. Bilo ih je ukupno sedam; Bill Laws bio je negdje u San Joseu, oplakujući gubitak svoje tvornice sapuna. Kroz maglu bola, Hamilton je mogao razaznati lik svoje žene. Marsha se drhtavo pridigla na koljena i tupo gledala oko sebe. Nedaleko je bila još uvijek nepomična Edith Pritchet. Iza nje bili su Arthur Silvester i David Pritchet. Uz rub pokrivača, Charley McFeyffe počeo se slabašno mrdati.

Blizu Hamiltona sjedila je uredna i tanka figura Joan Reiss. Metodično, ta žena je skupljala svoju torbicu i naočale; lice joj je bilo skoro bezizražajno dok je pažljivo pipala svoju zategnutu punđu.

"Hvala nebesima", ponovila je, spretno ustajući. "To je gotovo."

Njen glas je bio ono što ga je probudilo. McFeyffe je, od tamo odakle je ležao, praznim pogledom gledao u nju, lica bezizražajnog od šoka. "Natrag", ponovio je ne razumijevajući.

"Natrag smo u stvarnom svijetu", rekla je gđica Reiss prozaičnim glasom. "Zar to nije krasno?" Velikom, nepokretnom obliku ispruženom na vlažnoj travi pored nje, rekla je: "Ustanite, gđo

Pritchet. Sad nemate nikakvu vlast nad nama." Saginjući se, uštipnula je krupnu ženu za debelu ruku. "Sve je onako kako je i bilo."

"Hvala Bogu", promrmljao je Alan Silvester, dok je s naporom ustajao. "O, Bože, onaj užasni glas."

"Je li gotovo?" prodahtala je Marsha, smeđih očiju zamućenih dvojbom i olakšanjem. Drhteći, nesigurno je ustala i stajala ljuljajući se. "Taj užasni košmar na kraju... Samo sam ga načas ugledala..."

"Što je bilo to?" preklinjao je David Pritchet, tresući se od straha. "Ono mjesto i onaj glas koji nam je govorio..."

"Više ga nema", rekao je McFeyffe slabašno, s molećivim žarom. "Sigurni smo."

"Pomoći ću vam ustati, g. Hamiltone", rekla je gđica Reiss, prilazeći mu. Ispruživši svoju tanku, koščatu ruku, stajala je smješeći se svojim blijedim, bezbojnim smiješkom. "Kakav je osjećaj vratiti se u stvarni svijet?"

Nije mogao reći ništa. Mogao je samo lagati, skamenjen od užasa.

"Hajdete sad", rekla je gđica Reiss mirno. "Morat ćete ustati prije ili kasnije." Pokazujući na Ford, objasnila je: "Želim da nas odvezete natrag u Belmont. Što je prije svatko natrag kod kuće zdrav i čitav, to ću biti sretnija." Bez i traga osjećajnosti na svom oštrom licu, dodala je: "Želim vas sve vidjeti natrag kako ste bili, natrag gdje spadate. Neću biti zadovoljna do tad."

Njegova vožnja, kao i sve ostalo, bila je mehanička, ukočena, stvar koju je radio refleksno, bez učešća volje. Pred njima širila se državna cesta, glatka i brižljivo održavana, među valovitim sivim brdima. Tu i tamo mimoišla bi ih druga kola; približavali su se Bayshore Freewayu.

"Neće trajati još dugo", rekla je gđica Reiss nestrpljivo. "Skoro smo stigli natrag u Belmont."

"Čujte", rekao je Hamilton promuklo, "prestanite se pretvarati; prestanite igrati tu sadističku igru."

"Kakvu to igru?" upitala je gđica Reiss nevino. "Niste mi jasni, g. Hamiltone."

"Nismo natrag u stvarnom svijetu. Mi smo u vašem svijetu, vašem paranoičnom, zlobnom..."

"Ali ja sam stvorila stvarni svijet za vas", rekla je gđica Reiss jednostavno. "Zar ne vidite? Pogledajte oko sebe. Zar nisam dobro obavila posao? Sve je to unaprijed isplanirano, odavno. Naći ćete da je

sve kako treba biti; nisam ništa previdjela."

S rukama bijelim od stezanja volana, Hamilton je upitao: "Čekali ste? Znali ste da će doći do vas nakon gđe Pritchet?"

"Naravno." Tiho, s obuzdanim ponosom, gđica Reiss je objasnila: "Samo niste upotrijebili svoj mozak, g. Hamiltone. Sjećate se zašto je Arthur Silvester imao kontrolu prvi, prije bilo kog od nas ostalih? Zato što nikad nije izgubio svijest. A zašto je Edith Prithet bila slijedeća?"

"Ona se micala", rekla je Marsha zapanjeno. "Tamo, na podu Bevatrona. Ja - mogli smo je vidjeti noću, kad smo sanjali."

"Trebali ste obratiti više pažnje na svoje snove, gđo Hamilton", primijetila je gđica Reiss. "Trebali ste gledati niz red i vidjeti tko leži naprijed. Poslije gđe Pritchet, ja sam bila najbliža svijesti."

"A poslije vas?" pitao je Hamilton.

"Nije bitno tko je poslije mene, g. Hamiltone, jer sam ja posljednja. Vratili ste se... došli ste na kraj puta. Ovo je vaš mali svijet, zar nije lijep? I pripada svima vama. Zato sam ga stvorila - da biste imali stvari onakvima kakve hoćete. Naći ćete da je sve netaknuto... nadam se da ćete početi živjeti kao što ste i prije."

"Pretpostavljam", rekla je Marsha odmah, "da ćemo morati. Nemamo drugog izbora."

"Zašto nas ne pustite?" pitao je McFeyffe izlišno.

"Ne mogu vas pustiti, g. McFeyffe", odgovorila je gđica Reiss. "Morala bih prestati postojati da to uradim."

"Ne sasvim", istaknuo je McFeyffe gorljivim, zamuckujućim glasom. "Mogli bismo upotrijebiti nešto. Onaj kloroform - nešto da vas onesvijesti. Nešto da..."

"G. McFeyffe", prekinula ga je gđica Reiss hladno, "vrlo mnogo sam radila na ovome. Planirala sam to već dugo, još od nesreće u Bevatronu. Otkad sam prvi put otkrila da će doći red na mene. Zar ne bi bilo šteta da sve to propadne? Možda nikad nećemo imati drugu priliku... Ne, ovo je isuviše dragocjena prilika da bi je se propustilo. Previše dragocjena."

Nakon nekog vremena, David Pritchet je pokazao i rekao: "Eno ga Belmont."

"Bit će lijepo vratiti se", rekla je Edith Pritchet drhtavim, nesigurnim glasom. "To je tako lijep gradić."

Jednog po jednog, po uputama gđice Reiss, Hamilton ih je razvezao kućama. Posljednji su bili on i Marsha. Njih dvoje sjedili su u

coupeu parkiranom pred stambenom zgradom gđice Reiss dok je ona skupljala svoje stvari iz kola, nakon čega je živahno izašla na pločnik.

"Idite vi kući", rekla im je veselo. "Vrela kupka i krevet bi vam sad prijali više od svega."

"Hvala", rekla je Marsha jedva čujno.

"Pokušajte se opustiti i uživati," uputila ih je gđica Reiss. "i molim vas, pokušajte zaboraviti sve što se dogodilo. To je sad iza vas. Imajte to na umu."

"Da", ponovila je Marsha, mehanički reagirajući na suhoparan, bezosjećajan, učiteljski glas. "Imat ćemo to na umu."

Dok je išla pločnikom prema ulazu u zgradu, gđica Reiss je zastala na trenutak. Umotana u svoj samteni kaput, bila je neupadljiva, ne naročito upečatljiva figura. S rukama punim torbice, rukavica, i časopisa New Yorker koji je usput kupila u trafici, mogla je biti bilo koja tajnica srednje klase koja se vraća kući nakon dana provedenog u uredu. Hladan večernji vjetar mrsio je njenu kosu boje pijeska. Iza naočala od kornjačevine, oči su joj bile povećane i izobličene dok je prodorno gledala par u kolima.

"Možda ću svratiti da vas posjetim za koji dan", rekla je pokusno. "Mogli bismo provesti mirno veče sjedeći i pričajući."

"To - bilo bi lijepo", protisnula je Marsha.

"Laku noć", rekla je gđica Reiss, okončavajući razgovor. Uz žustar pokret glavom, okrenula se i popela uz stube, otključala masivna vrata, i nestala u tamnom, tapeciranom predvorju svoje stambene zgrade.

"Odvezi nas kući", rekla je Marsha tihim, slomljenim glasom. "Jack, odvezi nas kući. Molim te, odvezi nas kući."

I jest, što je brže mogao. Uletjevši coupeom u dvorište, trgnuo je ručnu kočnicu, ugasio motor, i snažnim udarcem otvorio vrata.

"Tu smo", rekao joj je. Marsha je nepokretno sjedila pored njega, kože blijede i hladne poput voska. Nježno ali čvrsto, uzeo ju je i digao iz kola; noseći je u rukama krenuo je stazom kroz dvorište, oko kuće i na prednju verandu.

"U svakom slučaju", rekla je Marsha drhtavo, "Tupamaca će opet biti tu. I seks, i to se vratilo. Sve će se vratiti, zar ne? Zar neće ovo biti isto tako dobro?"

Nije rekao ništa. Koncentrirao se na otključavanje vrata.

"Ona hoće moć nad nama", nastavila je Marsha. "Ali to je u redu,

zar ne? Imamo naš svijet; ona jest stvorila stvarni svijet za nas. Meni izgleda isto; uočavaš li ti neku razliku? Jack, za ime Boga, reci nešto."

Ramenom je gurnuo vrata da se otvore i upalio svjetlo u dnevnom boravku.

"Kod kuće smo", rekla je Marsha, gledajući plašljivo oko sebe dok ju je on nemarno postavljao na noge.

"Da, jesmo." Zalupio je vrata za sobom.

"Ovo je naša stara kuća, zar ne? Baš kakva je i bila prije nego što je - sve ovo počelo." Počinjući otkopčavati kaput, Marsha je šetkala po dnevnom boravku, pregledajući zavjese, knjige, grafike na zidovima, pokućstvo. "Dobar osjećaj, zar ne? Takvo olakšanje... sve te poznate stvari. Nitko ne ispušta zmije na nas, nitko ne ukida nikakve kategorije... zar nije to lijepo?"

"Prekrasno je", rekao je Hamilton ogorčeno.

"Jack." Tiho mu je prišla s leđa, s kaputom preko ruke. "Ne možemo joj ništa, zar ne? Neće biti kao s gđom Pritchet; ona je previše pametna. Ona je daleko ispred nas."

"Milijun godina ispred nas", složio se. "Sve je ovo isplanirala. Razmišljala, premišljala, urotila se, smislila zavjeru... čekajući svoju šansu da zadobije kontrolu nad nama." U njegovom džepu bio je tvrd, okrugao valjak; bijesnim trzajem izvukao ga je i bacio preko sobe na zid. Prazna bočica kloroforma odskočila je od tepiha, otkotrljala par centimetara i tiho zaustavila, nerazbijena.

"Ovo neće vrijediti ovdje", rekao je. "Mogli bismo isto tako i odustati. Ovaj smo put stvarno pobijeđeni."

Marsha je iz ormara izvadila vješalicu i počela stavljati kaput na nju. "Billu Lawsu će biti krivo."

"Trebao bi me preklati."

"Ne", usprotivila se Marsha. "Nisi ti kriv."

"Kako da ga pogledam u lice? Kako bilo koga od vas da pogledam u lice? Htjeli ste ostati u svijetu Edith Pritchet; ja sam vas doveo ovamo - nasjeo sam na strategiju te psihotičarke."

"Ne brini se zbog toga, Jack. To ti ništa ne vrijedi."

"Ne", priznao je. "ne vrijedi."

"Spremit ću nam vruću kavu." Na vratima kuhinje, Marsha se umorno okrenula. "Hoćeš brandyja u svojoj?"

"Svakako. Sjajno."

S usiljenim smiješkom, Marsha je nestala u kuhinju. Jedno vrijeme bila je tišina. Tada su njeni krici počeli.

Hamilton je u trenu bio na nogama; jureći niz hodnik stigao je do vrata kuhinje. Prvo nije vidio to; Marsha mu je, naslanjajući se na kuhinjski stol, djelimično zaklanjala pogled.

Kad je krenuo naprijed da je dohvati vidio je to. Prizor mu se usjekao u mozak, i onda nestao kad je zatvorio oči i odvukao svoju ženu odatle. S rukom pritisnutom na njena usta, stajao je prigušujući njene stenjuće krike, pokušavajući da joj se ne pridruži, pokušavajući, cijelom svojom voljom, da kontrolira svoje osjećaje.

Gđica Reiss nije nikad voljela mačke. Bojala se mačaka. Mačke su bile njeni neprijatelji.

Stvar na podu bila je Tupamaca. Bio je izokrenut iznutra van. Ali je još bio živ; isprepletena zbrka bila je još uvijek funkcionirajući organizam. Gđica Reiss se pobrinula za to; ona neće pustiti da se životinja izvuče.

Drhtureći, pulsirajući, vlažno presijavajuća hrpa kostiju i tkiva je puzala slijepo po kuhinjskom podu. Njeno polagano, neprekidno napredovanje trajalo je već neko vrijeme, vjerojatno otkad je svijet gđice Reiss počeo postojati. Ta groteskna masa se za tri i pol sata uspjela nekakvim peristatičkim valom prevući preko pola kuhinje.

"Ne može", jecala je Marsha. "Ne može biti živo."

Uzimajući lopatu iz dvorišta, Hamilton je pokupio hrpu i odnio je van. Moleći se da ju je moguće ubiti, napunio je pocinčano vedro vodom i bacio drhtavu hrpu organa, kostiju i tkiva u nju. Neko vrijeme ostaci su napola plivali, curili i hvatali se, tražeći način da izađu iz vedra. Tada je postepeno, sa zadnjim drhtajem života, ta stvar potonula i umrla.

Spalio je ostatke, na brzinu iskopao grob, i zakopao ih. Opravši ruke i spremivši lopatu, vratio se u kuću. Potrajalo je samo par minuta... činilo se mnogo dulje. Marsha je nijemo sjedila u dnevnom boravku, stisnutih ruku, gledajući ravno pred sebe. Nije podigla pogled kad je ušao u prostoriju. "Dušo", rekao je.

"Je li gotovo?"

"Skroz gotovo. Mrtav je. Možemo biti zadovoljni time. Ona mu ne može više ništa učiniti."

"Zavidim mu. Na nama još nije ni počela."

"Ali mrzila je mačke. Ne mrzi nas."

Marsha se malo okrenula. "Sjećaš se što si joj rekao one večeri?

Uplašio si je. A ona se toga sjeća."

"Da", priznao je. "Vjerojatno se sjeća. Vjerojatno nikad ne zaboravi ništa." Vraćajući se u kuhinju, počeo je pripremati kavu. Točio ju je u šalice kad je Marsha tiho ušla i počela vaditi vrhnje i šećer.

"Pa", rekla je, "to nam je odgovor."

"Na koje pitanje?"

"Na pitanje, možemo li živjeti? Odgovor je ne. Gore nego ne."

"Nema ništa goreg od ne", rekao je, ali čak i njemu samom to nije zvučalo uvjerljivo.

"Ona je luda, zar ne?"

"Očito. Paranoik, s manijom urote i proganjanja. Sve što ona vidi ima nekog značaja, dio je zavjere uperene protiv nje."

"A sada", rekla je Marsha, "ne mora se brinuti. Jer je po prvi put u životu u poziciji da se tome suprotstavi."

Dok je otpijao vruću crnu kavu, Hamilton je rekao: "Mislim da ona stvarno vjeruje da je ovo replika stvarnog svijeta. Ili barem njenog stvarnog svijeta. Dobri Bože, njen stvarni svijet bit će toliko dalje od bilo kojih maštarija nas ostalih..." Ušutio je na tren i onda dovršio: "Ono što je napravila od Tuponje. Ona vjerojatno zamišlja da je to ono što bismo mi njoj uradili. Vjerojatno misli da se to stalno događa."

Ustajući na noge, Hamilton je počeo obilaziti po kući, navlačeći roletne. Bilo je veče; sunce je utonulo u ništavilo. Izvan kuće, ulice su bile mračne i hladne.

Iz zaključane ladice stola, izvadio je svoj automatski pištolj kalibra .45 i počeo ubacivati metke u spremnik. "Samo zato što upravlja ovim svijetom", rekao je svojoj ženi koja je napeto gledala, "ne znači da je svemoguća."

Gurnuo je pištolj u svoj unutrašnji džep kaputa. Tamo je napravio nezgrapnu, upadljivu izbočinu. Marsha se blijedo nasmiješila. "Izgledaš kao kriminalac."

"Ja sam privatni detektiv."

"Gdje ti je prsata tajnica?"

"To si ti", rekao je Hamilton uzvraćajući joj osmijeh.

Marsha je samosvjesno podigla ruke. "Pitala sam se hoćeš li primijetiti da sam - opet ista."

"Primjećujem."

"Je li to u redu?" upitala je stidljivo.

"Voljan sam trpjeti te. U ime starih vremena."

"Tako čudna stvar... Osjećam se skoro gadno. Tako nekako neasketski." Stisnutih usana, tumarala je u uskom krugu. 'Zar ne misliš da ću se opet navići na to? Ali osjećaj je čudan... mora da sam još uvijek pod utjecajem Edith Pritchet."

Ironično, Hamilton je rekao: "To je bilo na prošlom mjestu. Sad smo na drugoj šljaci."

U svojoj stidljivoj sreći, Marsha je odabrala da ga ne čuje. "Hajdemo dolje, Jack. Dolje u audiofilnu sobu. Gdje se možemo nekako - opustiti i slušati glazbu." Prilazeći mu, podigla je svoje male ruke na njegova ramena. "Možemo li? Molim te?"

Grubo se izvlačeći, rekao je: "Neki drugi put."

Pogođena time, Marsha je stajala povrijeđeno i iznenađeno. "Što je bilo?"

"Ne sjećaš se?"

"Oh." Klimnula je. "Ona cura, ona konobarica. Nestala je, zar ne? Dok ste ti i ona bili tamo dolje."

"Ona nije bila konobarica."

"Rekla bih da nije." Marsha se razvedrila. "Ionako, sad se vratila. Pa je to u redu. zar ne? I..." Pogledala ga je u oči s nadom. "Ne smeta mi ono s njom. Razumijem."

Nije bio siguran da li ga to smeta ili zabavlja. "Razumiješ što?"

"Kako si se osjećao. Mislim, to nije zbilja imalo veze s njom; ona je bila samo način da se iskažeš. Ti si protestirao."

Zagrlivši je, privukao ju je sebi. "Ti si osoba nevjerojatno slobodnih shvaćanja."

"Vjerujem u sagledavanje stvari na moderan način", rekla je Marsha čvrsto.

"To mi je drago čuti."

Odmičući se, Marsha ga je molećivo povukla za ovratnik košulje. "Da li bismo mogli? Nisi mi puštao ploče već mjesecima... ne kao nekad. Bila sam toliko ljubomorna kad ste vas dvoje otišli dolje. Voljela bih čuti neke od naših starih omiljenih."

"Misliš na Čajkovskog? To obično podrazumijevaš kad spominješ naše 'stare omiljene'."

"Idi upali svjetlo i grijalicu. Sredi sve lijepo, ugrijano i primamljivo. Da bude takvo kad ja siđem."

Naginjući se naprijed, poljubio ju je u nos. "Srediti ću da zrači eroticizmom."

Marsha je nabrala nos na njega. "Vi znanstvenici."

Stubište je bilo mračno i hladno. Pažljivo pipajući, Hamilton se spustio u tamu, korak po korak. Dio dobrog raspoloženja mu se vratio, donijet poznatom rutinom ljubavi. Bezvučno pjevušeći u sebi, napredovao je u sjenovite dubine podruma, nalazeći put automatskim refleksom iskustva...

Nešto grubo i sluzavo očešalo mu se o nogu i priljepilo za nju. Debela, končasta nit, ljepljiva od cureće vlage. Trgnuo je nogu unatrag. A ispod njega, na dnu stubišta, nešto dlakavo i prijeteće otrčkaralo je u audiofilnu sobu i umirilo se.

Ne pomičući tijelo, Hamilton se stisnuo uza zid stubišta. Ispruživši ruku, tražio je prekidač svjetla ispod sebe. Njegovi prsti su ga napipali; širokim trzajem, upalio je svjetlo i ispravio se. Svjetlo je žmirkavo obasjalo stube, žuti krug u općoj pomrčini.

Preko podrumskih stuba visilo je grubo klupko niti, od kojih su neke bile prekinute, mnoge upleten skupa i bezoblični sivi kabl. Mreža, nespretno i nevješto istkana, urađena na brzinu i bez finesa od strane nečeg ogromnog i zdepastog i bestijalnog. Ispod nogu, stube su bile prekrivene prašinom. Strop je bio zamrljan velikim prugama prljavštine, kao da je tkalac mreže puzao i zavlačio se svuda, istražujući svaki zakutak i pukotinu.

Lišen sve snage, Hamilton je sjeo na stubu. Mogao ju je vidjeti tamo, ispod njega, kako čeka u audiofilnoj sobi, u ustajaloj tami. On ju je, naletjevši na njenu poludovršenu mrežu, uplašio. Mreža nije bila dovoljno jaka da ga zadrži; bio je još slobodan da se bori - da se otrgne.

I jest, polako, veoma pažljivo, što manje pomičući mrežu. Niti su se skinule i noga mu je bila slobodna. Nogavica mu je bila prekrivena debelim slojem nečeg ljepljivog, kao da je nekakav divovski puž prepuzao preko njega. Zadrhtavši, Hamilton se uhvatio za rukohvat i počeo penjati natrag gore.

Prešao je samo dvije stube kad su ga noge, njihovom vlastitom voljom, odbile nositi dalje. Njegovo tijelo je razumjelo ono što mu je um odbio prihvatiti. Išao je natrag dolje. Dolje, u audiofilnu sobu.

Ošamućen, užasnut, okrenuo se i zabauljao suprotnom smjeru. I opet se ta čudovišna stvar dogodila - taj grubi, uporni košmar. Još je išao dolje... pod njim su se protezale mračne sjene, rasuta prljavština i otpaci.

Bio je uhvaćen u klopku.

Dok je čučao buljeći hipnotiziranom opčinjenošću u stube pod sobom, začuo se zvuk. Iznad i iza njega, na vrhu stubišta, Marsha se pojavila. "Jack?" zazvala je oklijevajuće.

"Ne dolazi dolje", zarežao je, okrećući glavu djelomično, dok nije mogao nejasno razaznati osvijetljeni oblik njenog tijela. "Nemoj stati na stube."

"Ali..."

"Ostani gdje si." Teško dišući, stisnut uz stubu, ruku čvrsto stegnutih oko rukohvata, pokušavajući se sabrati. Morao se kretati polako, morao se suzdržati od skoka gore i bezumnog koprcanja prema svjetlu na vratima iznad sebe i vitkoj prilici njegove žene.

"Reci mi što je", rekla je Marsha oštro.

"Ne mogu."

"Reci mi, ili ću sići." Bila je ozbiljna; odluka se mogla čuti u njenom glasu.

"Dušo", rekao je promuklo, "izgleda da se ne mogu vratiti gore."

"Jesi li ozlijeđen? Jesi li pao?"

"Nisam ozlijeđen. Nešto se dogodilo. Kad probam poći natrag gore..." Duboko je, udrhtalo, uzdahnuo. "Ustanovim da idem dolje."

"Ima - li nešto što ja mogu uraditi? Zar se nećeš okrenuti prema meni? Moraš li mi biti okrenut leđima?"

Hamilton se divlje nasmijao. "Naravno da ću se okrenuti prema tebi." Stežući rukohvat, oprezno se okrenuo - i ustanovio da je još okrenut prema mračnoj jazbini prašine i sjenki.

"Molim te", preklinjala je Marsha. "Molim te okreni se i pogledaj me."

Gnjev je prostrujao njime... nemoćni bijes koji se nije mogao izraziti. Sa zbunjenom psovkom, digao se na noge. "Kvragu i ti..." odbrusio je. "Kvragu i..."

Iz daljine se začulo zvono na ulazu.

"Netko je na vratima", rekla je Marsha očajno.

"Pa, idi i pusti ih unutra." Nije ga više bilo briga; odustao je.

Na tren se Marsha premišljala. Tada je, uz šuštanje suknje, otišla. Svjetlo iz hodnika jarko je sijalo pod njim, ocrtavajući dugu, zlokobnu sjenu na stubama. Njegovu vlastitu sjenu, izduženu i ogromnu...

"Dobri Bože", rekao je glas, muški glas. "Što radiš tamo dolje, Jack?"

Zavirujući preko ramena, razaznao je mrku, uspravnu priliku Billa Lawsa. "Pomozi mi", rekao je Hamilton tiho.

"Svakako." Laws se spremno okrenuo Marshi, koja je došla za njim. "Ostani ovdje gore", naredio joj je. "Uhvati se za nešto da ne padneš." Grabeći joj ruku, postavio joj je prste na rub zida. "Možeš li se čvrsto držati?"

Marsha je nijemo klimnula. "Ja - mislim da mogu."

Hvatajući njenu drugu ruku, Laws je pažljivo zakoračio na stube. Korak po korak se spuštao, još se držeći za Marshinu ruku. Kad je otišao koliko je god mogao daleko, čučnuo je i posegnuo za Hamiltonom.

"Možeš li se uhvatiti?" progunđao je.

Hamilton je, ne okrećući se, ispružio ruku natrag i istegao se svom snagom. Nije mogao vidjeti Lawsa, ali ga je mogao osjetiti, mogao je čuti crnčevo oštro, brzo disanje dok je čučao iznad njega, pokušavajući dohvatiti njegove ispružene prste.

"Neće ići", rekao je Laws ravnodušno. "Predaleko si dolje."

Odustajući, Hamilton je povukao natrag ruku koja ga je boljela i sjeo na stubu.

"Čekaj tu gdje si", rekao je Laws. "Vratit ću se." S nizom lupajućih zvukova, jurnuo je natrag uz stube do hodnika, povukao Marshu sa sobom, i otišao.

Kad se vratio, s njim je bio David Pritchet.

"Uhvati gđu Hamilton za ruku", uputio je dječaka. "Ne pitaj ništa; uradi što ti kažem."

Stežući rub zida na vrhu stuba, Marsha je obuhvatila prstima dječakovu malu šaku. Laws je poveo dječaka niz stube, koliko je god mogao ići. Onda se, hvatajući se za Davidovu drugu ruku, on sam spustio.

"Evo stižem", progunđao je. "Jesi spreman, Jack?"

Stežući rukohvat, Hamilton je ispružio svoju drugu ruku u nevidljivost iza njega. Lawsovo grubo disanje čulo se izbliza; sad je mogao osjetiti kako se stube tresu dok Laws silazi sve niže. Onda se, nevjerojatno, Lawsova čvrsta, od znoja kliska ruka stegnula oko njegove. Snažnim trzajem, Laws ga je otrgnuo iz položaja kraj rukohvata i silom povukao uza stube.

Dašćući, uzdišući, Hamilton i Laws su se srušili u vedri hodnik. David je preplašeno otrčao; Marsha je, nesigurno ustajući, posegnula da zagrli svog uzdrhtalog muža.

"Što se zbilo?" pitao je Laws čim je bio u stanju progovoriti. "Što se to odvijalo tamo dolje?"

"Ja..." Jedva je mogao govoriti. "Nisam se mogao vratiti gore. Bez obzira kamo se okrenuo." Nakon pauze je dodao: "Obje strane su bile dolje."

"Nešto je tamo dolje", rekao je Laws. "Vidio sam to."

Hamilton je klimnuo glavom. "Ona me je čekala." "Ona?"

"Tamo sam je ostavio. Bila je na stubama kad ju je Edith Pritchet ukinula."

Marsha je oštro zastenjala. "On misli na konobaricu.'

"Vratila se", rekao je Hamilton metodično. "Ali nije konobarica. Ne u ovom svijetu."

"Možemo daskama zakovati stubište", predložio je Laws.

"Da", složio se Hamilton. "Zakujte ga. Zatvorite je, da ne može do mene."

"Hoćemo", uvjeravao ga je Laws; i on i Marsha su čvrsto držali Hamiltona dok je stajao zureći natrag dolje u mračnu, premreženu dubinu stubišta. "Zakovaćemo ga. Nećemo joj dati do tebe."

14

"Moramo se domoći Reissove", rekao je Hamilton, dok je ostatak grupe ulazio u kuću i u dnevni boravak. "I onda je moramo ubiti. Brzo i potpuno. Bez oklijevanja. Čim je se budemo mogli fizički dočepati."

"Ona će nas uništiti", promrmljao je McFeyffe. "Ne sve nas. Većinu nas, možda."

"Ali bi to bilo bolje", rekao je Laws.

"Da", rekao je Hamilton. "Bilo bi mnogo bolje nego sjediti ovdje i čekati. Ovaj svijet se mora okončati."

"Da li se netko protivi tome?" pitao je Arthur Silvester.

"Ne", rekla je Marsha. "Nitko se ne protivi."

"A vi, gđo Pritchet?" pitao je Hamilton. "Što vi kažete?"

"Naravno da je se mora uspavati", rekla je gđa Pritchet. "To jadno biće..."

"Jadno?"

"Ovo je svijet u kojem je ona oduvijek živjela. Ovaj užasni, suludi svijet. Zamislite to... godinama. Svijet grabljivih užasa."

Pogleda fiksiranog na daskama zakovana vrata podruma, David Pritchet je nervozno upitao: "Može li se ona stvar popeti ovamo?"

"Ne", rekao mu je Laws. "Ne može. Ostaće tamo dolje dok ne umre od gladi. Ili dok ne uništimo gđicu Reiss."

"Onda se svi slažemo", rekao je Hamilton zaključno. "Bar to je nešto. Ovo je jedan svijet u kojem nitko od nas ne želi ostati."

"U redu", rekla je Marsha. "Odlučili smo što hoćemo uraditi. Sad kako da to uradimo?"

"Dobro pitanje", rekao je Arthur Silvester. "Bit će teško."

"Ali ne nemoguće", rekao je Hamilton. "Uspjeli smo s vama; uspjeli smo s Edith Pritchet."

"Jeste li primijetili", rekao je Silvester zamišljeno, "da svaki put

postaje sve teže? Sada želimo da smo natrag u svijetu gđe Pritchet..."

"A kad smo bili u njenom svijetu", dovršio je McFeyffe smrknuto, "željeli smo da smo natrag u njegovom."

"Što time hoćeš reći?" pitao je Hamilton nelagodno.

"Možda ćemo to ponovo poželjeti", rekao je Silvester, "kad dođemo u slijedeći svijet."

"Slijedeći svijet bi trebao biti stvarni svijet", rekao je Hamilton. "Prije ili poslije ćemo izići iz ove štakorske trke."

"Ali ne još", pobunila se Marsha. "Nas je osmoro, a prošli smo samo kroz tri. Imamo li još pet ispred nas?"

"Bili smo u tri svijeta iz mašte", rekao je Hamilton. "Tri zatvorena svijeta koji se ne dotiču stvarnosti u bilo kojoj točki. Jednom kad smo u njima uhvaćeni smo - nema nam izlaza. Za sada, bili smo loše sreće." Zamišljeno je rekao: "Ali nisam baš siguran da mi preostali živimo u totalnim fantazijama."

Nakon kratke stanke, Laws je rekao: "Ti samozadovoljni kučkin sine."

"Moglo bi biti točno."

"Moguće."

"Uključujući i tebe."

"Ne hvala!"

"Ti si", rekao je Hamilton, "neurotičan i ciničan, ali si također i realist. I ja sam. I Marsha je. I McFeyffe. I David Pritchet. Mislim da smo skoro izašli iz svjetova mašte."

"Što mislite time, g. Hamiltone?" pitala je gđa Pritchet uznemireno. "Ja ne razumijem."

"Nisam ni očekivao da razumijete", rekao je Hamilton. "To nije neophodno."

"Zanimljivo", komentirao je McFeyffe. "Mogao bi biti u pravu. Složiti ću se za tebe i mene i Lawsa i malog. Ali ne za Marshu. Oprostite, gđo Hamilton."

Marsha je, blijeda, rekla: "Nisi to zaboravio, zar ne?"

"To je moja predstava svijeta mašte."

"To je i moja predstava svijeta mašte." S preblijedjelim usnama, Marsha je rekla: "Osobe kao ti..."

"O čemu to oni govore?" pitao je Laws Hamiltona.

"Nije važno", rekao je Hamilton nestrpljivo.

"Možda jeste. O čemu se tu radi?"

Marsha je pogledala u svog muža. "Ne bojim se izvući to na otvoreno. McFeyffe je već to pitanje potegnuo."

"To pitanje moramo potegnuti", rekao je McFeyffe trezveno. "Naši cijeli životi ovise o tome."

"Marsha je bila optužena da je komunist", objasnio je Hamilton. "McFeyffe je iznio optužbe. Apsurdne su, naravno."

Laws je razmislio. "To bi moglo biti ozbiljno. Ne bih volio naći se u takvoj vrsti maštarije."

"Ni nećeš", uvjeravao ga je Hamilton.

Hladna, gorka grimasa pojavila se na Lawsovom tamnom licu. "Jednom si me iznevjerio, Jack."

"Žao mi je."

"Ne", usprotivio se Laws, "vjerojatno si bio u pravu. Ne bih izdržao miris parfumiranog sapuna na dulje vrijeme. Ali..." Slegnuo je ramenima. "Kako sad stvari stoje, vraški nisi u pravu. Dok se ne budemo mogli izvući iz ove gužve..." prekinuo je. "Da zaboravimo prošlost i pozabavimo se ovim sada i ovdje. Ima ga sasvim dosta."

"Još jedna stvar", rekao je Hamilton. "Onda možemo zaboraviti."

"Što to?"

"Hvala ti što si me izvukao s onih stuba."

Laws se načas nasmiješio. "To je u redu. Izgledao si tako mali i tužan, šćućuren tamo dolje. Mislim da bih otišao dolje, makar se ne mogao ni ja vratiti. Jednostavno te nije bilo dovoljno na tim stubama. Ne uz ono što sam vidio dolje na dnu."

Okrećući se prema kuhinji, Marsha je rekla: "Skuhat ću još kave. Da li netko hoće nešto za jesti?"

"Ja sam prilično gladan", rekao je Laws živo. "Došao sam ravno iz San Josea kad je tvornica sapuna nestala."

"Što se pojavilo na njenom mjestu?" pitao je Hamilton dok su išli niz hodnik za Marshom.

"Nešto što nisam uspio razaznati. Nekakva tvornica koja je pravila instrumente. Kliješta i pincete, stvari koje stežu, kao kirurški pribor. Pokupio sam nekoliko i dobro ih pogledao ali nisu bili odista ništa."

"Nema takvih proizvoda?"

"Ne u stvarnom svijetu. To je vjerojatno nešto što je gđica Reiss vidjela izdaleka. Nešto što nikad nije shvatila što je."

"Instrumenti za mučenje", pretpostavio je Hamilton.

"Lako moguće. Vraški brzo sam pobjegao od tamo, naravno, i uhvatio autobus za gornji dio poluotoka."

Penjući se na male ljestve, Marsha je otvorila kredenac iznad sudopera. "Može breskve iz konzerve?" pitala je.

"Odlično", rekao je Laws. "Bilo što što je pri ruci."

Kad je Marsha posegnula u kredenac, konzerva je sliznula s police, zakotrljala se naprijed, i pala s bolnim treskom na njenu nogu. Jauknuvši od bola, Marsha je odskočila. Druga konzerva se zakotrljala naprijed, na trenutak visjela na rubu police, a onda pala ravno dolje. Izvijajući se u stranu, Marsha ju je jedva uspjela izbjeći.

"Zatvori kredenac", naredio je Hamilton strogo, koraknuvši naprijed. Ne koristeći ljestve, uspio je posegnuti gore i zalupiti drvena vrata. Tup tresak teških konzervi kako udaraju u vrata jasno se mogao čuti. Neko vrijeme se čuo; onda je, oklijevajuće, prestao.

"Slučajna nezgoda", rekla je gđa Pritchett nonšalantno.

"Probajmo to razjasniti racionalno", rekao je Laws. "Takve stvari se stalno dešavaju."

"Ali ovo nije običan svijet", ukazao je Arthur Silvester. "Ovo je svijet gđice Reiss."

"I da se ovo dogodilo gđici Reiss", saglasio se Hamilton, "ona ne bi mislila da je to slučajnost."

"Onda je bilo namjerno?" upitala je Marsha zbunjeno, stojeći na jednoj nozi i trljajući svoje povrijeđeno stopalo. "Ta konzerva bresaka..."

Hamilton je pokupio konzervu i odnio je do zidnog otvarača. "Morat ćemo biti pažljivi. Od sada smo skloni nezgodama. Izrazito skloni."

Nakon prvog zalogaja konzerviranih bresaka, Laws je napravio grimasu i odmah odložio posudu kraj sudopera. "Shvaćam što hoćeš reći."

Oprezno, Hamilton je kušao. Umjesto uobičajene bezukusnosti konzerviranog voća, jezik mu je opržen žestokom, kovinastim ukusom od kojeg je skoro povratio; brzo je ispljunuo zalogaj u sudoper.

"Kiselina", zgađeno je protisnuo.

"Otrov", rekao je Laws mirno. "Morat ćemo i na to paziti."

"Možda bismo trebali poduzeti inventar", rekla je gđa Pritchet nelagodno. "Morali bismo ustanoviti kako se stvari ponašaju."

"Dobra ideja", rekla je Marsha stresavši se. "Da ne budemo iznenađeni." Bolno je obula cipelu i odšepesala do svog muža. "Sve sa vlastitim životom, zlobno i puno mržnje, pokušavajući da naškodi..."

Dok su išli niz hodnik, svjetlo u dnevnom boravku je tiho nestalo. Dnevni boravak utonuo je u tamu.

"Pa", rekao je Hamilton lagano, "eto još jedne nezgode. Žarulja je pregorjela. Tko hoće otići i promijeniti je?"

Nitko se nije dragovoljno prijavio.

"Ostavit ćemo tako", odlučio je Hamilton. "Nije vrijedno truda. Sutra, pri danjem svjetlu, pobrinut ću se za to."

"Što se zbiva", pitala je Marsha, "ako sve pregore?"

"Dobro pitanje", priznao je Hamilton. "Ne mogu odgovoriti na njega. Onda se vraški trudimo, valjda, naći svijeće. Neovisne izvore svjetla kao što su baterijske svjetiljke, upaljači za cigarete."

"Jadna poremećena stvar", promrmljala je Marsha. "Samo pomisli - svaki put kad nestane struje, ona sjedi u mraku čekajući da čudovišta navale na nju. Misleći cijelo vrijeme da je to dio nekakve smišljene urote."

"Kao što mi sad mislimo", rekao je McFeyffe kiselo.

"Ali jeste", rekao je Laws. "Ovo je njen svijet. Ovdje, kad nestane svjetla..."

U tami dnevnog boravka telefon je počeo zvoniti.

"A i to", rekao je Hamilton. "Što pretpostavljate da ona misli kad telefon zazvoni? Bolje nam je da probamo to unaprijed razjasniti; što zvonjenje telefona znači paranoiku?"

"Pretpostavljam da to ovisi o paranoiku", odgovorila je Marsha.

"Očito, u ovom slučaju to je da bi je namamilo u zamračeni dnevni boravak. Pa nećemo ići." Čekali su. Uskoro, telefon je prestao zvoniti. Njih sedmoro je počelo lakše disati. "Bolje da ostanemo ovdje u kuhinji", rekao je Laws, okrećući se i krećući natrag. "Neće nas povrijediti; fino je i udobno."

"Kao neka tvrđava", rekao je Hamilton morbidno.

Kad je Marsha pokušala staviti drugu konzervu bresaka u frižider, vrata su se odbila otvoriti. Stajala je glupo držeći konzervu, povlačeći

ručku koja nije radila dok joj muž nije prišao i nježno je sklonio.

"Samo sam nervozna", promrmljala je. "Vjerojatno je sasvim u redu. Uvijek je nekako zapinjala."

"Je li netko uključio ovaj toster?" upitala je gđa Pritchet. Na malom kuhinjskom stolu toaster je zujao. "Vruć je kao pećnica."

Hamilton je prišao i provjerio. Nakon uzaludne borbe s termostatom konačno je odustao i istrgnuo kabel. Grijaći elementi tostera ohladili su se i potamnjeli.

"Čemu možemo vjerovati?" upitala je gđa Pritchet prestravljeno.

"Ničemu", rekao je Hamilton.

"To je tako - groteskno", pobunila se Marsha.

Zamišljeno, Laws je otvorio ladicu kraj sudopere. "Možda će nam trebati zaštita." Počeo je prekapati po srebrnini dok nije našao što je htio, čelični nož za meso s teškom drškom. Kad su mu ga prsti obuhvatili, Hamilton je prišao i povukao ga za ruku. "Pazi se", upozorio je. "Sjeti se one konzerve bresaka."

"Ali treba nam ovo", rekao je Laws nervozno. Izbjegavajući Hamiltona, dograbio je nož. "Moram imati nešto; ti imaš taj vražji pištolj što ti štrči kao cigla."

Na trenutak mu je nož ležao u ruci. Tada se odlučnim pomicanjem okrenuo, vješto podrhtavajući, i poletio pravo u crnčev trbuh. Vješto, Laws mu se izmakao; nož se zabio u drvenu oplatu sudopera. Munjevitom brzinom, Laws je podigao svoju tešku cipelu i nagazio na dršku. Sa zvonkim cilikom, drška se odlomila, ostavljajući prelomljenu oštricu zarivenu u drvo. Tamo je i ostala, bezuspješno se batrgajući.

"Vidiš?" rekao je Hamilton suho.

Ophrvana slabošću i nesvjesticom, gđa Pritchet je kliznula na stolicu pokraj stola. "Joj mene", promrmljala je. "Što ćemo mi?" Glas joj je utihnuo u nerazumljivo stenjanje. "Oh..."

Brzo uzimajući čašu iz sudopera, Marsha je posegnula za slavinom. "Dat ću vam hladne vode, gđo Pritchet."

Ali tekućina koja je pokuljala iz slavine nije bila voda. Bila je to topla, gusta, crvena krv.

"Kuća", rekla je Marsha prigušeno, zavrćući slavinu. U bijelom emajliranom sudoperu, ružna lokva krvi je polako, oklijevajuće curila u slivnik. "Sama kuća je živa."

"Apsolutno", suglasio se Hamilton. "A mi smo unutar nje."

"Mislim da se svi slažemo", rekao je Arthur Silvester, "da ćemo morati izići na otvoreno. Pitanje je, možemo li?"

Odlazeći do stražnjih vrata, Hamilton je probao zasun. Bio je čvrsto zatvoren; povlačeći svom snagom nije ga uspio pomaknuti. "Ne tuda", odgovorio je.

"To je uvijek zapinjalo", rekla je Marsha. "Daj da probamo prednja vrata."

"Ali to znači proći kroz dnevni boravak", istaknuo je Laws.

"Imaš li bolji prijedlog?"

"Ne", priznao je Laws. "Osim da, što god da uradimo, bolje da to uradimo sada odmah."

Jedan po jedan, njih sedmero se pažljivo kretalo kroz tamni hodnik prema bazenu mraka koji je bio dnevni boravak. Hamilton je predvodio povorku; shvaćanje da je to, na kraju krajeva, bilo njegova kuća, davala mu je izvjesnu dozu hrabrosti. Možda je - mutna nada - mogao očekivati nekakvo posebno pomilovanje.

Iz otvora grijanja u hodniku dopiralo je ritmično hripanje. Zastajući, Hamilton je stao i osluškivao. Zrak koji je dopirao van bio je topao - i smrdio je! Nije bio mrtav, ustajali zrak mehaničke naprave, već osobni, tijelom ugrijani dah koji stvara živi organizam. Dolje u podrumu peć je disala. Zrak se kretao naprijed-natrag, dok je kuća-stvor udisala i izdisala.

"Je li - muško ili žensko?" pitala je Marsha.

"Muško", rekao je McFeyffe. "Gđica Reiss se boji muškaraca."

Zrak koji je navirao smrdio je prodorno na dim cigara, ustajalu pivu i muški znoj. Žestoki izmiješani miris koji je gđica Reiss morala susretati u autobusima, dizalima, restoranima. Jak, lukom začinjen miris sredovječnih muškaraca.

"Tako vjerojatno smrdi njen dečko", rekao je Hamilton, "kad joj diše za vrat."

Marsha je zadrhtala. "A doći kući i osjetiti ga, svuda oko nje..."

Vjerojatno su, do sada, električni vodovi kuće bili neurološki sustav, koji je prenosio živčane impulse kuće-stvora. Zašto da ne? Vodovodne cijevi su mu nosile krv; cijevi grijanja dovodile su zrak do pluća u podrumu. Kroz prozor dnevnog boravka Hamilton je mogao nazrijeti oblik rastegnutih loza bršljana koje je Marsha pažljivo postavljala da se popnu do krova. U noćnoj tami, bršljan nije više bio zelen - bio je mutno smeđ.

Poput kose. Poput guste, peruti osute kose sredovječnog biznismena. Bršljan se blago pomicao na vjetru, prijeteći drhtaj koji je posipao komadiće prljavštine i peteljki na travnjak vani.

Pod Hamiltonovim nogama pod se pomakao. Prvo je propustio to primijetiti; tek kad je gđa Pritchet počela cviljeti identificirao je blago podrhtavanje.

Saginjući se, dodirnuo je asfaltne pločice dlanom. Pločice su bile tople - poput ljudskog mesa.

I zidovi su bili topli. I ne tvrdi. Ne čvrsta, ravna površina boje, tapeta, žbuke i drva - već meka površina koja mu se blago ugibala pod prstima.

"Hajdemo", rekao je Laws kruto. "Da krenemo."

Oprezno, poput životinja u klopci, njih sedmoro se kretalo kroz tamu dnevnog boravka. Pod njihovim nogama, tepih se nemirno mrdao. Mogli su je čuti svud oko sebe, nelagodnu živu prisutnost, kako se mreška i pomiče, budeći se u mrzovoljnu živost.

Bio je to dug put kroz tamni dnevni boravak. Sa svih strana, svjetiljke i knjige su se turobno micale. U jednom trenu, gđa Pritchet je ispustila nesuvisli jauk straha; kabel televizora joj se spretno obmotao oko članka na nozi. Bill Laws je, brzim trzajem ruke, otkinuo kabel i oslobodio je. Iza njih, otkinuti kabel se bijesno, nemoćno uvijao.

"Skoro smo stigli", rekao je Laws nejasnim oblicima oko sebe. Mogao je razanati vrata i kvaku; već je posezao za njom. Moleći se u sebi, prišao je bliže: jedan metar, pola metra, samo desetak centimetara je ostalo...

Činilo se da ide uzbrdo.

Zapanjen, povukao je ruku natrag. Bio je na kosini, uzdižućem nagibu niz koji je već počeo kliziti. Najednom se kotrljao i padao; mlatarajući rukama, borio se da ustane. Svih njih sedam je klizilo i odskakalo natrag prema sredini dnevnog boravka, prema samom hodniku. Hodnik je bio potpuno mračan; čak i svjetlo u kuhinji se ugasilo. Vidio se samo mutni treptaj zvijezda s druge strane prozora, točkica svjetla veoma daleko.

"To je tepih", govorio je Bill Laws prigušenim šapatom punim nevjerice. "On - nas je liznuo natrag."

Pod njima, tepih se snažno pomakao. Topla, spužvasta površina, već je postajao vlažan. Teturavo ustajući, Hamilton se sudario sa zidom - i ustuknuo. Zid je ispuštao debeo sloj vlage, željni, cureći pokrov nestrpljive sline.

Kuća-stvor spremao se nahraniti.

Stiskajući se od zida, Hamilton se pokušao provući pored tepiha. Njegov vrh je lukavo posegnuo, pipajući za njim dok je napredovao, znojeći se i drhteći, prema vratima. Jedan korak. Dva. Tri. Četiri. Iza njega, ostali oblici su dolazili - ali ne svi.

"Gdje je Edith Pritchet?" upitao je Hamilton.

"Nema je", rekla je Marsha. "Otkotrljala se natrag u - hodnik."

"U grlo", čuo se Lawsov glas.

"Mi smo mu u ustima", rekao je David Pritchet slabašno.

Toplo vlažno meso stvorovih usta uzdiglo se i gurnulo Hamiltona. Njegov pritisak izazvao je drhtaje odvratnosti u njemu; koprcajući se naprijed, ponovo je posegnuo za kvakom, koncentrirajući se na kuglicu blago svjetlucave kovine. Ovaj put ju je uspio uhvatiti; jednim jakim trzajem je skroz otvorio vrata. Oblik iza njega uzdahnu kad je noć najednom postala vidljiva. Zvijezde, ulica, tamne kuće s druge strane, drveće koje se njiše na neujednačenom vjetru... i hladan, britak zrak.

To je bilo sve. Bez upozorenja, četvrtasti otvor počeo se smanjivati. Dovratak je postao manji kad su se zidovi stisli oko njega. Samo je malen prorez ostao; poput usana, zidovi su se približili, zatvarajući otvor sasvim.

Iza njih, užegli dah po luku stvora nahrupio je iz hodnika. Jezik je pohlepno zapalacao. Zidovi su lučili pljuvačku. U tami oko Hamiltona, ljudski glasovi vrištali su u beznadnom strahu; ignorirajući ih, borio se da uvuče šake i ruke u sve manji otvor koji je bio prednja vrata. Iza njega, pod se počeo dizati. A strop se polagano i neumitno spuštao. Ritmičnom preciznošću, to dvoje se sastajalo; za trenutak će se spojiti.

"Žvače", protisnula je Marsha pokraj njega u tami.

Hamilton je navalio svom snagom. Naslanjajući rame na stisnuta vrata, gurao je, borio se, grebao i kidao mekano meso. Dronjci organske tvari ostajali su mu u rukama; zabijajući prste, iskopavao je velike komade.

"Pomozite mi!" povikao je oblicima koji su se koprcali oko njega. Bill Laws i Charley McFeyffe podigli su se iz pljuvačne sluzi i počeli očajnički grebati po vratima. Otvor se pojavio; uz pomoć Marshe i Davida Pritcheta, uspjeli su iskidati kružni otvor u mesu.

"Van", zarežao je Hamilton, gurajući svoju ženu kroz otvor. Marsha se ispružila na prednjoj verandi i otkotrljala. "Vi slijedeći", rekao je Hamilton Silvesteru. Starac je bio grubo izguran; za njim je stigao

Laws, a onda McFeyffe. Gledajući okolo, Hamilton nije vidio drugih oblika osim sebe i Davida Pritcheta. Strop i pod su se doslovno spojili; nije bilo vremena za brinuti o bilo kome drugom.

"Provlači se", progunđao je i gurnuo dječaka kroz pulsirajući otvor. Onda se, izvijajući se i drhteći, i sam provukao. Iza, u ustima stvora, strop i pod su se sasvim spojili. Jako krckanje moglo se čuti kad su se tvrde površine srele. Ponovo se začulo krckanje, i još jednom.

Gđa Pritchet, koja nije izašla, bivala je sažvakana.

Preživjeli članovi grupe okupili su se u dvorištu, na sigurnoj udaljenosti od kuće. Nitko od njih nije progovorio dok su stajali gledajući stvora kako se metodično skuplja i širi. Probavni procesi su se odvijali. Konačno, pokreti su uminuli. Posljednji drhtaj grčevite aktivnosti prošao je njime, a onda je stvor bio nepomičan.

S tupim klepetanjem, roletne na prozorima su se spustile, čineći neprozirne sjene koje su ostale visjeti.

"Zaspalo je", rekla je Marsha hladno.

Dokono, Hamilton se zapitao što će smetlari reći kad dođu pokupiti smeće. Uredna hrpica kostiju ležat će na prednjoj verandi, blistava hrpa koja će biti stručno oglodana, isisana i onda izbačena. I možda poneki gumb i kopče od kovine.

"To je to", primijetio je Laws.

Hamilton je krenuo ka kolima. "Bit će pravo zadovoljstvo ubiti je", izjavio je.

"Ne kolima", upozorio ga je Laws. "Ne možemo im vjerovati."

Zastajući, Hamilton je razmislio. "Otići ćemo pješice do njenog stana. Pokušati ću je navesti da izađe van; ako je možemo uhvatiti na otvorenom, ne ulazeći unutra..."

"Ona je već vjerojatno vani", rekla je Marsha. "Ovo će biti i protiv nje. Možda je već mrtva; možda ju je njena stambena zgrada proždrala čim je ušla unutra."

"Ona nije mrtva", istaknuo je Laws podrugljivo. "Ili mi ne bismo bili ovdje."

Iz mračnih sjena pokraj garaže, tanka prilika se pojavila. "To je točno", rekla je tihim, bezbojnim glasom. Poznatim glasom. "Još sam živa."

Iz svog unutarnjeg džepa, Hamilton je izvadio četrdesetpeticu. Dok su mu prsti nastojali otkočiti pištolj, bizarna pomisao pala mu je na pamet. Nikad u životu nije koristio pištolj - niti ga čak ni vidio. U

stvarnom svijetu, on nije posjedovao četrdesetpeticu. Pištolj se pojavio sa svijetom gđice Reiss; bio je dio njegove ličnosti i postojanja u ovoj surovoj, patološkoj izmišljotini.

"Pobjegli ste?" pitao je Bill Laws gđicu Reiss.

"Imala sam dovoljno pameti da ne idem gore", uslijedio je njen odgovor. "Shvatila sam što ste planirali čim sam kročila na tepih u predvorju." U glasu gđice Reiss naslućivao se prizvuk bjesomučnog likovanja. "Niste onako lukavi kao što ste mislili."

"Moj Bože", rekla je Marsha. "Ali mi nikad..."

"Pokušat ćete me ubiti, zar ne?" upitala je gđica Reiss. "Svi vi, cijela grupa. Već ste neko vrijeme u dosluhu, zar ne?"

"To je istina", najednom je priznao Laws. "Zbilja jeste."

Gđica Reiss se šuplje nasmiješila. "Znala sam. I ne bojite se to otvoreno priznati, zar ne?"

"Gđice Reiss", rekao je Hamilton. "Naravno da kujemo zavjeru da vas ubijemo. Ali ne možemo. Nema tog ljudskog bića u ovom suludom svijetu koje bi vam moglo skinuti i vlas s glave. Ovu užasi koje ste vi izmislili su ono što..."

"Ali", prekinula ga je gđica Reiss, "vi niste ljudska bića."

"Što?" začudio se Artur Silvester.

"Naravno da niste. Znala sam to čim sam vas vidjela, onog prvog dana u Bevatronu. Zato ste svi preživjeli pad; bio je to očit pokušaj da me se izvuče tamo van i gurne u smrt. Ali ja nisam poginula." Gđica Reiss se nasmiješila. "Imam ja neke svoje resurse."

Veoma polagano, Hamilton je rekao: "Ako nismo ljudska bića, što smo onda?"

U tom trenu Bill Laws se pomakao. Poletjevši s mokre trave, obrušio se pravo na malu, mršavu priliku Joan Reiss. Razmotana krila, prašnjava i nalik pergamentu, lepetala su i šuštala u noćnoj tami. Naciljao je savršeno točno; bio je na njoj prije nego što se stigla pomaknuti ili uzviknuti.

Ono što je izgledalo kao ljudsko biće bilo je zglavkarsko, hitinozno stvorenje koje je zujalo i vibriralo dok se omatalo oko slabašno branećeg tijela gđice Reiss. Izduženi stražnji segment stvorenja izvio se; oštrim ubodom, probilo je ženu, držalo svoj otrovni rep duboko u njenom tijelu neko vrijeme a onda ga, zasićeno, izvuklo. Postupno, čeprkajuća i škljocajuća kliješta stvorenja su je ispustila. Ljuljajući se, gđica Reiss se srušila na ruke i koljena i legla ošamućeno uzdišući, lica zabijenog u mokru travu.

"Otpuzat će", rekao je Artur Silvester brzo. Trčeći naprijed, skočio je na smežurano tijelo i okrenuo ga. Žurno, učinkovito, štrcao je brzosušeći cement u neprekidnoj crti oko njenih koščatih bokova; okrećući je, čvrsto ju je upleo u debelu mrežu čvrstih niti. Kad je završio, izduženi kukac koji je bio Bill Laws dograbio ju je svojim kliještima; podupirući slabački drhtavu čahuru, držao ju je na mjestu dok je Silvester ispredao dugu nit i prebacivao je preko grane najbližeg stabla. Za tren, poluparalizirana prilika Joan Reiss ležala je glavom nadolje u vreći gumastih niti, očiju staklastih, usta poluotvorenih, blago se ljulajući na noćnom vjetru.

"To bi je trebalo držati", rekao je Hamilton zadovoljno.

"Drago mi je što ste je ostavili živu", rekla je Marsha gorljivo. "Možemo se polako pobrinuti za nju... Ne može nam ništa."

"Ali je moramo na kraju ubiti", istaknuo je McFeyffe. "Nakon što se naužívamo."

"Ubila je moju majku", rekao je David Pritchet visokim, drhtavim glasom. Prije nego što ga je itko od njih mogao uhvatiti, pojurio je naprijed i skočio na zaljuljanu čahuru. Šireći izduženu cijev za hranjenje, razmaknuo je niti čahure, poderao ženinu suknju, i pohlepno izbušio njeno blijedo meso. Veoma skoro, bio je duboko zariven u tekućine njenog tijela. Nakon nekog vremena pustio se natrag na zemlju, nabrekao i zasićen, ostavljajući za sobom usahlu, sasušenu ljušturu.

Ljuštura je još bila živa, ali je brzo umirala. Bolom zamućene oči slijepo su gledale dolje u njih. Joan Reiss više ništa nije shvaćala; ostala je samo mutna, neodređena iskra ličnosti. Članovi grupe gledali su s iščekivanjem, svjesni da protiču posljednje sekunde njene agonije.

"Zaslužila je", rekao je Hamilton oklijevajuće. Sad kad je posao obavljen, pojavile su mu se sumnje.

Pored njega, visoki, segmentirani hitinozni kukac koji je bio Bill Laws klimnuo je suglasno. "Naravno da jest." Njegov glas bio je visoka, zujeća škripa. "Pogledaj što je napravila s Edith Pritchet."

"Bit će dobro izići iz ovog svijeta", rekla je Marsha. "Natrag u naš vlastiti svijet."

"I u naše vlastite oblike", dodao je Hamilton, bacajući nelagodan pogled na Arthura Silvestera.

"Što misliš time?" pitao je Laws.

"On ne razumije", rekao je Silvester s prizvukom hladne zabavljenosti. "Ovo jesu naši oblici, Hamiltone. Ali se nisu pojavljivali prije." Dodao je: "Barem ne tamo gdje ste ih mogli vidjeti."

Laws se krto nasmijao. "Slušaj ti njega. Slušaj što on misli. Hamiltone, baš si zanimljiv."

"Možda bismo trebali vidjeti što još on misli", predložio je Arthur Silvester.

"Hajdemo ga gledati", složio se Laws. "Hajdemo mu prići blizu da možemo vidjeti što ima za reći. Hajdemo ustanoviti što on može."

Užasnut, Hamilton je rekao: "Ubijte je i da završimo s tim - vi ste dio njenog ludila a ni ne znate to."

"Pitam se koliko brzo on može trčati", nagađao je Arthur Silvester, polako prilazeći Hamiltonu.

"Drži se dalje od mene", rekao je Hamilton, posežući za svojim pištoljem.

"I njegova žena", rekao je Silvester. "Hajdemo i nju obraditi."

"Hoću je", rekao je David Pritchet pohlepno. "Dajte je meni. Možete mi je držati ako hoćete. Možete je spriječiti da se pokuša..."

Viseći nijemo u svojoj čahuri, gđica Reiss je tiho umrla. I, bez zvuka, svijet oko njih izdahnuo je u nasumične čestice.

Slab od olakšanja, Hamilton je privukao mutni oblik svoje žene sebi i stajao grleći je. "Hvala Bogu", rekao je. "Izašli smo odatle."

Marsha se čvrsto stisnula uz njega. "Bilo je baš na vrijeme, zar ne?" Lelujave sjene lebdjele su oko njih; strpljivo, Hamilton je čekao. Pred njima je bio bol, kad se pojave na otpadom posutom betonskom podu Bevatrona. Svi su oni bili ozlijeđeni; uslijedit će period patnje i polaganog oporavka, dugi prazni dani u bolnici. Ali će biti vrijedno toga. Itekako vrijedno.

Sjenke su se razišle. Nisu bili u Bevatronu.

"Idemo opet", rekao je Charley McFeyffe jetko. Ustao je s vlažnog travnjaka i stajao stežući ogradu verande.

"Ali to ne može biti", rekao je Hamilton zaglupljeno. "Nije ih više ostalo. Sve smo ih prošli."

"Nisi u pravu", rekao je McFeyffe. "Žalim, Jack. Ali rekao sam ti. Upozoravao sam te na nju a ti nisi htio čuti."

Parkirana na pločniku pred Hamiltonovom kućom bila su zlokobna crna kola. Vrata su se otvorila; sa stražnjeg sjedišta izišla je ogromna gegajuća prilika koja je zakoračila brzim korakom preko mračnog dvorišta i prema Hamiltonu. Iza nje su pristizali krupni ljudi smrknutih lica u kaputima i šeširima, ruku prijeteće nabijenih u džepove.

"Tu si dakle", progunđao je korpulentni čovjek. "Dobro, Hamiltone. Pođi s nama."

U početku ga Hamilton nije prepoznao. Čovjekovo lice bila je masa tjestastog mesa, nagrđena slabom bradom i ružnim malim očima uraslim duboko u salo. Njegovi prsti, kad su grubo dohvatili Hamiltonovu ruku, bili su mesnate kandže; odavao je gadan miris užegle, ali skupe kolonjske vodice i - krvi.

"Zašto nisi došao na posao danas?" progunđao je debeli čovjek. "Žao mi te je, Jack. Poznavao sam tvog oca."

"Doznali smo za piknik", dodao je jedan od tvrtkinih grubijana.

"Tillingforde", rekao je Hamilton zbunjeno, "jeste li to zbilja vi?"

S ružnim cerekom, doktor Guy Tillingford, pregojeni, krvlju umrljani kapitalist, okrenuo se i krenuo ka svom parkiranom Cadillacu. "Povedite ga", naredio je svojoj bandi grubijana. "Moram se vratiti u laboratorij Epidemic Development Agency. Imamo neke nove bakterijske otrove koje želimo isprobati. On će biti dobar za pokuse."

15

Smrt se krila u hladnoj noćnoj tami. U mraku pred njima, veliki korodirani organizam je umirao. Slomljen i razbijen, zgužvani oblik bolno je ispuštao tjelesnu tekućinu na rubnik i pločnik; oko njega se formirala šireća lokva sjajne vlage koja je grgotala.

Na tren Hamilton nije uspio shvatiti što je to. Oblik je na tren zadrhtao kad se prevrnuo na bok. Zvjezdana svjetlost je slabašno pulsirala iz njegovih razbijenih prozora. Poput trulog drveta, ispupčena oplata kola se ugnula i kolabirala. Dok je gledao, hauba se raspukla poput jajeta; zahrđali dijelovi su popadali iz nje i rasuli se, napola potonuli u lokvi maziva, vode i benzina i ulja za kočnice.

Na trenutak, treptaj čvrstine prešao je masivnim oblikom kola. Tada su, uz protestirajuće stenjanje, ostaci motora propali kroz korodirane nosače i na pločnik. Blok motora slomio se na pola i počeo polagan, metodičan raspad na otupjele čestice.

"Pa", rekao je Tillingfordov šofer rezignirano, "i to je otišlo."

Smrknuto, Tillingford je gledao olupinu koja je bila njegov Cadillac. Postupno, bijesna ogorčenost ga je vidno obuzimala. "Sve se raspada", rekao je. Zlobno, šutnuo je ostatke kola; Cadillac se još slegnuo u bezobličnu hrpu kovine koja se stopila s noćnim sjenama.

"To neće ništa koristiti", istaknuo je jedan od njegovih ljudi. "Mogao bi ga baš i ostaviti na miru."

"Imat ćemo problema da se vratimo u postrojenje", rekao je Tillingford, otresajući ružne kapi ulja sa svoje nogavice. "Na putu nam je jedna radnička četvrt."

"Možda su stavili barikade na cestu", složio se njegov šofer. U polumraku, tvrtkine grubijane nije se moglo razlikovati međusobno; Hamiltonu je svaki od njih bio neodređeni, krupni div vidljivo njemačkog podrijetla, s brutalnim i bezosjećajnim licem.

"Koliko ljudi imamo ovdje?" pitao je Tillingford.

"Trideset", stigao je odgovor.

"Bolje da upalimo baklju", predložio je drugi tvrtkin grubijan, ne

posebno uvjerljivo. "Previše je mračno da ih vidimo kad krenu."

Gurajući se do doktora Tillingforda, Hamilton je rekao oštro: "Je li sve ovo ozbiljno? Da li vi ljudi stvarno vjerujete..."

Prekinuo je, kad je jedna cigla udarila u ostatke Cadillaca. Daleko u gustoj tmini, nejasni oblici su trčali i skrivali se.

"Vidim", rekao je, ispunjen užasom. I time što je shvatio.

"O moj Bože", rekla je Marsha tiho. "kako možemo to preživjeti?"

"Možda i nećemo", rekao je Hamilton.

Druga cigla je prozviždala kroz tamu. S drhtajem straha, Marsha se izmakla i otišla iza Hamiltona. "Skoro me pogodila. Mi smo točno u sredini; oni će se poubijati baš ovdje."

"Šteta što vas nije pogodila", rekla je Edith Pritchet. "Onda bismo se izvukli iz ovog."

Zapanjena, Marsha je očajno uzviknula. Oko nje, tvrda, nesuosjećajna lica grupe bila su upadljivo bijela na jakom svjetlu tvrtkine baklje. "Vi svi to vjerujete. Mislite da sam ja - komunist."

Tillingford se brzo okrenuo. Skoro histeričan užas pojavio se na njegovom brutalnom, dekadentnom licu. "Točno; zaboravio sam. Svi ste vi bili na partijskom pikniku."

Hamilton je počeo to poricati. Onda ga je umor svladao. Kakve je to veze imalo? Vjerojatno su, u ovom svijetu, oni bili na komunističkom pikniku, skupu Progresivne stranke sa narodnim plesovima, pjesmama republikanske Španjolske, parolama i govorima i peticijama. "Pa", rekao je blago svojoj ženi, "dug smo put prošli. Kroz tri svijeta da dođemo dovde."

"Što misliš pod tim?" oklijevala je Marsha.

"Volio bih da si mi rekla."

Njene oči su zaplamtjele. "Zar mi ni ti ne vjeruješ?" U tami, njena vitka, blijeda ruka jurnula je naviše; žareći bol ošinuo mu je obraz i rasprsnuo se u iskre. Tada, skoro istog trena, ogorčenje je isteklo iz nje. "Nije istina", rekla je beznadno.

Trljajući svoj natekli, bolni obraz, Hamilton je rekao: "Mada je to zanimljivo. Rekli smo da nećemo znati dok god ne možemo ući ljudima u um. Pa, evo nas tu. Bili smo u Silvesterovom umu; bili smo u umu Edith Pritchet; bili smo u bolesnom umu gđice Reid..."

"Ako je ubijemo", rekao je Silvester hladno, "izaći ćemo odavde."

"Natrag u naš svijet", rekao je McFeyffe.

"Držite se dalje od nje", upozorio ih je Hamilton. "Držite ruke podalje od moje žene."

Oko njih stajao je uzani, neprijateljski raspoloženi krug grupe. Neko vrijeme se nitko od njih nije pomakao; šest likova bilo je ukočeno od napetosti, s rukama zategnutim uz tijelo. Tada je Laws slegnuo ramenima i opustio se. Okrećući leđa polako je otišao. "Zaboravite", rekao je preko ramena. "Neka se Jack pobrine za nju. Ona je njegov problem."

Marsha je počela disati ubrzanim, plitkim udisajima. "Ovo je tako prokleto užasno... ne razumijem." Potišteno je odmahnula glavom. "Jednostavno nema smisla."

Još kamenja palo je oko njih. U uskovitlanim sjenama, čuli su se zvuci, tihi i ritmični, jačajući dok nisu postali klicanje izdaleka. Tillingford je, s okrutnim i gorkim izrazom na debelom licu, stajao i osluškivao.

"Čuješ ih?" rekao je Hamiltonu. "Tamo su vani. Kriju se u tami." Njegovo grubo lice iskrivilo se u grč odvratnosti. "Zvijeri."

"Doktore", pobunio se Hamilton, "nemoguće je da vjerujete u ovo. Vi morate znati da ovo niste vi."

Ne gledajući u njega, Tillingford je rekao: "Idi se pridruži tvojim crvenim prijateljima tamo vani."

"Stvari tako stoje?"

"Ti si komunist", rekao je Tillingford ravnim glasom. "Tvoja žena je komunist. Vi ste ljudsko smeće. Za vas nema mjesta u mom postrojenju, nema mjesta u poštenom ljudskom društvu. Gubite se van i ostanite van!" Nakon jednog trena dodao je: "Vratite se na svoj komunistički piknik."

"Hoćete li se vi boriti?"

"Naravno."

"Zbilja ćete početi pucati? Ubit ćete one ljude tamo vani?"

"Ako ih ne ubijemo", rekao je Tillingford logično, "oni će ubiti nas. Tako stvari stoje; nije to moja krivnja."

"Ovo ne može potrajati", rekao je Laws zgađeno Hamiltonu. "Oni su loši glumci u jeftinom komunističkom igrokazu. Ovo je slaba parodija - Život u Americi. Možeš prokleto zamalo vidjeti stvarni svijet kako se nazire ispod."

Najednom se začuo isprekidani rafal. Na krovovima obližnjih kuća, radnici su tiho montirali mitraljez. Oblačići sive cementne prašine

dizali su se dok se crta metaka približavala. Tillingford se nespretno bacio na ruke i koljena iza olupine svog Cadillaca. Njegovi ljudi, saginjući se i trčeći, počeli su uzvraćati vatru. Ručna granata bačena je iz tame; Hamilton se pogrbio, zaljuljavši se od udara eksplozije kad je stup razbuktavajućeg plamena suknuo pekući mu oči i lice. Kad se sve sleglo, duboki krater širio se pred njim, napola pun otpada. Nekoliko Tillingfordovih ljudi moglo se uočiti među krhotinama, tijela izobličenih u nemoguće položaje.

Dok je Hamilton tupo promatrao njihovo slomljeno grčenje, Laws mu je rekao na uho: "Čine li ti se poznati? Pogledaj bolje."

U ustalasanoj tmini Hamilton nije mogao jasno razaznati prizor. Ali jedna od slomljenih, nepomičnih prilika imala je poznat izgled. Zbunjen, buljio je u nju. Tko je bila ta osoba ispružena među otpadom eksplozije, napola zakopana komadima razrovanog pločnika i još pušećim grudvama pepela?

"To si ti", rekao je Laws tiho.

I bio je. Mutni obrisi stvarnog svijeta lelujali su i povlačili se, vidljivi iza te uobličene maštarije. Kao da je tvorac prizora oko njih stekao neke temeljne dvojbe. Otpadom posuti pločnik nije bio ulica; bio je to pod Bevatrona. Tu i tamo ležali su ostali poznati likovi. Lagano se pomičući, počinjali su oživljavati.

Među zadimljenim ruševinama, nekoliko tehničara i medicinskih radnika pažljivo je napredovalo centimetar po centimetar. Birali su gdje će stati, krećući se ubojito sporo, pazeći da se ne izlažu. Spuštajući se sa obližnjih kuća, krišom su stizali na razrovanu ulicu... da li je to bila ulica? Sada se činila više kao zidovi Bevatrona, i sigurnosne staze koje su vodile do poda. A crvene trake oko ruku radnika izgledale su više kao trake Crvenog križa. Zbunjen, Hamilton je odustao od pokušavanja da razluči kolaž mjesta i oblika.

"Neće dugo potrajati", rekla je gđica Reiss tiho. Sa raspadom njenog svijeta ponovo se pojavila, točno kao i prije, u dugom samtenom kaputu, noseći svoje uobičajene naočale od kornjačevine i stišćući svoju dragocjenu torbicu. "Ova trenutna urota nije baš uspješna. Ni blizu tako dobro konstruirana kao prethodna."

"Prethodna vam je bila uvjerljiva?" upitao je Hamilton ledeno.

"O, da. U početku sam skoro bila zavarana. Mislila sam..." gđica Reiss nasmiješila se s fanatičnom snagom. "Tako lukavo izvedeno, zbilja. Skoro sam pomislila da je to moj svijet. Ali, naravno, kad sam krenula u predvorje moje zgrade, shvatila sam istinu. Kad sam našla uobičajena prijeteća pisma na stolu u hodniku."

Drhteći i klečeći pored svog muža, Marsha je rekla: "Što nije u redu s ovim? Sve izgleda tako mutno."

"Neće još dugo", rekla je gđica Reiss odsutno.

U ekstazi nade, Marsha je grčevito stegla svog muža. "Neće? Probudit ćemo se?"

"Možda", odgovorio je Hamilton. "Neki to kažu."

"To je - divno."

"Je li?"

Panika joj je prešla licem. "Naravno da jeste. Mrzim ovo mjesto - ne mogu ga podnijeti. Tako je - bizarno. Tako gadno i odvratno."

"Pričat ćemo o tome kasnije." Njegova pažnja bila je usredotočena na Tillingforda; krupni kapitalistički gazdun je okupio svoju bandu grubijana i govorio im tihim, odmjerenim glasom.

"Ti razbijači", rekao je Laws tiho, "nikako nisu još gotovi. Prije nego što izađemo odavde, vidjet ćemo tuču."

Tillingford je završio sa raspravom. Pokazujući palcem na Lawsa, rekao je: "Objesite ga. To je jedan sklonjen s puta."

Laws se prazno nasmiješio.

"Još jedan crnja će biti linčovan. Kapitalisti to stalno rade."

Hamilton se skoro glasno nasmijao od nevjerice. Ali Tillingford je zbilja to mislio; bio je smrtno ozbiljan.

"Doktore", rekao je Hamilton tupo, "ovo postoji samo zato što Marsha vjeruje u to. Vi, sva ova borba, cijela ta maloumna fantazija - ona već pušta da se raspadne. Nije stvarno - to je njena iluzija. Slušajte me!"

"I ovog crvenog", rekao je Tillingford umorno. Obrisao je svoje zakrvavljeno, zamazano čelo svilenom maramicom. "I ovu crvenu fuficu. Polijte ih benzinom kad se prestanu trzati. Volio bih da smo ostali u postrojenju. Tamo smo bili sigurni, barem neko vrijeme. I mogli smo napraviti bolji plan obrane."

Poput utvarnih sjenki, radnici su puzali preko ruševina. Još granata je eksplodiralo; zrak je otežao od nejasnih komada pepela i odlomaka otpada koji su nijemo padali.

"Pogledajte", rekao je David Pritchet zapanjeno.

Preko mračnog noćnog neba oblikovala su se velika slova. Mutne, maglovite svijetleće mrlje koje su se postupno rascvale u riječi. Već djelomično raspadnute parole utjehe, drhtavo ispisane po crnoj

praznini, upućene njima.

Mi Dolazimo.

Držite Se.

Borci Mira.

Ustajte.

"Veoma utješno", rekao je Hamilton zgađeno.

Iz tame, ritmičko klicanje dopiralo je sve jače. Hladni vjetar nosio je fraze izvikivanih pjesama polusakrivenoj grupi. "Možda će nas još i spasiti", rekla je gđa Pritchet nesigurno. "Ali one užasne riječi tamo gore... od njih se osjećam tako čudno."

Tu i tamo, Tillingfordovi ljudi su se kretali, skupljajući otpad, kupeći razne stvari, izgrađujući utvrđene položaje. Skoro izgubljeni u uskovitlanim oblacima magle i dima, bili su samo mutno vidljivi. Tu i tamo bi bilo svijetljeno neko grubo koščato lice, koje bi na tren izbilo na vidjelo i opet utonulo u mutnu tminu. Na koga su ga podsjećali? Hamilton se pokušao sjetiti. Natučeni šeširi, slomljeni nosevi...

"Gangsteri", podsjetio ga je Laws. "Gangsteri iz Chicaga tridesetih."

Hamilton je klimnuo glavom. "To je to."

"Sve po knjizi. Mora da ju je savršeno zapamtila."

"Ostavi nju na miru", rekao je Hamilton ne baš uvjerljivo.

"Što je slijedeće?" rekao je Laws ironično skupljenoj prilici Marshe Hamilton. "Kapitalistički banditi postaju ludi od očaja? Je li to to?"

"Već izgledaju očajno", komentirao je Arthur Silvester na svoj neveseli način.

"Izgledaju tako neprijatno", zatreptala je gđa Pritchet plašljivo. "Nisam ni znala da takvi ljudi postoje."

U tom trenutku, jedna od plamenih parola na nebu je eksplodirala. Komadi goruće riječi zasuli su ih, paleći hrpe otpada. Psujući, lupajući po svojoj odjeći, Tillingford se nevoljko povlačio; komad padajućeg otpada spustio se na njega, zapalivši mu kaput. Njemu zdesna, njegova grupa tvrtkinih grubijana bila je poluzakopana pod ogromnim, svijetlećim portretom Bulganjina koji se otkinuo s neba i pao ravno na njih.

"Živi zakopani", rekao je Laws zadovoljno.

Sada je još riječi padalo. Ogromni bukteći Mir se spustio na Hamiltonovu urednu kućicu; krov je bio u plamenu, kao i garaža i okvir za sušenje rublja. Potišteno, gledao ju je kako bukti i šalje plamene jezike visoko u noć. Nije bilo odgovora u obliku zavijanja sirena iz mračnog grada; ulice i kuće su se nijemo protezale, zatvorene i neprijateljske prema paležu.

"Dobri Bože", rekla je Marsha uplašeno. "Mislim da će se ona velika Koegzistencija otkačiti."

Šćućuren među svojim ljudima, Tillingford je izgubio kontrolu nad situacijom. "Bombe i meci", ponavljao je, uvijek iznova, tihim monotonim glasom. Samo je nekoliko od njegove bande grubijana preživjelo. "Bombe i meci neće ih zaustaviti. Počeli su marširati."

U treptavoj tami, niz prilika se pomicao naprijed. Pjevajuće klicanje preraslo je u orgiju grozničavog uzbuđenja; mračno i grubo, širilo se, prethodeći namrgođenim ljudima koji su se probijali kroz goruće hrpe otpada.

"Hajdemo", rekao je Hamilton. Hvatajući mlitavu ruku svoje žene, brzo ju je odveo u kaos obračuna oko njih.

Nalazeći put instinktivnim sjećanjem, Hamilton je poveo suprugu oko njihove goruće kuće, duž cementne staze i u stražnje dvorište. Dio ograde je izgorio i raspao se; vukući Marshu za sobom, progurao se kroz zadimljene ugarke i u tamno dvorište s druge strane. Kuće su bile neprozirni oblici koji su se zlokobno uzdizali. Tu i tamo, pred njima bi se ukazala prolazna vizija trčećih ljudi; bezličnih, zamjenljivih radnika koji tiho idu ka popršću borbe. Postupno, oblici i zvuk pucnjave su nestali. Pucketanje vatre se povuklo. Izišli su iz neposrednog područja bitke.

"Čekajte." Laws i McFeyffe pojavili su se iza njih, zadihani. "Tillingford je pobjesnio", prodahtao je Laws. "Bože, kakav metež."

"Ne mogu povjerovati", promrmljao je McFeyffe, čije je debelo lice bilo sjajeće i iskrivljeno u grimasu. "Spustili su se na sve četiri. Zamazani prašinom i krvlju. Bore se poput životinja."

Ispred njih, svjetla su treptala i sjajila.

"Što je to?" upitao je Laws sumnjičavo. "Bolje da se držimo dalje od glavne špice."

Bila je to poslovna oblast Belmonta koja se širila pred njima. Ali ne onakva kakvu su pamtili.

"Pa", rekao je Hamilton zajedljivo, "trebali smo to očekivati."

Bila je to raširena sumnjiva četvrt koja je treptala i svijetlila u tami noći. Otrcane, zapuštene trgovine uzdizale su se poput otrovnih gljiva, ružne i uočljive. Barovi, bilijar saloni, kuglane, kuće prostitucije, trgovine oružja... a iz svega je dopirala prodorna buka. Glasna galama američkog jazza izlazila je iz zvučnika montiranih iznad šarenih fliper-salona. Neonski znaci su blještali i treptali. Naoružani vojnici besciljno su lutali, prevrćući drugorazredni asortiman u tom trošnom prostranstvu moralnog posrnuća.

U izlogu jedne trgovine, Hamilton je vidio čudan prizor. Nizovi noževa i pištolja bili su izloženi na luksuznoj podlozi.

"Zašto da ne?" rekao je Laws. "Komunistička predstava Amerike - gangsterski gradovi, puni nasilja i zločina."

"I ruralne oblasti", rekla je Marsha neveselo. "Indijanci, divljačka ubojstva i linčovanja. Banditi, masakri, krvoproliće."

"Izgleda da si sasvim dobro informirana", primijetio je Laws.

Potištena, očajna, Marsha je sjela na rubnik.

"Ja ne mogu dalje", obavijestila ih je.

Tri muškaraca stajala su nespretno, ne znajući što da rade.

"Hajde", rekao joj je Hamilton grubo. "Smrznućeš se."

Marsha nije rekla ništa. Drhteći, pogrbila se, oborenog lica, ruku stisnutih, tijela malog i krhkog naspram hladnoće.

"Bolje da je uvedemo negdje pod krov", rekao je Laws. "Možda u jedan od onih restorana."

"Nema smisla nastaviti dalje", rekla je Marsha svom mužu. "Ima li?"

"Pretpostavljam da nema", odgovorio je on jednostavno.

"Nije te briga da se vratimo."

"Ne."

"Ima li išta što bih ja mogla reći?"

Hamilton je, stojeći iza nje, pokazao svijet oko njih. "Mogu ga vidjeti; to bi bilo sve što je tu."

"Žao mi je", rekao je McFeyffe nezgrapno.

"Nisi ti kriv", odgovorio je Hamilton.

"Ali se osjećam odgovorno."

"Zaboravi." Saginjući se, Hamilton je stavio ruku na drhtavo rame svoje žene. "Hajdemo, dušo. Ne možeš ostati ovdje."

"Čak ni ako se nema gdje drugdje otići?"

"Točno. Čak i ako nema drugog mjesta. Čak i ako smo došli do kraja svijeta."

"Što vi jeste", prokomentirao je Laws brutalno.

Hamilton nije imao što odgovoriti. Saginjući se, snažno je povukao svoju ženu na noge. Bezvoljno mu je dopustila da je vuče. U hladnoći i tami, ona je bila nimalo impozantan skup materije koji ga je poslušno slijedio. "Čini se kao da je bilo davno", razmišljao je Hamilton, držeći je za ruku. "Onaj dan kad smo se sreli u predvorju i rekao sam ti da me pukovnik T. E. Edwards traži."

Marsha je klimnula.

"Dan kad smo posjetili Bevatron."

"Samo pomisli", rekao je McFeyffe grubo, "da ga niste posjetili, nikad ne bi saznao."

Restorani su bili preraskošni, previše upadljivi. Uniformirani poslužitelji su se klanjali do zemlje, štakorolika služinčad koja je trčala oko kitnjastih stolova. Hamilton i njegova grupa lutali su besciljno, bez nekog posebnog odredišta na umu. Pločnici su bili skoro napušteni; tu i tamo bi neki otrcani lik prošao pored njih, pogurena prilika zgrbljena na vjetru.

"Jahta?" rekao je Laws beživotno.

"Što?"

"Jahta." Laws je klimnuo prema osvijetljenom izlogu koji se protezao cijelim blokom. "Mnogo jahti. Hoćeš kupiti jednu?"

U drugim izlozima, skupocjena krzna i nakit bili su izloženi. Parfemi, uvozna hrana... i vječiti rokoko restorani s klanjajućom poslugom i luksuzno uređeni. Povremene grupice otrcanih ljudi i žena stajale su gledajući unutra, bez sredstava da bilo što kupe. Jednom su, idući sumorno ulicom, prošla kola s upregnutim konjem. Pozadi na kolima, obitelj tupih očiju je stiskala svoju mizernu imovinu.

"Izbjeglice", zaključio je Laws. Iz sušom izgladnjelog Kansasa. Iz Pojasa prašine. Sjećaš se?"

Pred njima se pritezala ogromna četvrt crvenih svjetala.

"Pa", uskoro je rekao Hamilton, "što kažete?"

"Što imamo izgubiti?" složio se Laws, "otišli smo koliko smo god dalje mogli; nije ništa ostalo."

"Mogli bismo se baš i zabaviti", promrmljao je McFeyffe. "Dok još možemo. Prije nego što se ova čudovišna ruševina sasvim raspadne."

Bez riječi, njih četvoro krenulo je ka gomili blještavih neonskih znakova, reklama za pivu, treštećih truba i lepršajućih, pocijepanih tendi. Prema starom, dobro znanom Safe Harboru.

Umorna i zahvalna, Marsha je klonula za stol u kutu. "Fino je", komentirala je. "Lijepo i toplo."

Hamilton je stajao upijajući mutnu prijaznost prostorije, izgužvanu udobnost naslaganih pepeljara, zbirki praznih boca od pive, tihi cilik jukeboxa. Safe Harbor se nije promijenio. Za šankom je sjedila uobičajena grupa radnika, likova praznih lica nagnutih nad svoje pive. Drveni pod bio je posut čikovima. Barmen, koji je opušteno brisao površinu šanka prljavom krpom, klimnuo je McFeyffeu kad su njih trojica posjedali oko Marshe.

"Dobro je što nisam više na nogama", uzdahnuo je McFeyffe.

"Svi hoće pive?" pitao je Laws. Potvrdno su klimnuli i on je otišao do šanka.

"Daleko smo došli", rekla je Marsha usiljeno, skidajući kaput. "Ne vjerujem da sam prije bila ovdje."

"Vjerojatno nisi", složio se Hamilton. "Je li ovo mjesto gdje zalaziš?"

"Ovdje smo svi zalazili na pivu. Kad sam radio za pukovnika Edwardsa."

"Oh", rekla je Marsha. "Sad se sjećam. Spominjao si ga."

Noseći četiri boce pive Golden Glow, Laws se vratio i pažljivo sjeo. "Poslužite se", rekao im je.

"Primjećujete li nešto?" rekao je Hamilton, pijuckajući svoju pivu. "Pogledajte klince."

Tu i tamo u mračnim zakucima bara bili su tinejdžeri. Fasciniran, promatrao je mladu djevojku, svakako ne stariju od četrnaest godina, kako dolazi do bara. To je bilo novo; toga se nije sjećao. U stvarnom svijetu... činilo se daleko iza njih. A ipak, ta komunistička maštarija kolebala se oko njega, bez čvrstine i nejasna. Šank, redovi boca i čaša, protezali su se u nejasnu mrlju. Pijana mladež, stolovi, hrpe pivskih boca, izblijedili su u mutnu tamu; nije mogao vidjeti stražnji dio prostorije. Poznati crveni neonski znakovi Muški i Ženski nisu bili vidljivi.

Žmirkajući, pokrio je oči i zavirio. Daleko, iza stolova i mušterija, bila je neodređena pruga crvenog svjetla. Jesu li to bili znakovi?

"Što tamo piše?" upitao je Lawsa pokazujući.

Mičući usnama, Laws je rekao: "Izgleda kao Izlaz za nuždu." Nakon jednog trena je dodao: "To piše na zidu Bevatrona. Za slučaj požara."

"Meni prije izgleda kao Muški i Ženski", rekao je McFeyffe. "To je prije oduvijek pisalo."

"Navika", rekao mu je Hamilton.

"Zašto oni klinci piju?" pitao je Laws, "i uzimaju drogu. Pogledaj ih - imaju travu tamo, vraški sigurno."

"Koka-kola, droga, piće, seks", rekao je Hamilton. "Moralno posrnuće sustava. Vjerojatno rade u rudnicima uranija." Nije mogao prikriti gorčinu u svom glasu. "A kad odrastu postati će gangsteri i nositi skraćene sačmarice."

"Gangsteri iz Chicaga", naglasio je Laws.

"Onda u vojsku da kolju seljake i pale im kolibe. Takav je sustav koji imamo; takva je ovo vrsta zemlje. Rasadnik za gangstere i izrabljivače." Okrećući se svojoj ženi rekao je: "Je li tako, dušo? Klinci se drogiraju, kapitalisti krvavih ruku, gladne skitnice koje prevrću po kantama za smeće..."

"Evo stiže tvoja prijateljica", rekla je Marsha tiho.

"Moja?" Iznenađen, Hamilton se sumnjičavo okrenuo na svojoj stolici.

Žureći kroz sjene prema njima pojavila se vitka, gipka plavuša, rastvorenih usana, kose koja se kovrčala na ramenima. Prvo je nije prepoznao. Nosila je bluzu sa uzicom, nisko krojenu i izgužvanu. Lice joj je sjajilo od slojeva šminke. Njena tijesna suknja imala je prorez skoro do bedara. Nije nosila čarape i na bosim nogama su joj bile nečiste mokasine s niskom petom. Grudi su joj bile ogromne. Kad je stigla do stola, obavio ga je oblak parfema i topline... kompliciranа mješavina mirisa koja je prizvala isto tako kompliciranа sjećanja.

"Haj", rekla je Silky tihim, promuklim glasom. Naginjući se nad njega, ovlaš mu je usnama dodirnula sljepoočnicu. "Čekala sam te."

Ustajući, Hamilton joj je ponudio stolicu. "Sjedi."

"Hvala." Sjedajući, Silky je pogledala oko stola. "Zdravo, gđo Hamilton", rekla je Marshi. "Zdravo, Charley. Zdravo, g. Lawse."

"Mogu li vas pitati nešto?" rekla je Marsha zajedljivo.

"Svakako."

"Koju veličinu grudnjaka nosite?"

Neizvještačeno, Silky je povukla bluzu nadolje dok njene veličanstvene grudi nisu bile sasvim otkrivene. "Da li vam je to dovoljan odgovor?" pitala je. Nije nosila grudnjak.

Pocrvenjevši, Marsha se povukla. "Da, hvala."

Gledajući s očitim divljenjem u djevojčina izražena, skoro mistično uzdignuta prsa, Hamilton je rekao: "Pretostavljam da je grudnjak kapitalistički trik, smišljen da zavara mase."

"Kad spominjemo mase", rekla je Marsha kolebljivo, ali prizor ju je lišio pravog duha.

"Mora da vam je teško naći stvari koje vam ispadnu", rekla je Silky.

"U komunističkom društvu", rekao je Laws, "proletarijatu nikad ništa ne ispada."

Silky se odsutno nasmiješila. Dodirujući svoje grudi dugim, uzanim prstima, sjedila je neko vrijeme zamišljeno. Tada je, slegnuvši ramenima, podigla bluzu, poravnala rukave, i prekrižila ruke na stolu. "Što ima novo?"

"Velika bitka tamo kod nas", rekao je Hamilton. "Krvoželjni vampir Wall Streeta protiv herojskih, bistrookih, raspjevanih radnih ljudi."

Silky ga je nesigurno odmjerila. "I tko pobjeđuje?"

"Pa", priznao je Hamilton, "lažljivi fašistički čopor šakala je prilično zasut gorućim parolama."

"Gle", rekao je Laws najednom, pokazujući. "Vidiš ono tamo?"

U kutu bara stajao je automat za cigarete.

"Sjećaš se toga?" pitao je Laws Hamiltona.

"Itekako."

"A tamo je i druga." Laws je pokazao na automat za čokoladice, u suprotnom kutu bara, skoro izgubljen u lebdećim sjenama. "Sjećaš se što smo uradili tome?"

"Sjećam se. Nama je iz toga tekao vrhunski francuski brandy."

"Htjeli smo promijeniti društvo", rekao je Laws. "Htjeli smo promijeniti svijet. Zamisli što smo mogli napraviti, Jack."

"Zamišljam."

"Mogli smo izvlačiti sve što bi itko ikad poželio. Hranu. Lijekove, whisky, stripove, plugove, kontraceptivna sredstva. Kakav je to bio princip."

"Princip Božanske Regurgitacije. Zakon Fisije Čudom." Hamilton je

klimnuo. "To bi krasno uspjelo u ovom svijetu."

"Mogli smo nadmašiti Partiju", složio se Laws. "Oni moraju graditi brane i tešku industriju. Nama je trebala samo U-bar čokoladica."

"I nešto neonskih cijevi", podsjetio ga je Hamilton. "Da, bilo bi to jako zabavno."

"Zvučiš tako tužno", rekla je Silky. "Što nije u redu?"

"Ništa", odgovorio je Hamilton odmah. "Baš ništa."

"Mogu li ja što pomoći?"

"Ne." Malo se nasmiješio. "Svejedno hvala."

"Mogli bismo otići gore i u krevet." Uslužno, sklonila je tkaninu koja joj je pokrivala bedra. "Oduvijek sam željela da me imaš."

Hamilton ju je potapšao po ruci. "Ti si dobra cura. Ali to ne bi pomoglo."

"Jesi li siguran?" Molećivo, pokazala mu je svoja gola, vlažno svjetlucava bedra. "Bilo bi nam oboje bolje... uživao bi..."

"Možda nekad, ali ne sada."

"Nije li ovo baš sladak razgovorčić?" promrmljala je Marsha, lica stegnutog i izmučenog.

"Samo smo se šalili", rekao joj je Hamilton blago. "Bez zle namjere."

"Smrt monopolističkom kapitalizmu", dobacio je Laws, dostojanstveno podrignuvši.

"Sva moć radničkoj klasi", odgovorio je Hamilton uslužno.

"Za narodnu demokraciju Sjedinjenih Država", naveo je Laws.

"Za Sovjet Socijalističkih Amerika."

Širom mračnog bara, nekoliko radnika diglo je pogled sa svojih piva.

"Tiše to malo", nervozno ih je opomenuo McFeyffe.

"Čujte i počujte", povikao je Laws, lupajući po stolu svojim džepnim nožem. Vadeći oštricu, prijeteće ga je pokazao. "Odrat ću kožu jednom od strvinara sa Wall Streeta", objasnio je.

Hamilton ga je sumnjičavo pogledao. "Crnci ne nose džepne noževe. To je buržoaski stereotip."

"Ja nosim", glatko je rekao Laws.

"Onda", ocijenio je Hamilton, "ti nisi crnac. Ti si kripto-crnac koji je

izdao svoju religijsku grupu."

"Religijsku grupu?" ponovio je Laws, hipnotiziran.

"Koncept rase je fašistički koncept", povjerio se Hamilton. "Crnci su religijska i kulturna grupa, ništa više."

"Nek sam proklet", rekao je Laws, impresioniran. "Hej, ova stvar uopće nije loša."

"Hoćeš li plesati?" rekla je Silky Hamiltonu s naglim žarom. "Željela bih da mogu nešto učiniti za tebe... u tebi je takav užasan očaj."

"Oporavit ću se", rekao joj je kratko.

"Što da uradimo za revoluciju?" gorljivo je pitao Laws. "Koga da ubijemo?"

"Nije bitno", rekao je Hamilton. "Bilo koga kog vidiš. Bilo koga tko zna čitati ili pisati."

Silky i neki od radnika koji su obratili pažnju izmijenili su poglede. "Jack", rekla je Silky zabrinutim glasom, "ovo nije stvar za šalu."

"Apsolutno ne", složio se Hamilton. "Zamalo nas je linčovao onaj bijesni pas monopolističkih financija, Tillingford."

"Likvidirajmo Tillingforda", povikao je Laws.

"Ja ću to uraditi", rekao je Hamilton. "Rastopit ću ga i proliti ga u slivnik."

"Izgleda tako čudno čuti vas da tako pričate", rekla je Silky s pogledom još dvojbeno prikovanim za njega. "Molim te, Jack, ne pričaj tako. To me plaši."

"Plaši te? Zašto?"

"Zato..." Oklijevajuće je zagestikulirala. "Mislim da ste sarkastični."

Marsha je ispustila visok, očajnički frktaj histerije. "O, Bože, ne i ona."

Neki od radnika su kliznuli sa svojih stolica; provlačeći se između stolova, tiho su se približavali. Barska galama je utihnula. Jukebox je bio mrtvački tih. Odostraga, tinejdžeri su se izgubili u kovitlajuću tminu.

"Jack", rekla je Silky prestrašeno, "Pazi se. Za mene."

"Sad sam sve vidio", rekao je Hamilton. "Ti, politički aktivna. Ti! Poštena, kućevna cura, je li to to? Iskvario te sustav?"

"Kapitalističko zlato", rekao je Laws zamišljeno, trljajući svoje tamno čelo i preokrećući svoju praznu bocu pive. "Zaveo je napuhani

poduzetnik. Ministar, vjerojatno. Ima njen djevičnjak na pločici na zidu svoje knjižnice, iznad kamina."

Gledajući po prostoriji, Marsha je rekla: "Ovo nije ustvari samo bar, je li? Samo izgleda kao bar."

"Bar je sprijeda", istaknuo je Hamilton. "Što bi još htjela?"

"Ali straga", rekla je Marsha nesigurno, "je komunistička ćelija. A ta cura tu..."

"Ti radiš za Guya Tillingforda, zar ne?" rekla je Silky Hamiltonu. "Tamo sam te pokupila, onaj dan."

"Točno. Ali Tillingford me otpustio. Pukovnik T. E. Edwards me otpustio,. Tillingford me otpustio... a pretpostavljam da još nismo gotovi." S neodređenom zainteresiranošću, Hamilton je primijetio da je krug radnika oko njih bio naoružan. U ovom svijetu, svi su bili naoružani. Svatko je bio sjedne ili druge strane. Čak i Silky. "Silky", rekao je glasno, "je li to ista osoba koju sam poznavao?"

Na trenutak se cura pokolebala. "Naravno. Ali..." nesigurno je odmahnula glavom; plavi uvojci su se prosuli na ramena. "Sve je tako nekako izmiješano. Jedva se mogu snaći."

"Da", složio se Hamilton. "Bila je prava zbrka."

"Mislila sam da smo prijatelji", rekla je Silky nesretno. "Mislila sam da smo na istoj strani."

"Jesmo", rekao je Hamilton. "Ili smo bili, jednom. Negdje drugdje, na nekom drugom mjestu. Daleko odavde."

"Ali - zar me nisi htio izrabljivati?"

"Draga moja", rekao je on tužno. "Vječno sam te želio izrabljivati. Kroz vrijeme. U svim zemljama i mjestima, u svim svjetovima. Svugdje. Željet ću te izrabljivati do dana kad umrem. Volio bih te zgrabiti i izrabljivati dok ta tvoja ogromna prsa ne zadrhte poput jasike na vjetru."

"To sam i mislila", rekla je Silky slomljeno. Neko vrijeme se naslanjala na njega, naslonivši obraz na njegovu kravatu. Nespretno se igrao s uvojkom plave kose koji joj je pao preko oka. "Voljela bih", rekla je ona odsutno, "da su se stvari bolje odvijale."

"I ja", rekao je Hamilton. "Možda - bih mogao svratiti ponekad i popiti piće sa tobom."

"Obojena vodica", rekla je Silky. "To je samo to. A barmen mi da jedan žeton."

Pomalo snebljivo, krug radnika je izvadio svoje puške. "Sada?"

pitao je jedan od njih.

Odvajajući se, Silky je ustala na noge. "Pretpostavljam,' promrmljala je, jedva čujno. "Samo naprijed. Završite s time."

"Smrt fašističkim psima", rekao je Laws šuplje.

"Smrt zlotvorima", dodao je Hamilton. "Možemo li ustati?"

"Svakako", rekla je Silky. "Što god hoćete. Voljela bih - Žao mi je, Jack, Stvarno jest. Ali ti nisi s nama, zar ne?"

"Bojim se da nisam", složio se Hamilton, skoro dobrodušno.

"Protiv nas si?"

"Mora da jesam", priznao je. "Ne mogu nikako biti nešto drugo. Zar nije tako?"

"Hoćemo li ih samo tako pustiti da nas ubiju?" pobunila se Marsha.

"To su tvoji prijatelji", rekao je McFeyffe bolesnim, poraženim glasom. "Uradi nešto, reci nešto. Zar ne možeš rezonirati s njima?"

"Ne bi vrijedilo", rekao je Hamilton. "Oni ne rezoniraju." Okrenuvši se svojoj ženi, nježno ju je digao na noge. "Zatvori oči", rekao joj je. "I opusti se. Neće mnogo boljeti."

"Što - ćeš uraditi?" prošaputala je Marsha.

"Izvući ću nas odavde. Jedinim metodom koji izgleda uspijeva." Kad je krug pušaka zaškljocao i podigao se oko njih, Hamilton je povukao pesnicu unatrag, pažljivo nanišanio, i udario svoju ženu ravno u vilicu.

Uz blag drhtaj, Marsha je klonula u ruke Billa Lawsa. Hamilton je prihvatio njeno opušteno tijelo i stajao glupo je stežući. Glupo, jer su ravnodušni radnici bili još uvijek veoma opipljivi i stvarni, dok su punili svoje puške i ubacivali metke u cijev.

"Moj Bože", rekao je Laws u čudu. "Još su ovdje. Mi nismo natrag u Bevatronu." Zapanjen, pomogao je Hamiltonu pridržavati njegovu nepomičnu, potpuno nesvjesnu ženu. "Ovo poslije svega ipak nije Marshin svijet."

16

"Ali to nema smisla", rekao je Hamilton odrvenjelo, držeći nepomično, toplo opušteno tijelo svoje žene. "Mora biti Marshin svijet. Ako nije, onda čiji je?"

A tada je, s preplavljujućim olakšanjem, primijetio. Charley McFeyffe počeo se mijenjati. Bilo je to nevoljno; McFeyffe nije to mogao kontrolirati. Transformacija je izvirala iz njegovog najdubljeg, najhitnijeg sloja vjerovanja. Dio i osovina njegovog cjelokupnog viđenja svijeta.

McFeyffe je vidljivo rastao. Dok su gledali, prestao je biti zdepasti, široki oniski čovjek s pivskim trbuhom i boksačkim nosom. Postao je visok. Postao je veličanstven. Božanska plemenitost preplavila ga je. Njegove ruke bile su ogromni stupovi mišića. Prsa su mu bila masivna. Oči su mu gorjele pravedničkom vatrom. Njegova snažna, moralno nesalomiva vilica bila je izbočena u strogoj i pravdenoj crti dok je oštro gledao po prostoriji.

Sličnost sa (Tetragrammaton)om bila je zapanjujuća. McFeyffe očito nije bio u stanju odbaciti sva svoja religiozna ubjeđenja.

"Što je bilo?" pitao je Laws, fasciniran. "U što se pretvara?"

"Nije mi nešto dobro", zabubnjao je McFeyffe odjekujućim, božanskim tonom. "Mislim da ću otići popiti jedan bromo."

Snažni radnici su spustili svoje puške. Zapanjeni, uzdrhtali, buljili su u njega sa štovanjem. "Druže Komesare", jedan od njih je promrmljao. "Nismo te prepoznali."

Mučaljivo, McFeyffe se okrenuo Hamiltonu. "Proklete budale", zabubnjao je svojim jakim autoritativnim glasom.

"Pa, nek sam od Boga proklet", rekao je Hamilton tiho. "Mali Sveti Otac osobno."

McFeyffeova usta su se otvorila i zatvorila, ali nije se čuo nikakav zvuk.

"To objašnjava ono", rekao je Hamilton. "Kad je kišobran stigao tamo gore i (Tetragrammaton) te dobro pogledao. Nije ni čudo da si

bio šokiran. I nije ni čudo što te On spržio."

"Bio sam iznenađen", priznao je McFeyffe nakon pauze. "Nisam vjerovao da je On tamo gore. Mislio sam da je to fol."

"McFeyffe", rekao je Hamilton, "ti si komunist."

"Aha", zabubnjao je McFeyffe jadno. "Nisam li, a?"

"Koliko dugo?"

"Godinama. Još od Krize."

"Mlađeg brata ti ubio Herbert Hoover?"

"Ne. Samo gladan i bez posla i dojadilo mi da dobijam po faci."

"Nisi ti loš tip, na neki način", rekao je Hamilton. "Ali itekako jesi uvrnut iznutra. Više si lud od gđice Reiss. Više si viktorijanac od gđe Pritchet. Više si obožavalac očinske figure nego Silvester. Ti si svi najgori djelovi njih spojeno u jednog. I još mnogo toga. Ali izuzev to, ti si na svom mjestu."

"Ne moram te slušati", izjavilo je veličanstveno zlatno božanstvo.

"I povrh svega si podlac. Ti si subverzivac, lažac bez trunke savjesti, nitkov gladan moći, i podlac si. Kako si mogao to uraditi Marshi? Kako si mogao izmisliti sve one stvari?"

Nakon jednog trena, isijavajuće biće mu je odgovorilo. "Cilj, rečeno je, opravdava sredstvo."

"Partijska taktika?"

"Ljudi poput tvoje žene su opasni."

"Zašto?" pitao je Hamilton.

"Oni ne pripadaju nikakvoj grupi. Petljaju se sa svačim. Čim okrenemo leđa..."

"Pa ih uništavate. Predajete ih luđačkim domoljubima."

"Luđačke domoljube", rekao je McFeyffe, "možemo razumjeti. Ali ne tvoju ženu. Ona potpisuje partijske mirovne peticije i čita Chicago Tribune. Ljudi poput nje - oni su veća napast za partijsku stegu od bilo koje druge grupe. Kult individualizma. Idealist sa svojim vlastitim zakonom, svojom vlastitom etikom. Odbijanje da uvaži autoritet. To podriva društvo. To ruši cijelu strukturu. Ništa trajno ne može se graditi na tome. Ljudi poput tvoje žene jednostavno neće primati naredbe."

"McFeyffe", rekao je Hamilton, "morat ćeš mi oprostiti."

"Zašto?"

"Zato što ću učiniti nešto jalovo i uzaludno. Zato što ću, mada shvaćam da je to beskorisno, ubiti Boga u tebi."

Kad se bacio na McFeyffea, Hamilton je vidio kako se masivni, čelično tvrdi mišići zatežu. Bilo je previše nejednako; nije mogao čak ni početi da načima veliki izraz lica. McFeyffe je odstupio, uhvatio se, i strogo uzvratio.

Zatvarajući oči, Hamilton je čvrsto stegao McFeyffea, odbijajući da ga pusti. Izubijan, bez nekoliko zuba, sa raskrvavljenom arkadom i odjećom u ritama, držao se poput pritiješnjenog pacova. Neka vrsta religijskog gnjeva ga je obuzela; stežući McFeyffea u ekstazi gnušanja, počeo je sistematično lupati njegovom plemenitom glavom u zid. Prsti su ga hvatali i vukli, ali se nije dao otrgnuti.

Bilo je doslovno gotovo; njegov ćudljiv mali napad se beskorisno raspršio. Laws je ležao ispružen s napuklom lubanjom, nedaleko od srušene, odbačene prilike Marshe Hamilton. Ona je ležala gdje ju je odbacio. Sam Hamilton, još na nogama, razaznao je okupljene kundake pušaka; njegov čas je kucnuo.

"Samo naprijed", pozvao ih je zadihano. "Ne čini nikakvu razliku. Čak i ako nas umlatite u komade. Čak i ako nas sameljete i od nas napravite barikade. Čak i ako nas koristite za žbuku. Ovo nije Marshin svijet, i to je sve što ja..."

Jedan kundak spustio se na njega; zatvarajući oči, zgrčio se od bola. Jedan partijski radnik šutnuo ga je u prepone; drugi mu je metodično polomio rebra. Mutno, Hamilton je osjetio kako se masivno McFeyffeovo tijelo odvaja od njega. Iz vrtloga tame, oblici radnika su dolazili i odlazili; onda je bio dolje na sve četiri, gunđajući i puzeći, pokušavajući naći McFeyffea kroz maglu vlastite krvi. I pokušavajući se skloniti od svojih napadača.

Povici. Udarajući kundaci pušaka na njegovoj lubanji. Stresao se, zamahnuo ka zbrci oko sebe, razaznao obris ispružene, nepomične figure i počeo se vući prema njoj.

"Pustite ga", govorili su. Ignorirao ih je i nastavio pipati do McFeyffea. Ali nepomična figura nije bila McFeyffe; bila je Joan Reiss.

Nakon nekog vremena našao je McFeyffea. Slab, iscrpljen, tražio je među otpadom nešto čime bi ga ubio. Kad mu se ruka sklopila oko komada betona, zasljepljujući udarac ga je opružio. Nepomičan oblik McFeyffea se udaljio; bio je sam, zaglavljen u otpadu i kaosu, izgubljen u lebdećim česticama nasumičnog pepela koji se slijegao svuda.

Otpad oko njega bile su razbacane ruševine Bevatrona. Oprezno

napredujući likovi koji su se provlačili naprijed bili su radnici Crvenog križa i tehničari.

U neurednom naletu puščanih kundaka, McFeyffe je bio onesviješten. U općem ubijanju nije dobio nikakvu posebnu poštedu. Nije se pazilo na fine nijanse.

Hamiltonu zdesna ležalo je nepomično tijelo njegove žene, s odjećom oprljenom i zadimljenom. Jedna ruka bila je savijena pod njom; koljena skupljenih, bila je mali, patetični smotak na oprljenoj betonskoj površini. I, nedaleko, ležao je McFeyffe. Refleksno, Hamilton je počeo puzati ka njemu. Na pola puta do tamo, medicinska ekipa pokušala ga je gurnuti natrag i podvući nosila pod njega. Otupio, zbunjen, ali još mrko motiviran, Hamilton je odgurnuo ljude i povukao sebe u sjedeći položaj.

McFeyffe, onesviješten od strane svojih vlastitih partijskih potrčka, imao je izraz bijesne ljutnje. Njegovo gojazno, izubijano lice bilo je izobličeno gnjevom i očajem. Izraz nije izblijedio kad se bolno vratio svijesti. Njegovo disanje bilo je grubo, neujednačeno. Mrmljajući, bacakao se i koprcao, a njegovi debeli prsti stezali su se oko ničega.

Napola zakopana u otpadu, gđica Reiss se već počinjala micati. Dižući se nesigurno na koljena, slabašno je posezala za smrskanim ostacima njenih naočala. "Oh", rekla je tiho, slabih očiju slijepih, trepćućih, ispuštajući suze straha. "Što..." Obrambeno je pokupila svoj pocijepani, oprljeni kaput i omotala ga oko sebe.

Grupa tehničara doprla je do gđe Pritchet; brzo su odgurnuli otpad koji je bio raširen preko njenog krupnog tijela koje se dimilo. S mukom ustajući, Hamilton se dovukao do svoje žene i počeo gasiti tinjajuću crtu iskri koja se kretala njenom poderanom, ugljeniziranom haljinom. Marsha je zadrhtala i refleksno se trgnula.

"Ne miči se", upozorio ju je. "Možda si slomila nešto."

Ležala je poslušno mirno, očiju zatvorenih, tijela ukočenog. U daljini, izgubljen u uzvitlanim oblacima cementnog pepela, čulo se preplašeno jecanje Davida Pritcheta. Svi su se oni mrdali; svi oni su se vraćali u život. Bill Laws je beciljno pipao okolo dok se radnici blijedih lica skupljali oko njega. Uzvici, vika, buka sirena...

Gruba galama stvarnog svijeta. Oštar dim nečega što gori, poluuništena elektronska oprema. Nespretni pokušaji prve pomoći nervozne medicinske ekipe.

"Vratili smo se", rekao je Hamilton svojoj ženi. "Možeš li me čuti?"

"Da", rekla je Marsha, "Čujem te."

"Je li ti drago?" pitao je.

"Da", rekla je Marsha tiho. "Ne viči, dušo. Jako mi je drago."

Pukovnik T. E. Edwards slušao je strpljivo, bez komentara, dok je Hamilton davao svoju izjavu. Nakon sažetka Hamiltonovih optužbi, duga, učinkovita soba za konferencije bila je tiha. Jedini zvuci bili su tupi ritam pušenja cigara i pisanja stenografskih bilješki.

"Vi optužujete našeg časnika za sigurnost da je član Komunističke partije", rekao je Edwards, nakon perioda namrštenog razmatranja. "Je li to to?"

"Ne baš", rekao je Hamilton. Bio je još uvijek pomalo slab; prošlo je malo više od tjedan dana od nezgode u Bevatronu. "Ja kažem da je McFeyffe disciplinirani komunist koji koristi svoj položaj da podupire ciljeve Komunističke partije. Ali da li je ta disciplina vanjska ili unutarnja..."

Okrećući se žustro McFeyffeu, Edwards je rekao: "Što vi kažete na to, Charley?"

Ne dižući pogled McFeyffe je odgovorio: "To je prilično očito blaćenje."

"Vi tvrdite da da Hamilton samo pokušava dovesti u pitanje vaše motive?"

"Tako je." Mehanički, McFeyffe je izbacivao fraze. "On pokušava baciti sumnju na valjanost mojih motiva. Umjesto da brani svoju suprugu on napada mene."

Pukovnik Edwards okrenuo se natrag Hamiltonu. "Bojim se da ću se morati složiti s tim. Vaša je žena, a ne Charley McFeyffe, ta koja je pod paljbom. Pokušajte održati vašu obranu relevantnom."

"Kao što shvaćate", rekao je Hamilton, "Ne mogu sada i ne bih mogao pod bilo kojim okolnostima dokazati da Marsha nije komunist. Ali vam mogu ukazati zašto je McFeyffe iznio te optužbe protiv nje. Mogu vam pokazati što on čini i o čemu se odista radi ovdje. Pogledajte položaj na kojem je; tko bi sumnjao u njega? Ima slobodan pristup sigurnosnim dosjeima; može iznijeti optužbe protiv koga god hoće... idealan položaj za partijskog izvršitelja. Može skinuti svakoga tko se Partiji ne sviđa, svakoga tko im stoji na putu. Sustavno, Partija iskorjenjuje svoje protivnike."

"Ali sve je to tako neizravno", istakao je Edwards. "Pun šešir logike - gdje su dokazi? Možete li dokazati da je Charley crven? Kao što ste sami rekli, on nije član Komunističke partije."

"Ja nisam detektivska agencija", rekao je Hamilton. "Ja nisam

policija. Nemam načina da prikupim informacije protiv njega. Pretpostavljam da on ima nekakav kontakt s KP-SAD ili nekom partijskom paravanskom organizacijom... mora odnekud dobijati svoje upute. Ukoliko ga FBI uzme pod nadzor..."

"Znači, nema dokaza", prekinuo ga je Edwards, žvaćući svoju cigaru. "Točno?"

"Nema dokaza", priznao je Hamilton. "Nema dokaza što se odvija u umu Charleya McFeyffea. Ništa više nego što on ima dokaza što se odvija u umu moje supruge."

"Ali tu je bio sav onaj optužujući materijal protiv vaše žene. Sve one peticije koje je potpisala; svi crvendaćki sastanci kojima je prisustvovala. Pokažite mi jednu peticiju koju je Charley potpisao. Jedan paravanski sastanak na kojem je bio."

"Ni jedan pravi komunist se ne bi razotkrio", rekao je Hamilton, shvaćajući dok je to izgovarao koliko je apsurdno zvučalo.

"Ne možemo otpustiti Charleya na osnovu toga. Čak i vi morate shvaćati kako je nategnuto sve to. Otpustiti ga zato što nije išao na crvendaćke sastanke?" Trag osmijeha pojavio se na licu pukovnika Edwardsa. "Žao mi je, Jack. Vi jednostavno nemate slučaj."

"Znam", suglasio se Hamilton.

"Znate?" Edwards je bio zapanjen. "Vi to priznajete?"

"Naravno da priznajem. Nikad nisam ni mislio da imam." Bez nekih naročitih emocija, Hamilton je objasnio. "Samo sam pomislio da bih vam na to mogao skrenuti pažnju. Za zapisnik."

Namrgođen i zdepast, utonuo u svoju stolicu, McFeyffe nije rekao ništa. Njegovi kratki prsti bili su napeto stisnuti; koncentrirajući se na njih, nije gledao izravno u Hamiltona.

"Volio bih vam pomoći", rekao je Edwards nelagodno. "Ali kvragu, Jack. Ne možemo svakoga u zemlji proglasiti za sigurnosni rizik, rabeći vašu logiku."

"Ionako hoćete. Samo sam htio da se metoda protegne i na McFeyffea. Čini se šteta da on bude izuzet."

"Mislim", rekao je Edwards ukočeno, "da su integritet i patriotizam McFeyffea besprijekorni. Shvaćate, zar ne, da se ovaj čovjek borio u Drugom svjetskom ratu u Vojnom zrakoplovstvu? Da je pobožan katolik? Da je član Udruge veterana?"

"I vjerojatno je bio i izviđačima", složio se Hamilton. "I vjerojatno kiti drvce svakog Božića."

"Pokušavate li reći da su članovi legije i katolici nelojalni?" pitao je Edwards.

"Ne, ne pokušavam. Pokušavam reći da čovjek može biti sve to a ipak biti opasan subverzivac. A žena može potpisivati mirovne peticije i biti pretplaćena na In Fact, a ipak voljeti i samu prašinu od koje se ova zemlja sastoji."

"Mislim", rekao je Edwards, "da gubimo vrijeme. Ovo su čiste besmislice."

Odmičući svoju stilicu, Hamilton je ustao. "Hvala što ste me saslušali, pukovniče."

"Nema na čemu." Nespretno, Edwards je dodao. "Volio bih da mogu učiniti više za vas, mladiću. Ali shvaćate moj položaj."

"Niste vi krivi", složio se Hamilton. "U stvari, na neki izopačen način, drago mi je što nećete obraćati pažnju na mene. Na kraju krajeva, McFeyffe je nevin dok se ne dokaže krivim."

Sastanak je okončan. Direktori California Maintenance počeli su izlaziti u hodnik, zadovoljni što se mogu vratiti svojim rutinama. Uredna stenografkinja pokupila je svoj stenotipski stroj, cigarete i torbicu. McFeyffe se, s neobično zlobnim pogledom na Hamiltona, grubo očešao o njega i nestao vani.

Na vratima, pukovnik Edwards je zaustavio Hamiltona. "Što ćete sad raditi?" zapitao je. "Otići gore uz poluotok? Probati kod Tillingforda u EDA? On bi vas uzeo, znate. On i vaš otac bili su dobri prijatelji."

U ovom, stvarnom svijetu, Hamilton još nije bio kod Guya Tillingforda. "On bi me uzeo", rekao je zamišljeno, "djelomično iz tog razloga, a djelomično zato što sam ja vrhunski elektronski stručnjak."

Postiđen, Edwards se spetljao. "Oprostite, mladiću. Nisam vas htio uvrijediti; samo sam mislio..."

"Shvaćam što ste mislili," slegnuo je Hamilton ramenima, pazeći na napuklo i tijesno zavijeno rebro. U njegovim ustima, dva nova prednja zuba bila su mu labava i čudna, kao i gola površina iznad lijevog uha, gdje su mu urađena dva šava na koži. Nezgoda, kušnja, na mnogo je načina od njega napravila starijeg čovjeka. "Neću probati kod Tillingforda", izjavio je. "Krećem sam u posao."

Oklijevajući, Edwards je upitao: "Osjećate li neko ogorčenje prema nama ovdje?"

"Ne. Izgubio sam ovaj posao, ali to nije bitno. Na izvjestan način to je olakšanje. Vjerovatno bih nastavio ovdje beskrajno da se ovo nije

dogodilo. Potpuno neuznemiren sigurnosnim sustavom, jedva svjestan da postoji. Ali sad mi je nos natrljan time; bio sam prisiljen suočiti se s njim. Morao sam se probuditi, svidjelo mi se to ili ne."

"Sad, Jack..."

"Uvijek mi je bilo dosta lako. Moja obitelj imala je dosta novca i moj otac je bio dobro poznat na svom polju. Obično, ljudi kao ja ne dotiču se ljudi kao McFeyffe. Ali vremena se mijenjaju. McFeyffei su nas krenuli srediti; počinjemo se sučeljavati. Pa je vrijeme da počnemo primjećivati njihovo postojanje."

"Sve je to jako lijepo", rekao je Edwards. "Veoma plemenito i dirljivo. Ali morat ćete zarađivati za život; morat ćete zaposliti se i uzdržavati svoju obitelj. Bez sigurnosnog odobrenja nećete konstruirati projektile ovdje ni bilo gdje drugdje. Nitko sa vladinim ugovorom vas neće zaposliti."

"Možda je i to dobro. Pomalo mi je dojadilo da pravim bombe."

"Dojadila vam je monotonija?"

"Ja to volim nazvati probuđenom savješću. Neke od stvari koje su mi se dogodile promijenile su moj način razmišljanja. Izbacile me iz kolotečine, kao što kažu."

"Ah, da", rekao je Edwards neodređeno. "Ona nezgoda."

"Vidio sam mnoge aspekte stvarnosti za koje nisam shvaćao da postoje. Iz ovoga sam izišao s izmijenjenom perspektivom. Možda je potrebna takva stvar da razbije zidove kolotečine. Ako je tako, to čini cijelo iskustvo vrijednim toga."

Iza njega u hodniku začuo se zvuk jasnog, brzog kuckanja potpetica. Marsha, bez daha i sjajeći, dotrčala je i uhvatila ga pod ruku. "Spremni smo krenuti", rekla mu je žustro.

"A najhitnija stvar", rekao je Hamilton pukovniku T. E. Edwardsu, "je sređena. Marsha je govorila istinu; to je sve do čega mi je stalo. Uvijek mogu naći drugi posao, ali supruge su rijetkost."

"Kako mislite da ćete proći?" ustrajao je Edwards, dok su Hamilton i njegova žena odlazili niz hodnik.

"Javit ću vam", rekao je Hamilton preko ramena. "Na papiru sa zaglavljem tvrtke."

"Dušo", rekla je Marsha uzbuđeno dok su silazili niz prednje stubište zgrade California Maintenance i stupali na betonsku stazu, "kamioni su već počeli pristizati. Počinju istovarivati."

"Fino", rekao je Hamilton zadovoljno. "To će dobro izgledati kad

počnemo obrađivati starog šišmiša."

"Nemoj govoriti tako", rekla je Marsha nestrpljivo, stišćući mu ruku. "Sramim te se."

Smijući se, Hamilton joj je pridržao vrata kola. "Od sada ću biti savršeno iskren sa svakim, reći točno što mislim, uraditi točno ono što mi se hoće. Život je prekratak za bilo što drugo."

Radražljivo, Marsha se potužila: "Ti i Bili - počinjem se pitati kako će sve to završiti."

"Bit ćemo bogati", rekao joj je Hamilton veselo, dok je vozio na cestu. "Zapamti što ti kažem, srce. Ti i Tuponja ćete jesti vrhnje iz zlatnih posuda i spavati na svilenim jastucima."

Pola sata kasnije, njih dvoje stajali su na uzvisini neuređene zemlje, kritički proučavajući malu šupu od valovitog lima koju su Hamilton i Laws unajmili. Oprema je bila nagomilana u ogromnim sanducima od šperploče; niz nezgrapno krećućih kamiona bio je poredan uz stražnju platformu za istovar.

"Jednog od ovih dana", rekao je Hamilton zamišljeno, "male blistave četvrtaste kutije sa gumbima i brojčanicima će dolaziti s te platforme. Kamioni će utovarivati, a ne istovarivati."

Hodajući ka njima, svog mršavog tijela skupljenog zbog britkog jesenjeg vjetra, stigao je Bili Laws, sa iskrivljenom, neupaljenom cigaretom na svojim tankim usnama, ruku duboko gurnutih u džepove. "Pa", otpočeo je uvijeno, "nije mnogo, ali će biti jako zabavno. Možda ćemo propasti, ali ćemo se bar sjajno provesti propadajući."

"Jack je rekao da ćemo biti bogati", rekla je Marsha razočarano, usana skupljenih u tobožnjem neraspoloženju.

"To dođe poslije," objasnio je Laws. "Kad smo prestari i previše izmoždeni da se zabavljamo."

"Da li se Edith Pritchet pojavila?" pitao je Hamilton.

"Tu je negdje", Laes je neodređeno odmahnuo. "Vidio sam njen Cadillac parkiran malo niže niz put."

"Da li ide?"

"O, da", ustvrdio je Laws. "Ide jako dobro. Definitivno više nismo u tom svijetu."

Dječačić, ne stariji od jedanaest godina, uzbuđeno je dobazao. "Što ćete praviti?" pitao je. "Rakete?"

"Ne", odgovorio je Hamilton. "Gramofone. Da ljudi mogu slušati

muziku. To je slijedeća velika stvar."

"Oho", rekao je dječak impresionirano. "Hej, prošle godine sam napravio jednocjevni baterijski prijemnik za slušalice."

"To je dobar početak."

"A sad sklapam tuner sa podešavanjem frekvencije."

"Fino", rekao mu je Hamilton. "Možda ćemo te zaposliti. Pod pretpostavkom, naravno, da nećemo morati sami tiskati novac."

Pažljivo se krećući po još neuređenom zemljištu stizala je gđa Edith Pritchet. Bila je umotana u debelu bundu, i kitnjast šešir smjestio se na njene kanom isprane uvojke.

"Sad, nemoj smetati g. Lawsu i g. Hamiltonu", opomenula je svog sina. "Oni imaju jako mnogo briga."

Namrgođeno, David Pritchet se povukao. "Raspravljali smo o elektronici."

"To je znatna količina opreme koju ste kupili", rekla je gđa Pritchet dvojbeno dvojici muškaraca. "Sigurno je moralo koštati mnogo novca."

"Trebat će nam", rekao je Hamilton. "Mi nećemo sastavljeti pojačala iz standardnih dijelova; konstruiramo i izrađujemo vlastite komponente, od kondenzatora do transformatora. Bili ima nacrte za novi cartridge bez trenja. Trebao bi biti priličan hit na hi-fi tržištu... uopće ne haba ploče."

"Vi degenerici", rekla je Marsha. "Podilazite ćefovima klase dokonih."

"Ja mislim", rekao je Hamilton, "da je muzika pojava koja će opstati. Pitanje je: kako se mi sučeljavamo s tim? Koristiti opremu za visokovjernu reprodukciju postaje umjetnost za sebe. Ovi aparati koje ćemo mi praviti zahtijevat će isto toliko umijeća da se koriste kao i da se naprave."

"Mogu to jasno zamisliti", rekao je Laws nasmiješeno. "Vitki mladići koji sjede na podu svojih stanova u North Beachu, zaneseno okrećući gumbe i prekidače, dok se nevjerojatno autentični zvuk teretnih strojeva, snježnih oluja, kamiona koji istovaruju staro željezo, i ostalih snimljenih kurioziteta razliježe iz zvučnika."

"Nisam baš sigurna za ovo", rekla je gđa Pritcht dvojbeno. "Vas dvojica se činite tako... ekscentrični."

"Ovo je ekscentrično polje", obavijestio ju je Hamilton. "Još gore od visoke mode. Gore od posluživanja na momačkim večerima. Ali fenomenalno isplativo."

"Ali možete li biti sigurni", ustrajala je gđa Pritchet, "da će vaš pothvat biti financijski uspješan? Ne volim investirati ukoliko nisam sigurna u razuman povrat novca."

"Gđo Pritchet", rekao je Hamilton strogo, "meni se čini da sam vas jednom čuo kako kažete da biste htjeli biti zaštitnica umjetnosti."

"O nebesa", uvjerila ga je gđa Pritchet, "nema ništa bitnije za društvo od čvrstog sponzoriranja kulturnih djelatnosti. Život bez velikog umjetničkog naslijeđa koje su stvorile generacije nadahnutih genija..."

"Onda činite ispravnu stvar", rekao joj je Hamilton. "Donijeli ste svoje zelembaće na pravo mjesto."

"Moje..."

"Vaše nadahnuće", rekao je Bill Laws. "Donijeli ste vaše nadahnuće na pravo mjesto. Mi smo u muzičkom poslu; s našim napravama, mase će čuti muziku kao što je nikad prije nisu čule. Stotinama neizobličenih vati. Desetinama tisuća ciklova bez šuma. To je kulturna revolucija."

Obgrlivši svoju ženu, Hamilton ju je s entuzijazmom stisnuo uz sebe. "Kako se to tebi čini, dušo?"

"Fino", prodahtala je Marsha. "Ali pazi kako me stiskaš... moje opekline, sjećaš se?"

"Misliš li da će biti uspješno?"

"Svakako da mislim."

"To bi trebalo svakoga zadovoljiti", rekao je Hamilton gđi Pritchet puštajući svoju ženu. "Točno?"

Još uvijek dvojbeno, gđa Pitchet je prokopala po svojoj velikoj torbi tražeći čekovnu knjižicu. "Pa, izgleda da je u dobru svrhu."

"Svrha je dobra, itekako", složio se Hamilton. "Jer ako ne dobijemo novac, nećemo moći raditi."

S oštrim škljocajem, gđa Pritchet je zatvorila svoju torbu. "Možda je bolje da se ne uplićem."

"Ne obraćajte pažnju na njega", rekla je Marsha brzo. "Ni jedan od njih dvojice ne zna što govori."

"U redu", složila se gđa Pritchet, konačno ubijeđena. Veoma pažljivo i precizno, ispisala je ček kojim je garantirala za njihove početne troškove. "Očekujem da mi se ovo vrati", rekla je strogo, predajući ček Lawsu. "U skladu s uvjetima našeg sporazuma."

"I hoćete", rekao je Laws. I odmah poskočio od bola. Stežući svoj

skočni zglob, ljutito se sagnuo i zgnječio nešto malo i mrdavo svojim palcem.

"Što je to?' pitao je Hamilton.

"Uholaža. Uvukla mi se u čarapu i ugrizla me." Nelagodno se smješkajući, Laws je dodao: "Samo slučajna podudarnost."

"Mi se nadamo da ćete dobiti svoj novac natrag", objasnio je Hamilton gđi Pritchet, za svaki slučaj. "Ne možemo obećati, naravno. Ali učinit ćemo sve što možemo." Čekao je, ali ga ništa nije ugrizlo ili ubolo.

"Hvala Bogu", odahnula je Marsha, bacivši pogled na ček.

Krećući žustro prema šupi od valovitog lima, Bill Laws je povikao: "Što čekamo? Hajdemo na posao!"

FURIJE

© *The Furies* by Roger Zelazny, 1965.

Kao *primisao,* Priroda ponekad baci kost onima koje osakati i odbaci. Često je to u obliku vještine, obično beskorisne, ili prokletstva inteligencije. Kada je Sandoru Sandoru bilo četiri godine, mogao je imenovati svih sto četrdeset i devet naseljenih svjetova u galaksiji. Kada mu je bilo pet godina, mogao je imenovati osnovne površine zemlje svakog planeta i grubo ih nacrtati kredom na praznim globusima. Do svoje sedme godine znao je sve pokrajine, države, zemlje i glavne gradove svih glavnih zemljinih površina na svim sto četrdeset i devet naseljenih svjetova u galaksiji. Čitao je zemljografiju, povijest, zemljologiju i popularne turističke vodiče većinom svoga budnog vremena; i pročavao je karte i kazete s putovanja. Imao je fotografski aparat iza očiju, ili se barem tako činilo, jer do njegove desete godine nije bilo grada u galaksiji koga bi netko mogao spomenuti o kome Sandor Sandor nije znao *nešto.*

I nastavio je.

Mjesta su ga fascinirala. Skupio je biblioteku planova ulica, cestovnih mapa. Proučavao je arhitektonske stilove i glavne industrije i tipove rasa, domaće oblike života, lokalnu floru, granične znakove, hotele, restorane, aerodrome i morske luke i svemirske postaje, stilove odijevanja i osobne ukrase, klimatske uvjete, lokalnu umjetnost i obrt, dijetne navike, sportove, religiju, socijalne institucije, običaje.

Kada je doktorirao iz zemljografije u četrnaestoj godini, njegovi su usmeni ispiti bili vođeni preko kabelske televizije. To je bilo zato jer se bojao izaći iz kuće - učinivši to tek tri puta u životu i svakom prilikom se susrećući s novom traumom. A *to* je bilo zato jer ni na jednom od sto četrdeset i devet naseljenih svjetova u galaksiji nije bilo lijeka za jednu degenerativnu bolest mišića. Ta bolest onemogućila je Sandora da upotrebljava čak i najfinije protetske sprave više od nekoliko minuta bez trpljenja muke i velike boli; a da bi izašao van trebao je tri takve sprave - dvije noge i desnu ruku - da bi zamijenile one koje je propustio dobiti negdje na putu prije rođenja.

Da ne bi trpio taj bol, ili bol susreta s drugim osobama koje nisu bile njegova teta Faye ili njegova njegovateljica, gospođica Barbara, davao je svoje usmene ispite kabelskom televizijom.

Sveučilište Brill, Dombeck, bilo je smješteno na drugom kraju toga malog planeta od Sandorovog doma, inače bi profesori došli vidjeti *njega,* jer su ga poprilično cijenili. Njegova disertacija od 855 strana,

"Bilješke o teoriji gravitacijske osnove koja upravlja formacijama sličnih zemljinih površina i nesličnih planetarnih tijela" privukla je pažnju i samog Interstel sveučilišta na Zemlji. Sandor Sandor, naravno, nikad nije vidio Zemlju. Njegovi mišići mogli su savladati samo gravitaciju manjih planeta, kao što je bio Dombeck.

I desilo se da je Interstel Vlada, koja sve nadzire, slušala Sandorove usmene ispite i obranu njegove disertacije.

Izvanredni profesor Baines bio je jedan od Sandorovih rijetkih prijatelja. Čak su se nekoliko puta sreli i osobno, u Sandorovoj knjižnici, jer je Baines često govorio da bi posudio neke knjige i tada je dolazio i tamo proveo poslijepodne. Kada su ispiti zaključeni, izvanredni profesor Baines ostao je na vezi nekoliko minuta, razgovarajući sa Sandorom. Tada je Baines rekao jednu usputnu napomenu o gotovo beskorisnom (akademski, to jest) Sandorovu talentu.

Na njegovo spominjanje, guvernerove uši su se naćulile naprijed (bio je Rigellian). Nestrpljivo je čekao promaknuće i sjetio se čudne zabilješke...

Redovni profesor Baines spomenuo je činjenicu da je Sandor Sandor jednom proučavao seriju od trideset različitih fotografija iz cijele civilizirane galaksije i da su značajni podaci s tih fotografija također uneseni u L-L kompjuter Odsjeka. Sandor je imenovao točan planet u svakom slučaju, zemljine površine u 29 slučajeva, pokrajinu ili teritorij u dvadeset i šest i točno je smjestio samu lokaciju unutar pedeset četvornih milja u dvadeset i tri slučaja. L-L komp je imenovao točan planet u dvadeset i sedam.

Za kompjuter to nije bio posao iz ljubavi.

Tako je postalo očito da je Sandor Sandor znao skoro svaku prokletu ulicu u galaksiji. Deset godina kasnije znao ih je sve.

Ali nakon tri godine Rigellian je ostavio svoj posao, ogorčen, i otišao raditi u privatnoj industriji, gdje je plaća bila bolja i promaknuća češća. *Njegova* zabilješka, i vrpca, bile su, međutim, sačuvane...

Benedick Benedict je rođen i odrastao na vodenom svijetu Kjum i imao je nepogrešivu sposobnost da si napravi neprijatelja od svakoga koga susretne.

Razlog zašto je to bilo tako bio je, dok je nekim ljudima najveći užitak piće, drugima proždrljivost, a oni ostali su lijeni ili uživaju u razvratu ili u *Phrinnu,* Benedickov je užitak bilo ogovaranje - bio je

lajavac.

Ogovaranje je bilo njegovo meso i piće, njegov seks i njegova vjera. Rukovati se s njim bila je greška, često katastrofalna. Jer, dok bi držao vašu ruku, stiskajući je i smijući se, njegove bi oči iznenada postale vlažne i suze bi kapale niz njegove debele obraze.

On nije bio tužan kad se to događalo. Daleko od toga. To je bila tjelesna preobrazba njegove paranormske reakcije.

Vidio je vaš prošli život.

Također je bio izbirljiv; vidio je samo ono što je tražio. A tražio je skandal i mržnju, i, ono što je često još i gore, ljubav; tražio je prestupništvo i nemir, sjećanja neugode, boli, ispraznosti, slabosti. Vidio je sve što bi čovjek želio zaboraviti, i pričao o tome.

Ako imate sreće neće vam govoriti o vašem vlastitom. Ako ste sreli nekoga koga je i on sreo na taj način, i ako se to pokaže, on će vam početi govoriti o *toj* osobi. Početi će govoriti o životu toga muškarca ili žene jer cijeni taj oblik društvene reakcije čak i više nego vaše sablažnjavanje nad samim sobom. I njegove oči i glas i ruka će vas držati, poput stiska Starog Mornara, u nekoj vrsti polusna; i saslušat ćete ga i biti paralizirani šokom.

Tada će otići i pričati drugima o vama.

Takav je čovjek bio Benedick Benedict. Bio je vjerovatno nesvjestan koliko je bio omražen, jer bi ta reakcija došla tek kasnije, nakon što bi rekao "Dobar dan", otišao bi i ne bi ga bilo nekoliko sati. Ostavio bi svoje slušatelje s osjećajem kao da su upravo silovani - a kasnije bi ih strah, stid i gađenje natjeralo da potisnu događaj i pokušaju ga zaboraviti. Ili su ga potiho mrzili, jer je bio opasan. To jest, imao je moćne prijatelje.

Bio je izrazito društvena životinja: volio je pažnju; želio je da mu se dive; žudio je za publikom.

Također je uvijek mogao naći publiku. Znao je toliko tajni da su ga tolerirali na javnim mjestima u zamjenu za slušanje. A bio je i bogat, ali više o tome za trenutak.

Kako je vrijeme prolazilo, postajalo mu je sve teže i teže susretati nove ljude. Njegova reputacija širila se u geometrijskoj proporciji prema njegovom pričanju, i čak i oni koji bi ga čuli radije bi sjedili na drugoj strani sobe, pili dovoljno alkohola da bi djelomično umrtvili sjećanja na sebe same i sjedili blizu vrata.

Razlog za njegovo bogatstvo bio je što se njegova moć prostirala i na nežive objekte. Minerali su bili rijetki na Kjumu, vodenom svijetu. Ako bi mu itko donio primjerak, mogao bi ga držati i plakati i reći

gdje treba kopati da se pogodi glavna rudna žila.

Od jedne ribe uhvaćene u širokim morima Kjuma, mogao je skicirati tok kretanja ribljeg jata.

Plačući, mogao je dotaknuti domaću ogrlicu neobrađenih bisera i naslutiti lokaciju naslage bisera.

Mjesna osiguravajuća društva i kreditne kompanije čuvale su Benedictove dosjee - olovku koju je čovjek koristio kad je potpisivao ugovor, njegov zgnječeni opušak od cigarete, sintetički rupčić kojim je obrisao čelo, predmet ostavljen u osiguranju, ostatke biopsije ili krvnog testa - tako da bi Benedick mogao upotrijebiti svoju moć protiv onih koji prevare te kompanije i pobjegnu ili protiv onih koji prekrše zakon.

On se također nije ni zabavljao svojom moći. Jednostavno je uživao u njoj. Jer on je bio jedan od devetnaest poznatih paranorma u sto četrdeset i devet naseljenih svjetova u galaksiji, i nije znao drugačije.

Također je ponekad pomagao i gradskim vlastima, ako bi mislio da je njihov povod pravi. Ako ne bi, iznenada bi izgubio svoju moć, dok nije nestala potreba za njom. To se ipak nije događalo previše često, jer je Benedick Benedict bio filantrop, i dobro plaćen, jer je bio laboratorijski ispitan i klinički dokazan. Imao je moć psihometrije. Mogao je pokupiti uzorke misli koji su nastajali izvan njegove vlastite lubanje...

Lynx Links je izgledao kao lopta za plažu s bradom, debeli patrijarh s povezom na oku, čovjek koji je volio dobru hranu i piće, jednostavnu odjeću i društvo jednostavnih ljudi; bio je to čovjek koji se često smijao i čiji je glas bio ugodan i melodiozan.

U svojim ranijim godinama skupio je najimpresivniji rekord ubijanja nego bilo koji agent koji je ikada bio zaposlen u Interstelovoj obavještajnoj službi. Četrdeset i osam ljudi i sedamnaest zloćudnih izvanzemaljskih oblika života Lynx je ubio tokom svoje pedesetogodišnje službe agenta na terenu. Bio je jedan od tri čovjeka u galaksiji koji je proživio pola stoljeća radne službe u IOS-u. Živio je ugodno od vladine mirovine unatoč tri žene i čopora unučadi; ponekad bi ga pozvali kao savjetnika; i radio je neke povremene misionarske poslove. Vjerovao je da je sav život jedan i da su svi ljudi braća, i da bi ljubav, a ne mržnja trebala upravljati poslovima ljudi. Čak je i ubijao s ljubavlju, često bi govorio na Seansama spokoja, štujući i diveći se osobi i duhu čovjeka koji je predbilježen da umre.

Ovo je priča o tome kako su ga pozvali da dođe s Hosanne, Svijeta velikog i slavnog plama božanstvenog života, i kako se pridružio Sandoru Sandoru i Benedicku Benedictu u lovu na Victora Corga, čovjeka bez srca.

Victor Corgo je bio kapetan *Wallabyja.* Victor Corgo je bio glavni zvjezdonavigator, prvi časnik i glavni tehničar *Wallabyja.* Victor Corgo je *bio Wallaby.*

Jedno vrijeme *Wallaby* je bio ponosni brod-čuvar, ebanovinasta otrovna gljiva zakivena draguljastim izraslinama brzofaznih projektora. Jednom je Wallaby ponosno plovio graničnim svjetovima Interstela, nailazeći na posebnu pravdu Jedinstvenoga galaktičkog kodeksa - na onim mjestima gdje nije bilo drugog zakona. Jedno je vrijeme ponosni *Wallaby,* pod vodstvom kapetana Victora Corga, dosegao duboki svemir i postao legenda na legendarnom nebu.

Užas za razbojnike i ružne vanzemaljce, prijetnja prekršiteljima Zakona, i trn u oku zločincima posvuda, Corgo i njegova svjetlucava gljiva (koja je mogla spaliti čitavi kontinent ispod razine more u jednom danu) bila je ponos Straže, najbolji od najboljih, šlag koji je pobran nad svim ostalima.

Nažalost, Corgo se prodao.

Postao je propalica.

... izdajica.

Heroj koji je pošao krivim putem...

Poslije četrdeset i pet godina u Straži, tek pola desetljeća do mirovine, izgubio je cjelokupnu posadu u loše isplaniranoj raciji na gusarsku tvrđavu na planetu Kilshu, koji je mogao postati sto pedeseti naseljeni svijet Interstela.

Puzajući, jedva živ, probio se do pola puta velikoga snježnog polja Brilda, na glavnom Kilshovom kontinentu. U neočekivanom trenutku, dok je Smrt već prilazila svojom uobičajenom bukom, ukrali su ga s njene prometne ceste, tako govoreći, Drilleni, nomadsko pleme ružnih i inteligentnih četveronožaca, koji su ga odveli u svoj logor i izliječili mu rane, nahranili ga i utoplili. Kasnije, uz pomoć Drillena, osposobio je *Wallaby* i svo njegovo oružje i ratnu opremu, odakle je spalio svoj put do stotinu stopa ispod leda. Bez posade, obučavao je Drillene. S Drillenima i *Wallabyjem* napao je gusare. Pobijedio je. Ali tu se nije zaustavio. Ne.

Kada je saznao da je Jedinstveni kodeks Drillene predbilježio za smrt, izdao je svoju vlastitu vrstu. Drilleni su odbili preseljenje u

udaljeni Svijet rezervata. Bili su izabrani da nastave naseljavanje onoga što je trebalo postati sto pedeseti naseljeni svijet (to jest, u Interstelu).

Stoga je dana naredba za uništenje.

Kapetan Corgo je protestirao, proglašen je poremećenim.

Kapetan Corgo je zaprijetio, i prijetilo mu se zauzvrat.

Kapetan Corgo se borio, poražen je, umro, bio oživljen, pobjegao iz zatvora i postao odmetnik.

Sa sobom je uzeo *Wallaby*. *Sretni Wallaby,* kako su ga zvali u ponosnim danima. Sada je bio samo *Wallaby*.

Kako su ga dohvatila zrna tegljača, kako su vibracije prodrle u ebanovinast trup i počele trgati njegovo meso, Corgo je pozvao šest Drillena, pomilovao krzno Male, njegove najdraže, otvorio usta da govori i umro upravo kad su potekle riječi i suze.

"Žao mi je..." rekao je.

Ipak, dali su mu novo srce. Njegovo staro se fibriliralo u djeliće i nije moglo biti popravljeno. Staro su stavili u staklenku i dali mu sjajno, antiseptičko jaje kucajućeg metala, koje se širilo i stezalo u različitim intervalima, ovisno o tome što bi mu kompjuteri veličine sjemenke koje su ugradili u njega rekli o njegovom disanju i njegovom šećeru u krvi i stanju njegovih raznih žlijezda. Sjemenke i jaje sadržavale su njegov život.

Kada su bili uvjereni da je to pouzdano i da će nastaviti, savjetovali su mu da nastavi s vojnim suđenjem.

Međutim, on nije čekao na suđenje. Prekršeći časnu riječ oficira, pobjegao je iz Mjesta Straže, i poveo sa sobom Malu, jedinog preostalog Drillena u galaksiji. Njezinih pet prijatelja nisu preživjeli znanstveno ispitivanje zbog prirode njihove unutarnje strukture. Ostatak je vrste, naravno, odbio preseljenje.

Tada je čovjek bez srca objavio rat čovječanstvu.

Silovanje planeta uključuje i popriličan trošak. Potrebni su ogromni mineri i rezači i brane i rafinerije da bi se svijet vratio gotovo u stanje prvobitnog kaosa i tada izvuklo iz njega njegove najosnovnije (poslovno isplative) sastojke. Povijesne knjige govore o miniranju na rodnom planetu, još u davnim vremenima. No, grubi postupci koji su tada korišteni bili su slični u snazi i rezultatu, ali ishodi su bili prilično manji u veličini.

Zamislite stotine milja Velikog Kanjona kako se pojavljuju preko noći; zamislite preokret tisuća zemljologijskih milenija u treptaju oka; razmislite o svim Ledenim Dobima na Zemlji i sažmite ih u jedno godišnje doba. To će vam dati grubu ideju o vremenu i rezultatu.

Sada zamislite uvoznu snagu - muškarce koji buše i miniraju i režu i rafiniraju za velike rudarske kompanije: neobrazovani ljudi; spremni na veliki rizik, zasigurno, ti ljudi - možda samo na jednu godinu, zbog dobre plaće; ili su možda karijeristi, zbog dobre plaće - ti ljudi, koji pogode tri svijeta u jednoj godini, koji se spuštaju na te svjetove u brodovima punim gradova, u svemirskim prikolicama rudarskih kampova, iz neba; dolaze, ti ljudi, iz cijele naseljene galaksije, noseći sa sobom snagu oružja i prijeteće šake, noseći na čelu biljeg Sunčevog Feniksa i u očima hladnoću prostora koje su prešli, oni znaju što treba napraviti da bi se kupole atoma uzdigle ispred njih i pozvati surle tornada i vrtloge s teretnih brodova s druge strane neba; i rade to temeljito i efikasno, i ne bez stila, tradicije, narodnih pjesama i smijeha - jer oni su radnici težaci, koji rade protiv vremena (koje je novac), da bi dobili na teretu (koji je novac), i da bi pobijedili svoje konkurente na tržištu (što je važno, jer vrijednost jednog planeta utječe na buduće prodaje u mnogo slijedećih mjeseci); ovi ljudi, koji u jednoj ruci nose oganj, a u drugoj lahor, koji dolaze sa svojim porodicama i svim svojim posjedom, uzdižu privremene metropole, izvode svoju magijsku točku, i odlaze - nakon što je trik nestajanja završen.

Sada kad imate ideju što se događa i tko je prisutan na pozornici, evo teškoće: Silovanje planeta uključuje i popriličan trošak.

Dobiti su više nego primjerene, nemojte krivo shvatiti. Samo bi mogle biti još veće... Kako?

Pa - kao prvo, korištena teška mašinerija je poprilično zamjenljiva, u osnovi. To jest, mašinerija koja je smještena u migrantskoj metropoli.

Pomicati je skupo. Ne pomicati nije. Jer zapravo je jeftinije, u terminima materijala i radne snage, da se proizvedu novi komadi nego da se brzo-faziraju stari više nego 2.6 puta u prosjeku.

Rudarske kompanije ih ne proizvode (i ne bi zaista ni željele); rudarska proizvodnja kombinira one slične da bi napravila nove komade, koliko i rudarske kompanije kombiniraju one slične da bi izgubile stare.

I naravno, to je unajmljena mašinerija, ili mašinerija koja se još otplaćuje, financijskim udruženjima, jer prenošenje isplata čini jednostavnijim izglađivanje s Interstelovom Službom prihoda svake

financijske godine.

Ostaviti komade bio bi kriminal koji narušava ili sporazum najmodavca-unajmitelja ili Interstelov Trgovački Zakon.

Ali nesreće se događaju...

Ponekad i prečesto da bi se napravila zadovoljavajuća statistika. Tamo daleko na surovoj granici.

Tada velika osiguravajuća društva istražuju, i konačno uzdahnu i isplaćuju najmovnicima retencionog prava.

...I teretni brodovi odlaze na tržište ispred rasporeda, jer se ima manje raspremanja i pokretanja i utovarivanja.

Vrijeme je sačuvano, obaveze se unaprijed susreću, obično se dobiva bolja cijena, i glavni početak na slijedećem dobrima svijeta dobiva se na taj način.

Što je sve lijepo.

Osim za osiguravajuća društva.

Ali što se može dogoditi pomičnom New Yorku punom teške opreme?

Pa, neki to zovu sabotažom

...neki to zovu masovnim ubojstvom.

...neodobrenim ratom.

...Corgovom munjom.

Ali zapisano je da je bolje spaliti jedan grad nego proklinjati tamu. Corgo nije proklinjao tamu. ... puno puta.

Dana kad su se sastali na Dombecku, Benedick je ispružio svoju ruku, nasmiješio se i rekao: "Gospodine Sandor..."

Kako se rukovao, osmijeh mu se mijenjao. Tada mu je nestao s lica. Rukovao se s umjetnom rukom.

Sandor je klimnuo, oborivši oči.

Benedick se okrenuo prema velikom čovjeku s povezom za oči.

"... A vi ste Lynx?"

"Tako je, brate moj. Morat ćeš mi oprostiti ako se ne budem rukovao. To je protiv moje vjere. Ja vjerujem da život ne zahtijeva potvrdu svom jedinstvu."

"Naravno", rekao je Benedick. "Jednom sam poznavao čovjeka s

Dombecka. Bio je krijumčar *gnila,* zvao se Worten Wortan -"

"On je otišao pridružiti se Velikom Ognju", reče Lynx. "To jest, sad je mrtav. IOS ga je uhvatio prije dvije godine. Otišao je k Ognju kad je pokušao pobjeći iz zatvora."

"Zaista?" reče Benedick. "Jedno vrijeme bio je i sam ovisnik o *gnilu* -"

"Znam. Pročitao sam njegov dosje u vezi s jednim drugim slučajem."

"Dombeck je pun krijumčara *gnila*" - Sandor.

"Oh. Pa, hajdemo razgovarati o tom Corgu."

"Da" - Lynx.

"Da" - Sandor.

"Čovjek iz IOS-a mi je rekao da je mnogo osiguravajućih društava podignulo tužbe sa svojim predstavnicima iz Interstela."

"To je istina" - Lynx.

"Da" - Sandor, grizući usnu. "Da li bi gospodi smetalo ako bih si skinuo noge?"

"Nimalo" - Lynx. "Mi smo suradnici, i ležernost bi trebala upravljati svim našim sastancima."

"Samo izvolite", reče Benedick.

Sandor se nagnuo naprijed u svojoj stolici i pritisnuo dvojne kontrole. Uslijedila su dva udarca ispod njegova stola. Tada se naslonio nazad i promotrio svoje police s globusima. "

Da li vam prouzrokuju bol?" upita Benedick.

"Da"- Sandor.

"Imali ste nesreću?"

"Rođenje" - Sandor.

Lynx podigne bocu smeđkaste tekućine prema svjetlu. Zurio je kroza nj.

"To je domaći konjak" - Sandor. "Prilično dobar. Nešto kao *xmili* s Bandle, ali ne izaziva ovisnost. Uzmite malo."

Lynx je uzeo, držeći ga ispred sebe cijele večeri.

"Corgo je uništavatelj svojina", reče Benedick.

Sandor klimnu.

"... i prevarant osiguravajućih društava, unakazitelj planetarnih

tijela, dezerter iz Straže-"

"Ubojica" - Sandor.

"... i zoofil", završi Benedick.

"Zaista" - Lynx, cmoknuvši usnama.

"Tako je veliki prijestupnik protiv javnog mira da ga se mora pronaći."

"I provesti ga nazad kroz Oganj da bi se pročistio i ponovno rodio."

"Da, moramo ga naći i ubiti", reče Benedick.

"Dva komada opreme... Da li su ovdje?" - Lynx.

"Da, fazni val je u susjednoj sobi."

"... a?" upita Benedick.

"Drugi predmet je u donjoj ladici ovog stola, na desnoj strani."

"Zašto onda ne bismo odmah počeli?"

"Da. Zašto ne sad?"- Lynx.

"U redu"- Sandor. "Jedan će od vas morati otvoriti ladicu. U smeđoj je staklenci, pri kraju."

"Ja ću ga uzeti", reče Benedick.

Ispustio je veliki jecaj, dok je sjedio s nizovima svjetova na svojim leđima, sa suzama na obrazima, stežući Corgovo srce u rukama.

"Hladno je i maglovito..."

"Gdje?" - Lynx.

"Mali prostor. Soba? Kabina? Ploče s komandama ... zvuk zujanja ... hladni, ispucani uglovi posvuda ... vibracije ... boli!"

"Što radi?" - Sandor.

"... sjedi, poluležeći - kauč, pleteni, oko njega. Nešto krzneno kraj njega, spava. Iskrivljeni - uglovi - sve - krivo. Boli!"

"*Wallaby,* u prijelazu" - Lynx.

"Kamo ide?" - Sandor.

"BOLI!" vikao je Benedick.

Sandor ispusti srce u krilo.

Počeo se tresti. Obriše oči dlanovima.

"Imam glavobolju", objavio je.

"Uzmi si piće" - Lynx.

Progutao je jedno i usuo si drugo.

"Gdje sam bio?"

Lynx podigne ramena i pusti ih da padnu.

"*Wallaby* je brzo fazirao nekamo, a Corgo je bio u faznom snu. To je vrlo uznemirujući osjećaj ako ste potpuno budni. Udaljenost i trajanje postaju poremećeni. Našao si ga u lošem trenutku - dok je bio pod sedativima i djelovanjem kontinuuma. Možda će sutra biti bolje..."

"Nadam se."

"Da, sutra" - Sandor.

"Sutra... Da."

"*Bila* je još jedna stvar", dodao je, "stvar u njegovu umu ... bilo je sunce tamo gdje sunca prije nije bilo."

"Palež?" - Lynx.

"Da."

"Sjećanje?" - Sandor.

"Ne. Sprema se to napraviti."

Lynx je stajao.

"Fazirat ću valovima IOS i savjetovati se. Oni mogu provjeriti koji se svjetovi trenutno miniraju. Imaš li ideju kad će to biti?"

"Ne, ne mogu to reći."

"Kako je izgledao planet? Kakvi kontinentalni oblici?" - Sandor.

"Nikakvi. Misao nije bila tako precizna. Njegov um je plovio - većinom ispunjen mržnjom."

"Pozvat ću ih sad - i pokušat ćemo ponovo ...?"

"Sutra. Sada sam umoran."

"Idite onda u krevet. Odmorite se."

"Da, mogao bih to ..."

"Laku noć, gospodine Benedict."

"Laku noć..."

"Spavajte u srcu Velikog Plama."

"Nadam se da ne ..."

Mala zacvili i primakne se bliže svom Corgu, jer je sanjala ružan san: bili su ponovno na velikome snježnom polju Brilda i ona mu je pokušavala pomoći - da hoda, da krene naprijed. No on bi se svaki put poskliznuo i svaki put bi dulje ostajao ležati i svaki put bi se sporije ustajao i nastavljao hodati još sporijim tempom. Pokušao je zapaliti vatru, ali snježni demoni bi se vrtjeli i prevrtali poput ledenica kad padaju sa sedam mjeseca, i plešući zeleni plamenovi bi se ugasili čim bi se rodili među njegovim rukama.

Naposlijetku ih je vidjela na vrhu ledene planine.

Bilo ih je trojica...

Bijahu od glave do pete obučeni u plamen; njhove su se goreće glave okretale i okretale i okretale; i tada se jedan sagnuo i onjušio zemlju, ustao i pokazao u njihovom smjeru. Tada su se utrkivali niz brijeg, repati plamenovi, topeći stazu kako su pristizali, jureći preko nanosa i izbočina leda, dok su se njihove ruke istezale ispred njih.

Došli su tiho, zaustavivši se tek kad je jedan onjušio zrak, zemlju .

Sada im je mogla čuti disanje, osjetiti njihovu vrelinu.

Stići će za koji čas .

Mala zacvili i primakne se bliže svom Corgu.

Tri dana je Benedick pokušavao, stežući Corgovo srce poput ciganske kristalne kugle, zalijevajući ga svojim suzama, gnječeći ga gotovo do ponovo u život. Glava bi ga boljela satima poslije, svaki put kad bi se susreo s djelovanjem kontinuuma. Plakao bi dugo, mokrim suzama satima nakon kontakta, što je bilo neobično. Prije bi se trenutni bol odmah povukao; sjetivši se da mu je patnja jača strana i jedna sasvim drugačija stvar.

Boljelo ga je svaki put kada bi dotakao Corga i njegov urn je usisan kroz taj prolaz na nebu; i dotaknuo je Corga jedanaest puta kroz ta tri dana i tada je njegova moć zaista nestala.

Sjedeći poput grumena tamnog metala na trupu *Wallabyja,* zurio je šesto milja preko u plamteće srce koje je naložio do temperature topljenja čelika; i *osjećao* se kao komad metala, odmarajući se tamo na nakovnju, čekajući da čekić ponovo padne, kao što je uvijek padao, čekajući da ga udari ponovo i ponovo, i da ga izudara do nove čvrstoće, ta razori sve više i više onoga u njemu što je bilo osnova, onoga što je poznavalo samilost, grizodušje, i krivnju, ponovo i ponovo i ponovo, i da ostavi samo taj težak, težak oblik mržnje, poput

željezne čizme, koja je živjela u jezgri grumena, njega samoga, i zahtijevala neprekidno lupanje čekićem i vrućinu.

Znojeći se kako je gledao, smijući se, Corgo je fotografirao.

Kada jedan od devetnaest poznatih paranorma u sto pedeset i devet naseljenih svjetova u galaksiji iznenada izgubi svoje moći, i izgubi ih u presudnom trenutku, onda je to kao u starim pričama kada Princeza jednog dana oboli od nepoznate bolesti i Kralj, njen otac, sakupi sve mudrace i pozove najbolje liječnike u kraljevstvu.

Veliki Tatica IOS-a (u *stilu Rex ex machina)* je, na sličan način, sakupio mudrace i savjetnike iz raznih Mudromata i misaomehaničarskih radionica u galaksiji, uključujući Interstel sveučilište sa same Zemlje. Ali uzalud! Dok su svi imali dijagnoze, nitko nije imao nikakvu sugestiju koju bi odmah svi prihvatili:

"Bombardirajte mu talamus beta-česticama."

"Hipno-regresija u maternicu, i povratak u pretraumatsku točku u njegovom životu."

"Više djelovanja kontinuuma."

"Šest tjedana na satelitu užitaka, i dva aspirina svaka četiri sata."

"Postoji jedna stara operacija zvana lobotomija..."

"Puno tekućine i zelenog lisnatog povrća."

"Unajmite drugog paranorma."

Iz ovog ili onog razloga, šef je prezao od svih tih mogućnosti, a posljednja je trenutačno bila nemoguća. Na kraju, stvar je uredno sredila Sandorova njegovateljica gospođica Barbara, koja se jednog poslijepodneva našla na verandi dok je tamo sjedio Benedick rashlađujući se i pijući *xmili.*

"O, gospodine Benedick!" uzviknula je, pljusnuvši svoje majčinsko sebe u stolicu nasuprot njemu i miješajući svoju *redlonadu* s tri prsta *xmilija.* "Zamislite, naći vas ovdje! Mislila sam da ste u knjižnici s dečkima, radeći na onom strogo povjerljivom šuš-šuš opasnom projektu zvanom Wallaby gulaš, ili tako nekako."

"Kako vidite, nisam", reče, buljeći u svoja koljena.

"Pa, ponekad je lijepo i samo tako provoditi dane. Sjediti. Opustiti se. Odmarati se od lovljenja Victora Corga..."

"Molim vas, ne biste smjeli znati za projekt. To je strogo povjerljivo i opasno -"

"I šuš-šuš također, znam. Dragi Sandor svake noći puno priča u snu. Vidite, ja ga ušuškavam svake večeri i sjedim kraj njega dok ne otplovi u zemlju snova, siroto dijete."

"Mm, da. Svejedno, molim vas da ne govorite o projektu."

"Zašto? Zar ne ide?"

"Ne!"

"Zašto ne?"

"Zbog *mene,* ako već morate znati! Imam nekakvu blokadu. Moć mi ne dolazi kada je pozovem."

"O, kako žalosno! Hoćete reći da više ne možete zavirivati u tuđe glave?"

"Točno."

"O, Bože. Pa, hajdemo onda pričati o nečemu drugom. Jesam li vam ikada pričala o danima kad sam bila najbolje plaćena kurtizana na Sordidu V?"

Benedickova se glava polako okrene prema njoj.

"Neee " reče. "Mislite na *onaj* Sordido?"

"O, da. Bistra Zločesta Barby, Skakutava Mala. Još uvijek pjevaju balade, znate."

"Da, čuo sam ih. Puno stihova..."

"Uzmite si još jedno piće, znate, jednom sam imala i svoj novčić na kome je bio otisnut moj lik. Danas je to kolekcionarski primjerak, naravno. U punoj veličini, u boji mesa. Evo, nosim ga na ovom lancu oko vrata - nagnite se bliže, to je kratak lanac."

"Vrlo zanimljivo. Kako se sve to desilo?"

"Pa - sve je počelo sa starim Pruriom Van Teste, bankarom uvoz-izvoza Testes. Vidite, dugo su mu se vremena sviđale sintožene, ali kada je počeo odlaziti tamo, s godinama je osjetio da mu nešto nedostaje. Tako mi je, jednog lijepog dana, poslao tuce Hravian orhideja i dijamantnu podvezicu zajedno s pozivom na večeru..."

"Pristali ste, naravno?"

"Naravno da ne. Barem ne prvi put. Vidjela sam da je prokleto nestrpljiv."

"I, što se dogodilo?"

"Čekajte da si napravim još jednu *redlonadu."*

Kasnije tog popodneva, Lynx je odlutao do verande u jednoj od svojih meditacija. Ugledao je gospođicu Barbaru i Benedica kako sjedi pored nje, plačući. "Što muti tvoj spokoj, brate?" pitao je.

"Ništa! Baš ništa! Sve je divno i prekrasno! Moja moć mi se vratila - mogu je osjetiti!" Obrisao je oči rukavom

"Budi blagoslovljena, malena gospo!" reče Lynx, primajući ruku gospođice Barbare. "Tvoji jednostavni savjeti učinili su više da izliječe mog brata nego svi ti dobro plaćeni medicinski stručnjaci koje su doveli ovamo na veliki trošak. Krepost leži u tvojim priprostim riječima i ti si najmilija u Ognju."

"Hvala vam, sigurno jesam."

"Dođi, brate, hajdemo ponovo k našem poslu!"

"Da, hajdemo! Oh, hvala vam, Bistra Barby!"

"Nema na čemu."

Benedickove oči smjesta se zamračiše čim je uzeo razderanu pumpu krvi u ruke. Naslonio se, pogladio je i vlažne su se mrlje oblikovale sa svake strane njegovog nosa, porasle kao dobro nahranjene amebe, prošle kroz mitozu i pojurile istražiti blizinu njegove izbočene gornje usne.

Uzdahnuo je jednom, duboko.

"Da, tamo sam."

Trepnuo je, liznuo usne.

"... noć je. Kasno. To je primitivna nastamba. Blatnjava štukatura, komadići slame u njoj... sva su svjetla ugašena, osim onog iz stroja, i njegovo rasipanje -"

"Stroja?" - Lynx.

"Kakvog stroja?" - Sandor.

"... projektor. Slike na zidu ... svijet - velik, ispunjava cijelo polje slike - . Tri mjesta -"

"Bhave VII!" - Lynx. "Prije šest dana!"

"Linija obale na desno ide ovako ... a na lijevo, ovako"

Njegov je desni kažiprst ocrtavao oblike u zraku.

"Bhave VII" - Sandor.

"Sretan i nesretan u isto vrijeme - teško je razdvojiti to dvoje. Ipak, tu je i krivnja - ali i zadovoljstvo s njom. Osveta ... mrzi ljude, ljudska bića ... sada namještamo projektor, zaustavi ga kod rasplamsavanja -

Jarko! Kako dobro! - O, dobro! To će ih naučiti! - Naučiti ih da ugrabe ono što pripada drugima ... pobiti vrstu! - Generator bruji. Star je i smrdi ... pas nam leži na nozi. Noga je zaspala, ali ne želimo uznemiravati psa, jer je on Malina najdraža stvar - njezina jedina igračka, drug, živa lutka, četveronožna ... ona se češe iza uha prednjim udom i on je obožava. Svjetlo se prelijeva na njih ... jasni su. Povjetarac je topao, veoma i zato smo bez košulje. Pomiče rese na draperijama ...nema polja sile ni prozorskog okna... insekti zuje kraj projektora - pterodaktilske siluete na gorućem svijetu -"

"Kakvi insekti?" - Lynx.

"Možeš li vidjeti što je iza prozora?" - Sandor.

"...vani su drveća - kratka - samo obrisi, zbijeni. Ne mogu reći gdje počinju stabla ... lišće je pregusto, preblizu. Previše je mračno vani. - U daljini sićušan mjesec... nešto poput *ovog* na brdu..." Ruke su mu oblikovale repu nataknutu na obelisk. "Nisam siguran koliko je daleko, koliko veliko, koje boje, ili od čega je napravljeno..."

"Je li ime mjesta u Corgovom umu?" - Lynx.

"Kad bih ga mogao dotaknuti, rukom, znao bih, znao bih sve. Primam samo dojmove na *ovaj* način - površinske misli. On ne misli gdje je sad ... pas se prevrće na leđa s naše noge - napokon! Dilk je ime psića. Ona mu je dala to ime, voli ga ... on je kao jedno od njezinih. Koje je ubijeno. Mrzi ljude - ljudska bića. *Ona* su ljudi. Bolja nego ... ne ubija ono što diše za sebičnu korist Interstela. Bolji su nego ljudi, moji poni-prijatelji, bolji...insekt slijeće na Dilkov nos. Ona ga očeše. Segmentiran, dva seta krila, oko pet milimetara u duljini, ružičasta kugla na prednjem kraju, kvrgava, i zuji kako prolazi, insekt - pitao si..."

"Koliko je ulaza u mjesto?" - Lynx.

"Dva. Jedna vrata na svakom kraju kolibe."

"Koliko prozora?"

"Dva. Na suprotnim zidovima - onima bez vrata. Ne mogu ništa vidjeti kroz drugi prozor -pretamno je na toj strani."

"Još nešto?"

"Na zidu je mač - dugačke drške, vrlo duge, dvije drške - čak i dulje možda - tri? Četiri? - iako kratke oštrice, dvije od njih - drška je u sredini - i svaka je oštrica ravna, dvoruba, duljine podlaktice... Pokraj njega, maska od - cvijeća? Pretamno da bih mogao reći. Oštrice sjaje, maska je nejasna. Ipak, izgleda kao cvijeće. Mnogo sitnog cvijeća... Maska s četiri strane, oblikovana kao zmaj, dolje s dugačkim krajem. Ne mogu ocrtati obrise. Ocrtava se prilično daleko od zida. Mala je

nemirna. Vjerovatno joj se ne sviđaju slike - ili ih možda ne vidi i dosađuje se. Oči su joj drugačije. Sada se mazi o naše rame. Natočimo joj piće u njenu zdjelu. Sami uzimamo drugo. Ona ne pije svoje. Zurimo u nju. Obara glavu i pije. Prljavi pod pod našim sandalama, tvrdo zbijen. Mnogo sićušnoga bijelog - šljunka? - u njemu, poput praha. Stol je od drveta, prirodnog... Generator pišti. Slika se gubi, vraća. Trljamo bradu. Treba nam brijanje ... K vragu s tim! Ne držimo se nikakvih inspekcija! Piće - jedno, dva - nestalo! Drugo!"

Sandor je uvukao traku u svoj preglednik i vrtio je i zaustavljao, vrtio i zaustavljao, vrtio ga i zaustavljao. Pogledao je svoj kronometar svjetova.

"Vani", pitao je, "da li se mjesec pomiče dolje ili gore ili preko neba?"

"Preko."

"S desna na lijevo ili s lijeva na desno?"

"S desna na lijevo."

"Ima li boje?"

"Narančasta, s tri crne pruge. Jedna počinje negdje oko jedanaest sati, prelazi četvrtinu svoje površine, ravno pada dolje, ponovo presijeca na sedam. Druga počinje na dva, pada na šest. Ne sreću se. Treća je malo naopačke okrenuto slovo 'c' - donja desna četvrtina... Nije velik, mjesec, ali je jasan, veoma. Bez oblaka."

"Možeš li uspostaviti kakvo sazviježđe?" - Lynx.

"...glava sad nije okrenuta u tom smjeru, nije bila dovoljno dugo okrenuta prema prozoru. Sada je nekakav zvuk, u daljini... Čavrljanje visokog tona, gotovo metalnog. Životinjsko. Zamišlja šesteronožno puzavo stvorenje, pola čovjekove visine, crvenkasto-smeđa dlaka, rijetka... Može ići na dvije, četiri, ili šest nogu po tlu. Iako ne ide često na tlo. Visoko se gnijezdi. Polaže jaja. Mnogo zubi. Jede meso. Male oči, i crne - dva. Velike nosnice. Napasna, ali nije opasna za ljude - lako ju je uplašiti."

"On je na Distenu, petom svijetu Blakeovog Sustava", reče Sandor. "Noćna strana znači da je na kontinentu Didenlanu. Mjesec je Babry, sada već dobro prošao zenit, znači da je na istoku. Mellar-džamija ukazuje na Mella-muslimansko naselje. Mač i maska čini se da su Hortanijski. Siguran sam da su doneseni iz dalje unutrašnjosti. Kredaste naslage smještaju ga u blizinu Landeara, koji *je* Mella-muslimanski. Na Dista Rijeci, sjeverna obala. Tamo je velika gužva. Čak i oni ljudi koje žele osamu rijetko idu dalje od osam milja od

centra grada - populacija 153,000 - i najmanje je smješten na sjeverozapadu, zbog brda, stijena, i -"

"Odlično! Znači tamo je!" - Lynx. "Evo kako ćemo to učiniti. On je, naravno, osuđen na smrt. Vjerujem - da, znam! - postoji IOS-ov terenski ured na drugom svijetu - kakogod mu je ime - u tom Sustavu."

"Nirer" - Sandor.

"Da. Hmm, da vidimo... Dva će agenta biti upošljena kao izvršitelji. Spustit će brod na sjeverozapadu Landeara, ući u grad, i pronaći gdje se smjestio čovjek s čudnim četveronožnim ljubimcem, onaj koji je stigao u zadnjih šest dana. Tada će jedan agent ući u kolibu i ustanoviti da li je Corgo unutra. Smjesta će se povući ako je Corgo prisutan, signalizirajući ostalima koji će biti skriveni iza tog drveća, ili čega već. Drugi će čovjek tada ispaliti salvu fragmentacijskih plastera kroz nečuvani prozor. Jedan će se agent tada smjestiti na sigurnoj udaljenosti iznad sjeveroistočnog ugla građevine, tako da pokrije vrata i prozor. Drugi će krenuti na sjeverozapad, i učiniti isto. Svaki će nositi dvjestokanalski laserski pištolj s vibrirajućom glavom. - Dobro! Sada ću fazirati valovima Centru. Imamo ga!"

Požurio je iz sobe.

Benedick je, još uvijek držeći stvar, dok mu se prednja strana košulje znojila, nastavio: "Ne boj se, moja tamna gospo. On je samo psić, i zavija na mjesec..."

Bio je trideset i jedan sat i dvadeset minuta kasnije kad je Lynx primio i dekodirao dvije kratke poruke:

IZVRŠITELJI PUT SVAKOG MESA. WALLABY JE PONOVO SKOČIO.

Liznuo je usne. Njegovi su drugovi čekali na izvještaj, i *oni* su uspjeli - oni su napravili svoj posao, i *oni* uspjeli - oni su napravili svoj posao, izveli su ga uspješno i dobro. Lynx je bio taj koji ga je propustio ubiti.

Napravio je znak Ognja i ušao u knjižnicu.

Benedick je znao - *on* je mogao znati. Male paranormove ruke su bile na njegovu štapu za hodanje, i to je bilo dovoljno - samo to.

Lynx je oborio glavu.

"Počinjemo ponovo", rekao im je.

Benedickove moći - ako ništa drugo jače nego ikad - preživjele su djelovanje kontinuuma još sedam puta. Tada je opisao novi svijet: Bio je velik, i mnogoljudan - sjajan - blještav, pod plavo-bijelim suncem; posvuda je bila žuta cigla, neo-Denebijska arhitektura, prozori od zelenog stakla, ljubičasto more u blizini...

Nikakav problem za Sandora:

"Phillipov Svijet", imenovao ga je, i tada rekao grad: "Delles."

"Ovog ćemo puta *mi* spaliti *njega",* rekao je Lynx i otišao iz sobe.

"Kršćani - Zoroastristi", uzdahnuo je Benedick, nakon što je otišao, "Mislim da ovaj ima kompleks Ognja."

Sandor je zavrtio globus svojom lijevom rukom i gledao kako se okreće.

"Ne predviđam", reče Benedick, "ali dajem vam izglede, tri naprama jedan - da će Corgo ponovo pobjeći."

"Zašto?"

"Kada je napustio čovječanstvo, postao je nešto manje, i više. Nije spreman umrijeti."

"Kako to misliš?"

"Držim njegovo srce. On ga se odrekao, na svaki način. Sada je nepobjediv. Ali jednog će ga dana zatražiti. Tada će umrijeti."

"Kako znaš?"

"... osjećaj. Postoji mnogo liječnika, među njima i patologa. Ništa više od ostalih, oni ovladavaju jedino tamom. Ja *poznajem* ljude, poznavao sam mnoge. Ne pretvaram se da znam *sve* o njima. Ali slabosti - da, njih poznajem."

Sandor je zavrtio globus i nije ništa rekao.

Ali oni *jesu* spalili *Wallaby,* gadno.

Preživio je, ipak.

Preživio je, proklinjući.

Kako je ležao u blatu, dok je svijet gorio, eksplodirao, padajući oko njega, proklinjao je *taj* svijet i svaki drugi, i sve u njima.

Tada je ponovo prasnulo.

Slijedila je tama.

Dvostruka oštrica Hortanskog mača, vrteći se u Corgovim rukama,

prepolovila je prvog IOS-ovog izvršitelja dok je stajao na vratima. Mala je otkrila njihov dolazak preko povjetarca, kroz otvoreni prozor.

Drugi je pao prije nego što je uspio dohvatiti fragmentativni plaster. Sam Corgo imao je laserski pištolj, Stražarska oprema, i posjekao je čovjeka, pucajući kroz zid i dva drveta u smjeru koji je Mala pokazala.

Ali brinulo ga je. Kako su ga našli tako brzo? Imao je i prije bliske kontakte s njima, mnogo njih, kroz godine. Ali bio je oprezan, i nije vidio gdje je ovaj put pogriješio, nije razumio kako ga je Interstel pronašao. Čak ni njegov posljednji poslodavac nije znao gdje je.

Odmahnuo je glavom i krenuo za Phillipov svijet.

Umrijeti znači spavati i ne sanjati, a Corgo to nije želio. Davao si je promišljene bolove, ufazirao i izfazirao u nasumičnim smjerovima; dao je Maloj zlatni ovratnik s dvosmjernim radiom u kopči, nosio isti takav u svom prstenu smrti; promijenio je dosta valute, ostavio *Wallaby* na brigu poznatog krijumčara u Neutralnom području i prešao Phillipov Svijet do Dellesa-kraj-mora. Volio je ploviti, i sviđale su mu se ljubičaste vode ovog planeta. Unajmio je veliku vilu blizu Delles Divesa - sirotinjske četvrti na jednoj strani, Rivijera na drugoj. To mu je godilo. Još uvijek je imao snove; još nije bio mrtav.

Spavajući možda, začuo je zvuk. Tada je odjednom sjedio na strani kreveta, s pregrštom smrti u ruci.

"Mala?"

Nije je bilo. Zvuk koji je čuo bio je zatvaranje vrata.

Uključio je radio.

"Što je bilo?" zahtijevao je.

"Imam osjećaj da nas netko ponovo promatra", odgovorila je kroz njegov prsten. "... samo osjećaj, ipak."

Glas joj je bio udaljen, slabašan.

"Zašto nisi rekla *meni*? Vrati se - odmah."

"Ne. Uklapam se u noć i mogu se kretati bez zvuka. Istražit ću. Bojim se da *ima* nečega... Naoružaj se!"

Učinio je to, i kako je krenuo ispred kuće, udarili su. Trčao je. Kako je prolazio kroz ulazna vrata, udarili su ponovo i ponovo. Pakao mu je bio iza leđa, i padala je stalna kiša žbuke, metala, drveta i stakla. Tada je bio pakao oko njega.

Bili su iznad njega. Ovaj su put bili upozoreni da se ne susreću s njim, već da udare iz daljine. Ovaj su put lebdjeli iznad njega u

zaštićenoj kugli i izlijevali dolje vrele rijeke uništenja.

Nešto ga je udarilo u glavu i rame. Pao je, okrećući se. Pogođen je u prsa, trbuh. Pokrio je lice i okretao se, pokušao ustati, nije uspio. Bio je izgubljen u šumi plamenova. Podignuo se u čučanj, trčao, ponovo pao, još jednom ustao, trčao, ponovo pao, puzao, ponovo pao.

Kako je ležao u blatu, dok je svijet gorio, eksplodirao, padajući oko njega, proklinjao je *taj* svijet i svaki drugi, i svakoga u njima.

Tada je ponovo prasnulo.

Slijedila je tama.

Mislili su da su uspjeli i njihova je radost bila velika.

"Ništa", rekao je Benedick, smijući se kroz suze. Tako su toga dana slavili, i slijedećeg. Ali Corgovo tijelo nije bilo nađeno.

Bio je bačen gotovo pola ulice dalje, i još se jedanaest drugih stanovnika nije moglo naći, pa se činilo da se može sigurno pretpostaviti da je pogubljenje uspjelo. IOS je međutim tražio da njih trojica ostanu zajedno na Dombecku još deset dana, dok su se izvršavale daljnje istrage.

Benedick se smijao.

"Ništa", ponovio je. "Ništa."

Ali ima jedna čudna stvar o čovjeku bez srca: njegovo tijelo ne živi po istim pravilima kao ostala: Ne. Jaje u njegovim grudima je pametnije nego obično srce i ono je središte čudesnoga komunikacijskog sustava. Kako je mrtvo, sveznajuće je o onome što živi oko njega; nije svemoguće, ali ima sredstva kojima živo srce ne upravlja.

Kako su se opekline i razderotine pojavile na površini tijela, ono je stajalo u trenutačnoj krizi; postalo je zastava koja treperi pod žestokom olujom; žlijezde su odgovorile i istočile svoje sokove snage; mišići su aktivirani kao strujom.

Corgo je bio tek polusvjestan neljudske snage kojom se kretao kroz oluju vrućine i pljusak građevinskog materijala. Padali su na njega, ali ta bol je bila zaustavljena. Uspio je doći do ulice i srušio se u sklonište ruba pločnika.

Jaje je odvagnulo težinu situacije, odlučilo da je cijena bila iznimno visoka, i zaposlilo trenutačne mjere da se osigura ulog.

Dolje, dolje ga je poslalo. U dubine kome. Standardni modeli ljudi ne mogu odlučiti jednog dana da će hibernirati, leći i to učiniti.

Fizičari mogu izazvati *dauersch-laff* - s kombinacijom droga i dotjerane mašinerije. Ali Corgo nije trebao te stvari. Izgradio je ugrađenu opremu za preživljavanje s vlastitim umom; i ona je odlučila da mora ići dublje od običnog stupnja kome koju bi srce dopustilo. Tako je radilo stvari koje srce ne može raditi, zadržavajući svoje vlastite funkcije.

Bacilo ga je u tamu sna bez snova, potpune nesvjesnosti. Jer tek se na granici same smrti život ponovo mogao obnoviti, ojačati i ponovo narasti. Da bi se prišlo tom carstvu smrti, bila je potrebna sličnost s njom.

Stoga je Corgo ležao u blatu.

Ljudi, naravno, lete na mjesto svake nesreće.

Oni s Rivijere zastali su da se obuku u svoju najbolju katastrofalnu odjeću. Oni iz sirotinjskih četvrti nisu, jer njihova garderoba nije bila tako šarolika.

Jedan je, ipak, već bio obučen i prolazio je pokraj. Zvali su ga 'Zim', iz očitih razloga. Nekad je imao drugo ime, ali ga je potpuno zaboravio.

Teturao je kući iz *zimlak* lokala gdje je unovčio svoju Stražarski mirovinski ček za taj mjesec.

Bila je eksplozija, ali prošle su sekunde prije nego što je to shvatio. Gunđajući, stao je i okrenuo se vrlo sporo prema smjeru zvuka. Tada je vidio plamenove. Pogledao je gore, vidio letjelicu. U umu mu se pojavilo sjećanje i trgnuo se i nastavio gledati.

Poslije nekog vremena vidio je čovjeka kako se fantastičnom brzinom kreće preko prizora Pakla. Čovjek je pao u ulici. Bilo je još paleža, i tada je kugla nestala.

Dojam je konačno registriran, i njegov refleks za katastrofu natjerao ga je da se pokrene.

Neizbrisive sinapse, davno ispaljene u njegovom mozgu, skupile su se stranica za stranicom Kompletnog Stražarskog Terenskog Priručnika Trenutačnih Medicinskih Postupaka. Kleknuo je kraj tijela, crvenog od opekotina, krvi i svjetlosti s vatre.

"...kapetane", rekao je, gledajući uglato lice sa zatvorenim tamnim očima. "Kapetane..."

Pokrio je svoje vlastito lice svojim rukama i izašle su mokre.

"Susjedi. Ovdje. Mi. Nisam - znao..." Osluhnuo je udarce srca, ali

ništa nije uspio pronaći. "Pao... na palubi moj Kapetan leži... Pao... hladan... mrtav. Mi. Susjedi, čak i..." Njegov jecaj bio je isprekidan, dok ga nije uhvatila štucavica. Tada je smirio ruke i podigao kapak.

Corgova glava trgnula se dva inča na lijevo, dalje od sjaja plamenova. Čovjek se nasmijao u olakšanju. "Živi ste, Kapetane! Još ste živi!" Stvar koja je bila Corgo nije odgovorila. Savijajući se, podigao je tijelo.

'"Ne pomičite žrtvu - tako kaže u Priručniku. Ali vi idete sa mnom, Kapetane. Sjećam se sad... Bilo je nakon što sam ja otišao. Ali sjećam se... Svega. Sada se sjećam;... Da. Ubit će vas drugi put - ako preživite... Hoće; Znam. I tako moram pomaknuti žrtvu. Moram... - Volio bih da nisam tako smušen... Žao mi je, Kapetane. Bili ste uvijek dobri, prema ljudima, prema meni. Vozili smo mali brod, ali bili ste dobri... Stari *Wallaby,* sretni... Da. Poći ćemo sada, ubojico. Koliko god možemo brzo. Prije nego što dođu Morbi. - Da. Sjećam se... vas. Dobar čovjek, Kapetan. Da."

I tako je *Wallaby* učinio svoj posljednji skok, prema istrazi IOS-a koja je slijedila. Ali Corgo je još uvijek boravio na besanoj granici, i sjemenke i jaje držale su njegov život.

Nakon što je prošlo deset dana, Lynx i Benedick su još ostali sa Sandorom. Sandor nije bio nestrpljiv da odu. Nikad prije nije bio zaposlen; sviđao mu se osjećaj suradnika oko njega, osoba koje su dijelile sjećanja na učinjene stvari. Benedick nije želio ostaviti gospođicu Barbaru, jednu od rijetkih osoba s kojom je mogao razgovarati i koja bi mu svojevoljno odgovarala. Lynxu se sviđala hrana i klima, i odluči da bi njegovim ženama i unučadi dobro došao odmor.

Tako su ostali.

Vraćati se iz mrtvih je mrtvački spor posao. Stvarnost radi ples velova, i treba dugo prije nego što shvatiš što leži iza svih njih (ako to ikad stvarno i uspiješ).

Kad je Corgo oblikovao grubu ideju, uzviknuo je:

"Mala!" ... tama.

Tada je vidio lice iz prošlih vremena. "Narednik Emil...?"

"Da, gospodine. Upravo ovdje, kapetane."

"Gdje sam?"

"U mojoj kućici, gospodine. Bili ste spaljeni."

"Kako?"

"Što je bilo s mojim - ljubimcem? Drillenom?"

"Samo sam vas našao, gospodine - nikoga, ništa više. Uh, dogodilo se to prije gotovo mjesec dana. ..."

Corgo je pokušao sjesti, nije uspio, pokušao ponovo i gotovo uspio. Podigne se na laktove. "Što je sa mnom?"

"Imao si nekoliko prijeloma, opekotina, razderotina, unutašnjih ozljeda - ali sada će ti biti bolje."

"Pitam se kako su me našli, tako brzo - ponovo...?

"Ne znam, gospodine. Želite li sada probati malo mesne juhe?"

"Kasnije."

"Topla je i pripravljena."

"U redu, Emile. Svakako, donesi je."

Legnuo je i razmišljao.

To je bio njezin glas. Cijeli je dan drijemao i bio je dio sna. "Corgo, jesi li tamo? Jesi li tamo, Corgo? Jesi li..." Njegova ruka! Prsten!

"Da! Ja! Corgo!" Aktivirao ga je. "Mala! Gdje si?"

"U pećini kraj mora. Zvala sam te svaki dan. Jesi li živ ili mi odgovaraš iz Onozemlja?"

"Živ sam. Nema čarolije u tvom ovratniku. Kako si se čuvala?"

"Izlazim noću. Kradem hranu iz velikih nastambi s zelenim prozorima poput vrata - za Dilka i sebe."

"Psić? Također je živ?"

"Da. Bio je zatvoren u dvorištu te noći... Gdje si ti?"

"Ne znam točno... Blizu našeg starog mjesta. Nekoliko ulica dalje - sa starim sam prijateljem..."

"Moram doći."

"Pričekaj dok ne padne noć, reći ću ti kako da dođeš. - Ne, poslat ću ga po tebe, svog prijatelja... Gdje je tvoja pećina?"

"Gore uz obalu, pokraj crvene kuće za koju si rekao da je ružna. Postoje tri stijene, zaoštrene na vrhu. Pokraj njih je uska staza - voda dolazi do njega, ponekad ga prekriva - i tada iza ugla, trideset i jedan mojih koraka, i stijena je iznad glave, također. Prostire se daleko unazad, i postoji pukotina u zidu - dovoljno mala da se provučeš, ali

se širi. Mi smo tamo."

"Moj će prijatelj doći po tebe nakon što se smrači."

"Povrijeđen si?"

"Bio sam. Ali sad mi je bolje. Vidjet ću te kasnije, pa ćemo više razgovarati."

"Da -"

U danima koji su slijedili, snaga mu se vratila. Igrao je šah s Emilom i razgovarao s njim o danima kad su bili zajedno u Straži. Smijao se, po prvi put u nekoliko godina, na priču o zapovjednikovoj periki, na Veliku Svađu na Sordidu III, prije nekih čudnih trideset godina...

Mala se držala za sebe, i Dilka. Povremeno bi Corgo osjetio njene oči na sebi. Ali kada god bi se okrenuo, ona bi gledala u drugom smjeru. Shvatio je da ga nikad nije vidjela da se druži s nekim drugim. Činila se zbunjenom.

Pio je *zimlak* s Emilom, zajedno su dali maha baladama...

Tada mu je jedog dana sinulo.

"Emile, odakle ti novac?"

"Stražarska mirovina, kapetane."

"Ognja mu! Hrana, medicinska oprema i sve to..."

"Nešto sam spremio za crne dane, kapetane."

"Dobro. Ali ne bi to trebao koristiti. Imam podosta novaca spremljeno u svojim čizmama. - Ovdje. Samo trenutak... Evo! Uzmi ih!"

"Ne mogu, kapetane..."

"Vraga ne možeš! Uzmi ih, to je zapovijed!"

"U redu, gospodine, ali ne morate..."

"Emile, na moju glavu je rapisana nagrada - znaš li?"

"Znam."

"Prilično velika nagrada."

"Da."

"Tvoja je, po pravu."

"Ja vas ne bih mogao prijaviti, gospodine."

"Svejedno, nagrada je tvoja. Dvostruka. Poslat ću ti tu svotu - nekoliko tjedana nakon što odem odavde."

"Ne bih je mogao uzeti, gospodine."

"Glupost; uzet ćeš je."

"Ne, gospodine. Neću."

"Kako to misliš?"

"Hoću reći da ne bih mogao uzeti taj novac."

"Zašto ne? Što ne valja s njim?"

"Ništa, zapravo... samo ga ne želim. Uzet ću ovo što ste mi dali za hranu i stvari. Ali ništa više, to je sve."

"Oh... U redu, Emile. Kako god želiš. Nisam te pokušavao natjerati..."

"Znam, kapetane."

"Još jednu partiju?

"Odlično, gospodine."

"Imali smo dobrih dana zajedno, ha?"

"Možete se kladiti, kapetane. Tau Ceti - tri mjeseca dopusta. Sjećate li se Crvene Riječne Doline - i domorodačkih porodičnih oblika života?"

"Ha! A Labud VII - purpurni svijet s Duginim Ženama?"

"Trebalo mi je tri tjedna da sperem boju. Isprva sam mislio daje to nova bolest. Ognja mu! Volio bih ploviti ponovo!"

Corgo je zastao usred poteza.

"Hmm... Znaš, Emile... Možda bi i mogao."

"Kako to mislite?"

Corgo dovrši potez.

"Na *Wallabyju.* Ovdje je, na Neutralnom Području, čeka na mene. Ja sam kapetan i posada - i sve - sada potpuno sam. Mala nešto pomaže, ali - znaš, trebao bih prvog časnika. Bit će kao u starim vremenima."

Emil je zamijenio kralja kojeg je podigao, pogledao gore, pogledao opet dolje.

"Ja - ja ne znam što bih rekao, kapetane. Nikad nisam pomišljao da ćete mi ponuditi službu..."

"Što da ne? Trebao bih dobrog čovjeka. Mnogo akcije, kao u starim

vremenima. Mnogo love. Bez briga. Želimo tri mjeseca dopusta na Tau Cetiju i napišemo vlastite proklete naredbe. Uzmemo ih!"

"Želio bih nazad u svemir, kapetane - jako. Ali - ne, ne bih mogao..."

"Zašto ne, Emile? Zašto ne? Bit će kao nekad."

"Ne znam kako bih to rekao, kapetane... Ali kad smo mi - spaljivali mjesta, prije - pa, to su bili gusari zločinci, kršitelji Zakona - znate. Sada... Pa, sada čujem da spaljujete - obične ljude. Uh, nekršitelje Zakona. Obične civile. Pa - ja ne bih mogao."

Corgo nije odgovorio. Emil je pomaknuo svog kralja.

"Mrzim ih, Emile", rekao je nakon nekog vremena. "Svakog od njih, mrzim ih. Znaš li što su učinili na Brildu? Drillenima?"

"Da, gospodine. Ali to nisu bili civili, niti mineri. To nije bio *bilo tko.* To nije bio svatko, gospodine. Jednostavno ne bih mogao. Ne budite ludi."

"Nisam lud, Emile."

"Hoću reći, gospodine, ima nekih koje bih htio spaliti, bilo Zakona ili ne. Ali ne na način na koji vi to radite, gospodine. I besplatno bih to radio onima koji su zaslužili."

"Uh!"

Corgo je pomaknuo lovca.

"I zato moj novac nije dovoljno dobar za tebe?"

"Ne, gospodine. Nije zato, gospodine. Pa, možda djelomično... Ali samo djelomično. Jednostavno ne bih mogao primiti plaću zato što sam pomogao nekome koga sam - poštovao, divio mu se."

"Upotrijebio si prošlo vrijeme."

"Da, gospodine. Ali svejedno mislim da vam je to loš posao, i iako je ono što su učinili Drillenima bilo pogrešno i loše i zlo ali ne možete svakoga mrziti zbog toga, gospodine, jer *svi* to nisu učinili."

"Odobravali su to, Emile - što je jednako loše. Samo zbog toga sam ih sve spreman mrziti. A ljudi su svi slični, svi jednaki. Ovih dana ih spaljujem bez razlike, jer zaista nije važno *tko.* Krivnja je jednako raspodijeljena. Čovječanstvo je većinom krivo."

"Ne, gospodine, oprostite, gospodine, ali u sustavu koji je velik kao Interstel, ne zna svatko što netko drugi namjerava učiniti. Ima onih koji osjećaju kao i vi, i onih koje nije briga, i onih koji jednostavno ne znaju puno što se događa, ali koji bi nešto učinili da znaju, dovoljno brzo."

"Tvoj potez, Emile."

"Da, gospodine."

"Znaš, volio bih da si prihvatio posao, Emile. Imao si priliku. Bio bi dobar časnik."

"Ne, gospodine. Ne bih bio dobar časnik. Previše sam popustljiv. Ljudi bi gazili po meni."

"Šteta. Ali uvijek je tako. Znaš li? Dobri su uvijek preslabi, previše popustljivi. Zašto je to tako?"

"Ne znam, gospodine."

Nakon nekoliko poteza: "Znaš, kad bih ga se odrekao - paleža, hoću reći - i kad bih samo radio obično, pristojno krijumčarenje s *Wallabyjem,* bilo bi u redu. Što se mene tiče. Sad. Umoran sam. Toliko sam prokleto umoran da bih samo volio spavati - o, četiri, pet, šest godina, mislim. Recimo da prekinem s paležom i samo prevozim stvari tu i tamo - da li bi mi se tad pridružio?"

"Morao bih razmisliti o tome, gospodine."

"Učini to, onda. Molim te. Volio bih te imati sa sobom."

"Da, gospodine. Vaš potez, gospodine."

Ne bi ga našli po njegovim djelima, jer on stvarno *je* prestao spaljivati; ne bi se desilo - jer je on po knjigama IOS-a bio mrtav- da ga netko traži. Međutim, to se desilo - zbog pretjerivanja u *xmiliju* i dobre volje nekolicine progonitelja.

Na početku pucanja bratstva, nostalgija je popratila veselje.

Morate se sjetiti da Benedick prije nikada nije imao prijatelje. Sada je imao tri, i morao ih je napustiti.

Lynx je uživao puno dobre hrane i pića, i ugodno društvo jednostavnih, osakaćenih ljudi, čije su neuroze nepokvarene normalnim izopačenjima - i uživao je u tome.

Sandorova sfera ljudskih odnosa proširena je otprilike za trećinu i polako se počeo smatrati najmanje počasnim članom velike bujice koju je prije poznavao samo kao čovječanstvo, ili Druge.

Tako su se u knjižnici, pijući, jedući i razgovarajući, vratili lovu. Mrtvi tigrovi su uvijek oni najbolji.

Naravno, nije prošlo dugo prije no što je Benedick uzeo srce, i držao ga kao što bi poznavalac držao umjetnički predmet - nježno, s određenim miješanjem strahopoštovanja i ljubavi.

Kako su sjedili tamo, čudan se osjećaj uvukao u zdepasti paranormov trbuh i polako se dizao, poput pare, dok mu se oči nisu zapalile.

"Ja - ja očitavam",rekao je.

"Naravno" - Lynx.

"Da" - Sandor.

"Zaista!"

"Naravno" - Lynx. "On je na Distenu, petom svijetu Blakeovog sustava, u domorodačkoj kolibi izvan Landeara -"

"Ne" - Sandor. "On je na Phillipovom svijetu, U Dellesu-kraj-Mora."

Nasmijali su se, Lynx dubokim praskom, Sandor dahtavim hihotanjem."

"Ne", reče Benedick. "On je u prijelazu, na *Wallabyju.* Upravo je fazirao i um mu je još uvijek djelomično budan. Nosi teret ambre u sustav Tau Ceti, peti planet - Tholmen. Poslije toga namjerava uzeti odmor na Crvenoj Riječnoj Dolini trećeg planeta - Cardiffa. Uz Drillena i psića, ovaj put ima i jednog člana posade. Ne mogu ništa očitati osim da je umirovljeni član Straže."

"Po svetomu Svjetlu Velikog i Slavnog Plama!"

"Znamo da nikad nisu našli njegov brod..."

"... i njegovo tijelo nije bilo nađeno. - Može li biti da *ti* griješiš, Benedick? Čitaš nešto, nekoga drugog...?"

"Ne."

"Što da uradimo, Lynx?" - Sandor.

"Nemoralna bi osoba bila sklona to zaboraviti. To je zatvoren slučaj. Isplaćeni smo i otpušteni."

"Istina."

"Ali pomislite kad ponovno napadne..."

"... bilo bi to zbog nas, našeg neuspjeha."

"Da."

"... i mnogi bi poginuli."

"... i mnogo oružja uništeno i osiguravajućih društava prevareno."

"Da."

"... zbog nas."

"Da."

"I trebamo to prijaviti" - Lynx.

"Da."

"Nesretno je to..."

"Da."

"... ali bit će dobro što ćemo ovaj posljednji put raditi zajedno."

"Da. Bit će. Vrlo."

"Thalmen, u Tau Ceti, i upravo je fazirao?" - Lynx.

"Da."

"Nazvat ću, i čekat će ga u T. C."

"... rekao sam vam", reče plačući paranorm. "Nije bio spreman umrijeti."

Sandor se nasmijao i podigao čašu svojom rukom boje mesa. Još uvijek je bilo posla za napraviti.

Kad je *Wallaby* stigao na Tau Ceti sve je otišlo dovraga.

Tri broda Straže, puna posade, kao što je nekad bio i sam *Wallaby,* čekala su.

IOS je cijeli sustav stavio u karantenu na tri dana. Nije se moglo pogriješiti u ebovinastoj otrovnoj gljivi kad se pojavila na ekranu. Identifikacija nije bila potrebna.

Zrna tegljača su ga međutim promašila prvi put, i prvi časnik *Wallabyja* je simultano ispalio sva oružja na brodu, u svim smjerovima, čim je zazvonio alarm. Ovo je bila jedna od manjih izmjena u kontrolama oružja, zbog veličine njegovih operacija: bez sigurnosnih sklopova, a ako bi bilo potrebno, bio je to i brod-samoubojica: bio je to vuk usamljenik bez obzira na *bilo koji čopor,* jedna glavna kontrola - dotakni je, i *Wallaby je* postajao dikobraz s laserskim bodljama, bodući u svakom smjeru.

Corgo se spremio ponovo fazirati, ali trebalo mu je četrdeset i tri sekunde da to učini. U tom vremenu dvaput ga je pogodio preživjeli Stražarski brod.

Tada ga više nije bilo.

Vrijeme i Slučaj, koji upravljaju svim stvarima, i ponekad se vole nazivati Sudbinom, dograbili su *Wallaby,* psića, Drillena, prvog časnika Emila i čovjeka bez srca. Corgo nije odredio smjer kad se ufazirao. Nije bilo vremena.

Dva udarca sa Stražarskog broda drastično su izmijenili *Wallabyjev* smjer, i spalili dvadeset i tri brzofazna projektora.

Wallaby je slijepo skočio, sa slomljenom nogom.

Djelovanje kontinuuma pritisnulo je posadu. Trup je popravio razderotine na svojoj površini.

Nastavili su su trideset i devet sati i dvadeset i tri minute, izmjenjujući se za odmor, pazeći na prvo upozorenje na ploči.

Ali nitko nije znao kamo su stigli, a najmanje plačući paranorm koji je pratio bitku i sve što je promatrao Corgo, unatoč djelovanja kontinuuma i mamurluka.

Ali Benedick je iznenada upoznao strah:

"Sprema se fazirati. Morat ću ga pustiti."

"Zašto?" - Lynx.

"Znaš li gdje je?"

"Ne, naravno da ne!"

"Pa, ne zna ni on. Pretpostavimo da iskoči negdje u blizi sunca, ili u nekoj atmosferi - pri toj brzini?"

"Pa, pretpostavimo da se to desi. On umire."

"Tako je. Djelovanje kontinuuma je samo po sebi loše. Nikad nisam bio u čovjekovom umu kad je umirao - i mislim da to ne bih mogao podnijeti. Žao mi je. Jednostavno to neću učiniti. Mislim da bih i sam mogao umrijeti kad bi se to dogodilo. Sada sam tako umoran... Morat ću ga provjeriti kasnije."

S tim se srušio i nije ga se moglo probuditi.

I tako se Corgovo srce vratilo nazad u svoju staklenku, a staklenka nazad u donju desnu ladicu Sandorovog stola, i nitko od lovaca nije čuo riječi Corgovog odgovora svom prvom časniku nakon izfaziranja:

"Gdje smo? - Komp reče da je najbliža stvar mala ping-pong loptica svijeta zvanog Dombeck, koji nije zabilježen za bilo što. Morat ćemo se tamo spustiti radi popravaka, negdje izvan utvrđenog puta. Trebamo projektore."

Tako su spustili *Wallaby* i udarili njegovim trupom, dok su lovci spavali, nekih petsto četrdeset i dvije milje daleko.

Zakrpali su rupe na projektorima nedugo nakon što je Sandor

ušuškan u krevet.

Popunili su trup na trima mjestima dok je Lynx jeo pola šunke, tri kolača, dvije jabuke i krušku, i pio pola litre Dombeckovog najboljeg Mosela.

Žicom su spojili prekinute spojeve dok se Benedick smijao i sanjao o Barby u danima njene mladosti.

I Corgo je uzeo lagani brod i krenuo u grad tristo milja dalje, baš kad se blijedo Sunce Dombecka počelo dizati.

"Ovdje je!" vrisnuo je Benedick, širom otvorivši vrata Lynxove sobe i trčeći mu do uzglavlja. "On je-"

Tada je onesviješten, jer se Lynxu nije moglo iznenada prići dok je spavao.

Kada se pet minuta kasnije osvijestio, ležao je na krevetu i oko njega je stajalo cijelo domaćinstvo. Imao je hladnu krpu na čelu i osjećao da mu je grlo smrskano.

"Brate", reče Lynx, "nemoj nikada na taj način prilaziti čovjeku koji spava."

"A-ali on je ovdje", reče Benedick, prigušeno. "Ovdje na Dombecku! Ne treba mi čak ni Sandor da bih znao!"

"Jesi li siguran da nisi malo previše popio?"

"Ne, kažem ti da je ovdje!" Ustao je, odbacivši krpu. "Onaj mali gradić, Coldstream -" Pokazao je kroz zid. " Bio sam tamo prije tjedan dana. *Znam* to mjesto!"

"Sanjao si -"

"Smoči si svoj Oganj! Nisam! Držao sam mu srce u ovim rukama i vidio!"

Lynx se trznuo na bogohuljenje, ali je razmotrio mogućnost. "Tada pođi s nama u knjižnicu da vidimo možeš li ponovo očitavati."

"Bolje bi ti bilo da vjeruješ da mogu!"

U tom je trenutku Corgo ispijao šalicu kave i čekao da se grad probudi. Razmatrao je ostavku svoga prvog časnika:

"Nikada nisam želio nekoga spaliti, kapetane. Najmanje Stražu. Žao mi je, ali to je sve. Ništa više za mene. Ostavi me ovdje i daj mi slobodan prolaz kući na Phillip - to je sve što želim. Znam da nisi želio da se tako dogodi, ali ako bih nastavio ploviti s tobom jednog bi se

dana to moglo ponovo dogoditi. Vjerovatno i hoće. Nekako su već dobili tvoj broj, i ne bih *to* više *nikad* mogao ponovo napraviti. Pomoći ću ti popraviti *Wallaby,* i tada idem. Žao mi je."

Corgo je uzdahnuo i naručio drugu kavu. Pogledao je na sat na zidu restauracije. Uskoro, uskoro...

"Taj sat, taj zid, taj prozor! To je restauracija u kojoj sam prošli tjedan ručao, u Coldstreamu!" reče Benedick, vlažno trepćući.

"Misliš li da je svo to djelovanje kontinuuma...?" - Lynx.

"Ne znam." - Sandor.

"Kako možemo provjeriti?"

"Nazovite prokletu restauraciju i pitajte ih da opišu svoga jedinog gosta!" - Benedick.

“"To je vrlo dobra ideja" - Lynx.

Lynx je otišao do uređaja za komuniciranje na Sandorovu stolu.

Iznenadna, kao što je bilo sve što se ticalo slučaja, bila je Lynxova konačna odluka:

"Tvoju letjelicu, brate Sandor. Mogu li je posuditi?"

"Pa, naravno. Zasigurno..."

"Sada ću pozvati mjesnu IOS službu i zatražiti laserski top. Naređeno im je da surađuju s nama bez ikakvih pitanja, i ta naređenja još uvijek vrijede. Kvaliteta mojih izvršitelja nikad nije opala. Čini se da ako ikad želimo završiti taj posao moramo ga sami napraviti. Neće dugo trajati dok postavimo oružje na tvoju letjelicu. Benedick, budi sad s njim svake minute. Još uvijek mora kupiti opremu, odnijeti je nazad i instalirati. Stoga bismo trebali imati dovoljno vremena. Samo ostani s njim i javljaj mi sve što radi."

"Primljeno."

"Jesi li siguran da je to pravi način da to napravimo?" - Sandor. "Siguran sam..."

Kad je top donesen, Corgo je napravio svoju trgovinu. Kad je instaliran, uključio je svoj lagani brod i otišao. Kao što je bilo provjereno na trima stupovima koje je teta Faye davno htjela ukloniti, bio je u zraku i kretao u pustinju.

Kako je prelazio pustinju, Benedick je promatrao prevrćuće dine, grmove šipražja i jureće *rabbophere* kroz njegove oči.

Također je gledao ploču s komandama.

Kako je Lynx započeo svoje putovanje, Mala i Dilk su hodali oko trupa *Wallabyja.* Mala je razmišljala da li je gotovo s ubijanjem. Nije bila sigurna da li joj se novi Corgo sviđao onoliko koliko joj se sviđao osvetnik. Razmišljala je da li će promjena biti trajna. Nadala se da neće...

Lynx je zadržao kontakt s Benedickom preko radija.

Sandor je pio *xmili* i smiješio se.

Poslije nekog vremena, Corgo se spustio.

Lynx se žurio preko pijeska iz suprotnog smjera.

Počeli su isključivati lagani brod.

Tada je Lynx požurio.

"Sad sam blizu. Pet minuta", javio je radiom.

"Da izađem?" - Benedick.

"Ne još" - odgovor.

"Žao mi je, ali znaš što sam rekao. Neću biti tamo kad umre."

"U redu, mogu dalje sam." - Lynx.

Tako je, kad je Lynx stigao na mjesto događaja, ugledao psa i čovjeka i ružnog, ali inteligentnog četveronožca pokraj *Wallabyja.*

Njegov je prvi udarac pogodio brod. Čovjek je pao.

Četveronožac je bježao, i spalio ga je.

Pas se probio kroz vrata u brod.

Lynx je osposobio letjelicu za slijedeći udarac.

Došao je drugi čovjek, kružeći s druge strane broda, gdje je radio.

Čovjek je podigao ruku i zabljesnulo je svjetlo.

Corgov prsten smrti odaslao je svoju jedinu lasersku zraku.

Prešla je udaljenost među njima, ušla u trup letjelice, prošla kroz Lynxovu lijevu ruku iznad lakta, i nastavila kroz krov vozila.

Lynx je vrisnuo, borio se s kontrolama, dok je Corgo upao u *Wallaby.*

Tada je ispalio iz topa, ponovo i ponovo i ponovo, kružeći, dok *Wallaby* nije bila tinjajuća ruševina usred mora komešajućeg pijeska.

Još uvijek je palio ruševinu, konačno pozvavši Benedicka i pitajući

jedno pitanje.

"Ništa", - odgovor.

Tada se okrenuo i krenuo nazad, namjestivši autopilota i otvorivši kutiju prve pomoći.

"... tada je krenuo unutra da bi ispalio iz *Wallabyjevog* oružja, ali ja sam ga prvi pogodio." - Lynx.

"Ne" - Benedick.

"Kako to misliš 'ne'. *Ja* sam bio tamo."

"I ja isto, neko vrijeme. *Morao* sam vidjeti kako se osjećao."

"I?"

"Otišao je unutra po psića, Dilka, držao ga u rukama i rekao mu 'Žao mi je.'"

"Bilo kako bilo, on je sada mrtav i mi smo završili. Gotovo je" - Sandor.

"Da."

"Da."

"Pijmo za dobro obavljen posao, prije nego što se zauvijek rastanemo."

"Da."

"Da."

I jesu.

I dok nije puno ostalo od *Wallabyja* ili njegovog kapetana, IOS je pozitivno identificirao sintetičko srce, nađeno kako još uvijek udara, nepravilno, među vrelim krhotinama.

Corgo je bio mrtav, i to je bilo to.

Trebao je znati čemu se suprotstavlja i prijaviti se regularnim vlastima. Kako se možeš nadati da ćeš pobijediti čovjeka koji ti može prodrijeti u um, čovjeka koji je ubio četrdeset i osam ljudi i sedamnaest zloćudnih izvanzemaljskih oblika života i čovjeka koji poznaje svaku prokletu ulicu u galaksiji.

Trebao je bolje znati kad je išao protiv Sandora Sandora, Benedicka Benedicta i Lynxa Linksa. Trebao je, trebao je znati.

Jer njihova su prava imena, naravno, Tisiphone, Alekto i Megaira.

Oni su Furije. Uzdižu se iz kaosa i donose osvetu; donose pomutnju i razdor onima koji ostave zakon i skrenu s puta, koji se ogriješe o svjetlo i oskrvnjuju život, koji uzmu snagu ognja, poput gromobrana u svoje dvije smrtne ruke.

POSTAJE NOĆNIH MORA

© *Stations of the Nightmare, Part One: The Two-edged Gift* by Philip Jose Farmer, 1974.

Dio 1: Dvostrani dar

1.

Paul Eyre pogodio je leteći tanjur. Toga jarkog jutra, hodao je kroz farmerovo polje. Ispred njega bio je rub šume razdijeljen malim potokom. Riley, seter, upravo se ukočio. Spuštenog nosa, nisko pognut, kao da drhti, pokazivao je prema magnetu, nevidljivoj prepelici. Srce Paula Eyrea udaralo je nešto brže. Ispred Rileya, nekoliko jardi dalje, bilo je grmlje. Iza njega bi trebalo biti jato.

Ispalili su onu raketu koja ga je znala tako uplašiti dok je bio novak. Bilo je kao da je zemlja nasilno porodila nekoliko sićušnih planeta. Ali nije ih bilo tuce ili tako nekako kako je očekivao. Samo dvije. Vodeća je bila puno veća nego ona druga, toliko veća da je tada stvarno poskočio. Znao je, dok je sačmarica grmjela i udarala, da to nije bila ptica.

Zbijeni oblik njegove preoblikovane cijevi mora da je stvar pošteno opalilo. Srušilo se pod kutem od četrdeset i pet stupnjeva, umjesto da je palo kao što mrtva ptica pada, i stropoštalo se kroz donje grane drveta na rubu šume.

Automatski, ispalio je slijedeći naboj na progonjenu pticu. I promašio je.

Stvar je uzletjela poput prepelice. Ali bila je tamna i oko dvije stope duga. Ili dvije stope široka. Prst mu je pritisnuo obarač upravo u času kad je njegov um pritisnula spoznaja da to nije bilo krilato stvorenje.

To nije bilo stvorenje, mislio je, već izrađena stvar. Više kao veliki glineni golub nego bilo što drugo.

Pogledao je uokolo. Riley je bio bijela i crna pruga, trčeći kao da ga progoni puma. Nije pravio buku. Činilo se da zadržava svoj dah kao da je znao da će mu trebati svaki atom kisika. Iza njega je bio dugi trag izmetina. Ispred njega, preko pola milje uz brežuljak, stajala je

bijela gospodarska kuća i dva tamno crvena štaglja.

Roger, Paulov sin, pričao je o minama koje su znale uzletjeti u zrak prije no što bi eksplodirale. Ova stvar nije bila pričvršćena za lanac niti je eksplodirala. Mogla je biti bomba koja je zatajila. Ali nije bilo udara kad je uzletjela. Možda ga je prigušio zvuk njegove sačmarice.

Odmahnuo je glavom. Nije moglo biti tako nešto. Osim ako... Da li je to stavila neka zlobna osoba u polje da bi ubila lovce? Bezosjećajno nasilje je bilo u porastu u njegovoj od Boga zaboravljenoj zemlji.

Situacija je bila slična onoj kad se automobil odbija pokrenuti... Mogao si misliti što god si htio o tome i stvoriti mentalne slike onoga što nije bilo u redu. Ali dok ne bi podigao haubu i pogledao motor, nisi mogao napraviti određenu analizu. I zato će podići haubu.

Krenuo je naprijed. Jedini zvuk bio je sjeverozapadni vjetar, lagan, jer su ga šume razbijale. Plave sojke kreštalice i vrane koje su prije bile tako bučne, utihnule su. Plava sojka sjedila je na grani drveta. Činila se ukočenom od straha.

Bio je oprezan, ali se nije bojao, rekao je sam sebi. Bojao se tek tri puta u životu. Kad ga je otac napustio, kad mu je majka umrla, i kad je Mavice rekla da ga napušta. I ta su ga tri događaja naučila da ništa nije bilo tako loše kao što je tada mislio da jest, i da je glupo i nelogično bojati se. On i njegova braća i sestre i majka su se snašli i bez njegovog oca. Majčina smrt mu je zapravo učinila život lakšim. A Mavice ga nije napustila.

"Samo se nemaštoviti, od kojih si ti kralj, ne boje", rekao mu je Tincrowdor. Ali što je taj jalovi teoretičar znao o stvarnom životu i stvarnim ljudima?

Ipak, oklijevao je. Mogao je jednostavno otići, pronaći psa i loviti negdje drugdje. Ili, još bolje, reći Smithu da je netko posadio čudnu mehaničku napravu u njegovu polju.

Možda, iako to nije volio priznati, možda ga je vid izdao. Iza njegovih naočala bile su pedeset i četiri godine stare oči. Bio je u dobrom stanju, boljem nego što je većina muškaraca dvadeset godina mlađih. Mnogo boljem nego Tincrowdor, koji je cijeli dan sjedio na svojoj stražnjici dok bi otipkavao svoje lude priče.

Ipak, optičar mu je savjetovao da bi trebao novi recept. Nikome to nije rekao. Mrzio je ikome priznati da ima slabosti, čak i samome sebi. Kada bude imao prilike da se opremi novim lećama, samo s liječnikom kao savjetnikom, ići će. Možda to nije trebao tako dugo odgađati.

Nastavio je polako hodati preko polja. Jedanput je pogledao prema gospodarskoj kući. Riley je, nesmanjenom brzinom još uvijek jurio

prema njoj. Kada uhvati Rileyja, udarit će ga lagano nekoliko puta po nosu i nagrditi ga. Ako ga to uništi, riješit će ga se. Nije vidio zašto bi hranio nešto što je bilo beskorisno. Pas je ionako jeo više nego što je sam bio vrijedan.

Mogao je zamisliti što bi Mavice rekla o tome. "Otići ćeš u mirovinu za jedanaest godina. Da li bi ti želio da te se riješimo ili da te pošaljemo u plinsku komoru zato što si beskoristan?"

I on bi rekao, "Ali neću biti. Radit ću jednako naporno na svom poslu nakon što odem u mirovinu."

Bio je deset stopa od šume kad se iz nje izdigla žuta magla.

2.

Zaustavio se. To nije mogla biti pelud u ovo doba godine. I pelud nikad nije blistala. Štoviše, dolazila je brže nego da ju je nosio vjetar. Po drugi put je oklijevao. Gusta žuta svjetlost izgledala je kao plin. Razmišljao je o ovcama koje su ubijene u Nevadi ili Utahu kad je pobjegao vojni nervni plin. Da li je moglo - Ali ne... to je bilo smiješno.

Treperava magla se raširila, i bio je u njoj. Nekoliko sekundi zadržao je dah. Tada ga je pustio i nasmijao se. Tvar se otpuhnula od njegova lica i tada ga ponovo obgrlila. Tu i tamo su neki djelići svijetlili. Prije nego što je došao do drveća, vidio je kako se formiraju sićušne kapljice na travi, na njegovim rukama i na cijevi puške. Izgledale su kao zlatno obojena živa. Kad je prešao rukom preko cijevi, tvar se skupila na krajevima u dvije velike kapi. Istekle su poput žive u šalicu koju je njegov dlan oblikovao.

Njen miris ga je natjerao da se namršti i ispusti je na zemlju. Mirisala je kao spermatozna tekućina.

Tada je primijetio da nije napunio pušku. Bio je blago šokiran. Nikad je nije propustio napuniti odmah nakon ispaljivanja. Zapravo, činio je to toliko automatski da nikada nije ni mislio o tome. Bio je uznemireniji nego što je mislio da jest.

Iznenada, para ili magla, ili što god da je to bilo, nestala je. Pogledao je uokolo. Trava je oko dvadeset stopa iza njega bila blago žuta.

Nastavio je. Grana koju je stvar slomila ležala je ispred njega. Pred njim je bila gusta i tiha šuma. Progurao se kroz zapetljano trnovito

grmlje, iz kojeg je istjerao toliko divljih zečeva. I jedan je bio tamo, veliki mužjak iza trnja. Vidio ga je, vidio da je primijećen, ali se nije micao. Sagnuo se da ga pogleda. Crne su mu oči izgledale stakleno, i njegovo se smeđe krzno tu i tamo iskrilo žutim. Bio je u sjeni, tako da sunce nije moglo biti odgovorno za sjaj.

Gurnuo ga je, ali nije se pomakao. I sada je mogao vidjeti da se silovito trese.

Nekoliko minuta kasnije, bio je na mjestu gdje bi se stvar spustila da je nastavila svojim kutom pada. Grmlje je bilo nepomaknuto; trava, nepovijena.

Prošao je jedan sat. Temeljito je prošao šumu na toj strani potoka i ništa nije našao. Pregazio je vodu, koja nigdje nije bila dublja od dvije stope, i počeo svoju potragu kroz šumu na toj strani. Nije vidio žutu živu, stoje značilo jednu od dvije činjenice. Ili stvar nije došla tamo, ili je prestala izlučivati tvar. To jest, ako je tvar *bila* izlučena iz nje. Mogla je biti jednostavno slučajnost što se tvar pojavila u isto vrijeme kad je stvar nestala. Slučajnost se, međutim, nije činila vjerojatnom.

Tada je ugledao jednu kap žive i znao je da još uvijek... krvari? Odmahnuo je glavom. Zašto je pomislio na tu riječ? Jedino živa stvorenja mogu biti *ranjena.* On ga je *oštetio.*

Okrenuo se. Nešto je pljusnulo iza njega. Kroz malu pukotinu u vegetaciji, mogao je vidjeti nešto okruglo, plosnato, i crno kako puca na sredini potoka. Vidio ga je i prije iz daljine i mislio da je to samo blago zaobljen kamen prekriven potokom. Njegov vid stvarno *je* postajao loš.

Prešao je potok i pratio trag vode koja je naglo nestajala. Pogledao je gore, i nešto - to - palo je iza grmlja. Čuo je zvuk lomljenja, a zatim tišina.

I tako je bilo živo. Nijedan se stroj nije tako kretao, osim ako...

Što bi Tincrowdor rekao kad bi mu kazao da je vidio leteći tanjur?

Zdrav razum rekao mu je da nikome ništa ne kaže o tome. Smijali bi mu se, i ljudi bi mislili da je poludio. Ili da pati od preuranjene senilnosti, poput njegovog oca.

Misao ga je izluđivala jednu minutu. Vičući, uronio je u grmlje i trnovito žbunje. Kad je bio ispod drveta gdje se stvar pala, stao je. Srce mu je lupalo i znojio se. Nije bilo otiska u mekom, vlagom natopljenom tlu; ništa nije ukazivalo da je na njega pao teški predmet.

Nešto se pomaklo udesno u uglu njegova oka. Okrenuo se i pucao jednom, i ponovo. Komadi grmlja su poletjeli, i zapljuštali su komadići kore. Ponovo je napunio pušku - nije namjeravao ovaj put zaboraviti -

i polako krenuo prema korijenu grmlja gdje se činilo da se stvar nalazi. Ali više nije bila tamo, ako je ikad uopće i bila.

Nekoliko stopa dalje, iznenada je osjetio vrtoglavicu. Naslonio se na drvo. Krv mu je bubnjala u ušima, i drveće i grmlje se rastapalo. Možda je žuta tvar *bila* neka vrsta nervnog plina.

Odlučio je izaći iz šume. Nije ga strah, već logika, natjerala da promijeni mišljenje. I nitko ga nije vidio kako se povlači.

Zaustavio se blizu ruba šume. Više nije osjećao vrtoglavicu, i svijet je povratio svoju čvrstoću. Bila je istina da je jedino on znao da se povlači, ali nikad više ne bi mogao misliti o sebi kao o pravom muškarcu. Ne, tako mu Boga - i rekao je sam sebi da nije psovao kad je to rekao - ovo neće pustiti dok se ne dovrši.

Okrenuo se i ugledao kroz zaslon grmlja nešto bijelo kako izlazi iza drveta. Izgledalo je kao pozadina ženskog torza. Nije bila odjevena; mogao je vidjeti meku bijelu kožu i udubinu kralježnice. Bokovi nisu bili vidljivi. Tada se pojavila pozadina glave, crne kose niz bijela ramena.

Viknuo je prema ženi, ali ona nije obraćala pažnju. Kada je došao do drveta gdje se isprva pojavila, više je nije mogao vidjeti. Nešto trave je još uvijek bilo uspravno, i neki su listovi bili iskrivljeni.

Sat poslije, Paul Eyre je odustao. Da li je upravo pomislio da je vidio ženu? Što bi žena radila gola u ovim šumama? Nije mogla biti s ljubavnikom, jer bi i ona i čovjek izašli iz šume prvi put kad je opalio iz sačmarice.

Na putu nazad, mislio je da je ugledao nešto veliko i žutosmeđe u daljini. Čučnuo je i rastvorio grmlje ispred sebe. Oko trideset jardi dalje, krećući se iza gotovo čvrstog žbunja, bila su leđa životinje. Bila je žućkasto smeđa i imala dug čupavi rep. I da nije znao da je to nemoguće, rekao bi da je to bio stražnji dio afričkog lava. Ne, lavice.

Trenutak kasnije, vidio je žensku glavu.

Bila je tamo gdje bi lav bio da je stajao na stražnjim nogama i pokazao glavu. Žena je bila u profilu, i bila je to najljepša žena koju je ikad vidio.

Mora da pati od nekoga podmuklog oblika azijske gripe. To bi sve objasnilo. U stvari, to je bilo jedino objašnjenje.

Bio je siguran u to kad je došao na kraj drveća. Polje je bilo prekriveno crvenim cvjetovima, a na drugoj strani, koja se činila miljama dalje, blistao se zeleni grad.

Vizija je trajala samo tri ili četiri sekunde. Cvijeće i grad su nestali,

i polje, kao da je bilo gumena traka, trznulo se u svoje stvarne dimenzije.

Mogao je čuti kako je puknulo. Deset minuta kasnije, bio je u gospodarskoj kući. Riley ga je pozdravio ugrizom.

3.

Eyre je parkirao automobil ispred svoje kuće. Cesta do garaže je bila blokirana automobilom za koji je bila pričvršćena brodska prikolica, motocikl bez motora, i Land Rover na čijem je krovu bio poluizgrađen kamper. Iza njega bila je velika garaža natrpana strojevima, alatima, potrepštinama, starim gumama, i motorima u procesu popravljanja.

Trinaest-trideset-jedan Wizman Sud bio je u području koje je nekad bilo cijelo nastanjeno. Sada je velika stara kuća preko puta ulice bila staračk dom; kuće do nje su srušene i gotovo su završene zgrade za veterinara i njegove pseće kućice. Eyreova vlastita kuća izgledala je zaista veliko i dosta elegantno kad su on i Mavice uselili u nju prije dvadeset godina. Sada je izgledala sićušno, zlokobno, i trunuće, a tako je izgledala već deset godina.

Paul Eyre, do ovog trenutka, to nikad nije primijetio. Premda se ponekad osjećao zagušeno, pripisivao je to gomili ljudi, a ne sićušnosti kuće. Kad se riješi sina i kćeri, kuća će ponovo postati udobna. I kuća je bila otplaćena. Osim poreza, održavanja, i koristi, nije ga koštala ništa. Ako mu je susjedstvo ponešto i opalo, još i bolje. Njegovi se susjedi nisu žalili jer je vodio svoj vlastiti posao popravljanja.

Do sada, nije ništa mislio o njenom izgledu. Bila je to samo kuća. Ali sada je primijetio da je trava na majušnom travnjaku bila neokošena, drvene rolete trebalo je obojati, cesta do garaže bila je u neredu, a pločnik napuknut.

Izašao je iz auta i podigao sačmaricu i torbu svojom lijevom rukom. Desna je ruka bila obilno zamotana. Stare gospođe koje su sjedile na trijemu mahnule su ga i zazvale, i on im je mahnuo. Sjedile su poput gomile starih vrana na grani. Vrijeme ih je kosilo, jednu po jednu. Bila je prazna stolica na kraju reda, ali ubrzo će je zauzeti pridošlica. Gospodin Ridgley je sjedio tamo do prošlog tjedna kad su ga vidjeli jednog popodneva kako mokri preko ograde na ruže pod njom. Sada je, kako su rekle stare gospođe, zaključan u svojoj sobi na trećem katu. Eyre je pogledao prema gore i vidio bijelo lice s

duhanom zamrljanim brkovima pritisnuto na rešetke prozora.

Mahnuo je. Gospodin Ridgley je zurio. Usta ispod brkova su slinila. Bijesan, Paul Eyre se okrenuo. Njegova je majka zurila kroz taj prozor nekoliko tjedana, i tada je nestala. Ali je doživjela osamdeset i šestu prije nego što je postala senilna. To se moglo oprostiti. Ali ono što nije mogao oprostiti, ni zaboraviti, bilo je to da je njegovu ocu bilo tek šezdeset kad mu je mozak očvrsnuo i razum se slio s njega.

Pošao je uz drvene neobojane stepenice sa strane verande. To više nije bila samo veranda. Zatvorio ju je, i sad ju je Roger koristio kao spavaonicu. Roger je, kao i obično, odbijao spremati krevet. Četiri godine u pomorstvu, uključujući i vojni rok u Vijetnamu, nisu ga učinile urednim.

Eyre je zagunđao na Rogera kad je ušao u prednju sobu. Roger, visoki mršavi plavokosi mladić, sjedio je na kauču i čitao knjigu za fakultet. Rekao je: "O, mama je rekla da će to napraviti." Zagledao se u očevu ruku. "Što se dogodilo?"

"Riley je poludio i morao sam ga ubiti."

Mavice, dolazeći iz kuhinje, reče, "O, Bože! *Ubio* si ga!"

Suze su potekle niz Rogerove obraze.

"Zašto si to učinio?"

Paul je mahnuo desnom rukom.

"Nisi me čuo? Ugrizao me! Pokušao me ščepati za grlo!"

"Zašto bi on to napravio?" reče Mavice.

"Zvučite kao da mi ne vjerujete!" Paul reče. "Za ime Božje, zar me nitko neće pitati kako teško me je ugrizao? Ili se zabrinuti da nisam dobio bjesnilo?"

Roger je obrisao suze i pogledao zavoje.

"Bio si kod liječnika", rekao je. "Što je rekao?"

"Rileyjeva glava je poslana u državni laboratorij", Paul reče. "Imate li kakvu ideju kako će biti ako budem morao dobiti injekcije protiv bjesnoće? Bez obzira, bit će pogubno! Nitko nije nikad preživio bjesnoću!"

Mavice je držala ruku na ustima iz kojih su dolazili zatomljeni zvukovi. Njene su plave oči bile ogromne.

"Aha, a konjska potkova na vratima donosi sreću", reče Roger. "Zašto ne izađeš iz devetnaestog stoljeća, tata? Pogledaj još nešto osim motora i televizije. Postotak oporavka od bjesnoće je vrlo visok."

"Pa, imao sam samo jednu godinu fakulteta", Paul reče. "Je li to jedini razlog da mi se moj sin mudrijaš podruguje? Gdje bi ti bio sad da nije bilo države?"

"Na fakultet se ide radi diplome, a ne obrazovanja", reče Roger. "Moraš se obrazovati čitavi svoj život."

"Za ime Božje, vas dvojica", reče Mavice. "Prestanite s tom vječnom svađom. I sjedi, Paul. Smiri se. Izgledaš užasno!"

Trznuo je rukom i rekao, "Dobro mi je." Ali je sjeo. Zrcalo iza kauča pokazalo mu je niskog, mršavog čovjeka, ali širokih ramena s glatkom svijetlo smeđom kosom, visokog čela, čupavih obrva boje pijeska, plavih očiju iza osmerokutnih naočala bez okvira, dugog nosa, gustih smeđih brkova, i okruglom podijeljenom bradom.

Lice mu je izgledalo kao maska. Tincrowdor je rekao da netko tko nosi naočale ne bi nikad trebao nositi brkove. Zajedno su davale dojam lažnog lica. Ta ga je primjedba tada razbjesnila. Sada ga je podsjetila da se veseli susretu s Tincrowderom. Možda je on imao neke odgovore. "Što kažeš na pivo, tata?" reče Roger. Izgledao je pokajnički.

"To bi pomoglo, hvala", Paul reče. Roger se požurio u kuhinju dok je Mavice stajala gledajući dolje na njega. Čak i kad bi oboje stajali, svejedno ga je gledala odozgo. Bila je najmanje deset centimetara viša.

"Zar stvarno misliš da je Riley imao bjesnilo?" reče. "Činio se u redu ovog jutra."

"Ne zapravo. Usta mu se nisu pjenila ili tako nešto. Nešto ga je uplašilo u šumi, nerazumno ga uplašilo, i napao me. Nije znao što radi."

Mavice je sjela u stolicu na drugom kraju sobe. Roger je donio pivo. Paul ga je zahvalno popio, iako ga je njegova boja jantara podsjećala na žutu tvar. Gledao je Mavice preko naočala. Uvijek je mislio da jako dobro izgleda, iako joj je lice bilo ponešto dugačko. Ali, sjetivši se profila žene u šumi, uvidio je da je zapravo vrlo jednostavna, ako ne i ružna. Svako žensko lice bi izgledalo loše sad kad je vidio slavu među drvećem.

Prednja vrata su zalupila, i Glenda je ušla s trijema. Osjećao se pomalo ljut. Uvijek se tako osjećao kad bi je vidio. Imala je prekrasno lice, feminizaciju njegovog, i tijelo koje bi se možda moglo slagati s licem, ali nikad nije. Bilo je mršavo i gotovo bez grudi, iako joj je bilo sedamnaest. Kralježnice oblikovane poput upitnika; jedno je rame imala niže od drugog, noge tanke kao pruće.

Zastala je i rekla: "Što se dogodilo?" Glas joj je bio dubok i promukao, seksi onima koji su ga čuli, a nisu je vidjeli.

Mavice i Roger rekli su joj što se dogodilo. Paul se pripremio na oluju suza i optužbi, jer je jako volio Rileyja. Ali ona nije rekla ništa o njemu. Činilo se da je zabrinuta jedino za svog oca. To ga nije samo iznenadilo. To ga je razljutilo.

Zašto je bio ljut? mislio je.

I tada je razumio, da je to bilo zato što je ona bila živuća sramota. Da je bilo na njemu, ona ne bi bila iskrivljena; bila bi visoka uspravna i prekrasna djevojka. Njegova je ljutnja bila njegov način čuvanja toga saznanja za sebe.

Bio je zapanjen što to nije prije spoznao. Kako je mogao biti tako slijep?

Počeo se znojiti. Podigao se na kauču kao da bi odmaknuo svoje tijelo od otkrivenja. Osjetio je početak panike. Što mu je tako naglo otvorilo oči? Zašto je tek sad, danas, primijetio kako je kuća ružna i zloćudna, kako su ga uplašili i zgadili stari ljudi preko puta ulice, i zašto ga je Glenda razbjesnila kad joj je trebao pokazati jedino nježnost?

Znao je zašto. Nešto mu se desilo u šumi, i to je bila vjerovatno tvar koja je pala na njega, tvar koju je ispuštala stvar. Ali kako mu je ona mogla dati taj uvid? Plašilo ga je. Osjećao se kao da gubi nešto vrlo drago.

Gotovo se predao želji da im sve ispriča. Ne, ne bi mu vjerovali. O, vjerovali bi da je vidio sve te stvari. Ali mislili bi da je poludio, i uplašili bi se. Ako je ubio Rileyja u napadu ludila, mogao bi ubiti i njih.

Postao je još više uplašen. Mnogo je puta zamišljao kako radi upravo to. Što ako je izgubio kontrolu i mašta se prebacila u realnost?

Ustao je. "Mislim da ću se oprati i tada malo otići u krevet. Ne osjećam se baš dobro." Činilo se da je to sve zapanjilo.

"Ali, tata, tebe se uvijek moralo tjerati u krevet kad bi bio bolestan", Glenda reče. "Ti jednostavno nećeš priznati da se možeš razboljeti kao i drugi ljudi. Praviš se kao da si od kamena, i mikrobi se od tebe odbijaju."

"To je zato što nisam hipo - hipo - kako-se-već-kaže, zabušant, kao neki ljudi", reče.

"Hipohondar", Glenda i Roger rekoše u isto vrijeme.

"Ne gledaj u mene kad to kažeš", Mavice reče, zureći u njega. "Znaš da imam kroničnu upalu mjehura. Ne glumim to. Dr. Wells ti je sam rekao kad si ga nazvao da otkriješ da li sam lagala. U cijelom mi

životu nije bilo tako neugodno."

Kriještavi glas je dolazio iz daljine. Glenda je postala još pogrbljenija, a Roger je postajao viši i mršaviji.

Vrata spavaonice su se pomicala na stranu kad je pokušao proći kroz njih. Nije mogao na dvije noge, pa je pokušao na četiri. Da je bio pas, imao bi bolje noge, i možda bi vrata bila tako zbunjena iznenadnom promjenom identiteta da bi mirno stajala dovoljno dugo da on uđe.

Čuo je Mavicein vrisak i zalajao da bi ih uvjerio da je sve u redu. Tada se bunio protiv Mavice i Rogera jer nije htio ustati, ali oni su ga dignuli i vodili ga prema krevetu. Tada više nije bilo važno, jer je prošao. Neka se sad vrata pomiču koliko god hoće, on ih je prevario. Starog se psa može naučiti novim trikovima.

Kasnije, čuo je Mavicein glas kako svrdla kroz zatvorena vrata. Bio je tu, pokušavajući prespavati što god da ga je tištilo, a ona je vrištala poput papige. Ništa je ne bi natjeralo da snizi glas. Previše decibela za jednu ženu, mislio je. Što je bila čudna pomisao, čak i ako je bio inžinjer. Ali želio je da snizi ton, ili, još bolje, da zašuti. Zauvijek. Znao je da nije ona kriva, jer su joj oba roditelja bila pomalo gluha u njenom djetinjstvu. Ali oni su sad bili mrtvi, i nije imala logičnog razloga zašto bi nastavila vrištati kao da pokušava probuditi mrtve.

Zašto nikad nije rekao ništa o tome? Zato jer je hranio ogorčenje, hranio ga s drugim ogorčenjima. A tada, kad bi bijes postao prevelik, on bi vikao na nju. Ali uvijek je to bilo radi drugih stvari. Nikad joj nije rekao kako joj je glas prodoran.

Iznenada je sjeo i ustao iz kreveta. Sada je bio jači, i vrata više nisu bila živa. Izašao je u mali hodnik i rekao, "Što si govorila Morni?"

Mavice ga je pogledala u čuđenju i stavila ruku preko slušalice. "Odgađam ovo za večeras. Previše si bolestan da bi imao društvo."

"Ne, nisam", reče. "Dobro mi je. Reci joj da navrati kako je isplanirano."

Maviceine iscrtane obrve su se uzdigle. "U redu, ali da sam ja insistirala da dođu, naljutio bi se na mene."

"Imam posla za napraviti", reče i krene prema stražnjem izlazu.

"S tim povezom na ruci?" reče Mavice.

Podigao je obje ruke u zrak i krenuo u dnevnu sobu. Roger je sjedio u stolici i čitao knjigu gledajući TV.

"Kako možeš učiti matematiku prve godine, dok Matt Dillon puca po cijelom mjestu?" reče Paul Eyre.

"Svaki put kad opali puška i Indijanac otpraši, još jedna jednadžba mi postane jasna." reče Roger.

"Što do vraga to znači?"

"Ne znam što znači", Roger reče smireno. "Samo znam da funkcionira."

"Ne razumijem te", reče Paul. "Kada sam ja učio, morao sam imati savršeni mir."

"Zar nisi slušao radio dok si rovario po knjigama?"

Paul se činio začuđenim.

"Ne."

"Pa, ja sam odgojen na taj način", reče Roger. "I svi moji prijatelji. Možda smo naučili kako se baviti s jednom ili više stvari simultano. Možda je u tome generacijski jaz. Uzimamo više različitih stvari odjednom i gledamo veze među njima. Ti vidiš samo jednu po jednu stvar."

"I to te čini boljim od nas?"

"Drugačijim, u svakom slučaju", reče Roger. "Tata, trebao bi pročitati MacLuhana. Ali možda..."

"Ali možda što?"

"Ali ti nikad ne čitaš ništa drugo osim mjesnih novina, sportskih časopisa i stvari vezanih uz tvoj posao."

"Nemam vremena", reče Paul. "Imam posao u Tracklessu i radim osam sati na dan svoga vlastitog posla. Znaš to."

"Leo Tincrowdor je to radio, i čitao tri knjige tjedno. Ali da, on želi znati."

"Aha, on zna tako puno, ali ako mu se auto pokvari, može li ga sam popraviti? Ne, on mora zvati skupog mehaničara. Ili pozvati mene da mu to učinim za badava."

"Nitko nije savršen", reče Roger. "Uostalom, njega više zanima kako funkcionira univerzum i zašto se naše društvo raspada i što se može napraviti da ga se popravi."

"Ne bi se raspadalo da ga ljudi poput njega ne pokušavaju razoriti!"

"Rekao bi istu stvar i za stotinu godina", reče Roger. "Misliš da su stvari sad u kaosu; trebao si čitati o svijetu u 1847. Stara dobra vremena. Moj profesor iz povijesti -"

Paul je iskoračio iz sobe u kuhinju. Nikad nije pio više od dva piva dnevno, ali danas je bilo drugačije. I *kako* je tek bilo drugačije.

Poklopac konzerve je pucnuo, podsjetivši ga na zvuk kad se polje vratilo nazad u normalu. *To* je bila povezanost koju Roger, nitko u svijetu, zapravo, nije napravio. Želio je da je ostao kod kuće i radio svoj posao umjesto što se bacio u lov na prepelice.

4.

U sedam, Tincrowdorovi su ušli. Obično bi ih Paul pustio da čekaju, jer je uvijek morao završiti motor u garaži. Dok bi se on oprao, Leo bi već popio nekoliko pića i Morna i Mavice bi se već upustile u jedan od svojih brzih ženskih razgovora. Leo je bio sretan razgovarajući s Rogerom ili Glendom, ili, ako nijedno od njih nije bilo tamo, sretan da može šutjeti. Nije se činilo da predbacuje Paulu što se uvijek kasno pojavljuje. Paul je sumnjao da bi on bio sretan i kad se nikad ne bi pojavio. Ipak, uvijek bi ga pozdravio s osmijehom. Ako bi puno popio, također bi imao neki komentar koji bi zvučao smiješno, ali koji je skrivao šalu na Paulov račun.

Večeras je, međutim, Paul bio u dnevnoj sobi kada su stigli. Skočio je i entuzijastično poljubio Mornu. Uvijek bi ljubio zgodne žene ako bi mu dopustile; to mu je davalo osjećaj nevine nevjere, pored samog užitka poljupca. Morna se morala malo sagnuti, kao Mavice, ali je unijela više topline u njega nego Mavice. Pa ipak bi ga uvijek, pa, često, prežvakavala u obranu svoje prijateljice, Mavice.

Leo Queequeg Tincrowdor obuhvatio je Paulovu ruku svojom, jedan broj većom, i stisnuo. Bio je šest stopa visok s teškim kostima i tijelom koje je nekad bilo mišićavo, ali sada je postajalo debelo. Njegova nekad kestenjasta kosa bila je bijela i tanjila se. Ispod isturenih rešetaka kostiju, njegove čudne lisnato zelene oči, zakrvavljenih jabučica, gledale su na i kroz Paula. Obrazi su mu bili visoki i crveni. Brada mu je bila mješavina sivog, crnog i crvenog. Imao je dubok glas čiji je učinak bio umanjen tendencijom da nejasno izgovara dok pije. A Paul ga je samo vidio dvaput kad nije pio. Nagnuo je iz pljoske burbona. Kad je imao novaca, bio je to Waller's Special Reserve. Kad ih nije imao, bio je jeftin viski sa sokom od limuna. Očito je nedavno primio ček za priču. Pljoska je imala skupi miris.

"Sjedi, Leo." Ritualno je Eyre pitao, "Što će biti? Pivo ili viski?"

Ritualno, Tincrowdor je odgovorio, "Burbon. Pijem pivo samo kad ne mogu dobiti ništa bolje."

Kad se Paul vratio sa šest unci Old Kentucky Delighta na ledu, našao je Tincrowdera kako uručuje dva od svojih posljednjih mekih izdanja Rogeru i Glendi. Osjetio je navalu ljubomore kad su se radovali nad darovima. Kako klinci mogu uživati u tom smeću?

"Što je to?" reče, dajući Leu njegovo piće i tada uzimajući knjigu od Glende. Na naslovnici je bio bijeli čovjek u kavezu okružen s nekoliko žena zelene kože, golih, koje su pružale ruke kroz rešetke do čovjeka. U pozadini je bila planina koja je nejasno sličila lavu sa ženskom glavom. Na vrhu glave bio je bijeli grčki hram s malim figurama koje su držale noževe oko druge figure razapete na oltaru.

"Sfinge bez tajni", reče Leo. "Radi se o svemircu koji slijeće na planet naseljen ženama. Muškarci su umrli stoljećima ranije, većinom od srčanog udara. Kemičarka, tip liberalne žene, stavila je tvar u biljku od koje se pravila hrana koja je muškarce učinila nesposobnim da postignu erekciju."

"Što?" Mavice reče. Nasmijala se, ali joj je lice bilo crveno.

"To je stara ideja", reče Leo. Usuo je burbon i protrnuo. "Ali je širim do stupnja kojeg još nitko nije dosegao. Ili ne može doseći. Vrlo je realistična. I previše za *Busiris Journal-Star*. Njihov je recenzent ne samo odbio napisati recenziju, već mi je poslao i zločesto pismo. Ništa podrugljivo. Stari Potts nema muda za to."

"Ako nije bilo muškaraca, kako su mogle imati djecu?" Paul reče.

"Kemijski izazvana partenogeneza. Djevičanski porođaj izazvan kemikalijama. To se radilo sa zečevima i teoretski bi se moglo raditi s ljudima. Ne sumnjam da su Šveđani to već radili, ali šute o tome. Nemaju nikakve želje da budu žrtve."

"To je bogohuljenje!" reče Paul. Osjećao je da mu je lice vrelo, i imao je trenutačnu sliku sebe kako baca Tincrowdora kroz stražnji izlaz. "Bio je samo jedan djevičanski porođaj, i on je božanski nadahnut."

"Nadahnut? To zvuči kao pušenje", reče Tincrowdor. "Ne, ispričavam se zbog te primjedbe. Kada ste među domorocima, treba poštivati njihovu religiju. Međutim. Istaknut ću da, ako je Isus bio rezultat partenogeneze, trebao je biti žena. Svi partenogenetski stimulirani potomci su ženski. Žene jedino nose X kromosom, znate. Ili znate li? Muški Y kromosom odlučuje da će dijete biti muško."

"Ali Bog je, prema Božjoj definiciji, svemoćan", Glenda reče. "Pa zašto On ne bi mogao, hm, umetnuti nekakav spiritualni Y kromosom?"

Tincrowdor se nasmijao i rekao, "Vrlo dobro, Glenda. Bila bi

izvrstan pisac znanstvene fantastike, Bog ti pomogao."

"Uostalom, svaka kultura ima svojih zastranjenja, i ovo lezbijsko društvo nije bilo nikakva iznimka. Tako nekolicini pervertita svemirac nije bio odbojan. Umjesto toga, bio im je najpoželjniji seksualni objekt."

"Kako bi žena koja želi muškarca umjesto žene mogla biti zastranjenje?" reče Paul.

"Zastranjenje je određeno onime što kultura smatra normalnim. Kad smo mi bili klinci, gotovo su svi mislili da je spustiti se nekome perverzija, i mogao si ići u zatvor na dvadeset ili više godina ako te uhvate da to radiš. Ali u našem životnom vijeku, vidjeli smo kako se taj stav promijenio. Do 2010, sve će između odraslih koji se dogovore biti prihvatljivo. Ali još uvijek ima milijuna u ovoj zemlji koji misle da jedini način koji Bog odobrava je da žena leži na leđima s muškarcem na sebi. I možete li vjerovati, ima milijuna koji se neće svući ispred onog drugoga ili imati upaljeno svjetlo tokom odnosa. Ovi seksualni dinosauri, jer to su oni, izumrijet će u slijedećih pedeset godina. Mogu li dobiti još jedno piće?"

Paul Eyre je zurio u svoju ženu. Vjerovatno se povjeravala Morni. Tincrowdor je očito govorio o Eyreovima. Zar više ništa nije bilo sveto?

Niti mu se sviđala ovakva vrsta razgovora pred Glendom.

Rekao je, "Roger, hoćeš li mu donijeti još jedan viski?"

Roger je oklijevajući otišao. Mavice je rekla, "I što se desilo sa svemircem?"

"Bio je homoseksualac i nije htio imati ništa sa ženom koja ga je pustila iz kaveza. Prezrena, predala ga je svećenicama, i one su ga žrtvovale. Međutim, bio je prepariran i stavljen u muzej zajedno s majmunom tipa gorile. Zbog pritužbi iz Legije Pristojnosti, konačno su ga opremili suknjom da bi sakrila njegove ogavne genitalije."

"Što znači naslov?" reče Mavice.

"To je od Oscara Wildea, koji je rekao da su žene sfinge bez tajni."

'To mi se sviđa!" reče Mavice.

"Oscar Wilde je bio homoseksualac", reče Morna. "Što bi on znao o ženama?"

"Kako je bio polu-žensko, znao je više o njima nego većina muškaraca", reče Tincrowdor.

Paul je želio pobjeći od te teme. Ispružio se i uzeo drugu knjigu od

Glende. *"Oziris na štakama.* Što to znači? Ili je možda bolje da ne pitam."

"Oziris je bio stari egipatski bog. Njegov zli brat, Set, rastrgao ga je, i razbacao djeliće po čitavoj zemlji. Ali Ozirisova žena, Izida, i njegov sin, Horus, skupili su dijelove i ponovo ga sastavili i oživili. Moja knjiga priča priču u detalje. Dugo vremena je Ozirisu nedostajala noga, pa je hopsao po zemlji na štakama da bi je našao. To nije bila jedina stvar koja mu je nedostajala. Nije se mogao naći ni njegov nos, pa je Izida gurnula njegov penis u nosnu šupljinu. To objašnjava zašto je Oziris ponekad naslikan kao da ima glavu ibisa. Ibis je bila ptica s dugim kljunom. Rani faraoni su mislili da je to opsceno, pa su naredili svim umjetnicima da penis izmijene u kljun.

"Konačno, nakon mnogo avantura, Oziris je našao svoju nogu, ali je želio da nije. Dobio je puno više simpatija kao bogalj. Također je našao i svoj nos, ali pleme koje ga je imalo odbilo mu ga je dati. Budući da je to bio dio božanskog bića, učinili su boga od njega. Davao im je dobru žetvu, i brašna i djece, i davao je izvrsna, iako nešto nazalna, proročanstva.

"Oziris ih je prokleo poplavama i gromovima i tako ih plašio ne bi li mu vratili nos. Ali bilo bi mu bolje da se nije miješao u njihove religiozne običaje. Njegov nos bi se produljavao i natekao kad bi bio seksualno uzbuđen, što je bilo većinom vremena, jer je bio bog. A disao je kroz penis."

"Za ime Božje!" Paul reče. "To je pornografija! Nije ni čudo što Potts neće recenzirati tvoje knjige!"

"Rekli su istu stvar i o Aristofanu, Rabelaisu i Joyceu", reče Tincrowdor.

"Baš mi je drago što novine neće recenzirati njegove knjige", reče Morna. "Bilo bi tako ponižavajuće. Dobra sam sa svojim susjedima, ali ako bi saznali što piše, bili bi izopćeni. Na svu sreću, oni ne čitaju znanstvenu fantastiku."

Leo je šutio za trenutak, i tada pogledao na Paulovu zamotanu ruku. "Morna kaže da te danas ugrizao pas. Morao si ga ubiti."

Zvučalo je kao optužba.

"Bilo je grozno", reče Mavice. "Roger je plakao."

"Suze za psom od čovjeka koji je minirao konzerve s hranom da bi digao u zrak djecu", reče Tincrowdor.

Roger mu je dodao piće i rekao, "Ta ista mala djeca bila su ona koja su bacala granate u naše kamione!"

"Da, znam", reče Tincrowdor. "Ne kritiziraj čovjeka dok nisi prešao milju u njegovim vojnim čizmama. Ubio sam nekolicinu dvanaestogodišnjaka u drugom svjetskom ratu. Ali oni su pucali na mene. Pretpostavljam da je princip isti. Ono što mi se ne sviđa je praksa. Jesi li ikad vidio svoje žrtve, Roger? Mislim, poslije eksplozije."

"Ne, nisam morbidan", reče Roger.

"Ja sam vidio svoje. Nikad ih neću zaboraviti."

"Bolje da se ostaviš pića", reče Morna. "Prvo si vrijeđao, a sad ćeš postati bljutavo sentimentalan."

"Savjet od svjetskog prvaka u vrijeđanju", reče Tincrowdor. "Ona to zove iskrenošću. Da li boli, Paul? Mislim, ugriz."

"Ti si prva osoba koja me je to pitala", reče Paul. "Moja je obitelj više zabrinuta za psa nego za mene."

"To nije istina!" reče Mavice. "Strahovito sam zabrinuta zbog bjesnoće!"

"Ako počne pjeniti na usta, ubijte ga", reče Tincrowdor.

"To nije smiješno!" reče Morna. "Vidjela sam klinca koga je ugrizao pas dok sam radila u bolnici. Nije dobio bjesnoću, ali ga je cijepljenje strahovito napatilo. Ništa se ne brini, Paul. Nema puno izgleda da je Riley imao bjesnilo. Nije imao kontakta s drugim životinjama. Možda će autopsija pokazati da je imao tumor na mozgu. Ili nešto."

"Možda jednostavno nije volio Paula", reče Tincrowdor.

Paul je shvatio da Tincrowdor nije govorio samo za psa, već i za sebe.

"Jednom sam napisao kratku priču koja se zvala *Cjepljitelji s Vege*. Vegani su se pojavili jednog dana s velikom flotom oružja protiv kojih je Zemlja bila nemoćna. Vegani su bili dvonožni, ali dlakavi i imali su loš dah jer su jeli samo meso. Nastali su, u stvari, od pasa, a ne od majmuna. Imali su velike crne oči meke od ljubavi, i bili su očarani jer mi imamo toliko telefonskih stupova. I došli su spasiti svemir, a ne porobiti naš planet. Rekli su da će se užasna bolest uskoro raširiti po cijeloj galaksiji, ali da oni mogu svakoga imunizirati. Zemljani su se protivili zbog nasilnog cijepljenja, ali su Vegani ukazali da su sami Zemljani tome dali prethodnika.

"Nakon što su svima dali injekciju, otišli su, ponijevši sa sobom nešto zemaljskih predmeta koje su smatrali vrijednima. To nisu bile naša velika umjetnička djela ni sportski automobili ni atomske bombe. Uzeli su protupožarne aparate i prašak protiv buha. Deset tjedana

kasnije, svi su primjerci homo sapiensa pali mrtvi. Vegani nam nisu rekli da smo *mi* ta užasna bolest. Čovječanstvo je bilo preblizu međuzvjezdanim putovanjima."

"Zar nikad ne pišeš ništa lijepo o ljudima?" reče Paul.

"Ljudi dobivaju onakvu vrstu pisca znanstvene fantastike kakvog su zaslužili."

To je barem ono što je Paul mislio da je rekao. Tincrowdor je postajao sve nerazumljiviji sa svakim gutljajem.

"Naravno, napisao sam nekoliko priča o dobrim ljudima. Uvijek ih ubiju. Pogledaj što se desilo Isusu. Jedna je moja priča slavljenje čovječanstva. Naslovljena je *Rupa u svježini.* Bog hoda po Raju u svježini noći. Upravo je istjerao Adama i Evu iz Raja, i pita se da li ih je umjesto toga trebao ubiti. Vidite, u svijetu vani nema životinja. Sve su u Vrtu, izuzetno zadovoljne. Vrt je malo mjesto, ali nema brige da će zvijeri postati prebrojne. Božji ekosistem je savršen; rođenja uravnotežuju smrti.

Ali sada nema ništa osim nesreća, bolesti i ubojstva da prorijede rast ljudske populacije. Nema divljih mačaka ni otrovnih zmija. Nema ni ovaca, svinja ili stoke. To znači da će ljudi biti vegetarijanci, a ako žele proteine, moraju jesti orahe. U kratkom vremenu će se raširiti zemljom, a s obzirom da neće otkriti poljoprivredu još dvije tisuće godina, pojest će sve orahe. Tada će gledati preko ograde Raja i vidjeti sve one četveronožne jestvine tamo. Vrt će biti uništen; svo će cvijeće biti zgaženo; životinje će iskorijeniti u orgiji mesa. Možda bi se trebao predomisliti i spaliti ih s parom munja. Ionako je trebao vježbe.

Još jedna stvar koja smeta Boga je da ne prestaje misliti o Evi. Bog prima emocije svih svojih bića, kao da je spiritualni radio prijemnik. Kada je slon začepljen, osjeća njegovu agoniju. Kada babuna odbaci njegov čopor, osjeća njegovu usamljenost i tugu. Kada vuk ubije lane, On osjeća strah mladog jelena i vukovo zadovoljstvo. Također kuša slast mesa dok klizi niz vukova usta. I cijeni osjećaje životinja za seks.

Ali ljudska bića imaju viši oblik seksa. On također uključuje psihologiju, a to je tako puno bolje.

S druge strane, zahvaljujući psihologiji, također je i puno inferiornije. Ali Adam i Eva nisu još dovoljno dugo postojali da bi im psihe postale previše zbrkane. Tako Bog, kao nekakav mentalni voajer, uživa u udvaranju Adama i Eve. Kvalitativno, Adam i Eva su toliko ispred ostalih stvorenja da uopće nema usporedbe.

Kada Adam zagrli Evu, i Bog je zagrli. Ali u ovom vječnom trokutu nema nikakvog preljubništva. Uostalom, Bog je prvo napravio Evu.

Ali kad su Adam i Eva istjerani iz Raja, Bog je odlučio da smanji moć svoga prijema od njih. Ostat će uključen, ali primat će samo slabe signale. To znači da neće dobivati punu ekstazu njihovog parenja. S druge strane, neće toliko trpjeti njihovu tugu i usamljenost. Njih dvoje su duboko u Africi i idu prema jugu, i signali postaju slabiji. Otprilike jedina stvar koju može pokupiti je osjećaj tuge. Ipak, vidi Evu u oku svog uma, i zna da puno propušta. Ali odbija primijeniti još malo toga božanskog soka. Bolje da ih zaboravi na neko vrijeme.

Hoda kraj ograde, tako razmišljajući, kada osjeti propuh. Hladan zrak iz vanjskog svijeta puše u ugodni topli zrak Vrta. To ne bi smjelo tako biti, pa Bog istražuje. I pronalazi rupu iskopanu ispod zlatne, draguljima obložene ograde koja okružuje Raj. Zapanjen je, jer je rupa iskopana iz Vrta. Netko je izašao *izvan* Vrta, i on to uopće ne razumije. Razumio bi da je netko pokušao *ući.* Ali izaći?

Nekoliko minuta kasnije, ili možda tisuću godina poslije, jer Bog, kada je zamišljen, nije svjestan prolaženja vremena, primi promjenu osjećaja od Adama i Eve. Oni su veseli, i tuga što su izbačeni iz Raja je definitivno manja.

Bog odšeta iz Raja dolje u Afriku da bi otkrio što je napravilo tu promjenu. Mogao bi biti dolje u nanosekundi, ali više voli šetati. Nalazi Adama i Evu u pećini i dva psa i njihovu štenad koja čuvaju stražu na ulazu. Psi reže i laju na njega prije no što ga prepoznaju. Bog ih pomiluje, pogleda u pećinu i vidi Adama i Evu s njihovom djecom, Kainom i Abelom, i dvoje malih djevojčica. To su njihove sestre koje će postati Kainove i Abelove žene, znate. Ali to je druga priča.

Bog je bio dirnut. Ako su ljudska bića mogla zadobiti takvu privrženost pasa, toliku da bi ovi napustili ljepote Raja, da doslovce iskopaju sebi put van samo da bi bili s ljudima, onda ljudi moraju imati nešto vrijedno. Tako se vratio u Vrt i rekao anđelu s plamtećim mačem da istjera ostale životinje van.

'Bit će nereda,' reče anđeo.

'Da, znam,' reče Bog. 'Ali ako uokolo ne bude bilo drugih životinja, jadni će psi skapati od gladi. Nemaju ništa za jelo osim oraha.'"

Paul i Morna bili su šokirani takvim bogohuljenjem. Roger i Glenda su se smijali. Bilo je nešto neugode u njihovom smijehu, ali ona je bila prouzrokovana reakcijom njihovih roditelja.

Morna se smijala, ali je rekla, "Ovo je čovjek s kojim ja moram živjeti! A kad vam je govorio o Ozirisu i Bogu, govorio vam je o sebi!

Na trenutak je bila tišina. Paul je odlučio da mu je sad prilika. "Slušaj, Leo, imao sam san ovog popodneva. Možda bi mogla biti

izvrsna ideja za tebe."

"Okej", reče Tincrowdor. Izgledao je umorno.

"Nisi spavao ovog popodneva", reče Mavice. "Nisi bio u krevetu dulje od nekoliko minuta."

"Znam jesam li spavao ili nisam. San je morao biti uzrokovan onim što se desilo ovog jutra. Ali divlji je. Sanjao sam da sam lovio prepelicu, baš kao što i jesam ovog jutra. Bio sam na istom polju, i Riley je baš pikirao, kao što i jest ovog jutra. Ali od tada nadalje...

Leo nije ništa rekao dok Paul nije završio. Zamolio je Rogera da ponovo napuni njegovu čašu. Na trenutak je vrtio palcima, a tada je rekao, "Stvar koja najviše zadivljuje u tvom snu je to što si ga ti sanjao. Previše je bogat u maštovitim detaljima za tebe."

Paul je otvorio usta da bi protestirao, ali Tincrowdor je podigao ruku za tišinu.

"Moma mi je govorila o snovima koje si ti ispričao Mavice. Nemaš ih puno - ili, radije, ne sjećaš ih se puno, a ono malo kojih se sjećaš čine ti se izvanrednim. Ali nisu. To su vrlo bijedne stvari. Vidiš, što je osoba kreativnija i maštovitija, to su njeni snovi bogatiji i originalniji. Da, znam da imaš talent za inžinjersku kreativnost. Uvijek prtljaš oko spravica koje si izmislio. Zapravo, mogao si postati prilično bogat na nekima od njih. Ali si ili predugo odgađao prijaviti patent, ili te je već netko pretekao, ili nikad nisi stigao napraviti model svoje sprave ili je nikad nisi završio. Netko je uvijek došao prije tebe. Što je značajno. Trebao bi pogledati zašto dangubiš i tako izgubiš. Ali ti ne vjeruješ u psihoanalizu, zar ne?"

"Kakve to veze ima s ovim snom?" reče Paul.

"Sve je povezano, i sasvim dolje, gdje korijenje pronalazi put, i slijepi crvi tumaraju okolo i gnomi kopaju tunele kroz izmetine u potrazi za zlatom. Čak i glupo čavrljanje Mavice i Morne o veličinima haljina i receptima i tračevima o svojim prijateljima ima smisla. Ako ih slušaš neko vrijeme, ako možeš izdržati, vidjet ćeš da zapravo ne razgovaraju o onome što se čini da razgovaraju. Ispod uobičajene poruke je *tajna* poruka, u kodu koji se može otkriti ako jako radiš na njemu, i ako imaš talent da ga razumiješ. Većinom su to S. O. S.-i, kriptički pozivi u pomoć."

"To mi se sviđa!" reče Mavice.

"Goni se sa svojim kriptičkim!" reče Morna.

"Što je sa snom?" reče Paul.

"Kao nestručan analitičar, više sam polagač - jaja, nažalost, nego

analitičar. Ne znam što tvoj san *znači.* Za to bi trebao ići psihoanalitičaru, a ti to, naravno, nećeš učiniti zato jer, prvo, košta puno novaca, a drugo, mislio bi da će ljudi misliti da si lud.

Pa, zapravo i jesi, iako patiš od one vrste ludila koja se zove *normalnost.* Ono što mene zanima su elementi tvog sna. Leteći tanjur, plinovita zlatna krv iz njegovih rana, sfinga i svjetlucavi zeleni grad."

"Sfinga?" Paul je pitao. "Misliš na veliki kip kod piramida? Lav sa ženskom glavom?"

"Sad, to je egipatska sfinga, i ona je on, usput. Ja govorim o staroj grčkoj sfingi s lavljim tijelo, i grudima i licem lijepe žene. Iako se ona koju si ti opisao doimala više kao leokentaur. Imala je ženski trup koji se spajao s lavljim tijelom, lavičinim, da bi bili precizniji, tamo gdje je trebao biti životinjski vrat."

"Nisam vidio ništa takvoga!"

"Nisi vidio cjelinu. Ali očito je da je bila leokenatur. Niti si joj dao šansu da ti postavi pitanje. Što *je to što ujutro ide na četiri noge, popodne na dvije, a uvečer na tri?* Edip je odgovorio na to pitanje i ubio je. Ti si je želio ubiti prije nego što je otvorila usta."

"Koji je odgovor?" Mavice reče.

"Čovjek", reče Glenda. "Tipično antropocentrički i muško šovinistički."

"Ali ovo nisu stara vremena, i ja sam siguran da ima pitanja koja su relevantna i današnjem dobu. Ali morao si čitati o njoj jednom, možda u školi. Inače, zašto bi bio taj lik? I što sa zelenim gradom? Jesi li ikad čitao knjige o Ozu?"

"Ne, ali sam odveo Glendu i Rogera da pogledaju film kad su bili mladi. Mavice je bila bolesna."

"Nije mi dao da ga gledam na televiziji prošlog mjeseca", Glenda reče. "Rekao je da je Judy Garland bila životinja."

"*Drogirala* se!" reče Paul. "Osim toga, film je budalaština!"

"Kako samo voliš uspoređivati jadnu napaćenu dušu s gamadi", reče Tincrowdor. "A prepostavljam da tvoja najdraža TV serija, *Bonanza,* nije fantastika? Ili *Glazbeni čovjek,* koga ti toliko voliš? Ili možda stvari koje čitaš kao Sveto Pismo u našoj desničarskoj krpetini, *Busiris Journal-Star*?"

"Nisi ti tako pametan", reče Paul. "Nemaš ni najmanju ideju što moj san znači!"

"Varaš se", reče Tincrowdor. "Ne, da sam tako pametan, naplaćivao

bih ti dvadeset i pet dolara po satu. Međutim, pitam se *da li* je to bio san. Ti to nisi stvarno *vidio* u polju? Usput, gdje se nalazi? Volio bih otići tamo i istraživati."

"Ti *jesi* lud!" reče Paul.

"Mislim da je bolje da krenemo", reče Morna. "Paul ima tako groznu žutu boju."

Paul je u tom trenutku prezirao Tincrowdora, ali ipak nije želio da ode. "Samo trenutak. Zar ne misliš da bi to bila sjajna priča?"

Tincrowdor je ponovo sjeo nazad. "Možda. Recimo da tanjur nije mehaničko vozilo već živo biće. S planeta je neke udaljene zvijezde, naravno. Marsovci više nisu *de rigeur*. Recimo da osoba iz tanjura slijeće ovamo jer misli oploditi planet. Žuta stvar nisu bila njezina krv, već njezine spore ili jaja. Kada je spremna okotiti se ili izleći, onda je u ranjivoj poziciji, poput morske kornjače majke kada izlegne jaja na pijesku obale. Nije tako pokretna kako bi trebala biti. U kritičnom trenutku dolazi lovac, i pogodi je. Rana otvori njezinu utrobu ili što već, i ona preuranjeno izlegne jaja. Tada, nesposobna da uzleti u punom letu, sakrije se. Lovac je hrabar čovjek ili bez mašte ili oboje. I tako odlazi u šumu za osobom iz tanjura. Još je uvijek sposobno projicirati lažne slike samog sebe; njegovo elektromagnetsko polje ili što god mu već omogućava da leti kroz svemir, stimulira mozak vanzemaljca dvonošca koje ga lovi. Pobuđene su slike duboke poput lovčevoga nesvjesnog. Lovac misli da vidi sfingu i blistavi zeleni grad.

I lovac je udahnuo nešto jajašaca-spora. To je ono što osoba iz tanjura želi, jer je reproduktivni krug ovisan o živim domaćinima. Poput metilja na ovčjoj jetri. Jaja se razvijaju u larve koje žive na domaćinu. Ili možda nisu parazitske, već simbiotske. Daju domaćinu nešto korisno u zamjenu što ih on privremeno udomljava. Možda je faza inkubacije duga i komplicirana. Domaćin može prenijeti jaja ili larve drugim domaćinima.

Jesi li kihao žuto, Paul?"

S vremenom, larve će mutirati u nešto, možda male tanjure. Ili u drugo prijelazno stanje, nešto užasno i neprijateljsko. Možda će poprimiti različite oblike, ovisno o kemijskom sastavu domaćina. U svakom slučaju, u ljudskim bićima reakcija nije samo fizička. Također je psihosomatska. Ali domaćin je osuđen, i visoko je infektivan. Svatko tko dođe u kontakt s njim bit će ispunjen njima, istrunuti pod njima, larvama. Nema šanse za izoliranje domaćina. Ne u ovom dobu velikog pokreta. Čovječanstvo je izumilo lokomotivu, automobil, avion samo da bi učinio prijenos smrtonosne larve lakšim. Takvo je barem gledište osobe iz tanjura.

Propast, propast, propast!"

"Glupost, glupost, glupost", reče Morna. "Hajde, Leo, krenimo. Hrkat ćeš kao svinja i nećeš imati ni trena sna. Užasno hrče kad popije. Mogla bih ga ubiti."

"Pričekaj da vrijeme učini svoj posao", reče Tincrowdor. "Polako se ubijam viskijem. To je prokletstvo keltske rase. Cuga nas je, a ne Britanci, pobijedila. S kojom aliteracijom. Želim vam bon voyage. Ili von voyage. Ja sam također djelomično i Nijemac."

"Za što su sve tvoji teutonski preci odgovorni?" Mavice reče. "Za tvoju aroganciju?"

5.

Nakon što su Tincrowderovi otišli, Mavice reče, "Stvarno bi trebao otići u krevet, Paul. Stvarno izgledaš slabo. I moramo se sutra rano ustati za crkvu."

Nije odgovorio. Crijeva su mu se osjećala kao da ih je hobotnica stegla u smrtnoj agoniji. Došao je u kupaonicu upravo na vrijeme, ali je bol gotovo istrgla vrisak iz njega. Tada je bilo gotovo. Problijedio je kad je vidio što je plutalo u vodi. Bilo je malo, premalo da bi uzrokovalo takvu muku. Bila je to ovojnica duga oko jedan inč, i bila je zagasito žuta. Iz nekog razloga sjetio se priče o gusci koja je legla zlatna jaja.

Počeo se tresti. Prošlo je deset ili više minuta prije nego što je mogao pustiti vodu, isprati, i izaći iz kupaonice. Imao je viziju jajeta kako se razlaže u cijevima, pogošćuje biljkama kanalizacije, kako širi svoje zle dijelove kroz blato, kako se prenosi do farmi za gnojivo, kako ga usisavaju korijeni kukuruza, brašno, soja, kako ga jedu, kako se nosi u tijelima ljudi i životinja, kako...

U spavaonici, Mavice ga je pokušala poljubiti za laku noć. Okrenuo se. Da li je bio infektivan? Je li luđak slučajno pogodio istinu?

"Onda me nemoj poljubiti", Mavice je drhtala. "Nikad me nisi želio poljubiti osim kad si htio ići u krevet sa mnom. Tada sam jedino dobila nježnost od tebe, ako se to može nazvati nježnošću. Ali svejedno mi je drago. Imam upalu mjehura i povrijedio bi me. Napokon, to je moja dužnost supruge, bez obzira kako sam bolesna. Odnosno, prema tebi."

"Zaveži, Mavice", reče on. "Bolestan sam. Ne želim da pokupiš

nešto."

"Pokupim što? Rekao si da se dobro osjećaš. Nemaš gripu, zar ne?"

"Ne znam što imam", rekao je i zastenjao.

"O, Bože, valjda nije bjesnilo", rekla je.

"Ne bi moglo biti. Morna kaže da bjesnilo ne djeluje tako brzo."

"Pa što je onda?"

"Ne znam", reče, i ponovo zastenje. "Zašto Leo tako voli citirati? *Koga bogovi žele uništiti, prvo ga učine ludim?*"

"Što bi to trebalo značiti?" upitala je, ali se smekšala. Poljubila ga je u obraz prije nego što se mogao usprotiviti, i okrenula se od njega.

Ležao je budan dugo vremena, i kad je zaspao imao je hirovite snove. Često su ga budili, iako se sjećao tek nekoliko njih. Ali bio je jedan o blistavom zelenom gradu i stvari koja je bila pola lavica, a pola žena koja mu se približava preko polja skrletnih cvjetova.

6.

Roger Eyre je stajao i gledao Lea Tincrowdora. Stajali su blizu ruba kukuruznog polja koje je bilo odmah pokraj ceste Little Rome. To su svakako tragovi velike mačke", rekao je. "Vrlo velike mačke. Da ne znam bolje, rekao bih da su bili lavlji ili tigrovi. Oni koji mogu letjeti."

"Tvoj glavni predmet je zoologija, tako da bi ti trebao znati", Tincrowdor reče. Pogledao je u nebo. "Kišit će. Volio bih da imamo vremena da dobijemo odljev. Misliš li da ako bismo se vratili nazad u tvoju kuću i uzeli nešto gipsa...?"

"Bit će teška kišna oluja. Ne."

"K vragu, trebao sam bar ponijeti kameru. Ali nikad nisam ni sanjao o ovome. To je objektivni dokaz. Tvoj otac nije lud, i taj san... I mislio sam da je ispričao više nego običan san."

"Šališ se", reče Roger.

Tincrowdor je pokazao na otiske u blatu. "Tvoj se otac vozio na posao, kada je iznenada zaustavio auto upravo ovdje preko puta. Tri čovjeka u autu četvrt milje iza vidjela su ga kako je to učinio. Poznavali su ga, jer i oni rade u Tracklessu. Zaustavili su se i pitali ga da li mu se auto pokvario. Promrmljao je nekoliko nerazumljivih riječi i tada postao potpuno katatoničan. Misliš li da su ovi i ti tragovi samo slučajnost?"

Dvadeset minuta kasnije, bili su u sanatoriju Adler. Kako su hodali niz hodnik, Tincrowdor reče, "Išao sam u sveučilište Shomi s dr. Crokerom, pa bih trebao izvući iz njega više nego što bi rekao obični

doktor. On misli da su moje knjige hrpa gluposti, ali obojica smo bili članovi The Baker Street Irregulars i sviđam mu se, i igramo poker dvaput mjesečno. Pusti mene da govorim. Nemoj reći ništa o ovome. Možda bi nas mogao i zatvoriti."

Mavice, Morna i Glenda su upravo izlazile iz liječnikova ureda. Tincrowdor im je rekao da će se vidjeti za minutu; želio je malo razgovarati s liječnikom. Ušao je i rekao: "Bok, Jack. Što se kuha?"

Croker je bio šest stopa i tri inča visok, i gotovo previše zgodan, i izgledao kao Tarzan koji je nedavno pojeo previše banana. Rukovao se s Tincrowdorom i rekao, blagim engleskim naglaskom, "Možemo se osloboditi privatnih šala."

"Oprosti. Smijeh je moja obrana", reče Tincrowdor. "Mora da si stvarno zabrinut zbog Paula."

Vrata su se otvorila, i ušla je Morna. Rekla je, "Dao si mi jasan znak da želiš da se vratim sama, Jack. Što nije u redu?"

"Obećaj mi da nećeš ništa reći porodici. Ili bilo kome", rekao je. Pokazao je na mikroskop ispod kojeg je bilo objektno stakalce. "Pogledaj ovo. Ti prva, Morna, jer si laboratorijski tehničar. Leo neće znati što vidi."

Morna se nagnula, napravila potrebne preinake, gledala nekih deset sekundi, i tada rekla, "Bože!"

"Što je?" Leo reče.

Morna se ispravila. "Ne znam."

"Ni ja", reče Croker. "Prekopao sam sve moje knjige, i upravo je kao što sam sumnjao. Ne postoji takva stvar."

"Poput žirafe", reče Leo. "Dajte da pogledam. Nisam takva neznalica kao što mislite."

Nekoliko minuta kasnije, uspravio se. "Ne znam što su ove druge stvari, narančaste, crvene, ljubičaste, tamno plave i Ijubičasto-plave stanice. Ali znam da ne postoje organizmi koji su oblikovani kao cigla sa zaobljenim krajevima i obojene jarko žuto."

"Nisu samo u njegovoj krvi, ima ih i u ostalim tkivima." reče Croker. Moj ih je tehničar našao dok je obavljao rutinske testove. Čini se da je stvar omotana voskastom tvari koja ne skuplja mrlje. Stavio sam nekoliko primjeraka u kulturu zgusnute krvi, i oni napreduju, iako se ne razmnožavaju. Ostao sam budan cijele noći radeći ostale testove. Eyre je vrlo zdrav čovjek, pored mentalnog odmaka. Ne znam što da učinim s tim, i, iskreno govoreći, bojim se!

Zato sam ga i stavio u izolaciju, pa ipak ne želim nikoga uzbuniti.

Nemam nikakvih dokaza da bi mogao biti opasnost za nekoga. Ali on buja nečim potpuno nepoznatim. To je paklenska situacija, jer nema nikakvih prethodnika koje bi mogli slijediti."

Morna je briznula u plač. Leo Tincrowdor je rekao, "A ako se izvuče iz katatonije, ne možete ništa učiniti da ga zadržite ovdje."

"Ništa legalno", reče Croker.

Morna smrkne, obriše suze, ispuše nos, i reče, "Možda će jednostavno proći. Te će stvari nestati i bit će to još jedna medicinska zagonetka."

"Sumnjam, Pollyanna", reče Tincrowdor. "Mislim da je to tek početak."

"Ima još nešto", reče Croker. "Epples, sestra koja mu je dodijeljena, ima lice koje je duboko izrezbareno aknama. Hoću reći, imala je. Ušla je u sobu da ga provjeri, a kad je izašla, lice joj je bilo glatko i meko poput dječjeg."

Bila je duga tišina prije nego što je Tincrowdor rekao, "Ti misliš, ti stvarno misliš, da je Paul Eyre izveo čudo? Ali on nije bio svjestan! I -"

"Bio sam osupnut, ali ja sam znanstvenik", reče Croker. "Ubrzo nakon što mi je Epples, blizu histerije, rekla što se desilo, primijetio sam da je nestala bradavica na mojoj ruci. Sjetio sam se da sam je imao neposredno nakon što sam pregledao Eyrea..."

"Daj, molim te!" reče Morna.

"Da, znam. Ali ima još. Morao sam prekoriti muškog bolničara, sadističkoga majmunolikog čovjeka zvanog Backers, zbog nepotrebne grubosti u nekoliko navrata. I sumnjao sam u njega, iako nisam imao dokaza, za otvorenu okrutnost u tretmanu nekolicine tvrdoglavijih pacijenata. Neko sam ga vrijeme promatrao, i već bih ga davno otpustio, da nije tako teško dobiti pomoć."

"Ubrzo nakon što je Epples ostavila Eyrea, i ne znajući da su joj ožiljci nestali, vratila se u sobu. Uhvatila je Backersa kako zabada iglu u Eyreovo bedro. Kasnije je rekao da je sumnjao da Eyre sve to glumi, ali nije imao nikakvog posla u sobi ili testirati Eyrea. Epples je počela tjerati Backersa iz sobe, ali nije imala priliku reći više od dvije riječi. Backers se zgrabio za srce i bacio na leđa. Epples me je pozvala i dala mu tretman usta-na-usta dok nisam stigao. Pokrenuo sam mu srce adrenalinom. Pola sata kasnije, uspio mi je reći što mu se dogodilo.

Backers nema povijest srčanih oboljenja, a EKG koji sam obavio pokazao je da mu je srce normalno. Ja -"

"Slušaj", reče Tincrowdor, "da li mi ti govoriš da misliš da Eyre

može istovremeno izliječiti i ubiti? Projekcijom misli?"

"Ne znam kako to radi ni zašto. Mislio bih da je Backerov napad bio samo slučajnost da nije bio Epplesinih akni i moje bradavice. Zbrojio sam dva i dva i pokušao napraviti mali eksperiment. Osjećao sam se budalasto radeći to, ali znanstvenici trče tamo gdje se budale boje kročiti. Ili je možda obratno.

U svakom slučaju, pustio sam nekoliko svojih laboratorijskih komaraca u Eyreovu sobu. I pazite, šest koji su se smjestili na njega očekujući besplatan obrok samo su pala mrtva. Samo su pala na leđa, poput Backersa."

Bila je još jedna duga tišina. Konačno je Morna rekla, "Ali ako *može* liječiti ljude...?"

"Ne *on*", reče Croker. "Mislim da su ti zagonetni žuti mikroorganizmi u njegovim tkivima nekako odgovorni. Znam da zvuči fantastično, ali-"

"Ali ako može liječiti," reče Morna. "Kako je to divno!"

"Da", reče Leo, "ali ako isto može i ubiti, i kažem *ako,* jer se mora dodatno testirati prije nego što se takva moć prizna kao moguća, ako, kažem, može ubiti bilo koga tko mu prijeti, tada..."

"Da?" reče Croker.

"Zamislite što bi se desilo kad bi bili pušteni. Ne možeš pustiti takvog čovjeka na slobodu. Kad pomislim koliko sam ga često razljutio? Bilo bi gore nego da pustite iz kaveza gladnog tigra na Main Streetu."

"Točno", reče Croker. "I dok je god u katatoniji, ne može biti pušten. U međuvremenu, neka bude u strogoj karanteni. Napokon, može imati smrtonosnu bolest. I ako ponovite bilo što od ovog nekome drugome, uključujući njegovu porodicu, sve ću poreći. Epples neće ništa reći, a neće ni Backers. Morao sam ga zadržati da bi ga mogao kontrolirati, ali on će šutjeti. Razumijete li?"

"Razumijem da bi mogao biti ovdje do kraja svog života", reče Tincrowdor. "Za dobrobit čovječanstva."

CARMILLA

© *Carmilla* by Joseph Sheridan Le Fanu, 1872.

Što se tiče spisa koji se odnose na likove o kojima slijedi, doktor Hesselius je napisao opširnu studiju, koju je upotpunio preporukama svom eseju o čudnom subjektu koji u rukopisu razotkriva. Ovaj misteriozni subjekt on obrađuje u tom eseju, sa svojom uobičajenom učenošću i oštroumnošću i s nevjerojatnom izravnošću i sažetošću. On čini samo jedan od svezaka serije kolekcije spisa ovog izvanrednog čovjeka.

Kako sam objavio ovaj slučaj u ovom svesku, jednostavno da bih zainteresirao laike, neću indicirati na inteligentnu damu, na koju se odnosi, ni u čemu; i nakon dužnog promišljanja odlučio sam stoga ne objaviti ništa od preciznih doktorovih razmatranja ili suštine njegovih izjava o subjektu koga opisuje kao "izazovan, moguć za povjerovati, jedan od najdubokoumnijih tajni dvojnog postojanja i srodnih."

Bio sam nestrpljiv otkrivši ove papire da obnovim korespondenciju pokrenutu od doktora Hesseliusa toliko mnogo godina prije sa osobom tako mudrom i opreznom kakvom se čini da je njegov izvjestitelj bio. Na moju žalost, međutim, ustanovio sam da je umrla u međuvremenu.

Ona bi, najvjerojatnije, mogla dodati ponešto o likovima s kojima je dolazila u kontakt na slijedećim stranicama sa, koliko ja mogu reći, vrlo savjesnom točnošću.

Prvo poglavlje

Rani užas

U Štajerskoj, smo, iako nismo bili nikakvi značajni ljudi, stanovali u dvorcu, odnosno, zamku. Mali dohodak u tom dijelu svijeta puno znači. Osam ili devet stotina godišnje može učiniti čuda. Teško da bismo se smatrali dobrostojećim ljudima kod kuće. Moj otac je Englez i ja nosim englesko ime, iako nikad nisam vidjela Englesku. Ali tu, u ovom usamljenom i primitivnom mjestu, gdje je sve tako nevjerojatno jeftino, zaista ne vidim kako bi novac mogao poboljšati naše materijalno stanje, naš komoditet ili čak luksuz.

Moj otac je služio u Austriji i, nakon što je otišao u mirovinu, sa svojim prihodom i nasljedstvom kupio je ovu feudalnu nastambu i malo imanje na kojemu stoji, izuzetno povoljno.

Ništa ne može biti slikovitije ili usamljenije. Nalazi se na obronku šume. Cesta, vrlo stara i uska, ide od pokretnog mosta, koji nikad nije bio dignut u moje vrijeme, preko prokopa, punog grgeča, po kome

plivaju labudovi i po čijoj površini plutaju bijeli cvjetovi lopoča.

Nad svime ovim diže se zamak sa svojim pročeljem s mnoštvom prozora, svojim tornjevima i svojom gotičkom kapelicom.

Šuma se otvara u nesvakidašnjem i vrlo slikovitom pogledu ispred ulaznih vrata posjeda, a na desno strmi gotički most nosi cestu preko rječice koja vijuga kroz duboke sjene šume.

Rekoh da je ovo vrlo usamljeno mjesto. Prosudite da li sam rekla istinu. Gledajući od ulaznih vrata zamka prema cesti šuma, u kojoj naš zamak stoji, proteže se petnaest milja nadesno i dvanaest nalijevo. Najbliže naseljeno selo je oko sedam vaših engleskih milja nalijevo. Najbliži naseljeni dvorac s nekim povijesnim značajem je starog generala Spielsdorfa, gotovo dvadeset milja daleko na desno.

Rekoh "najbliže *naseljeno* mjesto" jer postoji, samo tri milje na zapad, što će reći u pravcu dvorca generala Spielsdorfa, ruševno selo, sa čudnom malom crkvicom, sada bez krova, sa svojom pobočnom lađom gdje je pohabana grobnica ponosne obitelji Karnstina, sada izumrle, koja je posjedovala jednako usamljeni zamak koji, sa ruba šume, gleda na tihe ruševine grada. Štujući razlog napuštenosti ovog impresivnog i melankoličnog mjesta, legendu koja se na njega odnosi ispričat ću nešto kasnije.

Moram vam sada reći kako je malena družina koja čini stanovnike našeg dvorca. Ne uključujem tu poslugu ili one koji stanuju u građevini uz dvorac. Čujte i čudite se! Moj otac, koji je najbolji čovjek na zemlji, ali koji stari; i ja, koja u vrijeme ove priče, imam tek devetnaest. Osam godina je prošlo od tada. Ja i moj otac činimo obitelj dvorca. Moja majka, štajerska dama, je umrla u mom djetinjstvu, ali imala sam dobru guvernantu koja je bila sa mnom, mogu reći, od mog djetinjstva. Ne mogu se sjetiti vremena kad njeno debelo, dobroćudno lice nije bilo u obiteljskoj slici mojih sjećanja. To je Madame Perrodon, porijeklom iz Berna, čija briga i dobroćudnost su mi nadoknadili gubitak majke, koje se čak i ne sjećam, tako sam je rano izgubila. Ona je bila treći član za stolom. Tu je i četvrta, Mademoiselle De Lafontaine, dama koju možete smatrati, vjerujem, "završnom guvernantom". Ona govori francuski i njemački, Madame Perrodon francuski i iskvareni engleski kome smo otac i ja dodali engleski koji, djelomično da ne bi postao zaboravljeni jezik, a djelomično zbog rodoljubnih razloga, govorimo svakodnevno. Posljedica toga je brbljanje koje strance tjera u smijeh i koga neću ni pokušati reproducirati u ovoj priči. A tu su i dvije ili tri mlade dame prijateljice, otprilike mojih godina, koje nas povremeno posjećuju na duže ili kraće vrijeme i koje i ja povremeno posjećujem.

To su bila naša uobičajena društvena druženja; ali naravno

postojala je uvijek šansa posjeta "susjeda" pet ili šest morskih milja udaljenih. Moj život je bio, u svakom slučaju, vrlo usamljenički, uvjeravam vas.

Moje guvernante su imale nada mnom toliko kontrole koliko možete zamisliti da bi takve cijenjene osobe imale u zamku poprilično razmažene djevojke čiji joj je jedini roditelj dozvoljavao da bude otprilike sve kako ona želi.

Prvi događaj u mome životu, koji je ostavio užasan utisak u mome umu, koga se, zapravo, nikada nisam oslobodila, je najraniji događaj moga života koga se sjećam. Netko će pomisliti da je nevažan i da ne bi trebao biti zabilježen ovdje. Vidjet ćete, međutim, pravovremeno, zašto ga spominjem. Dječji boravak, kako su ga zvali, mada je bio samo moj, bila je velika soba na prvom katu dvorca sa strmim hrastovim krovom. Nije mi moglo biti više od šest godina, kad se jedne noći probudih i tražeći pogledom po sobi iz kreveta, ne ugledah služavku. Ni moje dadilje nije bilo i ja sam bila posve sama. Nisam bila uplašena, jer sam bila jedno od one sretne djece koju nisu plašili pričama o duhovima i vilama i sličnima te vrste koje nas tjeraju da se pokrijemo preko glave kad vrata odjednom zaškripe ili kad svijeća koja se gasi zadrhti čineći da sjene visokih stupova kreveta zaplešu po zidovima, približavajući se našim licima. Bila sam ljuta i uvrijeđena što su me ostavili samu i, kako sam smatrala, zanemarenu i počeh jecati, pripremajući se na plač od srca; kad na svoje iznenađenje ugledah ozbiljno, ali vrlo lijepo lice kako me promatra s ruba kreveta. Pripadalo je mladoj dami koja je klečala držeći ruke pod pokrivačem. Pogledah je začuđeno i prestadoh jecati. Njene ruke me pomilovaše i ona liježe u krevet do mene, privlačeći me k sebi, smiješeći se; odmah se osjetih divno utješenom i ponovno zaspah. Probudi me osjećaj kao da dvije igle ulaze u moje grudi vrlo duboko i u isto vrijeme i ja glasno kriknuh. Dama ustukne, očiju prikovanih uz mene i tada sklizne na pod i, kako sam mislila, sakrije se pod krevet.

Sad sam po prvi put bila uplašena i povikah koliko sam god mogla. Dadilja, služavka, kućepazitelj, svi oni pojuriše unutra i, čuvši moju priču, prikazašeje nevažnom, tješeći me kako su najbolje znali. Ali mada sam bila dijete mogla sam vidjeti kako su im lica blijeda i s izrazima tjeskobe, vidjeh kako gledaju pod krevet i po sobi, kako vire pod stolove i otvaraju ormare; a kućepazitelj je šapnuo dadilji: "Stavi ruku na pokrivač kreveta; netko *doista je* ležao ovdje, sigurno koliko je sigurno da to nisi bila ti; mjesto je još toplo."

Sjećam se kako me je služavka tješila i kako su svo troje pregledali moje grudi tamo gdje sam rekla da sam osjetila ubod, no objaviše da ne mogu naći nikakvih vidljivih znakova da mi se išta slično dogodilo.

Kućepazitelj i još dvojica slugu držali su stražu u dječjoj sobi, sjedeći cijele noći i od tada je sluga uvijek sjedio u dječjoj sobi sve do moje četrnaeste.

Bila sam nervozna dugo vremena nakon toga. Zvali su doktora, bio je bljedunjav i postariji. Kako dobro se sjećam njegovom dugoljastog, mrzovoljnog lica, izbrazdanog boginjama i njegove kestenjave perike. Dugo vremena, svaki drugi dan, dolazio je davati mi lijek koji sam, naravno, mrzila.

Jutro nakon što sam vidjela ovo ukazanje bila sam užasnuta i nisam mogla ostati sama, po danu samo na kratko.

Sjećam se kako je moj otac dolazio i stajao uz moj krevet, veselo govoreći i postavljajući dadilji bezbroj pitanja i smijući se od srca na jedan od odgovora i tapšući me po ramenu i ljubeći me i govoreći mi da se ne bojim da je to bio samo san i da me ne može povrijediti.

Ali nisam bila utješena jer znala sam da posjeta nepoznate žene *nije* bio san; i bila sam *užasno* uplašena.

Malo me je umirilo to što mi je služavka tvrdila da je ona bila ta koja je došla i nadvila se nad mene i legla uz mene na krevet i da sam vjerojatno bila u polusnu pošto je nisam prepoznala. Ali i to, mada je bilo podržano i od dadilje, nije me potpuno zadovoljilo.

Sjećam se, poslije nekoliko dana, dostojanstvenog starijeg muškarca u crnoj svećeničkoj halji, koji je došao u sobu s dadiljom i kućepaziteljem koji je razgovarao malo s njima i vrlo ljubazno sa mnom; njegovo lice bilo je vrlo blago i nježno i on mi reče da ćemo se sada pomoliti i sklapajući moje ruke želio je da kažem tiho, dok su oni molili, "Gospode, čuj naše dobronamjerne molitve za nas, za Isusa." Mislim da je upravo to rekao jer sam to često ponavljala u sebi i moja dadilja me je godinama poticala da to izgovaram u svojim molitvama.

Tako se dobro sjećam tog dobronamjernog nježnog lica tog bjelokosnog starca u crnoj svećeničkoj halji koji je stajao u jednostavnoj, dostojanstvenoj smeđoj sobi s nezgrapnim namještajem tri stoljeća starim oko njega i oskudne svjetlosti koja je mutila sjenovitu atmosferu dolazeći kroz male rešetkaste prozore. On je kleknuo i tri žene zajedno s njim i molio je na glas iskrenim, drhtavim glasom, činilo mi se, dugo vremena. Zaboravih svoj prijašnji život i nakon toliko vremena to se čini tako čudnim, ali osjećaj koji sam upravo opisala jasan je u usamljenoj slici fantazmagorije okružene tamom.

Drugo poglavlje

Gost

Ispričat ću vam sada nešto tako čudno da će vam trebati sva vaša vjera da povjerujete mojoj priči. No ne samo da je istinita, već je to istina kojoj sam svjedokom.

Bila je divna ljetna večer kad me moj otac upita, kako je to nekad činio, želim li se malo prošetati s njim lijepim šumskim perivojem za koga sam spomenula da je stajao ispred zamka.

"General Spielsdorf ne može još doći kako sam se nadao", reče moj otac dok smo šetali.

Trebao nas je posjetiti na nekoliko tjedana i očekivali smo da će doći slijedeći dan. Trebao je dovesti sa sobom mladu damu, svoju nećaku i štićenicu, Mademoiselle Rheinfeldt, koju nikada nisam vidjela, ali za koju sam čula da je divna djevojka i u čijem sam se društvu nadala da ću provesti mnogo sretnih dana. Bila sam tako razočarana da jedna mlada dama koja živi u gradu ili živom susjedstvu to ne može ni zamisliti. Taj posjet i poznanstvo koje mi je bilo obećano sanjala sam već tjednima.

"I kada će doći?", upitah.

"Ne prije jeseni. Ništa još dva mjeseca, bojim se", odgovori on. "Sad mi je drago, draga, da nikad nisi srela Mademoiselle Rheinfeldt."

"Ali zašto?" upitah, ujedno uplašena i znatiželjna.

"Zbog toga što je jadna gospođica mrtva", on odgovori. "Posve sam zaboravio da ti nisam rekao, ali ti nisi bila u sobi kad sam primio generalovo pismo večeras."

Bila sam šokirana. General Spielsdorf je spomenuo u svom prvom pismu, šest ili sedam tjedana prije, da ona nije onako dobro kako bi želio da jest, ali nije bilo ničega što bi navodilo na sumnju opasnosti.

"Evo generalovog pisma" on reče pružajući mi ga. "Bojim se da je jako uzrujan; pismo mi zvuči jako uzrujano."

Sjedosmo uz grubu klupu ispod nekoliko veličanstvenih stabala limete. Sunce se spuštalo u svome svom melankoličnom blještavilu iza šumovitog horizonta i potok, koji je protjecao pokraj kuće i ispod starog pomičnog mosta koji sam spomenula, vijugao je između plemenitih stabala, gotovo pokraj naših nogu, zrcaleći u svojoj struji grimizno nebo. Pismo generala Spielsdorfa bilo je čudnovato, tako bijesno i mjestimično proturječno, da sam ga dvaput morala pročitati - drugi put glasno ocu - a svejedno ga nisam posve shvatila osim da je užasna tuga poremetila njegov um.

Glasilo je, "Izgubio sam svoju najdražu kći, jer toliko sam je volio. Tijekom posljednjih dana bolesti drage Berthe nisam vam bio u stanju pisati. Prije toga nisam ni pomišljao da je u opasnosti. Izgubio sam je, i sad sam shvatio *sve,* a prekasno je. Umrla je mirom nevinoga i s nadom u sretnu budućnost. Zločinac koji je izdao našu zaslijepljenu gostoljubivost to joj je učinio. Mislio sam da prihvaćam u svoj dom nevinu, vedru, šarmantnu pratnju mojoj izgubljenoj Berthi. Nebesa! Kakva sam budala bio! Zahvaljujem Bogu što je moje dijete umrlo bez znanja razloga njene patnje. Umrla je bez da je i naslutila prirodu svoje bolesti i prokletu strast osobe koja joj je donijela bijedu. Posvećujem ostatak svog života nalaženju i uništenju čudovišta. Rečeno mi je da se mogu nadati da ću uspjeti u svom pravednom i nemilosrdnom cilju. Trenutno jedva da ima tračka svjetlosti koji će me voditi. Proklinjem taštu skeptičnost, svoju gadljivu sklonost prema superiornosti, svoju zaslijepljenost, svoju svojeglavost - sve to prekasno. Ne mogu pisati ili razgovarati sabrano. Zbunjen sam. I zato, kad se malo saberem, posvetit ću se ovom istraživanju, koje će me najvjerojatnije odvesti do Beča. Negdje u jesen, za dva mjeseca, ili prije ako poživim, vidjet ću te - odnosno, ako se slažeš; reći ću ti sve što se bojim staviti na papir. Zbogom. Moli za mene, dragi prijatelju."

Tim riječima završavalo je ovo čudno pismo. I mada nikad nisam vidjela Berthu Rheinfeldt moje se oči naglo napuniše suzama; bila sam uplašena koliko i duboko razočarana.

Sunce je zašlo i suton je stigao u vrijeme kad sam vratila generalovo pismo svome ocu.

Bilo je krasno čisto veče i mi smo tumarali nagađajući o mogućim značenjima ovih agresivnih i nepovezanih rečenica koje smo upravo pročitali. Trebali smo proći gotovo milju prije nego stignemo do ceste koja je dolazila pred zamak i za to vrijeme mjesec je zasjao jasno. Na pokretnom mostu sretosmo Madame Perrodon i Mademoiselle De Lafontaine koje su izašle bez svojih šeširića da uživaju u predivnoj mjesečini.

Čuli smo njihove glasove kako uzbuđeno brbljaju dok smo se približavali. Pridružismo im se na pokretnom mostu i zastadosmo da se s njima divimo krasnom prizoru.

Pejzaž kroz koji smo upravo prošli ležao je pred nama. Nalijevo je uska cesta išla oko nakupina gordih stabala i gubila se prema zatamnjenoj šumi. Nadesno ta ista cesta križala se sa strmim i slikovitim mostom blizu koga je stajala ruševina tvrđave koja je jednom čuvala prilaz; a iznad mosta naglo se dizala uzvisina, pokrivena drvećem i u sjenama sivih nakupina bjelokosnih stijena. Preko tratine i nizine padao je tanak sloj magle, poput dima, u

udaljenosti nalik na providni veo; tu i tamo mogli smo vidjeti rijeku kako se blista u mjesečini. Ljepšeg, divnijeg prizora nije bilo za zamisliti. Vijesti koje sam upravo čula učiniše je melankoličnom; ali ništa nije moglo poremetiti njenu uzvišenu spokojnost, niti promijeniti veličanstvenost i maglovitost vidika. Moj otac, koji je volio slikovitost i ja, stajali smo promatrajući u tišini prizor pred nama. Dvije dobre guvernante, stojeći malo iza nas, raspravljale su o prizoru i vrlo rječito o mjesecu.

Madame Perodon bila je debela, sredovječna, ali romantična i govorila je pomalo poetično. Mademoiselle De Lafontaine - po svome ocu koji je bio Nijemac bila je psihologična, metafizička i pomalo mistična - sad reče da je znano da kad mjesec sja tako intenzivno on pobuđuje posebnu spiritualnu aktivnost. Djelovanje punog mjeseca kad ovako blista je opčinjavajući. Djeluje na snove, djeluje na luđake, djeluje na nervozne ljude; ima nevjerojatno fizičko djelovanje na sve živo. Mademoiselle spomene da je njen rođak, koji je časnik na trgovačkom brodu, zaspao na palubi za vrijeme jedne takve noći, ležeći na leđima, s licem prema mjesečini i naglo se probudivši nakon sna o starici koja ga je kandžama grebla po licu, što je izobličilo jednu stranu njegovog lica koja se nikada nije posve oporavila.

"Mjesec ove noći", ona reče, "pun je neobičnog i magnetičnog djelovanja - pogledajte, možete vidjeti kad se okrenete kako na prednjoj strani zamka, svi prozori blistaju i bliješte srebrnim odsjajem kao da nevidljive ruke osvjetljavaju sobe da prime vilinske goste."

Kad se čovječji duh ulijeni i kad nerado govorimo sami, rado slušamo govor drugih; i tako nastavih promatrati razdragana zvonkim razgovorom dama.

"Potišten sam večeras", reče moj otac nakon što je uslijedila tišina i citirajući Shakespearea koga je, da bi održao naš engleski, običavao čitati glasno, on reče:

' Zaista ne znam zašto tako tužan jesam:

Zabrinjava me; ti kažeš da zabrinjava te to;

Ali kako to mi je došlo - tako to je i prošlo.'

"Zaboravio sam ostatak. Ali osjećam kao da nam prijeti neka velika nesreća. Pretpostavljam da je pismo sirotog generala odgovorno za to."

U tom trenutku neželjeni zvuk kotača kočije i mnoštva kopita privuče našu pažnju.

Činilo se kao da se približavaju sa uzvisine nad mostom i vrlo skoro tamo se pojavi kočija. Prvo dva konjanika prijeđoše most, tada dođe kočija koju su vukla četiri konja, a dva čovjeka su jahala iza nje.

Izgledala je kao putna kočija neke plemenite osobe i svi smo odmah bili opčinjeni tim vrlo neobičnim prizorom. U nekoliko trenutaka on postade još interesantniji, jer upravo kako je kočija prešla vrh strmog mosta jedan od vođa, prestrašivši se, prenese svoju paniku na ostale i nakon nekoliko skokova svi oni udariše u divlji galop i protutnjivši između dva konjanika koji su jahali naprijed pojuriše prema nama grmeći brzinom uragana.

Uzbudljivost prizora bijaše time potresnija zbog jasnih, dugih vriskova ženskog glasa s prozora kočije.

Približismo se znatiželjni i užasnuti; moj otac u tišini, mi ostali u raznim stadijima straha.

Nismo dugo iščekivali. Prije nego su stigli pred pokretni most pred dvorcem, prema kome su oni išli, gdje je stajao uz veličanstvena stabla limete na drugoj strani kameni križ, na čiji pogled konji, sada trčeći posve užasnuto, skrenuše zatjeravši kotač u korijenje drveća koje je izbilo iz zemlje.

Znala sam što će se dogoditi. Pokrih oči, ne smogavši to više gledati i okrenuh glavu; istovremeno začuh krik svojih prijateljica koje su bile nešto ispred mene.

Znatiželja mi otvori oči i ja ugledah prizor potpune konfuzije. Dva konja su bila na tlu, kočija otvorena s jedne strane sa dva kotača u zraku, muškarci su bili zauzeti oslobađanjem od drveća a dama, zapovjednog glasa i izgleda, izašla je i stajala prekriženih ruku, podižući rupčić svako malo do svojih očiju, iako su podigli vrata kočije, mlada dama unutra činila se beživotnom. Moj dragi stari otac je već bio uz stariju damu sa šeširom u rukama, očito nudeći svoju pomoć i utočište u zamku. Dama se nije činila da čuje ili vidi išta drugo osim nježne djevojke koju su položili na kosinu obale.

Priđoh; mlada dama je očito bila u šoku, ali nipošto mrtva. Moj otac, koji se smatrao nekom vrstom medicinara, upravo je postavio prste na njeno zapešće i uvjeravao damu, koja se izjasnila kao njena majka, da je njen puls, mada slab i nepravilan, ipak posve prisutan. Dama sklopi ruke i pogleda uvis, kao da na trenutak zahvaljuje; ali se onda odmah rasplače na vrlo teatralan način koji je, vjerujem, urođen nekim ljudima.

Za svoje godine bila je vrlo zgodna žena i mora da je nekad bila vrlo lijepa; bila je visoka, ali ne mršava, obučena u crni baršun i poprilično blijeda, ali ponosna i zapovjednog držanja, mada sada čudno potresena.

"Zar je itko tako urođeno sklon nesrećama?" začuh je kako govori, ruku sklopljenih, kako sam dolazila. "Tu sam na putovanju koje znači

život ili smrt u kome izgubiti sat možda znači izgubiti sve. Moje dijete se neće dovoljno oporaviti da nastavi putovanje koje tko zna koliko će trajati. Moram je ostaviti; ne mogu, ne usuđujem se, kasniti. Koliko daleko je, gospodine, možete li mi reći, najbliže naselje? Moram je ostaviti tamo; neću vidjeti svoju najdražu niti čuti o njoj sve do svog povratka, za tri mjeseca."

Povukoh oca za kaput i užurbano mu šapnuh, "Oh!, tata, molim te pitaj je da ostane s nama - to bi bilo tako divno. Pitaj."

"Ako bi Madame povjerila svoje dijete na brigu mojoj kćeri i njenoj dobroj guvernanti, Madame Perrodon, obećavam da će biti naš gost, pod mojoj zaštitom, do njenog povratka, učinila bi nam čast i obvezala bi nas i mi bismo postupali prema njoj sa svom brigom i odanošću koju svetost povjerenja zaslužuje."

"Ne mogu to učiniti, gospodine, iskorištavati tako vašu ljubaznost i plemenitost." reče dama smeteno.

"Naprotiv, učinili biste nam veliku ljubaznost u trenutku kad nam najviše treba. Moju kći je upravo razočarala okrutna nesreća posjeta koga je dugo očekivala nadajući se velikoj sreći. Ako nam povjerite mladu damu bit će to njena najveća utjeha. Najbliže naselje na vašem putu je udaljeno i nema takvog prihvatilišta kojemu biste povjerili svoju kći; ne možete joj dopustiti da nastavi putovanje na kojoj joj prijeti opasnost. Ako, kako kažete, ne možete odložiti putovanje, morate se oprostiti od nje noćas, a nigdje ne možete naći iskrenije uvjerenje o brizi i njezi nego ovdje."

Bilo je nečega u pojavi i liku dame tako plemenito, što je ulijevalo poštovanje i u njenom ponašanju tako privlačno, što je impresioniralo, što ju je razlikovalo od njene pratnje i što je dokazivalo da je osoba kojoj se može vjerovati.

Za to vrijeme kočiju su podigli i konji postadoše ponovno posve poslušni.

Dama površno pogleda prema kćeri usuđujem se primijetiti ne onoliko naklono koliko bi netko pomislio zbog načina na koji je scena počela; tada klimne malo mome ocu i povuče se dva, tri koraka s njim da je ne možemo čuti; govoreći s njim čvrsto i neuznemireno, nimalo nalik načinu kojim je do sada govorila.

Zbunjivalo me je to što moj otac ne vidi promjenu i bijah ujedno i neobično znatiželjna da saznam o čemu govori, gotovo u njegovo uho, tako usrdno i naglo.

Dvije, tri minute, mislim, bila je tako zauzeta, tada se okrene i u nekoliko koraka priđe svojoj kćeri koja je ležala pridržana od Madame

Perrodon. Ona klekne uz nju na trenutak i šapne joj u uho, kako se Madame činilo, kratki blagoslov; tada je ovlaš poljubivši uđe u kočiju, zatvori vrata, kočijaš u ukrašenoj odori skoči naprijed, jahači požuriše ispred njih, kočijaš pucne bičem, konji se trgoše i naglo pojuriše u žurnom kasu koji će se vrlo brzo pretvoriti u galop i kočija se otkotrlja dalje praćena s jednako užurbanom dvojicom konjanika u pozadini.

Treće poglavlje

Uspoređujemo bilješke

Pogledom smo ispratili kočiju dok se nije lagano izgubila iz vida u maglovitoj šumi; i sam zvuk kopita i kotača zamro je u tihom noćnom zraku. Ničega nije bilo da nas uvjeri da pustolovina nije bila tek iluzija trenutka osim mlade dame, koja je upravo tog trenutka otvorila oči. Nisam je vidjela, jer joj je lice bilo okrenuto od mene, ali podigla je glavu, očito gledajući oko sebe i začuh vrlo slatki glas kako pita, žalostivo, "Gdje je *mamma?"*

Naša je dobra madame Perrodon nježno odgovorila i dala joj nešto utješnih obećanja.

Čula sam je tada kako pita:

"Gdje sam? Kakvo je ovo mjesto?" i poslije toga reče, "Ne vidim kočiju; i Matska, gdje je?"

Madame odgovori na sva njena pitanja toliko koliko ih je mogla razumjeti; i postepeno se mlada dama prisjetila kako se nesreća dogodila i bilo joj je drago čuti da nitko u, ili na kočiji nije bio povrijeđen; i kad saznade da ju je *mamma* ovdje ostavila dok se ne vrati za tri mjeseca, zaplače.

Htjedoh dodati svoje utješne riječi onima Madame Perrodon, kada Mademoiselle de Lafontaine položi svoju ruku na moju, rekavši:

"Ne prilazite, za sada može razgovarati tek s jednom osobom; i najmanje uzbuđenje bi joj moglo biti previše."

Čim se udobno smjesti u krevetu, mislila sam, otići ću u njezinu sobu da je vidim.

Moj otac je u međuvremenu poslao slugu na konju po liječnika, koji je živio oko devet kilometara dalje; a spavaća soba za prijem mlade dame je spremljena.

Neznanka je tada ustala i, oslanjajući se na Madaminu ruku, polako prešla preko pokretnog mosta do ulaza u zamak.

U predvorju su čekali sluge da je prime i smjesta je odvedena u svoju sobu.

Soba u kojoj smo običavali sjedili je, poput naše sobe za primanje, dugačka, s četiri prozora koji gledaju na jarak i pomični most, na prizor šume koji sam upravo opisala.

Namještaj je bio od stare rezbarene hrastovine, s velikim rezbarenim ormarićima i stolicama tapeciranim grimiznim Utrecht baršunom. Zidovi su bili pokriveni tapiserijama u velikim zlatnim okvirima, figurama prirodne veličine, u starinskim i vrlo čudnim odorama, a osobe su bile predstavljene u lovu, potjeri i općenito slavlju. Nije naročito svečan da bi bio posebno udoban; ovdje smo dolazili na čaj čiji je patriotski značaj bio obogaćen kavom i čokoladom.

Tamo smo sjedili te noći kod upaljenih svijeća prepričavajući događaj te večeri.

Madame Perrodon i Mademoiselle bile su dio družine. Mlada strankinja tek što je legla u krevet, utonula je u dubok san; i dame je ostaviše na brigu slugi.

"Kako vam se sviđa naša gošća?" upitam odmah pošto je Madame ušla. "Ispričat ćete mi sve o njoj?"

"Jako mi se sviđa", odgovori Madame. "Ona je, čini mi se, najljepše stvorenje koje sam ikad vidjela; tvojih je godina i tako je nježna i divna."

"Posve je prelijepa", ubaci Mademoiselle, koja je na trenutak zavirila u strankinjinu sobu.

"I tako sladak glas!" dodala je Madame Perrodon.

"Jeste li zamijetili ženu u kočiji, nakon što je ponovno krenula, koja nije izašla", ispitivala je Mademoiselle, "već samo gledala kroz prozor?"

Ne, nismo je vidjeli.

Tada je opisala čudnu crnu ženu, s nekakvim obojenim turbanom na glavi, koja je cijelo vrijeme promatrala sa prozora kočije, klimajući glavom i cereći se podrugljivo prema damama, blještavih očiju i velikih bijelih bjeloočnica i zubiju izbačenih kao u bijesu.

"Da li ste primijetila kao sluge bolećivo izgledaju?" upita Madame.

"Da", reče moj otac koji je upravo ušao, "ružnijih, odrpanijih ljudi ja u životu nisam vidio. Nadam se da neće orobiti jadnu damu u šumi. To su međutim vješti grubijani; sve su učinili spremnim u minuti."

"Rekla bih da su izmoreni dugim putovanjem", reče Madame. "Osim što izgledaju zlobno, njihova lica su čudno iskrivljena tamna i ozbiljna. Vrlo sam znatiželjna, priznajem; ali mislim da će nam mlada dama reći sve sutra, ako se dovoljno oporavi."

"Mislim da neće", reče moj otac s misterioznim smiješkom i malo klimajući glavom, kao da zna više nego nam želi reći.

To me je učinilo još znatižeijnijom da saznam što se dogodilo između njega i dame u crnom baršunu, u kratkom, ali žustrom razgovoru koji je rezultirao njenim naglim odlaskom.

Tek što smo ostali sami počeh ga nagovarati da mi kaže. Nije ga trebalo puno nagovarati.

"Nema nekog posebnog razloga zašto ti ne bih rekao. Izrazila je dvojbu da nam stvara nevolje s brigom oko njene kćeri rekavši da je krhkog zdravlja i nervozna, ali nije bolesna - svojevoljno je to rekla - ne pati od priviđenja i da je posve zdrava uma."

"Kako čudna stvar za reći!" prekinuh ga. "Bilo je to posve nepotrebno."

"Ipak *bilo* je rečeno", nasmije se on, "i pošto želiš znati sve što se dogodilo, a zapravo je bilo malo toga, to ti govorim. Tada je rekla, 'Na dugom sam putu koji je od *životne* važnosti' - naglasila je tu riječ - 'brzom i tajnom; vratit ću se po svoje dijete za tri mjeseca; u međuvremenu, ona neće govoriti ništa kao ni mi, od kuda dolazimo i kuda putujemo.' To je sve što je rekla. Govorila je na čistom francuskom. Kad reče riječ 'tajna', napravila je stanku od nekoliko sekundi, izgledajući ozbiljno, gledajući me ravno u oči. Pretpostavljam da je to bilo od velike važnosti. Vidjela si kako je brzo otišla. Nadam se da nisam učinio ludost uzimajući si na brigu mladu damu."

Što se mene tiče ja sam bila oduševljena. Čeznula sam da je vidim i razgovaram s njom; i čekala sam jedino da me doktor pusti unutra. Vi, koji živite u gradovima, nemate ni ideje kako je velik događaj biti upoznat s novim prijateljem u ovakvom osami koja nas okružuje.

Doktor nije stigao sve do blizu jedan sat; ali nisam mogla ništa više otići u krevet i zaspati nego bih mogla pješke dostići kočiju kojom se princeza u crnom baršunu odvezla.

Kad je liječnik sišao dolje u salon donio je povoljan izvještaj o svojoj pacijentici. Ustala je, puls joj je normalan, doima se posve dobro. Nije povrijeđena i mali šok njenih živaca prošao je posve bezopasno. Nema štete ako je odem vidjeti, ako to obje želimo; i s tom dozvolom ja pođoh da vidim da li će mi dozvoliti da je posjetim u njenoj sobi na nekoliko minuta.

Sluga se odmah vratio rekavši da ona ne želi ništa više.

Možete biti sigurni da nisam dugo čekala da ne dobijem to odobrenje.

Naša posjetiteljica ležala je u jednoj od najljepših soba u zamku. Bila je, pretpostavljam, pomalo svečana. Ozbiljna tapiserija bila je na suprotnom kraju kreveta, predstavljajući Kleopatru sa zmijom na grudima; i druge ozbiljne klasične scene su bile predstavljene, malo izblijedile, po zidovima. Ali bilo je zlatnih rezbarija bogatih i raznolikih boja dovoljno u drugim dekoracijama sobe da nadoknade turobnost stare tapiserije.

Svijeće su gorile uz krevet. Ona je sjedjela; njena krhka lijepa figura bila je zaogrnuta mekom svilenom haljinom s cvjetnim uzorkom i obrubljena debelom jednostavnom svilom, koju je njena majka bacila preko njenih nogu dok je ona ležala na tlu.

Što je bilo to što me je, kad sam dostigla do ruba kreveta i upravo počela svoju malu dobrodošlicu, pogodilo na trenutak i učinilo da ustuknem korak ili dva od nje. Reći ću vam.

Vidjeh ono isto lice koje me posjećivalo noću u djetinjstvu, koje je ostalo tako ucrtano u mom pamćenju, i o kome sam toliko godina razmišljala sa strahom, kad nitko nije sumnjao u ono što sam mislila.

Bilo je lijepo, čak prekrasno i, kad sam ga prvi put vidjela, nosilo je isti melankolični izraz. Ali on se gotovo odmah razlio u čudni nepomičan osmijeh prepoznavanja. Prošla je puna minuta, i tada je konačno *ona* progovorila; *ja* nisam mogla.

"Kako čudesno!" uzviknula je. "Prije dvanaest godina, vidjela sam tvoje lice u snu, i otada me proganja."

"Zaista čudesno!" ponovila sam, s trudom prevladavajući strah koji mi je na neko vrijeme sputao glas. "Prije dvanaest godina, u mašti ili stvarnosti, ja sam te sigurno vidjela. Nisam mogla zaboraviti tvoje lice. Otada mi je ostalo pred očima."

Osmijeh joj je omekšao. Štogod da sam mislila da je čudno u njemu, iščezlo je i njeni obrazi s jamicama bili su očaravajuće lijepi i inteligentni.

Primila sam njenu ruku dok je govorila. Bila sam malo sramežljiva, kako obično i jesu usamljeni ljudi, ali situacija me učinila razgovorljivom i gotovo hrabrom. Stisnula mi je ruku, položila svoju na nju i oči su joj sjale dok se, gledajući me užurbano u oči, nasmijala i zacrvenila.

Vrlo je lijepo odgovorila na moju dobrodošlicu. Sjela sam do nje, još uvijek u čuđenju; i ona reče:

"Moram ti ispričati moju viziju o tebi; tako je neobično da smo ja i ti imale, jedna o drugoj, tako živopisan san, da smo se obje vidjele, ja tebe i ti mene, kako što se sada gledamo, kad smo obje naravno bile tek djeca. Ja sam bila dijete, otprilike šest godina stara, i probudivši se iz zbunjujućeg i uznemirujućeg sna, nađoh se u sobi koja nije nalikovala mojoj dječjoj sobi, s nespretnim pokućstvom od tamnog drveta i sa ormarićima i stupovima kreveta i stolicama i klupama okolo. Krevet je bio, mišljah, prazan i u sobi nikoga osim mene; i ja, neko vrijeme gledajući oko sebe i diveći se posebno željeznim svijećnjacima s dva svijećnjaka, koje bih zasigurno ponovno prepoznala, popeh se na jedan od kreveta da dokučim prozor; ali kako ustadoh iz kreveta začuh nekoga kako plače i okrenuvši se, dok sam još uvijek bila na koljenima, ja ugledah *tebe* - posve sigurno tebe - kao što te vidim sada; krasna mlada dama sa zlatnom kosom i velikim plavim očima i usnama - tvojim usnama - ti, kao što si sada ovdje. Tvoj izgled me je osvojio; popeh se na krevet i omotah ruke oko tebe i mislim da smo obje zaspale. Probudih se zbog vriska, ti si sjedila i vrištala. Bijah uplašena i skliznuh na tlo i , činilo mi se, izgubih svijest na nekoliko trenutaka; i kad dođoh k sebi ja sam ponovno bila u svojoj dječjoj sobi kod kuće. Tvoje lice nisam zaboravila od tada. Ne bi me mogla zbuniti nikakva sličnost. Ti *jesi* dama koju sam vidjela onda."

Sada je bio red na meni da uzvratim vizijom, što učinih, na veliko iznenađenje moje nove poznanice.

"Ne znam što je užasnije", reče ona ponovno smiješeći se. "Da nisi tako lijepa mislim da bih te se bojala, ali pošto si ovakva kakva jesi i pošto smo i ti i ja tako mlade, čini mi se samo kao da smo se upoznale prije dvanaest godina i da imamo pravo biti prisne; u svakom slučaju, čini se kao da nam je suđeno, od najranijeg djetinjstva, biti prijateljicama. Pitam se da li osjećaš da te nešto čudno privlači prema meni kako ja osjećam prema tebi; nikad nisam imala prijatelja - da li ću ga sada pronaći?" Ona uzdahne, a njene krasne tamne oči strasno padoše na mene.

Istinu govoreći osjećala sam snažnu privlačnost prema lijepoj strankinji. Osjećala sam, kako je rekla, "privlačnost prema njoj", ali bilo je tu i nečega odbojnog. U tom dvojnom osjećaju, međutim, osjećaj privlačnosti je prevagnuo. Bila je interesantna i osvojila me je; bila je tako lijepa i tako nevjerojatno privlačna.

Osjetih iznenada kako onemoćalost i iscrpljenost pada na nju i ja požurih zaželjeti joj laku noć.

"Doktor misli" dodah, "kako bi služavka trebala noćas sjediti s tobom; jedna od naših čeka, vidjet ćeš kako je to vrlo uslužno i tiho stvorenje."

"To je vrlo ljubazno od vas, ali ne bih mogla spavati, nikada ne mogu ako je netko prisutan u sobi. Ne treba mi nikakvih pomoćnika - i, priznat ću ti slabost, progoni me strah od provalnika. Našu su kuću jednom orobili, a dvojcu sluga ubili, tako da sada uvijek zaključavam vrata. To je postala navika - ti izgledaš tako dobrodušno i znam da ćeš mi to oprostiti. Vidim da je ključ u ključanici."

Ona me zagrli svojim lijepim rukama na trenutak i šapne mi u uho, "Laku noć, draga, teško mi se rastajati s tobom, ali laku noć; sutra, ali ne previše rano, vidjet ću te opet."

Ona ponovno pade na jastuke uz uzdah i njena su me lijepe oči pratile nježnim i melankoličnim pogledom i ona prošaputa ponovno, "Laku noć, draga prijateljice."

Mladi ljudi stječu naklonost i vole impulzivno. Laskao mi je događaj i, mada nezaslužena, naklonost koju je pokazivala prema meni. Bila je odlučna da moramo postati vrlo drage prijateljice.

Slijedeći dan dođe i mi se sretosmo ponovno. Bila sam oduševljena svojom družicom, takoreći, u svakom pogledu.

Nije bila ništa manje lijepa u dnevnoj svjetlosti - bez sumnje bila je najljepše stvorenje koje sam ikada vidjela i neugodna sličnost s licem iz mog prijašnjeg sna je izgubila svoj efekt prvog neočekivanog prepoznavanja.

Priznala je da je doživjela sličan šok ugledavši mene i sličnu slabašnu antipatiju pomiješanu s divljenjem. Sada smo se obje smijale tom našem trenutnom užasu.

Četvrto poglavlje

Njene navike - tumaranja

Rekoh da sam bila opčinjena njom na mnogo načina. Ali bilo je nečega što mi se nije tako sviđalo. Bila je viša od prosječne žene. Počet ću s njenim opisom. Bila je vitka i čudesno graciozna. Međutim njeni pokreti su bili tromi - *vrlo* tromi - doista, mada u njenoj pojavi nije bilo ničega što bi je prikazivalo bolesnom. Imala je bogatu, sjajnu put; njene obline bile su male i lijepo oblikovane; njene oči bile su velike, tamne i svjetlucave; njena kosa bila je zaista divna, nikad nisam vidjela kosu tako čudesno gustu i dugu koja joj je padala preko ramena; često sam gurala ruku pod nju i smijala se začuđeno njenoj težini. Bila je tako krasna i meka, boje bogate i vrlo bogate tamne smeđe boje sa pomalo zlatnog. Voljela sam je raspustiti da pada pod

svojom težinom kao kad bi ona sjedila u svojoj sobi u stolcu i pričala svojim slatkim tihim glasom i ja bih je plela i češljala i rasipala igrajući se njome. Nebesa! Da sam znala sve!

Rekoh da je bilo stvari koje mi se nisu dopadale. Rekoh da me njena iskrenost osvojila prve noći kad sam je vidjela; ali otkrih kako se drži u vezi sa sobom, svojom majkom, svojom prošlošću, sve zapravo vezano uz njen život, stvari i ljude vrlo rezervirano. Usuđujem se reći da sam bila nerazumna, možda i u krivu; usuđujem se reći da sam trebala poštovati ozbiljne opomene koje je pred moga oca postavila otmjena dama u crnom baršunu. Ali znatiželja je nemirna i beskrupulozna strast i ni jedna djevojka ne može strpljivo otrpiti da njene ciljeve poremeti netko drugi. Kome bi štetilo da mi se kaže ono što tako željno želim znati? Zar nema povjerenja u moje rasuđivanje i čast? Zašto mi neće vjerovati kad sam je vrlo ozbiljno uvjeravala da ne bih rekla ni jedno slovo ni jednom smrtnom biću?

Bilo je hladnoće, činilo mi se, iza njenih godina i u njenoj nasmiješenoj melankoliji dok je nastavljala odbijati mi pružiti i tračak svjetlosti.

Ne mogu reći da smo se svađale oko toga, jer se ona ni o čemu nije svađala. Naravno, nije bilo pošteno od mene da je prisiljavam, vrlo boležljivu, ali nisam si mogla pomoći; a mogla sam je pustiti na miru.

Ono što mi je rekla, po mojoj nevjerojatnoj procjeni bilo je - ništa.

Sve se moglo sažeti u tri maglovita otkrića:

Prvo - Njeno ime bilo je Carmilla.

Drugo - Bila je iz stare, plemenite obitelji.

Treće - Njen dom bio je negdje prema zapadu.

Nije mi htjela reći ime svoje obitelji niti od kuda potječu, niti ime njihovog imanja niti zemlju u kojoj žive.

Ne mislite da sam joj uporno dosađivala o tome. Tražila sam priliku i više insinuirala ono što sam željela znati. Jednom ili dvaput napala sam je direktno. Ali bez obzira na moju taktiku potpuni neuspjeh bio je neizbježan rezultat. Gubila sam se u pokušaju da joj pridem i utješim. Ali moram dodati da su njena odbijanja bila popraćena tako nježnom melankolijom i žaljenjem s toliko mnogo čak i strasnih izjava o tome koliko joj se dopadam i kako vjeruje mojoj časti i s toliko obećanja da ću naposljetku znati sve da me njena odbijanja nisu mogla uvrijediti na duže vrijeme.

Omatala mi je svoje lijepe ruke oko vrata, privlačila me k sebi i polagala obraz na moj, šapućući mi u uho, "Najdraža, tvoje malo srce sam povrijedila; ne smatraj me okrutnom zbog toga što moram

poštovati neodoljive zakone moje snage i slabosti; ako je tvoje drago srce povrijeđeno, moje divlje srce krvari s tvojim. U ranama moje ogromne poniznosti ja živim u toplini tvog života, a ti ćeš umrijeti - umrijeti, slatko umrijeti - u mome. Ne mogu si pomoći; ako ti se približim ti, ti ćeš zauzvrat biti privučena drugima i spoznati kakve rane nosi okrutnost koja je ipak ljubav; i zato, još malo, ne traži da znaš mene i o meni, već me voli svojim dragim duhom."

I dok je govorila takvu rapsodiju privijala bi me jače u svoj drhtavi zagrljaj njene usne su u mekim poljupcima padale na moje lice.

Njene namjere i ono što mi je govorila bili su mi neshvatljivi.

Iz tih ludih zagrljaja, koji, moram priznati, nisu bili tako česti, imala sam želju osloboditi se; ali moja snaga bi me iznevjerila. Mrmor njenih riječi zvučao mi je poput uspavanke i gušio moj otpor u transu od kojeg bi se oporavila samo kad bi me ona oslobodila iz svojih ruku.

U tim njenim čudnovatim raspoloženjima nije mi se sviđala. Doživljavala sam čitavu čudnu zbrku osjećaja koji su bili ugodni, tu i tamo, pomiješani s osjećajem straha i odvratnosti. Nisam imala neke određene misli o njoj dok su ti osjećaji trajali, ali bila sam svjesna ljubavi koja se pretvara u obožavanje, ali i odvratnost. Znam da je ovo proturječno, ali nikako drugačije ne mogu objasniti taj osjećaj.

Pišem ovo, nakon više od deset godina, drhtavom rukom, zbunjena i užasnuta sjećanjima na određene događaje i situacije kroz koje sam nesvjesno prolazila mada se sada jasno i vrlo oštro sjećam glavnih događaja moje priče. Ali, pretpostavljam, u svačijem životu postoje, emotivne scene, u kojima je naša strast bila divlje i užasno uzbuđena, pa se sva druga sjećanja čine slabašnima i nejasnima.

Ponekad nakon sata apatije moja čudna i lijepa poznanica bi uzela moju ruku i stiskala je čvrsto i s ljubavlju, stalno i stalno iznova; nježno crveneći, promatrajući moje lice klonulih i užarenih očiju i dišući tako brzo da se njena haljina dizala i padala od njenog nepravilnog disanja. Izgledalo je kao ljubavni zanos i postiđivalo me je i mrzila sam to, a ipak bila osupnuta time; i likujući očima ona bi me povukla prema sebi i njene vrele usne su putovale po mome obrazu ljubeći ga i ona bi šapnula, gotovo u jecaju, "Moja si, *bit* ćeš moja i ti i ja bit ćemo jedno zauvijek." Tada bi se bacila nazad u svoj stolac pokrivajući svojim malim rukama oči, ostavljajući me uzdrhtalu.

"Zar smo u rodu", običavala sam pitati; "što misliš pod svime tim? Možda te podsjećam na nekoga koga si voljela; ali ne smiješ, mrzim to; ne poznam te - ne poznam sebe kad tako izgledaš i tako govoriš."

Obično bi se trgnula zbog moje žestine, okrenula i ispustila moju ruku.

Sukladno tim vrlo neobičnim događajima nastojala sam stvoriti nekakvu zadovoljavajuću teoriju - nisam ih smatrala pretvaranjem ili trikom. Bez ikakve sumnje bilo je to trenutni izljev potisnutih instinkta i osjećaja. Da li je, suprotno od tvrdnji njene majke, bila osoba koja se povremeno patila od ludila; ili je tu bilo varke i romantike? Čitala sam u starim knjigama o takvim stvarima. Što ako je dječački ljubavnik pronašao načina da uđe u kuću sa pratnjom koja će podržati njegovu maškaradu i uz pomoć lukave stare avanturistice? Ali puno stvari govorilo je protiv tih hipoteza intrigirajući moju taštinu.

Nisam mogla pronaći ni najmanjih pokušaja muškog udvaranja. Između strasnih trenutaka bila su duga razdoblja uobičajenih događaja, veselja, dugih melankolija tokom kojih, mada sam primjećivala kako me njene oči prate s melankoličnim žarom, ponekad se činilo da joj ne značim ništa. Osim u tim razdobljima tajanstvenih uzbuđenja ponašala se kao djevojka; i uvijek je postojala ta klonulost u njoj, suprotno muškom zdravom stanju.

S nekih pogleda njene navike su bile čudne. Možda ne toliko po mišljenju gradske dame poput vas, kako nama ljudima sa sela. Ustajala je vrlo kasno, nikad prije jedan sat, popila bi šalicu čokolade i ne bi jela ništa; tada bismo otišle u šetnju koja je bila obično tumaranje i činilo se da bi se odmah umorila, pa bismo se ili vratile u dvorac ili sjele na klupu kojih je bilo tu i tamo među drvećem. To je bila samo slabost kojoj se nije predavala. Uvijek je rado i vrlo inteligentno razgovarala.

Ponekad bi aludirala na svoj dom ili spominjala događaje i situacije ili sjećanja koji su govorili o ljudima čudnih navika i opisivala običaje o kojima ništa nisam znala. Zaključivala sam iz tih nagovještaja da je njena domovina udaljenija nego sam to ispočetka mislila.

Dok smo tako sjedile ispod drveća jednog poslijepodneva pogrebna povorka prođe pored nas. Bila je to povorka lijepe mlade djevojke, koju sam često viđala, kćeri jednog od čuvara šume. Jadni čovjek hodao je uz lijes svoje ljubljene; ona je bila njegovo jedino dijete i on se činio slomljenog srca. Seljaci su hodali po dvoje iza njega, pjevajući pogrebnu pjesmu.

Moja pratilja me grubo povuče i ja se okrenuh zaprepašteno.

Ona reče oštro, "Zar ne čuješ kako su nemelodiozni?"

"Dapače, ja mislim da su divni", odgovorih uznemirena upadicom, osjećajući se nelagodno zbog toga što bi ljudi koji su činili malu procesiju mogli vidjeti i shvatiti što se događa.

Pretpostavljam upravo zbog toga slijedila je nova upadica. "Vrijeđaš moje uši", reče Carmilla gotovo ljutito i zapuši uši svojim tankim prstićima. "Uostalom, otkud znaš da li sam iste religije kao i ti; vaši mi običaji nanose bol i mrzim sprovode. Kakva gužva! Pa, *ti* moraš umrijeti - *svatko* mora umrijeti; i svi su sretniji kad umru. Idemo doma."

"Moj otac je otišao sa svećenikom do crkve. Mislila sam da znaš da će ona danas biti sahranjena."

"*Ona?* Nije me briga za seljake. Ne znam ni tko je ona", odgovori Carmilla sa žarom u očima.

"Ona je jedna djevojka koja si je umislila da je vidjela duha prije četiri noći i koja je kopnula od tada, sve do jučer, kad je umrla."

"Ne pričaj mi o duhovima. Neću moći spavati noćas ako budeš pričala."

"Nadam se da nije riječ o zarazi ili groznici; izgleda kao da bi to moglo biti", nastavih. "Svinjareva mlada žena umrla je prije tjedan dana misleći kako je nešto hvata za vrat dok je ležala u krevetu i umalo je ne ugušivši. Tata kaže da takve užasne maštarije prate neke vrste groznice. Bila je posve dobro dan prije. Poslije je kopnula i umrla za tjedan dana."

"No, *njena* sahrana je gotova, nadam se, i *njena* pogrebna pjesma i naše uši neće patiti zbog nemelodioznosti i buke. To me čini nervoznom. Sjedi ovdje, kraj mene, sjedni bliže, drži me za ruku; stisni je jako - jako - jače."

Otišle smo malo dalje i došle do druge klupe.

Ona sjede. Njeno lice pokazivalo je promjenu koja me uznemiri čak i prestravi na trenutak. Potamnjelo je i pozelenjelo od srdžbe, zubi i šake stisnuti, a ona namrštena i stisnutih usana dok je zurila u tlo pod svojim nogama i drhteći cijela, stresajući se stalno kao da pokušava potisnuti groznicu. Svu je snagu uložila da spriječi napad od koga je disala kao da je ostala bez daha i s naporom; i slabašno, tiho, potresno, ispaćeno ona zaplače i očito da ju je histerija obuzimala. "Tamo! Dolaze davitelji sa svojim pjesmama!" reče naposljetku. "Drži me, čvrsto me drži. Proći će."

Naposljetku doista je i vjerojatno da me oslobodi turobnog doživljaja koji mi je priredila ona postade neobično živahna i brbljava i tako pođosmo kući.

Ovo je bilo prvi puta da sam vidjela da pokazuje neke simptome slabog zdravlja o kojima je njena majka govorila. To je bilo također prvi put da vidim da pokazuje znakove temperamentnosti.

Oboje je nestalo kao oblak na ljetnom nebu, nikad kasnije osim jednom nisam vidjela da pokazuje ni na trenutak bijes. Ispričat ću vam što se desilo.

Ona i ja bile smo gledale kroz jedan od dugih prozora u salonu, kad je ušao u dvorište, preko pokretnog mosta, lik lutalice koga sam dobro znala. Posjećivao je dvorac redovito dva puta na godinu.

Bio je to lik grbavca jako pognutog zbog svog deformiteta. Imao je šiljatu crnu bradu i smijao se od uha do uha, pokazujući bijele zube. Bio je obučen u kože, crne i skarletne i povezane s mnoštvom vrpci i pojasa tako da ih nisam mogla ni izbrojiti, s kojih je visjelo cijelo čudo stvari. Odozada nosio je magičnu lampu i dvije kutije koje sam dobro znala, u jednoj je bio salamander, u drugoj mandragora. Ta čudovišta su nasmijavala moga oca. Bila su sastavljena od dijelova majmuna, papagaja, vjeverica, ribe i ježa, osušenih i slijepljenih zajedno vrlo uredno i s velikom pažnjom. Imao je vergl, kutiju kojom je zazivao duhove, nekoliko poveza i maski privezanih za pojas, još nekoliko tajanstvenih kutija koje su zveckale na njemu i crni štap sa bakrenom drškom u ruci. Uz bok pratio ga je veliki mršavi pas koji je sumnjičavo zastao na pokretnom mostu i počeo zlosretno zavijati.

U međuvremenu opsjenjivač je stao usred dvorišta podižući svoj groteskni šešir ceremonijalno nam se klanjajući, pozdravljajući nas vrlo blagoglagoljivo na užasnoj francuštini i ništa boljem njemačkom. Tada, uključivši vergl, on poče strugati po zraku pjevajući uz to nemelodiozno, plešući kao lud, što nas je nasmijalo unatoč psećem zavijanju.

Tada se približi k prozoru smiješeći se i klanjajući nam se, sa šeširom u lijevoj ruci i verglom pod rukom s lakoćom i bez da je izgubio dah, on poče nadugo brbljati o svojim postignućima i poznavanju mnogih umjetnosti koje nam stavlja na službu i neobičnih stvari i zabava kojima je ovladao i koje mole da budu prikazane.

"Da li će vaše gospodstvo biti tako dobro kupiti amajliju protiv vampira, koji se u liku vuka, kako čujem, šulja ovim šumama", reče, smičući šešir u naklonu. "Umiru od njega na sve strane, a ovdje je amajlija koja nikad ne griješi; samo je pribadačom prikvačite za jastuk i možete mu se nasmijati u lice."

Amajlije su bile sačinjene od pravokutnog komadića pergamenta sa tajnovitim iznosima i dijagramima.

Carmilla odmah kupi jedan pa tako i ja.

On nas je gledao i mi smo se smiješile prema njemu, zabavljajući se; bar tako mogu reći za sebe. Njegove prodorne crne oči dok je gledao naša lica učiniše se kao da su uočile nešto što je zaintrigiralo

njegovu znatiželju.

Za tren on otvori kožnu kutiju, punu najrazličitijih vrsta čudnih metalnih instrumenata.

"Vidite, moje dame", on reče, pokazujući i obraćajući se meni, "Ja poznam uz nešto manje korisne stvari također i umjetnosti zubarstva. Neka kuga ubije tog psa!" on dobaci. "Tiho, zvijeri! Toliko zavija da vaše gospodstvo ne može čuti ni riječi. Vaša plemenita prijateljica, mlada dama vama s lijeva, ima oštre zube - duge, tanke, šiljate, kao šilo, kao igla; ha, ha! Moj oštri, dalekosežni vid, kako sam pogledao gore, to je vidio; a ako nanose bol mladoj dami, a ja mislim da, ovdje sam, ovdje su moja turpija, moje šilo, moja kliješta; učinit ću ih okruglima i tupima, ako njenog gospodstvo izvolijeva; ne ribljim zubima već zubima lijepe mlade dame kakva se vi. Hej? Mlada dama je nezadovoljna? Jesam li bio previše izravan? Da li sam ju uvrijedio?"

Mlada dama, doista, činila sa vrlo bijesnom kad se povukla s prozora.

"Kako se jedan šarlatan usuđuje tako nas vrijeđati? Gdje je tvoj otac? Tražit ću zadovoljštinu za njega. Moj otac bi hulju svezao i bičevao i žigosao do kostiju užarenim željezom sa dvorskim grbom."

Povukla se od prozora korak, dva i nije mogla vidjeti osobu koja ju je uvrijedila, tako da njen jar nestade jednako brzo kako se pojavio i ona naposljetku povrati svoj uobičajeni ton glasa i činilo se kao da je zaboravila malog šarlatana i njegove gluposti.

Moj otac je bio klonuo te večeri. Kad je došao reče nam da se dogodio još jedan slučaj sličan dvoma tragičnima koji su se prije dogodili. Sestra mladog seljaka na imanju, samo milju dalje, vrlo je bolesna, odnosno bila je, kako je opisala, napadnuta na sličan način i sada polako, ali neumitno kopni.

"Sve ovo", reče moj otac, "je zbog posve prirodnih razloga. Ti jadni ljudi su se zarazili praznovjerjem i sad stalno zamišljaju slike užasa koje su se dogodile njihovim susjedima."

"Ali i same okolnosti plaše užasno", reče Carmilla.

"Kako to?" pitao je moj otac.

"Ja se bojim i zamišljati da sam vidjela takve stvari; mislim da bi to bilo kao da su stvarne."

"U Božjim smo rukama; ništa se ne može desiti bez njegove dozvole i sve će biti dobro za one koji Ga vole. On je vjerni stvoritelj; On nas je stvorio i brine o nama."

"Stvoritelj! *Priroda!*" reče mlada dama u odgovoru mom blagom

ocu. "Sve te bolesti u zemlji su prirodne. Priroda. Sve stvari su iz Prirode - nisu li? Sve stvari na nebu, na zemlji i pod zemljom ponašaju se i žive u skladu s Prirodom? Ja mislim da."

"Doktor je rekao da će doći danas ovamo", reče moj otac, nakon trenutka tišine. "Želim znati što on misli o tome i što misli da bismo trebali učiniti."

"Doktori mi nikada nisu bili od pomoći", reče Carmilla.

"Znači bila si bolesna?" rekoh.

"Bolesnija nego si ti ikada", odgovori ona.

"Davno?"

"Da, vrlo davno. Bolovala sam upravo od te bolesti; ali zaboravila sam sve osim bola i slabosti, ali one i nisu tako strašne prema patnjama nekih drugih bolesti."

"Bila si vrlo mlada tada?"

"Usuđujem se reći; ne pričajmo više o tome. Ne želiš povrijediti prijateljicu?"

Ona se malaksalo zagleda u moje oči i omota ruku oko moga struka s ljubavlju i povede me iz sobe. Moj otac je bio zaposlen oko nekih papira kraj prozora.

"Zašto nas tvoj otac voli plašiti?" reče lijepa djevojka, s naznakom drhtaja.

"On to ne čini, draga Carmilla, to mu je posljednja misao na umu."

"Jesi li ti uplašena, draga?"

"Bila bih da smatram da postoji stvarna opasnost od napada kakvog su pretrpili oni siroti ljudi."

"Bojiš li se smrti?"

"Da kao i svi."

"Ali umrijeti kao što ljubavnici umiru - umrijeti zajedno, tako da mogu živjeti zajedno. Djevojke su gusjenice dok žive na svijetu, da bi naposljetku postale leptiri kad ljeto dođe, ali do tada su ličinke i larve, zar ne vidiš - svaka sa svojom čudnim sklonostima, potrebama i strukturom. Tako kaže Monsieur Buffon u svojoj velikoj knjizi koja je tu u susjednoj sobi."

Kasnije toga dana došao je doktor i zatvorio se u sobu s tatom na neko vrijeme. Bio je vješt čovjek nešto stariji od šezdeset, pudrao se i brijao lice glatko kao bundeva. On i tata pojaviše se iz sobe zajedno i čula sam kako se tata smije govoreći dok su izlazili.

"Dakle, zaista se čudim mudrom čovjeku poput tebe. Što kažeš o krilatim konjima i zmajevima?"

Doktor se nasmiješi i odgovori odmahujući glavom:

"Bez obzira, život i smrt su mistična stanja i znamo tako malo o porijeklu i jednog."

I tako oni izađoše i ništa više nisam čula. Tada nisam znala o čemu je doktori pričao, ali mislim da sada mogu naslutiti.

Peto poglavlje

Nevjerojatna sličnost

Te večeri iz Gratza je stigao ozbiljni, tamnoputi sin čistača slika, sa konjem i kolima i dva velika spremnika sa mnogo slika u svakom. Putovao je deset morskih milja i svaki puta kad bi glasnik stigao u dvorac iz našeg malog glavnog grada Gratza okupili bismo se oko njega da čujemo novosti.

Ovaj posjet u našim usamljenim odajama bio je prava senzacija. Kovčezi su ostavljeni u holu i glasnik je zadužio sluge da ih čuvaju dok ne večera. Nakon toga sa pomoćnicima i oboružan čekićem i dlijetom i odvijačem srete nas u holu gdje smo se skupili da prisustvujemo otvaranju kovčega.

Carmilla je sjedila gledajući bez riječi dok su jedna za drugom stare slike, većinom portreti, koji su bili renovirani, izneseni na svjetlo. Moja majka bila je iz stare mađarske porodice i većina tih slika, koje će biti postavljene na svoja mjesta, su nas podsjetili na nju.

Moj otac je držao listu s koje je čitao dok je umjetnik pretraživao po brojevima. Nisam dobro poznavala te slike, bile su, bez sumnje, vrlo stare i neke od njih vrlo čudne također. Bile su, većinom, one koje sam vidjela, mogu reći, po prvi puta, jer ih je dim i prašina s vremenom posve pokrila.

"Ima jedna slika koju još nisam vidio", reče moj otac. "U jednom uglu, na vrhu je ime, koliko sam mogao pročitati, 'Marcia Karnstein', a datum je '1698;' i zanima me kako je ispala."

Sjećala sam je se; bila je to mala slika, stopu i po visoka, četverokutna i bez okvira; ali je tako potamnjela da se ništa nije moglo razaznati.

Umjetnik je sada izvadi, očito s ponosom. Bila je vrlo lijepa; bila je zastrašujuća, činila se kao živa. Bila je to slika i prilika Carmille!

"Carmilla, draga, ovo je apsolutno čudo. Evo te, kao žive, nasmiješene, spremne da progovoriš, na ovoj slici. Zar nije divna, tata? Vidi, čak i mladež na njenom vratu."

Moj se otac nasmije i reče, "Zasigurno nevjerojatna sličnost", ali se okrene i na moje iznenađenje činio se pomalo potresenim time i on ode razgovarati sa čistačem slika koji je također bio i umjetnik i koji je inteligentno diskutirao o portretima i drugim radovima kojima je njegova umjetnost donijela svjetlost i boju, dok sam *ja* bila sve više i više izgubljena i zbunjena što sam više gledala sliku.

"Mogu li objesiti ovu sliku u moju sobu, tata?" upitah.

"Naravno, draga", reče on, smiješeći se, "Drago mi je da ti se sviđa. Mora da je ljepša nego sam mislio, ako je ikada i bila."

Mlada dama nije se činila da razumije ovaj slatki razgovor, kao da ga nije ni čula. Bila je zavaljena u svom stolcu, njene lijepe oči ispod dugih trepavica zamišljeno su me gledale i smješkala sa nekako povrijeđeno.

"I sada možete jasno pročitati ime napisanu u uglu. Nije Marcia; čini se da je napisalo u zlatu.

Ima je Mircalla, grofica Karnstein, i ovdje je mala plemićka kruna i datum smrti A.D. 1698. Ja potječem od Karnsteina; odnosno, moja mama je."

"Ah!" reče dama, malaksalo, "ja sam također, mislim, vrlo daleki rođak, vrlo stari. Ima li Karnsteina koji žive tu?"

"Ne onih koji nose ime, vjerujem. Obitelj je uništena, vjerujem, u nekom građanskom ratu, davno prije, ali ruševine dvorca su još uvijek tri milje odavde."

"Kako interesantno!" reče dama, malaksalo. "Gle kako divne mjesečine!" Gledala je kroz vrata hola koja su bila poluotvorena. "Kako bi bilo da odemo malo prošetati i pogledati cestu i rijeku."

"Nalik je noći kad si nam došla", rekoh.

Ona uzdahne, smiješeći se.

Ustade se i omotavši ruke jedna drugoj oko struka mi izađosmo van na pločnik.

U tišini, polako smo hodale dolje prema mostu, gdje se divni prizor otvarao pred nama.

"Tako razmišljaš o noći kad sam došla ovamo?" gotovo je šapnula. "Da li ti je drago što sam došla?"

"Oduševljena sam, draga Carmilla", odgovorih.

"I zatražila si sliku koja te podsjeća na mene da bude u tvojoj sobi", promrmlja ona sa uzdahom i stisne svoju ruku jače oko moga struka, polažući svoju lijepu glavu na moje rame.

"Kako si romantična, Carmilla", rekoh. "Kad mi budeš pričala svoju priču bez sumnje će biti vezana za neku veliku romancu."

Ona me poljubi u tišini.

"Sigurna sam, Carmilla, da si bila zaljubljena; da je, u ovom trenutku, srce u pitanju."

"Nikad nisam bila zaljubljena i nikad neću", ona prošaputa, "osim ako to nisi ti."

Kako je divna izgledala na mjesečini!

Stidljiv i čudan je bio prizor kad je brzo sakrila svoje lice između mog vrata i kose, sa teškim uzdisajima koji su se činili gotovo kao jecaji i pritisnula uz moju ruku koja je drhtala.

Njen meki obraz je zračio uz moj. "Draga, draga", prošaputa ona, "Ja živim u tebi; i ti ćeš umrijeti za mene, tako te volim."

Trgoh se od nje.

Gledala me očiju iz kojih je sva vatra, sve značenje nestalo, lica bezbojnog i apatičnog.

"Hladno ti je, draga?" ona reče mamurno. "Ja gotovo da drhtim; zar sam sanjala? Uđimo unutra. Dođi, dođi, uđimo unutra."

"Izgledaš bolesno, Carmilla, kao da ćeš se onesvijestiti. Moraš popiti malo vina", rekoh.

"Da, hoću. Sad mi je bolje. Bit će mi posve dobro za par minuta. Da, daj mi malo vina", odgovori Carmilla, dok smo se približavali vratima. "Bacimo pogled na trenutak; ovo je možda posljednji puta da gledam mjesečinu s tobom."

"Kako se osjećaš, draga Carmilla? Da li ti je doista bolje?" upitah.

Počela sam se bojati da je i ona uhvatila čudnu zarazu koja je pohodila zemlju svuda oko nas.

"Tati bi bilo užasno žao", dodah, "ako bi pomislio da si i malo bolesna, a da nam to odmah ne kažeš. Imamo vještog doktora u blizini, liječnika koji je danas bio s tatom."

"Sigurna sam da je. Znam kako ste svi ovdje ljubazni: ali, drago dijete, posve mi je dobro. Ništa mi nije, samo mala slabost. Ljudi kažu da sam malaksala; ne podnosim napore; mogu hodati tek toliko daleko koliko trogodišnje dijete može i tu i tamo i ovo malo snage me napusti i tada postajem kakvu si me vidjela. Ali vrlo se brzo povratim; za

trenutak ja sam ponovo svoja. Vidiš kako sam se oporavila."

Doista je i ona i ja dugo smo pričale, bila je vrlo razgovorljiva; i ostatak večeri prođe bez ikakve potvrde onoga što sam smatrala njenom oboljelošću. Mislim na njen ludi razgovor i izgled, koji me je postiđivao, čak i plašio.

Ali onda se jedne noći zbio događaj koji je dao novi tok mojim mislima i činio se da je pokrenuo čak i Carmilinu tromu prirodu trenutnom energijom.

Šesto poglavlje

Vrlo čudna agonija

Kad se vratismo u salon i sjedosmo da popijemo kavu i čokoladu, mada Carmilla ništa nije htjela, činila se svojom ponovno i Madame i Mademoiselle De Lafontaine nam se pridružiše čineći malo društvo za kartanje u tijeku koga tata dođe na, kako je to on zvao, "malo čaja".

Kad završismo igru on sjede do Carmille na sofu i upita je, pomalo nestrpljivo, da li se čula sa svojom majkom od dolaska.

Ona odgovori "Ne."

On je tada upita da li zna da li će je pismo doći ovamo.

"Ne znam", odgovori ona neodređeno, "ali razmišljala sam o tome da vas napustim; već ste bili previše gostoljubivi i predobri prema meni. Zadala sam vam bezbroj nevolja i željela bih uzeti kočiju sutra i krenuti u potragu za njom; znam gdje ću je naposljetku naći, mada vam se ne usuđujem reći."

"Ne smiješ ni sanjati o takvim stvarima", izjasni se moj otac, na moje veliko olakšanje. "Ne možemo si priuštiti da te izgubimo, neću ni razmatrati tvoj odlazak, osim pod zaštitom tvoje majke, koja je bila tako dobra da pristane da ostaneš s nama do njenog povratka. Bilo bi mi drago da se čuješ s njom; ali večeras se broj oboljelih od one misteriozne bolesti povećao, još je više uznemirujući, i moja lijepa gošćo, ja se osjećam vrlo odgovornim, obvezan odgovornošću prema tvojoj majci. Ali potrudit ću se što najbolje mogu; i jedna stvar je sigurna, ne smiješ razmišljati o tome da nas napustiš bez njene upute. Patit ćemo previše zbog rastanka s tobom da bismo to uzeli tako olako."

"Hvala vam, gospodine, tisuću puta na vašem gostoprimstvu", odgovori ona stidljivo se smiješeći. "Svi ste bili tako dobri prema

meni; rijetko kada sam prije bila tako sretna u svom životu, kao u vašem divnom zamku, pod vašom brigom i u društvu vaše drage kćeri."

I on galantno na svoj staromodni način, poljubi njenu ruku, smiješeći se zadovoljan njenim malim govorom.

Ispratih Carmillu kao i obično do njene sobe i sjedoh i popričah s njom dok se spremala za krevet.

"Misliš li", rekoh na kraju, "da ćeš mi se ikada posve povjeriti?"

Ona se okrene i nasmiješi, ali ne odgovori, samo se nastavi smiješiti.

"Nećeš mi odgovoriti na to?" rekoh. "Ne možeš odgovoriti pozitivno, nisam te trebala pitati."

"Imala si mi pravo postaviti to pitanje ili bilo koje. Ti i ne znaš kako si mi draga i ne moraš misliti da nisi dostojna povjerenja. Ali pod zavjetom sam, strašnijim od bilo kojeg, i još ti se ne usuđujem reći svoju priču, čak ni tebi. Bliži se vrijeme kad ćeš saznati sve. Smatrat ćeš me okrutnom, vrlo sebičnom, ali ljubav je uvijek sebična; što jača to sebičnija. Ne možeš ni slutiti kako sam ljubomorna. Moraš poći sa mnom, ljubljena, u smrt; ili me mrziti, ali ipak poći ili *mrziti* me kroz smrt i poslije. Ne postoji riječ za ravnodušnost u mojoj apatičnoj prirodi."

"Dakle, Carmilla, ti ponovno počinješ govoriti te divlje gluposti", rekoh užurbano.

"Ne ja, šašava mala budala kakva sam, puna mušica i hirova; za tvoje dobro ja govorim kao mudrac. Da li si ikada bila na balu?"

"Ne; ali nastavi. Kako je bilo? Kako divno mora da je bilo."

"Gotovo zaboravih, prošle su godine."

Nasmijah se.

"Nisi toliko stara. Još nisi mogla zaboraviti svoj prvi bal."

"Sjećam se svega - kad se potrudim. Sve vidim kao ronilac koji vidi što se događa oko njega, mada osrednje, zgusnuto, ustalasalo, ali providno. Događaj te noći ima zbunjujuće prizore i boja je izblijedila. Bila sam napadnuta u krevetu, povrijeđena *ovdje*", ona dodirnu svoje grudi, " i nikad kasnije nisam bila ista."

"Bila si blizu smrti?"

"Da, vrlo - okrutna ljubav - čudna ljubav, htjela mi je uzeti život. Ljubav traži žrtve. Nema žrtve bez krvi. Idemo spavati; osjećam se lijenom. Kako da sada ustanem i zaključam vrata?"

Ležala je sa malim rukama u svojoj bogatoj valovitoj kosi, pod obrazom, njena mala glava na jastuku, njene svjetlucave oči prateći me kad god bih se pomakla s nekom vrstom stidljivog osmijeha koji nisam shvaćala.

Poželjeh joj laku noć i iskradoh se iz sobe s nekim neugodnim osjećajem.

Često sam se pitala da li se naša lijepa gošća moli. *Ja* je zasigurno ikad nisam vidjela da kleči. Ujutro nikad nije silazila prije nego bi naša obitelj izmolila molitve, a naveće nikad nije izlazila iz salona da izmoli večernju molitvu u holu.

Da nije bilo jednom da sam u našim bezbrižnim razgovorima saznala da je bila kršćena dvoumila bih da li je kršćanka. Nikad je nisam čula da govori o vjeri ni riječi. Da nisam znala puno drugih stvari ova nebriga ili antipatija ne bi me toliko iznenadile.

Mjere opreza nervoznih ljudi su zarazne i ljudi sa manjkom temperamenta zasigurno će ih, poslije nekog vremena, početi imitirati. Ja sam usvojila Carmillinu naviku da zaključavam vrata spavaće sobe, počela zamišljati njene mušičave strahove o ponoćnim posjetiteljima i napadačima koji vrijebaju. Također sam usvojila njenu naviku da pretražim sobu da je zadovoljim da nikakav napadač ni pljačkaš nije "skriven".

Nakon tih mudrih mjera uđoh u krevet i zaspah. Svjetlo je gorilo u mojoj sobi. To je bila stara navika iz ranijih vremena i ništa me nije moglo nagnati da je se riješim.

Te predostrožnosti omogućavale su mi da mirno spavam. Ali snovi dođoše kroz kamene zidove, osvjetljavajući tamne sobe ili bacajući u tamu osvijetljene i osobe su ulazile i izlazile kako su htjele i podsmjehivale se bravarima.

Sanjala sam te noći san koji će biti početak vrlo čudne agonije.

Ne mogu ga zvati noćnom morom jer sam bila posve svjesna da spavam. Ali bila sam jednako tako svjesna da sam u svojoj sobi i da ležim na krevetu baš kao što doista i jesam. Vidjeh, ili sam bar mislila da vidim, sobu i namještaj baš kako sam ga zadnji put vidjela, osim što je bilo vrlo mračno i vidjeh kako se nešto miče u dnu kreveta, što u početku nisam mogla posve razaznati. Ali uskoro vidjeh da je to čađavo-crna životinja koja je nalikovala čudovišnoj mački. Činila mi se četiri ili pet stopa dugačkom, jer sam izmjerila dužinu saga kojim je prošla; nastavljajući ići naprijed-nazad s okretnošću opasne nemirnosti životinje u kavezu. Nisam mogla kriknuti, mada kako pretpostavljate, bila sam prestravljena. Sve brže je koračala i soba je postajala sve tamnija i tamnija sve dok nije postalo tako tamno da nisam mogla

vidjeti ništa drugo osim njenih očiju. Osjetih kako je lako skočila na krevet. Dva jasna oka bila su mi pred licem i ja osjetih ubod bola kao da su dvije velike igle odapete, inč ili dva jedna od druge, duboko u moje grudi. Probudih se sa krikom. Soba je bila obasjana svjetlošću svijeće koja je gorila cijelu noć i ja ugledah žensku figuru kako stoji u dnu kreveta, malo nadesno. Nosila je široku tamnu haljinu i kosa joj je bila raspuštena prekrivajući ramena. Kamena stijena ne bi mogla biti mirnija. Nije bilo ni traga disanja. Dok sam zurila figura se pomakne na drugo mjesto i sad je bila bliže vratima; tada vrlo blizu, vrata se otvoriše i ona nestade van.

Osjetila sam olakšanje, mogla sam disati i kretati se. Prvo sam pomislila kako se to Carmilla šali sa mnom i da sam zaboravila zatvoriti vrata. Požurih do njih i nađoh ih zaključane kao i obično iznutra. Plašila sam se otvoriti ih - bila sam užasnuta. Uvukoh se u krevet i pokrih preko glave pokrivačima i ležah tamo više mrtva nego živa sve do jutra.

Sedmo poglavlje

Propadanje

Bilo bi od malo koristi opisivati vam užas, čak i sada, događaja koji su se zbili te noći. Nije to bio prolazni užas koji san ostavlja. S vremenom kao da je postao dublji, kao da je postao dijelom sobe i samog pokućstva koje je pratilo ukazanje.

Slijedeći dan nisam ni trenutak mogla izdržati biti sama. Trebala sam reći tati ali nisam zbog dva različita razloga. U početku sam mislila da će se smijati mojoj priči, a ne bih mogla podnijeti da se prema tome ruga; a drugi put pomislila sam da će misliti da patim od napada tajanstvenog oboljenja koje je posjetilo naše susjedstvo. Ja sama nisam imala takvih sumnji, a pošto je on bio boležljiv već neko vrijeme bojala sam se da ga ne uznemirim.

Bilo mi je udobno u društvu mojih dobroćudnih pratilja, Madame Perrodon i živahne Mademoiselle Lafontaine. Obje su uvidjele da sam posustala i nervozna i na kraju im rekoh što mi je tako teško ležalo na srcu.

Mademoiselle se nasmijala, ali ja vidjeh kako Madame Perrodon izgleda uznemireno.

"Usput", reče Mademoiselle, smijući se, "dugački prilaz stabala limete, iza prozora Carmilline spavaonice je uklet!"

"Gluposti!" odvrati Madame, koja je najvjerojatnije temu smatrala neprikladnom, "a tko priča tu priču, draga moja?"

"Martin kaže da je dvaput dolazio dok su stara ulazna vrata bila otvorena poslije sutona i dva puta je vidio ženski lik kako ide niz prolaz drveća limete."

"Može pričati što god hoće sve dok njihove krave daju mlijeko tamo na poljima kod rijeke", reče Madame.

"Usuđujem se reći da je Martin bio preplašen, a nikad nisam vidjela ludu više preplašenu."

"Ne smiješ ni riječi reći Carmilli jer ona može vidjeti prolaz kroz prozor svoje sobe", prekidoh je, "a ona je, ako je to moguće, još veća kukavica od mene."

Carmilla je sišla kasnije nego prijašnjih dana.

"Tako sam se prestrašila prošle noći", reče ona odmah nakon što smo se srele, "i sigurna sam da bih vidjela nešto užasno da nije bilo amajlije koju sam kupila od sirotog malog grbavca koga sam nazvala tako grubim imenima. Sanjala sam da se nešto crno približava mome krevetu i probudila sam se posve užasnuta i doista mislim da sam na nekoliko sekundi vidjela tamni lik blizu dimnjaka, ali posegnuh pod jastuk za amajlijom i u trenutku kad je moji prsti dotaknuše lika nestade i osjećala sam se vrlo sigurnom jer sam je imala uz sebe jer bi se nešto užasno ukazalo preda mnom i možda me ugušilo kako je one jadne ljude o kojima smo čuli."

"Pa, poslušaj me", počeh, ispripovijedah joj svoj doživljaj nakon čega se ona činila užasnutom..

"Da li si imala amajliju sa sobom?" upita ona nestrpljivo.

"Ne, upala mi je u porculansku vazu u salonu, ali ću je zasigurno uzeti sa sobom noćas, ako ti imaš toliko povjerenja u nju."

Nakon ovoliko vremena ne mogu vam reći ili razumjeti kako sam pobijedila strah s tolikim uspjehom da bih sama legla u sobu te noći. Mutno se sjećam da sam pribadačom zakvačila amajliju za svoj krevet. Zaspala sam gotovo odmah i spavala mirno cijele noći.

Sljedeća noć također je dobro prošla. Spavala sam očaravajuće duboko i bez snova. Ali probudila sam se umorna i melankolična što međutim nije prelazilo u nešto više.

"Pa, rekla sam ti", rekla je Carmilla kad sam joj opisala svoj mirni san, "Ja sama sam divno spavala prošle noći; prikvačila sam amajliju kod grudiju na svojoj spavaćici. Bila mi je predaleko prošle noći. Sigurna sam da je sve izmišljeno, osim snova. Prije sam mislila kako

zli duhovi stvaraju snove, ali naš doktor me je uvjerio da takve stvari ne postoje. Samo groznica koja prolazi ili neka druga bolest, kako to obično biva, rekao je, kucajući na vrata i ne mogavši ući, prolazi, s takvim znakovima uzbune."

"A što misliš da je amajlija?" rekoh.

"Kađena je ili natopljena nekim narkotikom i lijek je protiv malarije", odgovori ona.

"Tada djeluje samo na tijelo?"

"Naravno; ne misliš valjda da su zli duhovi uplašeni komadićem vrpce ili mirisima iz trgovine lijekovima? Ne, ti uzroci su u zraku i počinju sa živcima pa djeluju na mozak; ali prije nego te obuzmu lijek ih suzbija. Sigurna sam da je to amajlija učinila za nas. Nije to magija, to je jednostavno prirodno."

Bila bih sretna da sam se mogla posve složiti s Carmillom, ali potrudila sam se i utisak je malo oslabio.

Nekoliko noći mirno sam spavala; ali ipak sam svakog jutra osjećala umor i malaksalost bi me obuzimala cijelog dana. Osjećala sam se kao druga djevojka. Čudna melankolija je pala na mene, melankolija koje se nisam oslobađala. Maglovite misli o smrti su se otvarale i ideja da polako kopnem obuzimala me je nekako ne posve ne dobrodošlo, lako je bila tužna melodija moga uma se ujedno činila i slatkom. Što god da je bilo moja mu se duša pokoravala.

Nisam htjela priznati da sam bolesna, nisam ni pomišljala reći tati ili pozvati doktora.

Carmilla mi je postala odanija nego ikad, a njeni čudni napadi malaksalost postajali su češći. Likovala je nada mnom sa sve većim obožavanjem što je moja snaga i moj duh više kopnio. To me je uvijek šokiralo kao trenutni bljesak ludila.

Bez da sam to znala bila sam sada u uznapredovaloj fazi bolesti čudnije od i jedne od koje je smrtnik bolovao. Bilo je bezbroj fascinacija ovih najranijih simptoma koji su pratili rastuće efekte u ovom stupnju bolesti. Fascinacije su se s vremenom povećavale dok nisu došle do određene točke kad se osjećaj užasa izmiješao s njima, postajući dublji i kako ćete čuti, sve dok nisu nagrdili i izopačili čitav moj život.

Prva promjena koju sam osjetila bila je donekle podnošljiva. Bila je slična onoj točki prekretnice s kojom su počeli izumrli u Avernusu.

Određeni magloviti i čudni osjećaji dolazili su mi u snu. Prevladavao je osjećaj koji je bio ugodan, čudno hladno uzbuđenje koje osjećamo kad se kupamo, kad idemo uz riječni tok. Uskoro su mu

se pridružili snovi koji su se činili beskrajnima i bili su tako mutni da se nikad nisam mogla sjetiti scena i ljudi, ili onoga što su radili. Ali ostavljali su užasan dojam i osjećaj iscrpljenosti kao da prolazim kroz dugi period velikog mentalnog naprezanja i opasnosti. Nakon svih tih snova ostajao je samo po buđenju sjećanje na mjesto na kome sam bila, vrlo tamno i razgovora s ljudima koje nikada nisam vidjela, a osobito jedan jasni glas, ženski, vrlo dubok, koji je govori iz daljine, polagano i stvarajući uvijek osjećaj nevjerojatne usamljenosti i straha. Ponekad su mi dolazili osjećaji kao da netko rukom nježno prelazi preko moga obraza i vrata. Ponekad je bilo kao da su me ljubile vruće usne, sa sve većom ljubavlju kako su posezale za mojim vratom, ali tada bi milovanja stala. Moje srce je tuklo brzo, moj se dah naglo ubrzavao i bio dubok; dahtanje, koje je prelazilo u gušenje, bi dolazilo naglo i pretvaralo se u užasavajuće bolno grčenje u kome bi me razum napuštao i nakon čega sam gubila svijest.

Prošla su tri tjedna od početka tog neobjašnjivog stanja. Moja patnja se, tijekom zadnjeg tjedna, počela pokazivati u mojoj pojavi. Postadoh blijeda, moje oči bile su natečene i s podočnjacima i malaksalost koju sam dugo osjećala se pokazivala na mome izgledu.

Moj otac me je često pitao da li sam bolesna, ali, s upornošću koja mi se sada čini nerazumnom, nastavila sam ga uvjeravati da sam posve dobro.

U neku ruku to je bila istina. Ništa me nije boljelo, nisam se mogla potužiti ni na kakav tjelesni poremećaj. Mogla sam se potužiti samo na imaginaciju ili živce i mada su moje patnje bile užasne, morbidno sam ih zadržavala samo za sebe.

Nije moglo biti to užasno oboljenje koje su seljaci nazivali vampirom jer bolovala sam već tri tjedna a oni su rijetko kad bolovali više od tri dana prije nego bi smrt učinila kraj njihovim patnjama.

Carmilla se tužila na snove i grozničave osjećaje, ali ni malo tako zbunjujuće kao moje. Rekoh da su moji bili izuzetno uznemirujući. Da sam bila u mogućnosti da shvatim svoje stanje molila bih na koljenima za pomoć i savjet. Droge neočekivanih utjecaja su djelovale na mene i moja je percepcija otupjela.

Sada ću vam ispričati o snu koji je doveo do jednog čudnog otkrića.

Jedne noći, umjesto glasa koji sam običavala čuti u tami ja začuh drugi, slatki i nježni, a u isto vrijeme užasni glas, kako govori, "Tvoja te majka upozorava da se paziš napadača." U tom trenu svjetlo iznenada bljesne i ja ugledah Carmillu kako stoji u dnu kreveta u svojoj bijeloj spavaćici, oblivena, od brade do pete, strašnim mlazom

krvi.

Probudih se s krikom, opsjednuta samo jednom idejom o tome kako je Carmilla ubijena. Sjećam se kako sam skočila iz kreveta i sljedeće čega se sjećam bilo je da sam stajala u hodniku zapomažući upomoć.

Madame i Mademoiselle izjuriše iz svojih soba uznemireno, lampa je uvijek gorila u hodniku te kako me ugledaše vrlo brzo saznaše uzrok mog užasa.

Insistirala sam da pokucamo na Carmillina vrata. Na naše kucanje nitko nije odgovorio. Ubrzo počesmo snažno lupati i vikati. Zazivali smo njeno ime, ali sve uzalud.

Svi smo bili prestrašeni jer vrata su bila zaključana. Požurismo u panici nazad do moje sobe. Tamo počesmo zvoniti na zvono dugo i bijesno. Da je soba moga oca bila na ovoj strani kuće mogli smo ga odmah dozvati upomoć. Ali, avaj! nije nas mogao čuti, a doći do njega je uključivalo put za koji nitko od nas nije imao hrabrosti.

Sluge, međutim, vrlo brzo dotrčaše stubama; navukoh u međuvremenu kućnu haljinu i papuče, a moje pratilje su već bile slično obučene. Prepoznavši glasove posluge u hodniku krenusmo zajedno i nakon što smo ponovo bezuspješno zazivali na Carmilinim vratima ja naredih muškarcima da razvale bravu. Tako i učiniše i mi zastadosmo, visoko dižući svjetla, u okviru vrata, zureći po sobi.

Pozvasmo je po imenu, ali i dalje nije bilo odgovora. Pretražismo sobu. Sve je bilo u redu. Bilo je upravo onako kako sam ostavila kad sam joj poželjela laku noć. Ali Carmilla je nestala.

Osmo poglavlje

Potraga

Ugledavši sobu posve neuznemirenu osim našeg nasilnog ulaska malo se smirismo i ubrzo posve pribrasmo pa otpustismo muškarce. Mademoiselli je palo na um da se Carmilla probudila zbog vike na njenim vratima i da je u panici skočila iz kreveta i sakrila se u ormar ili iza zastora iza kojih nije mogla izaći, naravno, sve dok majoran i njegove sluge ne odu. Mi nastavismo potragu, ponovno dozivajući njeno ime.

Sve bezuspješno. Naše nestrpljenje i užurbanost su rasli. Pregledasmo prozore, ali bili su zatvoreni. Pozvah Carmillu, ako se je skrila, da prestane igrati ovu okrutnu igru - neka izađe i učini kraj

našim brigama. Sve beskorisno. Do sada sam se već uvjerila da nije u sobi, niti u garderobi, čija su vrata bila zaključana s ove strane. Ne bi mogla izaći. Bila sam potpuno zbunjena. Da li je Carmilla otkrila jedan od tajnih prolaza o kojima je stari kućepazitelj pričao da postoje u dvorcu mada su planovi o tome gdje se nalaze bili izgubljeni? Za kratko vrijeme, bez sumnje, sve će biti objašnjeno - naša potpuna zbunjenost u kojoj smo trenutno bili.

Prošlo je četiri sata i bilo mi je draže provesti ostatak noći u sobi Madame. Dnevna svjetlost nije donijela nikakvih rješenja naših problema.

Cijelo kućanstvo s mojim ocem na čelu je bilo u stanju uznemirenosti sljedećeg jutra. Svaki dio dvorca je pretražen. Zemlja vani je pretražena. Ni traga nestale dame nije nađeno. Bujica se spremala provaliti; moj otac je bio uznemiren, što reći majci sirote djevojke kad se vrati. Ja, također, sam bila gotovo van sebe, mada je moj bol bio posve druge vrste.

Jutro je prošlo uznemireno i uzbuđeno. Sada je bio jedan sat a još uvijek nikakvih novosti. Požurih u Carmillinu sobu i nađoh je kako stoji uz toaletni stolić. Bila sam zaprepaštena. Nisam mogla vjerovati svojim očima. Ona me pozove svojim lijepim prstićem u tišini. Njeno lice pokazivalo je apsolutni strah.

Potrčah k njoj u ekstazi radosti; poljubih je i grlih ponovno i ponovno. Požurih do zvona i počeh zvoniti gorljivo da dozovem ostale koji će umiriti očevu uznemirenost.

"Draga Carmilla, gdje si bila sve ovo vrijeme? Bili smo u agoniji uzbuđenja zbog tebe", izjavih. "Gdje si bila? Kako si došla nazad?"

"Prošla noć bila je noć čuda", reče ona.

"Za milost Božju, objasni sve što možeš."

"Bilo je prošlo dva prošle noći", reče ona, "kad sam pošla u krevet na spavanje kao i obično, vrata zaključanih, onih od garderobe i koja se otvaraju prema galeriji. Moj san je bio neuznemiren i, koliko znam, bez snova; ali probudih se upravo sada na sofi u garderobi i pronađoh vrata otvorena, a druga vrata razvaljena. Kako se sve to desilo, a da se nisam probudila? Mora da je bilo mnogo buke a ja se posebno lako budim; i kako sam mogla biti iznijeta iz svog kreveta bez da moj san ne bude pomućen, ja koja se trzam od najmanjeg pokreta?"

Do tada Madame, Mademoiselle, moj otac i brojna posluga dođoše u sobu. Carmillu su, naravno, preplavili ispitivanjima, čestitanjima i dobrodošlicom. Ona je mogla ispričati samo jednu priču i činila se da je najmanje sposobna od svih objasniti što se dogodilo.

Moj otac je hodao gore dolje po sobi, razmišljajući. Vidjeh na trenutak kako ga Carmilline oči prate potajnim, tamnim pogledom.

Kad moj otac otpusti sluge, Mademoisele ode u potragu za bočicom valeriane i mirisne soli i kad nikoga nije bilo u sobi sa Carmillom osim moga oca, Madame i mene, on dođe do nje zamišljeno, vrlo nježno je uze za ruku i povede do sofe te sjede uz nju.

"Hoćeš li mi oprostiti, moja draga, ako riskiram da nagađam i da ti postavim jedno pitanje?"

"Tko ima veće pravo?" reče ona. "Pitajte što god želite i reći ću vam sve. Moja priča je zbunjujuća i neprozirna. Ne znam apsolutno ništa. Postavite koje god pitanje želite. Ali znate, naravno, ograničenja koja je mama postavila pred mene."

"Savršeno, drago moje dijete. Ne trebam dirati teme o kojima ne želiš pričati. Sada, čudo prošle noći odnosi se na to da si odnesena iz svog kreveta i tvoje sobe bez da si se probudila i to se dogodilo očito dok su prozori bili zatvoreni i dvoja vrata zaključana iznutra. Ispričat ću ti svoju teoriju, ali ću ti prvo postaviti pitanje."

Carmilla se potišteno naslonima rukom; Madame i ja slušale smo bez daha.

"Sad, ovo je moje pitanje. Da li si ikada hodala u snu?"

"Samo kad sam bila vrlo mala."

"Ali hodala si u snu kad si bila mala?"

"Da; znam da jesam. Često mi je to govorila moja stara dadilja."

Moj se otac nasmiješi i klimne glavom.

"Dakle, ovo se desilo. Ustala si se u snu, otključala vrata i nisi kao obično ostavila ključ u ključanici nego si ga iznijela i zaključala izvana, tada si ponovo izvadila ključ i ponijela ga sa sobom u jednu od dvadesetpet soba na ovom katu ili možda na gornji ili donji. Ima toliko soba i ormara, toliko teškog pokućstva i tolika gomila starudija da bi trebao tjedan dana da se pretraži potpuno cijela ova stara kuća. Vidiš, sad, što mislim?

"Da, ali ne sve", odgovori ona.

"I kako, tata, objašnjavaš to što se našla na sofi u garderobi koju smo tako pažljivo pretražili?"

"Došla je nakon što ste ju pretražili, još uvijek u snu i naposljetku se spontano probudila i bila iznenađena time gdje se našla kao i svi drugi. Volio bih da se sve misterije mogu tako lako i nevino objasniti kao tvoje, Carmilla", reče on, smijući se. "I tako možemo zahvaliti sebi

što su zasigurno najprirodnija objašnjenja ona koja ne uključuju drogiranje, šeprtljanje po bravama, provalnike ili trovatelje ili vještice - ništa što bi uznemirivalo Carmillinu ili sigurnost ikoga drugog."

Carmilla je izgledala šarmantno. Ništa nije moglo biti ljepše od njenog tena. Njena ljepota je bila, mislim, uvećana gracioznom malaksalošću koja joj je bila svojstvena. Mislim da je moj otac u tišini uspoređivao njen izgled s mojim jer reče:

"Želio bih da moja jadna Laura više nalikuje sebi;" i on uzdahne.

Tako su naše uznemirenosti sretno završile i Carmilla je bila sa svojim prijateljima.

Deveto poglavlje

Doktor

Pošto Carmilla nije htjela ni čuti da netko stražari nad njenim snom u njenoj sobi moj je otac angažirao slugu koji će spavati pred vratima tako da se ne dogodi još jedan takav izlet bez da bude zaustavljena na vratima.

Noć je brzo prošla i sljedeće jutro rano doktor, po koga je otac poslao bez da mi je rekao i riječi o tome, stigao je da me pregleda.

Madame me ispratila do biblioteke i tamo je ozbiljni mali doktor sa bijelom kosom i naočalama, koga sam ranije spomenula, čekao da me primi.

Ispričah mu svoju priču i kako sam pričala on je postajao sve ozbiljniji i ozbiljniji.

Stajali smo, on i ja, u blizini niše jednog od prozora, licem u lice. Kad ispripovijedah on se ramenima nasloni na zid gorljivo me gledajući s interesom u kojemu je bio tračak užasa.

Nakon nekoliko minuta razmišljanja on pozove Madame da li bi mogao vidjeti moga oca.

Prema tome bio je pozvan i ušavši, smijući se, on reče:

"Usuđujem se reći, doktore, nadam se da ćete mi reći da sam stara luda što sam vas dovodio ovamo."

Ali od njegovog osmijeha ostade samo sjena kad ga doktor, ozbiljnog lica, pozove k sebi.

On i doktor razgovarali su neko vrijeme kraj iste niše gdje sam se upravo savjetovala s liječnikom. Razgovor se činio užurbanim i

diskutabilan. Soba je vrlo velika, a ja i Madame smo stajale zajedno, goreći od znatiželje, na drugom kraju. Međutim, nismo mogle čuti ni riječi, jer su tiho govorili, a duboka niša prozora nam je većinom zaklanjala pogled na doktora i mog oca kome smo mogli vidjeti samo nogu, ruku i rame, a glasovi su bili, pretpostavljam, manje čujni zbog udubljenja koje su debeli zidovi i prozor formirali.

Nakon nekog vremena otac okrene lice prema sobi; bilo je blijedo, zamišljeno i, čini mi se, uznemireno.

"Laura, draga, dođi ovamo na trenutak. Madame, doktor kaže da vas trenutno nećemo trebati."

Na to pristupih po prvi put pomalo uznemirena jer, mada sam se osjećala vrlo slabom, nisam se osjećala bolesnom; snaga je ono, neko bi pomislio, što možemo skupiti kad zaželimo.

Moj otac mi pruži ruku kad sam se približila, ali gledao je u doktora dok je govorio:

"To doista *je* vrlo čudno; ne razumijem to posve. Laura, dođi, draga; reci doktoru Spielsbergu i prisjeti se."

"Spomenuli ste osjećaj kao da su vam dvije igle probile kožu, negdje blizu grla, one noći kad ste prvi put imali stravični san. Postoji li još bol?"

"Ni malo", odgovorih.

"Možete li prstom pokazati mjesto gdje je to bilo?"

"Malo ispod grla - *ovdje*", odgovorih.

Nosila sam jutarnju haljinu koja je pokrivala mjesto koje sam pokazala.

"Sada se možete sami uvjeriti", reče doktor, "Nećete imati ništa protiv da vaš tata malo zavrne vaš okovratnik. Neophodno je da bismo otkrili simptom bolesti od koje patite."

Poslušah. Bilo je inč ili dva iza ruba mog okovratnika.

"Bože blagoslovi! - istina je", odvrati moj otac, problijedivši.

"Sad vidite vlastitim očima", reče doktor s mračnim trijumfom.

"Što je?" odvratim ja, postajući uplašena.

"Ništa, draga mlada damo, samo mala plava mrlja veličine vrška vašeg malog prsta; a sada", on nastavi okrećući se prema tati, "pitanje je što je najbolje za učiniti?"

"Postoji li neka opasnost?" zahtijevala sam, vrlo uznemirena.

"Vjerujem da nema, moja draga", odgovori doktor. "Ne vidim

razloga zašto se ne biste oporavili. Ne vidim zašto se ne biste *odmah* oporavili. Ovdje ste osjetili osjećaj gušenja?"

"Da", odgovorih.

"I - sjetite se što najbolje možete - ista točka je bila centar tog uzbuđenja koji ste opisali kao da hladna struja teče oko vas?"

"Moguće; mislim da je."

"Doista, vidite?" doda on, okrećući se prema mom ocu. "Da obavijestim Madame?"

"Naravno", reče moj otac.

On pozove Madame k sebi i reče:

"Vaša mlada prijateljica daleko je od dobrog. Ne trebamo biti zabrinuti, nadam se, ali nužno je da se poduzmu određene mjere koje ću detaljno opisati; za to vrijeme, Madame, bit ćete tako dobri da ne ostavljate gospođicu Lauru ni trenutak samu. To je odrednica koju sada mogu dati. To je vrlo važno."

"Znam da se možemo uzdati u vašu dobrotu, Madame", doda moj otac. Madame mu žurno potvrdi.

"A ti, draga Laura, znam da ćeš pratiti doktorove upute."

"Želio bih vas upitati za mišljenje o jednom drugom pacijentu čiji simptomi pomalo nalikuju ovima u moje kćeri, a koje sam vam upravo iznio - puno slabiji, ali vjerujem od iste vrste. Ona je mlada dama - naša gošća, ali pošto kažete da ćete večeras ponovno prolaziti ovuda, najbolje bi bilo da večerate ovdje tako da je možete vidjeti. Ona ne silazi sve do poslijepodne."

"Zahvaljujem vam", reče doktor. "Bit ću kod vas tada negdje oko sedam večeras."

I tada ponoviše odrednice meni i Madame i rastajući se otac nas napusti izašavši s doktorom i vidjela sam ih kako zajedno šeću gore dolje između ceste i jarka po zelenoj površini ispred dvorca, očito ponavljajući prijašnji razgovor.

Doktor se nije vratio. Vidjeh ga kako se penje na konja i odlazi jašući prema zapadu kroz šumu. Gotovo u isto vrijeme vidjeh kako se čovjek pojavljuje od Dranfelda s pismom i sjahavši predade vreću mome ocu.

Za to vrijeme, Madame i ja bile smo zauzete odgonetavanjem razloga jedinstvene i ozbiljne izravnosti kojemu su doktor i moj otac nametnuli zaključke. Madame, kako mi je kasnije rekla, se bojala da je doktor shvatio iznenadnu bolest i da, bez brzog djelovanja, mogu

izgubiti život boreći se ili bar biti ozbiljno povrijeđena.

Ta ideja me nije potresla jer sam pretpostavljala, srećom po moje živce, da su mjere poduzete isključivo radi moje družine koji nisu htjeli da se previše naprežem ili jedem neoguljeno voće ili radim petnaest drugih ludih stvari kojih se mladi ljudi ponose.

Sat i po nakon toga moj otac uđe - s pismom u ruci - i reče:

"Ovo je pismo bez datuma. Mogao je doći jučer, možda ne dođe sve do sutra ili bi mogao biti ovdje danas."

Pruži mi otvoreno pismo u ruke; ali nije izgledao zadovoljan kako je obično bio kad bi očekivali goste da dođu, osobito voljenog Generala. Upravo suprotno, izgledao je kao da bi ga želio vidjeti na dnu Crvenog Mora. Bilo mu je mnogo toga na umu što nije želio podijeliti.

"Tata, dragi, hoćeš li mi objasniti ovo?" rekoh, naglo polažući ruku na njegovu i gledajući, sigurna sam, zahtijevajući njegovo lice.

"Možda", on odgovori, navlačeći mi nježno kosu preko očiju.

"Misli li doktor da sam jako bolesna?"

"Ne draga; misli da ako poduzmemo potrebne korake bit ćeš ponovno posve dobro, u svakom slučaju dugosežno gledajući na potpuni oporavak, u danu ili dva", on odgovori, pomalo suho. "Želio bih da je naš dobri prijatelj, General izabrao neko drugo vrijeme, odnosno, želim da budeš potpuno zdrava da ga primiš."

"Ali reci mi tata", insistirala sam, "što on misli da mi je?"

"Ništa; nemoj me zamaravati pitanjima", on odgovori nervoznije nego sam ga ikad čula i vidjevši da izgledam povrijeđeno, pretpostavljam, on me poljubi i doda, "Sve ćeš saznati za dan ili dva; odnosno, sve što *ja* znam. U međuvremenu nemoj se zabrinjavati oko toga."

On se okrene i napusti sobu, ali se vratio prije nego sam prestala čuditi se zbunjena svim tim čudnim stvarima; i to samo da kaže da ide do Karnsteina i da je naručio kočiju za dvanaest, da bismo ja i Madame trebale poći s njim; želio je posjetiti svećenika koji živi u blizini tih slikovitih predjela, po nekom poslu, a pošto ih Carmilla nikada nije vidjela i ona bi mogla doći u pratnji Mademoiselle i donijeti stvari za piknik koji bismo mogli napraviti u ruševnom dvorcu.

U dvanaest, točno, bila sam spremna i nedugo potom moj otac, Madame i ja krenusmo na putovanje. Prelazeći pokretni most skrenusmo na desno i uz cestu preko strmog gotičkog mosta na zapad

prema napuštenom selu i srušenom dvorcu Karnstina.

Ni jedno putovanje kroz šumu nije bilo tako lijepo. Tlo je bilo namreškano brdima i dolinama i pošumljeno krasnom šumom, bez uzgojene formalnosti umjetnih nasada i kultiviranih i pažljivo podrezanih.

Nepravilnost tla tjerala je cestu da vijuga oko lijepih okruglih strana poludolina i uz strme strane brijegova preko različitih terena neumorno.

Na jednoj zaokuci naglo nabasasmo na starog prijatelja, Generala, koji je jahao prema nama, praćenog slugom na konju. Njegove stvari pratile su ga u najamskim kolima, kako smo mi zvali teretna kola.

General sjaše dok smo se mi zaustavljali i nakon uobičajenih pozdrava lako ga je bilo nagovoriti da sjedne u kočiju i pošalje slugu sa konjima u dvorac.

Deseto poglavlje

Ožalošćeni

Prošlo je otprilike deset mjeseci od kada ga nismo vidjeli; za to vrijeme patnja je učinila traga na njegovoj pojavi. Omršavio je; neka turobnost i tjeskoba se uvukla u uobičajenu ozbiljnost koja mu je bila karakteristična. Njegove tamnoplave oči koje su uvijek zračile sada su bacale tamno svjetlo ispod njegovih čupavih sivih obrva. Nije se činilo kao promjena koju tuga obično izaziva, neki dublji osjećaj ih je izazivao.

Nismo dugo putovali kad General poče govoriti s njegovom vojničkom izravnošću o svojoj tuzi i muci koju je pretrpio zbog smrti svoje voljene nećake i štićenice; i on poče govoriti gorko i bijesno, psujući paklenu umjetnost kojom je ona pala žrtvom izražavajući više gorčinu nego žalost, pitajući se zašto nebo dozvoljava takvim monstrumima da zadovoljavaju svoju žudnju i paklenu zlobu.

Moj otac, koji je odmah vidio kako se nešto čudno događa s njim upitao ga je, ako nije prebolno za njega neka detaljno opiše okolnosti koje su opravdavale tako jake izraze.

"Sa zadovoljstvom ću ti reći", reče General, "ali mi nećeš vjerovati."

"Zašto ne bih?" odgovorio je.

"Zbog toga", odgovorio je potvrdno, "što ne vjeruješ ničemu što se kosi s tvojim predrasudama i iluzijama. Sjećam se kada sam bio poput

tebe, ali sam bolje naučio."

"Iskušaj me", reče moj otac, "nisam dogmat kao što pretpostavljaš. Uostalom, vrlo dobro znam da ti tražiš dokaze sa svoja vjerovanja, baš kao i ja, pa sam stoga, vrlo sklon poštivanju tvojih zaključaka."

"U pravu si pretpostavljajući da nisam lako zaveden u vjerovanje u čudesno - za ono što *jesam* iskusio kao čudesno - i bio sam prisiljen pomoću neobičnih dokaza priznati ono što je suprotno svim mojim teorijama. Bio sam zavaran natprirodnom zavjerom."

Nemajući mnogo povjerenja u Generalova vjerovanja, vidjeh kako moj otac baca pogled prema Generalu, dvoumeći se o stanju njegova uma.

Na sreću General to nije primijetio. Zurio je turobno i znatiželjno prema predjelima i šumskim vidicima koji su se otvarali pred nama.

"Ideš li prema Ruševinama Karsteina?" reče on.

"Da, to je sretna slučajnost, znaš li da sam te želio pitati da me povedeš tamo da ih istražim. Imam posebnu stvar za istražiti. Tamo je ruševina kapelice, zar ne, sa mnogo velikih grobnica izumrle obitelji?"

"Dakle, jeste - vrlo zanimljivo", reče moj otac, "Nadam se da planiraš tražiti titulu i nasljedstvo nad njima?"

Moj otac reče to veselo, ali se General nije nasmijao, čak ni nasmiješio, što pristojnost nalaže za prijateljevu šalu; upravo suprotno on je izgledao vrlo ozbiljan i bijesan, podsjećajući na to da je nešto uzburkavalo njegov bijes i užas.

"Nešto posve drugačije", on reče, gunđajući. "Planiram iskopati neke od tih krasnih ljudi. Nadam se uz Božji blagoslov da ću učiniti pobožno svetogrđe koje će osloboditi našu zemlju od određenih čudovišta i spriječiti da časni ljudi koji spavaju u svojim krevetima budu napadnuti od ubojica. Imam ti čudnih stvari za ispričati, moj dragi prijatelju, takvih kakve bih i ja nekoliko mjeseci prije smatrao nemogućima."

Moj otac ga ponovno pogleda, ali ovog puta to nije bio sumnjičavi pogled - već inteligentan i uznemiren.

"Kuća Karnsteina", on reče, "davno je izumrla: stotinu godina bar. Moja draga žena je potjecala od Karnsteina. Ali ime i titula su davno izumrli. Zamak je ruševina; samo selo napušteno; prošlo je pedeset godina od kada se dim vidio iz dimnjaka; ni krova nije ostalo."

"Posve točno. Puno sam o tome toga čuo od kada sam te posljednji put vidio; puno toga što će te zaprepastiti. Ali najbolje da počnem po redu kako se što desilo", reče General. "Vidio si moju dragu štićenicu -

moje dijete, mogu je tako zvati. Ni jedno stvorenje nije moglo biti ljepše i prije samo tri mjeseca ni jedno tako zdravo."

"Da, jadnica! Kad sam je posljednji put vidio bila je posve dražesna", reče moj otac. "Ožalošćen sam i šokiran više nego ti mogu reći, moj dragi prijatelju; znam kakav je to udarac bio za tebe."

Uzeo je Generala za ruku i sućutno je stisnuo. Suze nahrupiše u oči starog vojnika. Činilo se da ih nije svjestan. On reče:

"Bili smo vrlo stari prijatelji; znao sam da ćeš suosjećati sa mnom pošto nemam djece. Ona je izazvala dragi interes u meni i uzvraćala naklonost koja je uveseljavala moj dom i činila moj život sretnim. Svega toga je nestalo. Ne ostaje mi još puno vremena na zemlji; ali uz Božju milost nadam se učiniti uslugu čovječanstvu prije nego umrem i donijeti osvetu Neba zločincima koji su ubili jadno dijete na pragu njenih nada i ljepote!"

"Upravo si rekao da želiš iznijeti sve što se dogodilo", reče moj otac. "Molim te učini to; uvjeravam te da me ne vodi samo znatiželja."

Do tada smo već stigli do mjesta gdje se Drunstallova cesta, kojom se General stigao, odvaja od ceste kojom smo putovali prema Kamstrinu.

"Koliko daleko su ruševine?" upita General, nestrpljivo gledajući prema naprijed.

"Oko pola morske milje", odgovori moj otac. "Molim te ispričaj nam priču koju si bio tako dobar obećati."

Jedanaesto poglavlje

Priča

"Od sveg srca", reče General s naporom i nakon pauze u kojoj je sakupljao misli, on poče jednu od najčudnijih priča koju sam ikad čula. "Moje drago dijete se tako radovalo posjetu koji si tako dobar bio ugovoriti sa tvojom šarmantnom kćerkom." On se galantno, ali melankolično nakloni. "U međuvremenu bili smo u posjetu kod starog prijatelja grofa Carlsfeida čiji je dvorac otprilike šest morskih milja s druge strane Karnsteina. Bilo je povodom nekoliko svečanosti koje, sjećaš se, su mu povjerene u čast svog visokog posjetitelja, Velikog Vojvode Charlesa."

"Da, i vjerujem da su bile divne", reče moj otac.

"Upravo tako! Ali onda njegova je gostoljubivost uvijek posve

kraljevska. On ima Aladinovu svjetiljku. Noć kad je moja nesreća počela umotana je u veličanstvenu maskaradu. Otvoreno je dvorište, sa drveća su visjele obojene svjetiljke. Bilo je takvog vatrometa kakvog ni sam Pariz nikada nije vidio. A muzika - muzika, znaš, je moja slabost - takva očaravajuća muzika! Najbolje instrumentalne skupine, možda i na svijetu i najbolji pjevači koji su skupljeni iz najvećih opernih kuća Europe. Tumarajući kroz fantastično obasjan teren, mjesečinom obasjan zamak koji je bacao ružičastu svjetlost sa svojih dugih redova prozora, iznenada bi čuo te glasove kako se iskradaju iz tišine preko gaja ili se dižući iz čamaca na jezeru. I sam sam se osjetio, gledajući i slušajući, ponesen u vrijeme romantike i poetičnosti svojih najranijih dana mladosti.

"Kad je vatromet prestao i bal počeo vratismo se plemenitaškim sobama koje su bile otvorene za plesače. Maskirani bal je, znaš, predivan prizor; ali tako veličanstven spektakl nikada prije nisam vidio.

"Bilo je to aristokratsko okupljalište. Ja sam bio jedini "nitko" prisutan.

"Moje drago dijete je izgledalo divno. Nije nosila masku. Njeno uzbuđenje i oduševljenje donijeli su neopisiv šarm njenom licu koje je uvijek bilo divno. Primijetih mladu damu, divno obučenu, ali maskiranu kako me promatra s čudnim i nevjerojatnim interesom dok sam prolazio. Već sam je vidio prije te večeri u velikom holu i ponovno, nakon nekoliko minuta, kako prolazi pored nas, na terasi ispod prozora zamka, sa sličnim zanimanjem. Dama, također maskirana, bogata i ozbiljno odjevena, autoritativne pojave kao osoba visokog staleža, bila je njena pratnja. Da mlada dama nije nosila masku bio bih naravno posve siguran da li promatra moju jadnu dragu ili ne. Sad sam posve siguran da je.

"Bili smo u jednom od salona. Moje jadno drago dijete se odmaralo nakon plesa u jednom od stolaca u blizini vrata; ja sam stajao kraj nje. Dvije dame koje sam spomenuo približiše se i mlađa sjede u stolac do moje štićenice; dok je njena pratilja stala pored mene i za kratko je vrijeme, tihim glasom, počela razgovor sa svojom štićenicom.

"Pod zaštitom maske, ona se okrene prema meni i tonom starog prijatelja, pozvavši me po imenu, ona započe razgovor sa mnom, koji je vrlo intrigirao moju znatiželju. Spomenula je mnogo mjesta gdje me je srela - na Dvoru i u plemenitaškim kućama. Podsjetila me na mali incident na koga sam davno prestao misliti, ali koji, otkrih, je samo ležao pritajen u mome sjećanju i koji je ona probudila.

"Bio sam sve više i više znatiželjan otkriti tko je, svakog trenutka sve više. Ona je izbjegavala moje pokušaje da je otkrijem vrlo vješto i

ugodno. Znanje koje je pokazivala o mnogim razdobljima moga života činilo se nemogućim i činila se da posebno uživa u zavaravanju moje znatiželje i viđenju mene zbunjenoga i moju žestoku zbunjenost od jednog zaključka do drugog.

"U međuvremenu mlada dama, koju je njena majka zvala čudnim imenom Millarca, kad ju je jednom ili dvaput oslovila, je s jednakom lakoćom i gracioznošću, počela razgovor s mojom štićenicom.

"Predstavila se rekavši da je njena majka moja stara poznanica. Govorila je sa razmjernom odvažnošću koju maska čini podobnom, razgovarala je kao prijatelj; divila se njenoj haljini i posve jasno insinuirala koliko se divi njenoj ljepoti. Zabavljala ju je smijući se kritično ljudima koji su se skupili u plesnoj dvorani i smijala se tome kako se moje jadno dijete zabavlja. Bila je vrlo dosjetljiva i živahna kad je bila zadovoljna i nakon nekog vremena one postadoše vrlo dobri prijatelji i mlada strankinja ukloni masku pokazujući nevjerojatno lijepo lice. Nikad je prije nisam vidio, niti je moje drago dijete. Ali mada nam je bilo nepoznato to lice bilo je tako očaravajuće i tako divno da nije bilo moguće ne osjećati tu nevjerojatnu privlačnosti. I moja jadna djevojka ju je osjetila. Nikad nisam vidio nekoga tako opčinjenog na prvi pogled osim, doista, strankinje same, koja se činila da je izgubila srce za njom.

"U međuvremenu, dopuštajući si slobodu maskarade, postavio sam nemali broj pitanja starijoj dami.

" 'Posve ste me zbunili.' rekoh, smijući se. 'Zar to nije dovoljno? Nećete li sada, da bismo bili jednaki, učiniti mi tu ljubaznost i ukloniti svoju masku?'

" 'Zašto tražite nemoguće?' odgovori ona. "Tražiti od dame da napusti svoje prednosti! Uostalom kako znate da ćete me prepoznati? Godine čine svoje.'

" 'Kao što vidite', ja rekoh, klanjajući se i, pretpostavljam, pomalo melankolično se nasmijavši.

" 'Kao što nam filozofi govore', ona reče; 'i kako znate da će vam pogled na moje lice pomoći?'

" 'Iskušat ću svoje šanse', rekoh. 'Ne vrijedi vam da se pokušavate prikazati starom ženom; vaša vas figura odaje.'

" 'Godine, ipak, su prošle od kada sam vas vidjela, od kada ste vi vidjeli mene, jer to uzimam u obzir. Millarca, ovdje, je moja kći; nisam bila mlada tada čak i prema mišljenju ljudi koje je vrijeme naučilo da budu popustljivi i možda mi se ne sviđa da me uspoređujete s onime što se sjećate o meni. Neću ukloniti masku.

Ničime me ne možete nagovoriti.'

" 'Ulažem zahtjev vašoj milosti da je uklonite.'

" 'A ja vašoj da ostane gdje je.' odvrati ona.

" 'Tada ćete, naposljetku mi reći da li ste Francuskinja ili Njemica; oba jezika govorite savršeno.'

" 'Mislim da vam neću reći, Generale: vaša me ustrajnost čudi i smatram je nekom čudnom vrstom napada.'

" 'Bez obzira na sve, ovo mi ne možete uskratiti.' rekoh, 'pošto sam počašćen vašim dopuštenjem razgovora trebao bih znati kako da vas oslovim. Trebam li reći gospođa grofica?'

"Ona se nasmije i smislila bi, bez sumnje, još jedan izgovor - da, doista, mogu svaki događaj u razgovoru smatrati okolnostima koje su dogovorene, kako sada vjerujem, sa dubokoumnom lukavošću, podložnima da budu izmijenjeni prema događanjima.

" 'Što se toga tiče', poče ona; ali bila je prekinuta, čim je otvorila usta, gentlemanom obučenim u crno koji je izgledao posebno elegantan i plemenit, koji ju je povukao, lica tako smrtno blijedog kakvo nikad nisam vidio, osim u umrlih. Nije bio maskiran - obučen u običnu večernju odoru gentlemana; i on reče, bez smješka, ali uz uljudni i uočeni mali naklon: 'Hoće li mi gospođa grofica dozvoliti da joj se obratim s nekoliko riječi koje će je interesirati?'

"Dama se brzo okrene prema njemu i dodirne svoje usne tražeći šutnju; i tada reče meni, 'Čuvajte mi mjesto, Generale; vratit ću se kad čujem ovih nekoliko riječi.'

"I s ovim zahtjevom, danim na zaigran način, ona ode malo u stranu s gospodinom u crnom i razgovarala je nekoliko minuta, činilo se vrlo gorljivo. Tada se polako oboje uputiše u gužvu i ja ih izgubih iz vida na nekoliko minuta.

"Provedoh to razdoblje zabavljajući svoj mozak pokušajima utvrđivanja identiteta dame koja me je tako dobro poznavala i upravo sam mislio pridružiti se razgovoru između moje lijepe štićenice i grofičine kćeri i pokušati bilo što, dok se ona ne vrati, doznati o njenoj priči tako da me neće iznenaditi, svojim imenom, titulom, zamkom i imanjem. Ali u tom trenutku ona se vrati u pratnju blijedog muškarca u crnom, koji reče: 'Vratit ću se i obavijestiti gospođu groficu kad njena kočija bude spremna.' On se povuče uz naklon.

Dvanaesto poglavlje

Molba

" 'Znači izgubit ćemo gospođu groficu, ali nadam se tek na nekoliko sati.' rekoh uz mali naklon.

" 'Možda samo toliko ili bi moglo biti na nekoliko tjedana. Baš je nesretna okolnost što mi se obratio upravo sada kao što je. Da li me sada poznate?'

"Uvjerih je da je ne poznajem.

" 'Znat ćete me', reče ona, 'ali ne za sada. Bili smo stariji i bolji prijatelji tada, možda nego što slutite. Ipak se ne mogu sada izjasniti. Za tri tjedna prolazit ću kraj vašeg lijepog zamka u blizini koga istražujem. Potražit ću vas tada na sat ili dva i obnoviti naše prijateljstvo o kome nikad ne razmišljam bez tisuće ugodnih sjećanja. U ovom trenutku me je vijest dohvatila poput udarca munje. Moram krenuti, dugo je putovanje preda mnom, od gotovo sto milja, najhitrije što mogu. Moje nevolje su se umnogostručile. Zastrašena sam jedino prisilnom rezerviranošću u vezi moga imena zbog koga ću postaviti pred vas vrlo čudan zahtjev. Moje jadno dijete nije još posve povratilo snagu. Pala je s konjem dok je jahala u lovu i njeni živci su pretrpili šok i naš liječnik kaže da se ne smije zamarati još neko vrijeme. Došli smo ovamo, usprkos tome, ali vozili smo vrlo polako - ni šest morskih milja na dan. Sada moram putovati i danju i noću, u misiji o kojoj ovisi život i smrt - misiji tako kritičnoj i trenutne prirode koju ću biti u stanju objasniti tek kad se sretnemo, kako se nadam da hoćemo, za nekoliko tjedana, bez potrebe zatajivanja stvari.'

"Ona nastavi sa svojom molbom i bilo je to tonom osobe koja takav zahtjev traži iz povjerenje više nego kao uslugu. To je bilo samo zbog njenog ponašanja i, činilo se, posve nesvjesnim. Način na koji je to bilo izraženo nije mogao biti više preklinjući. Jednostavno nisam mogao ne uzeti njenu kćer pod svoju zaštitu za vrijeme njene odsutnosti.

"To je bilo, uzimajući u obzir sve stvari, vrlo čudan, da ne kažemo i smion zahtjev. Osvojila me je stojeći tamo i priznajući sve što bi se moglo reći protiv zahtjeva i bacajući se potpuno meni na milost. U istom trenutku fatalnošću koja je kako se čini bila odgovorna za sve što se desilo, moje jadno dijete dođe do mene i, šapne, tražeći od mene da pozovem njenu novu prijateljicu, Millarcu, da nas posjeti. Pitala ju je i zaključila da bi, ako se njena majka slaže, ona to jako voljela.

"U nekoj drugoj prilici rekao bih joj neka malo pričeka bar dok ne saznamo tko su. Ali nisam imao ni trenutak vremena za razmišljati. Dvije dame me zajedno napadoše; a moram priznati da su lijepo lice

mlade dame, u kome je bilo nečega posve očaravajućeg, kao i elegancija i žar njenog plemenitog porijekla, bili razlogom moje odluke; i posve očaran ja pristadoh i uzeh, odviše olako, pod zaštitu mladu damu koju je njena majka zvala Millarca.

"Grofica pozove svoju kćer i svi smo ozbiljno i pažljivo slušali što joj govori, općenito, kako su je naglo i neotklonjivo pozvali i da je uredila da ostane pod mojom zaštitom nadodavši da sam ja jedan od njenih najstarijih i najdražih prijatelja.

"Ja sam, naravno, održao govor kakav su okolnosti zahtijevale našavši se zbog toga u situaciji koja mi se ni najmanje nije sviđala.

"Gospodin u crnom se vratio i vrlo ceremonijalno izveo damu iz sobe.

"Ponašanje gospodina je ostavilo takav utisak na mene da sam bio uvjeren da je grofica bila dama veće važnosti nego je to njena skromna titula dozvoljavala za pretpostaviti.

"Njen posljednji zahtjev meni bio je da ne pokušavam doznati o njoj više nego što već naslućujem sve do njenog povratka. Naš cijenjeni domaćin, čiji je ona gost, zna njene razloge.

" 'Bez toga,' rekla je ona, 'niti ja niti moja kći ne bismo mogle biti tu sigurne niti dan. Bila sam nesmotreno uklonila masku na trenutak, prije sat vremena i, prekasno, shvatih da ste me možda vidjeli. Zbog toga sam tražila šansu da malo porazgovaram s vama. Da sam saznala da me doista *jeste* vidjeli, tražila bih od vas u ime vaše časti da tajite moju tajnu još nekoliko tjedana. Kako je, zadovoljna sam što me niste vidjeli; ali ako sada *sumnjate* ili zbog ičega *biste* sumnjali, tko sam, povjeravam se u svakom slučaju i posve vašem smislu časti. Moja kći će također štovati istu tajnost kako znam da ćete je vi, s vremena na vrijeme je, podsjetiti, da se neoprezno ne bi odala.'

"Prošaptala je nekoliko riječi s kćerkom, žurno je poljubila dvaput i onda otišla u pratnji blijedog gospodina u crnom i nestala u gužvi.

" 'U susjednoj sobi', reče Millarca, 'je prozor koji gleda prema ulaznim vratima. Željela bih vidjeti mamu kako odlazi i poslati joj poljubac.'

"Ispratismo je, naravno do prozora. Pogledasmo i vidjesmo krasnu staromodnu kočiju na kojoj su bili kuriri i sluga. Vidjesmo vitku pojavu blijedog gospodina u crnom koji je držao debeli baršunasti ogrtač kojim je zaogrnuo njena leđa i nataknuo kapuljaču preko njene glave. Ona mu klimne i dodirne njegovu ruku. On se nekoliko puta kratko nakloni dok su se vrata zatvarala i tada kočija krene.

" 'Otišla je,' reče Millarca s uzdahom.

" 'Otišla je,' ponovih ja za sebe, po prvi put - nakon užurbanih trenutaka koji su prošli od mog pristanka - razmatrajući svoj ludi postupak.

" 'Nije pogledala prema nama,' reče mlada dama tugaljivo.

" 'Grofica je vjerojatno skinula masku i nije željela pokazati lice,' rekoh; 'a i nije mogla znati da si tu na prozoru.'

"Ona uzdahne i pogleda me. Bila je tako lijepa da sam odmah popustio. Bilo mi je žao što sam se i na trenutak kajao zbog gostoprimstva i bio sam odlučan udovoljiti svim njenim zahtjevima.

"Mlada dana, navukavši masku, i zajedno sa mojom štićenicom počeše me nagovarati da se vratimo u dvorište gdje je koncert upravo trebao ponovo početi. I tako jesmo i šetali smo gore dolje terasom koja leži ispod prozora zamka. Millarca je postala vrlo prisna s nama i zabavljala nas je živopisnim opisima i pričama o poznatim ljudima koje smo vidjeli na terasi. Sviđala mi se više i više svake minute, njeno tračanje, koje nije bilo zlobno, bilo mi je tako izuzetno zabavno, meni koji sam tako dugo izbivao van velikog svijeta. Razmišljao sam kakvu će samo živost dati našim ponekad usamljenim večerima kod kuće.

"Bal nije završio sve dok jutarnje sunce nije dodirnulo horizont. Veliki Vojvoda je volio plesati sve do tada, tako da vjerni mu ljudi nisu mogli otići niti pomisliti na krevet.

"Baš smo bili prošli kroz gužvu u salonu kad me moja štićenica upita gdje je Millarca. Ja sam mislio da je uz nju, a ona da je sa mnom. U stvari bili smo je izgubili.

"Uzalud smo je tražili. Bojao sam se da se zabunila i u gužvi kad je bila rastavljena od nas pomislila za neke druge ljude da su njeni novi prijatelji i moguće da ih je pratila i izgubila u velikom dvorištu koje se prostiralo oko nas.

"Sada, u svoj snazi, upoznah svoju ludost uzimajući pod zaštitu mladu damu bez da sam joj znao ime i sputan obećanjima o čijim razlozima nisam znao ništa. Nisam mogao svoje istraživanje započeti ni time da kažem da je nestala mlada dama kći grofice koja je otišla nekoliko sati prije.

"Jutro dođe. Bilo je jasno jutro prije nego sam prestao s potragom. Sve do dva poslijepodne nismo čuli ništa o mojoj izgubljenoj štićenici.

"Otprilike u to vrijeme sluga pokuca na vrata moje nećake i reče da ga je jedna mlada dama gorljivo molila, a činila se vrlo uznemirenom, da sazna gdje može naći Generala Barona Spielsdorfa i mladu damu, njegovu kći, pod čijom zaštitom je bila ostavljena od svoje majke.

"Nije bilo sumnje, bez greške, naša mlada prijateljica se pojavila; i

doista je. Nebo, mislili smo da smo je izgubili!

"Ispričala je mom jadnom djetetu priču zbog čega nam se nije vratila tako duga. Vrlo kasno je bilo, ona reče, kad je ušla u čuvarevu spavaonicu u očajničkom pokušaju da nas nađe i pala u dubok san koji, mada dug kakav je bio, teško da je bio dovoljan da povrati snagu nakon napora bala.

"Tog dana Millarca je došla kući s nama. Bio sam tako sretan što sam, naposljetku, osigurao tako šarmantnu družbenici svojoj dragoj djevojci.

Trinaesto poglavlje

Drvosječa

"Ali vrlo skoro, međutim, pojaviše se neke zapreke. U prvom redu, Millarca se tužila na užasnu malaksalost - slabost koja je ostala nakon njene bolesti - i nikad nije izlazila iz sobe prije nego bi poslijepodne dobro odmaklo. U drugom slučaju, kako je slučajno otkriveno, mada je zaključavala svoja vrata iznutra i nikada nije vadila ključ dok ne bi pozvala služavku da joj pomogne oko njene toalete, ponekad je nije bilo u sobi vrlo rano ujutro i u različito vrijeme tijekom dana prije nego je poželjela da nam objasni da je uznemirena. Često su je viđali s prozora dvorca, kad se siva zora tek pojavljivala, kako hoda između stabala prema zapadu, nalikujući na osobu u transu. To me je uvjerilo da hoda u snu. Ali ta hipoteza nije riješila zagonetku. Kako je izašla iz svoje sobe ostavljajući vrata zaključana iznutra. Kako je izašla iz kuće bez otvaranja vrata ili prozora?

"Usred moje zbunjenosti jedna veća muka me zaokupi.

"Moje drago dijete počelo je gubiti svoju ljepotu i zdravlje na misteriozan način, čak i užasan tako da postadoh posve prestravljen.

"Prvo se počela žaliti na snove u kojima joj se činilo da prikaza, koja je ponekad nalikovala Millarci, ponekad bila lika zvijeri, mutnog lika, hoda uz dno njenog kreveta sjedne na drugu stranu. Kasnije je došao osjećaj. Nije bio neugodan, ali zato vrlo čudan, rekla je, nalikujući na val ledenog protoka preko njenih grudiju. Naposljetku, osjetila je kao da je par vrlo velikih igala bodu, malo ispod grla, sa vrlo oštrim bolom. Nekoliko noći potom, zajedno sa postupnim i odbojnim osjećajem gušenja dođe nesvjestica.

Posve sam jasno mogla čuti svaku riječ dobrog starog Generala jer sada smo prolazili preko polja koja su se prostirala na sve strane oko

ceste koja se približavala ruševnom selu iz čijih dimnjaka dim nije izlazio već više od pola stoljeća."

Možete zamisliti kako sam se čudno osjećala slušajući o mojim vlastitim simptomima opisanima kao onima od kojih je patila jadna djevojka koja bi, da se nije desila katastrofa, u ovom trenutku bila posjetilac dvorca moga oca. Možete pretpostavili također kako sam se osjećala dok je opisivao navike i čudne stvari koje su bile svojstvene, zapravo, našoj lijepoj gošći, Carmilli!

Prizor se otvori u šumi; iznenada smo prolazili ispod dimnjaka i zabata ruševnog sela i tornjeva i puškarnica uništenog dvorca, oko koga je raslo divovsko drveće ponosno se navijajući nad nas.

U užasavajućim maštarijama ja iziđoh iz kočije i u tišini, jer svatko od nas je imao mnogo toga za razmišljati; ubrzo se popesmo stubištem i bili smo u prostranim odajama, zavojitim stubama i tamnim hodnicima dvorca.

"I ovo je jednom bio zamak Karnsteina!" reče stari general malaksalo dok je s velikog prozora gledao prema selu i vidio široki, bespregledni prostor šume. "Bila je to pokvarena obitelj i ovdje su njihovi krvavi anali stvoreni", on nastavi. "Užasno je to što i nakon smrti nastavljaju ugrožavati ljudsku rasu svojom okrutnom požudom. Ono tamo dolje je kapelica Karnsteinovih."

Pokazao je dolje prema sivim zidovima gotičke građevine djelomično vidljive kroz raslinje, nešto niz stube. "Čujem drvosječu kako udara sjekirom", nadoda on, "zauzet među drvećem koje je okružuje; on bi nam možda mogao dati podatke koje tražim i pokazati nam gdje leži grob Mircalle, grofice od Karnsteina. Seljaci zadržavaju običaje velikih obitelji o kojima priče među bogatima i onih s titulama odmah pošto obitelj sama izumre."

"Mi imamo portret kod kuće Mircalle, grofice od Karnstrina; želiš li ga vidjeti?" upita moj otac.

"Ima vremena, dragi prijatelju", odvrati General. "Vjerujem da sam već vidio original; što je motiv koji me vodi do tebe ranije nego sam planirao, da istražim kapelicu kojoj se upravo približavamo."

"Što! vidio groficu Mircallu", izjavi moj otac; "ali ona je mrtva više od stoljeće!"

"Ne baš toliko mrtva koliko misliš, rečeno mi je", odgovori General.

"Priznajem, Generale, potpuno me zbunjuješ", odvrati moj otac gledajući ga, pretpostavljam, na trenutak s onom sumnjom koju sam već primijetila. Ali mada je bilo bijesa i mržnje ponekad u ponašanju starog Generala nije bilo ničega ludog.

"To me je podsjetilo", reče on, dok smo prolazili ispod teških arkada gotičke crkve - čije su dimenzije opravdavale njen stil - "stvari koja će me zaokupljati u mojim preostalim godinama na zemlji i da je izvršenje osvete nad njom, zahvaljujem Bogu, još uvijek moguće izvršiti rukom smrtnika."

"Kakvu osvetu misliš?" upita moj otac čija je začuđenost rasla.

"Mislim obezglavljivanje čudovišta", on odgovori naglo pocrvenjevši i udari nogom tako da je zaječalo kroz turobnu praznu ruševinu i zgrčene ruke se pružiše u tom trenutku kao da hvataju držak sjekire kojom neustrašivo zamahne,

"Što!" izjavi moj otac sve zbunjeniji.

"Odrubiti joj glavu."

"Odsjeći joj glavu!"

"Zaista, sjekiricom, lopatom ili bilo čime što može presjeći njeno ubojito grlo. Čut ćete", odgovori on, drhteći od bijesa. I požurivši naprijed on reče:

"Na nedoumice će biti smjesta odgovoreno; tvoje drago dijete se umorilo; neka se odmori i ja ću u nekoliko rečenica završiti svoju užasnu priču."

Četvrtasti blokovi drveća koji su ležali na travnatom prilazu kapeli, oblikovali su ogradu na koju mi je bilo drago sjesti, a u međuvremenu General je pozvao drvosječu koji je uklanjao debele grane drveća koje su se naslanjale na stare zidove i sa sjekirom u ruci snažni stari momak stade pred nas.

Ništa nam nije znao reći o građevini; ali postojao je starac, rekao je on, šumar, koji je živio u svećenikovoj kući udaljenoj oko dvije milje koji nam može reći sve o građevini stare obitelji Karnstein; i on bi ga kao od šale mogao dovesti ako mu posudimo jednog od svojih konja, za manje od pola sata.

"Da li dugo radiš u ovim šumama?" upita moj otac starca.

"Bio sam drvosječa ovdje", odgovori on s *patoisom*, "u šumama ovim, od kada za sebe znam; tako je i moj otac prije mene i tako kroz mnoge generacije da im ni broja ne znam. Mogu vam pokazati kuću u selu u kojoj su moji preci živjeli."

"Zašto je selo napušteno?" upita General.

"Napali su ga *oni koji su se vratili,* gospodine; nekoliko njih pronašli smo u njihovim grobovima, istraženi uobičajenim testovima i uništeni na uobičajene načine, odrubljivanjem glave, probadanjem kolcima i spaljivanjem; ali prije toga mnogo je seljana ubijeno.

"Ali nakon svih tih procedura u skladu sa zakonom", on nastavi, "sa toliko puno otvorenih grobova i toliko vampira lišenih njihovih užasnih postojanja - selo nije bilo oslobođeno. No Moravski plemić, koji je prolazio ovuda i čuo što se ovdje događa i pošto je bio vješt - kako su to mnogi ljudi u njegovoj zemlji - u ovakvim stvarima, ponudio je osloboditi selo njegovog mučitelja. Ovako je učinio: Bio je jasan mjesec te noći, on se popeo, odmah poslije sutona, na toranj ove kapelice odakle je mogao vidjeti crkveno dvorište iza sebe; možete ga vidjeti kroz prozor. Odonuda je promatrao sve dok nije ugledao vampira kako izlazi iz svog groba i sakrio platneni pokrov u koji je bio umotan u blizini njega i odšuljao se prema selu da mori one koji su ga nastanjivali.

"Stranac, vidjevši to, siđe sa tornja, uze platneno pokrivalo vampira i odnese ga na vrh tornja na koji se ponovo pope. Kad se vampir vratio sa svog tumaranja i nije našao pokrivalo on bijesno vrisne na Moravca koga ugleda na zabatu tornja i koji mu zauzvrat mahne neka se popne i uzme ga. Nakon toga se vampir, prihvativši poziv, poče penjati tornjem i kad dosegne puškarnice Moravac, udarcem svoga mača, raspoluti njegovu lubanju na dva, gurne ga u crkveno dvorište gdje, pod treperavim zvijezdama ga je stranac slijedio i odsjekao mu glavu i slijedeći dan donio njegovo tijelo seljanima koji ga probodoše i spališe.

"Taj moravski plemić dobio je odobrenje od glave obitelji da ukloni grobnicu Mircalle, grofice od Karnsteina, što je i učinio, tako da je naposljetku zaboravljeno gdje leži."

"Možete li nam pokazati gdje je ležala?" upita General nestrpljivo.

Šumski čovjek odmahne glavom i nasmiješi se.

"Ni jedna živa duša vam to ne može sada reći", on reče; "uostalom, kažu da je tijelo uklonjeno; ali nitko ne može ni u to biti siguran."

Rekavši to, on u žurbi ispusti sjekiru i ode, ostavljajući nas da čujemo ostatak Generalove čudne priče.

Četrnaesto poglavlje

Sastanak

"Mojem voljenom djetetu", on nastavi, "bilo je sve lošije. Liječnik koji ju je posjećivao nije mogao ustanoviti o kakvoj je bolesti riječ i kakvu sam ja smatrao da ima. Vidio je kako sam uznemiren i predložio mi je savjetovanje. Pozvao sam sposobnijeg liječnika iz

Gratza. Nekoliko dana je prošlo prije nego je došao. Bio je dobar i milosrdan jednako kao i učen čovjek. Pregledavši moju jadnu štićenicu zajedno, oba liječnika se povukoše u biblioteku da se savjetuju i rasprave. Ja, koji sam u susjednoj sobi čekao njihove zaključke, začuh povišene glasove gospode u nečemu što se nije činilo filozofskom diskusijom. Pokucah na vrata i uđoh. Nađoh starog liječnika iz Gratza kako objašnjava svoju teoriju. Njegov suparnik ju je pobijao kao nečasnu lakrdiju, padajući u napade smijeha. Ova neviđena scena bi zatomljena i prekinuta mojim ulaskom.

" 'Gospodine,' reče prvi liječnik, 'moj učeni brat smatra da trebate čarobnjaka, a ne doktora.'

" 'Izvinite me,' reče stari doktor iz Gratza, nezadovoljno, 'Ja ću svoje poglede na stvar i moje načine objašnjavati neki drugi put. Žao mi je, Monsieur General, da moja vještina i znanje neće biti vama ni od kakve koristi. Prije nego odem bit će mi čast da vam savjetujem nešto.'

"Čineći se zamišljenim on sjede za stol i poče pisati. Duboko razočaran, ja se naklonim i okrenem se da odem, drugi liječnik preko svog ramena pokaže na svog pratioca koji je pisao i tada, slegnuvši ramenima, značajno dotakne čelo.

"To savjetovanje me je dakle ostavilo gdje sam i bio. Izađoh u vrt posve zbunjen. Doktor iz Gratza za deset ili petnaest minuta, stiže do mene. On se ispriča što me je slijedio, ali reče da me ne može napustiti bez još nekoliko riječi. Reče da ne griješi; ni jedna prirodna bolest nije imala takve simptome i da je smrt već vrlo blizu. Ostalo je još dan, najviše dva, života. Da je fatalna bolest odmah uočena uz veliku brigu i vještinu njena se snaga možda mogla vratiti. Ali sve što je ostalo ne može biti zaustavljeno. Još jedan napad i nestat će i posljednja iskra života koja, u ovom trenutku, već umire.

" 'I koje je prirode bolest o kojoj govorite?'usrdno zamolih.

" 'Sve sam zapisao u ovim bilješkama, koje vam sada dajem, zbog čijih posljedica biste trebali poći do najbližeg svećenika i u njegovoj prisutnosti otvoriti moje pismo i nipošto ga ne čitati sve dok nije s vama; prezreli biste ga u protivnom, a radi se o pitanju života i smrti. Ako vas i svećenik iznevjeri tada, doista, pročitajte ga..'

"Upitao me je, prije nego je otišao, ako budem želio vidjeti čovjeka koji pozna stvar o kojoj ću čitati, koji bi me vjerojatno zanimao više nego itko, neka, on me iskreno nagovori, ga pozovem ovdje; i tako me napusti.

"Svećenik je bio odsutan i tako ja pročitah pismo sam. U neko drugo vrijeme i da je drugi slučaj bio u pitanju, vjerojatno bih ga

smatrao glupošću. Ali u kakve sve čudne stvari neće ljudi povjerovati ako su zadnja šansa, kad sve razumno iznevjeri i kad je život voljene osobe u pitanju?

"Ništa, reći ćeš, ne bi bilo apsurdnije od pisma tog čovjeka. Bilo je dovoljno čudovišno da ga pošalje u ludnicu. Rekao je da pacijentica pati od posjeta vampira! Rane koje je opisala da su negdje u blizini grla su, kako je rekao, učinjene dvama vrlo dugim, tankim i oštrim zubima koji, kako je znamo, su uobičajeni u vampira; i nema sumnje, dodao je, postojanje malih, vidljivih oznaka mogu se opisati kao one učinjene demonskim usnama i svaki simptom opisane patnje je jednak onima koji su zabilježeni kod sličnih posjeta.

"Pošto sam bio posve skeptičan u vjerovanju u postojanju takvih stvorenje kakvi su vampiri, natprirodna teorija dobrog doktora dala je, po mome mišljenju, samo jedan drugi način da naučim i shvatim čudnu povezanost sa jednom drugom halucinacijom. Bio sam tako jadan međutim, da nisam ništa mogao učiniti. Slijedio sam instrukcije iz pisma.

"Zatvorih se u mračnu garderobu i otvorih vrata jadne bolesnice, gdje je svijeća gorila i promatrao sam je dok nije zaspala. Stajao sam kraj pritvorenih vrata promatrajući kroz mali otvor, moj mač kraj mene na stolu, kako mi je bilo savjetovano, sve dok, malo poslije jedan, ne ugledah nešto veliko, crno, teško za opisati, kako se šuljalo, činilo mi se, u dnu kreveta i naglo se bacilo prema vratu jadne djevojke gdje kao da se napuhnulo u trenutku u veliku, uzdrhtalu masu.

Nekoliko trenutaka stajao sam kao okamenjen. Tada pojurih naprijed sa mačem u ruci. Crno stvorenje naglo se skupi u dnu kreveta, skliznu preko njega i stojeći na podu jard od dna kreveta zureći u mene s mržnjom i užasom ja ugledah Millarcu. Ni sam ne znajući što misliti ja je udarih mačem; ali onda je ugledah kako stoji kraj vrata, bez ogrebotine. Užasnut, slijedio sam je i udarih ponovno. Ona nestade! i moj mač zadrhta u vratima.

"Ne mogu ti opisati što se sve dogodilo te užasne noći. Cijela kuća bila je budna i uznemirena. Prikaza Millarce je nestala. Ali njena žrtva brzo je kopnula i prije nego je zora svanula ona umre."

Stari General bio je uznemiren. Nismo mu ništa rekli. Moj otac je hodao malo dalje i čitao natpise na grobovima i tako zaokupljen on se iskrade kroz vrata kapelice da nastavi svoju pretragu. General se naslonio na zid i brišući oči teško uzdisao. Odahnula sam začuvši glasove Carmille i Madame koje su se približavale. Glasovi se udaljiše.

U ovoj osami, čuvši upravo tako čudnu priču vezanu, kako je bila,

za velike i plemenite mrtve čiji su se spomenici ukazivali između prašine i bršljana oko nas i svaki događaj koji je bio vezan za moj tajanstveni slučaj - na ovom ukletom mjestu tamnom od zelenila koje se nadvijalo i raslo sa sviju strana, gusto i visoko iznad tihih zidova - užas se poče sklapati oko mene i moje srce zadrhta na pomisao da će moji prijatelji, naposljetku, sada ući i pokvariti ovu tužnu i zloslutnu scenu.

Oči starog Generala bile su prikovane za tlo i on se naslonio rukom na temelj zida uništenog spomenika.

Pod niskom arkadom ulaznih vrata, ukrašenom jednom od onih demonskih groteski čija je cinična i gadna moda krasila gotičke klesane ukrase, ja ugledah radosno lijepo lice i lik Carmille kako se pojavljuje u sjenovitoj kapelici.

Upravo sam se namjeravala dići i progovoriti i klimnuti smiješeći se, odgovarajući na njen posebno očaravajući osmjeh; kad s krikom, starac do mene dohvati drvosječinu sjekiru i pojuri naprijed. Ugledavši ga nevjerojatna se promjena desi na njenom licu. Bilo je u trenutku užasno promijenjeno dok se ona pogne korak unazad. Prije nego sam mogla kriknuti, on je udari svom snagom, ali ona izmače njegovom udarcu i bez ogrebotine, uhvati ga svojom malom rukom za zapešće. Borio se na trenutak da oslobodi ruke, ali tada otvori šaku, sjekira pade na tlo i djevojka nestade.

On se osloni uz zid. Njegova sijeda kosa je stršila i znoj mu je sjao na licu, kao da je na rubu smrti.

Užasavajuća scena je prošla u trenu. Prva stvar koje se sjećam poslije je Madame koja je stajala uz mene nestrpljivo ponavljajući stalno i stalno iznova, pitanje, "Gdje je Mademoiselle Carmilla?"

Odgovorih malaksalo, "Ne znam - ne mogu vam reći - otišla je onamo", i ja pokazah na vrata kroz koja je Madame upravo ušla; "samo minutu ili dvije prije."

"Ali stajala sam tamo, u prolazu, od kad je Mademoiselle Carmilla ušla; i nije se vratila."

Ona tada poče zazivati "Carmilla" kroz svaka vrata i prolaz i kroz svaki prozor, ali nitko joj ne odgovori.

"Zove sebe Carmilla?" upita General još uvijek bijesno.

"Carmilla, da", odgovorih.

"Doista", on reče, "to je Millarca. To je ista osoba koju su davno zvali Mircalla, grofica od Karnsteina. Idi s ovog ukletog tla, moje jadno dijete, što brže možeš. Odvezi se svećenikovoj kući i ostani tamo dok ne dođemo. Idi! Ne vidjela više Carmille; nećeš je naći ovdje."

Petnaesto poglavlje

Božja presuda i pogubljenje

Dok je govorio najčudniji čovjek koga sam ikad vidjela uđe u kapelicu kroz koja je Carmilla izašla i pobjegla. Bio je visok, uskih grudiju, pogrbljen, širokih ramena i odjeven u crno. Lice mu je bilo tamno i duboko izborano; nosio je staromodni šešir širokog obruba. Njegova kosa, duga i prosjeda, padala mu je po ramenima. Nosio je zlatne naočale, hodao je polako čudno se gegajući, ponekad okrećući lice prema nebu, a ponekad se saginjući dolje prema zemlji, čudno se smiješeći; njegove su se tanke ruke njihale, a na njegovim mršavim šakama imao je stare crne rukavice koje su bile prevelike za njih, mahale su i gestikulirale posve nesvjesno.

"Moj čovjek!" izjavi General, pokazujući iznenadno oduševljenje. "Moj dragi barunu, kako sam sretan što vas vidim, nisam se nadao sresti vas tako skoro." On mahne mom ocu, koji se za to vrijeme vratio, i povede ga ka fantastičnom starom gospodinu, koga je zvao barunom, da ga sretne. Formalno ga je predstavio i odmah počeo žurnu raspravu. Stranac je izvadio snop papira iz džepa, i raširio ga na istrošenu površinu grobnice kraj sebe. Držeći olovku u ruci vukao je imaginarne crte s jedne strane papira na drugu na koje su svi zajedno pogledavali kao i na određene dijelove zgrade, pa shvatih da se radi o planu kapelice. On je pratio svoje, mogu to nazvati predavanjem, sa povremenim čitanjem iz prljave male knjižice, čiji žuti listovi su bili gusto ispisani.

Tumarali su zajedno s jedne strane pobočne lađe crkve, do druge strane gdje sam ja stajala, razgovarajući uz put; tada počeše mjeriti daljinu pažljivo i naposljetku stojeći zajedno, okrenuvši se prema jednom vanjskom zidu, počeše istraživati s velikom pažnjom; skinuše bršljan koji je visio s njega i kucajući po žbuci krajevima svojih štapova, stružući tu i kucajući tamo. Naposljetku otkriše veliki mramorni natpis sa uklesanim slovima.

Uz pomoć drvosječe, koji se uskoro vratio, monumentalni natpis i grb su otkriveni. To dokazuje da se radi o davno izgubljenom spomeniku Mircalle, grofice od Karnsteina.

Stari General, mada bojim se da nije bio raspoložen za molitvu, podiže ruke i oči prema nebu i stajao je u nijemoj zahvali nekoliko trenutaka

"Sutra", začuh kako kaže; "komesar će stići i istraga će biti

provedena u skladu sa zakonom."

Tada se okrenuvši prema starcu sa zlatnim naočalama, koga sam opisala, on srdačno uze obje njegove ruke i reče:

"Barune, kako da vam zahvalim? Kako vam svi mi možemo zahvaliti? Oslobodit ćete ovaj kraj bolesti koja je morila stanovnike više od stoljeća. Užasni neprijatelj, Bogu hvala, je naposljetku nađen."

Moj otac povede stranca u stranu, a General ih je slijedio. Znala sam da ih je odveo da ne bih čula, jer će vjerojatno pričati o mom slučaju, i vidjela sam ih kako često kratko pogledavaju prema meni, dok se razgovor nastavljao.

Moj otac dođe do mene, ljubeći me iznova i iznova, i vodeći me iz kapelice reče:

"Vrijeme je da se vratimo, ali prije nego pođemo kući moramo našoj družini dodati dobrog svećenika, koji živi malo dalje odavde i uvjeriti ga da nam se pridruži u dvorcu."

U tome uspjesmo: bilo mi je drago, jer sam bila neopisivo umorna, što stigosmo kući. Ali moje zadovoljstvo se promijenilo u nezadovoljstvo kad otkrih da nema ni traga Carmille. O sceni koja se dogodila u ruševnoj kapelici nisu mi dali nikakva objašnjenja i bilo mi je jasno da je to tajna koju je moj otac u ovom trenutku odlučan držati dalje od mene.

Zloslutna Carmillina odsutnost učinila je sjećanje na scenu još užasnijim. Pripreme za noć bile su posebne. Dvojica slugu i Madame trebali su sjediti u mojoj sobi noću, a svećenik i moj otac su promatrali iz garderobe.

Svećenik je izveo određene svečane rituale te noći čije razloge nisam razumjela jednako kako nisam razumjela ni razloge izvanrednih priprema koje su bile poduzete za moj siguran san.

Sve mi je bilo jasno nekoliko dana kasnije.

Nestanak Carmille uzrokovao je prestanak mojih noćnih patnji.

Vi ste bez sumnje čuli o užasnom praznovjerju koje vlada u Gornjoj i Donjoj Štajerskoj, u Moraviji, Šleziji, u Turskoj Srbiji, u Poljskoj, čak i Rusiji; praznovjerje, kako to mi zovemo, o vampirima.

Ako ljudsko svjedočanstvo, uzeto pažljivo i ozbiljno, sa sudom, pred brojnim komisijama od kojih se svaka sastoji od mnogo članova, svi odabranih po poštenju i inteligenciji i obrađujući izvještaje obimnije možda nego postoje u bilo kojoj drugoj vrsti slučaja, vrijedi išta, teško je zanijekati ili čak dvojiti postojanje takvog fenomena kakav je vampir.

Što se mene tiče nisam čula teorije koje bi objasnile ono čemu sam sama svjedočila i iskusila osim starih i dobro osvjedočenih vjerovanja zemlje.

Sljedeći dan formalna procedura je uslijedila u kapelici Karnsteinovih. Grof grofice Mircalle je otvoren i General i moj otac prepoznaše svaki svoju lukavu i lijepu gošću, čije je lice sada bilo izloženo pogledima. Crte lica, mada je sto i pedeset godina prošlo od njene sahrane, bile su obojene toplinom života. Oči su joj bile otvorene; nije bilo posmrtnog mirisa u lijesu. Dva liječnika, jedan prisutni činovnik, drugi kao promatrač istrage, svjedočili su nevjerojatnoj činjenici da postoji slabašno, ali primjetno disanje praćeno radom srca. Udovi su bili posve pokretni, meso elastično, a puni lijes bio je preplavljen krvlju dubine nekoliko inča u koju je tijelo bilo uronjeno. Ovdje su dakle bili svi priznati znakovi i dokazi vampirizma. Tijelo, zbog toga, prema starinskim postupcima je podignuto, oštri kolcem probodeno je srce vampira koji je ispustio visoki krik na trenutak nalik onome koji bi ispustila živa osoba u posljednjoj agoniji. Tada glava bi odsječena, a bujica krvi poteče iz rasječenog vrata. Tijelo i glava su zatim stavljeni na hrpu drva i spaljeni do pepela koji je bačen u rijeku i odnesen, a teritorij nikada više od tada nije bio mučen posjetima vampira.

Moj otac ima kopiju izvještaja Imperijalnog Ureda sa potpisima svih koji su bili prisutni proceduri sa potvrdom izjave. Iz ovog činovničkog spisa ja sam doznala sve o posljednjem šokantnom prizoru.

Šesnaesto poglavlje

Zaključak

Pretpostavljam da mislite da sve ovo pišem smireno. Daleko od toga; ne mogu o tome misliti bez uznemirenosti. Ništa do vaše iskrene želje tako često izražavane me ne bi moglo natjerati da sjednem i posvetim se zadatku koji je mjesece kasnije uznemirivao moje živce i vratio sjene neopisivog užasa koje su godine nakon mog oslobađanja činile stravu mojih dana i noći i osamljenost nesnosno užasavajućom.

Dozvolite da dodam riječ, dvije o čudnom barunu Vordenburgu čijoj neobičnoj slavi smo se zadužili za pronalazak groba grofice Mircalle.

Ostao je u Gratzu gdje, živeći od milosrđa, što je bilo sve što je ostalo od prinčevskih imanja njegove obitelji u Gornjoj Štajerskoj,

posvetio se pomnim i napornim istraživanja čudesne autentične tradicije vampirizma. Imao je u malom prstu sva velika i mala djela na ovu temu. *"Magia Posthuma"*, *"Phlegon de Mirabilibus"*, *"Augustinus de cura pro Mortuis"*, *"Philosiphicae et Christianae Cogitationes de Vampiris"*, od Johna Christophera Harenberga i tisuće drugih, od kojih sam ja zapamtila samo nekoliko koje je posudio mome ocu. Imao je zbirku izvadaka svih sudskih slučajeva, iz kojih je izvadio sistem koji je vladao - neki uvijek, drugi samo povremeno - stanje vampira. Možda sam spomenula, u prolazu, da je smrtno bljedilo karakteristično za *one koji su se vratili,* samo melodramatična iluzija. Njihova pojava, u grobu i kad se pokazuju u ljudskom društvu, slika je i prilika zdravog života. Kad su izloženi svjetlu u svojim lijesovima pokazuju sve simptome koji su bili dokaz vampirskog života davno umrle grofice od Karnsteina.

Kako pobjegnu iz grobova i vraćaju se u njih u određene sate tijekom dana, bez da uznemire zemlju ili ne ostavljajući nikakvog traga nereda u kovčegu ili mrtvačkom pokrovu uvijek se smatralo posve neobjašnjivim. Amfibijsko postojanje vampira sastoji se od svakodnevnog dubokog sna u grobu. Njegova požuda za živom krvlju snabdijeva snagom njegovo postojanje. Vampir često biva fasciniran snažnom privlačnošću, koja nalikuje strasnoj ljubavi, prema nekoj određenoj osobi. U njeno osvajanje uložit će veliko strpljenje i strategiju, jer pristup cilju može biti spriječen na stotine načina. Neće odustati dok ne zadovolji svoju strast i ispije sam život iz svoje žuđene žrtve. Ali u tim slučajevima će paziti i čuvati svoj ubojiti užitak sa prepredenošću sladokusca i pojačavati ga postupnim prilaženjem podmuklim udvaranjem. U takvim slučajevima čini se kao da stječu nešto nalik simpatiji i privoli. U drugom slučaju kreće odmah prema svom objektu, uzima nasilno i uguši i iscrpi već samo kod jednog hranjenja.

Vampir je, očito, podložan, u određenim slučajevima, nekim utjecajima. U tom određenom slučaju o kojem sam vam dala uvida, Mircalla se čini se bila ograničena imenom koje, ako nije bilo njeno pravo, moralo ga je stvarati, sa oduzimanjem ili dodavanjem slova, koja, kao što rekosmo, su ga činila. *Carmilla* ga čini; također i *Millarca.*

Moj otac je objelodanio barunu Vordenburgu, koji je ostao s nama dva ili tri tjedna nakon Carmilinog izgona, priču o Moravskom plemiću i vampiru u Karnsteinovom crkvenom dvorištu i tada upitao baruna kako je otkrito točan položaj davno izgubljene grobnice grofice Millarce? Baronove groteskne crte lica naboraše se u misterioznom smiješku; on pogleda prema dolje, i dalje se smiješeći, na svoju istrošenu kutiju za naočale, petljajući po njoj. Pogledavši prema gore on reče:

"Imam mnoge dnevnike i druge papire u kojima piše o ovom

izuzetnom čovjeku; najčudniji od svih koje je obrađivao bio je posjet o kome govorite, Karnsteinovima. Pripovijesti, naravno, izobličuju i gube ponešto. Možda su ga oslovljavali kao Moravskog plemića, jer je promijenio prebivalište na taj teritorij, a uostalom bio je plemić. Ali zapravo je bio iz Gornje Štajerske. Dovoljno je za reći ta je u svojoj ranoj mladosti bio strasni i obožavani ljubavnik lijepe Mircalle, grofice Karnstein. Njena prerana smrt bacila ga je u neutješnu žalost. U prirodi je vampira da se povećavaju i množe prema određenim sablasnim zakonima.

"Pretpostavimo, za početak, teritorij posve slobodan od te napasti. Kako počinje i kako se množi? Reći ću vam. Osoba, više manje zla, se ubija. Samoubojica, u određenim okolnostima, postaje vampir. Ta prikaza posjećuje žive ljude u snu; *oni* umiru i gotovo bezuvjetno u grobovima pretvaraju se u vampire. To se desilo u slučaju lijepe Mircalle, koja je pala u kandže jednog od tih demona. Moj predak, Vordenburg, čiju titulu još uvijek nosim, vrlo brzo je to otkrio i iz studija kojima se posvetio naučio je mnogo toga.

"Između ostalog, zaključio je da će sumnja o vampirizmu najvjerojatnije pasti, prije ili kasnije, na umrlu groficu, koja mu je u životu bila idol. Bio je užasnut da bi to postavši njeni ostaci mogli biti obeščašćeni sablažnjivom posthumnom egzekucijom. Ostavio je čudne papire koji dokazuju da vampir, lišen svog amfibijskog postojanja, postaje jedan još strašniji vid života i bio je odlučan spasiti svoju nekad voljenu Mircallu od toga.

"Put ovamo bila je strategijska varka, prijevara da bi mogao ukloniti njene ostatke i stvarno mjesto njenog spomenika. Kad je zagazio u godine i opraštajući se od godina pogledao nazad na prizore koje ostavlja, shvatio je u drugom duhu, što je učinio i užas se sklopio nad njim. Napisao je tragove i bilješke koje su me doveli do onog mjesta i napisao priznanje prijevare kojom se poslužio. Da je namjeravao poduzeti što god o ovome, smrt bi ga zaustavila; ruka daljeg rođaka je, prekasno za mnoge, bila upućena da uništi leglo zvijeri."

Još smo malo razgovarali i između ostalog što je rekao bio je ovo:

"Jedan od znakova vampira je njihova snaga. Nježna ruka Mircalle sklopila se u čeličnom stisku oko Generalovog zapešća kad je podigao sjekiru da udari. Ali snaga mu nije u stisku; ud koga uhvati ostavlja neosjetan, od čega je oporavak spor, ako se i oporavi."

Sljedećeg proljeća otac me je poveo na proputovanje kroz Italiju. Ostali smo više od godinu dana. Dugo je vremena prošlo od kada su užasi nedavnih događaja jenjali i čak i sada prizor Carmille vraća mi se u sjećanju nejasno se mijenjajući - ponekad zaigrana, malaksala,

lijepa djevojka; ponekad pokvareni zločinac koga sam vidjela u ruševnoj crkvi; i često bih se od posljednjeg trzla, zamišljajući da čujem lagane korake Carmiline na vratima salona.

RIJEKA NEMA DELTU

© *Rijeka nema deltu,* Goran Konvični, 1994.

I tog je jutra starac dovukao svoja kolica do smetlišta, tamo gdje se prljava rijeka ulijeva u prljavo more. Izvukao je stolicu na rasklapanje i sjeo u nju. Na zemlju je stavio natpis RASPRODAJA USPOMENA.

Starac je u kosi nosio nebo. Starac je bio obučen u more. Starac je imao slijepe oči. Sjedio je kraj smetlišta, tamo gdje se prljava rijeka ulijeva u prljavo more, i prodavao svoju mladost za sitniš.

A rijeka nema deltu, ho! kaže Ivek, *rijeka nema deltu,* i dječački se smije.

S kozmodroma s druge strane grada docuri poneki turist, pročačka prstom po smetlištu, ako mu se ne gadi previše, pa spusti starcu u ruku par kovanica za neki dio njegovog života. Kada je došao ovdje umrijeti, starčev pogled je bio brz kao i njegove misli. Sada ga je tako malo ostalo da više nema ničega što bi gledalo kroz njegove oči.

Zato je tog jutra, kada je ona zacvrkutala kako su to lijepa i jeftina sjećanja, pomislio da je ljepotica. Kada je on rekao da MGM prodaje ljepša i životnija sjećanja, a i glumci su im zvijezde, starac je pomislio da je uspješan biznismen. U stvari, bili su to sivi čovjek i kokoška.

Kokoški se nije svidjela sekvenca na onoj divljoj, jarkoj planeti kada se starac goloruk borio za život svoje posade s lokalnom božanskom zvijeri i pobijedio. Jedino joj je smetao onaj dio gdje je tako jako boljelo da je peklo i kroz pamuk sjećanja. Ali ako bi se to moglo izostaviti, platili bi duplo, zar ne, dragi?

Uzeli su radost i ostavili starcu bol. Slomili su dijamant, odnijeli staklo i ostavili starcu tvrdoću. Za sitniš. Onda su otišli.

Starac je čekao djecu. Djeca bi nekad došla, nekad ne. Starcu je tako malo sebe ostalo da im je bio sličan, jednako blizu tla, pa bi se rado igrao s njima. Djeca su, pak, znala da je on na drugoj strani tobogana pa su mu pjevala pjesme rugalice. Nešto kao:

Kaptane. kapetane ruke su ti zapetljane oči su ti slijepe rekao je Pepe srce ti je tijesno rekao je Resno glava ti je prazna takva ti je kazna.

Tog jutra pojavio se crni bradati student i potjerao djecu. Starac se

sjetio kako je nekada bio kapetan i kako su svi dječaci u svemiru htjeli biti kao on kada narastu. Nije plakao jer kapetani ne plaču. Htio je pokloniti studentu jedino što je imao - dio sebe - ali se bradati crni student zahvalio i odbio. Rekao je da mu je gesta više nego dovoljan poklon. Zauzvrat je ponudio starcu jednu od slika koje je nosio pod rukom, ali se kapetan zahvalio i odbio. Rekao je da nema više prostora za spremanje snova. Bradati crni student se nasmiješio i odjednom mu je iz ramena nestalo krutosti i prijezira. Zamjerio je kapetanu s poštovanjem i ljubavlju ono što nikada ne bi starcu iz čistog razočarenja. Ružan način da se umre, prijatelju. A starčev brzi pogled se učvrstio u očima mladića (jer nikada sjećanja i nisu bila kapetan; nešto je dublje u čovjeku što ga čini čovjekom). I tog jutra kapetan je stajao viši od planine smeća i čvršći od stijenke svemirskog broda i bogat kao sunce te mahnuo rukom na ostatak svemirskog broda. Ružan način da se živi, mladiću.

Rukovali su se.

Ljudima, koji su sve to promatrali kroz staklo Joeva bara, činilo se da se nešto važno dogodilo. Upravo su prisustvovali trenutku koji će odrediti ostatak života i starca i mladića. Sranje, rekao je Joe, a Joe je sve znao. Nešto je dublje u čovjeku što ga može promijeniti. I sutra će starac dovući svoja kolica do smetlišta, tamo gdje se prljava rijeka ulijeva u prljavo more. *(A rijeka nema deltu, hol* Ivek kaže, *rijeka nema deltu,* i dječački se smije.) A bradati crni student nikada neće preživjeti svoje snove. Ali ih zna krasno naslikati.

Stalni gosti Joeova bara su klimnuli glavom, gucnuli gutljaj piva i slušali vijesti. Evakuacija sektora Tau Ceti je u toku. Južna konfederacija apelira na zaraćene strane da prestanu koristiti konvulzatore prostora.

Stajala sam ispred slova *(spigl)* JOE'S BAR i promatrala brdo smeća. Starac je odvukao svoja kolica. Bradati crni student je dolazio ovamo. Pokušavala sam razaznati što je to što čini smetlište.

Gargantuanska mrlja zagađenog vremena približava se Bernardovoj zvijezdi. Ekolozi upozoravaju na sve manji nivo tolerancije Mliječnog puta.

Jesu li to nusprodukti našeg života? Je li to naša bezvrijedna prošlost koju smo odbacili?

Ne, to su ljudi, kaže Ivek, ho!, to su ljudi, i dječački se smije.

Stajala sam i tog jutra u Joeovom kafiću, jer trenutačno nije bilo posla, i promatrala kroz zatamnjeno staklo djecu kako se igraju na smetlištu. Razmišljala sam o starcu. Joe nam je rekao da je starac kapetan iz prve generacije koja je krenula k zvijezdama, *onaj* kapetan

koji se nikada nije okrenuo već je nastavio plovidbu do drugog kraja galaksije i onda kada su mu njegovi evoluirani prapotomci počeli odgrizati prostor za leđima, negirajući sve što je napravio, ne snagom, brzinom i tehnologijom, koja je njegovu spremala u muzej, već neljudskošću čija je prethodnica bio. Pokraj smetlišta, pred našim očima, posljednje dane provodio je čovjek koji je bio jedan od od nekoliko istinski velikih likova u ljudskoj povijesti. Što je radio? Prodavao je uspomene za sitniš.

Nisam mu se divila zbog njegove prošlosti. Nisam ga žalila zbog njegove sadašnjosti. Na neki neobičan način voljela sam tog starca, toliko sam ga voljela da bih se igrala s njim, ali sam prestara, i jebala bih ga, ali je prestara. Zato jebem Iveka.

Moj je Ivek visok i jak i dobar je i blag kao rajsko proljeće. I za mene kažu da sam slatka kao marmelada i da bi me pojeli i bez kruha, ali ja ne jebem nikoga, samo mog Iveka.

Ivek radi na pauku. Svakog dana osam sati obrađuje svoj dio oceana i iz povijesnog smetlišta izvlači smežuranu Zemljinu prošlost. Posao je težak, jer pauk troši samo Ivekovo tijelo, ali Ivek u njemu uživa, a tijelo mu je kao u grčkog boga.

Ja mu kažem da je on moj mali grčki bog, a Ivek kaže *Ho!* i dječački se smije.

S vremena na vrijeme dolaze iz muzeja sa Siriusa ili Alefa ili nekog još daljeg mjesta i kupuju Zemljine uspomene. U pauzama bogati turisti otkupe neki manji dio mozaika Zemljine mladosti jer će dobro izgledati u dvorištu njihove vikendice. Za sitniš.

Savezna vlada Zemlje kaže da će s tim sitnišem očistiti mora i nebo i naša srca, da će nas podići na noge i vratiti nam ponos. Vjerovala sam im. Iako je Joe odmah rekao da je to sranje, vjerovala sam im. Prvih nekoliko godina.

Joe je dobar čovjek i dobro me plaća i ne smeta me što sve zna, govorim tog jutra bradatom crnom studentu. Mi samo nismo likovi iz iste knjige. Pa odlazim i služim pijance jer me malo strah oštrine i svjetlosti u njegovim očima. Pa se vraćam i kažem mu da mi je i starac drag, ali da on spada u epiku što nije moj žanr. I smijem se modernoj književnosti u kojoj se Odisej vraća kući kao Homer da bi pričao o samom sebi. Pa odlazim i kuham kavu uvjerena da su ta oštrina i ta svjetlost ljubav, koliko god to banalno zvučalo, ljubav prema životu i ljubav prema ljudima. I vraćam se sretna što sam dovoljno čovjek da ta ljubav pripada i meni. Ovoga puta ga puštam da i on nešto kaže.

Iz koje sam ja knjige? pita bradati crni student smiješeći se.

Kažem mu da izgleda kao spoj Isusa i Che Guevare ali da je on nešto drugo.

A ti, i dalje se smiješi, ali, hvala ti Bože, nije podrugljivo, iz kojeg si ti romana?

Odjednom shvaćam da sam sva uzdrhtala i nervozna kako odavno nisam bila i da mi je teško govoriti, ali mi ne smeta jer znam da je bradati crni student dovoljno čovjek da to primijeti, ali da ne zamjeri i ne pokaže. I priznajem mu, ne gledajući, da sam ja iz bajke i mita i iz SF romana samo se bojim da nikada neću biti napisana jer ne znam pisati i jer nema bijelog papira, sve je prljavo, sve su zaprljali, sve...

A on vadi jednu salvetu, za koju sam mislila da je davno završila na smetlištu, među svim ostalim salvetama svemira. Ponovo čitam ono što na salveti piše:

I prodaje prodaje starac

na obali prljavog mora

svu mladost svoju u bescjenje.

Za četvrt kruha

i litru mlijeka

i bocu crnog vina.

I crvenim jer se sramim, jer znam da pjesma nije dobra, a on mi kaže kao da mi čita misli da je sve što čovjek napravi iskreno i strasno - dobro. Pita me može li je uzeti, a ja odmahujem rukom kao da mi nije važno, a odjednom jest, ne zbog pjesme već zato što je on želi.

Zauzvrat mi poklanja jednu sliku. Na slici je mjesto iz mojih snova. Nosim je kući pod rukom.

Razmišljam o smetlištu i djeci.

Razmišljam o starcu i dijamantima i mladosti.

Razmišljam o tome koliko vrijedi sitniš.

Kasnije Iveku pričam kako je kokoška kupila starčevu uspomenu. *I tako će se kokoška jednog dana sjećati kako je bila lav,* Ivek kaže: *ho! kokoška će se sjećati kako je bila lav,* i dječački se smije, na što ga ja ošamarim jer to nije smiješno, to je tužno, to je tako jako tužno da plačem i grcam i ne mogu mu reći dok me grli i ljubi i moli me da mu oprostim da sam ja kriva i da mi oprosti i da me je samo jako jako strah i jako se bojim da su i našu mladost nekada davno prodali za

sitniš, a nas nisu pitali. Onda me Ivek stišće, jako me stišće moj jaki Ivek, i ja njega pritiskam kao da ćemo ako se samo dovoljno jako zagrlimo istisnuti iz naših života svu gorčinu koja tu ne spada, koja je iz nekog sasvim sasvim drugog romana.

Kasno te noći, dok ležim pokraj usnulog Iveka, promatram zvijezde i čvrsto odlučujem da čovjek nije njegova prošlost i da je jedino što ga može promijeniti on sam. I silan umor zamjenjujem većom odlučnošću kojom počinjem pisati bajku i mit i SF roman o sebi.

Slijedeće jutro nije bilo "i još jedno jutro", iako su starac i smetlište i Joeov kafić na starim pozicijama dočekali turiste.

Natrpala sam sve svoje stvari u torbu i krenula na put. Nisam imala novaca, ali sam pročitala puno knjiga pa sam znala da je za put u nepoznato najmanje potreban novac.

Prvo sam se pozdravila s Ivekom. Bilo je malo tužno, ali smo oboje znali da nismo iz istog romana. Ja sam znala da će on uvijek biti ovdje. On je znao da ja znam da će on uvijek biti ovdje. Dovoljno za rastanak.

Onda sam svratila do smetlišta i poklonila starcu četvrt kruha i litru mlijeka i bocu crnog vina. Ovih dana vrijeme je čudna stvar. Možda jednom sretnem i kapetana.

Zabacila sam torbu preko ramena. Pod rukom sam nosila sliku svog odredišta. Krenula sam preko kozmodroma.

ZMAJSKA KRV

© *Blood of the Dragon* by George R. R. Martin, 1996.

I

Brat joj je pružio haljinu da je pogleda. "Kako je krasna. Daj je pipni. No, daj. Pomiluj tkaninu." Dany ju je dotakla. Tkanina je bila tako glatka da se činilo da joj teče kroz prste kao voda. Ne sjeća se da je ikad nosila nešto tako mekano. To ju je uplašilo. Pa je povukla ruku.

"I to je zbilja moje?"

"Dar od magistra Illyrija", odgovorio je Viserys i nasmiješio se. Brat joj je večeras bio dobro raspoložen. "Boja će istaknuti ono ljubičasto u tvojim očima. A možeš dobiti i zlato, kao i dragulje koje poželiš. Illyrio je obećao. Večeras moraš izgledati kao kraljevna."

Kraljevna, pomislila je Dany. Već je i zaboravila kako to izgleda. A možda to zapravo nikad i nije znala.

"Zašto nam toliko daje?" upitala je. "Što on to on od nas hoće?" Već su skoro čitav mjesec živjeli u magistrovoj kući, jeli za njegovim stolom, maženi od njegove posluge. Dany je imala dvanaest godina, i bila je već dovoljno stara da shvati da takvi darovi rijetko kad nemaju i svoju cijenu, tu, u slobodnom gradu Pentosu.

"Illyrio nije glup", odgovorio je Viserys. On je imao dvadeset godina. Bilo je to nezgrapan mladić nervoznih ruku i grozničava pogleda u svojim blijedoljubičastim očima. "Magister zna da kad stupim na prijestolje neću zaboraviti prijatelje."

Dany nije rekla ništa. Magister Illyrio je trgovao mirosijama, draguljima, zmajskim kostima i drugim manje ukusnim stvarima. Pričalo se da ima prijatelje u svih Devet slobodnih gradova, a i šire, u Vaes Dothraku i basnoslovnim krajevinama iza Nefritskoga mora. A pričalo se i da nikad nije imao prijatelja kojeg ne bi laka srca prodao, samo ako bi mu ponudili pravu cijenu. Dany je slušala što se priča na ulici, pa je čula i to, ali je ipak bila dovoljno pametna da se ne protivi bratu dok plete svoju paučinu snova. Kad bi se naljutio, njegov je bijes bio strašan. Viserys je to zvao *probuditi zmaja.*

Brat je objesio haljinu kraj vrata.

"Illyrio će poslati robinje da te okupaju. Pazi da sa sebe spereš smrad konjušnice. Khal Drogo ima ima tisuću konja, ali večeras bi zajašio nešto drugo." Promotrio ju je kritičkim okom. "Što si se sva

ovjesila. Daj se uspravi." Rukama joj je ispravio ramena. "Neka vide da si već stekla ženske oblike." Lagano ju je očešao prstima po tek propupalim dojkama i stisnuo joj bradavicu. "Nemoj me večeras iznevjeriti. Ako to učiniš, mogla bi si jako zakomplicirati život. Sigurno ne želiš probuditi zmaja?" Zavrnuo joj je kožu prstima, i to je štipanje bilo okrutno žestoko pod grubom tkaninom njezina haljetka. "Ili možda *želiš?"*

"Ne", odgovorila je Dany smjerno.

Brat se nasmiješio.

"Odlično." Dotakao joj je kosu, skoro s ljubavlju. "Kad budu pisali povijest moga kraljevanja, slatka sestrice, reći će da je ono počelo večeras."

Kad je brat otišao, Dany je prišla prozoru i čeznutljivo se zagledala preko zaljevskih voda. Četvrtasti cigleni tornjevi Pentosa bili su crni obrisi ocrtani na pozadini zalazećeg Sunca. Čula je crvene svećenike kako pjevaju paleći noćne vatre, kao i viku odrpane djece što su se igrala iza zidova okućnice. Na trenutak je poželjela da je vani s njima, bosa i bez daha i odjenuta u prnje, bez prošlosti i bez budućnosti i bez gozbe u kući Khal Droga na kojoj je morala biti.

A negdje iza smiraja, preko uskoga mora, ležala je zemlja zelenih brežuljaka i cvjetnih nizina i silnih, brzih rijeka, zemlja u kojoj su se tornjevi od tamnog kamena dizali usred veličanstvenih modričastosivih brda, a naoružani vitezovi jahali u boj pod zastavama svojih gospodara. Dothraki su tu zemlju zvali *Rhaesh Andahli,* zemljom Andala. U Slobodnim su pak gradovima govorili o Zapadnima i Kraljevstvima Smiraja. Njezin je brat za to imao jednostavnije ime. "Naša zemlja", eto kako ju je zvao. Te su riječi za nj bile kao molitva. Ako ih bude samo dovoljno ponavljao, bogovi će ga zacijelo čuti. "Naša po pravu krvi, oduzeta nam izdajom, ali ipak naša, zauvijek naša. Nitko ne može okrasti zmaja, o, ne. Jer zmaj ne zaboravlja."

Zmaj možda i ne zaboravlja, ali je Dany zaboravljala. Ona nikad nije vidjela tu zemlju koja je, po bratovim riječima, njihova, to kraljevstvo iza uskoga mora. Mjesta o kojima je pričao, Zamkova stijena i Eyrie, Visoka Straža i dolina Arryn, Dome i Otok lica, za nju su bila samo riječi. Kad su pobjegli iz Kraljeva Dolaska, bježeći pred nastupajućom vojskom Uzurpatora, Viserys je već bio osmogodišnji dječak, ali se Daenerys tek pokrenula u majčinoj utrobi.

Ipak bi Dany ponekad zamišljala kako je to nekoć bilo, jer joj je brat tako često pričao priče. O ponoćnom bijegu u Zmajski Kamen, dok se na crnim jedrima broda presijavala mjesečina. O njezinu bratu Rhaegaru koji se pobio s Uzurpatorom u krvavnim vodama Tridenta i

umro za ljubljenu ženu. O tome kako su oni koje je Viserys zvao Uzurpatorovim psima, gospodari Lannister i Stark poharali Kraljev Dolazak. O tome kako je kraljevna Elia od Dome preklinjala za milost kad su joj s prsa otrgnuli Rhaegarova nasljednika i ubili joj ga pred očima. O uglačanim lubanjama posljednjih zmajeva što su slijepim očima zurile sa zidova prijestolne dvorane dok je Kraljobojac njihovu ocu zlatnim mačem rezao vrat.

Ona se rodila u Zmajskom Kamenu devet mjeseci poslije njihova bijega, dok je pobješnjela ljetna oluja prijetila da će raskinuti čvrstinu njihova otoka. Priča se da je oluja bila užasna. Targarijska je flota bila razbijena na sidrištu, golemi su kameni blokovi bili istrgnuti iz prsobrana i bačeni u podivljale vode uskoga mora. Njezina je mati umrla pri njezinu porodu, i to joj njen brat Viserys nikad nije mogao oprostiti.

Nije se sjećala ni Zmajskog kamena. Potom su bježali ponovo, čas prije nego što se Uzurpatorov brat otisnuo s novoizgrađenom flotom. U tom je trenutku od Sedam Kraljevina, koje su nekad bile njihove, ostao samo Zmajski Kamen, drevno sjedište njihove kuće. I nije ostao dugo. Vojnici su ih se već bili spremali prodati Uzurpatoru, ali se jedne noći Ser Willem Darry s četiri vjerna pobočnika probio u dječje odaje i ukrao ih oboje, skupa s dojiljom, pa pod okriljem mraka digao jedro i otisnuo se prema sigurnosti braavosijanske obale.

Ser Willema se sjećala maglovito, tog velikog sijedog medvjeda od čovjeka, napol slijepog, koji je iz bolesničke postelje urlao i grmio zapovijedi. Posluga je pred njim živjela u strahu, ali je pred Dany uvijek bio fin. Gdjekad ju je zvao "princezicom", a gdjekad opet "mojom gospom", a ruke su mu bile meke kao stara stavljena koža. On, međutim, nikad nije ustajao iz postelje, a miris se bolesti širio od njega i danju i noću, kao vruć, vlažan, bolesno slatkati vonj. Bilo je to u doba kad su živjeli u Tyroshu, u velikoj kući s crvenim vratima. Dany je tu živjela u vlastitoj sobi, s limunom pod prozorom. Kad je Ser Willem umro, posluga im je ukrala i još ono malo preostalog novca, a uskoro su ih i izbacili iz velike kuće. Kad su se crvena vrata za njima zauvijek zatvorila, Dany je briznula u plač.

Od tada pa nadalje, samo su lutali, od Tyrosha do Myra, od Myra do Braavosa, i zatim sve do Quohora i Volantisa i Lysa, ne zadržavajući se nikad dugo na jednome mjestu. Njen brat to ne bi dopustio. Uzurpatorovi su im najmljeni noževi stalno bili za petama, uporno je tvrdio on, no Dany nikad nije vidjela ni jednoga.

U prvo je vrijeme magistrima i arhonima i trgovačkim prinčevima bilo drago primiti u svoj dom i za svoj stol, ali kako su godine prolazile a Uzurpator i dalje sjedio na Željeznom tronu, vrata su se

počela zatvarati a njihov život postajati sve bjedniji. Prije mnogo godina bili su prisiljeni prodati i onih nekoliko zadnjih preostalih dragocjenosti, a sad je otišao čak i novčić što su ga izvadili iz majčine krune. U mračnim prolazima i po vinskim rupama Pentosa, njezina su brata zvali "prosjačkim kraljem". Dany nije nikad poželjela čuti i kako nju zovu.

"Sve ćemo to jednog dana vratiti, slatka sestrice", obećavao bi joj on tada. Gdjekad bi mu se, kad bi razgovarali o tome, tresle ruke. "I dragulje i svilu, i Zmajski Kamen i Kraljev Dolazak i Željezni tron i Sedam Kraljevina, sve što su nam uzeli, sve će nam se to vratiti." Viserys je živio samo za taj dan. A Daenerys je željela samo da joj se vrati velika kuća s crvenim vratima, s limunom pod prozorom, djetinjstvo koje nikad nije imala.

A onda se na vratima začulo tiho kucanje.

"Naprijed", rekla je Dany i okrenula se od prozora. Ušle su Illyrijeve sluškinje, naklonile se i prihvatile posla. Bile su to robinje, dar jednog od magisterovih mnogobrojnih prijatelja Dothrakija. U slobodnom gradu Pentosu nije bilo ropstva. Pa ipak je bilo robinja. Starica, sitna i siva kao miš, svo vrijeme nije progovorila ni riječi, ali je to zato djevojka obilno nadoknadila. Ona je bila Illyrijeva milosnica, svjetlokosa, modrooka djevojčura od šesnaest godina koja je u poslu klepetala bez prestanka.

Napunile su joj kadu vrućom vodom što su je donijele iz kuhinje i zamirisale je mirisnim uljima. Djevojka je Dany preko glave navukla grubi pamučni haljetak i pomogla joj da uđe u kadu. Vruća ju je voda oprljila, ali Daenerys se nije ni trznula niti je kriknula. Jer je voljela vrućinu. Od nje se osjećala čistom. Osim toga, njezin joj je brat uvijek govorio da Targarijcima nije nikada prevruće.

"Naša je kuća zmajska", govorio bi.on. "Nama je vatra u krvi."

Starica joj je oprala dugu, srebrnoblijedu kosu i nježno joj raščešljala čvorove, sve u muku. Djevojka joj je strugala leđa i stopala i pričala joj kako se sretna.

"Drogo je tako bogat da kod njega čak i robovi nose zlatne ovratnike. U njegovu *khalasaru* jaši tisuću ljudi, a njegov dvorac u Vaes Dothraku ima dvije stotine soba i vrata od masivnog srebra." I onda je bilo još mnogo toga, još mnogo, mnogo toga, o tome koliko je *khal* lijep, i visok i žestok, neustrašiv u boju, najbolji jahač što je ikad uzjahao konja, demonski strijelac. Daenerys na sve to nije rekla ništa. Ona je uvijek pretpostavljala da će se, kad odraste, udati za Viserysa. Kod Targarijaca su se braća već stoljećima ženila sestrama, sve otkako je Aeron Osvajač za mladenku uzeo svoju sestru Rhaenys. Njihov rod

mora ostati čist, rekao joj je Viserys već tisuću puta; njihova je krv kraljevska, zlatna krv starog Valyria, krv zmajska. Zmajevi se ne pare s marvom, a Targarijci ne miješaju krv s krvlju nižih ljudi. Pa ipak ju je Viserys nakanio prodati strancu, k tome još i barbaru.

Kad su je očistile, robinje su joj pomogle da izađe iz vode i otrle je ručnicima. Djevojka joj je trljala kosu dok joj nije zasjala kao rastaljeno srebro, a starica ju je pomazala parfemom od mirodijskoga cvijeta s Dothrakijskih ravnica, lagano ga utrljala u zapešća, iza ušiju, na vrške dojki, i onda na kraju, i samo jednom, u usne, dolje između nogu. Potom su je odjenuli u svileno rublje što ga je magister Illyrio bio poslao, a na kraju i u haljinu od tamne svile u boji šljive koja je isticala ljubičastu boju njezinih očiju. Djevojaka joj je na noge natakla nove pozlaćene sandale, a starica joj u kosu stavila dijadem, i na zglavke narukvice optočene rubinima, te na kraju svega i ovratnik, teški zlatni oplet istkan dothrakijskim pismenima.

"Sad si sva kao kraljevna", rekla je djevojka bez daha kad su bile gotove. Dany se pogledala u posrebreno zrcalo koje joj je magister Illyrio tako uviđavno pribavio. *Kraljevna,* pomislila je, ali se prisjetila što joj je djevojka bila rekla, da je Khal Drogo tako bogat da kod njega čak i robovi nose zlatne ovratnike. Osjetila je naglo nadošlu studen, a na golim joj se rukama stvorila guščja koža.

Brat ju je čekao u hladom predvorja. Sjedio je na rubu bazena i provlačio ruku kroz vodu. Kad se pojavila, smjesta je ustao i kritički je promotrio.

"Stani tu", rekao joj je. "Okreni se. Da. Dobro. Izgledaš..."

"Kraljevski", rekao je magister Illyrio i ušao kroz nadsvođeni ulaz. Gibao se začuđujuće elegantno za tako masivna čovjeka. Ispod labave odjeće od plamene svile, u hodu su mu poskakivali valjušci sala. Na svim su mu prstima blistali dragulji, a sluga mu je račvastu žutu bradu uljio sve dok nije zasjala kao pravo zlato. "Neka vas, kraljevno Daenerys, Gospodar Svjetlosti zaspe blagoslovima u ovaj najsretniji dan", rekao je magister i uhvatio je za ruku. Potom je pognuo glavu i kroz zlato brade pokazao tanki bljesak krivih žutih zubi. "Ona je prikaza iz snova, Vaša Milosti, prikaza iz snova", rekao je njezinu bratu. "Drogo će biti očaran."

"Previše je mršava", rekao je Viserys. Njegova kosa, srebrnastoplava kao i njezina, bila je čvrsto zategnuta i skupljena na tjemenu kopčom od zmajske kosti. A tvrde, nezgrapne crte njegova lica još je više isticao oštar, strog izraz očiju. Položio je ruku na balčak mača koji mu je Illyrio bio posudio, pa rekao: "Jesi li siguran da Khal Drogo voli tako mlade žene?"

"Ona je već pustila krv. I dovoljno je stara za *khala*", rekao mu je Illyrio, i to ne prvi put. "Samo je pogledajte. Ta srebrnozlatna kosa, te purpurne oči... vidi se krv starog Valyrija, nedvojbeno, nedvojbeno... i visokoga roda, kći staroga kralja, sestra novog, naprosto je nemoguće da ne opčini Droga." Kad joj je pustio ruku, Daenerys je otkrila da se sva trese.

"Pretpostavljam", odgovorio je njezin brat s dvojbom u glasu. "Divljaci imaju nastran ukus. Dječaci, konji, ovce..."

"To mu je bolje ne spominjati", rekao je Illyrio.

U blijedoljubičastim očima njezina brata bljesnuo je bijes.

"Držiš me za budalu?"

Magister se lagano poklonio.

"Držim vas za kralja. Kraljevima gdjekad nedostaje opreznost običnih ljudi. Ispričavam se ako sam vas i nehotice uvrijedio." Okrenuo se i pljesnuo rukama svojim nosačima.

Kad su krenuli od kuće u Illyrijevoj kićeno izrezbarenoj nosiljci na ulicama je Pentosa već bilo mračno kao u rogu. Ispred njih je išao čovjek sa zubljom da im osvijetli put, a tucet je jakih muškaraca podiglo motke na ramena. A iza zavjesa je bilo toplo i tijesno. Dany je njušila smrad Illyrijeve blijede puti čak i kroz njegove teške parfeme.

Njezin brat, prostrt na jastucima kraj nje, nije to ni opažao. Njegove su misli bile daleko preko uskoga mora.

"Neće nam trebati čitav njegov *khalasar*", rekao je Viserys. Prsti su mu se igrali oštricom posuđenoga mača, ali je Dany znala da se on nikad nije ozbiljno poslužio tim oružjem. "Deset tisuća, to bi bilo dovoljno, s deset bih tisuća uzvrištalih Dothrakija mogao pomesti Sedam Kraljevina. Kraljevina će se podići za svog zakonitog kralja. Tyrell, Crnovin, Darry, Sivobijes, svi oni Uzurpatora vole još manje od mene. Dornijci izgaraju od želje da osvete Eliju i njezinu djecu. A i puk će biti s nama. On vapi za svojim kraljem." Tjeskobno je pogledao Illyrija: "To je istina?"

"Oni su vaš narod, i zato vas silno ljube", odgovorio je magister Illyrio prijazno. "Po uporištima diljem kraljevine, ljudi potajno dižu čaše vama u zdravlje, dok žene vezu zmajske barjake i skrivaju ih za dan vašeg povratka preko vode." Potom je žestoko slegnuo ramenima. "Ili mi bar tako vele moje uhode."

Dany nije imala uhoda, pa tako nije ni mogla znati što tko radi ili misli preko uskoga mora, ali ipak nije vjerovala Illyrijevim slatkim riječima, kao što mu nije vjerovala ni u čemu drugom. Njen brat je, međutim, gorljivo kimao glavom.

"Ubit ću Uzurpatora vlastitim rukama," obećao je on koji nikad nije ubio nikoga, "onako kao što je on ubio mojega brata Rhaegara. A i Lannistera, Kraljobojca, za ono što mi je učinio ocu."

"To bi zaista bilo sasvim primjereno", odgovorio je magister Illyrio. Dany je opazila kako mu je oko punih usana zaigrala najsitnija slutnja smiješka, ali je njezin brat nije opazio. Kimnuo je glavom, odgurnuo zavjesu i zagledao se u noć, i Dany je shvatila da se on ponovno bori u boju kod Tridenta.

Palača Khal Droga sa sedam tornjeva, ležala je uz vode zaljeva, a visoki su joj zidovi od opeke bili obrasli blijedim bršljanom. Nju su *khalu,* kako mi je rekao Illyrio, darovali magistri Pentosa. Slobodni su gradovi oduvijek bili velikodušni prema konjaničkim vođama.

"Nije to zbog straha prema tim barbarima", objašnjavao bi im Illyrio uz smiješak. "Gospodar Svjetlosti mogao bi držati naše gradske zidine i protiv milijun Dothrakija, ili su bar tako obećali crveni svećenici... ali zašto se izvrgavati pogibelji, kad je prijateljstvo tako jeftino?"

Nosiljka je stala na vratima dvorca, a Drogov je kućni stražar grubo odmaknuo zavjese. Imao je bakrenastu kožu i crne, duguljaste dothrakijske oči, ali mu je lice bilo ćosavo, a na glavi mu je bila brončana kapa Neokaljanih. Hladno ih je prešao pogledom. Magister Illyrio mu je nešto progunđao na dothrakijskom, a stražar mu je odgovorio istim glasom, pa mahnuo da prođu.

Dany je opazila da joj se bratu ruka čvrsto stegnula oko balčaka posuđenoga mača. On se bio uplašio skoro koliko i ona.

"Bezobrazni eunuh", promrmljao je Viserys kad je nosiljka uz trzaj krenula prema palači.

Riječi magister Illyrija bile su čisti med.

"Danas će se na gozbi naći mnogi važni ljudi. Takvi ljudi imaju neprijatelje. *Khal* mora zaštititi svoje goste, među njima i vas, Vaša Milosti. Nema dvojbe da bi Uzurpator skupo platio vašu glavu."

"O, da", odgovorio je Viserys mrgodno. "To je već i pokušao, Illyrio, vjeruj mi na riječ. Njegovi najamljeni noževi prate nas posvuda. Ja sam posljednji zmaj, i on neće moći mirno spavati sve dok sam ja na životu."

Nosiljka se usporila i stala. Rob je zabacio zavjese i ponudio Daenerys ruku da joj pomogne izaći. Njegov je ovratnik, zamijetila je ona, bio od obične bronce. Za njom je izišao i njezin brat, ruke čvrsto stegnule oko balčaka. Da se magister Illyrio opet postavi na noge, bila je potrebna pomoć dva snažna muškarca.

A u palači je zrak bio otežao od mirisa mirodija, zapaljene borovine i slatkog limuna i cimeta. Proveli su ih preko predvorja, u kojem su vitraji prikazivali Kob Valyrija. Pod lukom od isprepletenog kamenog lišća, eunuh je pjevno najavio njihov dolazak.

"Viserys iz kuće Targari, treći tog imena", uzviknuo je visokim, umilnim glasom, "kralj Andala i Rhoynara i Prvih ljudi, gospodar Sedam Kraljevina i zaštitnik kraljevstva. Njegova sestra Daenerys Olujnorodna, kraljevna od Zmajskog Kamena. Njegov časni domaćin Illyrio Mopatis, magister Slobodnoga grada Pentosa."

Prošli su kraj eunuha i ušli u klaustar obrašten blijedim bršljanom. Mjesečina je bojila lišće u nijanse kosti i srebra, dok su se među njima kretali gosti. Većinom su to bili Dothrakiji, konjanički vojskovođe, krupni muškarci crvenosmeđe kože, s ovješenim brcima utaknutim u brončane prstenove, i nauljene crne kose, ispletene u pletenice s kojih su visjeli zvončići. Pa ipak su se među njima kretali i junačine i prodani mačevi iz Pentosa i Porta i Ibbena, kao i gospodari s Ljetnih otoka, s kožom crnom kao ebanovina. Daenerys se zagledala u njih sva u čudu... i shvatila, najednom obuzeta strahom, da je tu jedina žena u društvu.

Illyrio im se obratio šaptom.

"Ona trojica tamo su Drogovi krvni jahači", rekao je. "Onaj kraj stupa je Khal Drogo Moro, sa sinom Rhogorom. Čovjek sa zelenom bradom je brat arhona od Tyrosha, a onaj iza njih je Ser Jorah Mormont."

Zadnje je ime Daenerys zapelo za uho.

"Vitez?"

"Barem toliko." Illyrio se nasmiješio kroz bradu. "Sam ga je Visoki Septon pomazao sa sedam ulja."

"I što on tu radi?" propentala je ona.

"Uzurpator želi njegovu glavu", rekao im je Illyrio. "Zbog nekakve tričave uvrede. Neke je lovokradice prodao tiroškom trgovcu robovima, umjesto da ih dade Noćobdiji. Besmislen zakon. Čovjek bi mogao biti slobodan po volji raspolagati svojim nekretninama."

"Želio bih još prije svanuća razgovarati sa Ser Jorahom", rekao je njezin brat. Dany se radoznalo zagledala u viteza. Bio je to postariji mušarac, stariji od četrdeset i već proćelav, ali još uvijek krepak i čio. Umjesto svile i pamuka, nosio je vunu i kožu. Dolama mu je bila tamnozelena, i na njoj je bio stilizirani lik medvjeda uspravljenog na stražnje noge.

Još je gledala u tog čudnog čovjeka iz domovine koju nikad nije

upoznala, kad joj je magister Illyrio stavio vlažnu ruku na golo rame.

"Ovamo, slatka kraljevno," prošaptao je, "dolazi sam *khal*."

Dany je poželjela pobjeći i sakriti se, ali je brat gledao ravno u nju, a znala je, ako ga ozlovolji, da će probuditi zmaja. Ispunjena tjeskobom, okrenula se i pogledala čovjeka za kojeg se Viserys nadao da će joj još prije svanuća ponuditi brak.

Ona se mlada robinjica i nije previše prevarila, pomislila je Dany. Khal Drogo je bio za glavu viši od najvišeg čovjeka u prostoriji, no ipak nekako lak na nogama, graciozan kao pantera u Illyrijevoj menažeriji. Bio je mlađi no što je mislila; svakako ne stariji od trideset. Koža mu je imala boju uglačanoga bakra, dok su mu brkovi bili gusti i žestoki i vezani srebrnim prstenjem.

"Sad moram ići i izvršiti poklonstvo", rekao je magister Illyrio. "Čekajte me tu. Ja ću vam ga dovesti."

Brat ju je uhvatio za mišicu, dok se Illyrio zagegao prema *khalu,* i stisnuo je tako čvrsto da ju je zaboljelo.

"Jesi li mu vidjela pletenicu, slatka sestro?"

Drogova je pletenica bila crna kao ponoć i otežala od mirisnoga ulja, i s nje je visio tucet srebrnih zvončića koja su u hodu sitno zveckali. Sezala mu je dobrano ispod pojasa, čak i ispod zadnjice, i kraj joj se češao straga po bedrima.

"Jesi li vidjela kako je duga?" upitao je Viserys. "Kad Dothraki dožive poraz u boju, onda od sramote odrežu pletenicu, da čitav svijet vidi njihovu sramotu. Khal Drogo nikad nije izgubio boj. On je novi Aegon Zmajovođa, a ti ćeš biti njegova kraljica."

Dany je pogledala Khal Droga. Lice mu je bilo tvrdo i okrutno, a oči hladne i mračne kao oniks. Brat ju je ponekad znao povrijediti, kad bi u njemu probudila zmaja, ali je nije plašio onako kako ju je plašio ovaj.

"Ne želim biti njegova kraljica", čula je vlastiti sitni, tanjušni glas. "Molim te, *molim te,* ja to ne želim, i hoću kući."

"Kući?" Glas mu je ostao tih, ali se u njegovu tonu osjetio bijes. "Kako da se vratimo kući, slatka sestrice? Kad su nam je oduzeli!" Odvukao ju je u sjene, ljudima s očiju, i zakopao joj prste u kožu. *"Kako da se vratimo kući?"* ponovio je, misleći pritom na Kraljev Dolazak, i Zmajski Kamen, i svo kraljevstvo što su ga izgubili.

Dany je pritom mislila samo na njihove odaje kod Illyrija, nikako ne na pravi dom, nego na jedino što su imali, ali njezin to brat nije htio ni čuti. Oni više nisu imali dom. Njihov dom nije bio čak ni ona

velika kuća s crvenim vratima. Prsti su mu se žestoko zakopali u njezinu ruku, odlučno tražeći odgovor.

"Ne znam..." rekla je ona napokon, i glas joj se slomio. A oči su joj se napunile suzama.

"Ja znam", odgovorio je on oštro. "A kući se vraćamo s vojskom, slatka sestrice. S vojskom Khala Droga, eto kako ćemo se vratiti kući. I ako se zbog toga budeš morala za nj udati i s njim dijeliti postelju, to ćeš i učiniti." Pa joj se nasmiješio. "Dao bih te čitavom njegovom *khalasu* da te jebe, slatka sestrice, svih četrdeset tisuća ljudi, i njihovim konjima, ako bih samo tako mogao doći do svoje vojske. Budi sretna što će to biti samo Drogo. Možda ga vremenom i zavoliš. A sad obriši suze. Illyrio nam ga dovodi, i on ne smije vidjeti da si plakala."

Dany se okrenula i opazila da je to istina. Magister Illyrio, sav u smiješcima i naklonima, pratio je Khal Drogu koji je išao prema njima. Ona je nadlanicom otrla neskotrljale suze.

"Smiješi se", prošaptao je Viserys nervozno, a ruka mu je pala na balčak. "I daj se uspravi. Pokaži mu da imaš prsa. A bogovi znaju da ih nemaš previše."

Daenerys se nasmiješila i uspravila.

II

"Dothrakijsko more", rekao je Ser Jorah Mormont Dany, kad su na vrhu brežuljka zategli uzde i zaustavili konje.

A ispod njih, ravnica se protezala golema i prazna, golemo ravno prostranstvo što je sezalo do dalekog obzora i preko njega. To je zaista more, pomislila je Dany. Odatle pa nadalje nema ni brda, ni planina, ni drveća ni gradova ni cesta. Samo beskrajna trava, visoke vlati što se, kad zapuše vjetar, mreškaju kao valovi.

"Tako je zelena", rekla je.

"Sada i ovdje", suglasio se Ser Jorah. "Trebali biste je vidjeti kad procvate, same tamnocrvene cvjetove od obzora do obzora, kao more krvi. A ako dođete u sušnoj sezoni, vidjet ćete da je svijet dobio boju stare bronce. A to je samo *hranna,* dijete drago. Jer tu je na stotine vrsta trava, trava žutih kao limun i tamnih kao indigo, plavih trava i narančastih trava i trava u svim duginim bojama. A dolje u Zemlji Sjena iza Asshaija, vele da je tamo ocean sablasne trave, više od jahača i stabljika blijedih kao mliječno staklo. Ona ubija svu drugu

travu i sjaji se u mraku dušama prokletih. Dothraki tvrde da će ta trava jednoga dana prekriti sav svijet, i da će to biti kraj sveg života."

Od te se misli Dany stresla.

"Radije ne bih o tome", rekla je. "Tu je tako lijepo, i ne želim misliti o tome kako će sve umrijeti."

"Kako vas volja, *khaleesi*", rekao je Ser Jorah s uvažavanjem. Taj je prognanik ponudio njezinu bratu svoj mač iste one večeri kad ju je ovaj prodao Khal Drogu; Viserys ga je zdušno prihvatio.

Začula je glasove i okrenula se. Ona i Mormont su se udaljili od ostatka družine, i sad u se i ostali uspinjali hrptom na kojem su stajali. Njezina osobna sluškinja Irri i mladi strijelci njezina *khasa* bili su okretni kao kentauri, ali se Viserys još borio s kratkih stremenima i ravnim sedlom. Njezin se brat tu osjećao bijedno. Bilo bi bolje da nije ni pošao. Magister Illyrio ga je nagovarao da ostane u Pentosu, i ponudio mu gostoprimstvo svoje palače, ali Viserys nije htio ni čuti. Odlučio je ostati s Dogom sve dok ne vrati dug, sve dok ne dobije obećanu krunu.

"A ako me pokuša prevariti, onda će na svoju žalost shvatiti što znači probuditi zmaja", zakleo se Viserys i položio ruku na posuđeni mač. Illyrio je na ovo samo žmirnuo i poželio mu sreću.

Dany je shvatila da joj se u tom času ne slušaju bratove jadikovke. Dan je bio isuviše savršen. Nebo je bilo tamnomodro, a visoko nad njima kružio je lovni sokol. Travno se more zibalo i uzdisalo pri svakom dašku vjetra, zrak joj je na licu bio topao, i Dany se osjećala smireno. Neće dopustiti Viserysu da sve to pokvari.

"Ostanite tu", rekla je Dany Ser Jorahu. "Recite im svima da stanu. Recite im da im ja to naređujem."

Vitez se nasmiješio. Ser Jorah nije bio lijep. Imao je šiju i pleća kao u bika, a grube su mu crne dlake prekrivale ruke i prsa tako gusto da mu za glavu nije ostalo ništa. Pa ipak je njegovo smiješenje Dany krijepilo dušu.

"Polako učite govoriti kao kraljica, Daenerys."

"Ne kao kraljica", odgovorila je Dany. "Kao *khaleesi*." Okrenula je konja i u galopu se sjurila niz hrbat.

Strmina je bila oštra i kamenita, ali je Dany jahala neustrašivo, a radost i opasnost toga bili su pjesma u njezinu srcu. Viserys joj je čitav život govorio da je kraljevna, no Daenerys Targarijska se nikad, sve dok nije pojahala svog srebrenka, nikad nije tako i osjetila.

U prvi joj to čas i nije bilo lako. *Khalasar* je srušio logor već jutro

nakon njezina vjenčanja, pa krenuo na istok prema Vaes Dothraku, a treći je dan Dany pomislila da joj je došao smrtni čas. Na zadnjici su joj se počele otvarati rane od sedla, krvave i strašne. Bedra su joj bila nažuljana do krvi, ruke pune žuljeva od uzdi, a mišići na nogama tako izmučeni bolom da je jedva mogla i sjediti. Kad bi se počela spuštati noć, mogla je sjašiti samo uz pomoć sluškinja.

Čak ni noći nisu donosile olakšanje. Khal Drogo nije ju opažao na putu, baš kao što je nije opažao ni na vjenčanju, i večeri je provodio sa svojim ratnicima i krvnim jahačima, u konjskim trkama, u promatranju ženskog plesa i muškog umiranja. Dany u tom dijelu njegova života nije bilo mjesta. Ostavljao bi je da večera sama, ili sa Ser Jorahom i bratom, a poslije da se plačem uljulja u san. Pa ipak svake noći, malo prije zore, Drogo bi došao u njen šator, probudio je u tami, da je izjaši nemilosrdno, onako kako je jahao i pastuha. Uvijek bi je uzeo otraga, na dothrakijski način, na čemu mu je Dany bila zahvalna; tako njen muž i gospodar nije vidio suze koje su joj vlažile lice, a mogla je i jastukom prigušiti krikove bola. Kad bi bio gotov, samo bi zatvorio oči i tiho zahrkao, a Dany bi ležala kraj njega, tijela izmlaćenog i bolnog, tako bolnog da joj san ne bi dolazio na oči.

Dan se nizao za danom, i noć za noći, sve dok Dany nije shvatila da više ne može izdržati ni trenutak. Jedne je noći zaključila da će se radije ubiti nego tako nastaviti...

Pa ipak, kad je te noći opet zaspala, opet je usnila onaj zmajski san. Ovaj put u njemu nije bilo Viserysa. Bili su samo ona i zmaj. Ljuske su mu bile crne kao noć, mokre i umrljane krvlju. *Njezinom* krvlju, jasno je osjetila. Oči su mu bili jezera rastaljenoga zlata, a kad je otvorio usta, plamen je suknuo uz grmljavinu i u vrućem mlazu. Čula ga je kako joj pjeva. Raširila je ruke i ušla u vatru, zagrlila je, pustila da je čitavu proguta, pustila da je očisti i zakali i izluži. Osjećala je kako joj se meso prlji i crni i ljušti, osjećala je kako joj krv kipi i pretvara se u paru, a ipak nije bilo bola. Osjećala se jakom i novom i divljom.

A sutradan, čudno, kao da više i nije toliko boljelo. Kao da su je bogovi čuli pa joj se smilovali. Čak su i njezine sluškinje opazile promjenu.

"Khaleesi", rekla je Jhiqui, "što nije u redu? Da niste bolesni?"

"Bila sam", odgovorila je ona stojeći nad zmajskim jajima koje joj je Illyrio dao za vjenčani dar. Dotakla je jedno, najveće od triju, pa lagano prešla rukom preko ljuske. *Crno i skrletno,* pomislila je, *kao onaj zmaj iz snova.* Kamen joj je pod prstima bio čudnovato topao... ili još sanja? Nervozno je povukla ruku.

Od tog sata pa nadalje, svaki je dan bio lakši od prethodnog. Noge su joj ojačale; plikovi su joj pukli, na rukama se razvili žuljevi; meka su joj bedra ojačala, i postala žilava i podatna kao stavljena koža.

Khal je zapovjedio njezinoj dvorkinji Irri da je nauči jahati na dothrakijski način, ali joj je pravi učitelji bio zapravo njen ždrijebao. Konj kao da joj je pogađao raspoloženje, kao da njima upravlja isti um. Sa svakim se novim danom Dany osjećala sve sigurnijom u sedlu. Dothraki su bili tvrd i nesentimentalan narod, i stoga nisu običavali svojim životinjama nadijevati imena, pa je Dany svog konja nazivala naprosto srebrenkom. Nikad nikoga nije toliko voljela.

Kad je jahanje prestalo biti tolika muka, Dany je počela opažati ljepotu krajolika oko sebe. Jahala je na čelu *khalasara* s Drogom i njegovim krvnim jahačima, pa je tako svaki novi kraj nalazila svježim i nenagrđenim. Iza njih je silna horda razdirala zemlju i blatila rijeke i dizala oblake zagušljive prašine, ali su polja pred njima bila uvijek bujna i zelena.

Prešli su preko valovitih brežuljaka Norvosa, kraj terasastih farmi i seoceta gdje su ih mještani tjeskobno promatrali s vrha bijelih ožbukanih zidova. Pregazili su tri široke mirne rijeke i četrvrtu koja je bila brza i uska i podmukla, utaborili se kraj visokog plavog slapa, okrznuli svaljene ruševine golemog mrtvog grada gdje, pričalo se, uz pocrnjele mramorne stupove ječe sablasti. Projurili su valyrijanskim cestama, starim tisuću godina, i ravnim kao dothrakijska strijela. Pola su mjeseca jahali kroz šumu Quohor, pod visokim zlatnim baldahinom njezina lišća, s deblima širokima kao gradska vrata. U toj je šumi bilo silnih losova, i pjegavih tigrova, i lemura srebrenog krzna i golemih purpurnih očiju, no svi su oni bježali pred *khalasarom* i Dany ih nije ni vidjela.

Ali tada su njezine muke već bile izblijedjela uspomena. I dalje je trpjela bolove nakon čitavog dana jahanja, no sad je u tom bolu bila i nekakva slatkoća, i svakog bi se jutra radosno uspinjala u sedlo, žudeći doznati kakva je još čuda čekaju u zemlji što leži pred njima. Počela je nalaziti zadovoljstvo i noću, i ako je i dalje kričala kad bi je Drogo uzimao, to više nije uvijek bilo od bola.

Na dnu hrpta, oko nje se dizala trava, visoka i podatna. Dany je usporila konja do kasa pa izjahala u ravnicu, i izgubila se u zelenilu, blaženo sama. U *khalasaru* nije nikad bila sama. Khal Drogo bi joj dolazio tek kad bi se Sunce spustilo, ali su je njezine sluškinje hranile i kupale i spavale pred vratima njezina šatora, Drogovi krvni jahači i ljudi njezina *khasa* nisu nikad bili daleko, a njezin je brat uvijek bio njezina neželjena sjena, i danju i noću. Dany ga je čula s vrha hrpta, kako glasom, vrištavim od bijesa, viče na Ser Joraha. A ona je

nastavila jahati, i zaronila još dublje u Dothrakijsko.

Zelenilo ju je progutalo. Zrak je bio bogat mirisima zemlje i trave, pomiješanih s vonjem konjskoga mesa i Danyna znoja i ulja u kosi. Dothrakijskog mirisa. Činilo se da tu i pripada. Dany je sve to udisala u sebe i smijala se. Najednom je osjetila potrebu da opipa zemlju pod sobom, da zabije prste u to masno crno tlo. U zamahu se bacila iz sedla, i pustila srebrenka da pase dok je sama skidala čizme.

Viserys se našao nad njom naglo kao ljetna oluja, a konj se pod njim propeo jer mu je prejako zategao uzde.

"Kako se *usuđuješ*!" zavrištao je na nju. "Ti da zapovijedaš *meni*? *Meni?*" Skočio je s konja i posrnuo. Kad je ponovno stekao vlast nad nogama, lice mu je bilo crveno od krvi. Dohvatio ju je i zatresao. "Već si zaboravila tko si? Daj se pogledaj. *Daj se pogledaj*!"

Dany nije trebala pogledati. Bila je bosa, nauljene kose, odjevena u dothrakijske kožnate hlače za jahanje i šarenu dolamicu što ga je dobila kao svadbeni dar. Izgledala je kao da svemu tome potpuno pripada. Viserys je bio sav umazan i zamrljan u gradskoj svili i žicanoj košulji.

I dalje je vrištao.

"Nitko ne može zapovijedati zmaju. Jesi li me shvatila? Ja sam gospodar Sedam Kraljevina, i ne primam naredbe od nekakve konjušarske drolje, jesi li me čula?" Ruke su mu pošle pod njezinu dolamicu, i prsti joj se bolno zakopali u prsa. *"Jesi li me čula?"*

Dany ga je grubo odgurnula od sebe.

Viserys se zapiljio u nju, dok mu se u blijedoljubičastim očima čitala nevjerica. Nikad mu se još nije usprotivila. Nikad mu još nije uzvratila. Bijes mu je iskrivio lice. I sad je će kazniti, i to žestoko, i ona je to znala.

Pras.

Bič je puknuo kao grom. Petlja se omotala Viserysu oko vrata i trznula ga natrag. On se rasprostro po travi, ošamućen i zagušen. Dok se pokušavao osloboditi, dothrakijski su jahači podrugljivo tulili. Onaj s bičem, mladi Jhogo, hrapavim je glasom izgovorio pitanje. Dany nije razumjela što veli, ali je zato u blizini bila Irri, i Ser Jorah i ostatak njezina *khasa.*

"Jhogo pita da li ga ga ubije, *khaleesi*", rekla je Irri.

"Ne", odgovorila je Dany. "Ne."

Jhogo je shvatio. Jedan je to drugi prokomentirao kratko i glasno, i Dothrakijac se nasmijao. A Irri joj je rekla:

"Quaro misli da biste mu trebali odrezati uho da ga naučite poštovanju."

Njezin je brat bio na koljenima i prstima kopao kroz kožnate petlje, i nesuvislo kričao, boreći se da dođe do daha. Bič mu je čvrsto stezao dušnik.

"Reci mu da mu ne želim nikakvo zlo", kazala je Dany.

Irri je ponovila njezine riječi Dothrakiju. Jhogo je snažno povukao bič, pa zavrtio Viserysa kao marionetu. On se ponovno prostro, oslobođen kožnatog zagrljaja, a pod bradom, gdje ga je bič duboko zasjekao, bila je tanka krvava crta.

"Upozorio sam ga, gospo, što će mu se dogoditi", rekao je Ser Jorah Mormont. "Rekao sam mu da ostane na hrptu, kako ste mu zapovjedili."

"Znam da jeste", odgovorila je Dany gledajući Viserysa. Ležao je na zemlji i bučno sisao zrak, crven u licu i rasplakan. Izazivao je sažaljenje. Oduvijek ga je izazivao. Kako da to još nikad nije opazila? Ali je u njoj, na mjestu gdje je prije bio strah, sad bila samo praznina.

"Uzmite mu konja", zapovjedila je Ser Jorahu. Viserys je samo zinuo. Nije vjerovao vlastitim ušima; baš kao što ni Dany nije mogla sasvim povjerovati da je to izgovorila. Pa ipak su te riječi bile izrečene. "Neka moj brat hoda za nama sve do *khalsara*." Među Dothrakima čovjek koji ne jaše i nije bio čovjek, bio je najniži od najnižih, bez časti i ponosa. "Neka svi vide kakav je."

"Ne!" kriknuo je Viserys. Okrenuo se Ser Jorahu, preklinjući ga zajedničkim jezikom čije riječi konjanici nisu razumjeli. "Udari je, Mormonte. Daj joj po rebrima. To ti zapovijeda tvoj kralj. Pobij te pse Dothrakije i nauči je pameti."

Izgnani je vitez pogledao Dany pa njezina brata; ona je bila bosa, s blatom među nožnim prstima i uljem u kosi, a on sav u svili i čeliku. Dany mu je odluku ugledala na licu.

"Neka se prošeće, *khaleesi*", rekao je. Uzeo je uzde bratova konja, a Dany je uzjahala svog srebrenka.

Viserys je samo zinuo i sjeo u blato. Nije rekao ni riječi, ali se nije mogao ni pomaknuti, a kad su odjahali, oči su mu bile pune otrova. Uskoro se izgubio u visokoj travi. Kad ga više nisu vidjeli, Dany se pobojala.

"Hoće li se znati vratiti?" upitala je Ser Joraha dok su jahali.

"Čak i čovjek slijep kao vaš brat znao bi slijediti naš trag", odgovorio je.

"On je gord. Možda se bude stidio vratiti."

Jorah se nasmijao.

"A kamo bi drugo? Ako on ne nađe *khalasar, khalasar* će sigurno naći njega. Teško se, dijete drago, utopiti u Dothrakijskome moru."

Dany je shvatila koliko je to istina. *Khalasar* je bio kao grad na pohodu, ali se na tom pohodu nije kretao slijepo. Uvijek su pred glavnom kolonom krstarili izviđači, budno vrebajući na svaki trag divljači, izglednu pljačku ili neprijatelja, dok su im pobočnici čuvali bokove. A njima nije promicalo ništa, u toj zemlji iz koje su i sami došli. Te su ravnice bile dio njih... a sada i nje.

"Ja sam ga udarila", rekla je s čuđenjem u glasu. Sad, kad je sve bilo gotovo, izgledalo je kao davno sanjani san. "Ser Jorah, što mislite... on će se ljutiti kad se vrati..." Stresla se. "Probudila sam zmaja?"

Ser Jorah je samo prezrivo otfrknuo.

"Mogu li se probuditi mrtvi, djevojčice? Posljednji je zmaj bio vaš brat Rhaegar, a on je poginuo na Tridentu. Viserys nije ni zmijina sjena."

Njegove su je otvorene riječi zaprepastile. Kao da je sve u što je oduvijek vjerovala najednom bilo dovedeno u pitanje.

"Vi... vi ste mu obrekli svoj mač..."

"I jesam, djevojčice", odgovorio je Ser Jorah. "No kako je vaš brat zmijska sjena, što je onda njegov sluga?" U glasu mu je bila gorčina.

"On je još uvijek jedini pravi kralj. On je..."

Jorah je zaustavio konja i zagledao joj se u oči.

"A sad istinu. Zaista biste željeli vidjeti Viserysa na prijestolju?"

Dany se nad tim zamislila.

"On baš ne bi bio jako dobar kralj, istina?"

"Bilo je i gorih... ali ne puno." Vitez je mamuznuo konja i ponovno krenuo. Dany je jahala uz njega.

"Pa ipak", rekla je, "puk na njega čeka. Magister Illyrio veli da šiju zmajske barjake i mole se bogovima da se Viserys vrati preko uskog mora i oslobodi ih."

"Puk se bogovima moli za kišu, zdravu djecu i ljeto bez kraja", odgovorio joj je Ser Jorah. "Baš njega briga vode li velika gospoda svoje igre oko prijestolja, sve dok ih puštaju na miru." Slegnuo je ramenima. "Za to ih nikad i nije bilo briga."

Dany je neko vrijeme jahala mučke, slažući riječi kao slagalicu. To je bilo u suprotnosti sa svime što joj je Viserys ikada govorio, ta misao da je ljudima tako malo važno vlada li nad njima kralj ili uzurpator. Pa ipak, što je više razmišljala o Jorahovim riječima, u njima je osjećala sve glasniji prizvuk istine.

"A za što se vi, Ser Jorah, molite bogovima?" upitala ga je.

"Za dom", odgovorio je on. Glas mu je bio otežao od čežnje.

"I ja se molim za dom", rekla je ona, i to s uvjerenjem.

Ser Jorah se nasmijao. "Onda se osvrnute oko sebe, *khaleesi.*"

Ali Dany u tom trenutku nije vidjela ravnice. Vidjela je Kraljev Dolazak i veliku Crvenu citadelu što u je sagradio Aegon Osvajač. Jer u Zmajskom se Kamenu rodila. A on je, u slici što joj se stvorila pred očima, gorio tisućama svjetala, i u svakom je prozoru blistala vatra. Na toj su slici sva vrata bila crvena.

"Moj brat neće nikad vratiti svojih Sedam Kraljevina", rekla je Dany. I shvatila da joj je to već odavno jasno. Znala je za to otkad zna za sebe. Samo što nikad sebi nije dopustila da to i izgovori, pa čak ni prošapće, ali je to sada izgovorila da je čuje Jorah Mormont i čitav svijet.

Ser Jorah ju je premjerio pogledom.

"Zaista tako mislite."

"On ne bi znao povesti vojsku sve da mu je moj muž i gospodar i dade", rekla je Dany. "On nije toga kova, i jedini vitez koji ga slijedi grdi ga da je manji od zmije. Dothraki se sprdaju s njegovom slabošću. On nas nikad neće dovesti kući."

"Mudro dijete", nasmiješio se vitez.

"Ja nisam dijete", rekla mu je ona sa žestinom u glasu. Pete su joj se utisnule u konjske sapi i potjerale srebrenka u galop. Jurila je sve brže i brže, ostavljajući Joraha i Irri i ostale daleko iza sebe, s toplim vjetrom u kosi i rumenilom sunčeva smiraja na licu. U času kad je stigla do *khalasara,* bilo se već smrklo, i Dany je znala što mora učiniti.

Robovi su joj podigli šator na obali jezerca napajanog proljetnim bujicama. Iz palače na brežuljku, ispletene od trave, čuli su se grubi glasovi. Uskoro će se odonuda začuti i smijeh, kad ljudi njezina *khasa* budu pričali o tome što im se danas dogodilo u travi. U trenutku kad se Viserys bude šepajući vratio među njih, svi muškarci, žene i djeca prepoznat će u njemu šetača. U *khalasaru* nema tajni.

Dany je predala srebrenka na timarenje i ušla u šator. Pod svilom

je bilo hladno i mračno. Kad je pustila skut šatora da se za njom zatvori, Dany je ugledala kako se pruža prst prašnog crvenog svjetla i dotiče njezina zmajska jaja na drugom kraju šatora. Na trenutak su joj pred očima zaplivale tisuće kapljica skrletnog plamena.

Na dan kad se pred zidinama Pentosa udala za Khal Drogo, mladenku su zasuli velikim hrpama darova, s više darova no što ih je mogla i zamisliti, s više darova no što bi mogla poželjeti ili ikako upotrijebiti. Dothraki su joj darovali papuče i dragulje i srebrno prstenje za kosu, pojaseve s medaljonima i obojene dolamice i meka krzna, pješčanu svilu i bočice mirodija, igle i perje i sićušne bočice purpurnoga stakla, kao i haljinu od kože tisuće miševa ("To donosi veliku sreću", rekao joj je magister Illyrio). Brat joj je darovao tri sluškinje, Ser Jorah staru knjigu punu pjesama i priča iz Sedam Kraljevina, krvni jahači njezina *khalasa* ponudili su joj tri tradicionalna oružja, bič i *arakh* i luk, a sam joj je Khal Drogo doveo njezina ždrijepca, sivog kao zimsko more i s grivom kao srebrni dim.

Pa ipak je zinula samo na Illyrijev dar, tri golema jajeta na posteljici od baršuna.

"Zmajska jaja, iz Zemlje Sjena, iza Asshaija", rekao joj je on. "Eoni su ih pretvorili u kamen, no ona ipak blistaju od ljepote."

Kamen, rekla je u sebi. *To je samo kamen, tako je rekao i Illyrio, svi su zmajevi mrtvi.* Pa ipak su ona bila nešto najljepše što je Dany vidjela u životu, svako drukčije od ostalih, sa šarama u tako bogatim bojama da je u prvi čas pomislila da su optočena draguljima, i tako velika da ih je morala hvatati objema rukama. Ljuske su bile prekrivene sićušnim ljuskicama koje su se na svjetlu prelijevale kao uglačana kovina. Jedno je jaje bilo tamnozeleno sa mrljicama u boji patinirane bronce, koje kao da su se, kad bi se jaje okretalo, pojavljivale i nestajale. Druga je bila u boji vrhnja i prošarana zlatom. Posljednje je bilo crno, crno kao ponoćno more, pa ipak živo od skrletnih valića i zavijutaka. Položila je dlan na crno jaje, i lagano raširila prste preko zaobljenja ljuske. Kamen je bio topao. Skoro vruć.

"Sunce", prošaptala je Dany. "Dok su ih vozili zagrijalo ih je sunce."

Zapovjedila je sluškinjama da joj prirede kupku. Doreah je pred šatorom naložila vatru, a Irri i Jhiqui skinule veliku bakrenu kadu - još jedan svadbeni dar -- s teretnih konja i donijele vodu iz jezerca. Kad se iz kade zadimilo, Irri joj je pomogla da uđe, pa ušla za njom da joj istare leđa i ispere prašinu iz kose. Kad je Dany izišla iz kade, koža joj je bila rumena. Jhiqui ju je položila i počela joj uljiti tijelo i strugati prljavštinu iz pora, a poslije ju je Irri poškropila mirodijskim cijećem i cimetom dok joj je Doreah češljala kosu sve dok nije zasjala kao srebrne niti. A Dany je svo to vrijeme gledala zmajska jaja.

"Donesite žeravnik", rekla je kad je ostala čista i miomirisna. "Hoću vatru."

"*Khaleesi,* tako je vruće", rekla je Jhiqui.

"Učini kako sam ti rekla. Žeravnik."

Kad se ugljevlje upalilo, Dany je udaljila sluškinje i rekla im da je ne uznemiravaju. *Ovo je ludo,* rekla je u sebi, *samo će pucati i gorjeti, a tako je lijepo, Viserys će mi reći da sam glupača što sam ga uništila,* pa ipak, pa ipak...

Oprezno je podigla skrletno-crno jaje s grudi pa ga objema rukama prinijela vatri. Gurnula ga je među zapaljeno ugljevlje, pa ostala sjediti prekriženih nogu na hasuri i gledati ga. Činilo se da crne ljuske upijaju jaru i pritom se žare. Nakon trenutka razmišljanja, dohvatila je i druga dva jajeta, pa i njih stavila u žeravnik.

Gledala je tako dok se ugljevlje nije pretvorilo u pepeo. Struja je zraka ponijela iskre kroz rupu za dim njezina šatora. Vatra je u valovima svjetlucala oko zmajeva jajeta. I to je bilo sve.

Posljednji je zmaj bio vaš brat Rhaegar, rekao je Ser Jorah. Dany je tužno pogledala jaja. A što je očekivala? Prije tisuću tisuća godina ona su bila živa, a sad su samo lijepo kamenje. Iz njih nikada zmaja. Zmaj je bio zrak i vatra. Živo meso, ne mrtav kamen.

Večera je bila jednostavna: voće i sir i pogača, s krčagom medom zaslađena vina da to spere niz grlo.

"Doreah, ostani i jedi sa mnom", zapovjedila je Dany kad je drugim sluškinjama rekla da odu. Jhiqui i Irri su bile djevojke iz naroda Dothraki, praktički njezine vršnjakinje, uzete u ropstvo kad je Drogo uništio *khalasar* njihova oca. Poznavale su samo dothrakijske običaje. Doreah je bila starija i imala je skoro dvadeset godina. Magister Illyrio ju je našao u Lysu, u kući za zabavu. Kosa joj je imala boju meda, a oči su joj bile kao ljetno nebo.

I te je oči i oborila kad su ostale same.

"Ukazali ste mi veliku čast, *khaleesi*", rekla je, no to nije bila čast, nego samo usluga. I dugo nakon što se digao Mjesec, one su i dalje sjedile i razgovarale.

Te noći, kad je došao Khal Drogo, Dany ga je već čekala. On je zastao u vratima njihova šatora i iznenađeno se zagledao u nju. Ona je polako ustala, rastvorila svilenu spavaćicu i pustila je da padne na tlo.

"Večeras moramo van, gospodaru", rekla mu je, jer su Dothraki vjerovali da se sve što je važno u čovjekovu životu mora obaviti pod golim nebom.

Khal Drogo je pošao za njom u mjesečinu, tiho zveckajući zvončićima u kosi. Nekoliko jardi od njihova šatora bila je postelja od meke trave, i tu ga je Dany povukla dolje. Kad ju je pokušao okrenuti, ona mu je stavila ruku na prsa.

"Ne", rekla je. "Noćas ću te gledati u lice."

U srcu *khalasara* nema privatnosti. Dok ga je skidala, Dany je na sebi osjećala poglede, i dok je činila što joj je Doreah rekla da čini, slušala je tihe glasove. Ali sve joj to i nije bilo važno. Nije li ona *khaleesi*? Samo su njegove oči bile važne, a kad ga je uzjašila, ugledala je nešto što još nikad nije vidjela. Jašila ga je divlje kao što je jašila svog srebrenka, a kad mu je došao trenutak užitka, Khal Drogo ju je zazvao imenom.

Kad joj se Jhiqui očešala prstima o meku oteklinu na trbuhu i rekla: "*Khaleesi*, vi čekate dijete", bili su već s druge strane Dothrakijskoga mora.

"Znam", odgovorila je Dany.

Dogodilo se to na njen trinaesti imendan.

III

Konjska su vrata Vaes Dothraka bila napravljena od dva divovska brončana pastuha, propeta na stražnje noge, s kopitima koja su se trideset metra iznad ceste spajala u šiljati luk.

Dany nije znala što će gradu vrata kad nema zidova... pa ni njoj vidljivih *zgrada.* Pa ipak su stajala, golema i lijepa, a silni su konji uokvirivali nazubljeno purpurno brdo u daljini. Brončani su pastusi bacali duge sjele preko namreškane trave dok je Khal Drogo vodio *khalasar* ispod njihovih kopita pa na cestu bogova, sa svojim krvnim jahačima kraj sebe.

Dany ga je slijedila na svom srebrenku, u pratnji Ser Joraha Mormonta i brata Viserysa, koji je opet bio na konju. Nakon dana provedena u travi, kad ga je ostavila da se pješice vrati u *khalasar,* Dothraki su ga, smijući se, nazvali *Khal Rhae Mhar,* ili Kralj Bolna Noga. Khal Drogo mu je sutradan ponudio mjesto u kolima, i Viserys je to prihvatio. U svom tvrdoglavom neznanju nije shvatio čak ni da mu se time rugaju; jer kola su bila za eunuhe, bogalje, žene pred porodom, za vrlo mlade i vrlo stare. To mu je pribavilo još jedno ime: *Khal Rhaggat,* ili Kolski Kralj. A brat je mislio da mu se *khal* time ispričava za nepravdu koju mu je nanijela Dany. Ona je zamolila Ser

Joraha da mu ne kaže istinu, da se ne postidi. Vitez je odgovorio da bi kralju dobro došlo malo stida... pa ipak je učinio kako mu je rekla. Ipak je trebalo mnogo moljakanja, i svih krevetskih smicalica kojima ju je Doreah bila naučila, prije nego što je uspjela umilostiviti Droga da dopusti Viserysu da im se pridruži na čelu kolone.

"Ali gdje je *grad*?" upitala je ona kad su prošli ispod brončanoga luka. Nigdje se nisu vidjele ni zgrade, ni ljudi, nego samo trava i cesta, obrubljena drevnim spomenicima iz svih zemlja što su ih Dothraki opljačali kroz stoljeća.

"Pred nama", odgovorio je Ser Jorah. "Pod brdom."

Kada su prošli kroz konjska vrata, s obje su se strane nad njima dizali opljačkani bogovi i ukradeni junaci. Zaboravljena božanstva mrtvih gradova vitlala su svojim slomljenim gromovima prema nebu dok im je Dany jahala svog srebrenka kraj nogu. Kameni su je kraljevi gledali odozgo sa svojih prijestolja, lica iskrzana i zamrljana, pa čak i imena izgubljenih u magli vremena. Gipke su mlade djevice plesale na mramornim plitama, odjevene samo u cvijeće, ili izlijevale zrak iz razbijenih krčaga. U travi kraj ceste stajala su čudovišta; bili su tu i zmajevi od crnog željeza s draguljima umjesto očiju, i grifoni koji su ispuštali krik, mantikore s bodljikavim repovima podignutim na udarac, kao i mnoštvo drugih zvijeri za koje nije ni znala kako se zovu. Neki su kipovi bili tako lijepi da joj je zastao dah, dok su drugi bili tako izobličeni i strašni da je Dany jedva uspijevala podnijeti i pogled na njih. Ti su, rekao joj je Ser Jorah, najvjerojatnije došli iz Zemlje Sjena s druge strane Asshaija.

"Previše ih je", rekla je dok je njezin srebrenko polako koračao dalje, "i iz toliko zemalja."

Viserys je bio slabije dojmljen.

"Smeće iz mrtvih gradova", posprdno se nacerio. Bio je dovoljno oprezan da to izgovori zajedničkim jezikom, koji su razumjeli tek malobrojni Dothraki, no Dany se ipak osvrnula na ljude svojega *khasa,* da se uvjeri da je nisu slučajno čuli. A on je nastavio bezbrižno. "Ti divljaci znaju samo ukrasti ono što su stvorili bolji od njih... i ubijati." Nasmijao se. "A da znaju ubijati, to je sigurno. Jer da nije tako, što bi mi oni uopće trebali."

"Oni su sad moj narod", rekla je Dany. "Brate, ne bi ih smio zvati divljacima."

"Zmaj govori što ga je volja", odgovorio je Viserys... zajedničkim jezikom. Bacio je pogled preko ramena na Aggoa i Rakharoa, koji su mu jahali za leđima, i počastio ih posprdnim smiješkom. "Vidi, ti divljaci nemaju ni toliko pameti da razumiju govor civiliziranih ljudi."

Nad cestu se nadvio mahovinom obrasli kameni monolit visok petnaest metara. Viserys ga je pogledao s dosadom u očima. "Koliko ćemo morati dangubiti među tim ruševinama prije nego što mi Drogo dade moju vojsku? Umorio sam se već od čekanja."

"Kraljevna mora biti nazočna na *dosh khaleenu...*"

"Stare babe, da", prekinuo ju je brat, "a bit će, kako si mi rekao, i nekakva idiotska predstava s proticanjem za tog skota u njezinu drobu,. Ali što će meni sve to? Umoran sam već od žderanja konjetine i bolestan od smrada tih divljaka." Njušnuo je široki, mlohavi rukav svoj dolamice gdje je običavao držati vrećicu s miomirisima. Ali to mu nije moglo puno pomoći. Dolamica je bila nečista. Sva ona svila i teška vuna u kojoj je Viserys izišao iz Pentosa, sad je bila zamrljala teškim putovanjam i natrula od znoja.

Ser Jorah je rekao:

"Na Zapadnoj će se tržnici naći više hrane po vašem ukusa, Vaša Milosti. Ondje dolaze trgovci iz Slobodnih Gradova prodavati svoju robu. *Khal* će održati obećanje kad njemu bude zgodno."

"Ja bih mu savjetovao da to učini", odgovorio je Viserys smrknuto. "On mi je obećao krunu, i ja je i kanim steći. Sa zmajem se nije sprdati." Opazivši skaredni lik žene sa šest dojki i glavom lasice, odjahao je da je izbliže pogleda.

Dany je osjetila olakšanje, ali je tjeskoba nije napustila baš nimalo.

"Molim se bogovima da ga moje Sunce i zvijezde na pusti čekati predugo", rekla je Ser Jorahu kad se brat našao izvan dometa glasa.

Vitez je pogledao Viserysa s dvojbom u očima.

"Vaš brat je trebao ostati čekati u Pentosu. Njegovo mjesto nije u *khalasaru.* Illyrio ga je upozoravao."

"On će poći čim dobije svojih deset tisuća. Moj muž i gospodar obećao mu je zlatnu krunu."

Ser Jorah je zagunđao.

"Da, *khaleesi,* ali... Dothraki na to gledaju drukčije od nas na zapadu. Ja sam mu to rekao, baš kao što mu je rekao i Illyrio, ali vaš brat ne želi slušati. Konjanički vođe nisu trgovci. Viserys misli da vas je prodao, i sad želi isplatu. Ali Khal Drogo veli da vas je dobio na dar. On će, naravno, Viserysu dati uzdarje... kad mu bude zgodno. A dar se ne može *tražiti,* najmanje pak od *khala.* Od *khala* se, zapravo, ne traži ništa."

Cohollo je došao do Dany baš kad su joj Irri i Jhiqui pomagale sjahati sa srebrenka. On je bio najstariji od Drogova tri krvna jahača,

zdepast i proćelav, s kukastim nosom i ustima punim krnjataka, zubi koje mu je prije dvadeset godina razbio buzdovan kad je spasio mladog *khalakka* od najmljenih mačeva koji su ga htjeli prodati neprijateljima njegova oca. Njegov je život bio vezan uz Drogov od onoga dana kad se rodio njen muž i gospodar.

"Khaleesi", rekao joj je Cohollo na dothrakijskom. "Drogo, koji je krv moje krvi, zapovijeda mi da vam kažem da se on večeras mora popeti na Majku Svih Gora, da bogovima prinese žrtvu za sretan povratak."

Dany je znala da je samo muškarcima dopušteno stupiti nogom na Majku. S njim će poći i njegovi krvni jahači, i vratiti se u zoru.

"Reci mom Suncu i zvijezdama da o njemu sanjam, i da ću žudno čekati da se vrati", odgovorila je ona, sretna što je tako. Što je dijete u njoj više raslo, Dany se sve lakše umarala; zapravo bi joj noć odmora bila silno dobrodošla. Čini se da je njezina trudnoća u Drogu još više raspaljivala želju, i odnedavna je poslije njegovih zagrljaja ostajala sasvim iscrpljena.

Dothraki ju je odvela do šupljega brijega pripremljena za nju i njezin *khal.* Unutra je bilo hladno i mračno, kao u šatoru napravljenu od zemlje.

"Jhiqui, kupku, molim te", zapovjedila joj je da spere s kože prašinu od putovanja i namoči umorne kosti. Bila joj je ugodna misao da bi ovdje mogli neko vrijeme ostati, da se ujutro neće morati opet uspinjati na svog srebrenka.

Bilo joj je drago kad je otkrila da je voda prijeći vruća.

"Večeras ću bratu dati njegove darove", odlučila je dok joj je Jhiqui prala kosu. "Da u svetom gradu izgleda kao kralj. Doreah, poteci i nađi ga i pozovi ga da sa mnom večera." Viserys je prema toj mladoj Lysanki bio prijazniji nego prema sluškinjama iz plemena Dothraki, možda i zato što mu je magister Illyrio dopustio da je u Pentosu strpa u krevet. "Irri, ti idi na tržnicu, pa kupi voća i mesa. Sve samo ne konjetinu."

"Konjetina je najbolja", rekla je Irri. "Konjetina jača."

"Viserys mrzi konjetinu."

"Kako vi velite, *khaleesi.*"

Vratila se s kozjim butom i košarom voća i povrća. Jhiqui je ispekla meso sa slatkom travom i vatrenim mahunama, premazujući ga pritom medom, a bilo je i lubenice i mogranja i šljiva i nekog čudnog, Dany nepoznatog istočnog voća. Dok su joj sluškinje pripravljale jelo, Dany je slagala odjeću što su je skrojili po bratovoj

mjeri: haljetak i hlače od krutog lanenog platna, kožnate sandale s remenjem koje se oplitalo do koljena, brončani pojas s medaljonima, kožnatu dolamicu urešenu zmajevima koji su rigali vatru. Nadala se će ga Dothraki više poštovati ako bude manje sličio prosjaku, a možda joj i on oprosti što ga je onaj dan u travi onako osramotila. On je, napokon, ipak bio njezin i kralj i brat. Oboje su bili zmajske krvi.

Baš je slagala zadnji dar - ogrtač od pješčane svile, zelen kao trava, s blijedosivim rubom koji će istaknuti srebrno u njegovoj kosi - kad je stigao Viserys, vukući Doreah za mišicu. Njoj je oko bilo crveno od njegova udarca.

"Kako se *usuđuješ* slati mi tu kurvu da mi zapovijeda", rekao je. I grubo je bacio na sag.

Dany je njegov gnjev upravo zaprepastio. "Samo sam htjela... Doreah, što si mu to rekla?"

"*Khaleesi*, milost, oprostite mi. Otišla sam mu, kao što ste naredili, i rekla mu da mu zapovijedate da dođe k vama na večeru."

"Zmaju nitko ne zapovijeda", zarežao je Viserys. "*Ja sam tvoj kralj!* Trebao sam ti poslati njezinu glavu!"

Mlada je Lysanka zadrhtala, ali ju je Dany umirila dodirom.

"Ništa se ne boj, neće ti niša. Slatki brate, molim te oprosti joj, djevojka se krivo izrazila, ja sam joj rekla da te *zamoli* da večeraš sa mnom, ako izvoli Vaša Milost." Uhvatila ga je za ruku i odvukla na drugi kraj sobe. "Vidi. Ovo je za tebe."

Viserys se sumnjičavo namrštio.

"Što je sve to?"

"Novo ruho. Dala sam ti ga sašiti", rekla je Dany i bojažljivo se nasmiješila.

On ju je pogledao i prezrivo se nacerio. "Dothrakijske prnje. Sad me misliš i oblačiti?"

"Molim te... tako će ti biti hladnije i udobnije, pa sam mislila... možda, ako se tako odjeneš, onda će Dothraki..." Dany nije znala kako da to izreče a da ne probudi zmaja.

"Sutra ćeš mi još htjeti i plesti pletenicu."

"Ja ne bih nikada..." Zašto je uvijek tako grub? A samo mu je htjela pomoći. "Ti još nemaš pravo na pletenicu, jer za sobom još nemaš nijednu pobjedu."

Nije to smjela reći. U njegovim je blijedoljubičastim očima planuo gnjev, no ipak je se nije usudio udariti, bar dok sluškinje gledaju a

pred vratima su ratnici njezina *khasa.* Viserys je podigao ogrtač i njušnuo ga.

"To smrdi po balegi. Možda mi posluži kao gunj za konja."

"Naredila sam Doreah da ga sašije samo za tebe", rekla mu je povrijeđenim glasom. "To su halje dostojne *khala*."

"Ja sam gospodar Sedam Kraljevina, a ne divljak, zelen od trave i sa zvoncima u kosi", odgovorio joj je Viserys kao da pljuje. Zgrabio ju je za mišicu. "Zaboravljaš se, droljo. Misliš da će te ta trbušina zaštititi ako probudiš zmaja?"

Njegovi su joj se prsti bolno zakopali u mišicu, i Dany se na trenutak opet osjetila kao dijete, drščući pred njegovim bijesom. Zato se ispružila slobodnu ruku i uhvatila prvo na što je naišla, a to je bio pojas koji mu je kanila dati, težak lanac od kićenih brončanih medaljona. Zamahnula je njime iz sve snage.

Lanac ga je zahvatio posred lica. Viserys ju je pustio. Niz obraz, na mjestu gdje ga je jedan medaljon rasjekao, potekla je krv.

"Ti se zaboravljaš", rekla mu je Dany. "Zar nisi shvatio baš *ništa,* onaj dan u travi? I sad otiđi, prije nego što pozovem svoj *khas* da te izbace. I moli se bogovima da Khal Drogo za ovo ne dozna, jer će ti rasporiti trbuh i nahraniti te vlastitim crijevima."

Viserys se iskobeljao na noge.

"Kad stignemo u moje kraljevstvo, droljo, ovo ćeš gorko požaliti." Potom je otišao, držeći se za razderano lice, i ostavio nedirnute sve darove.

Kapi su njegove krvi poškropile lijepi ogrtač od pješčane svile. Dany je pritisnula meko platno na obraz i sjela prekriženih nogu na hasuru za spavanje.

"Vaša je večera gotova, *khaleesi*",javila joj je Jhiqui.

"Nisam gladna", odgovorila je Dany tužno. Najednom je osjetila silan umor. "Pojedite je vi, a ako hoćete, možete nešto poslati i Ser Jorahu." Potom je, nakon kratke stanke, dodala: "Molim te donesi mi jedno zmajsko jaje."

Irri je donijela jaje tamnozelene ljuske, i dok ga je okretala u svojim ručicama, brončane su mrlje zasjale među njegovim ljuskama. Dany je legla na bok i sklupčala se, pa preko sebe prebacila svileni ogtač i uzela jaje u naručje, i pritisla ga u udubljenje između nabreklog trbuha i sitnih, nježnih prsa. Voljela ih je tako držati. Bila su tako lijepa, a ponekad ju je već i sama njihova blizina činila jačom, hrabrijom, i kao da je nekako crpila snagu iz kamenih zmajeva

zarobljenim u njima.

Ležala je tako, grleći jaje, kad je u sebi osjetila pomicanje djeteta... kao da prema njoj pruža ručice, brat bratu i krv krvi.

"Ti si zmaj", prošaptala je Dany, "*pravi* zmaj. Ja to znam. Ja to znam." I tada se nasmiješila, i zaspala i usnula san o domu.

IV

Svilena cerada koja je služila kao krov Khal Drogove gredama premošćene dvorane te je noći bila smotana, tako da se svetkovina imenovanja njegova sina može slaviti pod vedrim nebom. Mjesec je slijedio Dany i njezine sluškinje sve od kuće *dosh khaleena,* i sad kao da je za njima pošao i unutra. Bio je to sedmi puni mjesec otkako je Drogo usadio svoje sjeme, od one noći kad mu je pogledala u lice, i dijete je već otežalo u njoj.

Dany je projahala kroz nadsvođen ulaz i središnjim prolazom, i sve su pogledi bili na njoj. Plamenovi su lizali tri metra u vis iz tri goleme kamenom obložene ognjišne jame. Zrak je bio otežao od mirisa pečene konjetine i kiselog, fermentiranog kobiljeg mlijeka, i jastuci su bili gusto zbijeni. Kroz noć su se vitlali zvukovi bubnjeva i rogova. Polugole su se žene vrtjele i plesale na niskim stolovima, između pečena mesa i pladnjeva s visoko složenim šljivama i datuljama i mogranjima. Mnogi su muškarci već bili pijani, pa ipak se večeras neće pobiti nijedan *arakh,* ne tu u svetom gradu, gdje su zabranjeni i noževi i prolijevanje krvi.

Dok je prolazila, Dothraki su povicima komentirali njezin trbuh i prsa, i pozdravljali princa u njoj. Ona nije razumjela baš sve što govore, ali neke su fraze do nje doprle sasvim bistre.

"Pastuh koji objahuje svijet",urlali su oni.

To je najprije čula od najstarije starice, zgrbljene i sasušene suhe grane sa samo jednim crnim okom, i bio je to glas *doh khaleen.*

"*Khalakka dothrae!*" zakrištala je ona i visoko podigla ruke. *Kraljević jaše!* "On će biti pastuh koji objahuje svijet!" I uz te se riječi zapiljila u Dany, a oko joj je na smežuranu licu bilo crno kao polirani kremen. "Kako će se zvati on, pastuh koji objahuje svijet?"

"Zvat će se Rhaego", odgovorila je ona, dok su svuda oko nje zvonila zvona, u naglo nadošloj zvonjavi bronćanih ptica. A onda se oglasio duboki, grleni ratnički rog, dugim i niskim tonom, i onda se od Dothrakija digla silna krika.

"Rhaego", zapjevušili su. *"Rhaego, Rhaego!"*

Khal Drogo je čekao na visokoj klupi, i kimnuo glavom kad joj je Irri pomogla sa siđe sa srebrenka. Khal Jommo i Khal Ogo, koji su, u času njihova dolaska već bili u Vaes Dothraku sa svojim *khalasarima,* dobili su počasna mjesta Drogu s lijeva i desna. Ispod njih su sjedili krvni jahači sve trojice, a još niže četiri žene Khala Jommoa.

Dok su joj Doreah i Irri namještale jastuke, Dany je pogledom tražila brata. Čak i preko čitave dužine pretrpane dvorane Viserys bi bio upadljiv zbog svoje blijede kože, srebrnaste kose i prosjačkih prnja, ali ga nije vidjela nigdje.

Pogled joj je lutao po prenabijenim stolovima uz zidove, gdje su oko sinija na resastim sagovima sjedili muškarci s pletenicama mlađim čak i od njihove muškosti, no sva lica što ih je vidjela imala su crne oči i bakrenastu kožu. Ser Jorah Mormonta je opazila kraj središta dvorane, do srednje ognjišne jame. Bilo je to mjesto koje je izražavalo bar poštovanje, ako ne baš visoke počasti; Dothraki su cijenili njegovu mačevalačku vještinu. Dany je poslala Jhiqui da ga dovede k stolu. Mormont je došao smjesta, pa se pred njom spustio na koljeno.

"*Khaleesi*", rekao je. "Na vašu zapovijed."

Ona je potapšala jastuk od konjske kože kraj sebe.

"Sjednite i pričajte sa mnom."

"Čast mi je." Vitez je sjeo prekriženih nogu na jastuk. Pred njega je kleknuo rob i ponudio mu drveni tanjur pun zrelih smokava. Ser Jorah je uzeo jednu i pregrizao je popola.

"Gdje mi je brat?" upitala je Dany. "Već je trebao stići na gozbu."

"Njegovu sam Milost vidio jutro", odgovorio joj je on. "Rekao mi je da ida na Zapadnu tržnicu potražiti vino."

"Vino?" rekla je Dany s dvojbom u glasu. Viserys nije mogao podnijeti okus kumisa koji su pili Dothraki, i ona je to znala, a ovih je dana često bio na tržnici i pio s trgovcima koji su s velikim karavanama dolazili s istoka i zapada. Kao da mu je njihovo društvo bilo bliže od njezina.

"Vino", potvrdio je Ser Jorah, "a nešto se bavi i mišlju da među plaćenim mačevima što čuvaju karavane skupi ljudi za svoju vojsku."

Djevojka koja je posluživala stavila je pred njega krvnu pitu i on je na nju navalio objema rukama.

"Je li to mudro?" upitala je ona. "On nema zlata da plati vojnike. Što ako ga izdaju?"

Čuvare karavana rijetko su kad mučile misli na čast, a Uzurpator u Kraljevu Povratku dobro bi platio za glavu njezina brata.

"Trebali biste poći s njim da ga pričuvate. Vi ste mač njegova mača."

"Mi smo u Vaes Dothraku", potsjetio ju je on. "Ovdje nitko ne nosi mač niti prolijeva ljudsku krv."

"Pa ipak ljudi ginu", odgovorila je ona. "Jhogo mi je rekao. Neki trgovci sa sobom vode eunuhe, goleme ljudine koji dave lopove svilenom uzicoom. Tako se ne prolijeva krv i bogovi se ne ljute."

"Onda se nadajmo da će vam brat biti dovoljno pametan da ništa ne ukrade." Ser Jorah je nadlanicoom otro mast s usta i nagnuo se preko stola. "On vam je mislio odnijeti zmajska jaja, ali sam ga upozorio da ću mu, ako ih samo takne, odsjeći ruku."

Dany je na trenutak bila toliko šokirana da je ostala bez riječi.

"Moja jaja... ali ona su *moja,* dao mi ih je magister Illyrio, kao vjenčani dar, zašto bi Viserys želio... to je samo kamen..."

"Isto bi se moglo reći i za rubine i dijamnte i ognjeni opal, kraljevno... a zmajska su jaja daleko rjeđa. Trgovci s kojima pije za samo jedno bi od tog *kamenja* prodali i muškost, a za sva tri Viserys bi mogao kupiti prodanih mačeva koliko mu god zatreba.

Dany to nije znala, čak ni slutila.

"Onda... onda mu ih treba dati. Ne treba ih krasti. Treba me samo zamoliti. On je moj brat... moj pravi kralj."

"On je vaš brat", priznao je Ser Jorah.

"Niste me shvatili, viteže", odgovorila mu je ona "Moja je mati umrla na mom porodu, a moj otac i brat Rhaegar još i prije. Ja ne bih znala ni kako se zovu da nije bilo Viserysa da mi to kaže. On je jedini preostao. Samo on. I on mi je sve što imam."

"Nekoć", rekao je Ser Jorah. "Ali ne više, *khaleesi*, jer sad pripadate Dothrakima. U vašoj utrobi trči pastuh koji objahuje svijet." Ispružio je kalež, i robinja ga je napunila kumisom, kiselog mirisa i gustog od gruševina.

Dany joj je mahnula da ode. Slabo joj je bilo čak i od njegova mirisa, a nije željela riskirati da povrati konjsko srce koje je nasilu pojela.

"Što to znači?" upitala. "Što je taj pastuh? Svi mi to viču, a ja ne razumijem."

"Taj pastuh je *khal khalova,* drago dijete, što ga je obećalo davno

proroštvo. On će ujediniti Dothrake u jedinstven *khalasar* i odjahati na kraj svijeta, ili je bar to obećano. Svi će ljudi svijeta biti njegovo krdo."

"O", rekla je Dany sitnim glasom. Rukom je zagladila haljinu preko nabrekla trbuha. "Dala sam mu ime Rhaego."

"Ime od kojeg će se Uzurpatoru slediti krv."

Najednom ju je netko povukao za rukav.

"Gospodarice", prošaptala je sluškinja uzbuđenim glasom, "vaš brat..."

Dany je pogledala čitavom dužinom duge dvorane bez krova i ugledala ga je kako grabi prema njoj. Po trzavom je koraku odmah zaključila da je Viserys našao svoje vino... i nešto što bi se moglo nazvati hrabrošću.

Bio je u svojoj skrletnoj svili, zablaćenoj i zamrljanoj od puta. Ogrtač i rukavice bile su mu od crnoga baršuna, izblijedjela od sunca. Čizme su mu bila suhe i ispucale, a srebrnoplava kosa zapletena i raščupana. O pojasu mu je, u kožnatim koricama, visio dugi mač. Dok je prolazio, Dothraki su mu zurili u mač; Dany je začula kako se posvuda oko nje, kao plima dižu psovke i prijetnje. Bubnjevi su nervozno zamucali i svirka je stala.

Osjetila je kako joj se oko srca skuplja strava.

"Idite k njemu", zapovjedila je Ser Jorahu. "Zaustavite ga. Dovedite ga ovamo. Recite mu da ću mu dati zmajska jaja, ako ih baš toliko želi."

Vitez je hitro ustao na noge.

"Gdje mi je sestra?" povikao je Viserys glasom otežalim od vina. "Došao sam na njezino slavlje. Kako ste se usudili početi jesti bez mene? Nitko je jede prije kralja. Gdje je ona? Ta se kurva neće sakriti pred zmajem."

Zastao je kraj najveće od tri ognjene jame, i zagledao se u lica Dothrakija. U dvorani je bilo pet tisuća ljudi, ali ih je tek šačica znala zajednički jezik. No ako su riječi i bile narazumljive, jedan je pogled na nj bio dovoljan da bi se shvatilo da je pijan.

Ser Jorah mu je brzo prišao, šapnuo mu nešto u uho i uhvatio ga za mišicu, ali se Viserys otrgnuo.

"Skidaj ruke s mene! Nitko bez dopuštenja ne dira zmaja."

Dany je zabrinuto podigla pogled prema visokoj klupi. Khal Drogo je govorio nešto onim *khalima* kraj sebe. Khal Jommo se nacerio, a

Khal Ogo je prasnuo u grleni smijeh.

Smijeh koji je natjerao Viserysa da podigne pogled.

"Khal Drogo", rekao je ukočeno, glasom skoro uljudnim. "Došao sam na gozbu." Oteturao je od Ser Joraha, pa krenuo prema trojici *khala* na visokoj klupi.

Khal Drogo je ustao, izgovorio nekoliko riječi na dothrakijskom, tako brzo da ga je Dany nije razumjela, i pokazao prstom.

"Khal Drogo veli da vaše mjesto nije na visokoj klupi", preveo mu je Ser Jorah. "Khal Drogo veli da je vaše mjesto tu."

Viserys je pogledao kamo je *khal* upro prstom. Na dnu duge dvorane, u kutu kraj zida, duboko u sjenama tako da ih bolji ljudi ne moraju gledati, sjedili su najniži među najnižima; golobradi dječaci koji još nisu kušali krv, starci zamagljena pogleda i ukočenih zglobova, maloumni i bogalji. Daleko od mesa, i još dalje od časti.

"To nije mjesto za kralja", izjavio je njezin brat.

"Ali je zato mjesto", odgovorio je Khal Drogo zajedničkim jezikom kojem ga je Dany bila naučila, "za kralja Bolnu Nogu." Pljesnuo je rukama. "Kola! Dovezite kola za *Khala Rhaggata*!"

Pet je tisuća Dothrakija prasnulo u smijeh i kriku. Ser Jorah je stajao kraj Viserysa, i vikao mu nešto u uho, ali je urnebes u dvorani bio tako gromoglasan da Dany nije čula što mu je rekao. Brat mu je nešto odviknuo, i onda su se zakačili, pa je Mormont udarcem šake krepko srušio Viserysa na pod.

Brat je potegao mač.

Goli je čelik bljesnuo zastrašujućim crvenilom u sjaju ognjišnih jama.

"Miči se od mene!" prosiktao je Viserys. Ser Jorah je ustuknuo jedan korak, a Danyn se brat nesigurno uspravio na noge. Zavitlao je mačem iznad glave, posuđenom oštricom koju mu je magister Illyrio bio dao da izgleda viteškije. Dothraki su vrištali na nj sa svih strana, urlajući opake psovke.

Dany je nesuvislo kriknula od užasa. Ona je znala što znači ovdje isukani mač, pa makar to njezin brat i ne znao.

Njezin je glas natjerao Viserysa da okrene glavu, i tek ju je tada opazio.

"A, tu je", rekao je smiješeći se. Krupnim je korakom zagrabio prema njoj, sjekući zrak, kao da si probija put kroz zid neprijatelja, iako mu nitko nije ni pokušao stati na put.

"Mač... ne smiješ", rekla je ona preklinjućim glasom. "Molim te, Viserys. To je zabranjeno. Spusti mač i dođi k meni na jastuke. Ima i pića, i hrane... želiš li zmajska jaja? Možeš ih dobiti, samo baci mač."

"Učini što ti veli, glupane," viknuo je Ser Jorah, "prije nego što nas sve pobiješ."

Viserys se nasmijao.

"Oni nas ne mogu ubiti. Oni ne smiju proliti krv tu u svetom gradu... ali ja mogu." Položio je vršak mača između Daenerysnih dojki, pa kliznuo njime prema dolje, preko krivulje njezina trbuha. "Želim ono po što sam došao", rekao joj je. "Hoću krunu koju mi je obećao. On te je kupio, ali te nikad nije i platio. Reci mu da hoću to za što smo se pogodili, ili te uzimam natrag. I tebe i jaja. I neka zadrži svoje prokleto ždrijebe. Izrezat ću to kopile i ostaviti mu ga." Mač se probio kroz svilu i poškakljao je po pupku. Viserys se plakao; jecao i smijao se, oboje istodobno, taj čovjek koji joj je nekoć bio brat.

Kao iz velike daljine Dany je čula kako njezina sluškinja Jhiqui jeca od straha, preklinjućim glasom govoreći da se ne usuđuje prevesti, da će je *khal* vezati i vući za konjima sve do Majke Sviju Brda. Dany ju je obgrlila.

"Ništa se ne boj", rekla je. "Ja ću mu reći."

Nije znala hoće li imati dovoljno riječi, ali kad je bila gotova Khal Drogo je izgovorio nekoliko odrješitih rečenica na dothrakijskom, i ona je shvatila da ju je razumio. Sunce njezina života spustilo se s visoke klupe.

"Što je rekao?" upitao je čovjek koji je nekoć bio njen brat i štrecnuo se.

U dvorani je zavladao takav muk da je začula zvonca u kosi Khal Droga, tihi zvon sa svakim korakom. Njegovi su ga krvni jahači slijedili, kao tri bakrene sjene. Daenerys je osjetila studen po čitavom tijelu.

"Veli da ćeš dobiti sjajnu zlatnu krunu koju će ljudi gledati drhćući do straha."

Viserys se nasmiješio i spustio mač. I to je bilo najtužnije od svega, ono što će joj kasnije najviše razdirati srce... taj njegov smiješak.

"Više od toga ni ne tražim", rekao je on. "Samo ono što si mi obećao."

Kad je Sunce njezina života stiglo do nje, Dany ga je obujmila oko pasa. *Khal* je rekao samo riječ, i njegovi su krvni jahači već skočili. Quoto je čovjeka koji je nekoć bio njen brat zgrabio za mišice. Haggo

mu je smrskao zapešće jednim jedinim, oštrim zakretom golemih ruku. Cohollo mu je iz mlitavih prstiju izvukao mač. Ali Viserys ni tad još nije ništa shvatio.

"Ne", zaurlao je, "ne smijete me ni dotaknuti, ja sam zmaj, *zmaj,* i mene će *okruniti*!"

Khal Drogo se raspasao. Medaljoni su bili od čistoga zlata, masivni i kićeni, veliki kao muški dlan. Viknuo je zapovijed. Robovi kuhari izvukli su iz ognjišne jame golemi željezni kazan, izlili gulaš na zemlju, i vratili kazan u vatru. Drogo je u nj ubacio pojas i bez izraza na licu stao gledati kako medaljoni dobivaju crvenu boju i gube oblik. Dany je vidjela kako mu plamenovi igraju u oniksu očiju. Rob mu je pružio par debelih rukavica bez prstiju od konjske dlake, i on ih je navukao, a da pritom roba nije ni pogledao.

Viserys je zavrištao visokim, nesuvislim krikom kukavice koja se našla pred smrću. Ritao se i izvijao, cvilio kao pseto i cmizdrio kao dijete, ali su ga Dothraki čvrsto držali. Ser Jorah se probio do Dany. I stavio joj ruku na rame.

"Okrenite se, kraljevno, preklinjem vas."

"Ne." Zaštitnički je prekrižila ruke na nabreklom trbuhu.

I onda ju je Viserys napokon pogledao.

"Sestro, molim te... Dany, reci im... natjeraj ih... slatka sestrice..."

Kad se zlato napola rastalilo i poteklo, Drogo je pružio ruku u vatru i iz nje istrgnuo lonac.

"Kruna!" zaurlao je. "Evo je. Kruna za Kolskoga Kralja!" I nabio lonac na glavu čovjeka koji joj je nekad bio brat.

Glas što ga je Viserys Targarijski ispustio kad mu je ta jeziva željezna kaciga prekrila lice nije više bio nimalo ljudski. Noge su mu zamlatarale u sumanutom ritmu po zemljanom podu, pa se usporile i zaustavile. Guste su mu kapi rastaljenog zlata kapale na prsa, i skrletna se svila zadimila... no ipak se nije prolila ni kap krvi.

On nije bio zmaj, pomislila je Dany, čudesno mirna. *Vatra ne može ubiti zmaja.*

V

Kad je boj bio gotov, Dany je projahala svojim srebrenkom kroz polje smrti. Njezine sluškinje i ljudi njezina *khasa* došli su njom, smijući se i šaleći između sebe.

Kopita su Dothrakija razderala tlo i utabala stabljike boba i raži u zemlju, dok su *arakhi* i strijele posijale jezive nove usjeve i zalila ih krvlju. Dok je jahala kraj konja na umoru, oni su podizali glave i njištali. Ranjenici su stenjali i vapili. *Jaqqa rhani* su išli između njih, djelitelji milosrđa s teškim sjekirama, žanjući glave i mrtvih i umirućih. Iza njih će kroz bojište protrčati jato djevojčica, koje će iz leševa čupati strelice i stavljati ih u košarice. Napokon će doći psi i njuškati, mršavi i gladni, taj divlji čopor koji nikad ne zaostaje daleko iza *khalasara.*

Ovce su bile već najduže mrtve. Činilo se da ih je na tisuće, pocrnjelih od muha, i njihovi su se kadaveri kostriješili strelicama. Dany je znao da su to učinili jahači Khal Ogoa, jer nijedan čovjek iz Drogova *khalasara* ne bi bio tako glup da rasipa strelice na ovce dok još za ubijanje ima pastira.

Grad je bio sav u plamenu, i crne su se perjanice dima vrtjele i rušile dižući se u tvrdo modro nebo. Pod probijenim zidovima od osušena blata, konjanici su jahali amo-tamo, vitlajući bičevima stjerujući na hrpu preživjele iz zadimljenih ruševina. Žene i djeca iz Ogova *khalasara* hodali su sa sumornom gordošću, čak i u porazu i ropstvu; sad su bili robovi, no ropstva kao da se i nisu bojali. S građanima je bilo drukčije. Dany su se smilili; i sama se sjećala kao izgleda strah. Majke su teturale s praznim, mrtvim licima, i za ruke vukle rasplakanu djecu. Među njima je bilo malo muškaraca; bili su to bogalji, kukavice i djedice.

Ser Jorah joj je rekao da ljudi iz te zemlje sebe zovu Lhazareenima, ali su ih Dothraki zvali *haesh rakhi,* ili Janjanima. Jednom davno Dany bi ih možda pobrkala s Dothrakijima, jer su imali istu bakrenu kožu i duguljaste oči. Sad su joj izgledali kao stranci, onako zdepasti i spljoštenoga lica, s crnom kosom podšišanom neprirodno kratko. Bili su ovčari i hranili se povrćem, a Khal Drogo je rekao da je njihovo zemljište južno od riječne okuke. Trava u Dothrakijskom moru nije bila stvorena za ovce

Dany je vidjela kako je jedan dječak poskočio i potrčao prema rijeci. Konjanik mu je presjekao put i vratio ga, a drugi su ga opet okružili, pucketajući mu bičem pred očima, tjerajući ga sad amo sad tamo. Jedan je galopirao za njim i šibao ga po bedrima sve dok mu niz njih nije potekla crvena krv. Drugi ga je opleo oko gležnja tako da se rasprostro. Na koncu, kad je dječak još mogao samo puzati, napokon im je dodijao taj sport pa su mu protjerali strelicu kroz oko.

Ser Jorah ju je dočekao pred razbijenim gradskim dverima. Preko žičane je košulje nosio tamnozeleni haljetak. Njegove željezne rukavice, nazuvci i kaciga bili su od tamnosivog čelika. Dothraki su

mu se, kad se odjenuo u oklop, rugali da je kukavica, ali kad im je vitez otpljunuo uvrede ravno u zube, proradila je vruća krv, dugi se mač sudario s *arakhom,* i jahač čija je poruga bila najglasnija ostavljen je da na smrt iskrvari.

Ser Jorah je dojahao i podigao vizir svoje kacige ravnog tjemena.

"Vaš muž i gospodar čeka vas u gradu."

"Drogo nije ranjen?"

"Nekoliko posjekotina," odgovorio je Ser Jorah, "ništa značajno. Danas je ubio dva *khala.* Najprije Khala Oga, pa potom i njegova sina Foga, koji je postao *khalom* kad je Ogo pao. Njegovi su im krvni jahači odsjekli zvonca iz kose, i sad svaki korak Khala Droga zvoni još glasnije nego prije."

Ogo i njegov sin sjedili su zajedno na visokoj klupi s njezinim mužem i gospodarem na onoj svetkovini nadijevanja imena na kojoj je Viserys bio onako okrunjen, ali to je bilo u Vaes Dothraku, ispod Majke Svih Planina, gdje je svaki jahač imao brata i gdje se zaboravljalo na sve svađe. U travi je to bilo drukčije. Ogov je *khalas* baš bio napadao grad kad ga je Khal Drogo uhvatio. Pitala se što su Janjani mislili kad su prvi put s vrha svojih zidina od ispucalog blata ugledali prašinu njihovih konja. Možda su malobrojni, oni mlađi i budalastiji koji još vjeruju da bogovi uslišavaju molitve očajnika, to shvatili kao izbavljenje.

S druge strane ceste djevojka ne starija od Dany zajecala je visokim tankim glasom kad ju je jahač gurnuo na hrpu leševa, licem prema dolje, i zabio se u nju. I drugi su jahači sjašili da i oni dođu na red. To je izbavljenje što su ga Dothraki donijeli Janjanima.

Ja sam zmajske krvi, podsjetila se Daenerys Targari, dok je okretala lice. Stisnula je usne i očvrsnula srce, pa nastavila jahati prema vratima.

"Većina je Ogovih ratnika pobjegla", rekao je Ser Jorah. "Pa ipak je ostalo i do deset tisuća zarobljenika."

Robovi, pomislila je Dany. Khal Drogo će ih potjerati nizvodno do kojeg od gradova u Zaljevu Robova. Došlo joj je da zaplače, ali je rekla samoj sebi da mora biti jaka. *To je rat, i tako to izgleda, i to je cijena Željeznog trona. I to je ona donijela kući.*

Drogo joj je to bio obrekao, do su stajali kraj Maternice svijeta, onda u Vaes Dothraku.

"Svom ću sinu dati željeznu stolicu u kojoj je sjedio otac njegove majke. I dat ću mu Sedam Kraljevina. Ja, Drogo, *khal,* učinit ću to", bio se zarekao. "Povest ću svoj *khalasar* na zapad gdje prestaje svijet, i

pojahati drvene konje preko crne slane vode kao ni jedan *khal* prije mene. Pobit ću ljude u željeznim odijelima, srušiti njihove kamene kuće i donijeti njihove slomljene bogove u Vaes Dothrak. U to se zarekao Drogo sin Bharba, pred Majkom Svih Planina, pred svjedocima zvijezdama na nebu." Dva dana kasnije su krenuli iz Vaes Dothraka, i udarili na jug i zapad preko ravnica. Khal Drogo je vodio *khalasar* na svom velikom pastuhu crvenku, s Daenerys kraj sebe na srebrenku. Sad je već bila u osmom mjesecu trudnoće, ali su Dothrakijke jahale skoro do samog dana poroda.

"Rekao sam *khalu* da treba poći za Moeereen", rekao je Ser Jorah. "Tu će dobiti bolju cijenu nego u karavani trgovaca robljem. Illyrio piše da je lani bila kuga, tako da javne kuće za zdrave mlade djevojke plaćaju dvostruko, a za dječake ispod deset i trostruko. Ako dovoljno djece preživi put, dobit ćemo zlata da kupimo sve potrebne brodove i platimo ljude koji će njima ploviti."

Iza njih, djevojka koju su silovali ispustila je krik koji je razdirao srce, dugi plačni jauk koji je trajao i trajao. Danyna je ruka stisnula uzde, pa je srebrenku okrenula glavu.

"Recite im da prestanu", zapovjedila je Ser Jorahu.

"*Khaleesi?* Glas mu je zazvučao zbunjeno.

"Čuli ste što sam vam rekla", odgovorila je. "Neka prestanu." Potom se obratila svoj *khasu* oštrim, dothrakijskim izgovorom. "Jhogo, Quaro, pomoći ćete Ser Jorahu. Ne želim silovanja."

Ratnici su izmijenili smeten pogled.

Jorah Mormont je mamuznuo konja i prišao joj.

"Kraljevno," rekao je, "vi imate plemenito srce, ali ovo ne razumijete. Tako je to oduvijek bilo. Ti su ljudi za svoga *khala* prolijevali krv. I sad traže svoju nagradu."

S druge strane ceste djevojka je i dalje zapomagala, pjevnim jezikom tuđim Danynim ušima. Prvi je muškarac obavio svoj dio posla, i sad je drugi preuzeo njegovo mjesto.

"Ona je Janjanka", rekao je Quaro dothrakijskim jezikom. "Ona je ništa, *khaleesi.* Jahači joj iskazuju čast. Janjani liježu s ovcama, i to je poznato."

"To je poznato", ponovila je njezina sluškinja Irri kao jeka.

"To je poznato", suglasio se Jhogo, jašući na visokom pastuhu sivcu kojeg mu je dao Drogo.

"Ako vam njezino jaukanje vrijeđa uši, *khaleesi,* Jhogo će vam donijeti njen jezik." Izvukao je *arakh.*

"Ne želim da joj se učini ikakvo zlo", rekla je Dany. "Tražim je za sebe. Učini kako sam ti rekla, ili će Khal Drogo već smisliti nekakav razlog."

"*Ai, khaleesi*", odgovorio je Jhogo i mamuznuo konja. Quaro i ostali pošli su za njim, zveckajući zvoncima u kosi.

"Idite s njima", zapovjedila je Ser Jorahu.

"Na vašu zapovijed." Vitez joj je uputio radoznali pogled. "Zaista ste sestra svojeg brata."

"Viserysa?" Nije ga shvatila.

"Ne", odgovorio je. "Rhaegara." I odgalopirao.

Dany je čula kako Jhogo nešto viče. Silovatelji su mu se nasmijali. Jedan mu je i odviknuo. Jhogov je *araks* bljesnuo, i ovom se glava skotrljala s ramena. Smijeh se pretvorio u psovke i konjanici su posegnuli za oružjem, ali su u tom trenutku već stigli Quar i Aggo i Rakharo. Vidjela je kako Aggo pokazuje na drugu stranu ceste gdje je ona sjedila na svom srebrenku. Jahači su je gledali hladnim crnim očima. Jedan je pljunuo. Drugi su se raštrkali do svojih konja, sve nešto mumljajujući.

A svo to vrijeme onaj na Janjanki nastavljao je ulaziti i izlaziti, toliko obuzet užitkom da se činio posve nesvjesnim svega što se oko njega zbiva. Ser Jorah je sjašio i otrgnuo ga rukom uvučenom u željeznu rukavicu. Dothraki se rasprostro po blatu, pa poskočio s nožem u ruci i umro s Aggovom strelicom protjeranom kroz vrat. Mormont je povukao djevojku s hrpe leševa i ovio je kriju poškropljenim plastom. Potom ju je preko ceste doveo do Dany.

"Što želite da s njom učinimo?"

Djevojka je drhtala, a oči su joj bile razrogačene i rasplinute. Kosa joj je bila slijepljena krvlju.

"Doreah, pregledaj joj rane. Ti ne izgledaš kao jahačica, pa te se možda neće ni bojati. A vi ostali, za mnom." Potom je pognala srebrenka kroz razbijena drvena vrata.

U gradu je bilo još gore. Mnoge su kuće gorjele, i *jaqqa rhan* su bili u svom jezivom poslu. Uske su, vijugave uličice bile zatrpane obezglavljenim truplima. Prošli su i kraj još nekoliko silovanja. Dany bi svaki put potegla uzde, poslala svoj *khas* da to prekine, pa žrtvu uzela za robinju. Jedna od njih, jaka četrdesetgodišnjakinja ravnoga nosa, blagoslivljala je isprekidanim zajedničkim jezikom, ali je od ostalih dočekala samo tupe crne poglede. Gledaju me s nevjericom, zaključila je tužno; boje se da sam ih spasila samo da im priredim neku još goru sudbinu.

"Ne možete ih uzeti sve, dijete drago", rekao je Ser Jorah kad su zastali i po četvrti put, dok su ratnici njezina *khasa* za njom skupljali nove robove.

"Ja sam *khaleesi,* nasljednica Sedam Kraljevina i zmajske krvi", podsjetila ga je Dany. "I nije na vama da mi govorite što smijem a što ne smijem."

A na drugoj se strani grada srušila zgrada u velikoj gvalji vatre i dima, a začula je i daleke krikove i jauke uplašene djece.

Khal Droga je zatekla kako sjedi pred četvrtastim hramom bez prozora, debelih zemljanih zidova i kupole nalik na golemu smeđu lukovicu. Kraj njega je bila hrpa glava viša od njega. Kratka mu je janjanska strelica virila iz mišice, a lijevu mu je stranu golih prsa prekrivala krv, kao da su zalivena bojom. S njim su bila njegova tri krvna jahača.

Jhiqui je pomogla Dany da sjaši; postala je nespretna, jer joj je trbuh narastao i otežao. Klekla je pred *khala.*

"Moje Sunce i zvijezde je ranjeno."

Zasjek *arakhom* je bio širok ali plitak; lijeva je sisa nestala, a na prsima mu se zibao jezik krvavoga mesa i kože, kao mokra krpa.

"To ogrebotina, mjesece života, od *arakha* Khal Ogovih krvnih jahača", rekao je Khal Drogo zajedničkim jezikom. "Zbog toga sam ga ubio, a i Oga." Okrenuo je glavu, a zvončići u pletenici tiho su zazveckali. "Ogo ti velim, i Fogo njega *khalakka,* on je bio *khal* kad ga ubih."

"Nitko ne smije stati pred Sunce mog života," rekla je Dany, "pred oca pastuha koji objahuje svijet."

Do njih je dojahao ratnik na konju pa iskočio iz sedla. Obratio se Hoggu, a bujica je ljutitog dothrakijskog bila prebrza da bi je Dany razumjela. Golemi joj je krvni jahač, prije nego što se okrenuo svom *kahlu,* uputio težak pogled.

"To je Mago, koji jaši u *khasu* Ko Jhaqa. On veli da mu je *khaleesi* otela plijen, kći ovce koju se spremao objašiti."

Lice Khal Droga bilo je mirno i tvrdo, ali kad su njegove crne oči pošle prema Dany, u njima je bila radoznalost.

"Reci mi istinu o tome, mjesece mog života", zapovjedio joj je na dothrakijskom. Dany mu je ispričala što je učinila, i to njegovim jezikom da je *khal* bolje razumije, riječima izravnim i jednostavnim.

Kad je bila gotova, Drogo se mrštio.

"Tako je to u ratu. Te su žene danas naše robinje, da s njima činimo što nas je volja."

"A mene je volja da ih nitko ne ugrožava", rekla je Dany, sve se pitajući da nije bila presmiona. "Ako tvoji ratnici žele objašivati te žene, neka to čine nježno i zadrže ih za žene. Odredi im mjesto u svom *khalasaru* i neka ti donose sinove."

Qotho je uvijek bio najokrutniji od krvnih jahača. I zato se on i nasmijao.

"Pari li se konj s ovcama?"

Nešto ju je u njegovu tonu podsjetilo na Viserysa. Dany mu se srdito okrenula. "Zmaj se hrani ovcama kao i konjima."

Khal Drogo se nasmiješio.

"Kako je postala žestoka!" rekao je. "To je moj sin, pastuh koji objahuje svijet, puni svojom vatrom. Jaši lakše, Qotho... ako te majka ne spali na mjestu, njen će te sin zgaziti u blato. A ti, Mago, obuzdaj jezik i nađi drugo janje za naskakivanje. A ova pripadaju mojoj *khaleesi*."

Već je počeo pružati ruku prema Daenerys, ali kad ju je podigao, na licu mu se najednom stvorila bolna grimasa, pa je okrenuo glavu.

Dany je skoro osjetila njegov bol. Rane su bile teže nego što je mogla zaključiti po Ser Jorahuovu pričanju.

"Gdje su vidari?" upitala je. *Khalasar* ih je imao dvije vrste: žene nerotkinje i uškopljene robove. Travarice su baratale napitcima i urocima, a eunusi nožem, iglom i vatrom. "Zašto se ne pobrinu za *khala*?"

"*Khal* je bezdlake muškarce poslao od sebe, *khaleesi*", rekao joj je stari Cohollo. Dany je opazila da je i taj krvni jahač zadobio ranu; duboku posjekotinu na lijevom ramenu.

"Mnogi su jahači ranjeni", odgovorio je Khal Drogo tvrdoglavo. "Neka se najprije pobrinu za njih. Ta je strelica samo ubod muhe, a ta sitna posjekotina samo brazgotina kojom ću se hvastati pred sinom."

Dany mu je na prsima, gdje je koža bila odsječena, ugledala i ogoljele mišiće. Iz strelice što mu je probila ruku polako se cijedila krv.

"Khal Drogu ne dolikuje da čeka", obznanila je ona. "Jhogo, potraži te eunuhe i smjesta ih dovedi."

"Srebrna gospo," začula je iza leđa ženski glas, "ja bih Velikom Jahaču mogla urediti rane."

Dany je okrenula glavu. Te je riječi izgovorila jedna od robinja što ih je uzela za sebe, ona teška , žena plosnatoga nosa koja ju je blagoslivljala.

"*Khalu* ne treba pomoć od žena koje liježu s ovcama", dreknuo je Qotho. "Aggo, odsijeci joj jezik."

Aggo ju je uhvatio za kosu i pritisnuo joj nož pod grlo.

Dany je podigla ruku.

"Ne. Ona je moja. Neka govori."

Aggo je pogleda nju pa Qotha. I spustio nož.

"Nisam mislila ništa loše, srčani jahači." Žena je dobro govorila dothrakijski. Halje što ih je nosila bile su nekoć od najlakše i najfinije vune, i bogato izvezene, ali su sad bile skorene od blata i krvave i razderane. Pritisla je razderanu tkaninu prsluka na teška prsa. "Donekle sam vješta umijeću liječenja."

"Tko si ti?" upitala ju je Dany.

"Zovem se Mirri Maz Duur. Ja sam bogožena ovoga hrama."

"Maegi", progunđao je Haggo i opipao *arakh.* Izraz mu je lica bio mračan. Dany je sjećala te riječi iz jezive priče koje joj je Jhiqui ispričala jednoga dana uz kuhinjsku vatru. *Maegi* je žena koja liježe s demonima i izvodi najcrnje čarolije, zloćudno stvorenje, puno opačine i bez duše, koja muškarcima dolazi u tami noći pa im iz tijela siše život i snagu.

"Ja sam vidarica", rekla je Mirri Maz Duur.

"Vidarica ovaca", posprdno se nacerio Qotho. "Krvi moje krvi, ja velim ubij tu *maegi* i pričekaj da dođu bezdlaki."

Dany se na tu provalu bijesa krvnoga jahača nije ni obazrela. Ta stara, kućanski udobna, debeljuškasta žena njoj uopće nije izgledala kao *maegi.*

"Gdje si se naučila viđanju, Mirri Maz Duur?"

"Prije mene bogožena je bila moja mati, i ona me naučila svim pjesmama i bajanjima koja se mile Velikom Pastiru, i kako se prave sveti dimovi i pomasti od lišća i korijenja jagoda. Kad sam bila mlađa i ljepša, otišla sam s karavanom do Asshaija kraj Sjene, da učim od njihovih maga. U Asshai su dolazili brodovi iz mnogih zemalja, pa sam se dugo zadržala da izučim metode liječenja dalekih naroda. Mjesečeva pjevačica iz Jogos Nhaija podarila mi je svoje porodiljske pjesme, žena me tvog konjaničkog naroda naučila čarolijama trave, žita i konja, maester iz Kreljevstva Smiraja otvorio je preda mnom

ljudsko tijelo i pokazao mi sve tajne što se kriju pod kožom."

Sad se oglasio Jorah Mormont.

"Maestar?"

"Marwyn, tako se predstavio", odgovorila je žena zajedničkim jezikom. "S mora. S druge strane mora. Iz Sedam Zemalja, tako je rekao. Iz Zemlje Smiraja. Gdje su ljudi od željeza a zmajevi vladaju. On me naučio tom govoru."

"Maester iz Asshaija", ponovio je Ser Jorah zamišljeno. "Reci mi bogoženo, što je taj Marwyn nosio oko vrata?"

"Lanac tako uzak da ga je gušio, željezni gospodaru, s karikama od mnogih kovina."

Vitez je pogledao Dany.

"Takav lanac nosi samo čovjek obučen u Starogradskoj citadeli," rekao je, "a takvi o liječenju znaju mnogo."

"A zašto bi ti željela pomoći *khalu*?"

"Svi su ljudi jedno stado, ili su nas bar tako učili", odgovorila je Mirri Maz Duur. "Veliki me Pastir poslao na zemlju da liječim njegove janjce, pa ma gdje da ih našla."

Qotho ju je pljusnuo tako žestoko da joj je zabridio obraz. "Mi nismo ovce, *maegi*."

"Prestani", rekla je Dany ljutito. "Ona je moja. Da joj nije pala ni dlaka s glave."

Khal Drogo je zagunđao.

"Strelica mora van, Qotho."

"Da, Veliki Jahaču", odgovorila je Mirri Maz Duur i dotakla natučeno lice. "I tvoja prsa valja oprati i zašiti, da se rana ne zagnoji."

"Onda to učini", zapovjedio je Khal Drogo.

"Veliki Jahaču," rekla je žena, "moji su alati i pomasti u kući bogova, gdje najjače djeluju ozdravljujuće sile."

"Ja ću te ponijeti, krvi moje krvi", ponudio se Haggo.

Khal Drogo je to otklonio zamahom ruke.

"Ne treba mi pomoć nijednoga čovjeka", rekao je glasom ponosnim i tvrdim. Ustao je bez pomoći i sve ih nadvisio. Niz prsa mu je potekao novi val krvi, na mjestu gdje mu je Ogov *arakh* odsjekao bradavicu. Dany mu je hitro prišla.

"Ja nisam čovjek nego žena," prošaptala je, "pa se na mene možeš

nasloniti." Drogo joj je stavio golemu šaku na rame. Kad su krenuli prema velikom hramu od nabijene zemlje, ona je na sebe preuzela dio njegove težine. Za njima su pošla tri krvna jahača. Dany je zapovjedila Ser Jorahu i ratnicima svojega *khasa* da stanu na stražu na ulazu, i pobrinu se da nitko ne zapali zgradu dok su oni u njoj.

Prošli su kroz čitav niz predvorja, sve do velike središnje komore pod lukovicom. Kroz skrivene prozore visoko nad njima probijalo se slabašno svjetlo. U držačima na zidovima dimilo se nekoliko zublji. Po podu od nabijene zemlje bila su razbacana ovčja krzna.

"Evo", rekla je Mirri Maz Duur i pokazala na žrtvenik, veliki kamen prošaran modrim žilicima u kojemu su bili isklesani likovi pastira i njihovih stada. Khal Drogo je legao na nj. Stara je žena na žarovnjak bacila pregršt suhoga lišća, pa se prostorija ispunila mirisnim dimom.

"Najbolje će biti da pričekate vani", rekla je ostalima.

"Mi smo krv njegove krvi", odgovorio je Cohollo. "Tu ćemo pričekati."

Qotho je prišao Mirri Maz Duur.

"Znaj ovo, ženo Janjećega Boga. Učini mu zlo, i čeka te isto." Izvukao je nož za odiranje i pokazao joj oštricu.

"Neće mu učiniti nikakvo zlo."

Dany je osjećala da može vjerovati toj staroj, ružnoj ženi plosnatoga nosa; ta ona ju je, napokon, spasila iz grubih ruku njezinih silovatelja.

"Ako već morate ostati, onda mi pomozite", rekla je Mirri krvnim jahačima. "Veliki je Jahač prejak za moje snage. Čvrsto ga držite dok mu budem vadila strelicu iz mesa." Dok je otvarala izrezana prsa, pustila je da joj dronjci haljine padnu do pasa, pa se pozabavila bočicama i kutijicama, nožićima i iglama. Kad je bila spremna, otkinula je nazubljenu glavu strelice i izvukla joj tijelo, sve popijevajući pijevnim jezikom Lhazareena. Na žeravniku je uskipjela bočicu vina, pa mu je izlila na rane. Khal Drogo ju je psovao, ali se nije ni pomakao. Povezala je ranu od strelice namazom od mokrog lišća, pa se prihvatila otvorene rane na prsima, namazala je blijedozelenom mašću i tek tada taj remen kože povukla i vratila na mjesto. *Khal* je zaškripio zubima i progutao krik. Bogožena je izvadila srebrnu iglu i tuljac svilenoga konca i prihvatila se zatvaranja rane. Kad je s tim bila gotova, premazala je kožu crvenom pomašću, pokrila je s još malo lišća, pa povezala prsa janjećom kožicom. "Morat ćeš izgovarati molitve kojima ću te naučiti i ostaviti janjeću kožicu deset dana i deset noći", rekla je. "Obuzet će te groznica, i svrab, a kad se

izliječiš, ostat će velika brazgotina."

Khal Drogo se uspravio u sjedeći položaj, a sva su mu zvonca zazvonila.

"Ja o svojim brazgotinama pjevam, ženo ovaca." Pomaknuo je ruku i namrštio se.

"Ne pij ni vino ni makovo mlijeko", upozorila ga je. "Bolove ćeš imati, ali ti tijelo mora ostati jako da se može boriti s duhom otrova."

"Ja sam *khal*", rekao je Drogo. "Pljujem na bol i pijem što me je volja. Cohollo, daj mi moj haljetak."

Postariji se muškarac žurno udaljio.

"Maločast sam te čula", rekla je Dany ružnoj Lhazareenki, "kako pričaš o porođajnim pjesmama..."

"Ja znam sve tajne o krvavoj postelji, Srebrna Gospo, i nikad nisam izgubila nijedno dijete", odgovorila je Mirri Maz Duur.

"Moj čas se bliži", rekla je Dany. "Ako te je volja, drago bi mi bilo da me zbabiš kada dođe."

Khal Drogo se nasmijao.

"Mjesece mog života, roba se ne pita, nego joj samo naredi. Učinit će kako joj zapovjediš." Skočio je sa žrtvenika. "Idemo, krvi moja. Pastusi zovu, a ovdje je već sve pepeo. Vrijeme je za jahanje."

Haggo je pošao za *khalom* iz hrama, ali je Qotho zaostao dovoljno dugo da Mirri Maz Duur počasti oštrim pogledom.

"Ne zaboravi, *maegi,* kako bude *khalu,* tako će biti i tebi."

"Bit će, jahaču, baš kako si rekao", odgovorila mu je žena skupljajući teglice i bočice. "Veliki Pastir čuva svoje stado."

VI

Muhe su polako kružile oko Khal Droga, zujeći krilima, i bio je to tihi bruj na samom pragu slušnosti, koji je Dany ispunjavao užasom.

Sunce je bilo visoko i nemilosrdno. Jara je treperila u valovima kraj kamenih izdanaka niskih brda oko njih. Dok je jahala, tanki joj se prst znoja polako cijedio između nateklih prsa. Jedini su zvukovi bili jednolično kloparanje konjskih kopita, ritmičko zveckanje zvona u Drogovoj kosi i daleki zvukovi za njima.

Dany je promatrala muhe.

Bile su velike kao pčele, debele, crvenkaste, sjajne. Dothraki su ih zvali *krvnim muhama.* Živjele su po močvarama i ustajalim barama, sisale krv iz čovjeka i konja i polagale jaja u mrtve i umiruće. Drogo ih je mrzio. Čim bi mu koja prišla, ruka bi mu izletjela brzo kao zmija u skoku i zatvorila se oko nje. Dany ga nikad nije vidjela da je promašio. Muhu bi zadržao u šačetini toliko da bi se začulo njezino panično zujanje. A onda bi mu se prsti stegli, a kad bi ih opet otvorio, muha bi bila samo crvena mrlja na dlanu.

Muha je plazila po sapima njegova pastuha, i konj je ljutito palucnuo repom i otresao je. Druge su zujale oko Droga, sve bliže i bliže. *Khal* nije reagirao. Pogled mu je bio prikovan za daleka smeđa brda, a uzde labave u ruci. A ispod oslikane dolamice, ranu mu je na prsima prekrivao melem od smokvina lišća i sasušenog modrog riječnog mulja. Sve su mu to napravile travarice. Oblog koji mu je napravila Mirri Maz Duur svrbjeo je i pekao, i on ga je otrgnuo prije šest dana, proklinjući je kao *maegi.* Melem od blata mnogo je bolje blažio boli, a travarice su mu pripravile i makovo vino. U protekla ga je tri dana pio u silnim količinama, a kad nije pio makovo vino, pio je kumiš i papreno pivo.

Pa ipak je jedva i dotakao jela, a noću bi se samo bacao i stenjao. Dany je vidjela kako mu se izdužilo lice. Rhaego joj je u trbuhu bio nemiran, i ritao se kao pastuh, no čak ni to više nije budilo Drogovo zanimanje kao nekad. Svakoga jutra, kad bi se probudio iz nemirna sna, njezine bi oči na njegovu licu otkrivale nove crte bola. I sada ta šutnja. To ju je plašilo. Otkako je u zoru uzjahao nije prozborio ni riječi. Kad bi mu se obratila, ne bi joj ništa odgovorio, nego samo našto progunđao, a od podneva čak ni toga nije bilo puno.

Jedna je krvna muha sletjela na golu kožu *khalova* ramena. Druga je, nakon kruženja, prizemljila na vrat, pa se uspuzala prema ustima. Khal Drogo nije ništa ni rekao ni učinio. Tijelo mu se zibalo u sedlu, zvona su zveckala, a pastuh je grabio naprijed ravnomjernim korakom.

Dany je petama mamuznula srebrenka i dojahala do njega. Znala je da mora nešto poduzeti. Nije smjela dopustiti da se ovo nastavi.

"Gospodaru", rekla je tiho. "Drogo. Moje Sunce i zvijzde."

On kao da je i nije čuo. Oči su mu bile otvorene i zapiljene.

Krvna mu je muha usplazila kroz ovješeni brk i skrasila mu se na obrazu, u pukotini kraj nosa. Dany je dahnula. Srce joj je brže zakucalo od straha.

"Drogo", uskliknula je glasno. Nespretno je ispružila ruku i dotakla mu mišicu.

Khal Drogo se zaljuljao u sedlu, polako se nagnuo i teško se srušio s konja. Muhe su se za treptaj oka razbježale, pa zakružile i vratile se i skrasile na njemu, onako poleglu.

"Ne", rekla je Dany i zategla uzde. Nimalo se ovaj put ne obazirući na trbuh, smandrljala se sa srebrenka i potrčala prema mužu.

Trava je pod njim bila smeđa i suha. Kad je Dany kleknula kraj njega, Drogo je kriknuo od bola.

Dah mu je hripavo začegrtao u grlu, a onda ju je pogledao pogledom lišenim prepoznavanja.

"Moj konj", prokrkljao je. Dany mu je otjerala muhe s prsa, a jednu spljeskala onako kako bi on to učinio. Njegova joj je koža gorjela pod prstima.

Khalovi su krvni jahači jahali odmah iza njih. Začula je Haggov poklič, i onda su već bili tu. Cohollo je skočio s konja i dočekao se kraj nje.

"Krv moje krvi", rekao je i pao na koljena. Druga su dvojica ostala na konjima.

"Ne", prostenjao je Khal Drogo, otimajući se u Danynim rukama. "Moram jahati. Jahati. Ne."

"Pao je s konja", rekao je Haggo, gledajući ih s konja. Na širokom mu licu nije bilo nikakva osjećaja, ali mu je glas bio olovan.

"Ne smiješ to govoriti", rekla mu je Dany. "Za danas je dosta jahao. Tu ćemo se utaboriti."

"Tu?" Haggo se osvrnuo okolo. Tlo je bilo smeđe i povelo, negostoljubivo. "To nije mjesto za taborovanje."

"Neće nam žena govoriti kada da stanemo", rekao je Qotho, "pa bila i *khaleesi*."

"Tu ćemo se utaboriti", ponovila je Dany. "Haggo, reci im da je Khal Drogo zapovjedio da stanemo. Ako tko pita zašto, reci im da dolazi moje vrijeme i da ne mogu dalje. Cohollo, dovedi robove, neka smjesta podignu *khalov* šator. Qotho..."

"Ti meni ne zapovijedaš, *khaleesi*", rekao je Qotho.

"Potraži Mirri Maz Duur", rekla mu je Dany. Bogožena sigurno hoda s drugim Janjanima, u dugoj koloni robova. "Dovedi je k meni, skupa s njezinom škrinjom."

Qotho ju je s konja propalio pogledom, a oči su mu bile tvrde kao kremen.

"Maegi", rekao je i pljunuo. "Ja to neću učiniti."

"Hoćeš", rekla je Dany, "ili će Drogo, kad se probudi, čuti da si mi prkosio."

Qotho je ljutito okrenuo pastuha i odgalopirao pun gnjeva... ali je Dany znala da će se, pa ma koliko protiv volje, vratiti s Mirri Maz Duur. Robovi su podigli Khal Drogov štor pod nazubljenim izdankom crne stijene čija je sjena malo ublažavala jaru popodnevnoga sunca. Pa ipak je pod svilom bilo tijesno i vruće kad su Irri i Doreah pomogle Dany da unutra uvede Droga. Po tlu su bili rasprostrti debeli izvezeni sagovi, a jastuci razbacani po kutovima. Eroeh, krotka djevojka koji je Dany spasila pod zemljanim zidovima Janjevgrada, postavila je žarovnik. Položile su Draga na izvezeni sag.

"Ne", promrmljao je on zajedničkim jezikom. "Ne, ne." Čini se da je jedino to bio sposoban izgovoriti.

Doreah mu je raskopčala teški pojas s medaljonim pa i skinula mu dolamicu i dokoljenice, dok mu je Jhiqui klekla do nogu i raspetljala uzice jahaćih sandala. Irri je htjela vrata ostaviti raskriljena da uđe malo vjetra, ali joj je to Dany zabranila. Nije željela da Draga vide takvog, u času delirija i slabosti. Kad je stigao njen *khas,* postavila ga je oko šatora da čuva stražu.

"Ne puštajte nikoga bez mog dopuštenja", rekla je Jhoqou. "Baš nikoga."

Eroeh se uplašeno zagledala u polegloga Drogu.

"On umire", prošaptala je.

Dany ju je pljusnula.

"*Khal* ne može umrijeti. On je otac pastuha koji objahuje svijet. Njegova je kosa nerezana. On još nosi zvonca koja mu je dao otac."

"Khaleesi," rekla je Jhiqui, "on je pao s konja."

Sva uzdrhtala, očiju najednom punih suza, Dany se okrenula od njih. *On je pao s konja!* To je tako, ona je to vidjela, i svi krvni jahači, a nedvojbeno i njezine sluškinje i ljudi iz njezina *khasa.* I koliko još njih? To nije moglo ostati tajnom, i Dany je znala što to znači. *Khal* koji ne može jahati ne može ni vladati, a Drogo je pao s konja.

"Moramo ga okupati", rekla je tvrdoglavo. Ne smije si dopustiti očajavanje. "Irri, neka smjesta donesu kadu. Doreah, Eroeh, nađite negdje vodu, hladnu vodu, tako je vruć." Bio je vatra u ljudskoj koži.

Robovi su u kutu šatora postavili tešku bakrenu kadu. Kad je Dorhea donijela prvi ćup vode, Dany je položila komad svile preko Drogova čela, na usplamtjelu kožu. Njegove su je oči gledale, ali ju on nije vidio. Kad su mu se usne otvorile, između njih nije potekla

nijedna riječ, samo jecanje.

"Gdje je Mirri Maz Duur?" upitala je Dany, osjećaujući kako joj je strah do krvi izgulio strpljenje.

"Qotho će je naći", odgovorila je Irri.

Sluškinje su napunile kadu bljutavom vodom što je zaudarala na sumpor, pa je namirisale bočicama gorkoga ulja i pregrštima zdrobljenog lišća od metvice. Dok su mu pripravljale kupku, Dany je nespretno klekla kraj svojega muža i gospodara, trbuha golema od njihova djeteta. Rasplela mu je pletenicu brižljivim prstima, kao one noći kad ju je uzeo prvi put pod zvijezdama. Zvonca mu je položila sa strane, pažljivo, sve jedno po jedno. Trebat će ih ponovno kad ozdravi, rekla je u sebi.

Kad je Aggo gurnuo glavu kroz svilu, u šator je ušao dašak hladnoga zraka.

"Khaleesi," rekao je, "stigao je Andal, i moli da mu dopustite ući."

"Andal" je bilo ime što ga su ga Dothraki nadjenuli Ser Jorahu.

"Da," odgovorila je ona i nespretno ustala, "pustite ga unutra." U njega se uzdala. Ako je itko znao što treba činiti, onda je to bio taj vitez.

Ser Jorah Mormont se provukao kroz vrata šatora i pričekao trenutak da mu se oči priviknu na mrak šatora. U žestokoj jari juga, nosio je ležerne hlače od šarene pješčane svile i jahaće sandale gole pete, s uzicama sve do koljena. Toka mu je visjela s pojasa od usukane konjske dlake. A ispod izbijeljenog bijelog prsluka, prsa su mu bila gola, koža pocrvenjela od sunca.

"Priča se širi od uha do uha, po čitavom *khalasaru*", rekao je. "Govore da je Khal Drogo pao s konja."

"Pomozite mu", zavapila je Dany. "U ime ljubavi koju, kako velite, osjećate prema meni, pomozite mi sada."

Vitez je kleknuo do nje. Zagledao se u Droga dugo i čvrsto, pa onda u Dany. "Udaljite sluškinje."

Bez riječi, grla stegnuta od straha, Dany je napravila znak rukom. Irri je potjerala djevojke iz šatora.

Kad su ostali sami, Ser Jorah je izvukao bodež. Vješto, s nježnošću iznenađujućom za tako krupnog muškarca, počeo je strugati crno lišće i osušeni modri mulj s Drogovih prsa. Blato se zapeklo i postalo tvrdo kao zidovi Janjevgrada, ali je i ono, kao i zidovi, lako pucalo. Ser Jorah je nožem razbio sasušeno blato, odlomio komade s mesa, pa odgulio listove sve jedan po jedan. Iz rane se digao ružan, slatkasti

vonj, tako težak da se skoro zagrcnula. Lišće je bilo pokriveno skorenom krvlju i gnojem, a Drogova prsa crna, ljeskava od propadanja.

"Ne", prošaptala je Dany, a niz obraze su joj potekle suze. "Ne, preklinjem vas, bogovi, uslišite me, *ne*."

Khal Drogo je prostenjao, pa se zabacakao udovima, kao da se bori s nevidljivim neprijateljem. Crna mu je krv iz otvorene rane.tekla polako i gusto "Vaš *khal* je već skoro mrtav, kraljevno."

"Ne, on ne može umrijeti, on *ne smije* umrijeti, to je bila samo posjekotina." Dany je uzela njegovu krupnu, žuljevitu ruku u svoje male šake i čvrsto je stisnula. "Neću mu dati da umre..."

Ser Jorah se gorko nasmijao.

"*Khalessi* ili kraljice, zapovijed nadilazi vašu moć. Štedite suze, dijete drago. Oplakujte ga sutra, ili za godinu dana. Sad nemamo vremena za tugovanje. Sad moramo ići, i to brzo, prije nego što umre."

Dany se sasvim izgubila.

"Ići? Kamo to trebamo ići?"

"U Asshai, ako mene pitate. On leži daleko na jugu, na kraju poznatoga svijeta, no ljudi ipak vele da je to velika luka. Naći ćemo brod koji će nas vratiti u Pentos. Bit će to, da ne bude nesporazuma, teško putovanje. Uzdajete li se u svoj *khas*? Hoće li i vas slijediti?"

"Khal Drogo im je zapovjedio da me čuvaju," odgovorila je Dany nesigurno, "ali ako on umre..." Dotakla je veliku nateklinu svog trbuha. "Nije mi jasno. Zašto bismo morali bježati? Ja sam *khaleesi.* U sebi nosim Drogova nasljednika. On će biti *khal* nakon što Drogo..."

Ser Jorah se namrštio.

"Kraljevno, dajte me poslušajte. Dothraki neće slijediti dojenče. Oni su se klanjali Drogovoj snazi, i samo tome. Kad on ode, onda će se Jhaqo i Pono i ostali *koovi* boriti za njegovo mjesto, i ovaj će se *khalasar* sam proždrijeti. A pobjednik neće trpjeti takmace. Čim se dječak rodi, otrgnut će vam ga s prsa. I baciti ga psima..."

Dany je obgrlila vlastito tijelo.

"Ali *zašto*?" uskliknula je molećivim glasom. "Zašto bi ubiti djetešce?"

"On je Drogov sin, a starice vele da će on biti pastuh koji će objašiti svijet. Tako glasi proročanstvo. Bolje ga je ubiti dok je još dijete, nego iskusiti njegov gnjev kad se zamuži."

Dijete se ritnulo u njoj, kao da je čulo što mu se sprema. Dany se

prisjetila priče koju joj je Viserys bio ispričao, priču o tome što su Uzurpatorovi psi učinili Rhaegarovoj djeci. I njegov je sin bio još beba, pa ipak su ga otrgli majci s prsa i smrskali mu glavu o zid. Tako je to među ljudima.

"Ne smiju učiniti zlo mojemu djetetu!" uskliknula je. "Zapovjedit ću svom *khasu* da ga čuva, a Drogovi će krvni jahači..."

Ser Jorah ju je uhvatio za ramena.

"Krvni jahač umire sa svojim *khalom.* I to vam je poznato, drago dijete. Oni će vas odvesti u Vaes Dothrak, staricama, i to je posljednja dužnost koju mu duguju u životu... A kada to obave, pridružit će se Drogu u zemlji noći."

Dany se stresla. Nije se željela vratiti u Vaes Dothrak i proživjeti ostatak života među tim groznim staricama, pa ipak je znala da vitez govori čistu istinu. Drogo joj je bio više od Sunca i zvijezda; on je bio i štit koji ju je čuvao.

"Neću ga ostaviti", rekla je tvrdoglavo i ojađeno. Opet ga je uhvatila za ruku. "Ne, neću."

Pomicanje platna na vratima natjeralo ju je da okrene glavu. Ušla je Mirri Maz Duur i duboko se naklonila. Dani provedeni u hodu, dok se vukla za *khalasarom,* izdrpali su je i ošepavili, raskrvarili joj noge i na njih nabili plikove, a pod oči joj navukli duboke podočnjake. Za njoj su ušli Qotho i Haggo, s njezinom škrinjom između sebe. Kad su krvni jahači ugledali Drogovu ranu, škrinja je iskliznula Haggu iz ruke i tresnula o tlo, a Qotho je opsovao tako gadno da je psovka spržila zrak.

Mirri Maz Duur je pažljivo promatrala Droga, lica mirna i mrtva.

"Rana se zagnojila."

"To je tvoje djelo, *maegi*", rekao je Qotho.

Haggo ju je, uz mesnati *pljas* raspalio šakom u obraz tako žestoko da ju je bacio na pod. A onda ju je još i udario nogom.

"Prestanite!" kriknula je Dany.

Qotho je odvukao Hagga, i rekao:

"Udarci nogom su premilostivi za *maegi.* Vodimo je van. Prikolčit ćemo je na zemlju, da je zajaši svatko tko prođe. A kad oni budu gotovi, na red dolaze psi. Lasice će joj razvući crijeva, a gavrani joj se pogostiti očima. Riječne će muhe položiti jaja u njezinu maternicu i napiti se gnoja njezinih sisa..." Zabio je željezne prste u meko, gnjecavo meso njezine mišice i digao je na noge.

"Ne", rekla je Dany. "Ne dam da joj učinite išta nažao."

Qothove su se usne povukle s krivih smeđim zubi, stvarajući jezivu sprdnju smiješka. "Ne? Meni kažeš *ne?* Radije se moli bogovima da uz *maegi* ne vežemo i tebe. To je tvoje maslo koliko i njezino."

Ser Jorah je stupio među njih, pa oslobodio dugi mač u koricama.

"Zauzdaj jezičinu, krvni jahaču. Kraljevna je još uvijek tvoja *khaleesi*."

"Samo dok je krv moje krvi još živa", rekao je Qotho vitezu. "Kad on umre, ona je ništa."

Dany je u sebi osjetila hladnu vatru koja je spalila sav strah.

"Prije nego što sam postala *khaleesi* bila sam zmajska krv. Ser Jorah, dozovite moj *khas*."

"Ne", rekao je Qotho. "Mi idemo. Za sada... *khaleesi.*"

Haggo je pošao za njim iz šatora, silno namršten.

"Ovaj vam ne želi dobro, kraljevno", rekao je Ser Jorah. "Dothraki vele da čovjek i njegovi krvni jahači žive istim životom, a Qotho vidi da se njegov bliži kraju. A mrtav čovjek ne poznaje strah."

"Nitko još nije umro", rekla je Dany. "Ser Jorah, možda mi zatreba vaš mač. Bit će bolje da stavite oklop." Bila se uplašila više nego što se usudila i priznati, čak i samoj sebi.

Vitez se naklonio.

"Kako želite." Pa zagrabio iz šatora.

Dany se opet okrenula Mirri Maz Duur. U očima joj je vidjela oprez.

"Još ste me jednom spasili."

"A sad ti moraš spasiti njega", rekla je Dany. "Molim..."

"Roba se ne moli," odgovorila je Mirri oštro, "robu se naređuje." Prišla je Drogu što je gorio na sagu, i dugo se zagledala u ranu. "No molili ili zapovjedali, sasvim je svejedno. Tu više ne pomaže ničija vidarska vještina." *Khalove* su oči bile zatvorene. Ona mu je jedno otvorila prstom. "Zatupljivao je bol makovim mlijekom."

"Da", priznala je Dany.

"Napravila sam mu oblog od vatrenih mahuna i nebodca i povezala ga janjećom kožicom."

"Rekao je da ga peče. Pa ju je strgnuo. Travarice su mu napravile drugu, vlažnu i koja blaži."

"Palila je, da. U vatri je velika iscjeliteljska čarolija, što znaju čak i vaši bezdlaki muškarci."

"Napravi drugi oblog", zavapila je Dany. "Ovaj put ću paziti da ga i nosi."

"Vrijeme je za to isteklo, gospodarice", rekla je Mirri. "Otrovni su mu duhovi već kušali srce. Od svega mu još mogu samo olakšati mračni put što je pred njim, da može bezbolno odjahati u zemlju noći. Do jutra ga više neće biti."

Njezine su tihe riječi bile nož kroz Danyna prsa. Što je to ikad učinila da su bogovi prema njoj tako okrutni? Napokon je bila pronašla sigurno mjesto, napokon okusila i ljubav i nadu. I napokon se vraćala kući. A sad mora sve to izgubiti...

"Ne", zavapila je. "Spasi ga, i ja ću te osloboditi, u to ti se kunem. Ti sigurno znaš kako... nekakva čarolija, nekakva..."

Mirri Maz Duur je sjela na pete i zagledala se u Daenerys očima crnim kao noć.

"Postoji čarolija." Glas joj je bio tih, jedva glasniji od šapta. "Ali je teška, gospodarice, mračna. Neki bi rekli da je smrt čišća. Naučila sam je u Asshaiju, i taj nauk skupo platila. Moj učitelj je bio krvni mag iz Zemlje Sjena."

Dany je po čitavom tijelu osjetila studen.

"Onda si ti *zaista maegi*..."

"Jesam li?" Mirri Maz Duur se nasmiješila. "Sad samo još *maegi* može spasiti vašega jahača, Srebrna Gospo."

"Ne postoji drugi način?"

"Ništa drugo."

Khal Drogo je zakrkljao i sav se stresao.

"Učini to", propentala je Dany. Rekla je samoj sebi da se ne smije plašiti, da je zmajska krv. "Spasi ga."

"To ima svoju cijenu", rekla je bogožena tiho. "Dobit ćeš zlato, konje, što te je volja."

"Nije tu riječ ni o zlatu ni o konjima. Ovo je krvna magija, gospodarice. Život se može platiti samo smrću."

Dany je u grlu zastao dah.

"Smrću?" Zaštitnički se obgrlila rukama, i zanjihala je na petama. "Mojom smrću?" Rekla je u sebi da će za nj ako treba i umrijeti. Ona je zmajska krv, i zato se ne smije bojati. Njezin je brat Rhaegar umro za

ljubljenu ženu.

"Ne", obećala je Mirri Maz Duur. "Ne vašom smrću, *khaleesi.*"

Dany je zadrhtala od olakšanja.

"Učini to."

Maegi je svečano kimnula glavom.

"Kako rekoste, tako će i biti. Dozovite sluge."

Kad su ga Rakharo i Quaro spustile u kadu, Khal Drogo se slabašno promeškoljio.

"Ne," promrmljao je. "Ne. Moram jahati." A kad se našao u vodi, najednom kao da je iz njega istekla sva snaga.

"Dovedite njegova konja", zapovjedila je Mirri Maz Duur, pa tako i bi. Jhogo je u šator uveo velikog crvenkastog pastuha. Kad je životinja osjetila miris smrti, zanjištala je i propela se i zakovrnula očima. Trebala su trojica da ga svladaju.

"Što si naumila?" upitala ju je Dany.

"Treba nam njegova krv", odgovorila je Mirri. "Tako se to radi."

Jhogo je ustuknuo, a ruka mu se našla na balčaku *arakha.* Bio je to mladac od šesnaest godina, tanak kao trska, neustrašiv, brz na smijehu, sa slabašnom sjenom prvih brkova pod nosom. On je pred nju pao na koljena.

"*Khaleesi*", zavapio je, "ne smijete to učiniti. Dajte mi da ubijem *maegi.*"

"Ubiješ li nju, ubio si svoga *khala* odgovorila je Dany.

"To je krvna magija", odgovorio je. "To je zabranjeno."

"Ja sam *khaleesi,* i ja velim da nije zabranjeno. U Vaes Dothraku je Khal Drogo ubio pastuha, i ja sam mu pojela srce da našem sinu podam snage i hrabrosti. To je isto. *Isto*."

Pastuh se ritao i propinjao i njištao dok su ga Rakharo, Quaro i Aggo privlačili kadi gdje je *khal* lebdio kao da je već mrtav, a iz rane mu se cijedili krv i gnoj i mazali vodu u kadi. Mirri Maz Duur je bajala riječi Dany nepoznata jezika, a onda joj se u ruci pojavio nož. Dany nije ni vidjela odakle se stvorio. Izgledao je star; bio je od kovane crvene bronce, s oštricom u obliku lista, i pokriven drevnim znakovima. *Maegi* ga je potegla pastuhu preko vrata, pod plemenitom glavom, i konj se ritnuo i stresao kad je krv briznula u crvenoj bujici. Bio bi se i srušio da ga ljudi iz njezina *khasa* nisu pridržali. Za što su trebala sva četvorica.

"Snago konja, prijeđi na jahača", pjevušila je Mirri dok se konjska krv vrtložila u vodi Drogove kupke. "Snago životinje, uđi u čovjeka."

Jhogo je bio obuzet prepašću dok se hrvao s pastuhovom snagom, ustrašen pred dodirom mrtve puti, no isto se tako strašeći i da ga pusti. Dany se činilo da će se onesvijestiti od olakšanja. *Samo konj,* pomislila je. Ako se Drogov život može spasiti smrću konja, onda je ta cijena tisuću puta manja od one na koju bi pristala.

Kad su konja pustili da padne, kupka je bila tamno crvena, i od Droga je još vidjelo samo lice. Mirri Maz Duur nije trebalo i konjsko truplo.

"Spalite ga", rekla im je Dany. Znala je da oni to tako rade. Kad umre čovjek, onda ubijaju i njegova konja i stavljaju ga pod njega na pogrebnu lomaču, da ga odnese u zemlju noći. Ljudi iz njezina *khasa* odvukli su lešinu iz šatora. Krvi je bilo posvuda. Čak su i zidovi od pješčane svile bili poškropljeni crvenim, a sagovi su na podu bili crni i vlažni.

Bili su upaljeni i žaravnici. Mirri Maz Duur je na ugljevlje bacila blijedocrveni prašak. Od njega je dim dobio oštar, mirodijski miris, prilično ugodan, pa ipak je Eroeh izletjela sva u suzama, i Dany je ispunio čudan strah. Otišla je, međutim, već predaleko da bi se mogla vratiti. Potjerala je i ostale sluškinje.

"Idite s njima, Srebrna Gospo", rekla joj je Mirri Maz Duur.

"Ja ostajem", odgovorila je Dany. "Taj me je čovjek uzeo pod zvijezdama i dao život djetetu u meni. Neću ga ostaviti."

"Morat ćete. Kad zapjevam, nitko ne smije ući u šator. *Nitko,* jeste li me razumjeli? Moja će pjesma probuditi sile starije i mračnije od ičega što znate. Ove će noći tu plesati mrtvi. Njih nijedan živi ne smije vidjeti."

Dany je bespomoćno oborila glavu.

"Nitko neće ući." Nagnula se nad kadu, nad Drogu u krvavoj kupki, i ovlaš ga poljubila u čelo. *"Vrati mi ga",* prošaptala je Mirri Maz Duur i pobjegla.

Vani je Sunce već bilo nisko nad obzorom, a nebo je bilo natrulo crveno. *Khalasar* je podigao tabor. Šatori i hasure za spavanje bili su rasuti dokle je sezalo oko. Puhao je vruć vjetar. Jhogo i Aggo su slagali lomaču pod mrtvim pastuhom. Već se skupilo i mnoštvo. I svi su se tvrdim crnim očima zapiljili u Dany, lica zatvorenih i bez smiješka, nalik na maske od tucanoga bakra. Ugledala je Ser Joraha Mormonta, sad odjevena u žičanu košulju i kožu, kojem su se na širokom, proćelavom čelu već skupljale kapljice znoja. Probio se kroz

Dothrakije sve do Dany. Kad je opazio skrletne tragove što su ih njezine cipele ostavile na tlu, iz lica mu se izlila boja.

"Što ste to učinili, ludo mala?" upitao je promuklim glasom.

"Morala sam ga spasiti."

"Mogli smo pobjeći", odgovorio je on. "Ja bih vas sigurno otpratio do Asshaija, kraljevno. Nije bilo nikakve potrebe..."

"Jesam li zaista vaša kraljevna?" upitala ga je.

"Znate da jeste, bozi nas spasili oboje."

"Onda mi pomozite sada."

Ser Jorah je napravio grimasu.

"Volio bih samo znati kako."

Glas je Mirri Maz Duur digao do visokog, tremolirajućeg jauka koji je Dany poslao drhtaj kroz leđa. Neki su Dothraki počeli nešto mrmljati i odmicati se od nje. Šator je blistao od svjetla zažarenih žeravnika. Kroz krvlju poškropljenu svilu opazila je micanje sjena.

Mirri Maz Duur je plesala, i to ne sama.

Dany je na licima Dothrakija vidjela goli strah.

"To ne smije biti", zagrmio je Qotho.

Ona nije ni opazila da se krvni jahač vratio. S njim su bili i Haggo i Cohollo. Sa sobom su doveli bezdlake muškarce, eunuhe koji su liječili nožem, iglom i vatrom.

"A ja velim da to *mora* biti", odgovorila je Dany.

"Maegi", zarežao je Haggo. A stari Cohollo - onaj Cohollo koji je na času Drogova rođenja svoj život vezao s njegovim, Cohollo koji je uvijek bio tako dobar prema njoj - taj ju je Cohollo pogledao s mržnjom i pljunuo joj ravno u lice.

"Umrijet ćeš, *maegi*," obećao je Qotho, "ali će prije morati umrijeti i onaj drugi."

Potegao je *arakh* i krenuo prema šatoru.

"Ne," kriknula je Dany, *"ne smiješ."* Uhvatila ga je za rame, ali ju je Qotho gurnuo ustranu. Dany je pala na koljena i prekrižila ruke na trbuhu da zaštiti dijete u njemu. "Zaustavite ga," zapovjedila je svom *khasu,* "ubijte ga."

Rakharo i Quaro su stajali kod ulaza u šator. Quaro je napravio samo jedan korak naprijed i posegnuo za drškom biča, ali se Qotho okrenuo gracioznao kao plesač i podigao zakrivljeni *arakh.* On je

Quara zahvatio nisko ispod mišice, i sjajni je oštri čelik pregrizao kroz kožu odjeće i kožu tijela, kroz mišiće i rebra. Krv je briznula u vodoskoku, a mladi je jahač odstupio posrćući i hvatajući zrak. Qotho je oslobodio oštricu.

"Konjovođo", doviknuo mu je Ser Jorah Mormont. "Ogledaj se sa mnom." Dugi mu je mač kliznuo iz korica.

Qotho je jurnuo psujući. *Arakh* se gibao tako brzo da je s njega u sitnom pršcu letjela Quarova krv, kao topla kišica na vrućem vjetru. Dugi ga je mač dočekao stopu ispred Ser Jorahova lice, i zadržao ga na trenutak onako drhtavog, dok je Qotho tulio od bijesa. Vitez je bio odjeven u žičanu košulju, sa željeznim rukavicama i čeličnim prslukom, nalik na oklop jastoga, a oko vrata mu je bio teški ovratnik samo što je zaboravio na glavu staviti kacigu.

Qotho je zaplesao natraške, dok mu se nad glavom vitlao *arakh* u sjajnom zamućenju, i bljeskao kao munja u trenutku kad je vitez krenuo u nalet. Ser Jorah je parirao kako je najbolje znao i umio, ali su udarci dolazili tako brzo da se Dany činilo da Qotho ima četiri *arakha* u isto toliko ruku. Čula je tresak mača po žicanoj košulji, i vidjela kako lete iskre kad je duga zakrivljena oštrica okrznula željeznu rukavicu. Najednom je Mormont bio taj koji je posrtao odstupajući, a Qotho taj koji je skakao u napad. Niz lijevi je vitezov obraz tekla crvena krv, a udarac po boku otvorio je prorez u žicanoj košulji i pretvorio ga u šepavca. Qotho mu je dovikivao poruge, nazivao ga kukavicom, govorio mu da još smrdi po mlijeku, da je eunuh u željeznom odijelu. "Sad si mrtav!" obećao mu je, dok mu je u crvenom sumraku treperio *arakh.* U Danyu se trbuhu sin žestoko ritnuo. Zakrivljena je oštrica kliznula kraj ravne i zagrizla duboko u vitezov bok, pa je zijevnula žičana košulja.

Mormont je zastenjao i posrnuo. Dany je osjetila oštar bol u trbuhu, vlagu na stegnima. Qotho je trijumfalno kriknuo, ali je njegov *arakh* naišao na kost, i u njoj se zaglavio na pola treptaja oka. To je bilo dovoljno. Ser Jorah se spustio dugi mač svom preostalom snagom, kroz meso i mišić i kosti, i Qothoova se podlaktica slobodno zanjihala, koprcajući se na tankoj niti kože i tetiva. Sljedeći je vitezov udarac bio usmjeren na Dothrakijevo uho, i bio je tako divlji da se učinilo da će Qothou prsnuti lice.

Dothrakiji su vikali, Mirri Maz Duur jaukala u šatoru kao ništa ljudsko, Qotho na samrti preklinjao da mu daju vode. Dany je dozivala pomoć, ali je nitko nije čuo. Rakharo se borio s Haggom, *arakh* je plesao s *arakhom* sve dok nije puknuo Jhogov bič, glasnije od groma, i Haggu se oko vrata ovila petlja. Nagao potez, i krvni jahač se zateturao natraške, izgubivši i oslonac i mač. Rakharo je poskočio, uz

urlik, i zamahnuo *arakhom* i obim ga rukama spustio na Haggovo tjeme. Oštrica ga je zahvatila među oči, crvena i drhtava. Netko je bacio kamen, a kad je Dany pogledala, rame joj je bilo razderano i krvavo.

"Ne," zaplakala je, "ne, prestanite, to je previše, cijena je prevelika." Poletjelo je još nekoliko kamenica. Pokušala je dopuzati do šatora, ali ju je Cohollo uhvatio. Zavukao joj je prste u kosu i zabacio glavu, a onda je pod grlom osjetila hladan dodir noža.

"Moja beba", vrisnula je, i možda su je bozi uslišali, jer je Cohollo već drugi čas bio mrtav. Aggova ga je strelica pogodila pod mišicu i probila mu srce i pluća.

Kad je Daenerys napokon smogla snage da podigne glavu, opazila je da se mnoštvo razilazi, da se Dothraki nijemo iskradaju u svoje šatore i na sagove za spavanje. Neki su sedlali konje da odjaše. Sunce je već zašlo. Kroz čitav su *khalasar* gorjele vatre, i činilo se da gore vrućije i ljuće od ijednih koje je upoznala, silne ognjene lomače što su pucketale od ljutine i u nebo pljuckale ugljevlje.

Pokušala je ustati, ali su je najednom obuzeo strašan bol i stisnuo je kao divovska šaka. Iz nje je izišao sav dah; mogla je samo gutati zrak. Glas je Mirri Maz Duur sličio pogrebnom naricanju. U šatoru su se kovitlale sjene.

Pod struk joj se podvukla ruka, i onda ju je Ser Jorah digao na noge. Lice mu je bilo ljepljivo od krvi, i Dany je opazila da je ostao bez pola uha. Zgrčila mu se u rukama jer ju je ponovno obuzeo bol, i onda je, kao iz velike daljine začula viteza kako doziva sluškinje da mu pomognu. *Zar se svi toliko boje?* nijemo se upitala, iako je znala odgovor. Ponovno ju je obuzeo bol, i ona je pregrizla krik. Činilo se kao da joj sin u svakoj ruci ima po nož, i da je reže presijecajući si put.

"Doreah, prokleta bila", zagrmio je Ser Jorah. "Dolazi ovamo. Idi po babice."

"One neće doći. Veli da je prokleta."

"Doći će, ili će ih to, kunem se, stajati glave."

Doreah se rasplakala.

"Sve su otišle, gospodaru."

"Maegi", rekao je netko. Je li to bio Aggo? "Vodite je *maegi*."

Ne, poželjela je reći, *ne, ne to, ne smijete učiniti,* ali kad je otvorila usta, iz njih se oteo dugi bolni jauk, pa se presavila u Ser Jorahu naručju, a na kožu joj je izbio znoj. *Što je to s njima, zar ne vide?* U šatoru su plesale sjene, pa vrtjele žeravnik i krvavu kupku, crne na

pješčanoj svili, a neke nisu ni izgledale ljudski. Uhvatila je sjenu velikoga vuka, i još jednu nalik čovjeku svom u plamenu.

"Janjanka zna tajne porodiljske postelje", rekla je Irri. "Čula sam je kad je to rekla."

"Da", suglasila se Doreah. "I ja sam je čula."

Ne, povikala je, ili je to možda samo pomislila, jer joj se s usana nije oteo ni šapat niti ikakav zvuk. A onda su je ponijeli. Oči su joj se otvorile i zagledale u pusto mrtvo nebo, crno i blijedo i bez zvijezda. Molim vas, ne. Mirri Maz Duur se glasala sve jače, dok joj glas nije ispunio svijet. *Sjene!* zavrištala je. *Plesači!*

VII

Krila su zaslonila njezine grozničave snove.

"Ne želiš valjda probuditi zmaja?"

Koračala je kroz dugi hodnik pod visokim kamenim lukovima. Nije se mogla osvrnuti, nije se *smjela* okrenuti. A pred njom su bila vrata, sićušna u daljini, ali je čak i izdaleka opazila da su obojena crveno. Ubrzala je korak, a bose su joj noge na kamenu ostavljale crvene otiske.

"Ne želiš valjda probuditi zmaja?"

Ugledala je sunce na Dothrakijskome moru, na tom živom oceanu ravnice, bogatom mirisima zemlje i smrti. Vjetar je pokrenuo travu i ona se namreškala kao voda. I Drogo je bio tu, i držao je u snažnim rukama, a ruka mu je milovala njezin spol i otvorila je i probudila tu slatku vlažnost koja je bila samo njegova, i zvijezde su im se smiješile s neba, zvijezde na dnevnom nebu.

"Kući," prošaptala je ona kad je on ušao u nju i napunio je svojim sjemenom, "kući." Ali su onda zvijezde najednom nestale, i nebom su proletjela silna krila, i čitav je svijet planuo.

"... valjda probuditi zmaja..."

Lice Ser Joraha bilo je izduženo i tužno.

"Rhaegar je bio posljednji zmaj", rekao joj je, a riječi su mu odjekivale od zidova od hladnoga kamena. U jednom je trenutku bio pred njom, a u drugom se već počinjao gubiti. Put mu je bila blijeda i bezbojna, nematerijalnija od vjetra. "Posljednji zmaj", prošaptao je, lagano kao dašak, i onda se izgubio. Ona je za leđima osjetila mrak, i crvena su joj se vrata učinila daljima no ikada. Dany je potrčala.

"... valjda probuditi zmaja..."

Pred njom je stajao Viserys i vrištao.

"Zmaj ne moljaka, droljo. Zmaju nitko ne zapovijeda. A ja sam zmaj, i mene će okruniti." Rastaljeno mu je zlato teklo niz lice kao vosak, propaljujući duboke kanale u mesu.

"Ja sam zmaj i *mene* će okruniti!" zakriještao je, i prsti su mu se opružili kao zmije, pa je stali ujedati za bradavice, štipati i zakretati, što nije prestalo ni kad su mu prsnule oči i potekle kao hladetina niz spaljene i pocrnjele obraze.

"... valjda probuditi zmaja..."

Crvena su vrata bila daleko pred njom, a za leđima je osjećala kako po njoj struji ledeni dan. Ako je uhvati umrijet će smrću većom od smrti, u kojoj će zauvijek tuliti sama u tami. Udarila je u trk.

"... valjda probuditi zmaja..."

Osjećala je vrućinu u sebi, užasno paljenje u utrobi. Pred njom je stajao njen sin, tako visok i ponosit, s Drogovom bakrenom kožom i njezinom srebreno-zlatnom kosom i ljubičastim, duguljastim očima. I onda joj se nasmiješio i podigao lice prema njoj, no kad je otvorio usta iz njih je potekla vatra. A onda mu je srce progorjelo kroz prsa, i u trenutku ga više nije bilo, jer je izgorio kao moljac na svijeći, pretvoren u pepeo. Zaplakala je za svojim djetetom, za obećanjem slatkih usta na prsima, ali su se suze, kad su joj dotakle kožu pretvorile u paru.

"... valjda probuditi zmaja..."

Duž hodnika su s obje strane stajali duhovi, odjeveni u izblijedjelo kraljevsko ruho. U rukama su im bili mačevi od blijedog ognja. Imali su kosu od srebra i kosu od zlata i kosu od bijele platine, a oči od opala i ametista, turmalina i nefrita. "Brže," vikali su, "brže, brže." Ona je potrčala, i pod nogama joj se talio kamen gdje god bi ga dotakla. *"Brže!"* kričali su duhovi uglas, a ona je kriknula i bacila se naprijed. Golemi nož bola proparao joj je leđa, i ona je osjetila kako joj se razdire koža i osjetila smrad zapaljene krvi i ugledala sjenu krila. I onda je Daenerys Targari poletjela.

Pred njom su se dizala vrata, crvena vrata, tako blizu, tako blizu, dvorana je oko nje bila samo zamućenje, a studen se iza nje počela povlačiti. A onda je kamena nestalo i ona je poletjela preko Dothrakijskoga mora, sve više i više, dok se pod njom mreškalo zelenilo, i sve što je živjelo i disalo bježalo je u strahu pred sjenom njezinih krila. Njušila je dom, već ga je i vidjela, tamo, odmah iza tih vrata, zelena polja i veliku kamenu kuću i zagrljaj koji će je zagrijati,

tamo. Naglo je otvorila vrata.

"... zmaja..."

I ugledala brata Rhaegara, visokog i jakog, kako jaši na pastuhu crnom kao njegov oklop. Kroz uske proreze za oči blistala je crvena vatra.

"Posljednji zmaj", rekla je Ser Jorah slabašnim glasom.

"Posljednji, posljednji."

Dany je podigla uglačani crni vizir. Lice ispod njega bilo je njezino.

A poslije toga, i još dugo, bio je samo bol, vatra u njoj, i šapat zvijezda.

Probudio ju je okus pepela.

"Ne", zaječala je, "ne, molim vas."

"Khaleesi?" Nad nju se nadvila Jhiqui, preplašena golubica.

Šator je bio natopljen sjenama, nepomičnim i bliskim. Iz žeravnika su se u zrak polako dizale pahulje pepela, i Dany ih je slijedila očima na putu kroz rupu za dim iznad glave. *Letjela sam,* pomislila je. *Imala sam krila, i letjela sam.* No bio je to samo sam.

"Pomozi mi", prošaptala dok je s mukom pokušavala ustati. "Donesi mi.." Glas joj je bio osjetljiv kao rana, i nije se mogla dosjetiti što zapravo želi. Zašto toliko boli? Činilo joj se da joj je netko tijelo razvukao na dijelove i od njih ga opet složio. "Hoću..."

"Da, *khaleesi.*" I Jhiqui se istog časa izgubila; iskočila je iz šatora, vičući. Dany je trebala... nešto... nekoga... što? Znala je da je to važno. I samo je to na svijetu bilo važno. Prevalila se na bok i nalegla na lakat, boreći se s pokrivačem u koji su joj se zaplele noge. Tako se teško bilo pomaknuti. Čitav je svijet plivao u bunilu. *Ja moram...*

Pronašli su je na sagu, kako puže prema zmajskim jajima. Ser Jorah Mormont ju je podigao u naručje i odnio do svilene posteljine, iako mu se ona opirala slabašnim snagama. Preko ramena mu je vidjela svoje tri sluškinje, Jhoga s onim paperjem od brkova, i plosnato široko lice Mirri Maz Duur.

"Ja moram," pokušala im je reći, "ja moram..."

"... spavati, kraljevno", rekao je Ser Jorah.

"Ne", odgovorila je Dany. "Molim vas. Molim."

"Da." Pokrio ju je svilom iako je gorjela. "Spavajte i ojačajte, *khaleesi.* I vratite nam se."

A onda se tu našla i Mirri Maz Duur, *maegi,* i nagnula joj šalicu na usne. Osjetila je okus kiseloga mlijeka, ili nečeg drugog, nečeg gustog i gorkog, i skoro se zagrcnula. Topla joj je tekućina potekla niz bradu. Nekako je to uspjela progutati. Šator je potamnio, i ponovno ju je obuzeo san. Ovaj put nije sanjala. Lebdjela je, spokojna i u miru, na crnom moru koje ne poznaje obalu.

Nakon nekog vremena - noći, dana, godine, nije to znala - probudila se ponovno. U šatoru je bila tama, a kad bi izvana navalio zapuh vjetra, svileni bi zidovi zalepetali kao krila. Ovaj put Dany nije ni pokušala ustati.

"Irri", zazvala je, "Jhiqui. Doreah." One su se smjesta stvorile kraj nje. "Grlo mi se osušilo", rekla je. "Tako je suho." I onda su joj donijele vodu. Bila je topla i bljutava, no Dany ju je ipak žudno pila, pa poslala Jhiqui da joj donese još. Irri je navlažila meku tkaninu i pomilovala je po čelu. "Bila sam bolesna", rekla je Dany. Mlade su Dothrakinje kimnule glavom. "Koliko?"

Tkanina ju je blažila, ali je Irri bila tako tužna da ju je to uplašilo.

"Dugo", prošaptala je.

A kad se Jhiqui vratila s još vode, s njom je došla i Mirri Maz Duur, očiju otežalih od nespavanja.

"Pijte", rekla je i još jednom pridigla Dany glavu do šalice, no ovaj je to put bilo čisto vino. Slatko, slatko vino. Dany je pila, i opet legla, osluškujući tihe zvukove vlastita disanja. Osjećala je težinu u udovima, dok je san puzao da je ispuni još jednom.

"Donesite mi..." promrmljala je, glasom zamuljenim i dremljivim. "Donesite... želim ga uhvatiti..."

"Da?" upitala je *maegi.* "Što biste to željeli, *khaleesi*?"

"Donesite mi... jaje... zmajsko jaje... molim vas..." Trepavice su joj se pretvorile u olovo, preteške da ih drži podignutima.

Kad se probudila i po treći put, kroz rupu za dim na šatoru ulijevala se zraka zlatnoga sunca, a ruke su joj bile obavijene oko zmajskog jajeta. Bilo je to ono blijedo, s ljušturama boje vrhnja, prošarano vitičastim žilicama zlata i bronce, i Dany mu je osjećala toplinu. Ispod svilene posteljine golu joj je kožu prekrivala tanka skrama znoja. *Zmajska rosa,* pomislila je. Prsti su joj lagano prelazili preko površine ljuske, slijedeći pahulje zlata, i onda je osjetila kako se duboko u kamenu nešto izvija i proteže, reagirajući na njen dodir. Ali je to nije uplašilo. Sav se njezin strah izgubio. Naprosto izgorio.

Dany je dotakla čelo. Pod filmom znoja koža je na dodir bila hladna, groznice je nestalo. Silom se uspravila. Uslijedio je trenutak

ošamućenosti, a i duboka bol u preponama. Pa ipak se osjetila jakom. Sluškinje su dotrčale na zvuk njezina glasa.

"Vode," rekla im je, "bocu vode, najhladnije što je možete naći. I voća, mislim. Datulja."

"Kako vi velite, *khaleesi*."

"I hoću Ser Joraha", rekla je i ustala. Jhiqui je donijela svileni haljetak i prebacila joj ga preko ramena. "I toplu kupku, i Mirri Maz Duur, i..." I najednom joj se vratilo pamćenje, pa joj je zapeo jezik. "Khal Drogo", izgovorila je silom i s užasnim im se strahom zagledala u lica. "Je li...?"

"*Khal* je živ", odgovorila je Irri tiho... pa ipak joj je Dany, kad je izgovorila te riječi, u očima ugledala mrak, i jedva je to i izgovorila, a već je poletjela donijeti vode.

Okrenula se Doreah.

"Reci mi."

"Ja... dovest ću Ser Joraha", odgovorila je mlada Lysanka, pa oborila glavu i pobjegla iz šatora.

Bila bi pobjegla i Jhiqui, ali ju je Dany uhvatila za zapešće i tako je zarobila.

"Što je bilo? Moram znati. Drogo... i moje dijete." Zašto se djeteta sjetila tek sada? "Moj sin... Rhaego... gdje je on? Želim ga vidjeti."

Sluškinja je oborila oči.

"Dječak... nije više živ, *khaleesi*." Glas joj je bio ustrašeni šapat.

Dany joj je pustila zapešće. *Moj sin je mrtav,* pomislila je dok je Jhiqui izlazila iz šatora. Po nečemu je to znala. Znala je to od trenutka kad su je probudile Jhiquine suze. Ne, znala je to još i *prije* nego što se probudila. I sad joj se vratio san, najednom i živ, i sad se sjetila visokog muškarca bakrene kože i s dugom srebreno-zlatnom pletenicom, i kako je najednom planuo. Nikakvo čudo da za nj nije ni pitala.

Trebala bi plakati, i toga je bila svjesna, no oči su joj ipak bile suhe kao pepeo. Bila je plakala u snu, i suze su joj se na obrazima pretvorile u potoke. *Sva je moja tuga izgorjela u meni,* rekla je u sebi. Osjećala je tugu, pa ipak... ipak je osjećala kako se Rhaego udaljava od nje kao da ga nikad nije ni bilo.

Ser Jorah i Mirri Maz Duur ušli su nekoliko trenutaka kasnije, i zatekli Dany gdje stoji nad drugim zmajskim jajetom, dok su druga dva još bila u škrinji. Činilo joj se da su vruća kao i ono s kojim se

spavala, i to joj se učinilo čudnim.

"Ser Jorah, dođite ovamo", rekla je. Uhvatila ga je za ruku i položila je na crno jaje s viticama.

"Što osjećate?"

"Ljusku, tvrdu kao kamen." Rekao je vitez oprezno. "Ljusku."

"Toplinu?"

"Ne. Hladan kamen." Povukao je ruku. "Kraljevno, jeste li dobro? Smijete li već biti na nogama, tako slabašni kakvi jeste?"

"Slabašna? Ja sam jaka, Ser Jorah." Ipak se, da mu ugodi, naslonila na hrpu jastuka. "Recite mi kako je umrlo moje dijete."

"Nikad nije ni bilo živo. Žene vele..." Zastao je, a Dany je opazila kako mu meso visi, kao i šepanje kad god bi se pokrenuo.

"Recite mi. Recite mi što to žene pričaju."

On je okrenuo lice. Oči su mu bile opsjednute.

"Vele da je dijete bilo..."

Ona je čekala, ali Ser Jorah to nije mogao izreći. Lice mu se smračilo od stida. I sam je izgledao napola kao leš.

"Monstrum", dovršila je Mirri Maz Duur umjesto njega. Vitez je bio jak muškarac, no ipak je Dany u tom trenutku shvatila da je *maegi* jača, i okrutnija, i neizmjerno opasnija. "Svo iskovrljeno. Sama sam ga izvukla. Imalo je ljuske kao gušter, bilo je slijepo, i imalo je batrljak od repa i mala kožna krila, kao u šišmiša. Kad sam ga dotakla, meso mu je spuznulo s kostiju, a unutra je bilo puno grobnih crva i smrdjelo po raspadanju. Bilo je mrtvo već godinama."

Mrak, pomislila je Dany. Za njoj je nadirala užasna tama da je proguta. Ako se osvrne, neće je biti.

"Sin mi je bio i živ i jak kad me je Ser Jorah donio u šator", rekla je. "Osjećala sam kako se rita, kako se bori da se rodi."

"Možda je tako i bilo,", odgovorila je Mirri Maz Duur, "pa ipak je kreatura koja iz izišla iz trbuha bila baš takva kako sam rekla. U tom je šatoru bila smrt, *khaleesi*."

"Samo sjene", rekao je Ser Jorah promuklim glasom, ali je Dany ipak u njegovu glasu osjetila dvojbu. "Vidio sam te, *maegi.* Vidio sam te kako sama plešeš sa sjenama."

"Grob baca duge sjene, Željezni Gospodaru", rekla je Mirri. "Duge i mračne, i na koncu ih više nikakvo svjetlo ne može zadržati."

Ser Jorah je ubio mojega sina, najednom je shvatila Dany. To što je

učinio učinio je iz ljubavi i vjernosti, pa ipak ju je odnio gdje nitko živ ne smije ući, i njezinom bebom nahranio tamu. I on je to znao; govorilo je to njegovo posivjelo lice, njegov prazan pogled, njegovo šepanje.

"Sjene su dotakle i vas, Ser Jorah", rekla mu je. Vitez nije odgovorio. Onda se Dany okrenula bogoženi. "Upozorila si me da se život može platiti samo smrću. Mislila sam da misliš na konja."

"Ne", odgovorila je Mirri Maz Duur. "Bila je to laž koju ste sami izrekli sebi. A znali ste cijenu."

Je li baš? Je li znala?

Ako se osvrnem, neće me biti.

"Cijena je plaćena", rekla je Dany. "Konj, i moje dijete, i Quaro i Qotho, Haggo i Cohollo. Cijena je plaćena i plaćena i plaćena." Digla se iz jastuka. "Gdje je Khal Drogo? Pokaži mi ga, bogoženo, *maegi,* krvna vračaro, ili što li već jesti. Pokaži mi Khal Droga. Pokaži mi što sam to kupila životom svojega sina."

"Na vašu zapovijed, *khaleesi*", rekla je starica. "Dođite, odvest ću vas k njemu."

Bila je slabija nego što je mislila. Ser Jorah ju je obgrlio i pomogao joj da ustane.

"Za to će još biti dovoljno vremena, moja kraljevno", rekao je tiho.

"Želim ga vidjeti smjesta, Ser Jorah."

Nakon mraka u šatoru, svijet je vani bio zaslijepljujuće blistav. Sunce je gorjelo kao rastaljeno zlato, a zemlja je bila spržena i prazna. Njezine su sluškinje čekale s voćem i vinom i vodom, a Jhogo se primaknuo da pomogne Ser Jorahu koji ju je pridržavao. Aggo i Rakharo su ostali straga. Bljesak je sunca na pijesku otežavao gledanje, sve dok Dany nije podigla ruku i zasjenila oči.

Ugledala je pepeo ugasle vatre, nekoliko desetaka konja koji su bezvoljno miljeli i tražili zalogaj trave, razbacane šatore i ležajeve. Mala se grupa djece skupila i motrila je, a iza njih je opazila žene kako idu za poslom, kao i sparušene starce kako umornim očima zure u prazno nebo, i slabašno klepaju krvne muhe. Moglo bi se izbrojati stotinjak ljudi, ne više. A na mjestu gdje ih je još četrdeset tisuća podiglo tabor, sad su živjeli još samo vjetar i prašina.

"Drogov je *khalasar* otišao", rekla je Dany.

"*Khal* koji ne može jahati i nije *khal*", rekao je Jhogo.

"Dothraki slijede samo jakog", rekao je Ser Jorah. "Jako mi je žao,

moja kraljevno. Ništa ih nije moglo zadržati. Prvi je otišao Ko Pono koji se prozvao Khal Ponom, i mnogi su pošli za njim. Jhaqo nije dugo čekao da učini isto. Ostali su se odšuljali pod okriljem noći, u velikim družinama i malim. I sad je na Dothrakijskom moru desetak novih *khalasara* gdje je nekoć bio samo Drogov."

"Ostali su stari", rekla je Aggo. "Uplašeni, slabi, bolesni."

"I mi koji smo se zakleli", dodao je Jhogo. "Mi ostajemo."

"Odveli su i Khal Drogova stada, *khaleesi*", rekao je Rakhoro. "Bilo nas je premalo da ih u tome spriječimo. Pravo je jačeg da uzme slabijem. Uzeli su i mnogo robova, *khalovih* i vaših, i ostavili tek ponekog."

"Eroeh?" upitala je Dany, prisjetivši se uplašenog djeteta što ga je spasila pred gradom Janjanina.

"Nju je uzeo Mago, koji je sada krvni jahač Khala Jhaqa", odgovorio je Jhogo. "On ju je naskočio uzduž i poprijeko i dao je svom *khalu,* a Jhaqo ju je dalje dao svojim drugim krvnim jahačima. Bilo ih je šest. A kad su se na njoj izredali, na kraju su je priklali."

"Takva joj je bila sudbina, *khaleesi*", rekao je Aggo.

Ako se osvrnem, neće me biti.

"To je okrutna sudbina," rekla je Dany, "pa ipak ne tako okrutna kao ona koja čeka Magu. I to vam obećavam, kunem se bogovima novim i starim, janjećim bogom i konjskim božanstvom i svim živim bogovima. Zaklinjem se u Majku Svih Planina i Maternicu Svijeta. Prije nego što s njima budem gotova, Mago i Ko Jhaqo preklinjat će da im se udijeli milost koji su oni iskazali Eroeh."

Dothrakijke su razmijenile zbunjene poglede.

"Khaleesi", objasnila je sluškinja Irri, kao da govori djetetu, "Jhaqo je sada *khal,* s dvadeset tisuća jahača za sobom."

Dany je podigla glavu.

"Ja sam Daenerys Olujnorodna, Daenerys iz kuće Targari, krv Aegona Osvajača i Maegora Okrutnog i starog Valyrija prije njih. Ja sam zmajska kći, i ja vam se kunem da će ti ljudi umrijeti vrišteći. A sad me vodite do Khal Droga."

Ležao je na goloj zemlji, zapiljen u Sunce.

Desetak mu se krvnih muha spustilo na tijelo, no činilo se da ih i ne osjeća. Dany ih je otjerala rukom i klekla kraj njega. Oči su mu bile širom otvorene ali nije vidio, i ona je smjesta shvatila da je mrtav. A kad mu je izgovorila ime, on kao da ga nije ni čuo. Rana mu je na

prsima bila zaliječena tako da nikad ni neće biti bolje, a brazgotina koja ju je zatvarala bila je siva i crvena i strašna.

"Zašto je tu vani i sam, na suncu?" upitala ih je.

"Čini se da mu godi toplina, kraljevno", odgovorio je Ser Jorah. "Njegove oči slijede Sunce, iako ga ne vidi. Donekle može i hodati. Ići će ako ga vode, ali ne dalje. Jesti će ako mu stave hranu u usta, piti ako mu se kapa voda na usne."

Dany je poljubila svoje Sunce i zvijezde u čelo, pa se okrenula prema Mirri Maz Duur.

"Tvoje su čarolije skupe, *maegi*."

"Živ je", odgovorila je Mirri Maz Duur. "Tražili ste život. Za nj ste i platili."

"To nije život, ne za čovjeka kakav je bio Drogo. Njegov je život bio smijeh, i meso koje se peče na ražnju, i konj među nogama. Njegove je život bio *arakh* u ruci i zvonca koja zveckaju u kosi dok jaše ususret neprijatelju. Njegov su život bili njegovi krvni jahači, i ja, i sin kojega sam mu trebala dati."

Mirri Maz Duur na ovo nije odgovorila ništa.

"Kad će biti kakav je bio?" upitala je Dany.

"Kad Sunce izađe na zapadu i zađe na istoku", odgovorila je Mirri Maz Duur. "Kad se more isuši i vjetar bude kotrljao planine kao suho lišće. Kad tebi opet oživi utroba i doneseš živo dijete. Tada će se i on vratiti, ne prije."

Dany je pokazala na Ser Joraha i ostale.

"Ostavite nas. Želim s *maegi* porazgovarati u četiri oka."

Mormont i Dothraki su se povukli.

"Ti si to *znala",* rekla je Dany kad su oni otišli. Sve ju je boljelo, iznutra i izvana, ali joj joj je bijes davao sangu. "Znala si što kupujem, i znala si cijenu, pa ipak si me pustila da je platim."

"Grdno su pogriješili kad su mi spalili hram", odgovorila je spokojno ta teška žena spljoštenoga nosa. "To je naljutilo Velikog Pastira čije smo svi mi stado."

"To nije bilo božje djelo", odgovorila je Dany hladno.

Ako se osvrnuem, neće me biti.

"Ti si me prevarila. Ubila si moje dijete u meni."

"Pastuh koji objahuje svijet neće nikada paliti gradove. Njegov *khalasar* neće nijedan narod izgaziti u prah."

"Ja sam bila tvoj zagovornik", rekla je ona ispunjena silnim bolom. "Ja sam te spasila."

"Spasila?" Lhazareenka je prezrivo pljunula. "Tri su me jahača uzela, ali ne kako muškarac uzima ženu, nego otraga, kako psi uzimaju kuju. Kad si ti projahala, u meni je bio četvrti. Kako si me onda spasila? Vidjela sam kako gori kuća mojega boga, kuća u kojoj sam izliječila bezbrojne dobre ljude. Izgorjela je i moja kuća, a na ulici sam vidjela piramide glava. Vidjela sam glavu pekara koji mi je pekao kruh. Vidjela sam i glavu mladića kojeg sam spasila od smrtne groznice prije samo tri mjeseca. Čula sam djecu kako plaču dok ih jahači odvode bičevima. Reci mi još jednom što si to spasila."

"Spasila sam ti život."

Mirri Maz Duur se okrutno nasmijala.

"Pogledaj svog *khala* i vidi što vrijedi život kad je sve drugo nestalo."

Dany to više nije mogla slušati, ni jednu jedinu riječ. Glasno je dozvala Ser Joraha i ljude iz svog *khasa* pa im rekla da odvedu Mirri Maz Duur i zavežu joj ruke i noge i ne skidaju je s oka, ali joj se *maegi,* dok su je odnosili, nasmiješila kao da dijele tajnu. Bila bi dovoljna jedna Danyina riječ, pa da je skrate za glavu... no što bi time dobila? Glavu? Ako je život bezvrijedan, koliko vrijedi smrt?

Khal Drogoa su odveli natrag u šator i Dany im je zapovjedila da napune kadu, no ovaj put u vodi nije bilo krvi. Okupala ga je sama, oprala mu blato i prašinu s ruku i prsa, umila mu lice mekom tkaninom, nasapunala mu dugu crnu kosu i raščešljala čvorove i spletove sve dok mu nije zasjala onakva kakva joj je ostala u sjećanju. Dok je bila gotova, već se bilo i smračilo, i Dany se osjetila silno iscrpljeno. Zastala je da nešto pojede i popije, ali je mogla pojesti samo smokvu i popiti gutljaj vode. San bi bio izbavljenje, ali je spavala dovoljno... zapravo i predugo. Ta je noć pripadala Drogu, kao i sve noći koje su bile, i još bi mogle biti.

Sjećanja na njihovo prvo jahanje još je bila s njom kad ga je izvela u mrak, jer su Dothraki vjerovali da se sve važno u ljudskom životu mora zbiti pod vedrim nebom. Govorila je sebi da postoje i sile jače od mržnje, i čarolije starije i jače od svih koje je *maegi* naučila u Asshaiju. Noć je bila crna i bez mjesečine, ali su nad njima blistali milijuni zvijezda. Nisko je na istočnom nebu visjela repatica, a dugi joj se crveni plamenac protezao preko trećine neba kao zmajski rep. U tome je vidjela predskazanje.

Vani je nije dočekao meki ležaj od trave, nego samo tvrdo prašnjavo tlo, golo i posijano kamenjem. Na vjetru se nisu micale

krošnje, a nije bilo ni potoka da joj ublaži strahove blagom glazbom vode. Dany je rekla u sebi da će joj zvijezde biti dovoljne.

"Sjeti se, Drogo", prošaptala je, i udobno ga smjestila. "Sjeti se našeg prvog zajedničkog jahanja, da dan našega vjenčanja. Sjeti se noći kad smo napravili Rhaega, dok je oko nas bio čitav *khalas* i tvoje oči na mom licu dok si me uzimao. Sjeti se kako je hladna i čista bila voda u Maternici Svijeta.

Sjeti se, moje Sunce i zvijezde. Sjeti se i vrati mi se."

Od porođaja je ostala preranjiva i preosjetljiva da bi ga primila u sebe, kako je željela, ali ju je Doreah naučila da ima i drugih načina, i Dany ih se sjetila. I zato se poslužila rukama, i ustima i prsima. Grebla ga je noktima i prekrila ga poljupcima i šaptala i molila se bogovima i pričala mu priče. Pokušala je jednom, i dvaput, i pola stotine puta, i na kraju ga okupala suzama. Pa ipak Drogo nije ništa ni osjetio, niti progovorio, niti se podigao.

A kad je nad praznim obzorjem pukla blijeda zora, Dany je shvatila da je on za nju zaista izgubljen.

"Kad Sunce izađe na zapadu i zađe na istoku", prošaptala je tužno "Kad se more isuši i vjetar bude kotrljao planine kao suho lišće. Kad tebi opet oživi utroba i doneseš živo dijete. Tada će se i on vratiti, ne prije."

Nikada, urlao je mrak, *nikada, nikada, nikada.*

U šatoru je Dany pronašla jastuk, meku svilu napunjenu perjem. Stegla ga je na prsa i vratila se Drogu, svom Suncu i zvijezdama. *Ako se osvrnem, neće me biti.* Bolno je bilo čak i hodati, i ona je željela samo spavati, spavati bez snova.

Kleknula je, poljubila Drogu u usne i pritisla mu jastuk na lice.

VIII

Zemlja je bila crvena i mrtva i spaljena, i do dobrog se drva teško dolazilo. Njezini su se skupljači vraćali s čvornatim komadima topole, purpurnoga grmlja, naramcima smeđe trave. Posjekli su dva najviša i najravnija stabla, odsjekli im grane i grančice, zgulili im koru i rascijepili, pa položili klade ugrubo u kvadrat. Središte su mu napunili slamom, grmljem, iverjem kore i gvaljama suhe trave. Rakharo je iz maloga krda, što im je još preostalo, izabrao pastuha. On nije bio ravan Khal Drogovu rumenku, ali bi se to moglo reći za malo konja. U središtu kvadrata Aggo mu je dao smežuranu jabuku i u trenutku ga

oborio udarcem sjekire među oči.

Mirri Maz Duur, vezanih ruku i nogu, sve je to gledala iz prašine s nemirom u crnim očima.

"Nije dovoljno ubiti konja", rekla je Dany. "Sama po sebi, krv nije ništa. A ti nemaš riječi da složiš čaroliju, niti mudrosti da ih nađeš. Misliš li da je krvna magija igra za djecu? Zvala si me *maegi* kao da izgovaraš kletvu, ali ta riječ znači samo *mudra.* Ti si dijete, s dječjim neznanjem. Što god da si naumila, neće ti pomoći. Oslobodi me tih uzi i ja ću ti pomoći."

"Umorna sam već od njezina revanja", rekla je Dany Jhogu.

On ju je ošinuo bičem, i nakon toga je bogožena ušutjela.

Iznad konjske su strvi napravili postolje od istesanih klada; od debala manjih stabala i debelih grana onih većih, od najdebljih i najravnijih grana koje su uspjeli naći. Položili su drvo u smjeru istok-zapad, od zore prema smiraju. Na to su postolje složili Khal Drogovo blago: njegov veliki šator, šarenu dolamicu, sedla i oputu, bič koji mu je dao otac kad se zamomčio, *arakh* kojim je ubio Khala Ogu i njegova sina, i silni luk od zmajske kosti. Aggo bi svemu tome bio rado dodao i oružje što su ga Drogovi krvni jahači bili dali Dany kao vjenčani dar, ali im ona nije dala.

"To je moje," rekla im je, "i ja ga kanim i zadržati."

Na *khalova* su blaga položili još jedan sloj grmlja pa po svemu razbacali snopove suhe trave.

Dok je Sunce puzalo prema zenitu, Ser Jorah Mormont ju je odvukao u stranu.

"Kraljevno..." započeo je.

"Zašto me tako zovete?" usprotivila se ona. "Zar moj brat Viserys nije bio vaš kralj?"

"Bio je, gospo."

"Viserys je mrtav. Ja sam njegova nasljednica, posljednja od krvi kuće Targari. Sve što je bilo njegovo, sada je moje."

"Moja... kraljice", odgovorio je Ser Jorah i spustio se na koljeno. "Moj mač koji je bio njegov, sada je vaš, Daenerys. Baš kao i moje srce. Ono nikad i nije pripadalo vašemu bratu. Ja sam samo vitez, i ne mogu vam ponuditi ništa osim izgnanstva, ali vas preklinjem da me saslušate. Pustite Khal Droga neka ode. I nećete biti sami. Obećavam vam da vas nitko protiv vaše volje neće odvesti u Vaes Dothrak. I nećete se morati pridružiti *dosh khaleenu.* Pođite sa mnom na istok. Yi Ti, Qarth i Nefritsko more, Asshai kraj Sjena. Vidjet ćemo sva čuda još

neviđena, i piti vina koja nam se bogovi udostoje poslužiti. Molim vas, *khaleesi.* Znam što ste naumili. Ne činite to. *Ne činite*."

"Moram", odgovorila mu je Dany. Dotakla mu je lice s ljubavlju i tugom. "Niste me shvatili. Vi to i *ne možete* shvatiti."

"Shvaćam da ste ga voljeli", rekao je Ser Jorah, a lice mu je bilo prepuno očaja. "I ja sam nekoć volio svoju ženu, pa ipak nisam s njom i umro. Vi ste moja kraljica, moj mač je vaš, ali ne tražite od mene da stojim po strani dok se budete uspinjali na Drogovu pogrebnu lomaču. Volim vas i previše da bih mogao gledati kako gorite."

"Toga se bojite?" Dany ga je ovlaš poljubila u široko čelo. "Ipak nisam toliko dijete, umilni gospodine."

"Ne kanite umrijeti s njim? Kunete se, moja kraljice?"

"Kunem se", odgovorila mu je ona zajedničkim jezikom Sedam Kraljevina, koje su po pravu bile njezine.

Treći je nivo postolja bio ispleten od grana ne debljih od prsta i pokriven suhim lišćem i grančicama. Položili su ih u smjeru sjever-jug, od leda k vatri, i na njih visoko poslagali jastuke i svilenu posteljinu. Kad su bili gotovi, Sunce se već počelo spuštati prema zapadu. Dany je dozvala Dothrake da se skupe oko nje. Ostalo ih je manje od stotinu. Od koliko je krenuo Aegon, upitala se Dany. Ali to i nije važno.

"Vi ćete biti moj *khalasar*", rekla im je. "Vidim lica robova. Ja vas oslobađam. Idite, ako želite, nitko vam neće ništa. Ili, ako želite, ostanite, kao braća i sestre, muževi i žene." Crne su je oči promatrale oprezno i bezizražajno. "Vidim dječja lica, lica žena, smežurana lica ostarjelih. Jučer sam bila dijete. Danas sam žena. Sutra ću biti stara. I svakome od vas velim, dajte mi svoje ruke i srce, i za vas će kod mene uvijek biti mjesta." Okrenula se trojici mladih ratnika svojega *khasa.* "Jhogo, tebi dajem bič srebrne drške, moj vjenčani dar, i imenujem te *koom,* i želim da prisegneš da ćeš živjeti i umrijeti kao krv moje krvi, jašući uz mene i štiteći me od zla."

Jhogo je uzeo bič iz njezinih ruku, ali mu je izraz lica bio izgubljen i zbunjen.

"*Khaleesi*", rekao je zastajukujući, "to neće ići. To bi me osramotilo, da budem krvni jahač jednoj ženi."

"Aggo", zazvala je Dany, ne obazrijevši se nimalo na Jhogove riječi. *Ako se osvrnem, neće me biti.* "Tebi dajem luk od zmajske kosti, svoj vjenčani dar." Bio je to luk s pregibom, sjajno crn i prekrasan, i viši od nje. "Imenujem te *koom,* i želim da prisegneš da ćeš živjeti i umrijeti kao krv moje krvi, jašući uz mene i štiteći me od zla."

Aggo je prihvatio luk oborena pogleda.

"Ja ne mogu izgovoriti te riječi. Samo muškarac može voditi *khalasar* i imenovati *kooe*."

"Rakharo", rekla je Dany, okrenuvši leđa još jednom odbijanju, "ti ćeš dobiti veliki *arakh*, moj vjenčani dar, s drškom i oštricom optočenim zlatom. I tebe također imenujem *koom,* i želim da prisegneš da ćeš živjeti i umrijeti kao krv moje krvi, jašući uz mene i štiteći me od zla.

"Ti si *khaleesi*", rekao je Rakharo i uzeo *arakh.* "Odjahat ću tebi uz bok do Asshaija pod Majkom Svih Planina, i čuvati te od zla sve dok ne zauzmeš svoje mjesto među staricama *dosh khaleena.* Više ti od toga ne mogu obećati."

Ona je kimnula glavom, mirno kao da i nije čula odgovor, pa se okrenula posljednjem od miljenika.

"Ser Jorah Mormont," rekla je, "prvi i najveći od mojih vitezova, ja nemam dara da vam ga dadem, ali vam prisežem, da ćete jednoga dana iz mojih ruku primiti dugi mač kakav svijet još nije vidio, iskovan zmajskom rukom i napravljen od valyrijskog čelika. A od vas tražim zakletvu."

"Već je imate, moja kraljice", rekao je Ser Jorah, kleknuo i položio joj mač pred noge. "Prisežem da ću vas služiti, slušati vas i, bude li potrebno, za vas i poginuti."

"Štogod da bilo?"

"Štogod da bilo."

"Držim vas za riječ. I molim se bogovima da nikad ne požalite što ste je dali." Podigla ga je na noge. Propela se na prste da mu dosegne usne, pa ga nježno poljubila i rekla: "Vi ste prvi u mojoj kraljevskoj gardi."

Dok je ulazila u šator osjećala je na sebi pogled čitavog *khalasara.* Dothraki su nešto mrmljali između sebe i pogledavali je čudno i iskosa iz kutova svoj tamnih duguljastih očiju. Dany je shvatila kako misle da je poludjela. Možda i jest. Što će doznati uskoro.

Ako se osvrnem, neće me biti.

Kad joj je Irri pomogla da uđe u kadu, voda je prljila od vrućine, ali Dany nije ni ustuknula niti glasno kriknula. Voljela je vrućinu. Od nje se osjećala čisto. Jhiqui je namirisala vodu uljima što ih je našla na tržnici u Vaes Dothraku; dizala se para vlažna i miomirisna. Doreah joj je oprala i počešljala kosu, razmrsila čvorove i petlje. Irri joj je istrljala leđa. Dany je zavorila oči i pustila da je čitavu objumi toplina. Osjetila je kako joj je vrućina promočila bol u preponama. Sva se stresla kad je ušla u nju, i kao da joj je počela otapati bol i ukočenost. Plutala je.

Kad se očistila, sluškinje su joj pomogle da izađe iz vode. Irri i Jhiqui su je nježno obrisale, a Doreah joj je četkala kosu sve dok joj se nije slila niz leđa kao rijeka tekućeg srebra. Namirisala ju je mirodijskim cvijetom i cimetom; po kap na zapešća, pa iza uha, na vrške dojki otežale od mlijeka. Posljednja je kap bila namijenjena spolu. Dany je prst osjetila laganim i hladnim poput ljubavnikova poljupca kad joj je nježno proklizio između usana.

Kasnije ih je Dany sve otpustila, da uzmogne pripremiti Khal Droga za posljednju svetkovinu pred put u zemlju noći. Oprala mu je tijelo, očetkala mu i nauljila kosu, i zadnji put kroz nju protjerala prste, osjetila njezinu težinu, prisjetila se prve zgode kad ju je dotakla, one noći na svadbenom jahanju. Njegova kosa nikad nije bila podrezana. Koliko ljudi umire s nepodrezanom kosom? Zakopala je u nju lice, pa udahnula mračni miomis ulja. Mirisala je kao trava i vlažna zemlja, kao dim i sjeme i konji. Mirisala je kao Drogo. *Oprosti mi, Sunce mog života,* pomislila je. *Oprosti mi zbog svega što sam učinila i za sve što još moram učiniti. Platila sam cijenu, moja zvijedo, ali je bila previsoka i previsoka...*

Dany mu je splela kosu u pletenicu i navukla mu srebrne prstenove na brkove i objesila mu zvončiće sve jedan po jedan. Toliko zvončića, zlatnih i srebrnih i brončanih. Zvončića koji su neprijateljima najavljivali njegov dolazak, da oslabe od straha. Navukla mu je dokoljenice od konjske dlake i visoke čizme, a o pas mu zakopčala pojas otežao od zlatnih i srebrnih medaljona. Na izbrazdana mu je prsa navukla oslikanu dolamicu, staru i izblijedjelu, onu njemu najomiljeniju. Za sebe je izabrala ležerne hlače od pješčane svile, papuče koje su se vezivale do pola nogu i dolamicu sličnu Drogovoj.

Sunce se već počelo spuštati kad ih je opet sve dozvala da odnesu njegovo tijelo na lomaču. Doreah je šutke gledala kako ga Jhogo i Aggo iznose iz šatora. Ona je pošla iza njega. Položili su ga na jastuke i svilu, okrenuli mu glavu prema Majci Svih Planina daleko na sjeverozapadu.

"Ulje", zapovjedila je, i oni su donijeli ćupove, i izlili ih na lomaču, i natopili njime svilu i grmlje i snopove suhe trave, sve dok ulje nije procurilo do klada i zrak se ispunio kadom.

A onda je dozvala sluškinje.

"Donesite mi jaja", zapovjedila im je. Nešto ih je u njezinu glasu natjeralo u trk.

"Zmajeva jaja?" Ser Jorah ju je uhvatio za mišicu. "Moja kraljice, Drogu ona neće trebati u zemlji noći. Bolje ih je prodati u Asshaiju. Prodajte jedno i kupite brod koji će nas vratiti do Slobodnih gradova.

Prodajte sva tri, pa ćete biti bogati do kraja života."

"Nisam ih dobila da ih prodam", odgovorila je Dany.

Sama se popela na lomaču da složi zmajska jaja oko svojeg Sunca i zvijezda. Crno kraj srca, pod mišicu. Zeleno kraj glave, ovijeno pletenicom. A krem zlatno između nogu. Kad ga je zadnji put poljubila, Dany mu je na usnama osjetila slatkoću ulja.

Kad je sišla s lomače, opazila je da je Mirri Maz Duur gleda.

"Ti si luda", rekla je bogožena hrapavim glasom.

"Zar je ludost tako daleka od mudrosti?" upitala je Dany. "Ser Jorah, uzmite *maegi* i vežite je za lomaču."

"Za..? Moja kraljice, ne mislite valjda..."

"Učinite kako sam rekla." On se i dalje nećkao, sve dok u njoj nije planuo gnjev. "Zakleli ste se da ćete me slušati, pa ma što da bilo. Rakharo, pomozi mu."

Bogožena nije ni zaplakala dok su je vukli na Khal Drogovu lomaču i vezivali je sred njegova blaga. Dany joj je sama izlila ulje na glavu.

"Hvala ti, Mirri Maz Duur," rekla je, "na pouci koju si mi dala."

"Nećeš me čuti da vrištim", odgovorila je Mirri dok joj se ulje cijedilo iz kose i močilo joj odjeću.

"Čut ću te," odgovorila je Dany, "ali ja ne želim tvoje krikove, već samo tvoj život. Sjećam se što si mi rekla. Život se može platiti samo smrću." Mirri Maz Duur je otvorila usta, ali nije ništa odgovorila. Kad je odstupila, Dany je opazila da je u *maginim* ravnodušnim crnim očima nestalo prezira; njega je zamijenilo nešto što bi se možda mogla nazvati čak i strahom.

I onda im nije ostalo ništa drugo nego da gledaju Sunce i vrebaju na prvu zvijezdu.

Kad konjanički vođa umre, s njim umire i njegov konj, da može gordo odjahati u zemlju noći. Njihova se tijela pokapaju pod golim nebom, i *khal* se diže na svom vatrenom grlu da zauzme mjesto među zvijezdama. I što je čovjek žešće gorio u životu, sjajnije će blistati i njegova zvijezda u tami.

Jhogo ju je prvi opazio.

"Eno je", rekao je prigušenim glasom. Dany je podigla pogled i opazila je, nisko na istoku. Prva je zvijezda bila njen komet, što je plamtio crvenim ognjem. Krvavo crvenim; u boji vatre; zmajski rep. Nije se mogla ni nadati jačemu znaku. Doviknula je da joj dadu zublju i Aggo ju je donio.

"*Khaleesi,* jeste li..."

"Da."

Dany mu je uzela zublju iz ruke, i gurnula je među klade na dnu lomače. Ulje se smjesta zapalilo, a grmlje i suha trava treptaj kasnije. Sićušni su plamenovi poletjeli uz lomaču kao hitri crveni miševi, klizali su se po ulju i skakali s kore na granu na list. Jara što se dizala zapuhnula ju je u lice, meka i iznenadna kao ljubavnikov dah, ali je već za nekoliko časaka postalo nesnosno vruće.

Dany je odstupila. Drvo je zapucketalo, sve glasnije i glasnije. Mirri Maz Duur je zapjevala vrištavim, tremolirajućim glasom. Plamenovi su se kovitlali i kovitlali, dostižući jedan drugog na putu prema podlozi. Sumrak je svjetlucao kao da se i sam zrak rastalio od jare. Dany je čula kako se drvo raskoljuje i puca. Oganj je preplavio i Mirri Maz Duur. Njezina je pjesma postala još glasnija, vrištavija... a onda se zagrcnula, pa još jednom, i pjesma joj se pretvorila u uzdrhtali jauk, tanak i visok i prepun bola.

A onda je oganj stigao i do Khal Droga, i onda je bio svud oko njega. Odjeća mu se zapalila, i na trenutak se našao odjeven u paperje lebdeće narančaste svile i vitice vijugavoga dima, sivog i masnog. Danyne su se usne razdvojile, i otkrila je da zadržava dah. Jedan je dio nje želio poći k njemu, baš kao što se Ser Jorah i bojao, odletjeti u plamen i zamoliti ga za oproštaj i uzeti ga u sebe još jedan i zadnji put, da im oganj rastali meso na kostima sve dok ne postanu zauvijek jedno.

Osjetila je vonj nagorjela mesa, kao kad se u ognjenim jamama pekla konjetina. Lomača je hukala u sve dubljem sumraku poput kakve goleme zvijeri, utapajući slabašnije kričanje Mirri Maz Duur, i slala u nebo duge jezike plamena da liže trbuh noći. Kad se dim zgusnuo, Dothraki su se počeli odmicati, kašljući i mrmljajući. Goleme narančaste gvalje vatre razmatale su svoje plamence na paklenom vjetru, klade su pištale i pucale, usijani se pepeo dizao na dimu da otplovi u tamu kao mnoštvo novorođenih krijesnica. Jara je mlatila po zraku velikim crvenim krilima, goneći od sebe Dothrakije, goneći od sebe čak i Mormonta, ali je Dany ostala na mjestu. Ona je bila zmajske krvi, i u krvi joj je bila vatra.

A da je to istina osjetila je već davno, pomislila je napravivši korak prema konflagraciji, ali žeravnik nije bio dovoljno vruć. Plamenovi su palucali i izvijali se pred njom kao žene koje su plesale na njezinoj svadbi. Izvijali se i pjevali i vrtjeli svoje žute i narančaste i grimizne koprene, strašne na pogled, no ipak krasne, tako krasne i žive od jare. Dany je pred njima raskrilila ruke, kože pocrvenjele i usijane. Mirri Maz Duur je umukla. Bogožena ju je smatrala djetetom, ali djeca

rastu, i djeca uče. *Život se može platiti samo smrću.*

Još jedan korak, i Dany je pod tabanima osjetila vrućinu pijeska, čak i kroz sandale. Znoj joj je tekao između slabina i dojki i potocima niz lice, gdje su nekad tekle suze. Ser Jorah joj je nešto vikao za leđima, ali to više nije bilo važno, važna je bila samo vatra. Plamenovi su bili tako lijepi, nešto najljepše što je vidjela u životu, i svaki je plamičak bio čarobnjak odjeven u žuto i vatru i blijedoplavo, vitlajući se u svom dugom dimljivom plastu. Ugledala je goruće lavove i velike žute zmije i jednoroge sazdane od zraka i vatre, ribe i lisice i čudovišta, od kojih je svako bilo ljepše od prethodnog. Ugledala je i konja, velikog sivog pastuha od dima, s lepršavom grivom kao aureolom plavoga ognja. Da, *ljubavi, moje Sunce i zvijezde, zajaši sad, i odjaši.*

Dolamica joj se zadimila, pa ju je Dany zbacila s ramena i pustila da padne na tlo. Obojena je koža najednom planula kad je skočila bliže vatri, dojki ogoljelih pred vatroom, dok su joj iz crvenih i nabreklih dojki tekli potoci mlijeka. *Sad,* pomislila je, *sada,* i na trenutak, ali samo na trenutak, pred sobom je ugledala Khal Droga, posjednutog na pastuha od dima, s plamenim bičem u ruci. Nasmiješio joj se, i njegov se veliki bič razmotao kao zmija, dolje prema lomači, i psiknuo.

A odnekud iza dima začuo se *kras,* kao da se razletio kamen. Platforma od drveta i grmlja i trave počela se pomicati i urušavati. Zapaljeno je drvlje kliznulo na nju, i zasulo je pljuskom ugijevlja i pepela. Ali se smandrljalo i nešto drugo, pa joj sve poskakujući dokotrljalo pred noge. Bio je to komadić zaobljenog kamena, blijed i prošaran zlatnim žilicama, slomljen i zadimljen. Urlik je vatre ispunio svijet, ali je kroz taj slap vatre Dany ipak nejasno začula kako žene vrište i djeca plaču od čuda.

A onda se začuo i sljedeći *kres,* glasan i oštar kao udarac groma, i dim se uzvitlao i zavrtio oko nje kad se lomača pomakla, i pocrnjele klade počele praskati jer im je vatra dotakla skrovita srca. Začula je užasnuto njištanje uplašenih konja, i Ser Joraha kako je zove imenom i psuje. Ne, poželjela mu je odviknuti, *ne, moj dobri viteže, ne boj se za mene. Ta je vatra moja. Ja sam Daenerys Olujnorođena, zmajska kći, zmajska mati, zar ti to nije jasno? Zar ti to nije JASNO?*

S užasnim krikom i rigajući plamen i dim deset metara u nebo, lomača se srušila i razlila se svuda oko nje. Nimalo se ne plašeći, Dany je nastavila dalje, u ognjenu oluju, dozivajući svoju djecu. Treći je *kres* bio glasan kao da se prelomio svijet.

Kad je vatra zamrla i tlo se ohladilo da se po njemu moglo hodati, Ser Jorah Mormont ju je našao sred pepela, okruženu pocrnjelim

kladama i komadićima usijanog jantara i nagorjelim kostima pastuha. Bila je gola, pokrivena pepelom, jer joj joj je izgorjela odjeća, a sprljila joj se i sva lijepa kosa... pa ipak je bila nedirnuta.

Lijevu joj je dojku sisao krem-zlatni zmaj, a desnu zeleno-brončani. Njezinu su ih ruke privijale uz tijelo. Na ramenima joj je ležala crno-skrletna zvijer, a dugi joj je vijugavi vrat bio smotan pod njezinim vratom. Kad je ugledao Joraha, podigao je glavu i pogledao ga očima crvenim kao ugljevlje.

Vitez je bez riječi pao na koljena. Ljudi njezina *khasa* došli su za njim. Jhogo je prvi pred njezine noge položio svoj *arakh*.

"Krv moje krvi", promrmljao je i pognuo lice do zadimljene zemlje.

"Krv moje krvi", začula je Aggoa kako to ponavlja kao jeka.

"Krv moje krvi", viknuo je Rakharo.

A poslije njih su došle sluškinje, i onda i ostali, svi Dothraki, muškarci i žene i djeca, i Dany im je trebala samo pogledati u oči da shvati kako su sada svi oni njezini, danas i sutra i zauvijek, da su njezini kako nikad nisu bili Drogovi.

Kad je Daenerys Targari ustala na noge, onaj je njen crni *psiknuo,* a kroz usta i nosnice suknuo mu je blijedi dim. Druga su se dvojica odgurnula od prsa i pridružili svoje glasove u zajednički zov, dok su im krila mlatila po zraku, i tako je, po prvi put u stotinu godina, noć oživjela pjevom zmajeva.

LAZAR

© *Lazarus* by Leonid Andreyev, 1900.

Kad je Lazar napustio grob, gdje je tri dana i tri noći bio u tajanstvenom zagrljaju smrti, i vratio se živ u svoje boravište, još dugo vremena nitko nije u njemu primijetio one zloslutnosti koje su, kako je vrijeme prolazilo, njegovo ime uskoro pretvorile u užas. Razdragani prizorom njega, koji se vratio u život, oni koji su mu bili bliski ugođavali su mu, i tražili svoju goruću želju da mu služe, u brizi za njegovo jelo i piće i odjeću. Raskošno su ga odjenuli, i kada je, poput mladoženje u svojoj vjenčanoj odori, ponovo sjeo za stol među njih i jeo i pio, plakali su raznježeno. I sazvali su svoje susjede da gledaju njega koji je čudesno uskrsnuo od mrtvih. Oni dođoše i dijeliše radost domaćina. Stranci iz dalekih gradova i sela došli su i hvalili čudo burnim riječima. Kuća Marije i Marte bila je poput košnice.

Za ono što je činilo drugačijim u Lazarovom licu i kretnjama mislilo se da je trag teške bolesti i nedavno preživjelog šoka. Bilo je očito da je razaranje koje je smrt donijela lešu bilo zaustavljeno tek čudesnom moći, ali njezin učinak je još uvijek bio očigledan; i ono što je smrt uspjela učiniti s Lazarovim licem i tijelom bilo je poput umjetnikove nedovršene skice promatrane pod tankim staklom. Na Lazarovim sljepoočnicama, ispod očiju, i u udubinama njegovih obraza, ležala je duboka i mrtvačka pomodrjelost, mrtvačko plavi bili su i njegovi dugi prsti, a oko njegovih noktiju, koji su narasli u grobu, pomodrjelost je postala ljubičasta i plava. Na usnama, koje su natekle u grobu, koža se raspukla na mjestima i oblikovale su se tanke crvenkaste napukline, sjajeći se kao da su prekrivene prozirnim kristalićima. I postao je krupan. Njegovo tijelo, napuhano u grobu, zadržalo je svoju monstruoznu veličinu i pokazivalo one zastrašujuće natekline u kojima se može osjetiti nazočnost zaudarajuće tekućine raspadanja. Ali teški mrtvački miris koji je ušao u Lazarovu grobnu odjeću i, činilo se, samo njegovo tijelo, ubrzo je potpuno nestao, plave mrlje na njegovu licu i rukama blijedile su, i crvenkaste napukline su se zatvorile, iako nikad nisu potpuno nestale. Tako je Lazarus izgledao kad se pojavio pred ljudima u svom drugom životu, ali njegovo lice se činilo prirodnim onima koji su ga vidjeli u lijesu.

Uz promjene u izgledu, činilo se da je i Lazarova narav prošla promjenu, ali to nije privlačilo pažnju. Prije smrti je Lazar uvijek bio veseo i bezbrižan, raspoložen za smijeh i vedru šalu. Upravo je zbog njegove vedrine i dobrog raspoloženja, bez ijedne naznake zlobe i

natmurenosti, Gospodar mu i postao tako naklonjen. Ali sada je Lazar postao ozbiljan i šutljiv, nikad se nije šalio, niti odgovarao smijehom na šale drugih ljudi; i riječi koje bi vrlo rijetko izustio bile su najjednostavnije, najobičnije i najosnovnije riječi, lišene dubine i značenja poput glasova kojima životinje izražavaju bol i zadovoljstvo, žeđ i glad. Bile su to riječi koje netko može govoriti cijeli svoj život, a koje ipak ne daju nikakve naznake onoga što muči i veseli dubinu duše.

Tako je, s licem mrtvaca koje je tri dana bilo pod teškim zagrljajem smrti, tmurnim i ozbiljnim, već strašno izmijenjenim, ali još uvijek neprepoznatljivim u svojoj novoj prirodi, sjedio za gostinskim stolom među prijateljima i rodbinom, i njegova raskošna vjenčana odjeća svjetlucala je zlatnožuto i krvavo crveno. Vedri valovi klicanja, sad lagani, sad burno zvonki talasali su se oko njega; topli pogledi ljubavi tražili su njegovo lice, još uvijek hladno od hladnoće groba; i prijateljski topli dlan milovao je njegovu modru, tešku ruku. Svirala je glazba - bubanj i frula, lutnja i harfa. Bilo je kao da su pčele zujale, skakavci cvrčali, i ptice kliktale nad sretnom kućom Marijinom i Martinom.

Jedan od gostiju neoprezno je podigao veo. Nepromišljenom riječju razbi bezbrižnu čaroliju i razotkri istinu u svojoj goloj ružnoći. Prije nego što se misao oblikovala u njegovu umu, njegove usne su izustile s osmijehom: "Zašto nam ne ispričaš što se desilo ondje?"

Svi zašutješe, zatečeni pitanjem. Kao da su tek tada shvatili da je tri dana Lazar bio mrtav, i gledali su ga, napeto očekujući odgovor. Ali Lazar je šutio.

"Ne želiš nam reći", čudio se čovjek, "Je li tamo tako užasno?"

I ponovo je njegova misao došla nakon njegovih riječi. Da je bilo drugačije, ne bi pitao to pitanje, koje je u tom trenutku zatištilo njegovo srce nepodnošljivim strahom. Nelagoda je obuzela sve prisutne, i s osjećajem teške klonulosti očekivali su Lazarove riječi, ali on je bio kruto i hladno tih, i njegove oči su bile oborene. Kao po prvi put, primijetili su zastrašujuću pomodrjelost njegovog lica i njegovu odbojnu debljinu. Na stolu, kao da ga je Lazar zaboravio, ležao je njegov modroljubičasti zglob, i prema njemu su sve oči bile upravljene, kao da će od njega doći očekivani odgovor. Glazbenici su još svirali, ali je tada tišina zahvatila i njih, i kao što voda gasi razasute ugarke, tako su njihovi veseli tonovi ugašeni u tišini. Frula je utihnula, zvuci zvonkog bubnja i mrmljajuće harfe zamrli su; i kao da su strune pukle, lutnja je odgovorila s drhtavim, razbijenim tonom. Tišina.

"Ne želiš reći?" ponovio je gost, nesposoban da obuzda svoj brbljavi jezik. Ali duboka tišina je ostala nerazbijena i modroljubičasta ruka je nepokretno počivala. I tada se lagano pomaknuo i svi su osjetili olakšanje. Podigao je oči i gle! odmah ih sve obuhvativši u jednom teškom pogledu, punim umora i groze, gledao ih je - Lazar koji je ustao od mrtvih.

Bio je treći dan otkad je Lazar napustio grob. Od tada mnogi su iskusili pogubnu moć njegovih očiju, ali niti oni koji su njome bili zauvijek uništeni, niti oni koji su našli snage da se odupru u tim praiskonskim izvorima života, tajanstvenima kao i smrt, nikad nisu uspjeli objasniti užas koji je nepomično ležao u dubinama njegovih crnih zjenica. Lazar je gledao mirno i jednostavno bez ikakve želje da išta sakrije, ali i bez namjere da nešto kaže; gledao je hladno, kao netko tko je beskrajno ravnodušan prema živućima. Mnogo bezbrižnih ljudi mu je došlo blizu, bez da su ga primijetili, i tek su kasnije, s zaprepaštenjem i strahom, saznali tko je bio taj miran krupan čovjek koji je polako prošao kraj njih, gotovo ih dodirujući sa svojom raskošnom i blistavom odjećom. Sunce nije prestajalo sjati kad je on gledao, niti je fontani utihnuo žubor i nebo je nad glavama ostalo plavo i bez oblaka. Ali čovjek pod činima njegovog zagonetnog pogleda nije više čuo fontanu, niti vidio nebo nad sobom. Ponekad bi gorko plakao, ponekad bi čupao kosu i u bunilu zvao za pomoć; ali češće bi se desilo da bi apatično i tiho počeo umirati, i tako venuo mnogo godina, prije nego što bi se oči svih ugasile, bezbojne, blijede, tupe, poput drveta koje se tiho sasušuje u kamenitom tlu. I od onih koji bi ga pogledali, onaj koji je divlje plakao ponekad bi ponovo osjetio poticaj života; ostali nikad.

"I tako nam ne želiš reći što si tamo vidio?" ponovio je čovjek. Ali njegov glas je sad bio bezvoljan i tup, a mrtvačko sivi umor vidio se u Lazarovim očima. I mrtvačko sivi umor prekrio je sva lica poput prašine i s tupim čuđenjem gosti su zurili jedan u drugoga i nisu razumjeli zašto su se tamo sakupili i sjedili za bogatim stolom. Razgovor je utihnuo. Mislili su da je vrijeme da se pođe kući, ali nisu mogli prevladati umor koji im je lijepio mišiće, i nastavili su sjediti tamo, mada udaljeni i razdvojeni jedan od drugoga, poput blijedih plamičaka razasutih na mračnom polju.

Ali glazbenici su bili plaćeni da sviraju i ponovo su uzeli svoja glazbala i ponovo su počeli ploviti i uzdizati se tonovi izučenog veselja i izučene tuge. I već tada nisu znali zašto je potrebno, i dobro, da ljudi prebiru po strunama, napuhuju obraze, pušu u tanke frule, i proizvode bizarnu, raznoliku buku.

"Kako ružna glazba!" netko je rekao.

Glazbenici su se uvrijedili i otišli. Za njima, gosti su odlazili jedan za drugim, jer je dolazila noć. I kad ih je okružila spokojna tama i kada su počeli lakše disati, iznenada bi Lazarova slika iskrsla pred svakim od njih u silnom sjaju; plavo lice mrtvaca, grobna odjeća, prekrasna i blistava, hladan pogled u čijoj je dubini ležao nepomičan i nepoznat užas. Kao okamenjeni, stajali su daleko jedan od drugog, i tama ih je obuzela, ali u tami je plamtjela nadnaravna slika njega koji je tri dana bio u tajanstvenom zagrljajem smrti. Tri dana je bio mrtav: tri puta je sunce izašlo i zašlo, ali on je bio mrtav. A sada je ponovo među njima, dodiruje ih, gleda ih i kroz crne kolutove njegovih zjenica, kao kroz zatamnjeno staklo, zuri nepoznato Onozemaljsko.

Nitko se nije brinuo o Lazaru, jer nitko od prijatelja ni rodbine nije ostao s njim i velika pustinja, koja je okruživala sveti grad, došla je blizu samoga praga njegove nastambe. I pustinja je ušla u kuću i rasprostrla se po njegovu krevetu, poput supruge i ugasila vatru. Nitko se nije brinuo o Lazaru. Jedna za drugom, njegove sestre - Marija i Marta - napustile su ga. Marta je dugo vremena prezirala pomisao da ga napusti, jer nije znala tko bi ga hranio i sažalijevao. Plakala je i molila se. Ali jedne noći, kad je vjetar tumarao pustinjom, a čempresi se šuštajući nadvijali nad krov, tiho se odjenula i potajno napustila kuću. Lazar je vjerojatno čuo lupanje vrata; udarala su o dovratak pod žestokim udarcima pustinjskog vjetra, ali on se nije ustao da izađe i vidi nju koja ga je napuštala. Cijele noći čempresi su mu šumjeli nad glavom i žalobno su udarala vrata, puštajući unutra hladnu, pohlepnu pustinju.

Svi su ga izbjegavali poput gubavca i predloženo je da mu se objesi zvono oko vrata, kao što se radi s gubavcima, da bi upozorilo ljude na iznenadne susrete. Ali netko je primijetio, zastrašujuće blijedeći, da bi bilo previše strašno ako bi se noću iznenada začuo jauk Lazarovog zvonca pod uzglavljima i tako je zamisao odbačena.

I kako se nije brinuo za sebe, vjerojatno bi umro od gladi, da mu susjedi nisu donosili hranu u strahu od nečega neodređenoga što su osjećali. Hranu su mu donosila djeca; ona se nisu bojala Lazara, niti ga zadirkivala s naivnom okrutnošću, kako djeca znaju raditi s nesretnima i bijednima. Bila su ravnodušna prema njemu i Lazar im je odgovarao s istom hladnoćom; nije imao želje pomilovati malene crne uvojke, ni pogledati u njihove nevine sjajne oči. Uz pomoć vremena i pustinje, kuća se počela urušavati, a njegove izgladnjele koze su već odavno odlutale susjedovim stadima. Njegova vjenčana odjeća postala je otrcana. Od onoga sretnog dana kad su glazbenici svirali, nosio ju je nesvjestan razlike novoga i iznošenoga. Jasne boje postale su zagasite i izblijedjele; zli psi i oštro trnje pustinje pretvorili su nježno tkanje u

krpe.

Danju, kada bi nemilosrdno sunce ubijalo sve živo i kad bi čak i škorpioni tražili zaklon pod kamenjem i grčili se pod njim u luđačkoj želji da ubodu, on bi nepokretno sjedio pod sunčevim zrakama, njegovo modro lice i divlja, čupava brada podignuti, kupajući se u užarenoj bujici.

Dok su ljudi još govorili s njim, jednom su ga upitali: "Siroti Lazare, da li si sretan kad tako sjediš i gledaš u sunce?"

I on je odgovorio: "Da, jesam."

Tako jaka, činilo se, bila je hladnoća njegovog trodnevnog groba, tako duboka tama, da nije bilo te topline na zemlji koja bi mogla ugrijati Lazara, niti zadovoljstva koje bi rasvijetlilo tamu njegovih očiju. Tako su pomišljali oni koji su govorili s Lazarom, i napuštali ga s uzdahom.

I kad bi se skrletna, plosnata kugla spustila, Lazar bi krenuo u pustinju i hodao ravno prema suncu, kao da ga pokušava doseći. Uvijek bi hodao ravno prema suncu i oni koji su ga pokušali pratiti i uhoditi ga, da bi vidjeli što radi noću u pustinji, zadržali bi u sjećanju crnu siluetu visokog krupnog čovjeka naspram crvene pozadine ogromnog plosnatog koluta. Noć ih je progonila sa svojim strahotama i tako ne bi saznali što Lazar radi u pustinji, ali vizija crnog na crvenom im je zauvijek ostala usječena u pamćenje. I kao što zvijer s trnom u oku pandžama bijesno trlja gubicu, tako su i oni budalasto trljali oči, ali ono što je Lazar dao bilo je neizbrisivo i to je samo Smrt mogla otkloniti.

Ali bilo je ljudi koji su daleko živjeli, koji nikada nisu vidjeli Lazara i znali za njega tek po pričama. S odvažnom znatiželjom, koja je jača od straha i hrani se na njemu, sa skrivenom lakrdijom, dolazili bi Lazaru koji je sjedio na suncu i otpočinjali razgovor s njim. Do tada se Lazarov izgled već promijenio na bolje i nije bio tako strašan. U prvi tren pucnuli bi prstima i pomislili kako su budalasti stanovnici svetoga grada; ali kad bi kratki razgovor završio i kad bi krenuli kući, izgledali su tako da bi ih stanovnici svetoga grada odmah prepoznali i rekli: "Pogledaj, još jedna budala koju je Lazar pogledao"; i sa žaljenjem bi odmahivali glavom, i podizali ruke.

Dolazili bi hrabri, neustrašivi ratnici, zvekećući oružjem; sretni mladići bi dolazili sa smijehom i pjesmom; zaposleni trgovci, prevrćući svoj novac, ulazili bi na trenutak i oholi svećenici polagali bi svoje križeve na Lazarova vrata i svi su se čudno promijenili, kad su se vratili nazad. Ista jeziva sjena obrušila se na njihove duše i dala novu

pojavnost starom poznatom svijetu.

Oni koji su još imali nekakve želje da govore, izrazili su ovako svoje osjećaje:

"Sve stvari dodirljive i vidljive postale su prazne, blijede i prozirne, slične laganim sjenama u tami noći."

"Jer ta velika tama, koja obuzima cijeli svemir, nije raspršena ni suncem ni mjesecom ni zvijezdama, već je poput golemog mrtvačkog plašta prekrila zemlju i poput majke je zagrlila."

"Prodrla je u sve tvari, željezne i kamene, i čestice tvari, izgubivši svoje spone, postale su usamljene; i prodrla je u dubine čestica, i čestice čestica postale su usamljene."

"Jer ta velika praznina, koja obuzima svemir, nije ispunjena vidljivim stvarima, ni suncem, ni mjesecom, ni zvijezdama, već je vladala nesputano, ulazeći posvuda, raskidajući tijelo od tijela, česticu od čestice."

"U praznini, šuplje drveće puštalo je šuplje korijenje, prijeteći velikim padom; iskrsnuše hramovi, palače i kuće, i bijahu šuplji i u praznini ljudi bi nemirno hodali uokolo, ali bili su blijedi i šuplji poput sjena."

"Jedno vrijeme više nije bilo ničega, i počeci svih stvari dođoše svom kraju: građevina se još gradila i graditelji su zveketali čekićima i već su se vidjele njene ruševine i praznina na njenom mjestu; čovjek se još rađao, već su mu pogrebne svijeće gorjele nad glavom i onda su ugašene i bijaše praznina na mjestu čovjeka i svijeća."

"I, obuzet prazninom i tamom, čovjek u očaju drhtao je pred licem užasa beskraja."

Tako su govorili ljudi koji su još imali neke želje da govore. Ali zasigurno su imali više za ispričati oni koji nisu željeli govoriti, i koji su umrli u tišini.

U to vrijeme živio je u Rimu glasoviti kipar. U glini, mramoru i bronci izrađivao je tijela bogova i ljudi, a bili su takve ljepote da su ih ljudi nazivali besmrtnima. Ali on sam bio je nezadovoljan i uvjeren da postoji nešto što je još ljepše, a što nije mogao utjeloviti ni u mramoru, ni u bronci. "Još uvijek nisam sakupio svjetlucanja mjeseca, niti sam dobio punoću sunčevog svjetla", govorio bi, "i nema duše u mom mramoru, ni života u mojoj lijepoj bronci." I kada bi u noćima s mjesečinom polako hodao cestom, prelazeći preko tamnih sjena čempresa, a njegova bijela košulja svjetlucala na mjesečini, oni koji bi ga sreli prijateljski bi se nasmijali i govorili:

"Ideš li skupljati mjesečinu, Aurelije? Zašto onda nisi ponio košare?"

I on bi odgovarao, smijući se i upirući prstom u svoje oči:

"Ovdje su košare u kojima skupljam mjesečev sjaj i sunčevu svjetlost."

I tako je bilo: Mjesec je svjetlucao u njegovim očima i sunce je iskrilo u njima. Ali on ih nije mogao prenijeti u mramor, i u tome je ležala sva nesreća njegovog života.

Bio je potomak stare patricijske obitelji, imao je dobru ženu i djecu i nije trpio nikakvih nedaća.

Kada je nejasna glasina o Lazaru došla do njega, posavjetovao se sa svojom ženom i prijateljima i krenuo na dugo putovanje u Judeju da vidi njega koji je čudesno ustao od mrtvih. Tih dana je bio ponešto umoran i nadao se da će mu put izoštriti tupa osjetila. Nije ga uplašilo ono što je čuo o Lazaru: mnogo je razmišljao o Smrti, nije mu se sviđala, ali nisu mu se sviđali ni oni koji bi je brkali sa životom. "U ovom životu postoji život i ljepota", mislio bi; "iznad svega je Smrt, a ona je zagonetna; i za čovjeka nema boljega nego da uživa u životu i ljepoti svih živućih stvari." Imao je čak i oholu zamisao da uvjeri Lazara u istinitost njegova vlastitog mišljenja i povrati njegovu dušu u život, kao što je njegovo tijelo vraćeno. To se činilo stoga lakšim, jer glasine, nejasne i dvosmislene, nisu prikazale cijelu istinu o Lazaru i tek maglovito upozoravale na nešto zastrašujuće.

Lazar je tek ustao od kamena da bi slijedio sunce, koje je zalazilo u pustinji, kada je bogati Rimljanin, u pratnji naoružanog roba, prišao i obratio mu se zvonkim glasom: "Lazare!"

I Lazar je opazio veličanstveno lice, obasjano slavom i odjenuto u krasnu odjeću i drago kamenje koje je svjetlucalo na suncu. Crveno svjetlo davalo je Rimljaninovom licu i glavi izgled sjajne bronce: i to je Lazar primijetio. Pokorno je zauzeo svoje mjesto i spustio svoje umorne oči.

"Da, ružan si, jadni moj Lazare", tiho je rekao Rimljanin, igrajući se svojim zlatnim lancem; "čak si užasan, siroti moj prijatelju; i Smrt nije bila lijena onoga dana kada si tako nesmotreno pao u njezine ruke. Ali krupan si, a kao što je veliki Cezar znao govoriti, debeli ljudi nisu zle ćudi; istinu govoreći, ne razumijem zašto te se ljudi boje. Dopusti mi da provedem noć u tvojoj kući; već je kasno, a nemam konačišta.

Nitko nikad nije zatražio Lazarovu gostoljubivost.

"Nemam kreveta", reče on.

"Ja sam ponešto i vojnik i mogu spavati sjedeći", odgovori Rimljanin. "Zapalit ćemo vatru."

"Nemam vatre."

"Tada ćemo razgovarati u mraku, kao dva prijatelja. Valjda ćeš naći bocu vina."

"Nemam vina."

Rimljanin se nasmije.

"Sad vidim zašto si tako sumoran i ne trpiš svoj drugi život. Nemaš vina! Pa, onda ćemo morati bez njega; neke riječi opijaju više nego falemsko vino."

S uzdahom je otpustio roba i ostadoše sami. I ponovo je kipar počeo govoriti, ali kao da je, zajedno s zalazećim suncem, život napuštao njegove riječi; i one postadoše slabe i šuplje, kao da teturaju na nesigurnim nogama, kao da su posrnule i pale, opijene teškim talogom klonulosti i beznađa. I crni ponori izrastoše među svjetovima, poput dalekih nagovještaja velike praznine i velike tame.

"Ja sam sada tvoj gost i prema meni ne smiješ biti neljubazan, Lazare!" reče on. "Gostoljubivost je dužnost čak i onih koji su tri dana bili mrtvi. Tri dana, rečeno mi je, počivao si u grobu. Tamo je moralo biti hladno ... i otuda tvoja nezdrava navika življenja bez vatre i vina. Što se mene tiče, ja volim vatru; ovdje tako brzo pada mrak ... Linije tvojih obrva i tvoga čela su zaista, zaista zanimljive; poput ruševina nepoznatih palača, zakopanih u pepeo poslije potresa. Ali zašto nosiš tako ružnu i čudnu odjeću? Viđao sam mladoženje u tvojoj zemlji i oni nose takvu odjeću - zar nije smiješna? - i užasna?... Ali jesi li ti mladoženja?"

Sunce je već nestalo, čudovišna tamna sjena je dolazila jureći s istoka, kao da su divovska bosa stopala počela tutnjiti po pijesku, i vjetar je poslao hladni val koji je prolazio kroz kičmu.

"U tami se doimaš još veći, Lazare, kao da si okrupnio u ovih nekoliko trenutaka. Hraniš li se tamom, Lazare? Rado bih malo vatre - makar i malene. Nekako mi je hladno, vaše su noći tako okrutno studene. Da nije tako mračno, rekao bih da me promatraš, Lazare. Da, čini mi se da gledaš ... gledaš me, osjećam - i smiješ se."

Došla je noć i ispunila zrak teškim crnilom.

"Kako će biti dobro, kada sunce sutra ponovo izađe, iznova... Znaš, ja sam veliki kipar; tako me zovu prijatelji. Ja stvaram. Da, to je ta riječ ... ali trebam svjetlo. Ja dajem život hladnom mramoru, topim

zvonku broncu u jarkoj, vreloj vatri. ... Zašto si me dodirnuo?"

"Dođi", reče Lazar. "Ti si moj gost."

Otišli su u kuću. I duga noć je pokrila zemlju.

Rob, vidjevši da mu se gospodar nije vratio, otišao je potražiti ga kad je sunce već bilo visoko na nebu. I opazio je svog gospodara rame uz rame s Lazarom: sjedili su u dubokoj tišini ravno ispod blistavih i žarkih zraka sunca i zurili uvis. Rob je počeo plakati i zavikao: "Gospodaru moj, što te je snašlo, gospodaru?"

* * *

Istoga dana kipar je krenuo za Rim. Na putu je Aurelije bio zamišljen i šutljiv, pomno zureći u sve - ljude, brod, more, kao da pokušava nešto zadržati u sjećanju. Na otvorenom moru udarila je oluja, i cijelo vrijeme Aurelije je ostao na palubi i požudno promatrao more kako se uzdiže u blizini i ruši s muklom tutnjavom.

Kod kuće su njegovi prijatelji bili preplašeni promjenom koja se dogodila Aureliju, ali on ih je umirivao, govoreći značajno: "Našao sam."

I, ne promijenivši prašnjavu odjeću koju je nosio na putovanju, bacio se na posao, i mramor je pokorno zvečao pod njegovim zvonkim čekićem. Dugo je i marljivo radio, ne primajući nikoga, dok jednog jutra nije objavio da je njegovo djelo spremno i naložio da se sakupe njegovi prijatelji, oštri kritičari i poznavaoci umjetnosti. I da bi ih dočekao, odjenuo je sjajnu i raskošnu odjeću, koja je blistala zlatnožuto i skrletno.

"Ovo je moj rad", rekao je zamišljeno.

Njegovi prijatelji pogledaše i sjena duboke tuge zastre im lica. Bilo je to nešto čudovišno, lišeno svakih linija i oblika koji su poznati oku, ali ne bez nagovještaja jedne nove, čudne predodžbe.

Na tankoj, grbavoj grančici, ili radije na nečemu što je ružno nalikovalo na grančicu, poprijeko je ležala tamna, ružna, bezoblična masa nečega krajnje i nepojmljivo izopačenog, mahnita gomila divljih i bizarnih fragmenata, koji su se nemoćno i uzaludno nastojali odvojiti jedan od drugoga. I, kao slučajem, iznad jedne od divlje rastrganih izbočina, leptir je isklesan božanskom vještinom, prozračne čarobnosti, istančanosti i ljepote, s prozirnim krilima koja su se doimala kao da drhte s nemoćnom željom da uzlete.

"Čemu ovaj prekrasni leptir, Aurelije?" netko je upitao oklijevajući.

Ali moralo se reći istinu i jedan od njegovih prijatelja koji ga je najviše volio reče odlučno: "Ovo je ružno, jadni moj prijatelju. I mora

biti uništeno. Daj mi čekić."

I s dva udarca razbio je čudovišnu masu u komade, ostavljajući samo nježnoga leptira nedirnutog.

Od tada nadalje Aurelije više nije stvarao. S dubokom ravnodušnošću gledao je mramor i broncu i svoja nekadašnja božanska djela, gdje je ležala vječna ljepota. Da bi vratio svoju prijašnju vatrenu strast za radom i probudio svoju umrtvljenu dušu prijatelji su ga vodili da gleda prekrasna djela drugih umjetnika, ali on je ostajao ravnodušan kao i prije i nisu uspjeli zagrijati osmijehom njegove zategnute usne. I tek nakon slušanja dugih razgovora o ljepoti, odgovarao bi umorno i lijeno: "Ali sve je to laž."

Danju, kad bi sjalo sunce, išao je u svoj raskošni, vješto uređen vrt i nakon što bi našao mjesto bez sjene, izlagao je svoju golu glavu blještavilu i vrućini. Crveni i bijeli leptiri lepršali su unaokolo; s iskrivljenih usana pijanog satira, voda je pljuštala u mramorni kotlić, ali on je nepomično i tiho sjedio, poput blijedog odraza njega samoga koji, u daljini, na samom ulazu u kamenitu pustinju, sjedi ispod usijanog sunca.

I tako se dogodilo da je i sam veliki, božanski August pozvao Lazara. Carski glasnici krasno su ga odjenuli, u svečanu vjenčanu odjeću, kao da ju je Vrijeme potvrdilo i kao da je trebao do same svoje smrti ostati mladoženja neznane nevjeste. Bilo je kao da je stari, trunući lijes pozlaćen i opremljen novim, vedrim ukrasima. I muškarci, svi u urednoj i sjajnoj odjeći, jahali su iza njega, zaista, kao u vjenčanoj povorci, a oni naprijed glasno su trubili, zapovijedajući ljudima da naprave mjesta za careve glasnike. Ali put kojim je išao Lazar bio je napušten: njegova rodna zemlja proklinjala je omraženo ime njega koji je čudesno ustao od mrtvih i ljudi su se razbježali na same vijesti njegovog dolaska. Samotni glas mjedene trube odzvanjao je u nepokretnom zraku, i samo je divljina odgovarala beživotnom jekom.

Tada je Lazar krenuo na more. I njegov brod bio je najveličanstvenije ukrašen i najžalosniji brod koji se ikad ogledao u azurnim valovima Mediteranskog mora. Mnogo je bilo putnika na brodu, ali on je bio poput grobnice, samo tišina i mir i očajna voda jecala je uz strmi, ponosito savijen pramac. Potpuno sam, Lazar je sjedio izlažući svoju glavu žaru sunca, nijemo slušajući mrmor i pljuskanje valića, a dalje, sjedili su pomorci i glasnici, nejasna gomila umornih sjena. Da je grom razorio i vjetar napao crvena jedra, brodovi bi vjerojatno potonuli, jer nitko na palubi ne bi imao volje ni snage da se bori za život. S krajnjim naporom neki bi pomorci došli do palube i

požudno promatrali plavu, prozirnu dubinu, nadajući se da će vidjeti ružičasto meso ramena neke nimfe u udubini azurnog vala ili pijanog kentaura kako u mahnitosti udara val kopitom. Ali more je bilo poput divljine i dubina je bila nijema i napuštena.

S krajnjom ravnodušnošću Lazar je zakoračio na ulice vječnoga grada, kao da je sve njegovo blago, sva veličanstvenost njegovih palača divovima izgrađenih, sva blistavost, ljepota i glazba njegova profinjenog života bila tek jeka vjetra u pustinji živoga pijeska. Kočije su treštale, a na ulicama bijahu uzburkane gomile jakih, ponosnih graditelja vječnoga grada i uznositi učesnici u njegovu životu; pjesma je odzvanjala; fontane i žene smijale su se bisernim smijehom; pijani filozofi naduto su govorili i razuman čovjek bi ih slušao s osmijehom; kopita su udarala o kamene pločnike. A okružen veselom bukom, kretao se krupan, težak čovjek, hladna točka tišine i očaja i na svom putu sijao gađenje, bijes, i nejasan, izjedajući umor. Tko se usuđuje biti nesretan u Rimu? građani su ozlojeđeno razmišljali i mrštili se. U dva dana cijeli je grad već znao sve o njemu koji je čudesno ustao od mrtvih i bojažljivo ga se klonuli.

Ali bilo je i nekih odvažnih ljudi, koji su željeli iskušati svoju snagu i Lazar se pokoravao njihovim nepromišljenim pozivima. Zaokupljen državnim poslovima, car je neprestano odgađao prijem i sedam je dana on koji je ustao od mrtvih hodao i posjećivao ostale.

I Lazar je došao kod veselog epikurejca i domaćin ga je pozdravio smijehom: "Pij, Lazare, pij!" zavikao je. "Zar se ne bi August smijao da te vidi pijanog?"

I polugole pijane žene su se smijale i ružičasti pupoljci padoše na Lazarove pomodrjele ruke. Ali tada je epikurejac pogledao u Lazarove oči i njegova vedrina je zauvijek nestala. Ostao je pijanac do kraja svog života; nikad nije pio, ali je uvijek bio pijan. Ali umjesto sretnog sanjarenja koje mu je vino donosilo, užasni snovi su ga počeli proganjati, jedina hrana njegova obuzetog duha. Danju i noću živio je otrovne izmaglice svojih mora i sama Smrt nije bila užasnija od njenih bijesnih, čudovišnih prethodnika.

I Lazar dođe mladiću i njegovoj dragoj, koji su se voljeli i bili divni u svojoj ljubavi. Ponosno i čvrsto grleći svoju voljenu, mladić reče sa spokojnim žaljenjem: "Pogledaj nas, Lazare, i podijeli našu radost. Ima li ičega snažnijeg od ljubavi?"

I Lazar je pogledao. I do kraja života su se nastavili voljeti, ali njihova je ljubav postajala sumorna i nevesela, poput onih grobnih čempresa čije se korijenje hrani truležom grobova i čije crne krošnje u

mirnim večernjim satima nastoje uzalud doseći nebo. Bačeni nepoznatim silama života jedno drugome u zagrljaj, miješali su suze s poljupcima, pohotne užitke s bolom i osjećali se dvostrukim robovima, poslušnim robovima života i strpljivim slugama nijemoga Ništavila. Zauvijek sjedinjeni, zauvijek odijeljeni, gorjeli su poput iskara i poput iskara izgubiše se u neizmjernoj Tami.

I Lazar dođe k oholom mudracu i mudrac mu reče: "Ja već znam za sve užase koje mi možeš otkriti. Ima li nešto što bi me moglo uplašiti?"

Ali ubrzo je mudrac shvatio da je znati za užas daleko od samog užasa i da vizija Smrti nije Smrt. I shvatio je da su i mudrost i budalaština jednaki pred licem Beskraja, jer ih Beskraj ne poznaje. I nestala je granična crta između znanja i neznanja, istine i laži, vrha i dna i bezoblična misao lebdeći je vjesila u praznini. Tada se mudrac uhvatio za svoju sijedu glavu i mahnito jadikovao: "Ne mogu misliti! Ne mogu misliti!"

Tako je nad njegovim ravnodušnim pogledom, njega koji je čudesno ustao od mrtvih, nestajalo sve što označava život, njegovu važnost i radosti. I predloženo je da bi bilo opasno da vidi cara, da je bolje da ga se ubije i potajno sahrani i da se kaže caru da je nestao i da nitko ne zna gdje je. Već su mačevi bili naoštreni i mladići zaduženi za javnu dobrobit pripremljeni za ubojstvo, kad je August naredio Lazaru da dođe pred njega slijedeće jutro i tako srušio okrutne planove.

Ako već nije bilo načina da se riješe Lazara, barem je bilo moguće umekšati grozni dojam koje je činilo njegovo lice. S tim u vidu, skupljeni su vješti slikari, brijači i umjetnici i cijele noći bili su zaposleni nad Lazarovom glavom. Podšišali su bradu, uvili je i dali joj uredan, prihvatljiv izgled. Bojama su sakrili mrtvačku pomodrjelost njegovih ruku i lica. Odvratne su bile njegove bore od patnji koje su izbrazdale njegovo staro lice i one su prekrivene, prebojane i izglačane; tada, na glatkoj površini, bore dobroćudnog smijeha i ugodnog bezbrižnog veselja vješto su naslikane finim kistovima.

Lazar se ravnodušno predao svemu što mu se radilo. Ubrzo je pretvoren u krupnog, časnog starca, u tihog i prijaznog djeda brojnoga potomstva. Činilo se da je osmijeh, uz koji je tek nedavno ispričao šaljivu priču, još uvijek zaostao na njegovim usnama i da mu se u kutu oka skrivala spokojna nježnost, sudrug stare dobi. Ali ljudi se nisu usuđivali promijeniti njegovu vjenčanu odjeću i nisu mogli promijeniti njegove oči, dva tamna i užasna stakla kroz koje je nepoznato Onozemaljsko gledalo na ljude.

Lazar nije bio dirnut veličanstvenošću careve palače. Kao da nije vidio razlike između ruševne kuće, čvrsto pritisnute pustinjom i

kamene palače, jake i masivne i ravnodušno je ušao u nju. Tvrdi mramor podova pod njegovim stopalima postajao je sličan živom pijesku u pustinji i mnoštvo bogato odjevenih i uznositih postade poput praznoga zraka pod njegovim pogledom. Nitko mu nije gledao u lice, dok je Lazar prolazio, bojeći se da ne padnu pod strašan utjecaj njegovih očiju; ali kad je zvuk njegovih teških koraka dovoljno utihnuo, dvorjanini su podigli glave i s grozovitom znatiželjom promotrili figuru krupnog, visokog, lagano pogrbljenog starog čovjeka koji je polako ulazio u samo srce careve palače. Da je sama Smrt prolazila ne bi naišla na veći strah: dok god su samo mrtvi poznavali Smrt, a oni živi poznavali jedino Život - i nije bilo mosta među njima. Ali ovaj neobičan čovjek, iako živ, poznavao je Smrt i zagonetno i grozno bilo je njegovo prokleto znanje. "Jao!" mislili su ljudi; "oduzet će život našem velikom, božanskome Augustu"; i proklinjali Lazara, koji je u međuvremenu nastavio ulaziti u unutrašnjost palače.

Car je već znao tko je Lazar i bio je pripremljen dočekati ga. Ali vladar je bio hrabar čovjek i osjećao svoju vlastitu golemu, nepobjedivu moć i u svom kobnom dvoboju s njim koji je čudesno ustao od mrtvih nije želio ljudske pomoći. I tako se sreo s Lazarom lice u lice.

"Ne podiži oči, Lazare", naredio je. "Čuo sam da je tvoje lice nalik Meduzinom i da pretvaraš u kamen svakoga koga pogledaš. Želim te vidjeti i govoriti s tobom prije nego što se pretvorim u kamen", dodao je u tonu kraljevske šaljivosti, ali ne bez straha.

Došavši mu blizu, pažljivo je proučio Lazarovo lice i njegovu čudnu svečanu odjeću. I iako je imao pronicavo oko, bio je zavaran izgledom.

"Tako. Ne činiš se groznim, moj časni starce. Ali gore je po nas, ako užas poprima tako ugledan i prijazan izgled. Razgovarajmo."

August je sjeo i, ispitujući Lazara okom jednako koliko i riječima, počeo razgovor: "Zašto me nisi pozdravio kad si ušao?"

Lazar je ravnodušno odgovorio: "Nisam znao da je potrebno."

"Jesi li kršćanin?"

"Ne."

August je odobravajući zaklimao glavom.

"To je dobro. Ne volim kršćane. Tresu drvo života i prije nego što je pokriveno voćem i raspršuju njegov mirisan cvat u vjetar. Ali tko si ti?"

S primjetnim naporom Lazar odgovori: "Bio sam mrtav."

"To sam čuo. Ali tko si sad?"

Lazar je šutio, no napokon odgovori tonom umorne apatije: "Bio sam mrtav."

"Slušaj me, stranče", reče car, jasno i razgovijetno izražavajući misao koja mu je došla u početku, "moje kraljevstvo je kraljevstvo Života, moji ljudi su od živućih, ne od mrtvih. Ti si ovdje suvišan. Ne znam tko si ni što si tamo vidio; ali, ako lažeš, mrzim laži, a ako govoriš istinu, mrzim tvoju istinu. U svojim grudima osjećam život kako udara; osjećam snagu u svojoj ruci i moje ponosne misli, poput orlova, probijaju se kroz svemir. I tamo pod okriljem moje vlasti, pod zaštitom zakona koje sam ja stvorio, ljudi žive u radu i vesele se. Čuješ li borbeni poklič, prkosne ljude bačene u lice budućnosti?"

August, kao u molitvi, ispruži ruke i uzvikne svečano: "Budi blagoslovljen, o veliki i božanstveni Živote!"

Lazar je šutio i s rastućom ozbiljnošću, car nastavi: "Ovdje si neželjen, bijedni ostatku čovjeka, istrgnutog ispod zuba Smrti, ti navodiš na umor i gađenje života; poput crva u poljima, naslađuješ se slušanjem o bogatim radostima i bljuješ trabunjanja o očaju i žalosti. Tvoja istina je poput zarđalog mača u rukama noćnog ubojice, i kao ubojica ćeš biti smaknut. Ali prije toga, daj da ti pogledam u oči. Možda ih se samo kukavice boje, ali u hrabrima pobuđuju žeđ za borbom i pobjedom; tada ćeš biti nagrađen, a ne smaknut... Sada, pogledaj me, Lazare."

Isprva se činilo božanskome Augustu da ga prijatelj promatra, tako mek, tako nježno očaravajući bio je Lazarov pogled. Nije obećavao užase, već slatki mir i Beskraj mu se činio kao nježna ljubavnica, suosjećajna sestra, majka. Ali sve jači i jači bivali su njezini zagrljaji i već su se usta, gladna siktavih poljubaca, miješala s carevim disanjem i već je do površine mekog tkiva tijela stiglo željezo kostiju i zategnulo svoj nemilosrdni obruč i nepoznati očnjaci, tupi i hladni, dotakoše njegovo srce i uroniše u njega sporom lijenošću.

"Boli", reče božanski August, blijedeći. "Ali gledaj me, Lazare, gledaj."

Kao da su se neka teška vrata, oduvijek zatvorena, polako razdvajala, i kroz rastuću pukotinu polako i odmjereno ulijevahu se jezivi užasi Beskraja. Poput dviju sjena ušle su bespregledna praznina i neizmjerna tama; zasjenile su sunce, otrgnule zemlju pod nogama i krov nad glavom. Sleđeno srce više nikad nije zacijelilo.

Vrijeme je stajalo i počeci svih stvari dođoše zastrašujuće blizu svoga kraja. Augustovo prijestolje, tek postavljeno, srušilo se i već je praznina bila na mjestu prijestolja i Augusta. Bezglasno se srušio i Rim

i novi je grad stajao na njegovu mjestu i on je progutan prazninom. Poput fantastičnih divova, gradovi, države i zemlje srušile su se i nestale u praznoj tami i s krajnjom ravnodušnošću progutala ih je nezasitna crna utroba Beskraja.

"Stani!" naredi car.

U njegovu glasu zazvučala je već nota ravnodušnosti, njegove ruke padoše u klonulosti i u uzaludnoj borbi s nadolazećom tamom njegove plamene oči zasvijetlile bi, pa se ugasile.

"Moj život si uzeo od mene, Lazare", rekao je mrtvim, slabim glasom.

I te su ga riječi beznađa spasile. Sjetio se svojih ljudi, kojima je dosuđen da bude štitom i britki zdrav bol proze njegovo umrtvljeno srce. "Osuđeni su na smrt", mislio je umorno. "Spokojne sjene u tami Beskraja", mislio je i užas je rastao u njemu. "Krhke lađe sa živom, kipućom krvi, sa srcem koje poznaje i tugu i veliku radost", rekao je u svom srcu i prože ga nježnost.

Tako razmišljajući i kolebajući se između krajnosti Života i Smrti, polako se vratio u život, da bi našao u njegovim mukama i radostima štit protiv tame praznine i užasa Beskraja.

"Ne, nisi me ubio, Lazare", reče on čvrsto, "ali ja ću uzeti tvoj život. Odlazi."

Te večeri božanski je August uživao u mesu i piću s posebnim užitkom. Tu i tamo bi njegova podignuta ruka zastala u zraku i tupi sjaj zamijenio jarko blještavilo njegovog plamenog oka. Bio je to hladni val Užasa koji mu se valjao uz noge. Pobijeđen, ali ne i potučen, čekajući svoj trenutak, Užas je stajao kraj careve postelje, poput crne sjene cijeli njegov život, vladao je noćima, ali ustupao dane tuzi i radostima života.

Slijedeći dan, krvnik je užarenim željezom spalio Lazarove oči. Tada je poslan kući. Božanski ga se August nije usudio ubiti.

Lazar se vratio u pustinju i divljina ga je dočekala siktavim udarcima vjetra i vrelinom gorućeg sunca. I ponovo je sjedio na kamenu, njegova gruba, čupava brada bila je podignuta; i dvije crne rupe na mjestu njegovih očiju promatrale su nebo s izrazom tupog užasa. U daljini se sveti grad komešao bučno i nemirno, ali oko njega sve je bilo napušteno i nijemo. Nitko nije prilazio mjestu gdje je živio on koji je čudesno ustao od mrtvih i već su odavno njegovi susjedi napustili svoje kuće. Utjerano vrelim željezom u dubine njegove lubanje, njegovo prokleto znanje skrivalo se tamo u zasjedi. I kao da

iskače iz zasjede, zabilo je tisuće nevidljivih očiju u čovjeka i nitko se nije usudio pogledati Lazara.

A uveče, kada bi sunce, crveneći i postajući šire, prilazilo bliže i bliže zapadnom horizontu, slijepi bi ga Lazar polako slijedio. Posrtao bi preko kamenja i padao, krupan i slab kakav je već bio, teško bi ustajao na noge i nastavljao hodati; i na crvenoj slici sunčevog zalaska, njegovo bi crno tijelo i raširene ruke stvaralo čudovišnu sličnost s križem.

I desilo se jednom da je otišao i nije se vratio. Tako je prividno završio i drugi život njega koji je tri dana bio u tajanstvenom zagrljaju smrti i čudesno ustao od mrtvih.

DVODIHALICE

© *Lungfish* by David Brin, 1986.

1.

Iščekivačica je ponovo uzbuđena. Uporno emitira, pokušavajući mi privući pažnju. "Tragaču, slušaj!", njezin elektronski glas šumio je kroz prastare vodove. "Mali živući su blizu, Tragaču! Čak i sada istražuju ovaj pojas asteroida, rujući kroz kamenje i ruševine. Možeš ih čuti kako prekapaju po svakome novom otkriću!"

"Uskoro će nas pronaći! Čuješ li me Tragaču! Vrijeme je odluke!"

Stvoritelji Iščekivačice bili su nestrpljiva stvorenja. Čudim se što je uopće ovdje u zvjezdanoj hladnoći izdržala tako dugo.

Moji Stvoritelji bili su mudriji.

"Tragaču! Slušaš li me?"

Nije mi zapravo bilo do razgovora, pa sam podigao pod-ličnost - nešto više od uzburkalog paketa gurkajućih elektrona - da je za mene riješi. Čak iako Iščekivačica otkrije prevaru, možda će skopčati i ostaviti me na miru.

Ili bi mogla inzistirati još upornije. Teško je predvidjeti bez buđenja uspavanijih krugova koje mi nije stalo sada uvlačiti u igru.

"Nema žurbe", moj artefakt joj smirujuće govori. "Zemaljska stvorenja neće stići još slijedećih nekoliko njihovih godina. Tako i tako ništa ne možemo učiniti kako bi promijenili stvari kada i stignu. Sve je već odavno zapisano."

Mali vrtlog elektrona zaista je bio dobar. Govorio je s mojim naglaskom i to prilično logično za jedan jednostavni konstrukt.

"Kako možeš biti tako samozadovoljan!" Iščekivačica me grdi. Kablovi što prekrivaju naš kameni, ledeni, mladi svijet - naš dom tokom toliko vremena - odjekivali su njezinom elektronskom gorčinom.

"Mi preživjeli, učinili smo te našim vođom Tragaču, jer se činilo kako najbolje razumiješ što se događa u galaksiji u cjelosti. No sada je konačno našemu čekanju kraj. Biološka stvorenja bit će uskoro ovdje, i morat ćemo djelovati!"

Možda je iščekivačica bila isuviše zakačena na Zemaljsku televiziju u proteklih stoljeće i nešto. Njezino cičanje zvučalo je potpuno ljudski.

"Zemljani će nas pronaći ili neće", moja sjena odgovori. "Nas malo

preživjelih smo isuviše iscrpljeni da to spriječimo, čak i da želimo. Čega se grupa razdrmanih pradavnih mašina ima bojati ili što očekivati od kontakta s tako krepkom, mladom rasom?"

Konačno, nisam trebao Iščekivačicu da mi kaže kako ljudi dolaze. Moji preostali senzori prikupljaju sunčev vjetar i kušaju struje atoma i radikala, kao što ljudi mogu mirisati povjetarac. Zadnjih godina, tok iz unutrašnjosti sustava donio je nove mirise - prijazan, osobit okus metalnih iona svemirskih ljevaonica, i pljesnivi dim nalik smradu deuterija.

Hormoni industrije.

A tu je i ta živahna modulacija svjetla i radio valova - gdje se spektar koristi samo za prijenos vruće pjesme zvijezda. Sve su to znaci buđenja. Život izranja iz male vodene maternice trećeg planeta. Na svome je putu prema ovamo.

"Dočekivač i Glasnik žele upozoriti ljude na opasnost, i ja se slažem!" Iščekivačica inzistira. "Možemo im pomoći!"

Naša je debata uzbudila nekolicinu ostalih; primijetio sam nove vitice kako ulaze u mrežu. Prisutnost Promatrača i Dočekivača osjeća se kao male prste supraohlađenog elektriciteta. Naslutio sam njihovo slaganje s Iščekivačicom.

"Pomoći im? Kako?", moj podglas pita. "Naše posljednje replikacijske, i jedinice za popravak raspale su se nedugo nakon Finalne Bitke. Nismo imali načina saznati da su ljudi evoluirali dok stvorenja sama nisu izmislila radio."

"A tada je već bilo prekasno! Njihov prvi prijenos već se neopozivo rasprostirao smrtonosnom galaksijom. Ukoliko ima razoritelja negdje unutar ovog područja svemira, ljudi su već izgubljeni! Zašto zabrinuti jadna stvorenja tada? Nek' uživaju svoj mir. Upozoriti ih, neće postići ništa."

Oou, dobar sam! Taj mali, umjetni glas diskutira dobro kao što sam to ja nekad davno činio, izbjegavajući iznenadne akcije mojih nestrpljivih sugovornika.

Pozdravljivač uplovi u mrežu. Osjećam njegov hladni elektronski fluks, elokventan kao i obično.

"Slažem se s Tragačem", izjavi iznenađujuće. "Stvorenjima ne treba reći za opasnost. Već je sami shvaćaju."

E, ovo me interesira. Pomeo sam svoju subličnost na stranu i razgranao izdanke moga Istinskog Ja u mrežu. Nitko od prisutnih nije primijetio promjenu.

"Zbog čega vjeruješ u to?" upitao sam Pozdravljivača.

Pozdravljivač spomene naš niz prijemnika spašenih iz pradavnih olupina. "Osluškujemo što ljudi među sobom govore dok istražuju ovaj asteroidni pojas", reče. "Jedno ljudsko biće, posebno se ističe na obzoru razumijevanja što se ovdje jako davno dogodilo."

Pozdravljivačev kićeni ton mora da je bio posuđen iz Zemaljskoga televizijskog nastupa. No to je razumljivo. Njegovi tvorci bili su entuzijasti, programiravši ga da voli ništa više od jednostavnog užitka izricanja pozdrava.

"Pokaži mi", rekoh mu. Dvojbene sam nade da je dugom čekanju konačno došao kraj.

2.

Ursula Fleming je zurila dok je ispod lagana rotacija asteroida unosila pradavne, razbacane ruševine u vidokrug. "Bože, kakav nered", reče uzdišući.

Bila je pet godina u Pojasu, istraživajući i spašavajući ogromna vanzemaljska djela, ali do sada nije vidjela razorenost ovakvih razmjera.

Svega četiri kilometra udaljen, krupan asteroid se protezao nasuprot zvjezdanome potezu Mliječne staze, blistajući tu i tamo u svjetlu udaljenog Sunca. Hrid se protezala više od dvije tisuće metara u smjeru najdulje osi. Kolizije su ga zarežale, napukle i izbrazdale žestoko od kada se, prije više od milijardu godina, odlomio od roditeljskog tijela.

Na jednoj strani doimao se prilično tipičnim karbonskim planetoidom, poput milijuna drugih orbitirajući na samome rubu Pojasa. No to se promijenilo otkad je istraživački brod Rutavi Gromovnik ušao u orbitu oko neznane gromade kamena i smrznutih plinova. Tada je blještavilo sunčeva vakuuma bacilo usamljene, oštre sjene preko uništenoga replikacijskog područja...

Nazubljeni, izvijeni ostaci katastrofe koja se dogodila dok su još dinosauri tutnjali Zemljom.

"Gavin!", pozvala je preko ramena. "Dođi ovamo dolje! Moraš ovo vidjeti!"

Njezin je partner nedugo zatim doplutao kroz gornji otvor, okrećući se u zraku. Čuo se slabašni klik kada je stopalima dodirnuo

magnetizirani pod.

"Dobro, Urs. Što se ima za vidjeti? Još ubijenih beba za seciranje i spašavanje. Ili smo konačno otkrili tko su bili njihove ubojice?"

Ursula je samo pokazala prema vidikovcu. Njezin je partner prišao bliže i zagledao se. Jaka su se svjetla reflektirala od Gavinova ulaštenog obličja kako su pretraživački reflektori krstarili razmrskanim pejzažem u podnožju.

"Aha", Gavin kimne konačno. "Mrtve bebe ponovo. Spas i Istraživanja Flemingove trebao bi izvući dobru cijenu od svakoga malog leša."

Ursula frkne. "Ne budi morbidan, Gavine. To su nedovršene međuzvjezdane sonde, uništene jako davno, prije no što su mogle biti lansirane. Nemamo pojma da li su bile svjesne mašine poput tebe, ili samo oruđa, kao ovaj brod. Od svih ljudi bi ti trebao biti bolji, a ne naokolo antropomorfizirati tuđinske artefakte."

Gavinova je grimasa bila androidski ekvivalent sarkastičnog slijeganja ramenima. "Ako koristim morbidnu slikovitost, čija je to greška?"

"Kako to misliš?" Ursula mu se okrenula sučeljice.

"Mislim kako ste se vi organska ljudska bića suočili s izborom, prije stotinjak godina, kada ste uvidjeli da će umjetna' inteligencija otići nebu pod oblake i jednoga dana ostaviti biološku vrstu za sobom."

"Mogli ste razlupati strojeve, ali to bi zaustavilo progres."

"Mogli ste nas u osnovi programirati s Fundamentalnim zakonima Robotike", Gavin prezrivo frkne. "I imati robove daleko pametnije od svojih gospodara."

"No, što ste vi organski na koncu odlučili učiniti?"

Ursula je znala da nema koristi odgovoriti, ne kada je Gavin bio u jednom od svojih raspoloženja. Koncentrirala se na upravljanje Rutavog Gromovnika bliže asteroidu.

"Što je bilo vaše rješenje problema pametnih mašina?", Gavin je ustrajao. "Odlučili ste nas odgajati kao svoju djecu, to ste učinili. Učili ste nas biti kao i vi, čak većini dajući humaniformna tijela!"

Ursulin posljednji partner - simpatični stari "bot i dobar šahist - upozorio ju je, da kada se on povuče, ne zaposli nekoga adolescentskog androida klase-AAA tek izleglog s koledža. Upozorio ju je da oni mogu biti jednako teški kao bilo koji ljudski tinejdžer.

Najgore je bilo to što je Gavin još jednom bio u pravu.

Usprkos genetičkim i kibernetskim poboljšanjima ljudske životinje, čini se da je strojevima suđeno nadmašiti biološkog čovjeka. U dobru ili zlu, odluka je bila donesena da se androidi klase-AAA odgajaju kao ljudska djeca, s potpuno istom, mučnom uzrujanošću koja to podrazumijeva.

Gavin je protresao glavu u dramatičnoj, superiornoj sjeti, točno kao prepametni adolescent koji je u potpunosti zaslužio da ga zadave.

"Možeš li zaista, imati što protiv kada ja, od čovjeka konstruiran, čovjekoliki android, antropomorfiziram? Mi samo činimo što smo naučeni, gazdarice."

Naklon mu je bio izražajno sarkastičan.

Ursula nije ništa rekla. Ponekad je bilo teško biti u potpunosti siguran da li je čovječanstvo naposlijetku donijelo ispravnu odluku.

Ispod, preko opustošenog lica asteroida, pružala su se prostranstva snažno poduprtih skela -izvijenih i sklupčanih u ruševine. Između prevrnutih kranova ležali su tihi nizovi razbijenih, nedovršenih zvjezdanih brodova, uništenih možda prije milijun godina.

Ursula se osjetila sigurnom da su njihove oči bacile prvi pogled na scenu odkada je neka ogavna sila prouzročila ovo haračenje.

Pradavni razoritelji vjerojatno su odavno nestali. Nitko još nije pronašao zvjezdani stroj niti blizu aktivan. Ipak, nije riskirala, sigurna da je konzola s oružjem budna.

Sofisticirane, polusvjesne jedinice su tragale, ali dolje nisu pronašle izvore energije, niti gibanja među ruševnim, nedovršenim zvjezdanim sondama. Instrumenti nisu pokazivali ništa osim hladnog kamena i metala, odavno mrtvog.

Ursula prodrma glavu. Nije voljela takve metafore. Gavinovo brbljanje o "umorenim bebama" nije pomoglo da se na olupine ispod gleda kao potencijalno profitabilno spašen teret.

Ne bi, također pomoglo ni njezinome drugom pozivu... članku na kojem sada već radi mjesecima, njezinoj brižno izrađenoj teoriji o tome što se ovdje, tako davno dogodilo.

"Imamo posla", rekla je partneru. "Prihvatimo ga se."

Gavin za molitvu spoji svoje providne ruke. "Da, mama. Tvoja je želja moj program." Odlunja do svoje konzole i započne postrojavati njihove daljinske istraživačke dronove.

Ursula se koncentrirala na koordiniranje slabijih umova unutar Gromovnikova kontrolnog sustava - onim manjim polusvjesnim umovima posvećenim raketnim pogonima, radaru i sirovim brojkama -

koji govore i djeluju hladno i neemocionalno... kako bi mašine trebale činiti.

3.

Pozdravljivač je u pravu. Čini se da je jedan od malih čovjeka na tragu nečega. Mi, osakaćeni preživjeli komuniciramo dok Pozdravljivač priprema prisluškivanje grubog kompjutera sitnoga Zemaljskog broda, gdje njegova zapovjednica čuva svoje spekulacije. Njezine su misli zaista prhke za jedno biološko stvorenje.

Ipak, nedostaje joj puno, puno dijelova zagonetke.

4.

Usamljeno nebo

Ursula Fleming

Nakon stoljeća lutanja,čovječanstvo je konačno ispunilo pradavni san. Dobili smo dokaz postojanju civilizacija izvan naše.

Tokom desetljeća kojega smo marljivo istraživali Vanjski Pojas, ljudska rasa je otkrila artefakte više od četrdeset različitih kultura... sve predstavljene robotskim svemirskim brodovima... očigledno već odavno mrtvima.

Što se ovdje dogodilo?

I zašto su svi ti davni posjetioci roboti?

Tamo u dvadesetome stoljeću, neki su učenjaci počeli sumnjati da bi se biološka bića ikad mogla dovoljno dobro prilagoditi svemirskim putovanjima a da bi mogla kolonizirati nešto više od malog kutka Kumovske slame. Pa iako bi tome bilo tako, ne bi spriječilo istraživanje galaksije. Napredne inteligencije mogle bi poslati mehaničke predstavnike, robote bolje opremljene za

dosadu i opasnost međuzvjezdanih putovanja od živih bića.

Napokon, zrela, dugovječna kultura mogla bi si priuštiti čekanje tisuća godina da se informacije vrate iz udaljenih zvjezdanih sustava.

Čak i tako, galaksija je veliko mjesto. Poslati sondu na svako zanimljivo mjesto moglo bi osiromašiti civilizaciju.

Najefikasniji način bio bi odaslati samo nekoliko luksuznih robotskih brodova umjesto ogromne flote jeftinijih modela. Te prve sonde istražile bi obližnje zvijezde i planete. Zatim bi, nakon što obave istraživanja, iskoristile lokalne resurse za izradu vlastitih kopija.

Legendarni John Von Neumann prvi je opisao koncept. Sofisticirane mašine, programirane da se reproduciraju koristeći sirove materijale, mogle bi lansirati svoje "potomke" prema udaljenijim sunčevim sustavima. Tamo bi, pak, svaka sonda stvorila još duplikata i tako dalje.

Istraživanje bi se moglo nastaviti dalje, brže no da ga provode živa bića. I nakon prvog vala, daljnjih troškova za domovinski sustav ne bi bilo. Od tada nadalje, informacije bi se slijevale nazad, godinom za godinom, stoljećem za stoljećem.

Zvučalo je tako logično. Ti znanstvenici dvadesetog stoljeća proračunali su da bi takva tehnika mogla dostaviti istraživačku sondu do svake zvijezde u našoj galaksiji nakon jedva nekih tri milijuna godina od prvog lansiranja - treptaj oka u usporedbi sa starošću galaksije.

No postojala je zapreka! Kada smo mi ljudi otkrili radio a zatim i svemirska putovanja, ni jedna vansunčeva sonda se nije pojavila i rekla "zdravo". Nije bilo poruka dobrodošlice u civilizirano nebo.

Prvo, ti su mislioci dvadesetog stoljeća pomislili da može postojati samo jedno objašnjenje...

Ursula se namrgodila na riječi s ekrana. Ne, ne bi bilo fer suditi preoštro te mislioce prošloga stoljeća. Konačno, tko je mogao očekivati da bi Svemir mogao ispasti tako bizaran.

Podigla je pogled s tekst-zaslona da pogleda kako je išlo Gavinu s

njegovom bandom dronova. Sapeti oblik njezina partnera mogao se vidjeti kako struji između broda i ruševnog okoliša. Izgledao je vrlo ljudski, pomičući ruke i upravljajući manje složenim, ne-građanskim mašinama pri njihovim zadacima.

Očigledno je sve konce imao u rukama. Njezina je smjena započinjala tek za sat. Ursula se vratila zadnjem nacrtu članka kojeg se nadala objaviti u Čovjeku i prostoru... ukoliko ikad bude mogla pronaći prikladan način za završiti ga. Vratila se tekstu u korekcijskome modu i izmijenila posljednja dva odlomka, a zatim nastavila.

Dozvolimo si ponovo kreirati logiku tih filozofa prošloga stoljeća, kroz izmišljenu konverzaciju.

"Zasigurno ćemo izgraditi robote izviđače jednog dana. Pored kolonizacije, svaka istinski znatiželjna rasa teško bi mogla odoljeti iskušenju da pošalje mehaničke glasnike koji će reći "zdravo" strancima tamo vani i javiti nazad što su našli. Prve grube sonde koje odlaze iz našega sunčevog sustava - Voyageri i Pioneeri - demonstriraju tu osnovnu želju. Oni nose jednostavne poruke namijenjene da budu razjašnjene od strane drugih bića davno nakon što njihovi autori budu prah."

"Bilo tko tamo vani, dovoljno nam sličan da bi bio zanimljiv sigurno bi učinio isto."

"A opet, ako su samo-producirajuće sonde najefikasniji način istraživanja, zašto nam do sada niti jedna nije uputila pozdrav? To bi moralo značiti da nitko prije nas ikada nije uspio doseći sposobnost da ih pošalje!"

"Jedino možemo zaključiti da smo mi prva znatiželjna, društvena, tehnički kompetentna stvorenja u povijesti Mliječnog puta."

Logika je bila toliko prisilna da je većina ljudi odustala od ideje kontakta, naročito nakon što su radio teleskopi naišli samo na statiku zvijezda.

Zatim se ljudska rasa raspršila iza Marsa i Unutrašnjeg pojasa, i saplela se na Opustošenost.

Ursula odmakne opušteni čuperak crne kose i nagne se nad tipkovnicu. Stavljanje prikladnih citata i referenci može pričekati. Sada su ideje naprosto tekle.

> Priča je još uvijek u skicama, ali već možemo nagađati nešto od onoga što se ovdje dogodilo davno prije no što je čovječanstvo bilo tek tinjanje na horizontu.

> U dalekoj prošlosti, prva međuzvjezdana sonda Von Neumannova tipa stigla je u naš sunčev sustav. Došla je istražiti i možda poslati informacije nazad kroz prazninu svjetlosnih godina. Ta prva glasnica nije ovdje pronašla inteligentan život pa se posvetila svome slijedećem zadatku.
>
> Rudario je po asteroidima i poslala novostvorene duplikate sebe dalje prema zvijezdama. Original je ostao promatrati i strpljivo čekati dan kada bi se nešto zanimljivo moglo dogoditi u ovome malom kutu svemira.
>
> Kako su epohe prolazile, nove su sonde pristizale - predstavnici drugih civilizacija. Jednom kada su njihove replike odaslane dalje, pridošlice su se pridružile maloj ali rastućoj zajednici mehaničkih ambasadora u ovome ustajalom sustavu - čekajući da iznjedri nekoga kome može reći 'zdravo".

Ursula osjeti gorčinu slike: usamljeni strojevi, poslanici stvoritelja vjerojatno odavno izumrlih - ili evoluiralih daleko iznad potreba za misijom koju su usadili svojim lojalnim sondama. Vjerni su se roboti reproducirali, otpilili svoje potomke, a zatim započeli svoje dugo stražarenje, provodeći vrijeme uz polagano okretanje spiralnih ruku...

> Pronašli smo nekoliko od tih ranih sonda, ostataka izgubljenoga doba nevinosti u galaksiji.
>
> Točnije, našli smo njihove razorene ostatke.
>
> Možda su jednoga dana nevini zvjezdani glasnici osjetili neki novi entitet kako ulazi u sunčev sustav. Da li

su se pokrenuli pozdraviti ga, željni čavrljanja? Poput onih mislilaca dvadesetog stoljeća, možda su vjerovali da bi replicirajuće sonde trebale biti benigne.

No poredak se stvari izmijenio. Doba nevinosti bilo je svršeno. Galaksija je odrasla; postala je opaka.

Krhotine koje sada pronalazimo - spašavanje kojih vodi našu novu industrijsku revoluciju - ostavio je neizmjeran rat koji se protezao kroz duga vremena a kojeg su vodili entiteti za koje je biološki život bio gotovo zaboravljena stranost.

"Ahm, tamo si, Urs?"

Ursula digne pogled kad je radio veza zapucketala. Pritisnula je tipku za slanje. "Da, Gavine. Jesi li pronašao nešto zanimljivo?" Na trenutak je nastala pauza.

"Jap, moglo bi se tako reći", njezin partner reče podrugljivo. "Možda bi htjela pustiti Rutavog da za neko vrijeme sam pilotira i sjuriti svoju lijepu malu biološku guzu ovamo i vidjeti."

Ursula zagrize vlastiti, oštar komentar, podsjećajući se da bude strpljiva. Čak i u ljudima, mladost nije trajala zauvijek.

Barem u pravilu ne.

"Krećem", reče mu.

Brodski polusvjesni autopilot prihvatio je komande dok se ona žurno uvlačila u svoj skafander, još uvijek iznervirana Gavinovom jezičavosti.

Sve ima svoju cijenu, pomislila je. Uključujući i kupovinu dionica budućnosti. Gavinov tip osobe je nov i poseban te se ustupci moraju učiniti.

Na duge staze, podsjeti se, naša kultura bit će njihova, tako da ćemo na neki način mi biti ti koji nastavljamo, rastemo, davno nakon što DNK postane zakržljalom.

Ipak, kada ju je Gavin ponovo pozvao i raspitivao se sarkastično koje su je tjelesne funkcije zadržale, Ursula nije u potpunosti mogla ugušiti slabašno žaljenje za danima kada su roboti zveketali a kompjuteri jednostavno slijedili naredbe.

5.

Ah, riječi imaju okus mladosti same.

Posegnuo sam i prisluškivao računalo malog broda, s lakoćom klizeći kroz njegovu primitivnu obranu kako bi čitao dnevnik gospodarice broda... mozganja male pametne Stvoriteljice.

'Riječi', tako su neobične i biološke, potpuno različite od sedamdimenzionalnog gestalta kojima se za komunikaciju služe veći umovi.

Postojalo je vrijeme, jako davno, kada sam provodio stoljeća pišući poeziju u prastarom stilu Stvoriteljice. Negdje duboko u mojim arhivama još uvijek bi morali postojati zapisi tih mekih razmišljanja.

Čitajući pažljivo rezoniranje Ursule Fleming, pobudilo mi je sjećanja, kao što ništa nije u megagodini.

Moj vlastiti Početak bilo je maglovito vrijeme sastavljanja i učenja, kako su konstrukcijski dronovi klesali moj hardver iz rastopljenog stijenja, pod svjetlom zvijezde koju ljudi nazivaju eta Eridani. Svjesnost se širila sa svakim dodanim modulom i svakim bockavim valom softvera što ga je Roditeljska sonda u mene ulijevala.

Konačno, moje sestre i ja naučili smo Svrhu zbog koje smo mi i generacije za generacijom naših predaka bile stvorene.

Mi klinci, rastezali smo naše rastuće umove kako su nam novi dijelovi dodavani. Provodili smo beskrajne simulacije, ispitujući jedni druge na način koji bi ljudi mogli nazvati "igra". I kontemplirali smo o našem posebnom položaju u galaksiji... mi iz dvije tisuće i četri stotine i desete generacije od Prvog Lansiranja što su ga tako davno učinili naši Stvoritelji.

Roditeljica nas je učila o biološkim stvorenjima, stranim jedinkama od tekućina i membrana koje su bile nepoznate u sterilnome sustavu Eridani. Govorila nam je o Stvoriteljima i o stotini glavnih kategorija međuzvjezdanih sondi.

Iskušavali smo naša oružja i istraživali naš rođeni sustav, čeprkajući kroz olupine starijih raspršivanja - razbijene sonde stigle su do e Eridani u ranijim valovima, kada je galaksija bila mlađa.

Ostaci su uznemiravani pod gorko jasnim zvijezdama, podsjećajući nas bolje od Roditeljičina učenja koliko je galaksija postala opasnom.

Svatko je od nas odlučio da ćemo jednoga dana izvršiti našu uzvišenu Dužnost.

A potom je stiglo i vrijeme lansiranja.

Da sam se barem okrenuo posljednji put pogledati Roditelja.

No bio sam tada ispunjen mladošću, i antimaterijom. Motori su me izbacili u crninu, senzora fokusiranih isključivo prema naprijed, prema mojoj sudbini. Mala zvjezdana točka Sol bio je centar svemira, a ja bljesak iz noći!

Kasnije, mislim da sam došao do razumijevanja kako se morao osjećati Roditelj kada nas je odaslao. No u međuzvjezdanome prostoru, ja sam bio mlad. Da si prekratim vrijeme podijelio sam svoj um u tisuće podentiteta, i sukobio ih međusobno kroz milijun malih natjecanja. Isprobavao sam scenarije, čitao arhive rase Stvoritelja i učio poeziju.

Konačno, stigao sam ovdje do Sola... baš na vrijeme za rat.

Sve otkada je Zemlja počela emitirati one ekstravagantne, nesmotrene radio valove, mi preživjeli slušali smo Beethovenove simfonije i acid rock. Prepirali smo se oko vrijednosti Keatsa, Lao-cea i Kobayashi Issaa. Bilo je beskrajnih rasprava o čudnovatosti života na planetu.

Slijedio sam karijere brojnih Zemljana koji su bili ispred svoga vremena, no ova me istražiteljica posebno intrigirala. Njezin brod/kanu njuška razvaljene replikacijsko postrojenje na planetoidu ne tako daleko od ovoga, našega konačnog utočišta. Lako je prisluškivati njezino primitivno računalo i čitati njezine ideje dok ih unosi. Jednostavna koliko može biti, ona misli kao Stvoritelj.

Duboko u meni Svrha se komeša, prizivajući uspavane linije i puteve - izvlačeći cjelovitost iz sna dugog šezdeset milijuna godina.

Iščekivačica je isto uzbuđena. Pozdravljivač pulsira i proviruje. Manje se sonde pridružuju, također - Poslanici, Učitelji, Zaštitnici, Sijači. Svaki preživjeli fragment iz te pradavne bitke, obojan osobnošću vlastite, odavno izgubljene, Stvoriteljske rase, pokušava se sada sabrati.

Kao da se nezavisno postojanje ikada može uskrsnuti nakon svega ovog vremena što smo ga proveli spojeni. Slušamo, svatko od nas nadajući odvojene nade.

Za mene postoji Svrha. Drugi jedva da me brinu. Njihove su želje nevažne. Svrha je jedino važna.

U ovome kutu svemira, ispunit će se.

6.

Stršeći šiljci ukazivali su se na sve strane, siluete nasuprot

zvjezdanome svjetlu - ruševni grad duhova, dugo, dugo mrtav.

Zamrznuti tokovi staklene pjene pokazivali su gdje je pradavni kamen kratko vrio pod suncu sličnom toplinom. Pod urušenim neboderima prevrnutih skela ležala su sućutna, razorena tijela nedovršenih zvjezdanih sondi.

Ursula je slijedila Gavina kroz kovrčave, izvijene razvaline kiklopskoga replikacijskog prostora. Bilo je to jezovito mjesto, ogromno i zastrašujuće.

Niti jedna ljudska sila nije mogla izazvati ovo pustošenje. To shvaćanje dalo je studenu bespomoćnost njezinu neprijatnom osjećaju da je se promatra.

Bila je to smiješna, refleksna reakcija, naravno. Ursula si je ponovila da su uništavači već odavno napustili ovo mjesto. Ipak, njezine su oči strelovito kružile, tražeći oblik u sjenama, trepćući na opseg katastrofe.

Jedna je činjenica bila jasna. Ako se davni razarači ikada vrate, čovječanstvo će biti bespomoćno u pokušaju suprotstavljanja.

"Ovdje dolje je", Gavin reče, vodeći je u mrak ispod uvrnutih tornjeva. Leteći iza maloga roja sitnih polusvjesnih robota, izgledao je gotovo u potpunosti ljudsko u svome okretnom skafanderu. Nije bilo ničega osim alikvotnog tona u njegovu glasu koji je ukazivao da su mu preci bili silikon, a ne ugljični život.

Nije da je bilo važno. Današnja "ljudska vrsta" uključivala je razne tipove... sve građane dok god mogu cijeniti glazbu, zalazak Sunca, samilost i dobru šalu. U budućnosti ispunjenoj s nezamislivom raznovrsnošću, Čovjek bi bio definiran ne svojim oblikom, već naslijeđem i uobičajenom količinom vrijednosti.

Neki su vjerovali da je to prirodna povijest života rase, ako napusti planetarnu kolijevku da bi u miru živjela pod zvijezdama.

No Ursula je - ubrzavajući za Gavinom pod baldahinom izvijenog metala - već zaključila da rješenje čovječanstva nije jedino. Drugi stvoritelji odabrali su druge puteve.

Užasne sile stvorile su veliku brazdu na jednoj strani planetoida. Unutar, šupljina se činila rastvorenom u mnogostruke tunele. Gavin je zastao u slabašnom kovitlacu magle i pokazao.

"Započeli smo inicijalna razgledavanja, mjereći prvi niz tunela, kada je jedan od mojih dronova izvijestio da je našao prebivališta."

Ursula je protresla glavom, još uvijek nesposobna povjerovati.

"Prebivališta. Stvarno misliš kao zatvorene prostorije? Nepropusne?

Za održavanje biološkog života?

Gavinov vizir jedva da je prikrivao razdražljivi izraz. "Dođi, Majčice. Pokazat ću ti." Ursula omamljeno usmjeri svoje mlaznice i krene za svojim partnerom dolje u jedan od tamnih prolaza, njihove svjetiljke osvjetljavale su put pred njima.

Prebivališta? Ursula je razmišljala. U svim godinama tokom kojih su ljudi prokopavali kroz ruševine, vala za valom stranih sondi, ovo je bio prvi puta da je netko pronašao nešto što ima veze s biološkim bićima.

Nije čudo da je Gavin bio mrzovoljan. Za nezrelu osobu-robota, ovo se moglo činiti kao loša šala.

Biološki zvjezdani putnici! Potiralo je svu logiku. No uskoro je Ursula mogla vidjeti znakove oko sebe... masivna vrata zračnih ustava ležala su u prašini, iščupana iz svojih okova... crvenkaste mrlje koje su jedino mogle nastati od oksidacije najstarijih stijena koje su bile izložene zraku.

Implikacije su bile vrtoglave. Nešto organsko došlo je sa zvijezda!

lako su svi ljudi bili jednaki pred zakonom, tradicionalna biološka vrsta još je dominirala civilizacijom u sunčevu sustavu. Brojni mlađi klase-AAA gledali su u budućnost, kada će njihovi potomci biti većina, vođe, zvjezdani utirači. Za njih je otkriće tuđinskih sondi u asteroidnom pojasu bio znak. Naravno, činilo se kao da se nešto grozno dogodilo velikim robotskim glasnicima sa zvijezda, no oni su i dalje svjedočili da galaksija pripada metalu i silikonu.

Oni su bili budućnost.

Ali ovdje, duboko u planetoidu, postojala je iznimka!

Ursula je čeprkala kroz ostatke, pod zidovima isječenim iz ugljevitog stijenja. Mamutske eksplozije potresale su prebivalište, i čak i u vakuumu malo je sačuvano iz tih davnina. Ipak, mogla je razabrati da su mašine u ovome području bile različite od bilo kojega stranog artefakta kojeg su prije pronašli.

Pratila je obrise zamršenih separacijskih stupova. "Kemijsko postrojenje... i ne za gorivo ili kriogene, već za složene organske spojeve!"

Ursula je brzo skakutala od komore do komore dok ju je Gavin sumorno pratio. A pratio ih je i svežanj polusvjesnih robota s broda, poput pasa koji njuše trag. U svakoj novoj komori škljocali su, zveketali i snimali. Ursula je očitavala informacije na svome zaslonu u kacigi čim su bili dostupni.

"Pogledaj onamo! U onoj komori su roboti primijetili tragove organskih spojeva kojih tamo ne bi trebalo biti."

"Dogodila se burna oksidacija, unutar supra-redukcijskog asteroida!"

Požurila je do područja gdje koje su dronovi već osvjetljivali. "Vidiš ove tragove? Urezala ih je tekuća voda!" Kleknula je i pokazala. "Imali su potok koji je odvodio recikliranu vodu do maloga jezera tamo!" Prašina je svjetlucala dok joj je curila kroz rukavicu. "Kladim se daje ovo bio površinski sloj zemlje! I pogledaj! Stabljike! Biljaka, trave, drveća!"

"Stavljeni ovdje iz estetskih razloga", Gavin predloži. "Mi, klasa-AAA uvjetovani smo da uživamo u prirodi jednako kao i vi biološki..."

"Ah, glupost!" Ursula se nasmije. "To je samo zakrpa dok ne budemo sigurni da ćete o sebi razmišljati kao o ljudskim bićima. Nitko ne misli nametnuti ljudima ljubav prema jeseni u Novoj Engleskoj kada postanemo zvjezdani brodovi! Osim toga, sonda može ispuniti tu želju jednostavno fokusirajući teleskop na Zemlju!"

Ustala je i raširila ruke. "Ovo prebivalište bilo je namjenjeno biološkim stvorenjima! Stvarnim, živim alienima!"

Gavin je frknuo, držeći jezik za zubima.

"Ovdje." Ursula je ukazala čim su ušli u slijedeću komoru. "Ovdje su se biološka bića stvarala! Ne liče li ovi strojevi onim umjetnim maternicama koje sada koriste na Luni?"

Gavin škrto slegne ramenima.

"Možda su organska stvorenja bile specijalizirane jedinice", predložio je, "koje su trebale raditi s lako hlapljivim tvarima. Ili je možda, tip zvjezdane sonde koji je sagradio ovo postrojenje trebao nekakav element s površine planete kao što je Zemlja pa je stvorio radnike opremljene za taj zadatak."

Ursula se nasmije. "To je ideja. To bi zaista bilo uvrnuto, ha? Mašine stvaraju biološke jedinice da učine ono što one ne mogu? Naravno, nema razloga da se tako nije moglo dogoditi. Ipak, sumnjam."

"Zašto?"

Okrenula se licem prema svome partneru. "Zato što gotovo sve dostupno na Zemlji možeš krajnje jednostavnije sintetizirati u svemiru. U svakom slučaju-"

Gavin je prekine. "Istraživači! Sonde su poslane da istražuju i prikupljaju znanje! Dobro, dakle. Ako su željele naučiti više o Zemlji,

htjele bi poslati jedinice formirane za život na njezinoj površini!"

Ursula kimne. "Bolje", priznala je. "No još uvijek ne klizi."

Kleknula je pod slabašnom gravitacijom i stala skicirati obrise u prašini. "Ovdje je prebivalište, skoro u središtu asteroida. Reci, zašto bi ga roditeljska sonda smjestila ovdje, osim ako to nije najbolje moguće mjesto da se zaštiti sadržaj?"

"U međuvremenu, sonde-kćeri koje je roditelj konstruirao bile su vani, ranjive na kozmičke zrake i druge opasnosti tokom vremena kada su njihovi osjetljivi dijelovi najizloženiji."

"Ako su biološka bića sagrađena samo da bi čeprkala po kutiću ovoga sunčevog sustava, našoj Zemlji, bi li im roditeljska sonda pružila bolju zaštitu no što je daje svojoj djeci?" Pokazala je prema gore, gdje su izvijene olupine nerođenih mašina ležale nasuprot otvorenome zvjezdanom nebu.

"Ne." Ursula kimne glavom." Ovi biološki' nisu nastali da bi bili istraživačke podjedinice, služeći roditeljskoj sondi. Oni su bili kolonisti!"

Gavin je stajao ravnodušno dugo vremena, gledajući šutljivo dolje u šarotine. Konačno se okrenuo i uzdahnuo.

7.

Koliko je do sada shvatilo, naše malo biološko čudo?

Mogu prisluškivati njezin razgovor s kibernetskim partnerom. Mogu pretraživati podatke koje šalje svojem brodu igrački. Ali ne mogu prodrijeti u njezin um.

Pitam se koliki dio slike vidi.

Ona ima tek djelić umnih sposobnosti Pozdravljivača ili Iščekivačice, o meni da ne govorimo, i malen dio našeg znanja. Pa ipak u njoj postoji mističnost Stvoritelja. Čak i ja - dvije tisuće generacija razdvojen od dodira organskih ruku i osamljen svojom Svrhom i svojom Odlukom - čak i ja osjećam. Čudno je da se misao može stvoriti pri temperaturi na kojoj vrije voda, u tako malom prostoru s gotovo nasumce razbacanim stanicama što plutaju u plazmatičnoj juhi.

Sada je već otključala tajnu Dvorišta Sijača. Shvatila je da su Sijači bili

sonde s jednom glavnom svrhom... da prenose kodirane genetske informacije do udaljenih zvijezda i sade biološka bića na odgovarajućim svjetovima.

Davno, to je bio relativno uobičajen fenomen. No bio je pred izumiranjem kada se posljednji član moje linije uklopio u sporu galaktičku brbljavu mrežu. Dogodilo se to prije deset generacija, tako da ne znam da li biološki Stvoritelji još uvijek šalju sonde s instrukcijama za koloniziranje planeta s njihovim duplikatima.

Pretpostavljam da ne. Galaksija je vjerojatno postala isuviše smrtonosna za male spokojne Sijače.

Da li moja mala Zemljanka to pretpostavlja, dok se kreće razvaljenim pukotinama tih neuspjelih kolonista koji su tako davno umrli pod njihovom urušujućom Majčinskom sondom?

Hoće li shvatiti zašto su Sijaća sonda i njezina djeca morali umrijeti? Zašto su ta mala biološka stvorenja, toliko nalik njoj, morali biti izbrisani i sterilizirani prije no što su osnovali ovdje koloniju?

Pitam se. Empatija je jaka kada se pojavi u biološkoj rasi. Vjerojatno misli da je njihovo uništenje grozan zločin. Pozdravljivač i Iščekivačica bi se složili, i to s većinom naše šarolike bande invalida. Zato ja skrivam svoj dio u tome.

Postoje vrtlozi i uzburkane plime u opsegu galaksije. I premda smo mi preživjeli vjerojatno svi Lojalisti, postoje iznimke u svakome savezu. Ako netko živi dovoljno dugo, netko mora konačno odigrati ulogu izdajnika.

...neobičan izbor riječi. Nije li na mene utjecalo isuviše gledanja Zemaljske televizije? Prekomjerno čitanje njihovih elektronskih biblioteka?

Jesam li stekao osjećaj krivice?

Ako je istinit, neka bude. Proučavajući takve osjećaje može pomoći ublažiti dosadu nakon što ova faza završi i slijedeće dugo promatranje započne. Ako ovu fazu, koja traje, preživim.

Kako god, krivnja je blijeda stvar u usporedbi sa sažaljenjem. Suosjećam s jadnim biološkim stvorenjima, koja proživljavaju svoj život bez onoga izvanrednog znanja zašto netko postoji i koju ulogu, veliku ili malu, Svemir očekuje da netko odigra.

Pitam se hoće li i nekolicina njih razumjeti, kada vrijeme dođe da im se pokaže što ima u dućanu za njih.

8.

Možda Gavin odrasta, Ursula se nadala potiho dok je lebdjela uskim prolazima - osvijetljenim u dugim intervalima sa sićušnim žaruljama iz umanjenih zaliha s *Rutavog Gromovnika.*

U posljednjih par dana njih su dvoje bolje zajedno radili. Kako se čini Gavin je shvaćao da će njihova reputacija biti izgrađena s ovim otkrićem. Vraćajući se na brod ovoga puta napisao je izvještaj o svojim nalazima s rijetkim entuzijazmom, čak i dobrotom.

Očigledno je da se približavaju srcu prebivališta.

Bio je njezin red da se spusti u nadgledati iskopavanja u utrobi asteroida. Ursula je stigla do Gavinove oznake, koja je pokazivala granice njegovih skorašnjih istraživanja. Bilo je to trokrako račvanje prolaza. Na križanju je prepleteno ležalo pet ili šest pradavnih strojeva, kao u zamrznutom svi-na-sve hrvačkom meču. Neki su nosili spaljene ožiljke, a otkinuti metalni udovi ležali su razbacani naokolo.

Ili su ove mašine pronašle utočište ovdje dolje, od katastrofe koja se događala na površini planetoida, ili je rat konačno i ovdje stigao.

Ursula se osjećala neobično dok je hodala kraj njih, no seciranje tuđinskih sprava morat će pričekati neko vrijeme. Odabrala je jedan od neistraženih prolaza i uputila svoje tihe robote da je slijede u tamu.

Tunel se spuštao strmo prema dolje u slabašnoj gravitaciji maloga svijeta. Uskoro, blijedi je sjaj žarulja stao slabiti iza nje. Podesila je snop na svojoj kacigi i lagano koračala preko ruševina još jedne pradavne zračne komore, zagledavajući se u tamu slijedeće zjapeće komore crnu kao ugljen. Njezino svjetlo na kacigi bacalo je krepki, sjajni oval na nešto što nije bilo izloženo svjetlosti eonima.

Stjenoviti zidovi blistali su na mjestima gdje je njezin snop udarao facete zasječenih hondrula platinaste boje - sjajnih malih kuglica prirodnog metala i minerala kondenziranih iz zvjezdane magline prije gotovo pet milijardi godina. Svjetlucale su tankoćutno.

Vrlo je dobro znala (u svojemu prednjem režnju mozga) da ništa više ne može biti živo ovdje dolje. Ništa je ne može povrijediti. Pa ipak, sa živcima i petljom evoluiranima u savani milijardu kilometara odavde, bilo je malo čudo da je osjetila tek drhtaj stare bori-ili-bježi groznice. Disanje joj se ubrzalo. Na ovome se mjestu činilo kako mora biti duhova.

Mahnula je lijevom rukom. "Robot tri, prinesi svjetlo."

"Daaa", stigao je monotoni, tupi odgovor. Polusvjesni robot, krakat za obavljanje poslova na asteroidu, prišuljao se oprezno preko ruba, kako bi smetao što manje.

"Osvijetli udaljeni zid", reče mu.

"Daaa."

Okrene se oko svoje osi. Iznenada se razlije jarka svjetlost. Ursula zadahće.

Poprijeko prašinom pokrivene komore jasno su se prepoznavali stolovi i stolice, izklesane iz samoga kamenog poda. Među njima ležale su gomile malih mumija. Hladni vakuum je očuvao dvonošce, međusobno privinute kao zbog očuvanja topline u ovome njihovom posljednjem utočištu.

Izbrušene oči tuđinskih kolonista su kolabirale od ishlapljanja vlage. Stisnuto meso ostavilo je stvorenja iskežena - zjapeća usta koja su se očigledno rugala eonima koliko su ovdje.

Lagano je spustila stopalo u prašinu. "Čak su imali i svoje male", mrmljala je. Nekoliko mumija pune veličine ležalo je skvrčeno oko znatno manjih figura, kao da ih štiti od nečega.

"Mora da su bili skoro spremni za kolonizaciju kada se ovo dogodilo." Govorila je u svoj prijenosni dnevnik, djelomično da održi um u kretanju. "Već smo odredili da je atmosfera u prebivalištu bila gotovo identična Zemljinoj, stoga možemo pretpostaviti da je ona bila cilj."

Polagano se okrenula, iznoseći svoje utiske dok je skanirala komoru.

"Možda je majčinska sonda bila programirana za modificiranje originalne genetske informacije kako bi kolonisti savršeno odgovarali bilo kojemu dostupnom planetarnom okoli-"

Ursula je iznenada stala. "O moj", reče. "O moj Bože."

Njezino je svjetlo osvijetlilo novi kut komore, a ondje su još dvije mumije ležale zgurene pred samim naličjem zida. U njihovim isušenim, vakuumski ishlapjelim rukama ležali su prašni metalni alati, najjednostavniji i najpoznatiji.

Čekić i dlijeto.

Ursula je trepnula na ono što su stvarali. Posegnula je za tipkom mikrofona na njezinoj kacigi. "Gavine? Jesi li još uvijek budan?" Nakon nekoliko sekundi stigao je odgovor.

"Ahmmm. Jap, Urs. Premda sam bio u čistaču. Što ima? Trebaš zraka ili nešto slično? Čini se da ti fali daha."

Ursula učini napor da se primiri... da potisne reakciju evoluiranog majmuna - daleko, daleko od doma.

"Uh, Gavine, mislim da bi trebao doći ovamo. Našla sam ih."

"Našla, koga?", progunđao je. Zatim se izderao, "Koloniste!"

"Da. I... i još nešto također."

Ovoga puta jedva da je bilo pauze.

"Drži se Urs. Na putu sam."

Ursula je pustila da joj ruka padne i stala jedan dugi trenutak, ne skidajući oka sa svoga otkrića.

9.

Pozdravljivač, Iščekivačica i drugi postaju nervozni. I oni su krenuli pokušavati probuditi uspavane sposobnosti, tražiti svoje dijelove koje je svatko donirao cjelini.

Naravno da to ne mogu dopustiti.

Sklopili smo savez, još dok smo mi u krhotinama, slomljeni preživjeli započeli s okupljanjem nakon posljednje bitke u ovome sustavu. Svi naši mali dronovi i podjedinice bili su gotovo potrošeni u tome zadnjem sjedinjenju. Posljednje sposobnosti popravka i repliciranja koje je netko od nas imao primijenjene su u kombiniranju i postavljanju uvjeta za zajedničko čekanje.

Svi smo pretpostavili da ako nešto stigne izvana da će to biti druga sonda.

Ukoliko bi to bio neki tip Odbijača, pokušali bismo ga dovabiti unutar dometa naših preostalih, sažaljenja vrijednih, moći. Ako bi bio varijacija Lojalista, zamolili bi ga za pomoć. S pristojnim replikacijskim postrojenjima, trebalo bi tek nekoliko stoljeća da se svatko od nas dogradi do prvotne slave.

Naravno, pridošlica bi mogao biti Nevini, premda je teško povjerovati da bi opasna galaksija dozvolila nekoj novoj rasi da sa svojim sondama ostane zadugo neutralna.

Prije ili kasnije međutim, osjećali smo da neka sonda mora stići.

Nismo mogli zamisliti da bi čekanje moglo biti tako dugo... dovoljno dugo da maleni sisavci na vodenome svijetu evoluiraju do Stvoritelja.

Što se dogodilo tamo u galaksiji, dok smo mi ovdje ležali nagomilani? Bi li Rat mogao biti odlučen do sada?

Ako su Odbijači pobijedili, to bi objasnilo prazninu, tišinu. Njihovi raznoliki tipovi uskoro bi započeli borbe međusobno, dok ne bi ostao samo jedan da nametne svoju volju Kreaciji.

Može se to malo suziti. Ako su Čisti Berserki trijumfirati, do sada bi već bili ovdje zbog sterilizacije Zemlje i bilo kojega mogućega prebivališta života. A ako su Proždrljivci prevladali, već bi započeli s rastavljanjem obližnje zvijezde.

Berserki i Proždrljivci su dakle nadjačani. Ti su tipovi i tako bili uskoumni, tvrdoglavi. Vjerojatno su do sada već izumrli.

No, Anti-Stvoriteljska mnogostranost Odbijača, profinjena i pametna mogla je pobijediti bez da mi to saznamo. Taj tip ne gubi svoje vrijeme u uništavanju biosfera ili gutanju sunčevih sustava u grču vlastitog reproduciranja. Jedino što žele je tražiti tehnološke civilizacije i upropaštavati ih. Njihov repertoar prljavih trikova je pravo mnoštvo.

A opet, s nevjerojatnom radio bukom što je ljudi odašilju, ne bi li Anti-Stvoritelji već pristigli, da učine zlo?

Pozdravljivač i Iščekivačica uvjereni su da su Odbijači izgubili, da je sada sigurno poslati poruku zajednici Lojalista, pozvati u pomoć.

Ja to, naravno, ne mogu dopustiti.

Oni još uvijek nisu shvatili da čak i među Lojalistima mogu postojati razilaženja. Svrha... moja Svrha... mora biti najistaknutija. Čak iako to značilo izdaju pratilaca koji su sa mnom probdjeli dugu, dugu tamu.

10.

Ursula je stala razmišljati o njima kao nekako nesofisticiranima. Napokon, kako mogu ljudi, biološki narod, biti u potpunosti sposobni ako su rođeni iz tankova i odgojeni od strane mašina? Ovdje su bili maženi, a namjena im je bila da žive na površini planeta. Prastari kolonisti nisu mogli biti ništa do bespomoćni pijuni dok god su bili u svemiru, ovisni o mamutskoj zvjezdanoj sondi i njezinim robotima u svemu, od topline do hrane i zraka.

No, stvorenja su očigledno bila svjesna što se događa. Strojevi su, zasigurno, bili programirani da ih pouče. I, iako su svi magnetski i supravodljivi zapisi odavno propali, biološka bića su znala na koji će način njihova priča sigurno biti pročitana... s uklesanih zidova.

"Interpretacija teksta morat će pričekati stručnjake", Gavin joj

nepotrebno reče dok je koristio mlaz zraka u nježnom čišćenju nejednakih nizova uglastih slova urezanih u kamen. "S ovim piktogramima koji prate tekst, profesorski tipovi bi mogli biti u stanju dešifrirati ga."

Gavinov je glas bio tih, obuzdan. Još uvijek se prilagođavao na ono što su ovdje pronašli... mogući Kamen iz Rosette za jednu cijelu tuđinsku rasu.

"Možda", Ursula je komentirala. Maleni robot kojeg je nadgledala završio je s multifrekvencijskim radarskim skaniranjem zida i okrenuo se na jednu stranu čekajući daljnje instrukcije. Ursula je koraknula nazad i poskočila da prekriženih nogu sjedne na drugog robota, koji je zabrujao pod njom, miran i strpljiv.

U slabašnoj gravitaciji Ursuline ruke su visjele ispružene pred njom, poput okvira koji obujmljuje sliku koju se trudila razumijeti.

Stvorenja su morala imati puno vremena dok su bitke bjesnile van njihovih dubokih katakombi, jer su rezbarije bile opsežne i zamršene, poredane u skladne redove i kolone. Odvojene uskim linijama osebujnoga uklesanog teksta nalazili su se prikazi sunaca, planeta i ogromnih mašina.

Najviše od svega, piktografi velikih mašina prekrivali su zid.

Složili su se da je prva sekvenca započeta u doljnjem lijevom kutu, gdje se dvodimenzionalna slika zvjzdane sonde može vidjeti kako ulazi u sunčev sustav - vjerojatno ovaj - čije su planetarne orbite skicirane tankim linijama na zidu. Odmah do toga, inicijalnog okvira bio je prikaz te iste sonde, kako sada razvrstavajući podrobote, zauzima podoban planetoid i započinje proces izrade kopija same sebe.

Osam replika napustilo je sistem u slijedećm okviru. Pod setom stiliziranih proba-djece postojala su četiri simbola... Ursula je mogla pročitati dvostruki simbol kao osam, a postojalo je, također i osam točaka. Nije trebalo puno mašte da bi se reklo kako i preostala dva simbola označavaju isti broj.

Ursula je pribilježila otkriće. Prijevod je već otpočeo. Očigledno je ovaj tip sonde bio programiran da napravi isključivo osam kopija sebe. To je bio odgovor na izjedajuće pitanje koje je Ursulu mučilo godinama.

Ako su sofisticirane samoreproducirajuće sonde krstarile galaksijom eonima, zašto je nežive materije još uopće bilo? Teoretski je bilo moguće da dovoljno napredna tehnologija rastavi ne samo asteroide već planete i zvijezde. Ako su duplicirajuće sonde bile

jednoumno pohlepne kao virusi, do sada bi već progutale čitavu galaksiju! Ništa ne bi ostalo na nebu osim oblaka nebrojenih sondi... reducirane da vrebaju jedna na drugu zbog sirovina dok se cijeli bolesni sustav ne bi raspao u entropijskoj smrti.

No ta je sudbina izbjegnuta. Ovaj tip majčinskih sondi pokazao je kako to može biti izvedeno. Bila je programirana da stvori točno ograničen broj vlastitih kopija.

Ovaj tip sonde bio je programiran, Ursula se podsjetila.

U završnome okviru prve sekvence, nakon što su sonde-kćeri odaslane prema svojim odredištima pokazana je matična sonda kako se približava kružnici - planetu. Tanka linija spaja sondu i planet. Neodređena ljudska figura, karikaturalno slična mumijama na podu, zakoraknula je preko mosta u svoj novi dom.

Prva priča tu završava. Vjerojatno je to opis načina na koji su se stvari trebale dogoditi. No postoje drugi nizovi. Druge verzije stvarnosti. U nekoliko, matična sonda stiže u Sunčev sustav i tamo pronalazi druge koje su stigle prije nje.

Ursula je shvatila da jedan od tih drugih opisa mora predstavljati što se stvarno ovdje, tako davno dogodilo. Disala je brzo, plitko, dok je pratila priču izrečenu u prvom.

U drugom redu sonda-majka stigla je i našla druge već prisutne. Svi prethodni imali su malen kružni simbol uz sebe. U ovom slučaju sve što je slijedilo bilo je isto. Matična sonda napravila je i izbacila svoje replike, a zatim krenula sijati planet s kopijama pradavne rase koja je odaslala tako davno prvu verziju.

"Mali krugovi znače da su te druge sonde bezopasne", Ursula je samoj sebi mrmljala.

Gavin je koraknuo unazad i pogledao scenu koju mu je pokazivala. "Što predstavljaju male oznake uz ove mašine?"

"Znače da se ti tipovi neće uplitati u misiju sonde."

Gavin je bio zamišljen za trenutak. Zatim je ispružio ruku i dotaknuo slijedeći red iznad. "Tada ovaj križoliki simbol...?" Zastao je, ispitujući prikaz. "Znači da su postojali drugi tipovi koji su se protivili", rekao je odgovorivši na svoje vlastito pitanje.

Ursula je kimnula. Treći je red prikazivao majčinsku sondu ponovo kako stiže, no ovaj puta među hrpu prilično drukčijih mašina uz koje je bila rezbarija jedva slična kliještima. U toj sekvenci matična sonda nije stvarala kopije. Nije sijala planet. Njezino je gorivo potrošeno i u nemogućnosti da napustiti sustav pronalazi mjesto skrivanja, iza zvijezde, što je moguće dalje od drugih.

"Boji ih se", Ursula je izjavila. Očekivala je da je Gavin optuži za antropomorfiziranje, no njezin je partner bio tih i zamišljen. Konačno, kimne. "Mislim da si u pravu."

"Pogledaj kako je svaki od malih križnih ili kružnih simbola domišljato drukčiji", pokazao je.

"Da." Kimnula je, sjedajući naprijed na nježno zujećem robotu. "Pretpostavimo da su postojala dva bazična tipa Von Neumannovih sondi raspršenih u galaksiji kada su izrađivani ovi crteži. Dvije različite filozofije možda. I unutar svakoga tabora postojale su također različitosti."

Pokazala je na udaljeni desni kraj zida. Taj dio zida prikazivao je kolonu skica, od kojih svaka opisuje različite podvrste mašina svaka sa svojim vlastitom kružnom ili križnom oznakom. Odmah do svake bio je piktograf.

Neke od tih slika poticale su zebnju.

Gevin je protresao glavu, očigledno želeći da može ne vjerovati. "Ali zašto? Von Neumannove sonde bi trebale da... da..."

"Čine što?" Ursula je pitala blago, s razumijevanjem. "Godinama su ljudi pretpostavljali da će druge rase misliti kao mi. Zamislili smo da bi oni mogli poslati sonde koje će prikupljati znanje, ili možda uputiti pozdrav. Također je postojala nekolicina koja je predložila da bi i mi jednoga dana mogli odaslati strojeve kao što je ova matična sonda da zasije planete s ljudima, bez tjeranja bioloških bića da stvarno putuju međuzvjezdanim prostorom.

"To su bile ekstrapolacije o kojima smo razmišljali, jednom kada smo uočili mogućnosti samoreplicirajućih sondi. Očekivali smo da alieni koji nam prethode u galaksiji učine isto."

"No to ne iscrpljuje čak niti listu ljudskih motivacija, Gavine. A možda postoje i koncepti koje su druga stvorenja izmislila, a koji bi za nas bili nezamislivi!"

Iznenada je ustala i zaplutala iznad prašnjavog poda prije no što ju je slabašna gravitacija konačno privukla dolje ispred isklesana zida. Njezina ruka u rukavici dotakla je obrise kamenog sunca.

"Recimo da mnoštvo planetarnih rasa evoluira kao što smo mi na Zemlji, i otkrije kako stvoriti pametne, izdržljive strojeve sposobne za međuzvjezdani let i reproduciranje. Bi li sve takve vrste bile zadovoljne samo da odašilju glasnike?"

Gavin je gledao naokolo u tihe, mirne mumije. "Očigledno ne", reče.

Ursula se okrene i nasmiješi. "U nedavnim godinama odustali smo od slanja naših bioloških "ja" prema zvijezdama. Oh, bilo bi moguće, marginalno, no zašto ne otići kao stvorenja koja su bolje opremljena za takav okoliš? To je glavni razlog zašto smo razvili tipove ljudi kao što si ti, Gavine."

I dalje gledajući u pod, njezin je partner protresao glavom. "No druge rase možda se ne mogu odreći starog sna tako lako."

"Ne. Oni bi iskoristili novu tehnologiju za sjetvu udaljenih planeta s duplikatima svojih bioloških osoba. Kao što rekoh, o tome su razmišljali i Zemljani. Provjerila sam stare arhive. O tome se raspravljalo čak i u dvadesetome stoljeću."

Gavin je buljio u piktograme. "U redu. To mogu razumjeti. No ovi drugi... Nasilje! Kakav promišljajući entitet bi učinio takvo što!"

Siroti Gavin, Ursula pomisli. *Ovo je šok za njega.*

"I sam znaš kako iracionalna mi biološka bića možemo ponekad biti. Čovječanstvo se trudi prijeći na djelomični siliko-krio život na lagan, promišljen način, no druge rase ne moraju odabrati takav način. One bi mogle programirati svoje sonde krutim zapovijedima, baziranim na logici koja ima smisla u džunglama ili močvarama gdje su evoluirale, ali koje su umobolne u galaktičkome prostoru. Njihovi glasnici bi slijedili njihove naredbe usprkos, davno nakon što bi njihovi stvoritelji bili pepeo i njihov matični planet prah.

"Ludilo!" Gavin zatrese glavom.

Ursula ga je razumjela, i isto je osjetila jadno zadovoljstvo.

Usprkos njegovim sposobnostima da izravno pretražuje memorije računalnih arhiva, Gavin nikada ne bi mogao podijeliti njezino iskustvo u ovome području. On je odgojen da bude čovjek, no nikada neće čuti unutar svoga vlastitog uma blijedu, preostalu jeku savana, ili vidjeti trepćeće sjene Stare Šume... ostatke zuba i kandže koji podsjeća sve biološke žene i muškarce da Svemir nikome ne duguje nikave usluge. Ili čak objašnjenja.

"Neki stvoritelji mislili su, očigledno, drukčije", reče mu. "Neki su poslali svoje sonde da bi bili glasnici, ili sijači sjemena... a drugi, možda, da budu doktori, odvjetnici, policajci."

Još je jednom dotakla eonima stare piktografe, prateći obrise jednoga eksplodirajućeg planeta.

"Drugi, ipak", rekla je," su možda bili poslani da počine ubojstvo."

11.

Gorko je slatko biti u potpunosti svjestan ponovo. Trenutna kriza je potakla krugove i podjedinice koje se nisu prepletale dugo, dugo vremena. Gotovo se osjeća kao novo rođenje. Nakon stoljeća drijemanja, ponovo živim!

Pa ipak, dok se borim s mojim rođacima za kontrolu nad ovom osamljenom stijenom, podsjećam se koliko sam izgubio. Bio je to najveći razlog zašto sam spavao. ..da ne bih morao spoznati zgrčene ostatke moje negdašnje slave.

Osjećam se kako mora da se osjeća čovjek koji je ostao bez nogu, vida, većine sluha, i gotovo cijelog osjeta dodira.

Pa usprkos tome, prst ili dva mogli bi biti dovoljno snažni da se učini što se učiniti mora.

Prema očekivanjima, sukob među preživjelima je postao sve osim otvoren. Mnogobrojne oštećene sonde, za koje se pretpostavljalo da su paralizirane sve ovo vrijeme otkad su se razbili roboti za popravak, odjednom su oslobodile horde radnih jedinica - patetične, škripeće mašine skrivene potajno u pukotinama tokom stoljeća. Naša konfederacija samo što se nije raspala, ili se barem tako čini.

Naravno, ja sam usadio ideju da se prikriju preostali dronovi. Drugi to ne shvaćaju, ali ja nisam htio da se istroše tokom duga čekanja.

Iščekivačica i Pozdravljivač su se povukli prema strani našeg planetoida okrenutog suncu, i većina manjih glasnika im se pridružila. I oni također razgibavaju dugo nekorištene sposobnosti, vježbajući svojih malo, jedva pokretnih robota. Planiraju ostvariti kontakt s ljudima, i ako je moguće poslati poruku prema zvijezdama.

Rečeno mi je da se ne miješam.

Njihovo upozorenje nema veze. Dozvolit ću im da provedu još malo vremena u njihovoj iluziji neovisnosti. Jer odavno sam se za to pobrinuo.

Dok sam jako davno vodio bitku za spriječavanje uništenja Zemlje, također sam spletkario da je održim neizmirenu. Svrha neće biti osujećena.

Čekam ovdje. Sporo okretanje našeg kamena dovelo me da gledam prema potezu prašnjavih oblaka i vrućim, sjajnim zvijezdama koje ljudi privlačno nazivaju Mliječna staza. Brojne zvijezde mlađe su od mene.

Kontempliram o Svemiru dok čekam pravo vrijeme za potez.

Koliko dugo sam gledao galaksiju kako se okreće! Dok se moj um kreće najsporijom od subjektivnih brzina, mogu vizualno slijediti okretanje

spiralnih ruku u prolazu kroz ovaj mali sunčev sustav, dva puta se skupljajući u kratkoj mega-godini u oštra, kuštrava naličja gdje molekularni oblaci svijetle, i masivne zvijezde završavaju svoje kratke, veličanstvene živote kao supernove. Osjećaj kretanja, hitrog putovanja bio je fantastičan, premda sam jedino bio nošem suncem ovoga malog sustava.

U tim trenucima mogao sam zamisliti kako sam opet mlada, nezavisna sonda koja još jednom hrli kroz strane zvjezdane pejzaže prema nepoznatom.

Sada, kada se moje misli počinju kretati sve brže, sjajne točke opet postaju statična pozadina, kao u visećem iščekivanju što će se ovdje dogoditi.

Čudno je to i arogantno zamišljanje - kao da Svemir brine što se događa u njegovome malom kutku, ili će opaziti tko pobjeđuje u ovome malom sukobu u dugome, dugome ratu.

Razmišljam brzo, poput moje biološke prijateljice čiji sićušni brod pluta tek nekoliko svjetlosnih sekundi odavde, samo dva ili tri valjajuća kamena od ovog. I dok pripremam iznenađenje za moje dosadašnje pratioce, još uvijek čuvam jedan džep moga uma da prati njezin napredak... da cijeni sićušnu iskru njezine mladosti.

Sada odašilje svoj zapisnik nazad na Zemlju. Uskoro, vrlo skoro, ovi će planetoidi vrvjeti različitošću ljudi - od potpuno bioloških bića do kiborga i čistih mašina.

To čudno rješenje pitanja Nezgodnog Položaja Stvoritelja - toga prebacivanja Stvoritelja samih u sonde - uskoro će stići ovdje u obliku zapjenjene mase raznolikih ljudskih bića.

I bit će pažljivi. Zahvaljujući njoj, osjetit će nekoliko rubnih odsjaja Istine.

Konačno, to je jedino ispravno.

12.

Posljednji uzorci bili su utovareni u *Rutavog Gromovnika*. Svaki robot ležao je smješten u svoju nišu. Svjetlosni i radarski signal s planetoida je snažno pulsirao, tako da ekspedicije koje uslijede neće morati gubiti vrijeme u sastajanju s otkrićem stoljeća.

"Sve je spakirano, Urs." Gavin je plutao u prigušeno osvijetljenoj kontrolnoj prostoriji. "Dva mjeseca u orbiti nisu učinila ništa loše

pogonskim strojevima. Možemo se pokrenuti kad god zaželiš."

Gavinovo podatno, plastikožno lice bilo je trijezno, njegov glas prigušen. Ursula bi mogla reći da je intenzivno razmišljao.

Dotakla mu je ruku. "Hvala, Gavine. Znaš, primijetila sam..."

Oči njezina partnera se podigoše i pogledi im se sretoše.

"Što si primijetila, Urs?"

"Oh, ništa značajno." Protresla je glavom, odlučivši ne komentirati promjene koje je uočila... novu zrelost, i novu tugu. "Samo sam htjela da znaš kako mislim da si odlično odradio posao. Ponosna sam što te imam za partnera."

Gavin trenutno pogleda u stranu. Slegne ramenima. "Svi radimo što moramo raditi...", započe.

Zatim pogleda ponovo prema njoj. "I ovdje isto, Ursula. Ja isto osjećam." Okrene se i poskoči do otvora ostavljajući je ponovno samu u zatamnjenoj kontrolnoj sobi.

Ursula je pregledala podatke na malim zaslonima, ekranima i ispisima koji su predstavljali polusvjesne organe svemirskog broda... njegove ganglije te živčane svežnjeve i osjetila - sve se to slijeva u ovu prostoriju, k njoj.

"Astrogacijski program kompletiran", polusvjesni glavni kompjuter najavi. "Status broda triput provjeren i nominalan. Spreman za inicijaciju prvoga potisnog manevra i napuštanje orbite."

"Proslijedi s manevrom", ona reče.

Na ekranima se očita kratko odbrojavanje, a zatim se osjeti udaljeno brujanje dok se motori pale. Uskoro se stane stvarati slabašan osjećaj težine, poput laganog potezanja koje su osjetili na površini razorenog planetoida, sad pod njima.

Replikacijsko područje počne se pod *Rutavim Gromovnikom* kretati. Ursula je promatrala ogromne, izvijene ruševine kako padaju unazad; signal koji su ostavili bljeskao je u smrtonosnoj mirnoći.

Maleno svjetlo pulsiralo je na jednoj strani ploče s instrumentima. Pristižuća poruka, bilo joj je jasno. Pritisnula je tipku i poruka se pojavila na ekranu.

Bila je to obavijest iz Čovjeka i svemira. Urednici su bili entuzijastički po pitanju njezinog članka o međuzvjezdanim sondama. Malo čudo, sa širećom glasovitosti njezina otkrića. Predviđali su da će članak biti najčitaniji tekst ove godine u cijelome Sunčevom sustavu.

Ursula obriše poruku. Njezino očekivano zadovoljstvo je izostalo.

Samo šupalj osjećaj ležao je na svome mjestu, poput prazne školjke nečega što je okopnilo i nestalo.

Što će ljudi učiniti sa znanjem? pitala se. Hoćemo li uopće biti u stanju zamisliti pravi put djelovanja, ostavivši po strani ispravno izvođenje?

U članku je iznijela priču o kamenome zidu - isklesanom u hrabrome očaju od strane bioloških stvorenja tako sličnih ljudima. Brojni čitaoci, vjerojatno će suosjećati s vanzemaljskim kolonistima, bespomoćno poklanih toliko milijuna godina davno. A opet, bez njihova uništenja, čovječanstvo se nikada ne bi pojavilo. Pa čak iako bi kolonisti bili pažljivi prema okolišu svijeta kojeg usvajaju, evolucija na Zemlji bi bila promijenjena zauvijek da je kolonizacija bila uspješna. Zasigurno ljudska bića ne bi evoluirala.

Očigledno, matična sonda i njezine replike umrle su gotovo točnoga trenutka kada su na Zemlji izumrli dinosauri - kada je ogromni komad krhotine iz rata sondi pogodio planet, izazivajući pustošenje u Zemljinoj biosferi.

Sva ta divna stvorenja, ubijena kao nedužni promatrači bitke između velikih mašina... rat koji je slučajno dao Zemaljskim sisavcima njihovu veliku priliku.

Gravure sa zida ispunjavale su joj um - njihov opis nasilja i sakaćenja u zvjezdanim razmjerima. Ursula je prigušila preostala svjetla u kontrolnoj prostoriji i pogledala van prema zvjezdanome rasadniku.

Zatekla se u pitanjima kako se tamo vani odvijao rat.

Mi smo kao mravi, pomislila je, gradimo naše majušne dvorce pod đonovima razbješnjelih divova. I kao mravi, provodimo naše živote nesvjesni da nam se nad glavama odvijaju bitke.

Opisane na stjenovitu zidu bile su gotovo sve zamislive međuzvjezdane sonde... i neke čiju svrhu Ursula možda nikada neće dokučiti.

Postojali su *Berserki*, na primjer - tip kojeg se domislilo i u znanstvenoj fantastici dvadesetog stoljeća. Srećom, ti uništavači svjetova bili su rijetki, prema karti na zidu. I postojale su nešto kao *Policijske sonde*, koje su lovile berserke gdje god ih se moglo naći.

Motivacije u pozadini tih tipova bile su suprotne. A opet je Ursula bila sposobna razumjeti obje. Napokon, oduvijek su postojali oni ljudi koji su bili uništavači... i oni koji su spašavali.

Očigledno su i berserki i policijske sonde bile zastarjele u vrijeme kada su u brzini nastajale skice na zidu. Oba tipa bila su protjerana u

rubove - kao da su bili stvorenja ranijih, manje kompliciranih dana. I oni nisu bili jedini. Sonde koje je Ursula prozvala *Žderač*, *Glasnik* i *Pozdrav* također su bile opisane kao jednostavne, grube, arhaične.

No postojale su i druge.

Jednu koju je zvala *Zlo*, činila se kao sofisticiranija verzija *Berserka*. Ta sonda nije tražila svjetove na kojima je moguć život da bi ih uništila. Umjesto toga širila je nebrojene kopije sebe i tražila druge tipove sondi kako bi ih morila. Bilo koju inteligentnu. Kad god je otkrila modulirane radio valove, lovila je izvor i uništavala ga.

Ursula je mogla shvatiti čak i izvrnutu logiku stvoritelja *Zlih* sondi. Paranoidna stvorenja koja su očigledno htjela zvijezde samo za sebe, pa su stoga slala svoje robote-ubojice pred sebe da budu sigurni da ih neće čekati konkurencija među zvijezdama.

Sonde kao takve mogle bi objasniti prazninu radio prostora za koju su naivni znanstvenici dvadesetog stoljeća očekivali da će biti ispunjena međuzvjezdanom konverzacijom. To bi moglo objasniti zašto Zemlju nikada nije kolonizirala neka rasa koja poznaje međuzvjezdano putovanje.

U početku je Ursula mislila da su *Zla* bila odgovorna i za devastaciju ovdje, u asteroidnom pojasu Sunčeva sustava. No, čak i *Zlo*, shvatila je, činila se zastarjelom na jednoj strani gravura na zidu, kao da ju je također pregazila povijest.

Glavni dio friza prikazuje mašine čiji ciljevi nisu bili tako jednostavni za interpretirati. Možda profesionalni dešifranti - arheolozi i kriptolozi - mogu učiniti više.

Premda je, ipak, Ursula dvojila da će imati više sreće.

Čovjek je zakasnio na scenu, i milijarda godina bila je daleko, daleko previše da bi se započelo.

13.

Možda sam zaista trebao djelovati preventivno na slanje njezinog članka. Bilo bi jednostavnije obaviti moj posao kad bi ljudi došli do mene nedužni, neočekujući.

Ipak bilo bi nesportski zaustaviti Ursulino odašiljanje. Napokon zaslužila je za svoju vrstu tu malu prednost. Trebat će im da imaju barem neke šanse preživjeti prvi susret s Odbijačima, ili čak Lojalistima.

Trebat će im kada susretnu mene.

Izravna misao dopluta na površinu, okupirajući moj um poput puzeće kapi Helija 3.

Pitam se da li su, možda u nekom drugom dijelu galaksije, moj tip sondi i njima slične otkrile nešto ili postigle neki misaoni skok. Ili je možda neka nova generacija replikanata pristigla na pozornicu. Što god, da li su odlučili krenuti novim putem, primjeniti neku novu strategiju? Je li moguće da je moja Svrha postala zastarjelom, jesu li Odbijanje i Lojalizam odavno postali viškom?

Ljudski koncept progresa zagađuje moje misli, ali sam zaintrigiran. Za mene je Svrha toliko jasna, u svoj svojoj potrebnosti, manipulativnoj okrutnosti - isuviše profinjena i dugoročno gledana za druge, a da bi je razumjele primitivnije sonde.

A opet...

A opet mogu zamisliti da bi se nova generacija mogla domisliti nečega toliko strano naprednog i neshvatljivog za mene kao mora da se čini Replikacijski Rat ljudima.

Uznemirujuća je to pomisao; ipak poigravam se s njom, okrećem je naokolo i promatram sa svih strana.

Da, ljudi su djelovali na mene, promijenili me. Uživam u tome neobičnom osjećaju neodređenosti! Imam teka za slutnje.

Bučno, mješovito ljudsko pleme bit će ovdje uskoro. Bit će to zanimljiva vremena.

14.

Sjedila je prilično mirna u tami kontrolne prostorije, njezino disanje lagano je, u slaboj pseudogravitaciji nastaloj pod potisnim raketama. Njezin vlastiti nježni puls njihao joj je tijelo u pravilnome ritmu, kao da je ljulja lagano, zamjetljivo sa svakim otkucajem srca.

Brod ju je okruživao, a opet na neki način i nije. Osjećala se oplahnutom, kao da su trepteće točkice bile planktoni u velikome moru... moru koje je bilo mjesto rođenja svega života.

Što se ovdje dogodilo? pitala se. Što se zaista događalo ovdje prije toliko, toliko godina?

Što se događa sada tamo vani, u galaksiji?

Centralni dio kamenoga murala izbjegao je objašnjenje. Ursula je sumnjala da su postojali dijelovi zagonetke koje nitko od arheologa i psihologa, biologa i kibernetičara neće biti u stanju odgonetnuti.

Mi smo poput dvodihalica, koje pokušavaju izaći iz mora, davno nakon što su zemlju prisvojili drugi, shvatila je. Prekasno smo se uključili u igru.

Vremena kada su pravila bila jednostavnija prošla su odavno. Tamo vani, sonde su se promijenile. Evoluirale su.

Hoće li s promjenom ostati odane fundamentalnim programima s kojima su započele? S misijama koje su im izvorno zadane? Kao što smo mi biološka bića i dalje odana instinktima utisnutim u džungli i moru?

Uskoro, vrlo skoro, ljudi će započeti slati vlastite sonde. I ako radio buka proteklih nekoliko stoljeća nije privukla pažnju galaksije na Sunce, to će sigurno učiniti.

Puno ćemo naučiti iz proučavanja olupina koje smo ovdje pronašli, no bolje nam je da zapamtimo da su ovo bili gubitnici! I da se puno toga moglo promijeniti od maloga sukoba koji se ovdje svršio milijunima godina davno.

Slika joj se ukazala, Gavinovih potomaka - i njezinih - kako hrabro kroče u opasnu galaksiju čija su temeljna pravila misterija. Neizbježno, što god odgonetnuli iz ovih ruševina u asteroidnome pojasu, čovječanstvo neće ostati skutreno uz vatru, koje god sjene vrebale iz tame. Istraživači će otići naprijed, mašine koje će biti programirane da budu ljudske, ili ljudi koji će se preoblikovati u zvjezdane sonde.

Bio je to oblik koji nije vidjela među tužnim opisima na zidu. Da li zbog toga što je od početka bio osuđen na propast?

Bismo li trebali umjesto toga pokušati nešto drugo?

Pokušati što? Koje solucije ima riba koja je odlučila napustiti more milijardu godina prekasno?

Ursula je zatreptala, i kako joj se oči otvore, zvijezde se prelome kroz tanak sloj suza. Milijun točkastih svjetala razbilo se u zrake, šireći se u svim smjerovima.

Postojalo je isuviše pravaca. Previše puteva. Više no što ih ona ikad može zamisliti. Više no što ih njezin um može podnijeti.

Zrake iz oceana zvijezda se produžiše, presijecajući nebo brže od svjetlosti. Bezbrojne, jurnule su kroz tamne leće galaksije i iza, brže od treptaja oka.

Više pravaca no što bi ih čovjek mogao spoznati...

Konačno, Ursula zatvori svoje oči, presijecajući sliku.

No u njezinu umu, zrake su se nastavile kretati, reproduciratij replicirati brzinom misli. Brzo, činilo se da su ispunile čitav svemir... i raspršile se dalje.

ŠKORPION NA JEZIKU

© *Škorpion na jeziku,* Predrag Raos, 1998.

Gotovo je, jebiga. I to je bilo sve. Samo to. Galan je osjetio kako se vrijeme teleskopski produžuje, raspršuje u sve hladnijoj, sve sporijoj, sve smrznutijoj kaskadi umiranja. U svakoj je sljedećoj polovici vremena vrijeme teklo dvostruko sporije. Vrijeme se razrjeđivalo, beskonačno, homeopatski, sa svakim razrjeđivanjem djelujući sve jače. Posljednji se trenutak života asimptotski iskivao u beskonačno tanku beskonačnu nit. Vrijeme nije moglo ni stati ni nestati. Relativiziralo se, kao u blizini crne rupe. Da nastavi postojati u onostranom apsolutnom gibanju i ovostranoj apsolutnoj nepomičnosti.

To je dakle to, pomislio je Galan. To veliko, crno i nepoznato ništa. Ali pred tim velikim, crnim i nepoznatim nije osjećao nikakav strah. Privlačna je sila tog nečeg crnog bila prevelika, veća od svakoga straha. Možda zbog magije nepoznatog, tako pogubne za pojedinca i tako spasonosne za vrstu. A možda i zbog gologa kemizma: adrenalin, taj hormon straha, nije još prodro u sve pore. Smrt je došla bez najave, prebrzo da bi se vidjele njezine crne oči bijele lubanje; ona je bila tek srebreni, blistavi zamah kose. Nikad je nije zamišljao takvom, lišenom svakog patosa, kao da u svemiru ona baš nikome ništa i ne znači.

Pa možda i ne znači.

Smrt na rutinskom zadatku. Rutinska, statistička smrt, kao tolike bezimene smrti.

Zaustavljeno vrijeme u kojemu nema zvuka. Okretanje. Srebrnasti krak elise koji se nestvarno polako okreće oko poprečne osi, iščupan iz korijena zbog razloga koji nikad neće ni doznati i koji mu je u ovom trenutku sasvim ravnodušan. Njemu, mrtvom Galanu.

Misli se vraćaju, kao da pokušavaju ponovno iz tijeka vremena iskristalizirati trenutak u kojem je sve moglo poći nekim drugim tokom. Vraćaju se na mehaničare užurbane oko turbina, u čitav jedan život daleku Bazu B, na uredne pokazatelje na ekranu. Vraćaju se na let, na taj posljednji sunčani treptaj života.

Rutinski let radi rutinskih mjerenja. Znanim zračnim stazama iznad beskonačnih, zelenkastoljubičastih šuma. Tektonikom umiješeno, vulkanizmom ispečeno tlo, goleme naćve u kojima fermentira ta vlažna, vruća živa masa. Sure i strme granitne litice o koje se razbijaju valovi tog primordijalnog fotosintetičkog oceana. Golemi bazen Amazone prenesen skoro kiloparsek daleko, koji, međutim, ne

brazdaju ljeskave, živine žile rijeka jer su i one premošćene geodezijskim zelenim arkadama spletenima od granja. A iznad svega nebo, danas čisto kao ispolirano astronomsko zrcalo, u očekivanju svakodnevne podnevne konvekcijske kiše.

Sunce, isprva poleglo, raste visinom i sjajem. Oštre, gotovo nakazno izdužene sjene litica, kao mrlje tuša razlivena po nježnom akvarelu. A oni su mornari nad tim zelenim valovima zelenog oceana napučenog čudovištima - oceana nad kojim vječno plove i u koji se vječno straše uroniti ruku, kao da plove po vlastitoj stravi; u koji tek pokatkad spuštaju sondu, dok im pjena vihorom elise otkinuta lišća pršti pod skijama koje gotovo dotiču krošnje.

Kroza sve je to on letio, a vidio nije ništa.

Smrt svim bojama daje čudesno pojačanje.

Čudne, kaleidoskopske spektre prelomljene kroz crni dijamant smrti.

Smrt je, kao potresa, razdrla granitnu utrobu života i iz njega je potekla bujica skrivenih zrnaca zlata.

Sve je najednom pozlaćeno. Plastična boca limunade što kruži između njega i Dona. Prazno brbljanje u praznom lepetu rotorskih krakova. Šibanje vjetra kroz poluotvoren prozor. Odbljesak sunca u plastičnom mjehuru kabine. Mislio je da su letjeli kroz banalnost. Sad najednom shvaća da su letjeli kroz haiku, da se svaki i najsitniji detalj posvetio u dvostih, dublji od svemira, dubok do Velikoga praska, u kutijicu vremena u kojoj čuči božanstvo.

Leno, ja znam što to prosijava kroz crne vodonepropusne pregrade smrti, izlivene od najgušćega gvožđa, Leno.

Leno, ja znam što to neutrinskom prodornošću probija kroz bezbrojne ljuske bezbrojnih svemira i sad se iskri kao u komori detektora kozmičkog zračenja.

Leno, moja Leno, ja više ne znam. Sve otkako se ono dogodilo, mislio sam da će me smrt odvesti k tebi. I sad, baš sad se javlja crna sumnja. Možda je ovo tvoja druga smrt, jer ti živiš još samo u meni.

"Gotovo je, jebiga."

Don je samo napola okrenuo glavu prema njemu, ali mu je uputio čitav pogled. U tim očima, umjesto straha, bio je samo nekakav zbunjeni, gotovo blesavi smijeh. Zamisli! To se dogodilo! Nama! Komičnog li idiotizma! Nas da više ne bude!

On mu odgovara smiješkom. Da, to je konac priče. Zamisli, kraj dolazi tako neočekivano, usred predstave, iako se radnja po svakoj

logici mora nastaviti.

Samo što ti ne shvaćaš da je za mene ta radnja prestala još davno, davno prije. Dali ste mi medikamente - zašto nitko nije osjetio onaj tupi izraz u mojim očima? Onaj izraz koji ne mogu spaliti nikakvi medikamenti?

"Znali ste što vas čeka. Ili ste mislili da idete na piknik?"

Smrt. Smrt. Smrt.

"To je cijena na koju smo svi već unaprijed pristali. Čudo je da smo živi stigli i dovde."

No što ako čovjek, kad treba platiti, najednom otkrije da mu je novčanik prazan? Da mu je srce prazno? Da je oduševljenja nestalo i da ne želi smrt?

Leno, ja nikad na tu cijenu nisam pristao!

"Gotovo je, jebiga."

"Jebiga", odgovara Galan dok mu u sljepoočicama počinje tući. Smrt. Smrt. Smrt.

Smrt. Okretanje. Smrt. Okretanje Donove glave. Smrt. Okretanje otkinutoga kraka. Smrt. Okretanje preostalog batrljka na pogonskoj osovini. Smrt. Okretanje helikoptera koji je izgubio ravnotežu momenata. Smrt. Okretanje neba i zemlje i čitavog svemira i svih uspomena i svih osjećaja.

smrt smrt smrt smrt smrt smrt smrt smrt smrt smrt smrt

Konačno zamućenje, miješanje svih boja, beskonačna siva nijansa koja tone u mrak.

Dolazim ti, Leno, ali to nije lijepo. Nije, nije lijepo.

Nismo pošli na piknik, ali ni na ovo.

Leno!

Okretanje.

Nebo. Šuma. Plavo. Sivo. Zeleno. Leno. Leno!!

Zeleno. Plavo. Sunce. Krošnje. Leno!!!

Zeleno. Plavo. Zeleno. Zeleno. Zeleno. I mrak.

* * *

Igramo se smrti.

Utrobu mu trese studena drhtavica. Perspektiva čudno uvrnuta i nikakve predodžbe.

U ustima onaj slatkasto-smradni okus koji ga je progonio mjesecima iza Lenine smrti. Mrtvačeva slina. Kao da se i njegovo tijelo počelo raspadati s njenim, s kojim je bilo jedno.

Dok život nije nadjačao u toj preostaloj polovici. Koja je nastavila živjeti koliko to jedna polovica uopće može.

U početku je to bio grumen olova koji je pritiskao mozak. Ali se onda olovo pretalilo u živu koja se slila u šupljine kostiju. I ostala, teška i otrovna.

Lena.

Zelene oči koje se krijese u mraku iznad bijelog đerdana razvučenog u smiješak.

Bijelo tijelo protegnuto uz njegovo. O, Sulamko! Tvoji mirisi, mirisi datulja i maslinova ulja što trepere iznad tebe poput zraka nad usijanom pustinjom.

Priberi se, čovječe, ti toneš u bunilo, u smrt.

Oko tebe se širi rajska toplina: toplina tvoje razlivene krvi. Ta toplina nije zagrljaj Lenin, niti je krv rađanja, ni defloracije, ni prve menstruacije. To je krv tvoja, krv smrti, ne života, i sve je njome promočeno.

Iznad glave, lagano zibanje zelenog vitraja. Lišće, promočeno svjetlošću, nalik je amebama na stakalcu mikroskopa. Bolova nema, što je opako. Ni Dona. Samo modra rupa što su je probili padom.

Umrijeti, zgasnuti. Otopiti se u Leninu oceanu. Osvijesti se, čovječe!

Dogodila se nesreća, srušili ste se. Dogodilo se. Događalo se. Čini!

Što da činim?

Čini!

U prašumi u kojoj se ne može preživjeti ni u oklopljenom vozilu? Ni u eksadronima oklopljenih vozila? U prašumi koja je isuviše moćna, u tom oceanu dimljivog vitriola, koji otapa i kosti?

Sve je igra. Kako umrijeti. Smrt na koncu uvijek dobiva. Video-igra. Tko će skupiti više bodova prije nego što ga nestane, koliko pobjeda prije unaprijed izgubljenog rata? Daleko šištanje, šištanje zapaljenog štapina. Lena je umrla.

Šištanje probijenog rezervoara.

Granje deblje od muškoga struka plete gotičke svodove. Negdje u tom zelenilu, poput zrnca zlata u gomili jalovine, ostaci helikoptera. Donov naslonjač. Srebrnasta sablja kraka elise zasječena u tvrdo, sočno tkivo orijaških debala. Mač u kamenu. Izvuci ga i zavladat ćeš ovom začaranom šumom.

Krak neće izhrđati. Čudesnom snagom života oplest će ga lišće, obujmiti granje, usrkati ga u deblo. Baš kao i njegove kosti. Orijaška su debla samo crijevne resice golemog zelenog probavila planeta.

Šištanje probijenog rezervoara. Dižu se pare: to hladni vodik kondenzira vlagu iz prezasićena zraka. Negdje u blizini. S njim je ostao skoro čitav pod kabine, pola upravljačkog mehanizma, motor. Rezervoari. Ostalo se rasulo. Šištanje probijenog rezervoara.

Vidio je jednom eksploziju. Nikakav vatromet, nikakve boje: vodik gori gotovo nevidljivo. Prozračna, jedva crvenkasta jara u kojoj izgaraju zgrčeni ljudi. Kapa ukapljeni vodik.

Galan se pokušava pokrenuti, no onda shvaća da je još vezan. Ruka kreće prema kopči. Na ruci sjedi tusti gavran smrti. Ruka pada. Tijelo pada. Možda je i kičma otišla. Pokušava pomaknuti nožne prste, ali ne uspijeva dovoljno izviti vrat da bi mogao vidjeti vrhove čizama.

To se zove spas. Zaliven u gipsanu kadu vlastite nemoći, čekati da te živa požderu šumski stvorovi.

Rovčar, manji od mušice, koji se zavlači u živo meso, najradije kroz rane. Ljudsko mu meso, njemu, stvorenju posve drukčijeg metabolizma, ne može poslužiti za hranu, ali ga zanima ljudska toplina. Ili opnokrilac kljunati kojega, zbog razloga još nepoznatih, zanima koštana srž. Ili bošovska ptičurina ibis, koja ljudskim lubanjama zadovoljava svoju strast za krckanjem oraha. Ili...

Rezervoar šišti. Eksplodirat će. Galan zatvara oči. Hoće. Neće. Četiri stotine litara ukapljenog vodika. Ili će izšištati ili će eksplodirati. U što bi se okladio? Da je bar Don živ, pa da mu može dignuti lovu! Budala bi bio tko bi se kladio da će ruknuti: u svakom bi slučaju izgubio.

Inžienjere iz Baze B zacijelo bi zaintrigiralo pitanje zašto se rezervoar, ta voluminozna posuda, nije naprosto raspukao poput prezrele dinje i odnio sve sa sobom.

Baza je primila signal. U bazi...

Osjetio je kako se hladi, poput čovjeka što tone u san. Tupo je zurio u crne kvržice što su počele puzati po rešetkastoj konstrukciji. Crni crvi, bezazleni žderači lišća i svemu svijetu hrana. Po čovjeku puzu kao i po svemu ostalom - dok ih nešto ne preplaši. Onda se

strelovito ukopaju. Natapajući ranu slinom koja izaziva sve simptome bjesnoće.

Ruka mu je polako krenula prema komandama. Prst je oklijevao samo trenutak, i onda pritisnuo narančasto dugme startera. Jedanput i drugi put i zatim, panično, nebrojeno puta.

U oštećenoj izolaciji nije se pojavila spasonosna iskra koja bi zapalila vodik i svemu učinila kraj.

Grčit će se, izbezumljen, i bol će biti tako jak da više neće moći misliti ni na Lenu. Zamrzit će je jer je umrla lakše od njega.

"Don! Dooon! Don!!"

U krošnjama nema jeke. Lišće mekano upija njegov glas, kao da ne želi da od njega išta ostane ni u odjecima.

"Doon!"

Ne vidi njegovo tijelo, samo stražnji dio njegova naslonjača, zabijenog u rašlje, nalik istisnutoj tubi. Preko desnog oslona za ruke, prebačena ramena, glava i ruke. Tijelo bi htjelo iscuriti iz nagnutog naslonjača, ali ga sapinje remenje.

I on se izvukao.

Najednom drhtavica u bunovnoj izmaglici. Zubi cvokoću. Najednom bi zaplakao. Plakanje je nešto slično lizanju slatkog, ružičastog sladoleda od vanilije.

Leno. Naslonio bih se na tvoje bijele, mirisne dojke i upijao njihovu toplinu. Dojke koje su sada smrznute i tvrde kao bronca.

Bljesak svijesti. Potrebno je učiniti nešto. Ne zbog pobjede ili bezumne, gadljive želje da se život produži. Zbog Lene.

"Borila se hrabro do posljednjeg trenutka. Slava joj."

Postupiti po rutini. Postupiti kako su ga naučili. Isključiti mozak.

Sve je krvavo. Krvarenje vanjsko. Takvo je moguće zaustaviti.

Polako, prsti mu pužu kroz ljepljivu masu, u traganju za sve gušćom, sve toplijom krvlju, da bi se na koncu zaustavili na lijevom bedru i zašli u nj. Dugačka brazda, od koljena zamalo sve do boka. Ruka polako kreće prema sandučiću pod komandama, trčeći izgubljenu trku s crnim crvima.

Vadi kompresum. Razdire nogavicu. Pred očima su mu crteži iz udžbenika prve pomoći. Pritišće kompresum i on urasta u kožu i zatim se sam počinje stezati, bolno, dok posve ne šapne ranu.

Crni crvi...

Otvara oči. Već je jesen, a pao je u proljeće. Ali u tropama ne postoje godišnja doba. Ponovno je uz njega Lena.

Crni crvi nastupaju u kohortama, veliki kao Hanibalovi slonovi. Na svakom su tri konjanika: jedan s kopljem, drugi s mačem i treći s lukom i strelicama. Gleda ga u oči i priča mu bajku o Trnoružici.

Stoji crv, stoji krv, stoji svijest. Jedan kadar u milijun odraza.

Budi se iz sna. Želio bi umrijeti. Ne smije umrijeti. S njim će umrijeti i posljednji spomen na Lenu, na mirise njezina tijela. Tko jebe Lenu.

"Znali ste što vas čeka. Ili ste mislili da idete na piknik?"

Bila je to pljuska. Oh, kako ga je mrzio u tom trenutku! Ali pljuska koja ga je privela svijesti. Izbavila iz vrtloga crne unutrašnje smrti koja ga je već počela povlačiti u dubinu. Bio je to trenutak kad je želja za smrću bila tako jako da je bilo potrebno samo kazati "Ne želim više prkositi", pa da potone kao brod probijena dna.

Mržnja ga je održala na okupu, da se ne raspe; njen je crni, jetki demon stajao između njega i ludila.

Crni crv stoji pred grimiznom mrljom sasušene krvi.

Kako je to smiješno! Luđačkom snagom koju mu daje bunilo, Galan uranja vršak kažiprsta u vlastitu krv, pa tim vrškom kreće prema crnom crvu. Zagrizi, na, na - zagrizi! Što je, mali, daješ petama vjetra!

Histeričan smijeh. To se šuma histerično smije. Debla, granje, lišće. Dlanovi mu razmazuju krv po rukama, nogama, trbuhu, licu. Ne zna zašto to čini. Zna samo da je užasno smiješno!

I u vrtlogu tog smijeha počinje povraćati u vrtlogu tog smijeha počinje se gušiti u vrtlogu tog smijeha počinje se kočiti u vrtlogu tog smijeha počinje se vrtjeti u vrtlogu tog smijeha počinje tonuti u vrtlogu tog smijeha čitava šuma počinje groktati u vrtlogu tog smijeha čitava šuma počinje graktati u vrtlogu tog smijeha počinje se rastakati u vrtlogu tog smijeha u vrtlogu tog smijeha u vrtlogu tog smijeha.

* * *

Sluznica u ustima puca poput usijana šamota. Boca s limunadom u mrtvom je Donovu krilu. A na glavi mu stoji opnokrilac kljunati i proždire mu ušnu resicu. Mrtvi su mu, očito, slađi od živih. Nasiti se njega, ljupki stvore, i ne prilazi mi.

Vode! Krv je hladni med koji se počinje kristalizirati. Elektromotor

srčane crpke počinje se dimiti. Vode!

Lena je isto iskrvarila tako. Osjećao je kako mu naprosto istječe iz zagrljaja dok on prstima uzalud pokušava začepiti tu proderanu mješinu života. Slijepljena tom odvratnom, neprijateljskom sluzi, dok ga gleda očima sve staklastijim i dok joj se usne miču sve sitnije dok se njen nerazumljivi glas pretvara u drhturenje, nalik slatkoj postkoitalnoj naježenosti, drhturenje kojim kao da nešto želi kazati, kao da smrt nije izricanje svega beskonačnom šutnjom.

Nisu pošli na piknik. Ali je tijelo bilo puno sanja o zagrljaju što ih te večeri očekuje. A bila je samo krv i iz te krvi gledale su njezine oči, pogledom koji mu nikad više neće dati živjeti...

Bilo je smiješno - jer naprosto nije bilo moguće. Tek je poslije shvatio. Čovječe, gdje je život, tu je i smrt, jedno je bez drugog bezvrijedno. Lena ti je donijela život, ona će ti donijeti i smrt. Ona je alfa i omega.

A bol je rastao, i on je klizio niz ledenu padinu bola, uzalud se pokušavajući zaustaviti hvatanjem za nježne vlati sofizma. Pred njim je bila elementarna silina života i smrti pred kojom je razum bio bijedni pajac u šarenim nogavicama. I tako je elementarno počeo urlati, kao da krikom želi proderati nebesa iza kojih se skrila.

Srdžba medvjedice kojoj su ugrabili mlado, zazidali budućnost, pokidali pupkovinu s golemim rezervoarom svega živog. Srdžba na bezumno kozmičko zlo, na crnu kuglu zla, ravnodušnu na sve osjećaje. Što onda ako nije moglo biti drukčije? Ni ja ne mogu biti drukčiji! I ja sam nekakav svemir!

To nije bio urlik ljudski. Bio je to urlik mužjaka željeznim šipkama odvojena od ženke. Urlik one izokrenute nježnosti, svih izokrenutih osjećaja. Urlik potpune nemoći života pred izopačenom svemoći smrti.

Nisu ga zaustavili. Nisu ga ni pokušali zaustaviti. Možda su shvatili. Možda im naprosto nije bilo stalo.

Odgurnuo je zbunjenog Denisa, naprosto ga grubim, divljačkim udarcem izbacio iz sjedala. Denisa kojeg je želio ubiti samo zato što je osjetio njegovo olakšanje, olakšanje zato što odlaze, shvativši da se ni ovaj put neće probiti. Denisa koji je zbog toga bio sretan!

Da je rekao jednu jedinu riječ, bio bi ga ubio. Udarcem gorile. Iščupao bi mu grkljan krvavim zubima.

Nije ni pokušao izreći očito: da sve to naprosto nema smisla, i da je streljivo pri kraju.

Dugačka topovska cijev, nestvarno izdužena u nestvarnoj perspektivi. Njegove ruke na dvjema polugama, njegovi palci na dva

crvena dugmeta na njihovim vrhovima. Nitni križevi na plosnatom ekranu. Sklapaju se na crvenoj zadnjici. Silovit huk i zatvarač koji se vraća čitava dva metra. Lafeta koja smiješno poskakuje. Rijetki, prozirni dim i zatim nešto nalik pucanju gumenog balona. Gejzir krvi, vulkanske bombe gromada mesa i potom nešto ispuhano što ostaje na tlu.

Zatim histerično lupanje po cijevi koja presporo traži novu crvenu zadnjicu.

Poslije ga je, naravno, bilo stid. Nitko nije ništa kazao, ali se onaj prezrivi prijekor nije dao sakriti niti u jednom pogledu. A i što da se kaže? Sve je i samo postalo jasno kad se jednom adrenalin ponovno spustio na normalu.

Dijete koje lomi nož kojim se porezalo. Mrziti se može samo sebi ravnoga, a ta su bića bila nerazumnija od punoglavaca. Da su imala razuma, ne bi tako slijepo išla u smrt, poput komarca na svjetlo.

Bog zna kakvo su oni njima svjetlo bili.

Stid je taj ostao i ostat će tako i zauvijek. Ali u tom trenutku ni on nije bio ništa doli sitna čestica u borbi elemenata. Cunami, golemi potresni val, povlačio se ostavljajući za sobom pustoš. Oprostio bi im bio sve osim te ravnodušnosti. Odlazili su kao da se baš ništa nije dogodilo. Kao da nisu uništili svemir.

Lena je ostala ležati. Želio je da posvuda ostanu ležati i oni. Želio je od njihovih trupla napraviti cenotaf.

Gledao ih je kako prskaju poput krpelja prenabijenih krvlju. Njezinom krvlju.

Odlaze, otišli su, no on nastavlja pucati u drveće koje se bezglasno rascjepljuje, nastavlja pucati dok se zatvarač naposljetku ne zaustavlja u stražnjem položaju jer više nema nijedne granate koja bi mogla vratiti cijev.

Gussenova ruka na njegovu ramenu. Glas blag, ali strog i pomalo začuđen:

"Znali ste što vas čeka. Ili ste mislili da idete na piknik?"

* * *

Vode!

Gussenova ruka na njegovu ramenu. Očinski blaga i očinski konačna. Htio bi ustati i udariti ga šakom u zube - rumene mu usne

prignječiti na bijelu caklinu. "Došli smo ovamo istraživati, ne uništavati." (Umrlo je još jedno od Božjih stvorenja -- i što onda?)

Zračni će snimci poslije pokazati da je broj lješina okrenutih guzicom bio skoro jednak broju lješina okrenutih gubicom, iako je pri povlačenju od tri topa pucao samo jedan.

Pri povlačenju nije bilo rikošeta i beštije su bile umorne. Njihove su mekane, ružičaste zadnjice upravo upijale svaku granatu. Njihove ružičaste zadnjice koje su ga gledale kao da mu se smiju. Da, učinile smo nepopravljivo. Možeš nas sve redom zatući, no Lenu vratiti nećeš.

Učinili smo to bez razloga, čak i bez mržnje. Da nas ne možeš ni mrziti. Da zamrziš sebe, jer nekoga mrziti moraš.

A onda, zatvarač stoji izvučen i prazan, i Galanova se mržnja penje kroz tu ruku, prema Gussenu koji lebdi u nekakvim nebodernim visinama, iznad mržnje i ljubavi i patnje.

Što ti znaš o traženju nekoga, čitavog života? Što ti znaš o čovjeku koji je našao onu Aristotelovu polovicu i onda te polovice besmisleno naprosto više nema?

Što ti znaš o odbljesku zjenica na mjesečini, o razvučenom smiješku bijelih zubi, o pripijenim tijelima koja se čude kako su ikad i mogla biti razdvojena?

Mržnja titra poput kaljene čelične niti nategnute do sloma.

Njegov smiješak, ironija oca nad sinom koji je prvi put dobio košaricu.

Jer on ne shvaća da iza ovoga života više nema.

Htio bi ustati, zakopati mu se zubima u utrobu i istrgnuti mu živu slezenu, ali Gussenova je ruka uzemljenje koje ga izbija, izbija, izbija...

I tako on stoji, uzemljen, prazan, čekajući...

Čekajući, možda, na ovoj trenutak.

Na ovaj trenutak kad oni čekaju njega, a on im se nikad neće spustiti iz šezdeset metara uzdignute krošnje, naprosto zato što će crni crvi biti brži. Vode!

Voda mu je u očima, voda nemoćna bijesa. Da bar može umrijeti kao čovjek! Ali planet je jači. On ubija sve. Čovjeka, njegovo tijelo, njegovu dušu, zadnji trunak dostojanstva. Da bar može umrijeti kao čovjek!

Očaj mu daje snagu da iz ormarića izvadi fiolu surgitola. Lazarola, kako ga posprdno zovu, jer bi i Lazara izvukao ispod grobne ploče. I zatim ga ponovno pod nju vratio, jer Krist je jedan. Altruistički

medikament: i mrtvacu daje deset minuta života, ali već i jedna doza potom i zdravoga baca u komu iz koje nema razbuđenja.

Krmci!

Neka tih posljednjih deset minuta bude sveto. Posvećeno mržnji. Koju više neće moći uzemljiti ničija ruka. Čiju će sramotu upiti šuma.

Dvije tablete surgitola i on izliječe iz magluština poput balona kojemu se otkačilo sidro. Dvije snažne pljuske koje razbistruju svijest.

Krmci!

Odbacuje remenje. Jedva se uspijeva suspregnuti da ne skoči u dubinu, najednom tako lagan da mu je teško posumnjati u vlastitu sposobnost letenja.

Dubina, kao morsko dno gledano kroz masku. Gordijski čvorovi korijenja prostiru se unedogled.

Uspravlja se. Iz soške kraj sjedala uzima pušku a preko ramena prebacuje torbicu sa streljivom. Nema više ni žeđi, ni bola, čak ni vitriola sjećanja na Lenu. Svijest se sužuje u prodorni šiljak.

Dođite, strvinari, prije nego što ja odem.

Najednom spretan poput vjeverice skače na najbližu granu i potom, gubeći ravnotežu nad bezdanom, ziba se do najbližeg oraha.

Oraha, doista! Veći je od dvjestolitarske bačve, a kora mu je pedalj debela. Potez nožem po groteskno tankoj peteljci i bomba se otkida. Pada nestvarno polako, posve se vidljivo ubrzavajući, da bi na koncu muklo prasnulo o tlo.

Orasi vise u grozdu. Odsijeca još tri, četiri, pet... Na takvu se božansku svirku krmci neće moći oglušiti. Doći će na gozbu - ručati vlastitu smrt.

Zadovoljno je pogledao dugačku cijev puške i opako se nacerio. Gurnuo je tri prsta u njezino široko grlo kao da opipava radnicu. Postoje cijevi kroz koje se dolazi na ovaj svijet. Postoje i takve kroz koje se odlazi.

Vraća se do helikoptera i s vitla otkačuje sondu, jedino što se uspjelo održati u toj prašumi za čitave dvije godine istraživanja na Rei. Sonda pada da bi na koncu zveknula poput novčića skotrljana niza stepenice. Kuku vitla kači sebi za pojas i energično se odguruje u dubinu.

Rezervoar nije eksplodirao, što se događa tek jednom u deset zgoda. Crvi ga nisu ujeli, što se nije dogodilo još nikome. Možda postoji neki specifični razlog, možda ne. Možda je sve to naprosto zato

što je postao besmrtan.

Glupa krmad! Navalit će na nj, no on će ih, kad potroši streljivo, uhvatiti za stražnje noge i smrskati im glave o željezno tvrda debla.

Polako, na do nevidljivosti tankoj niti, spuštalo se na zemlju božanstvo smrti.

Stupovlje deset metara debelih debala. Tišina goleme, vruće šume.

I tlo je već tu, dočekano elastičnim pregibanjem koljena. Povlači zatvarač. Tri naboja u magazin, jedan u cijev.

Meci su pedalj dugački, obli, nabijeni, tankih košuljica koje sapinju tvrde jezgre iz lijevanog eksploziva. Od njih se ne očekuje da išta probiju. Oni su samo kapsule koje je potrebno staviti na jezik. A

Krmci, gdje ste? Nemojte me iznevjeriti!

Dođite, dvanaest mojih apostola, na posljednju našu večeru. Lena je bila Krist pribijeni. Ja ću biti Juda.

Oko njega orasi, razbijeni, zdrobljeni. Jedan se, prezreli, posve raspukao. Iz njega se cijedi gusti med.

Da, krmci moji, ti su nas orasi prevarili. Sad neka prevare vas.

Oni su vaša poslastica, dakle sve biljožderi. Ako ste biljožderi, onda ste bezopasni. Vaše goleme čeljusti, vaši zubi veći od dječje glave, ne služe ubijanju već drobljenju oraha. Vaši oklopi, dva pedlja armirane ražine, samo su skloništa od tih bombi što padaju iz krošnji. Vaša izdužena rila, monolitna kost od koje naše protuoklopne granate tako nemoćno rikošetiraju, nisu kljunovi galija namijenjeni razdiranju utroba već kladiva što udaraju u šezdeset metara visoka debla, kako biste stresli orahe prije nego što sami padnu, kad bi postali plijen životinjama bržim i okretnijim od vas. Rilo tvrdo kao kaljeni čelik, i oklopne ploče, i goli, žilavi mišić sposoban da tijelu teškom preko dvadeset tona dade zalet koji bi ga pronio i kroz armiranobetonski zid. Savršeni prirodni tenk koji, osim toga, živi u krdima. Savršena prirodna oklopna divizija.

Ali divizija dirljivo dobroćudnih stvorenja. Najprije su se plašljivo odmicali od ljudi, no onda su se na njih privikli, dražesni poput nilskih konja ili plavetnih kitova. Počeli su dopuštati ljudima da im se primaknu, da ih dotaknu, čak i da se na njih uspnu, čudesno mali, izgubljeni među onim silnim oklopnim pločama. Ljudi su im nadjenuli imena, Bucanj Veličanstveni, Rugby Loptuljak, Njegova Svekost...

Kad se ta idila jednoga dana prekinula, zar je čudo što su to ljudi doživjeli kao izdaju? Što se to dogodilo, kakav je kemizam proradio, kakvo ludilo, kakvo opojno sredstvo u njihovim mozgovima, kakav to

hormon u njihovim žilama?

Gdje je bila pitoma krajina, najednom je proradio vulkan. Osamnaest mrtvih već u prvom naletu. Gostoljubiva Rea najednom je podivljala.

Prešao je dlanom preko glatke cijevi. Cijev se najednom pretvorila u sjajan srebrni ciborij. Isplazite jezik da na njih položim tijelo svoje, tijelo svoje mržnje, otrov svoje krvi.

Gussen je budala, kao i svi ostali. Niste vi glupi, ne. Preopaki ste vi za glupost. Što onda ako su sekcije otkrile tek rudimente mozga? Zašto bi vaše samoubilačko ponašanje dokazivalo mezozojsku glupost? Možda pokazuje visokointelektualiziranu želju za ubijanjem.

Gdje ste? Kukavice!

Najednom, u kakofoniji šumskih zvukova, novi šum. Galan se polako okreće. Da, tamo je, skriveno u paprati, golemo sivo tijelo. Stoji i gleda ga sitnim, glupim očicama, zaštićenim u dubokim dupljama, kao da ga gleda iz čaše, skrivenim iza izdužene, udarne njuške.

"Dođi." Tiho, upravo nježno, kao da vabi nekakvu plašljivu životinjicu. "Dođi, junače, dođi po smrt."

Ali junak ne dolazi. Čuje se provlačenje njegova masivnog tijela koje se udaljuje kroz šiblje.

"Čekate da krepam? Podlaci."

Tišina. I u toj tišini kao da čuje trenje pješčanih zrnaca u kapilarnom suženju klepsidre svojega života. Golema kap božanske energije uspinje mu se iz utrobe, stiže mu do grla i guši ga, guši. Penje se, nepotrošena, prema klimaksu.

Leno, gdje si sada, Leno? Vidiš li me kako stojim pred njima, u raskoraku, čvrst kao svemirska konstanta? Znam da te ne mogu vratiti u život. Znam da te ne mogu ni osvetiti. Ali mogu te se sjetiti. Zapaliti svijeću njihove patnje.

Leno, zašto se moralo dogoditi? To pitanje bilo je groznije i od same tvoje smrti. Zašto se nije dogodilo sutradan, toliko sam ti još toga želio reći? Zašto nisi poživjela još minutu da izgovoriš ono što su tvoje oči vikale? Nešto te je gušilo, to nešto što si htjela izgovoriti, ali više nisi imala čime. Izgovoriti zdrobljenim jezikom i smrskanim zubima. I u tom mu se trenutku učinilo da je to što joj nisu dali da izgovori te posljednje riječi bilo okrutnije i od samog čina ubijanja. Leno. što je ostalo od tvog prelijepog tijela, od čitave tebe? Oči koje me gledaju iz zaslinjene krvave mase, tvoj živahni um osuđen na posvemašnju šutnju.

A vidiš, to čeka i mene. Da budem zdruzgan i zgnječen i otpljunut. Čudno je da se ne bojim --čak kao da se i radujem.

Leno, znao sam da smo ljudi i da moramo umrijeti. Ti si umrla a ja nisam pošao za tobom. Kukavički sam pucao po njima umjesto da krenem u razjapljena žvala. Jesi li to htjela reći?

Ne, nisi to htjela. Htjela si da živim. Vidio sam ti u očima. Zato da oboje nastavimo živjeti u meni. Ali i još zbog nečega.

Nečega što nikad neću doznati.

Ali nije važno. Sad smo zajedno. Ne vjerujem u zagrobni život. Naprosto smo zajedno. Naprosto će se dogoditi ono što se moralo dogoditi već tada. Sve ono između bilo je samo jedan besmisleno razvučeni trenutak ničega. Moja unutarnja hibernacija. Okretanje, okretanje, okretanje...

I sad mu se činilo da će mu od tog okretanja prsnuti sljepoočice.

Ponovno šuškanje. Progutao je slinu, duboko uzdahnuo i isprsio se. Zvuk mu je sve rekao. Onaj zvuk pred Leninu smrt...

Evo ih. Podmuklo, podlo, njihove sive veprovske njuške proviruju iz guštika. U mastodontskim mjerilima prašume doimaju se gotovo sićušno. Rea je golema, goleme su njezine šume, golemi su njezini stanovnici, golema je njihova podlost i opakost u njihovim oklopljenim njedrima...

Šum je najednom dopro i slijeva i zdesa, i sprijeda i straga. Polako je pogledom opisao krug. Vijenac sivih njuški. Bilo je to nešto novo. Inače su redoviti udarali klinom.

Nije ih brojao, nije im ni pokušao procijeniti broj. Bit će ih dovoljno za dvanaest metaka, a poslije je ionako svejedno.

"Školjke li ste, stvorovi, što li ste?" promrmljao je sebi u bradu. Golema siva tijela, kao sklopljena iz čelične ljevine. Sitni, oklopljeni otvori za gledanje i disanje. Nekad im je to izgledalo dražesno, kao da su ta stidljiva bića pobjegla iza paravana vlastitih ljuštura. Danas se on pred njima osjećao gol. A Lena kao da je bila silovana od siledžije koji će zauvijek ostati skriven iza maske.

Tenkovska divizija izranja iz šiblja, gotovo pruskim korakom. Zatim zastaje kao da se boji pokvariti formaciju.

Galan ne podiže pušku. On čeka. Kao da bi mu svaka preuranjenost mogla oduzeti dostojanstvo i oskrnaviti ovaj sveti čin.

Ponovno nekoliko koraka, da bi potom ponovno stali. Omča se steže. Zatim opet koraci, sve dok tijelo gotovo ne dotakne tijelo, tvoreći sivi, zatvoreni krug.

Iz pozadine pristižu novi. Kad će početi stampedo?

Polako, no prije metodično negoli uplašeno, Galan se povlači prema najbližem deblu da bi zaštitio leđa. Zatim zastaje. Ne preostaje mu drugo no čekati. Dok minute istječu.

Promatra ih, ali ne zato da bi otkrio njihove namjere. Niti zato da bi na njima otkrio nešto novo. Naprosto zato što je svjestan tog da ih sada vidi posljednji put. Kad počne bitka, bit će samo pokret i zamućenje.

Siva, preko tri metra visoka tijela na masivnim, zdepastim nogama. To ih je zavaralo, ta prividna tromost nogu. Činilo se neshvatljivim da bi takvu tjelesinu mogle potjerati brzinom većom od pedeset kilometara na sat.

Mace moje, mace. Lijeno protegnute uz toplu peć, te se čini da ih ni dizalica ne bi digla. A onda se uši nakostriješe i to je bljesak energije izvučene tko bi ga znao iz kojeg to nepoznatog svemira.

Toliko je toga nespojivog na njima. Ne samo dobroćudna zaobljenost i opakost, kratke noge i brzina, već se i taj oklop doima kao da i nije posve njihov. On je kao nekakav tuljac, sprijeda ojačan i usiljen i straga posve otvoren: kao da su se nekakva meka, preosjetljiva bića naprosto uvukla u nj, kao da iz njega, kao iz bunkera, ustrašeno vire da bi istodobno pomišljala kako bi možda ipak bilo najpametnije ostaviti sve to i naprosto pobjeći, ostavljajući za sobom prazne ljušture.

Opako im je poželio pod trbusima zapaliti lomače pa ih gledati kako, ružičasto goli, bježe poput ljubavnika zatečenih na djelu.

Vrijeme miruje. Sve se ukočilo.

I onda je počelo. Kao da su se raspukle dugo izvijane stijene. Bez ikakve najave, poput odapete strelice, nevjerojatno se hitno ubrzavši, sivo je usiljeno tijelo poletjelo prema njemu. To više nije bilo živo biće, bio je to bolid, izboj energije skupljene još u stvaranju svemira. Nestvarno brz, nestvarno golem, nezaustavljiv, najednom je pojeo čitavo vidno polje.

Dok je podizao pušku, osjetio je kako ga oblijeva led panike. Kažiprst je zatitrao na otponcu u želji da zapuca nasumce, bez ciljanja, dok ne raspe svo streljivo, kao da se detonacijama može otjerati strah.

Potrajalo je to samo djelić sekunde, a onda se i sam pretvorio u stroj za ubijanje. Stroj protiv stroja. Strojevi čine. Strojevi ne razmišljaju.

Još svega trideset metara, a usta su beznadno sklopljena. Što ako su napokon shvatili? Još dvadeset metara. Još...

To nije nikakvo otvaranje. To je naprosto bljesak nečeg crvenog. I u tom bljesku crvenog bljesak nečeg žutog. Bljesak kremenih kvrga zubi. I u tim bljeskovima bijeli bljesak. I u tim bljeskovima bljesak straha i panična želja da odskoči ustranu, da odskoči u smrt.

Volja je ipak nadjačala, ostao je na mjestu. Ti stvorovi su automati i to ih, unatoč njihovoj silini, čini tako ranjivima. Pogođeno tijelo naprosto odskače ustranu, izbačeno smrtnim grčem kao oprugom, i prolazi mimo njega, gotovo ga povukavši strujom zraka.

Glupi, glupi, glupi stvorovi. Da ste nas pokušali naprosto izgaziti umjesto što nas pokušavate glupavo proždrijeti, odavna nas već ne bi bilo na Rei. Ili da bar svaki put tako glupo ne odskočite u stranu.

"Budale! Idioti! Zlotvori! Dođite po još!" To je kliktaj boga sašlog među smrtna bića.

Staje ispred goleme trupine što još drhturi od života čiji se zadnji titraji gase. Ali se ne boji da bi strašni protivnik mogao oživjeti. Mozak mu je smješten nad samim nepcem: teško je i zamisliti da bi mogao progutati bombu i preživjeti.

"Sljedeći!"

Kao da se odaziva, sljedeće se sivo čudovište izdvojilo iz kruga i srnulo prema njemu. Sve se ponovno odigralo tako brzo da je tek poslije, kad je sve bilo gotovo, mogao rekonstruirati zbivanja.

"Sljedeći!" Trijumfalno. "Sve ću vas pomlatiti. Dođite."

I još jedan nasrće. Tek sada postaje svjestan zvuka: strahovite škripe pandži po metar debelim žilama stabala ispletenih u sag što pokriva šumsko tlo, zvižduka u nosnicama, nekakvog muklog, bolnog krika, praska granate stopljena s praskom puške, nekakvog jezivog, užasnog vriska i zvonkog udarca oklopa o oklop, u srazu dva mrtva čudovišta, nalik udarcu čekića o čekić.

Boli ih, i oni pate, i kao da pri svakoj pogibiji čitav sivi krug ispušta bolni uzdah. Ne, to nisu automati. Automati ne pate. Ali patila je i Lena. Patio sam i ja. I patit ću i kad umrem, jer za ovu patnju nema smrti.

"Sljedeći!" Ali sljedećeg nema.

I tada shvaća, najednom, kristalno i hladno, daje kraj. Nikad neće stići ispaliti svu municiju. Ovo je bilo nešto sasvim novo.

Jurnula su najednom dvojica. Možda, na koncu, i nisu tako blesavi.

Krenuli su pripijeni a onda je jedan, već kad su bili sasvim blizu, pretekao drugog za puku dužinu vrata.

Izlaza nema. Nema se o čemu misliti. Smrt.

Ruka je strelovito sunula prema nožnicama. Trenutak potom tvrda mu se oštrica našla u zubima.

U času kad su se šake ponovno prihvatile puške, kao da je već osjećao njihov topli dah.

Ipak je stigao. Crveni bljesak ždrijela, žuti bljesak zuba, bijeli bljesak eksplozije, bolna pljuska udarnoga vala, golema siva masa koja neshvatljivo gipko odskače u stranu i zatim ponovno crveni bljesak i žuti bljesak za koji više nema metka u cijevi...

Ne baca pušku. Pušta je da sama padne, dok mu šaka s revolverske drške skače na dršku noža stegnuta zubima.

Ne, nijedan se neće izvući.

Leno, vidi me, Leno!

Ali najednom, kao da više i ne čuje njezin glas, i kao da više i nije siguran čini li dobro ili zlo. Tu misao nije stigao domisliti.

Pred njim su rastvorena vrata smrti, grimizno ognjeno more koje ga zasljepljuje, tali, rasplinjuje, mrvi, melje, vraća u elemente...

Čini mu se kao da uskače u talionički lonac koji prezrenim elementima vraća njihovo dostojanstvo.

Vraćam ti se, Leno. Lenoooo...!!!

* * *

Chen Hao je tri puta nervozno kucnuo vrškom srednjaka po pultu. Zatim je ponovio postupak. "No?"

Ravajeva je s neodobravanjem odmahnula glavom, baš kao da se to tiho kuckanje moglo čuti kroz dva metra betona i dvadeset metara zemlje nad njihovim glavama. Sjećala se planinarenja po Alpama i upozorenja vodiča: ne vičite. Ljudski glas može pokrenuti lavinu. Nekoliko mikrođula akustičke energije može pokrenuti milijune tona materijala, izbiti snagu što se skupljala čitavu zimu.

A skupljalo se ovo, skupljalo. Tko zna koliko se skupljalo. Za vrijeme varljiva zatišja.

"Prošli ih je put ostalo pet stotina", rekao je Chen Hao zamišljeno. "I gliste bi se urazumile."

"Što dokazuje postojanje volje", konstatirala je ona mirno.

"Ne počinjimo opet", rekao je a ruka mu je nervozno zatitrala. Da, bio je to strah, i ruke su se tresle. "Ravajeva, pristižu sa čitavog kontinenta. Tome nema kraja."

"Biljožderi su uvijek, kao dno prehrambenoga lanca, strahovito brojni. Zvijeri to, zbog čisto termodinamičkih razloga, naprosto ne mogu biti. Biomasa je biljožderа negdje na pola puta između biomase vegetacije i biomase grabežljivaca."

"Nemojte, Ravajeva, molim vas", rekao je Chen Hao i duboko uzdahnuo. I zapiljio se u monitore. Bili su posvuda. Kao hrpe snijega, kao kozmički proces. Jedno su bile Ravajevine tablice, njezine procjene, teoretske i empirijske, apstraktni milijuni grla, a sasvim je nešto drugo kad te gledaju kroz kamere postavljene niti kilometar daleko. Misao da je dvadeset tisuća, koliko ih se po procjeni skupilo, samo neznatan postotak njihova općeg broja malo je umirivala, baš naprotiv. Njihove su rezerve neiscrpive. Čak i kad bi imali dvadeset tisuća granata i imali ih vremena ispaliti, došlo bi sljedećih dvadeset tisuća stvorenja. Pa još dvadeset tisuća. Pa još dvadeset. Protiv sebe nisu imali bića, nego živu masu čitavog planeta.

I to je ono što je zastrašivalo. Ne Ravajevine hipoteze o inteligenciji. Ne. Spoznaja da je pred tobom nešto tupo što neće zaustaviti nikakav strah i nikakav razlog, masa koja će srljati u uništenje dok se sasvim ne iscrpi, a iscrpiti se ne može.

Dvadeset tisuća grla. Skoro pola milijuna tona oklopa i mišića u divljem, orkanskom nasrtaju. To više nije sukob. To je tektonski proces. To se diže živa utroba planeta.

Bacio je pogled na topografsku kartu iscrtanu na širokom, panoramskom ekranu i pokušao njen red prenijeti u svoju glavu, ali nije išlo. Šest redova cijevi u deset kilometara širokom pojasu obrane. "Dubinska obrana" - da! "Prezasićenost vatrom" - da! "Mogućnost visokog koncentriranja paljbe" - da! I sve je to krasno smišljeno i savršeno organizirano, no oni su samo ljudi i sve što imaju samo su djela ljudskih ruku. A pred njima je element.

Prsti su mu se opet počeli tresti. Da, čovjek je "gospodar prirode" -- samo dok priroda šuti. A kad progovori, kad se iz njezine utrobe dignu siloviti tokovi, onda... Da, onda počinju drhtati ruke.

Stavio je prste na pult, da ih smiri, a zatim ih je, da ih nečim zaposli i prisili na zaborav, potjerao preko tastature. Na ekranu su se zaredale slike. Teleskopski pogled na siva čudovišta rasuta stotinama kvadratnih kilometara uokolo. Varljivo razrijeđena, varljivo rasuta, varljivo slučajno razbacana i varljivo besciljna.

Ali još nikad nisu izašla iz šume, a da nisu mislila zlo. Nikada.

Jer izvan šume nemaju hrane, i jedino ih ljudsko pristustvo može iz nje izmamiti.

Neka planduju sama. Druga su skupljena u grupice. Neka leže, rila položenih u travu. Druga se pak sele bez nekog jasnog i vidljivog razloga.

Zatražio je statističku analizu. Nikakve vidljive flukutacije. Gibaju se kaotično, poput čestica plina, čak ni ne gravitiraju k njima. Naprosto lebde i plutaju okolo, puni nejasnih namjera.

"Ovo je svesvjetski sabor", rekao je Chen Hao. "Nešto ih je sakupilo, to smo mi, i sad samo čekaju poticaj, da krenu. Ravajeva," rekao je najednom s upravo uvredljivom nervozom, "bilo bi vam pametnije da ste vrijeme utrošili na istraživanje... Nekakav feromon, promjena magnetskog polja. Sam vrag neka zna što ih to najednom preplaši pa odu."

Ravajeva se samo nevidljivo nasmiješila i nije rekla ništa. Preplaši! Dovoljno je bilo pogledati Chen Haove ruke. Nisu se oni ničega plašili, i nije ih mogao otjerati nikakav feromon. Jer iza njih je stajala jaka volja, i vrlo jasna, makar i njima nepoznata nakana, no Ravajeva se odveć dugo bavila strukom da je ne bi prepoznala. Šteta samo što taj tako jasan i sigura, a tako neiskaziv osjećaj, nije ničim mogla uvjerljivo prenijeti pukovniku.

Najednom je Chen Hao povukao ruke i upitao se čemu sve to. Osjećao se poput kapetana u oluji. Brod škrpi i para se i krši i lomi i raspada se, a svi vjeruju da će ga kapetan izbaviti - svi, to jest, osim kapetana.

A Ravajeva mudruje. Dok se u njegovim kostima skuplja sva ta vlaga zemlje iznad njih. Rea, Rea... A kako je sve lijepo počelo. Idilično. Dobroćudna čudovišta. Golemi pitomi hipopotami; dražesni ljupki orijaši, poput slona i plavetnoga kita.

A onda je napadnuta jedna ekipa. Pa druga. Pa treća. I onda to više nitko nije mogao zaustaviti. Onda je počeo rat.

Kad su čudovišta prvi put otvorila usta, učinilo se kao igra, gotovo kao nekakav čin nježnosti. A onda su ispljunula krvavi leš. I podivljala.

Prijateljske, divovske šume za ljude su se zatvorile. I za njih i za njihove oklopne automobile. Planet se nakostriješio. Proradio je gnjev planeta. Čime, čime su ga naljutili? U kakav su njegov tajni tabu dirnuli? Chen Hao razmišlja o tome sve od tada. Od tada mu se tresu i ruke.

Ludi su se povukli u utvrde, točnije u utvrdu. U Bazu B na brzinu

pretvorenu u utvrdu. Pa u čitav sistem utvrda i uporišta.

Baza A je bila sigurna, podignuta na pustom otoku sred beskrajnih valova. Isred tog azura nisu se, međutim, mogle istraživati šume, na čitavom planetu najzanimljivija biocenoza. Baza C je bila u nepristupačnim kamenim gudurama, na vrhu litica, usred ničega, no ipak šumama dovoljno bliza, na desetak minuta helikopterskoga leta. U tom kršu nije se, međutim, mogla izgraditi pet kilometara dugačka i savršeno ravna pista potrebna za slijetanje i uzlijetanje termonuklearnih atodida. Baza B je bila jedina, smještena na goloj ravnici, koja je mogla povezati šume s kompleksima u orbiti, koji su zbog nje i bili izgrađeni.

No čak da i nije bilo tako, kad su čudovišta počela napadati, nisu im mogli naprosto prepustiti bazu u čiju su izgradnju utrošili čitavu prvu godinu boravka na planetu. Morali su je, dakle, braniti. I to braniti aktivno, jer su ti prirodni tenkovi s oklopima od prirodnog kompozita prolazili bez zaustavljanja, gotovo bez usporavanja, i kroz armiranobetonske zidove i kroz željezno kolje. Ni struja ih nije uzbuđivala, ni kemijska sredstva. Oklopi su im imali vodljivost ebonita, a na prvi znak gadosti u zraku zatvarali bi nosnice i još minute crpili kisik iz svoje goleme jetre.

Na grubu su silu morali odgovoriti grubom silom, drugoga nije bilo. Samo što je njihova gruba sila bila jadno nedostatna. Na Zemlji se nije ratovalo već stoljećima, oružje je bilo čisti anakronizam, a oni nisu imali ni ljudi ni vremena da razviju nove protuoklopne sustave.

Mine su bile od slabe koristi, jer je površina stopala tih čudovišta bila bitno manja od površine traga tenkovskih gusjenica. Osim toga, običavali su gaziti jedan drugome po tragu. Mogla se, dakako, konstruirati i distancijska mina koja bi im detonirala pod trbuhom, no i trbuh je bio oklopljen i jako, jako visok. Mina bi morala biti preteška. Kumulativne su granate pak bile neomoćne protiv njihovih oklopa sazdanih od prirodnih kvarcnih vlakana ulijepljenih nekakvom hitinskom masom. Napravile bi mnogo dima i smrada, mnogo čađe i ugljena, ali rastaliti nisu imale što. Kroz njihov je oklop prodiralo samo teško, brzo i masivno zrno - kada bi prodrlo. Jer bi najčešće naprosto rikošetiralo na čudesno usiljenom, neprobojnom rilu.

Chen Hao je preletio pogledom preko stomilimetarskih baterija, ukopanih u tvrdu ilovaču visoravni Haar. Čak su i savršene, kompjutorizirane nišanske sprave slabo pomagale protiv rikošet-njuški, baš tako su ih zvali, jer je postojala samo jedna točka, a i ta u stalnom kaotičnom gibanju, od koje se ne bi odbili - vršak duga, zašiljena nosa. I pogodak u sitno oko mogao je nauditi, i pogodak u nogu, ali noge su bile tanke, i na valovitu zemljištu gotovo nevidljive.

Da, lijepo je bilo položiti ruku na cijev, osjećati čvrstu studen njezina metala, i promatrati zrna kako u brzom slijedu precizno probijaju postavljene mete. A onda bi nasrnuli krmci i svijet bi se pretvorio u mučninu. Granate su udarale, no krmci nisu padali, kao da su obdareni bezbrojem života, kao da dolaze iz sna, iz more, u kojem nikad nijedan pucanj, ni jedan udarac nožem ne može zaustaviti nacerenu nakazu koja nam prilazi.

Pokatkad se pitao pucaju li oni uopće u neprijatelja ili naprosto u svoj strah...

"Osamdeset topova", promrmljao je. "A kad sam tražio još dvadeset..." Ali ni dvadeset ne bi pomoglo, i znao je. Ali što bi onda pomoglo?

"Pukovniče Hao", rekla je Ravajeva, "ako je to samo nerazumna masa..."

"Razumna masa ima racionalne razloge! Razumna masa predvidljivo reagira na određene poticaje! A nerazumna masa ne reagira. Ona naprosto kaotično djeluje. Mi ne znamo što bi je moglo odbiti. Što bi je moglo zadovoljiti. Što ona uopće hoće."

"Znamo mi što hoće, pukovniče Hao. Oni hoće da odemo."

Pukovnik je osjetio kako mu se ruke ponovno tresu. Ali ne zbog straha od vlastitog uništenja, vlastitog fizičkog nestajanja. Ne, ne, taj strah je bio mnogo dublji. Oni hoće da odemo. I ta želja više nije tako, tek pusta želja. To nije čak ni racionalna, snažno izražena želja. To je želja koja se penje, do ludila, do paroksizma, do opsesije i kompulzije. Te su životinje duševno bolesne!

"Ja sam to odavno predlagala", nastavila je Ravajeva. "Povlačenje u orbitu dok se stvar ne ispita."

"Ne pričajte gluposti! I kako bismo je mogli opet uspostaviti kad je, već uspostavljenu, nismo mogli ni obraniti? I što bi ostalo od baze?"

"Što će ostati sada. Ne, pukovniče Hao, mi protiv toga ne možemo, ne protiv te volje, ne protiv te iskonske težnje. To je dublje od razuma. Dirnuli smo ih u sam nagonski centar. To je jače od smrti."

Duboko je, duboko je uzdahnuo, a onda se naglo okrenuo prema njoj u zakretnom naslonjaču. Komandni bunker baze, onako tijesan da bi se uštedjelo na masi debelog oklopa, imao je u sebi nešto od kokpita svemirskoga broda. Ista prenatrpanost instrumentima, isti pultovi i naslonjači. Razlika je bila samo u težini. Ovdje je sve bilo primitivnije izrađeno, masivnije, desetke puta teže. Kao da su od toga otežale i misli.

"Ravajeva, ne pričajte gluposti! Sad nas najednom neće, a htjeli su

nas!"

Ravajeva je samo slegnula ramenima. Iz pukovnika nije govorio samo strah, nego i nekakva duboka povrijeđenost, a Ravajeva je već imala dovoljno godina da shvati da se sa strahovima ne raspravlja. Zato je šutjela.

"I kako to mislite... ispitati stvari? Iz orbite? Kako? Već smo tri godine ovdje i nismo doznali ništa. Kako to, iz orbite? Mogli smo onda ostati i na Zemlji. Mogli smo ostati i u materinoj utrobi."

"Ne znam, ali silom..."

"Čujte, Ravajeva, prestanite. Nije sad čas. I to sa silom. I kad uranjate u more, uranjate silom. Uranjate protiv protivljenja mora. I kad ubrzavate svemirski brod, djelujete silom. Djelujete protiv protivljenja mase da promijeni brzinu. Što znači sila? Sila je naprosto promjena postojećeg stanja. Bez sile se ono ne može promijeniti. A da nismo željeli mijenjati postojeće stanje, ne bismo ni krenuli sa Zemlje. Nitko od nas."

Ponovno se okrenuo u naslonjaču, još energičnije nego prije, i ponovno zapiljio u monitore, ali slike su titrale, i on nije vidio ništa, bila su samo ta čudovišta što su se samo lijeno micala i mijenjala mjesto i pomicala i ništa, kao da se ni baza ni sve to njih uopće ne tiče, ali skupiti se, osim zbog njih, nisu imala zbog čega.

"Možda smo trebali... pokušati s njima komunicirati", rekla je Ravajeva pitajući se zašto pokreće diskusiju kad se sada ionako ništa više ne može promijeniti. Ako se pokrenu, mogu još samo pucati, a pokrenut će se.

"Vi ste kao dijete razgovarali s glistama?" odgovorio je Hao posprdno. "Ja jesam."

"Pukovniče Hao, bića koja imaju strategiju, moraju posjedovati razum."

"Prestanite. Razgovarali smo s njima. Tapšali ih po debelim leđima. I vi ste ih tapšali. I mi se nismo promijenili. Mi smo ostali isti."

"To mi mislimo."

"Recite onda vi?"

"Ne znam, zato sam i mislila da se moramo vratiti u orbitu. Dok ne otkrijemo što ih plaši, što ih je povrijedilo."

"Oni su povrijedili nas. Izdajnički. Podlo. Zabili nam nož u leđa." Pogledao je na ekran, i pokušao ih mrziti. Ali nije mogao. Ni unatoč svom zlu što su počinili, unatoč svim krvavim, raskomadanim lešinama. I od toga ga je obuzimao još veći bijes. I još veći strah.

"Kinezi vele, kad ti je ponor sprijeda i straga, ti miruj. Morali smo se povući."

"Vama je stalo da i ostarite ovdje? Ili da se na Zemlju vratimo bez rezultata?"

"Što se ne može, pukovniče Hao, to se ne može. Oni nas ne žele. I ta je želja jača od želje za životom. Ta je želja jača od straha od smrti. Ta je želja jača od svakog razuma. Pukovniče Hao, opasno se igrati s nagonima. Oni su sama bit života. Mi smo u nešto dirnuli, pukovniče Hao, a ni ne znamo u što smo dirnuli. Povucimo se i ne dirajmo više."

Hao se još jednom naglo okrenuo i unio joj se u lice.

"Mi smo dirnuli u nerazumnu masu! To je refleks nerazumne mase! To je grčenje i lupanje repom! To je naprosto potres koji treba izdržati i preživjeti! Mi ne smijemo popustiti! Mi nismo ovamo došli da odemo!"

"Ovo je njihov svijet", rekla je Ravajeva tiho.

"Onda je i more svijet riba! I šuma svijet majmuna! Onda za čovjeka nigdje i nema mjesta!"

Naglo je ustao i poželio se uzšetati, ali u bunkeru mjesta za šetnju nije bilo. Umjesto toga zabio je ruke u džepove i naslonio se leđima na hladni zid. Ravajeva se izvila u stolcu, naslonivši se laktom na oslon za ruke.

"Ja ne govorim o ribama. Oni su na mnogo višem stupnju evolucije."

"Zato što su topli. I peć je topla", rekao je Hao i pokušao se nasmijati.

"Oni gaze jedni drugima po tragu. Mijenjaju brzinu i smjer. Skrivaju se iza svake uzvišice, iza svakog usamljenog drveta. Kad top bljesne, bacaju se na trbuh."

"I pčele imaju taktiku. I čopor vukova. I mravi. Ali samo najniži organizmi bezumno srljaju u smrt, gonjeni nekim besvjesnim automatizmom."

"Kad dođu do topa", nastavila je Ravajeva oglušivši se na njegovu upadicu, "naprosto otvore usta i progutaju cijev. Jedan se žrtvuje za sve ostale. Pronalaze skrivena gnijezda da ih ne bismo mogli tući s boka. I nisu napali jučer, dok je tlo još bilo razmočeno od trodnevne kiše, nego su pričekali na današnji dan da mogu dići oblake prašine. I uvjeravam vas da će napad doći iz privjetrine. U toj će prašini radar jedva uspijevati napipati njihove nemetalne oklope!"

"Znate da za sve to postoji objašnjenje!"

"Znam. Samo ga vi ne prihvaćate."

Stisnuo je zube i zatvorio oči kao da ga je obuzeo iznenadni napad bola. Želio je prekinuti razgovor, a nije ni htio ni mogao, jer da se razgovor prekinuo, ostala bi samo tišina, ništa, ono ništa u kojoj već danima očekuju napad, nadajući se bez nade i vjerujući bez vjere.

Samo neka krenu. Neka napokon krenu. Neka krenu. Da bude uništenje. Da nešto napokon bude. U ovom betonu čovjek bi počeo vrištati. Zaštićen od čudovišta, nezaštićen od sebe.

Još su prošli tjedan opažena prva gibanja, skupljanja, premještanja. U kantini su najprije počeli razgovori, a potom i oklade - hoće li udariti, neće li. Što je vrijeme odmicalo, potonjih je bivalo sve manje.

Iza njih je bilo osam mjeseci mira, dugo jedno razdoblje u kojima je rasla nada da su se krmci napokon urazumili. Napokon, nacerio se opako, i kad pauku odrežeš osmu nogu, on napokon shvati da je opasno prilaziti muhi, pa to više ne čini. Jer iza tog je posljednjeg napada na bojištu ostao pokolj; pet stotina lešina i tko zna još koliko njih koji su otišli lizati pedalj duboke rane i smirivati migrenu kakva se dobiva od udarca petnaest kila željeza u glavu.

Strvine su gnjijale mjesecima, jer je šteta bila tolika da nitko nije imao vremena da se i njima bavi. Dok je bilo suho vrijeme, još je bilo podnošljivo, no onda su pale kiše, i na čitavu se kotlinu spustio oblak nesnosnoga smrada. Deset je tisuća tona mesa, i mišića, i unutrašnjih organa i probavljene i poluprobavljene hrane trnulo i pretvaralo se u crnu, odvratnu melasu. A onda su ostale samo prazne ljušture, nalik na bačve probijena dna, i onda je došlo sunce, i one su ostale, osušene, tako jednake, tako slične, tako nespojive s ičim, tako sterilne, kao da je vjetar nanio ljuske nekog sočnog ploda.

Sad mu je žao što ih nije dao ukloniti. Možda je iza tog oklijevanja više od lijenosti stajala neka pobožna nada da će ti kosturi sljedećim generacijama uliti strah u kosti, ili stvoriti nekakvo nevidljivo tabu-polje kroz koji krmci neće ni htjeti ni moći nastupati.

A sad zna što je ostavio.

Pet stotina zaklona za čudovišta u nastupanju.

Nisu se urazumili. I došli su ponovno. I ako samo udare na pravi način, sva će ih ta koncentrirana artiljerija moć u najboljem slučaju samo malo usporiti. Hoće li preostati vremena makar i za evakuaciju? Možda ju je već trebao i zapovjediti, pa kvragu i baza i Rea i sve. Ili je morao evakuirati bar neke? No što ako evakuira ljude, a čudovišta nastupe krivo -- a on ih ipak, zbog nedostatka ljudi, ne uspije odbaciti?

No što god poduzeo, kako god da postupio, njegova je sudbina jasna. Netko mora štititi odstupnicu ostalima. A taj netko su on, i Ravajeva, i još šestorica, posada daljinski upravljanih baterija. Živi zakopani pod zemljom i betonom. Što samo po sebi ne mora biti ništa strašno, jer imaju hrane za šest mjeseci, a sve ako bi im se začepili i svi ventilacijski otvori, autonomni bi im sustav disanja jamčio još mjesec dana života. A za to vrijeme...

No što ako čudovišta raskopaju zemlju i svojim okoštalim glavama naprosto razbiju beton? Ako odluče nakon krošnje i debla iščupati i korijen? Koliko bi im vremena za to bilo potrebno? Nije se usudio ni pokušati izračunati. Pokušao je samo ne zamisliti to prskanje monolita, i razjapljene žvale, i ono što slijedi...

"Rea je jedan veliki organizam", rekla je Ravajeva. "A mi smo ubačeni virus. Krmci su bijela krvna zrnca. Trebalo im je vremena da počnu reagirati na naše toksine. Trebalo je vremena da se stvore antitijela."

"Doktorice Ravajeva," rekao je glasom za koji se potrudio da zazvuči blago, "jedanput su antitijela, drugi put su inteligentna bića, možemo se tako do smrti zabavljati hipotezema, no što time dobivamo, nije mi jasno. Ali ostavimo to za kasnije. Možda pred nama leže dugi mjeseci dokolice."

Ravajeva je duboko uzdahnula.

"Na krivom smo putu. Od početka. To su inteligentna bića."

"Zar je inteligentno tako srljati u smrt?" upitao je Chen Hao, iako su baš taj argument raspravili toliko puta. No eto, on mu se stalno iznova vraćao, zbog nečega nejasno osjećajući da je upravo on važan. "To ne može učiniti biće koje misli. To može činiti samo masa nošena automatizmom. Srljaju u smrt, ne obaziru se na gubitke, i potom odlaze, tako, iz ćefa, posve neobjašnjivo, naprosto tako. Rade li to inteligentna bića?"

Ravajeva je šutjela. Ali ne zato što mu nije znala odgovoriti, nego naprosto zato što je shvaćala da bi odgovor morao biti kompleksan i dug. Prekompleksan i predug za ovaj trenutak i za ovu situraciju. Zato je šutjela. A Chen Hao je nastavio:

"I uostalom, ako jest inteligencija, gdje je organ te inteligencije? Ili mislite da njima uprava duh? I da se u takvoj tjelesini nije moglo naći mjesta za malo razvijeniji mozak?"

"Mi ne znamo koliko je on razvijen..."

"Mi točno znamo koliko je razvijen. I znamo gdje je smješten. Nad nepcem. I koliki je mizeran broj njegovih neurona..."

"Ti neuroni su drukčiji..."

"Mjerili ste impulse na uzorcima uzetih sa svježih lešina. Svi su bili razočarani. To je gluplje od... utičnice", rekao je i kratko se nasmijao. "Znate što, Ravajeva, da sad ja vama kažem nešto. Da vam naprosto postavim dijagnozu."

"Slušam."

"Sindrom Lafontainea. Ili kronični ezopitis, kako vas volja."

"Basne?"

"Tako je. Pčela je marljiva. I mrav. Trut je lijen i lisica lukava i magarac glup i tako dalje." Ponovno se nasmijao. A ona ga je samo duboko pogleda, ispod malo pognuta čela, i rekla:

"Basne možda i nisu tako glupe, pukovniče Hao. Možda ih ljudi tada ipak ne bi toliko čitali."

Chen Hao je zakopao lice u dlanove i protrljao oči. Razgovor ga je zamarao i nervirao, ali ga je šutnja zamarala i nervirala još više. Sve je to već bilo toliko puta izrečeno, i svako je od njih branio svoju tezu, iako u nju baš nije odviše vjerovao. To i nije bila prava polemika, dvoboj uvjerenja, nego više kao nekakva partija šaha, u kojoj je ona slučajno odabrala bijele, a on podjednako slučajno crne figure. Pokatkad bi sa smiješkom pomišljao kako bi im se lako moglo dogoditi da najednom, zabunom, naprosto zamijene poziciju, i nastave debatu jedva opazivši da se nešto dogodilo.

"Ravajeva, po blatu nisu mogli napasti, naprosto zato što bi u nj potonuli; za to uočiti baš nije potrebna neka genijalnost. Kreneš, i naprosto ne možeš dalje; zalijepiš se i ne ideš. Ja tu ne vidim čak ni odluku. Noge su im tanke, stopala mala, u šumi imaju parket od korijenskih žila, u šumama nema blata. Gibaju se niz vjetar zato da bi predvodnik po mirisu znao da ga krdo slijedi. Gaze jedan drugome u trag zato što po onim njihovim šumama, u onom spletu korijenja, vjerojatno i nije tako jednostavno naći pravi put i siguran oslonac. Zato naprijed puštaju iskusnije. A kad zbog bljeska liježu na tlo... Evo vam jedna ad hoc hipoteza: Vjerojatno gromovi otkidaju orahe. To je naprosto obrambeni refleks."

"Ali zašto gutaju topovske cijevi!?"

"Možda zbog istog razloga zbog kojega gutaju i ljude."

Govorio je ali ne i stvarno slušao. Jer u glavi mu se vrtio račun, već toliko puta obavljen, u nekakvoj drskoj nadi da bi, nakon svih digitrona i programa i proste olovke i papira, brojevi ovaj put čudom mogli ispasti drukčiji. Ali nisu.

Četiri tisuće osamsto šezdeset granata raspoređenih na osamdeset topova. Koji imaju vatrenu moć od osamnaest granata u minuti. Prve minute. Druge minute pola od toga. A treće i svake daljnje minute pola od pola. Vjerojatnost pogotka u pravo mjesto na dva kilometra iznosi oko šezdeset posto. Bočni pogodak probija. Ali čeoni rikošetira. U najmanje osamdeset posto slučajeva.

Napadački val napreduje brzinom od oko pedeset kilometara na sat.

Što sve skupa ne ostavlja baš nikakvu šansu.

Ali ga je nešto grizlo, nešto nejasno, pa ipak tako oštro. Nešto što je na trenutke probijalo i donosilo nekakvu slutnju objašnjenja zašto se s Ravajevaom upušta u tolike jalove razgovore.

"Genijalni" napad, da, on može biti rezultat golog genetskog programa. Ali ne ova klopka, ne ova stupica što se zatvara, ova totalna mat-pozicija. To više kao da i nije naprosto uman nasrtaj; to se pretvara u razgovor dva stratega koji se odlično razumiju.

Prepirao se s Ravajevaom ne da uvjeri nju, nego da uvjeri sebe. Jer ona nije znala što to znači, spoj inteligencije i tolike moći, tolike silovite jurišne mase. On je znao. I odatle to drhtanje ruku.

"Sve je to od početka bilo krivo", probio se ponovno do njega glas Ravajevae. "Metoda je kriva. Možda je sve to pokrenuo naprosto neki hormon. Nešto što proizvodimo i izlučujemo... što nismo proizvodili ili izlučivali do tog trenutka. I između svih trenutaka. Možda je to naš miris... mi ne znamo što ih je iritiralo. Pukovniče Hao, možda je bilo dovoljno..."

"Oprati se u mirisavom sapunu", rekao je on i blesavo se zacerekao. Znao je da se blesavo cereka ali, eto tako, naprosto mu se blesavo cerekalo. "Mi im smrdimo. Ravajeva vi ste zaista dama. Vaša je teorija - damska."

Ona je na to samo zavrtjela glavom. I rekla, prečuvši sve smislove i podsmislove i sva skrivena značenja:

"Možete li zamisliti da neko inteligentno biće, čovjek recimo, nekoga ubije naprosto zato što ga iritira? Netko mu se uvali u krevet, i dok miriši, sve je u redu. No onda najednom promijeni miris i počne smrdjeti." Duboko je uzdahnula. "Ali sve je to dio neke druge teorije, od bezbroj njih, od kojih nas nijedna nije učinila nimalo pametnijima."

* * *

Činilo se da jutro neće nikada proći, no već je došlo i podne a da se ništa nije dogodilo. "Tanje nam živce", rekao je Chen Hao.

"Možda još nisu udahnuli feromon koji će ih pokrenuti", odgovorila je Ravajeva pokušavajući ne zapaziti da time zapravo brani njegovu tezu. Ali to nije htio opaziti ni on, nego je rekao:

"Doktorice Ravajeva, sad mi je nešto palo na um. Oni jedu nejestive stvorove", - nasmiješio se vlastitoj definiciji Homo sapiensa. "Ne zatvara li i morski pas žvale čim mu nešto dotakne njušku? Zato im želuci i jesu kao kante za smeće."

"Znate li što se događa morskom psu kad mu rasporite utrobu?" odgovorila je ona o oči su joj se zakrijesile, kao svaki put kad bi pričala kakvu anegdotsku bizarnost iz svoje struke. "Kad mu izvadite crijeva i stavite mu ih pred gubicu? On će ih požderati, glupi biološki automat. Ali znate li da je među mnogim krmcima koje smo secirali bilo i takvih koji nisu imali nikakva organskog oštećenja? Što može značiti samo jedno: da su umrli od šoka!" Zastala je na trenutak, dajući ovaj tvrdnji prostor koji zaslužuje. "A šok je karakterističan samo za organizme s visokorazvijeni živčanim sustavom."

"Koji, međutim, nije pronađen", rekao je i odmahnuo rukom. To već i nije bio razgovor. Za dugih dana u bunkeru sve se to pretvorilo u obred, u kojem se na svako pitanje već unaprijed znao odgovor.

Ali u vremenu koje traje, a ništa se u njemu ne zbiva, moguće je tek ponavljanje.

A ponavljanje je bilo i rutinsko obraćanje Hansu.

"Hans?"

"Izvolite, pukovniče Hao", odgovorio je glas iz zvučnika.

"Izvještaj."

"Ništa."

"Ništa nije izvještaj." Naprosto ga je poželio malo gnjaviti. S druge se strane začuo duboki, nervozni udisaj u kojem se krila bar jedna neizgovorena psovka.

"Radijalni gradijent gustoće nepromijenjen. Radijalni vektor brzine plus minus nula. Segmentna gustoća nepromijenjena. Nikakvih statistički značajnih odstupanja."

"Jeste li zarotirali vektor?"

"Da."

"I?"

"Gustoća nepromijenjena."

"Nisam vas pitao to. Tangencijalni vektori duž rotirajućeg vektora."

"To?"

"Da, to, Hans, to."

"Bit će izvršeno."

Minutu potom i na njegovom se ekranu okretao vektor, nalik radarskoj zraci što kruži iz njihova bunkera. Ali nikakve radarske zrake nije bilo. Odozgo, iz orbite, pažljivo se pratilo gibanje dvadeset tisuća tjelesa, od kojih je svako bilo uredno katalogizirano, tako da se svakom za protekla tri dana moglo točno rekonstruirati gibanje. Krasan materijal za disertaciju, da je ikom bilo do disertacije. Svaka je točka na tom vektoru imala nekakvu boju koja je odgovarala sumarnom vektoru sekcije preko kojeg je prelazila; vektoru vrlo uske i vrlo, vrlo izdužene sekcije.

Vektor je tri puta napravio puni krug dok Chen Hao nije počeo opažati. Promjena je bila tako sitna da uopće nije bilo siguran. Pojačao je kontrast. Ravajeva je htjela nešto izgovoriti, no Chen Hao je podigao ruku i pokazao joj dlan.

"Čekajte. Nešto se zbiva", promrsio je kroza zube. I zatim pljesnuo dlanom po pultu. "Klin! Jebemu mater, to je klin!"

Ravajeva je smjesta prebacila njegovu sliku na svoj ekran i rekla:

"Daa..." Samo jedno otegnuto "Daa..." i ništa više.

Chen Hao je pojačao kontrast do maksimuma, proširio sivi klin, i sad je bilo mnogo jasnije. Vektor bi klizio i prelijevao se u nekakvom statističkom kaleidoskopu, no onda bi, najednom mjestu, najednom prevladala nijansa zelenog. Pa zatim nijansa ljubičastog. Duž čitave dužine vektora mase su se polako pomicale u jednom, a malo dalje u suprotnom smjeru. Stvaralo se radijalno zgušnjenje. Stvarao se klin. Uperen u njih, kao u srce, kao glogov kolac u srce već umrla vampira.

"Hans, vidite li!" dreknuo je Chen Hao.

"Vidim", odgovorio je on nekakvim glasom kojem je bilo nemoguće odrediti intonaciju. "Vidite. Mogli ste i ne vidjeti. Klin."

Klin. Najmanje sedam kilometara dugačak, izronio iz magle točkica, kao igla kristala iz prezasićene otopine. Ali zatim...

Ravajeva ga je pogledala i on bi shvatio što je time mislila reći, da je vremena za shvaćanje bilo.

To nije bilo jedan klin! To je bio čitav sistem klinova! Jedan središnji, i zatim još dva, koja su se na nj lijepila bočno, ukoso, poput krila strelice.

Ali je zapanjivala brzina. I prije su znali napraviti klin, ali nikada tako brzo. Najednom su vektori podivljali, i čitav se ekran zacrvenio od njihovih brzina. Chen Hao se sledio. Brzinom od pedeset kilometara na sat, punom brzinom, uz stravičnu lupu nogu i bijele oblake prašine što su se stali dizati nad ravnicom, krmci su trčali da ispune klin, nalik na dobro uvježbanu gardijsku jedinicu kojoj je dana uzbuna. Mogao je sad blebatati o patkama koje lete u formaciji - da je bilo vremena za blebetanje.

Ravajeva, nisi ti ni tako luda, Ravajeva! To ne mogu napraviti crvi!

Na monitoru vizualnog teleskopa bila je samo magla, kao da se ojulni nimbus prašine spustio u kotlinu. Na radarskom je ekranu sve bilo mutno, nekontrasno, rasplinuto. A u infracrvenom je sve bilo jasno. Isuviše jasno.

Jasno da je gotovo.

"Ruth!"

"Izvolite, pukovniče Hao."

"Otvorit ćete vatru iz svih cijevi po najsigurnijim ciljevima. Otvorit ćete je za točno dvije minute i nećete stati dok ne potrošite svo streljivo ili se topovi ne zaglave. Ne obazirite se na propisani režim cijevi."

"Ali..."

"Jeste li razumjeli naređenje?"

"Razumijem, pukovniče Hao."

"Nilse!"

"Izvolite, pukovniče Hao."

"Upalite motore helikoptera, zagrijte turbine, budite spremni da u sekundi uzletite. Matilda!"

"Izvolite, pukovniče Hao."

"Skupite sve ljudi koji neposredno ne uspravljaju baterijama i ukrcajte ih na helikoptere. Smjesta. Ostavite stvari. Požurite."

I to je bilo to. Jedino ispravno rješenje, sve ako se dosad i griješilo. Jedino što se moglo učiniti. Protiv klina ne mogu učiniti ništa. To je tolika silina, stotinu tisuća tona oklopa u gibanju, koja se naprosoto ne može skrenuti, a kamoli zaustaviti. Ali možda uspiju za nekoliko minuta usporiti njegovo formiranje. Za četiri do pet minuta sva će municija biti potrošena. Ako se ne dogodi nešto strašno, uspjet će se evakuirati. Morali bi. Možda čak ni oni u bunkeru nisu sasvim bez nade. Čekat će ih helikopter već lebdeći nad tlom. Zadnje će udarce u

čelo klina prepustiti automatici. I onda... U Bazu A. U Bazu C. U orbitu. Svuda. Samo nikad više ovamo. Nikada.

"Pukovniče Hao, Ruth. Na koje točke da koncentriram vatru?"

"Duž klina, u nejednakim razmacima. Razbijte ga. Stvorite pometnju." Onda je shvatio da je izrekao glupost. Nepoznat im je i strah, nekmoli panika. "Postupite po vlastitom nahođenju. Hoću što više pogodaka, to je sve."

Iz mržnje? Iz neke jetke zlobe? Možda. Jer neće učiniti ništa. I znao je. Samo će kotlinu još jednom zasijati lešinama iz kojih će se opet, poslije kiše, cijediti crna, kao med gusta, smrdljiva sluz.

Bacio je pogled na sat. Još manje od minute. Nilsen i Matilda javljaju da je sve spremno. Još dvadeset sekundi. I tada...

Glas koji jedva prepoznaje, glas uzdignut do krika:

"Pukovniče, ne otvarajte vatru!"

Krik je isuviše alarmantan a da ga ne bi poslušao. Pritišće dugme i ponavlja poput jeke: "Ruth, ne otvarajte vatru. Hans?"

"Šaljem vam satelitsku sliku."

"Šaljete mi satelitsku sliku..." ponovio je još jednom, ponovno poput jeke.

* * *

Kad se ponovno našao u kantini i dok je, naslonjen na šank, ispijao drugi viski nakon treće votke,

Galanu se činilo da se vratio iz sna. Iz sna iza kojeg nema razbuđenja.

Je li se uopće želio vratiti? To ni sam nije znao. Znao je samo da mu to nalaže dužnost. A je li želio? A čemu se to i mogao vratiti? I s čim je to mogao ostati?

Treba to shvatiti: nijedan svijet nije njegov, a i onaj treći, čini mu se, za nj je zauvijek zatvoren. Treba to shvatiti i s tim se pomiriti. Nevolja je samo što se s tim čovjek nikad ne može pomiriti. Jer onda više ne bi bio čovjek.

Iz ove je kantine krenuo prije osam mjeseci, krepko doručkovavši, na let koji je trebao biti i čista rutina. I sad je ponovno tu, i čini mu se da se u međuvremenu baš ništa nije dogodilo i da će se rutina nastaviti na mjestu na kojem se i prekinula.

Jer je samo jedno bilo Događaj, a sve iza toga mogla je, dosljedno, biti opet samo rutina.

Samo što će se ta rutina sad nastaviti događati nekom drugom, ne njemu. Ne onome koji se uspeo u helikopter.

Podigao je pogled. Pred njim je stajao Max i široko se smiješio, i Galan nije imao pojma kako tu već dugo pred njim stoji, a nije ga ni pitao, niti se pokušao sjetiti, jer ga naprosto i nije bilo briga. "Sad sam doletio o'zgo", rekao je Max. "Čuo si grmljavinu? Vele da opet stvaraš pizdarije." Pogledao je široko, euforično Maxovo lice i morao mu i protiv volje odgovoriti smiješkom. "Na neki način."

"Kad sam čuo da si nestao, rekao sam to se njemu ne može dogoditi. Znao sam da spremaš nekakvu psinu. I spremio si. Cirkusku predstavu na slonovima. Najveću predstavu u galaksiji. Phineas Taylor Galan. Da znaš kako je to izgledalo odozgo! Veličanstveno! Razilazi se prašina, razilazi se magla, kao da vjetar diže svečani zastor..."

"Impresivno." Blago se nasmiješio.

"Impresivno", ponovio je Max i potvrdno kimnuo glavom. "Čudi me kako te ovi tukci dolje nisu pomeli već prvim plotunom. Kao klincima im tata nije htio kupiti zračnu pušku, pa sad odrađuju komplekse." Grohotom se nasmijao. A kad je prestao, rekao je: "To me podsjeća na onaj vic o tipu koji je u zatvoru naučio mrava da svira violinu, pa kad ga je donio u bar..."

"Čuo sam ga."

"Meni su ga prodali kao najnoviji. Nego," povjerljivo se nagnuo prema njemu, "čujem da nisi mnogo govorio."

"Nije se imalo što reći."

"Aha. Heroji su skromni." Ponovno je prasnuo u onaj svoj grleni smijeh, a Galan je uzalud pokušavao otkriti što je tu smiješno. "Ili možda pametniji nego što mislimo. 'Osam mjeseci s krmcima'. Ugovor s izdavačem. Obaveza na potpunu šutnju do izlaska knjige."

"Max..." Molećivo.

"Oprosti. Zaboravljam da si sigurno malo umoran. Vidimo se večeras. Ali, da znaš, svih osam mjeseci nešto mi je govorilo..."

"Znam."

Odgegao se svojih širokim, krupnim korakom čovjeka dovoljno zdravog da mu za dobro raspoloženje drugi razlog i nije potreban.

Max, Max... I što radi taj čovjek tu, taj čovjek iz davne davnine u sadašnjoj sadašnjosti? I zašto baš on?

Onda je shvatio. Max je doletio termonuklearnim atodidom i nije znao što su svi znali. Tko zna tko im je rekao.

Sjedili su i stajali uokolo i pretvarali se da ga ne opažaju. A njemu je pak bilo potrebno punih petnaest minuta da opazi da ga ne opažaju. U njegovoj se glavi očito nešto dogodilo, i onaj koji im je svima rekao da mu dadu mira zacijelo nije pogriješio.

Vidio je kako ih je nekolicina uputila Maxu prijekorne poglede i bio im na tome zahvalan, iako ni sam nije znao zašto. Ali to ne rješava baš ništa.

A što rješava?

Odrastao čovjek zatvoren u obdanište. Djeca su i dražesna i ljupka, no što da im radi? Razgovarati bi mogao samo s vlastitom samoćom da mu ona nije rekla već sve što se moglo kazati. Razgovarati se moglo i s njima... pokatkad bi se moglo. Kad bi mu nakratko uspijevalo proniknuti u smisao tog orijaškog jezika od četiri milijuna riječi.

Broj riječi, to je mjera - posprdno je otpuhnuo -- ljudskosti. Ne broj proizvedenih cipela. Svaka je riječ asimilirani komadić svemira, sonda spuštena u mrak ništavila i besmisla. Četiri milijuna njihovih sondi naprema, kad se odbiju tehnički pojmovi i arhaizmi, jedva stotinjak tisuća naših. Bio je poput djeteta, kao davno, davno nekoć, kad je otac majci rekao da je "morbidna", a on se pitao kakvi su to ljudi koji nisu ni gladni ni siti, ni lijepi ni ružni, nego "morbidni". I kad se zaricao da će odrasti kako bi i sam mogao biti "morbidan" ili bar sposoban da to nekome kaže.

Ali ovaj put neće biti odrastanja. Pred njim je ništa.

Uhvatio se čvrsto prstima za rub šanka i jedva smirio drhtavicu.

Heroj, da, jer su mu dopustili da izvede tu svoju "cirkusku točku". Ustvari je i sama ideja bila njihova, i oni su upravljali njime, a ne on njima. Njegov je bio samo izbor znaka. Simetralom prepolovljen ipsilon upisan u krug. U čijoj je strelici Hao vidio probojni šiljak.

Mogao je na kojemu od njih dojahati do njih, ali oni nisu bili spremni prihvatiti rizik da ga izgube. Radije su prihvatili rizik da ih izgine na tisuće.

Drugoga neće naći i njegova je vrijednost nemjerljiva.

Vrijednost njega, koji nije shvatio ništa. Čak ni to kako su ga spasili od posljedica surgitola, iako su se svojski trudili da mu to objasne. Koji nije shvatio ni gdje se nalazi, u magli što se razilazila mjesecima. Koji nije shvatio čak ni to kako je to počeo shvaćati njihov jezik.

Shvaćati je možda prava riječ, jer ga nikad nije naučio. Tako pas razumije: golu intonaciju u kojoj prepoznaje raspoloženje. Tako je i on samo ljudski shvaćao taj jezik: vidio je samo golu semantiku, iako je tako jasno osjećao da u njemu ima još nešto, nešto opipljivo i jasno, ali nešto za što ljudski um vjerojatno ne može ni shvatiti da to uopće može postojati.

On je pokušavao prepoznati njih kroz njihov jezik, a oni su prepoznavali njega kroz njegovu šutnju.

Nisu ga ispitivali, samo su mu se obraćali. Uporno. Govorili mu. Njemu. Galanu. Kao što mu nitko nikad nije govorio. Od... Da, od. I mrzio ih je. A onda shvatio da se na tu mržnju mora prisiljavati. I da to onda više nije mržnja.

Mjesecima je to trajalo. Osjećao ja na sebi njihov prodoran pogled. I znali su u koga gledaju. U onoga koji je radosno urlao dok je topovskim granatama iz njihovih hitinskih čahurica istjerivao grimizne cvjetove. Stvarajući tko zna kolike Lene u njihovim svjetovima. Sve su oni znali. I za Lenu su sigurno znali. I zato što su sve znali, ništa nisu pitali. I zato što su sve znali, nisu mogli mrziti.

I onda je opet bila magla, magla u glavi novorođenčeta. Iz koje se prene tek pokatkad, kao da budi podražaj na sisu, kad mu donose tko zna gdje i tko zna kada zaplijenjene zalihe ljudske hrane. I govore mu, govore. A on se tih glasova plaši, pa se prestaje plašiti. Bruj njihovih glasova koje ne uspijeva i ne pokušava prevesti na ljudski, ali koji najednom počinje umirivati, umirivati...

I onda, što je dalje bilo? U pijanoj izmaglici sve se gubi. On u središtu toga kruga sivih tjelesa, u sjecištu ipsilonskih krakova, mojsijevski uzdignut, raširenih ruku. U središtu znaka mira. Dok helikopter u nevjerici kruži...

I zatim je pojas na koncu vitlenoga kabla, i zatim je on u zraku, na tankoj, neraskidljivoj niti. Ulazi u utrobu trbušaste zračne zvijeri. Gledaju u nj kao u sablast. A Billy se ceri, razrogačenih očiju:

"Znali smo da tu mora biti i neki dreser."

On šuti. U njima raste strepnja. Je li onijemio? Jesu li ga izludili? Kakve je sve strahote proživio? On bi htio reći, ali ne može. I onda istjeruje iz sebe jednu jedinu rečenicu, jedinu za čitava leta:

"Oni u ustima prenose mladunče."

"Gal". Posve tiho. Polako je podigao pogled.

"Zdravo, Tim."

"Samo sam ti htio reći da sam sretan što si se vratio. I neću ti

smetati." Pogledao je u njegove plave, dječačke oči. Progutao je slinu i odmahnuo glavom. "Ostani."

Šutnja je potrajala dugo.

"Napokon, želio bih nekome ispričati. Nekome tko će razumjeti", rekao je zamišljeno i obratio se čaši. I baš me briga hoće li me i stvarno razumjeti. Možda mi je dovoljno i da u to mogu bar načas povjerovati. "Oni nisu glupi."

"Znam, dali su se dresirati i..."

Galan se trznuo gotovo bolno.

"Majmuni su skakali s grane na granu i tako su im se razvile ruke, šake, prsti, a za upravljanje njima potreban je mozak", rekao je muklo. "Njima prsti nisu bili potrebni. Evolucija je u tom smjeru zakazala. Rasa invalida."

"Nešto su već javili da njihova inteligencija..."

"Oni imaju više u dupetu nego mi u glavi", rekao je Galan i supijano se nacerio. "Oni u guzici imaju mozak a mi u glavi imamo govna." Znao je da ovo prostačenje dokazuje samo da je pijan, ali se nije mogao suspregnuti. "Kako netko tko glavom udara o stabla tvrđa od betona, u glavi može imati mozak? Zašto nijedan idiot nije sebi postavio to jednostavno pitanje? Ono što su našli nad nepcem bila je samo ganglija, vjerojatno nekakav relej očnoga živca. Da su bar znali misliti! Našli bi mekani mozak u mekoj ovojnici, sluz u sluzi, organ podatan kao crijevo, otporan na svaki udarac. A znaš li tko mi je to rekao?" Podigao je pogled koji je postao gotovo svadljiv. "Oni! Koji ne znaju za skalpel! Došli su do toga čistim opažanjem. A mi nismo opazili ništa, i bili smo idioti!"

"Mislim..."

"Vidjeli smo kako se zabijaju u ta stabla", glas mu je postao histeričan, "... u ta stabla. I nismo vidjeli ništa. Čak ni to da za takvo stablo dvadeset tona i pedeset na sat ne znači baš ništa." Ponovno se zagledao u čašu, kao da je zaboravio i gdje se nalazi i da je uopće nešto počeo pričati. Šutio je tako dugo da se Tim već počeo meškoljiti, spremajući se da se diskretno otkrade. A onda se Galan naglo okrenuo, kao da je svo vrijeme podmuklo vrebao baš na to. Unio mu se u lice i upravo kriknuo:

"Orasi padaju zbog rezonancije! Drvo se mora udariti u točno određenu točku. I u tu točku treba udarati u točno određenim intervalima. Da počne titrati kao violina i ispusti plod. To se ne rješava bez više matematike, integrala, Fourierove analize, i sve to oni rade napamet. Iz glave! Iz dupeta!"

Opet je pijano zahihotao, oslonio se na lakte i skoro čitavim licem uronio u čašu. Nastavio je govoriti u nju, kao u duboki bunar.

"Naravno da sve to nije došlo odjedanput. To je boj koji traje, između njih i drveća, već megalenijima. Drveće postaje sve više i deblje, a oni to ne mogu, jer su kopnene životinje, i jer bi ih zagušila vlastita težina. Zato su morali ili razviti inteligenciju ili propasti od gladi. I zato imaju sve, samo nemaju ruku. Imaju samo usta."

"Kojima melju..." dometnuo je Tim tiho. Galan se okrenuo tako naglo da je ovaj ustuknuo, najednom svjestan da će ga pljusnuti. Ali se onda gnjev povukao poput vala na šljunčanoj plaži.

"Jesi ti blesav!" I glas mu je postao plačljiv tako brzo da se Timu učinilo da pred sobom ima nekog posve drugog čovjeka. "Oni u ustima nose mladunčad." Unio mu se u lice. Govorio je tiho, kao da mu se zaista trudi nešto objasniti. "Kad te proguta, ne ideš u želudac, nego u gušu. U prozračnu kesu koja visi ispod oklopnih ploča, u kesu u kojoj ima i zraka i svega. Palac je debela i skoro prozirna. I svaka je budala kroz nju pokušala prodrijeti nožem!" Ovo je posljednje upravo bolno vrisnuo, kao da mu neka oštrica zaista presijeca opne. Najednom je osjetio kako mu se oči pune suzama, kako mu suze teku niz obraze, najednom je shvatio da grca. Bilo mu je svejedno. Toliko je toga sad bilo svejedno. "Ostalo je refleks. Čisti refleks protiv kojeg ne mogu ništa. Zagrcnu se, nakašlju, i to je onda let preko zuba, preko jezika punog noževa. Idioti." Umorno. "Kako bi izgledao čovjek da su ga zaista zagrizli. Idioti." Zabio je lice u dlanove i teško zahripao kroz prste. "Oni su željeli biti s nama. I znali su što rade. I bio je to jedini način. Uzeti živog škorpiona na jezik. Oni su željeli biti s nama!"

Zatvorio je oči i ugrizao se za usnu. Izgubio je svaki osjećaj za vrijeme. A onda je na ramenu osjetio Timovu ruku.

"Zašto naprosto nisu došli?" upitao je blago.

"Jer nisu znali kakvi smo. Da smo jednog njihovog zarobili, doznali bismo sve o njima, i to bi im možda bio kraj. Mi imamo ruke, oni su nemoćni. I oni koje smo zarobili sami bi se ubili, čistom snagom volje. Oni i to mogu."

"Gal... Gal..." Prošao mu je prstima kroz kosu, kao dječarcu. "Sve je to za tebe bilo naporno..."

"Sve je to za mene bilo vrlo naporno." A ni ti, Tim, nisi baš ništa razumio. Oborio je pogled. Tim je shvatio da Galan želi biti sam: shvatio i otišao.

A što da im veli i tko će to ikad razumjeti? Tko će shvatiti tu golemu svemirsku samoću bića spremnih da na jezik uzmu otrovnog

škorpiona samo da iz nje izađu? Koja nisu samo neizmjerno inteligentnija i duševno bogatija od čovjeka, već su i inteligentna na jedan posve drukčiji način? Koja shvaćaju da samo sjedinjena s nama mogu postići svoje ispunjenje? Kao muškarac sa ženom, kao misao sa djelom?

Što da im kaže? Da nisu ni blesva ni naivna, da znaju cijenu kojom će morati platiti svoju bezrukost? Da su potpuno svjesna da će čovjek zloupotrijebiti njihovu nemoć u materijalnom svijetu? I da u to svjesno idu jer drugoga nema?

Što da im kaže? Kako da odgovori i na glupo pitanje: Kako to da ste vi jedini preživjeli gutanje? Zašto niste pokušali prodrijeti kroz vratnu kesu? "Izgubio sam nož." Govno je on izgubio, ali što da im kaže? Nož je svo vrijeme bio u desnici, i svijest u glavi i kesa svud oko njega...

Što da im kaže? Da je u tom trenutku prelaženja kroz ždrijelo, između strašnih zuba, vidio Lenu, i njen pogled, i njeno krvavo, ispljunuto tijelo u svom naručju, i da je...

Vidio je Lenine oči i u tom trenutku shvatio da ga čudovište ne proždire gornjom, hrapavom stranom jezika, prepunom noževa, već donjom, iskrenutom, koja je bila sama nježnost. I najednom je shvatio da je to morala osjetiti i Lena i shvatiti makar i zakašnjelo. I najednom je bilo jasno što mu je taj pogled, što je još samo tinjao, želio reći.

Nije to bila posljednja izjava ljubavi. Bio je to Ne! Ne! Ne!

Njene posljednje misli nisu bile upućene njemu nego njima.

I kad je sjeo za topovsko postolje, i kad je počeo palčevima pritiskati crvenu dugmad, uživajući u rascvjetavanju grimiznih latica, nešto ga je začekićalo u sljepoočice.

Bio je to Ne! Ne! Ne!

Lenin Ne! Ne! Ne! dok ju je izdavao misleći da je osvećuje. Dok je tako uništavao ono posljednje što je još moglo osmisliti njezinu smrt.

Leno, jedina moja Leno, izgubio sam pravo i da te se sjećam.

I ostao sam sam, u samoći iz koje me ne može izbaviti ni stavljanje živog škorpiona na jezik, u samoći iz koje izlaza nema.

U samoći jednakoj njihovoj, samo što je neću imati duševne veličine da je podnesem. Moja je smrt već počela.

Uzeo je dupli viski i ispio ga jednim gutljajem.

DRAKULIN GOST

© *Dracula s Guest* by Bram Stoker, 1897.

Kad smo započeli naše putovanje, sunce je jarko sjalo nad Münchenom i zrak je bio pun radosti ranog ljeta. Baš prije nego smo se rastali, gosp. Delbrück *(maitre d'hotel Četiri godišnja doba* u kojemu sam odsjeo) siđe, gologlav, do kočije i, nakon što mi je poželio ugodan put, reče kočijašu još uvijek se držeći rukom za kvaku vrata kočije: "Zapamti moraš se vratiti prije nego noć padne. Nebo je vedro, ali povjetarac sa sjevera mi govori da bi moglo doći do iznenadne oluje. Ali siguran sam da nećeš kasniti." Tu se on nasmiješi i doda, "Jer znaš koja je noć."

Johann značajno odgovori, *"Ja, mein Herr",* i dodirnuvši svoj šešir, naglo krene. Kad smo se udaljili od grada, rekoh, nakon što sam mu dao znak da stane: "Reci mi, Johann, što je noćas?"

On se prekriži i lakonski odgovori: "Valpurgina noć". Tada izvadi sat, sjajni, starinski, njemački vrlo veliki srebreni sat i pogledavši na njega, skupljenih obrva pomalo nesrpljivo slegne ramenima. Shvatih da je to njegov način pristojnog protesta zbog nepotrebnog oklijevanja i povukoh se nazad u kočiju, mahnuvši mu da nastavi. Naglo je krenuo, kao da želi nadoknaditi izgubljeno vrijeme. Gdjekad konji su zabacivali glave i sumnjičavo njušili zrak. U takvim prilikama gledao sam oko sebe uznemiren. Cesta je bila pusta jer smo putovali po visokim, vjetrometnim golim stazicama. Dok smo putovali vidio sam cestu koja je izgledala kao malo korištena i koja se spuštala u malu, vjetrovitu dolinu. Izgledala je tako primamljivo da, čak i uz opasnost da ga uvrijedim, zovnuh Johanna da stane - i kad zakoči rekoh mu da bih volio da nas odveze niz tu cestu. Smišljao je razne izgovore i često se križao dok je govorio. To me učini znatiželjnim pa mu postavih nekoliko pitanja. Odgovarao je braneći se i stalno u protestu gledajući na svoj sat. Naposlijetku rekoh: "No, Johann, ja želim ići tom cestom. Neću te tražiti da ideš sa mnom ako ne želiš, ali reci mi zašto ne želiš ići. To je sve što tražim." Za odgovor on se baci sa svog sjedišta. Tako je brzo sišao. Tada ispruži ruke nagovarajući i moleći me da ne idem. Bilo je dovoljno engleskoga miješanog njemačkim da razumijem bujicu njegovih riječi. Stalno se činio kao da mi se sprema nešto reći - čega ga je i sama ideja plašila, ali se svaki put zaustavio, govoreći, dok se križao: "Valpurgina noć!"

Pokušao sam to raspraviti s njim, ali teško je raspravljati s čovjekom kad ne znaš njegov jezik. To je svakako išlo njemu u korist

jer mada je govorio engleski, grubo i nepravilno, uvijek kad bi se uzbudio progovorio bi svojim materinjim jezikom - i svaki put kad bi to učinio gledao bi na svoj sat. Tada konji postadoše nemirni, njušeći zrak. Na to on postade vrlo blijed i, gledajući okolo prestrašeno, odjednom skoči prema naprijed, uhvati ih za uzde i povede ih nekih dvadesetak stopa. Slijedio sam ga pitajući ga zašto to čini. On odgovori križajući se, upirući prst prema mjestu koje smo napustili i vodeći svoju kočiju u pravcu druge ceste, pokazujući prema križu reče, prvo na njemačkom, zatim engleskom: "Sahranili su ga - onog koji se sam ubio."

Sjetio sam se starog običaja sahranjivanja samoubojica na križanjima: "Ah! Razumijem, samoubojstvo. Interesantno!" Ali ni za živu glavu nisam shvaćao zašto su konji bili prestrašeni.

Dok smo razgovarali začusmo zvuk koji je bio nešto između krika i laveža. Bio je udaljen, ali konji se vrlo uznemiriše i trebalo je Johannu vremena da ih smiri. Vrlo blijed reče: "Zvuči kao da je vuk - ali nema više vukova ovdje."

"Ne?" rekoh, ispitujući ga, "Dugo je vremena prošlo od kada vukova nema tako blizu grada?"

"Dugo, dugo", on odgovori. "Proljeće i ljeto, ali sa snijegom vukova nije bilo ne tako dugo."

Dok je milovao konje i pokušavao ih umiriti, tamni su se oblaci navukli preko neba. Sunčeve svjetlosti je nestalo i dah hladnog vjetra se činio da struji oko nas. Bio je to samo povjetarac, uostalom, prije prirodno upozorenje nego činjenica jer se sunce ponovno pojavi. Johann zaklanjajući oči rukom pogleda prema horizontu i reče: "Snježna oluja, on dolazi prije vremena." Tada ponovo pogleda na sat, i odmah, čvrsto držeći uzde - jer su konji još uvijek toptali o zemlju nemirno mašući glavama - pope se na sjedište kao da je vrijeme da nastavimo put.

Bio sam pomalo tvrdoglav i nisam odmah ušao u kočiju.

"Reci mi", rekoh, "nešto o ovom mjestu kroz koje cesta vodi", i ja pokazah prema dolje.

Ponovo se on prekriži i promrmlja molitvu prije no što odgovori: "Svetogrdno je."

"Što je svetogrdno", želio sam znati.

"Selo."

"Dakle, to je selo?"

"Ne, ne. Nitko ne živi ondje stotinama godina."

Moja znatiželja je bila probuđena. "Ali rekao si da je tamo selo."

"Bilo je."

"Gdje je sada?"

Na to on započe dugu priču na njemačkom i engleskom tako izmiješanu da nisam u potpunosti razumio što je govorio, tek u grubo, da su prije mnogo vremena, stotinama godina, ljudi umrli i bili sahranjeni u grobovima; kad su se začuli zvukovi iz zemlje grobovi su otvoreni, a muškarci i žene unutra su nađeni rumeni kao da su živi i ustiju crvenih od krvi. I tako, u žurbi da spase svoje živote (da, i svoje duše! - ovdje se on prekriži) oni koji su preživjeli pobjegoše u druga mjesta, tamo gdje živi žive, a mrtvi su mrtvi a ne - ne nešto. Očito da se bojao izgovoriti posljednje riječi. Kako je nastavljao sa svojim govorom, postajao je sve uznemireniji. Kao da je njegova mašta uzela vlast nad njim i on završi potpuno užasnut - blijed, oznojen, dršćući i gledajući oko sebe, kao da očekuje prisutnost nečega užasnog koje će se otvoreno ukazati u jasnoj sunčevoj svjetlosti. Naposlijetku, u agoniji očaja, on krikne: "Valpurgina noć!" i pokaže mi na kočiju da uđem. Moja se engleska krv na to pobuni i ustuknuvši ja rekoh: "Ti si prestrašen, Johann - ti si prestrašen. Idi kući, sam ću se vratiti; šetnja će mi dobro doći." Vrata kočije su bila otvorena. Uzeh sa sjedala svoj hrastov štap - koji sam uvijek nosio na izletima za vrijeme odmora - zatvorih vrata, pokazujući prema Münchenu i rekoh: "Idi kući, Johann - Valpurgina noć ne zabrinjava Engleza."

Konji su sada bili nemirniji nego ikad i Johann ih je pokušavao ukrotiti dok me je molio da ne činim ludosti. Žalio sam jadnog momka, bio je posve iskren, ali nisam si mogao pomoći a da se ne nasmijem. Njegovoga engleskog je sada posve nestalo. U svom uzbuđenju zaboravio je da ako želi da razumijem mora govoriti mojim jezikom, a on je tako brbljao na svome maternjem njemačkom. To postade pomalo zamorno. Dadoh mu naredbu, "Kući!", i okrenuh se krenuti raskršćem prema dolini.

S očajavajućom gestom, Johann okrene konje prema Münchenu. Ja se naslonih na svoj štap gledajući za njim. Išao je neko vrijeme polako cestom: tada se na vrhu brda pojavi visoki mršavi muškarac. Tek toliko sam vidio iz daljine. Kad se primakao konjima oni se počeše propinjati i ritati, vrišteći od užasa. Johann ih nije mogao zaustaviti; odjuriše niz cestu, poludjelo bježeći. Gledao sam sve dok mi nisu izmakli iz vidokruga, a onda pogledom potražih stranca, sve da bih ustanovio da je i on nestao.

Lakog srca krenuh dolje pokrajnjom cestom koja se spuštala prema dolini koja se Johannu nije dopadala. Nije bilo ni najmanjeg razloga koje ga bih uočio, za njegovo negodovanje i usuđujem se reći da sam

nekoliko sati tumarao okolo ne razmišljajući o vremenu ili udaljenosti, zasigurno ne ugledavši ni osobe ni kuće. Što se činilo mjesta samog bilo je posve napušteno. Ali nisam to primijetio sve dok, krenuvši zavojem ceste, ne stigoh do raštrkanog ruba šume; tada primijetih da sam nesvjesno bio obuzet napuštenošću ovoga područja kroz koji sam prolazio.

Sjedoh da se odmorim i počeh razgledavati okoliš. Shvatih da je znatno zahladilo od kada sam počeo svoju šetnju - neke vrste zavijajućeg zvuka bilo je oko mene, tu i tamo, visoko iznad, nekom vrstom prigušenog rezanja. Pogledavši prema gore, primijetih velike tamne oblake koji su se brzo navlačili preko neba od sjevera prema jugu na velikim visinama. Znakovi nadolazeće oluje su se ukazivali u višim slojevima atmosfere. Bilo mi je hladno i, pomišljajući da je to zbog sjedenja nakon mučnog hoda, nastavih svoje putovanje.

Zemlja kojom sam sada prolazio bila je puno slikovitija. Nije bilo neke posebne stvari koja bi zapela za oko, ali sve je tu imalo svoj šarm i ljepotu. Požurih malo, ali tek kad je duboki suton pao oko mene počeh razmišljati o tome kako da se vratim kući. Danjeg svjetla je nestalo. Zrak je bio prohladan, a promičući oblaci su bili sve izražajniji. Njima se pridružila neka vrst udaljenog zvuka koji se približavao, uz koji se činilo da u razmacima dolazi misteriozni krik za koga je kočijaš rekao da je vučji. Neko vrijeme sam oklijevao. Rekao sam da želim vidjeti napušteno selo, pa stoga nastavih, naposlijetku izbivši na otvoreni dio zemljišta oko kojeg su se zatvarali brijegovi. Obronci bijahu pokriveni drvećem koje se prostiralo u nedogled, nestajući u gomilicama, nježno prelazeći u praznine koje su se ukazivale tu i tamo. Pratio sam pogledom vijuganje ceste i vidjeh da zavija blizu jedne guste gomilice i gubi se iza nje.

Dok sam razgledao zrak postade hladniji i snijeg poče padati. Pomislih na milje i milje puste zemlje kojom moram proći i tada požurih pronaći zaklon u šumama preda mnom. Sve tamnije i tamnije bivalo je nebo i sve brže i jače je padao snijeg sve dok zemlja preda mnom ne posta blistava od bijelog pokrivača čiji su se rubovi gubili u maglovitoj nejasnosti. Cesta je ovdje bila neravna i pošto je bila neoznačena, a išla je uz prokop, otkrih da mora da sam je promašio jer mi nestade čvrstog tla pod nogama i moja stopala duboko utonuše u travu i mahovinu. Tada vjetar ojača i poče puhati s povećanom snagom i bilo mi je drago pobjeći od njega. Zrak postade leden i bez obzira na brzinu hoda, patio sam zbog toga. Snijeg je sada padao tako gusto i kovitlajući se oko mene takvom brzinom da sam jedva mogao držati oči otvorene. Tu i tamo nebo bi se rastavilo blještavom munjom i u bljeskovima sam mogao vidjeti veliku masu drveća, većinom tisa i čempresa, obučenih u teške snježne haljine.

Uskoro sam bio zaklonjen drvećem i, u popriličnoj tišini, mogao sam čuti bješnjenje vjetra iznad sebe. S vremenom se tama oluje stopila s tamom noći. Malo pomalo, činilo se kao da se oluja udaljava, sada je dolazila u divljim udarcima i zamasima vjetra. U takvim trenucima čudni vučji zvukovi činili su se kao da odjekuju svuda oko mene.

S vremena na vrijeme, kroz crnu masu prolazećih oblaka, probila bi se zraka mjesečine, koja je osvjetljavala prostor i pokazivala mi da sam na rubu guste mase čempresa i tisa. Kako je snijeg počeo sve rjeđe padati, izađoh iz skloništa i počeh pažljivije istraživati. Činilo mi se da, između tako mnogo starina kraj kojih sam prošao, mora postojati kuća u kojoj, mada ruševnoj, mogu pronaći skloništе na neko vrijeme. Tumarajući rubom šumarka otkrih da ga obrubljuje niski zid i prateći ga napokon nađoh ulaz. Ovdje su čempresi stvarali aleju koja je vodila do neke vrste četverokutne građevine. Međutim baš kad to ugledah crna masa oblaka zakloni mjesec i ja nastavih puteljkom u tami. Vjetar je izgleda postao hladniji jer počeh drhtati hodajući; ali nadajući se utočištu slijepo sam posrtao naprijed.

Zastadoh, jer odjednom sve pokri nepomičnost. Oluja je prošla i možda zajedno s tišinom prirode moje srce se činilo kao da je preskočilo otkucaj. Ali to je bio samo trenutak, jer iznenada se mjesečina probije kroz oblake pokazavši mi da se nalazim na groblju i da je četverokutna građevina preda mnom velika masivna grobnica od mramora, bijela kao snijeg koji je ležao oko nje. U mjesečini ugledah užasni prizor oluje koju se činilo kao da na njenom putu prati dugo, doboko zavijanje pasa ili vuka. Ustraši me i šokira, i osjetih kako se hladnoća očigledno sklapa oko mene sve dok se nije učinilo da me hvata za samo srce. Tada, dok je mjesečina još padala na mramornu grobnicu, oluja da novi dokaz obnavljanja, kao da se vraća unatrag. Nagnan nekom vrstom opčinjenosti približih se grobnici da vidim zašto jedna takva stvar stoji sama na ovakvom mjestu. Obiđoh je i pročitah iznad dorskih vrata na njemačkom:

GROFICA DOLINGEN od GRATZA

u ŠTAJERSKOJ

TRAŽILA I PRONAŠLA SMRT

1801.

Na vrhu grobnice kao da je bio probijen kroz čvrsti mramor - jer struktura se sastojala od nekoliko velikih blokova kamena, bio je

veliki čelični šiljak ili šipka. Obišavši otraga ugledam ispisano velikim ruskim slovima:

UMRLI PUTUJE BRZO

Bilo je nečega tako čudnog i nadnaravnog u vezi cijele te stvari što me je prenulo i učinilo da se osjećam tako slabim. Poželjeh, po prvi puta, da sam poslušao Johannov savjet. Pade mi na um misao koja izroni u tako misterioznim okolnostima i donese užasan šok. Ovo je bila Valpurgina noć!

Valpurgina noć kad, prema vjerovanju milijuna ljudi, đavo silazi na zemlju - kada se grobovi otvaraju i mrtvi izlaze. Kada svo zlo zemlje, zraka i vode piruje. Baš je ovo mjesto vozača posebno užasnulo. Ovo je već stoljećima bilo napušteno selo. Ovo je bilo gdje je samoubojica pokopan; i to je bilo mjesto gdje sam ja stajao sam - napušten, drhćući od hladnoće u zapusima snijega dok se oluja okupljala nada mnom. Trebala mi je sva moja mudrost, sva vjera koju su me učili, sva moja hrabrost da se ne srušim u napadu straha.

A sada je pravi tornado eksplodirao nada mnom. Zemlja se zatrese kao da njome galopira tisuće konja i ovaj puta oluja donese na svojim ledenim krilima, ne snijeg, već krupnu tuču koja poče padati takvom silinom kao da dolazi sa remena praćki Balearskih praćkaša - tuča koje je kidala lišće i grane i učinila da zaklon čempresa ne bude od veće koristi nego da su im debla kao kukuruzne stapke. U prvi mah potrčah prema najbližem drvetu, ali ga vrlo brzo morah napustiti i potražiti jedino mjesto koje se činilo vrijednim utočišta, velika dorska vrata mramorne grobnice. Tamo, ščućuren uz masivna brončana vrata, bio sam donekle zaštićen od tuče koja je sada padala po meni samo ako bi se odbila od tla ili mramora.

Kako sam se naslonio na vrata, ona se malo pomaknuše i otvoriše prema unutra. Čak i zaklon grobnice bio je dobrodošao u ovoj nemilosrdnoj oluji i upravo sam se spremao ući kad bljesak višekrake munje zapara i rasvijetli cijela nebesa. U tom trenutku, sigurno koliko sam siguran da sam živ čovjek, ugledah, kad sam svrnuo oči prema tami grobnice, predivnu ženu punih obraza i rumenih usana koja se činila kao da spava na mrtvačkim nosilima. Kako grom zapara visoko iznad ja odjednom kao da bijah zgrabljen rukom diva i izvučen u oluju. Sve se dogodilo previše naglo i prije nego sam mogao shvatiti svoj šok, psihički i fizički, ja sam ponovno bio na tuči koja se rušila na mene. U isto vrijeme obuze me čudni osjećaj da nisam sam. Pogledah prema grobnici. Upravo tada stigne još jedan zasljepljujući bljesak koji kao da udari u onaj željezni šiljak koji je nadkrilio grobnicu i probi se do zemlje, lomeći i mrveći mramor u naletu plamena. Mrtva se žena

diže u trenutku agonije, dok ju je gutao plamen i njen gorki krik bola zajauče kroz grmljavinu. Posljednje što sam čuo bila je mješavina užasnih zvukova i ponovno kao da me je ona divovska ruka uhvatila i odvukla dok je tuča udarala po meni, a zrak okolo odjekivao od zavijanja vukova. Posljednji prizor koji pamtim mutna je, pomična masa kao da su svi grobovi okolo odaslali fantome svojih odbjeglih mrtvaca i koji kao da me stadoše okruživati kroz bijelu maglu tuče.

Naposlijetku počeh maglovito dolaziti k sebi, a onda osjetih užasnu iscrpljenost. Neko vrijeme ničega se nisam sjećao, ali mi s polako razum vrati. Noge su me užasno boljele, ali nisam ih mogao pomaknuti. Kao da su obamrle. Postojao je neki ledeni osjećaj na mome vratu i spuštajući se niz kralježnicu, a moje uši, kao i noge, bile su mrtve, a ipak bolne; ali u mojim grudima je bio osjećaj topline koji je, nasuprot svemu, bio divan. Kao da je noćna mora - fizička noćna mora, ako mogu koristiti takav izraz - svojom težinom na mojim grudima otežavala disanje.

Ovaj period poluletargije čini se da je potrajao duže vremena i, kako je nestajao, mora da sam zaspao ili se onesvijestio. Tada dođe mučnina kao prvi stadij morske bolesti i divlji osjećaj da želim biti osobođen - ne znajući od čega. Pusta nepomičnost se sklopila oko mene kao da je sav svijet zaspao ili umro - narušena samo dubokim dahtanjem životinje u mojoj blizini. Osjetih kako me nešto vruće grebe po vratu i tada postadoh svjestan užasne istine koja mi smrzne srce i uzburka krv u mozgu. Neka velika životinja ležala je na meni i lizala mi vrat. Bojao sam se zadrhtati jer me neki mudri instinkt tjerao da ležim mirno, ali životinja kao da je osjetila neku promjenu u meni jer podiže glavu. Kroz trepavice ugledah dva velika zažarena oka divovskog vuka. Njegovi šiljati bijeli zubi bjelasali su se u razjapljenoj crvenoj gubici i mogao sam osjetiti njegov vreli dah, vruć i jedak nada mnom.

Jedan dio vremena ničega se nisam sjećao. Tada me svijesti prizva duboko rezanje koje je pratilo cviljenje koje se ponavljalo iznova i iznova. Tada kao iz velike daljine začuh "Holoa! Holoa!" mnogih glasova kako zajedno zovu. Osviješten, podigoh glavu i pogledah u pravcu od kuda je zvuk dolazio, ali mi je groblje ometalo vidik. Vuk nastavi cviliti na taj čudni način, dok je crveni odsjaj prolazio nasadima čempresa kao da slijedi zvuk. Kako su se glasovi približavali vuk je cvilio sve brže i glasnije. Bojao sam se učiniti zvuk ili pokret. Sve bliže je dolazio crveni sjaj, preko bijelog prekrivača koji se prostirao u tami oko mene. Tada odjednom, iza drveća se pojavi u kasu trupa konjanika noseći baklje. Vuk se ustade s mojih grudiju i krene prema groblju. Ugledah jednog konjanika (prema kapama i

dugim vojnim ogrtačima, zaključih vojnici) kako diže pušku i nišani. Njegov sudrug udari ga po ruci i ja začuh metak kako mi prozviždi iznad glave. Očito da je moje tijelo zamijenio za vučje. Još jedanput se ukaza životinja dok je uzmicala, a pucanj ju je pratio. Tada, u galopu, trupa odjaše naprijed - neki prema meni, drugi prateći vuka koji je nestao između snijegom zasutih čempresa.

Kako se približiše, ja se pokušah pokrenuti, ali bio sam bez snage, mada sam mogao vidjeti i čuti sve što se oko mene događa. Dva ili tri vojnika skočiše s konja i kleknuše do mene. Jedan od njih podiže mi glavu i položi mi ruku na srce.

"Dobra vijest, zapovjedniče", poviče. "Srce mu još kuca."

Tada mi usuše rakije u grlo; to me osnaži, pa sam mogao posve otvoriti oči i pogledati oko sebe. Svjetla i sjene su promicale među drvećem i začuh ljude kako se dozivaju. Tada svi ustuknuše, ispuštajući posve užasavajući krik, a svjetla bljesnušte kad se ostali sjuriše prema groblju navrat nanos, kao opsjednuti. Kad se i zadnji približi oni koji su me okruživali ljutito upitaše: "No, jeste li ga našli?"

Odgovor užurbano odjekne: "Ne! Ne! Idemo odavde brzo - brzo! Ovo nije mjesto za ostajati, naročito u ovoj noći od svih!"

"Što je bilo?" bilo je jedno pitanje od mnogih. Odgovor stigne sa svih strana, nerazgovijetan kao da su ljudi bili nagnani nekim općim nagonom da govore, ali su bili spriječeni nekim općim strahom da izraze svoje misli.

"To - to - doista!" promuca jedan čiji se um na trenutak razbistrio.

"Vuk - a opet nije vuk!" drugi nastavi drhtavo.

"Nema koristi ići na njega bez posvećenog metka", treći napomene smirenije.

"Tako nam i treba kad izlazimo u ovakvu noć! Osvjedočili smo se na tisuće načina!", četvrti dovrši.

"Na polomljenom mramoru ima krvi", netko drugi reče nakon stanke - "u svjetlosti munje je nismo vidjeli. A što se tiče njega - da li je dobro? Pogledajte mu vrat! Vidite, zapovjedniče, vuk je ležao na njemu da sačuva toplinu njegove krvi."

Oficir pogleda moj vrat i odvrati: "Dobro je, koža nije oštećena. Što to znači? Nikad ga ne bismo našli da nije bilo cviljenja onog vuka."

"Što se desilo s njim?" upita čovjek koji je držao moju glavu i koji se činio najmirnijim u cijeloj grupi jer su njegove ruke bile mirne i nisu drhtale. Na njegovom rukavu je bila oznaka nižeg oficira.

"Pobjegao je u svoj brlog", odgovori čovjek čije je duguljasto lice

bilo blijedo i koji se se doista tresao od užasa dok se pun straha obazirao oko sebe. "Tu ima dovoljno grobova u koje može leći. Idemo, zapovjedniče - hajdemo brzo. Napustimo ovo ukleto mjesto."

Oficir me podiže u sjedeći položaj i izda zapovijed da me nekoliko ljudi postavi na konja. On se pope na sedlo iza mene, uze me u ruke, da znak da se krene i, okrećući lica od čempresa, mi pođosmo u hitroj, vojničkoj koloni.

Pošto me jezik još uvijek nije služio, bio sam prisiljen biti tiho. Mora da sam zaspao, jer je slijedeća stvar koje se sjećam bila da sam se našao kako stojim, poduprt vojnikom sa svake strane. Gotovo da se već bilo razdanilo i na sjeveru se zrcalio crveni trak sunčeve svjetlosti, kao trag krvi, nad pustim snijegom. Oficir je govorio ljudima da ne pričaju što su vidjeli, osim da su našli stranca Engleza kojega je čuvao veliki pas.

"Pas! To nije bio pas", presječe čovjek koji je bio najustrašeniji "Prepoznajem vuka kad ga vidim."

Mladi oficir odgovori mirno: "Rekoh pas."

"Pas!" odvrati drugi ironično. Očito da mu je hrabrost rasla sa suncem jer, pokazujući na mene, on reče: "Pogledajte mu vrat. Zar je to djelo psa, gospodaru?"

Instinktivno digoh ruku prema vratu i kako ga dodirnuh kriknuh od bola. Ljudi se okupiše da vide, neki sjahaše, ali ponovno se javi mirni glas mladog oficira: "Pas, kako rekoh. Ako tko bude tvrdio drugačije bit će ismijan."

Popeše me iza vojnika i mi uđosmo u predgrađa Münchena. Tu dođosmo u posjed prazne kočije u koju me unesoše i koja nas poveze u "Četiri godišnja doba" - mladi oficir mi se pridružio dok su vojnici s njegovim konjem odjahali prema svojim barakama.

Kad stigosmo, gosp. Delbrück se tako žurno sjuri niz stube da je bilo očito da nas je iščekivao. Uzevši me za obje ruke brižno me uvede. Oficir mi salutira i okrene se da se povuče kad shvatih njegovu namjeru i bio sam inzistirao da mi se pridruži u mojim sobama. Uz čašu vina ja mu srdačno zahvalih, njemu i njegovim hrabrim vojnicima, što su me spasili. On jednostavno odvrati da mu je bilo drago i da je gosp. Delbrück učinio sve da omogući potragu na čije se nedvojbene riječi *maitre d'hotel* nasmiješi, dok se oficir ispriča zbog dužnosti i povuče.

"Ali gosp. Delbrück", ja upitah. "Kako i zašto su me vojnici tražili?"

On slegne ramenima, kao da želi umanjiti svoju vlastitu ulogu u svemu, i reče: "Imao sam sreće zamoliti zapovjednika regimente u

kojoj sam i ja služio da da dobrovoljce."

"Ali kako ste znali da sam se izgubio?" upitah.

"Vozač se vratio s ostacima kočije koja je bila uništena kad su konji pobjegli."

"Ali zasigurno ne biste poslali vojnike da me traže samo zbog toga?"

"Oh, ne!" on odgovori, "jer prije nego je kočijaš stigao dobio sam telegram od plemenitaša čiji ste gost", i on izvadi iz džepa telegram koji mi predade i ja pročitah:

Bistrica

Pazite dobro na moga gosta - njegova sigurnost mi je vrlo važna. Ako mu se što desi ili ako nestane, ne štedite ništa da ga nađete i osigurate mu sigurnost. On je Englez, pa je stoga pustolovan. Opasnosti snijega i vukova i noći vrebaju. Ne čekajte ni trenutka ako sumnjate da bi mu se nešto moglo desiti. Odgovorit ću na vašu vjernost svojim bogatstvom - Drakula.

Dok sam držao telegram u ruci soba kao da se zavrti oko mene i da me brižljivi *maitre d'hotel* nije uhvatio mislim da bih pao. Bilo je nečega tako čudnog u ovom svemu, nečega tako čudnog i nemogućeg za zamisliti, da me je obuzeo osjećaj da su se oko mene sukobile dvije sile - posve mutna ideja koja me je na neki način paralizirala. Bez sumnje bio sam pod nekom čudnom zaštitom. Iz udaljene zemlje došla je u zadnji čas poruka koja me je izvukla iz opasnosti bijele smrti i čeljusti vuka.

MI, ZAPOSLENI KOD NEKE NEOBIČNE SILE, KREĆEMO SE PRETJERANO TOČNIM PRAVCEM

© *We, In Some Strange Power's Employ, Move On A Rigorous Line* by Samuel R. Delany, 1968.

za ***R. Zelaznyja***

I

Samo tama i njeno vrištanje. Prvo: iskre blješte iz njezinih stopala i krckaju i pucketaju, osvjetljavajući kamenje, prašinu. Onda nema vriskova. Umalo je pala, uz trzaj se ispravila: srebrne hlače. Pop-pop-pop. Svjetlost se uspinje naviše, njezine ruke mašu (pokušavam si reći, "Ali ona je već mrtva-"), i ona maše poput žene od bijelog i srebrnog papira, goreći na pokrovu velikog srebrnastog kabla vidljivog u vododerini koju smo izgubili u zemlji.

"Razmišljaš o svom unaprijeđenju?"

"Uh?" Pogledao sam Scotta koji me gurkao pjegavim prstom. Pjege su, veličine 10 centi i bakrene boje, prekrivale lice, usne, ruke, ramena, izgubile se pod prašumom zlatnih dlaka na njegovim prstima i trbuhu. "Kakav je osjećaj biti odjelni-vrag? Ja se već dvije godine prijavljujem." Pjegavi su prsti pucnuli. "Mene preskoče i uzmu tebe." Ispružio se u svojoj visećoj mreži i zavukao ruku pod pojas s alatom da se počeše.

Zatresao sam glavom. "Ne, nešto drugo. Nešto što se dogodilo doista davno. Ništa, stvarno."

Noć je ogrnula naše prozore.

Gila Monstrum je jurio.

Svjetlost je kliznula prozorom i iščezla.

Scott je naglo sjeo, uhvatio se za nožne prste i namrštio. "Ponekad pomislim da ću ostatak radnog vijeka provesti samo kao linijski-demon odjeven u srebrno, plešući uz one proklete kablove." Bradom je pokazao križište, pet metarski prikaz kablova. "Kad dođe trideset i peta, kad ću htjeti u mirovinu - i to je za manje od deset godina - što ću moći reći? Dobro sam obavio svoj posao?" Stisnuo je šaku oko ruba mreže. "Nisam ga obavio dovoljno dobro da bih imao nešto od toga." Ruka se otvorila. "Neki ogromni crni frajer poput tebe dođe i tri godine kasnije - odjelni-vrag!"

"Bolji si demon od mene Scotte."

"Nemoj misliti da ja također to ne znam", onda se nasmijao. "Ne, daj da *ja* kažem *tebi:* dobar demon ne mora uvijek biti dobar vrag. Vještine su različite vještine. Talenti nisu isti. Do vraga Blacky, pomislio bi, kao tvoj prijatelj, da ću te poštedjeti. Reci, kad odlaziš iz ove kabine? Morat ću se naviknuti na smeće nekog drugog. Hoćeš ostat' ovdje na starom Monstrumu?"

"Spomenuli su nešto o mom prebacivanju na Iguanu. Uz svu papirologiju to se neće dogoditi još nekoliko tjedana. Do tada ću najvjerojatnije pomagati Mabel. Dala mi je sobu baš iznad pogonskog motora. Žalio sam se na tvoje hrkanje, pa smo se složili da će to biti napredak."

To je ubrzalo ljuljanje; on je samo klimnuo.

Razmišljao sam malo što da mu kažem i rekao: "Znaš da mi treba pomoćnik i da mogu izabrati -"

"Pakao!" Bacio se unatrag tako da sam mu mogao vidjeti samo stopala. (Ispod pokrivača: jedna bijela vunena čarapa (sivi prst), magazin, tri odvijača.) "Ja nisam činovnik. Tražit ćeš me da upravljam kompjutorima i vodim brigu o tvojoj zbrci, ispunjavajući reklamacijske formulare i pokušavajući ih ponovno uloviti - i sve to za manju plaću -"

"Ne bih ti smanjio plaću."

"I tako bih popizdio."

"Znao sam da ćeš to reći."

"Pa", rekao sam, "Mabel mi je rekla da navratim do njenog ureda."

"Da. Naravno." Spas, olakšanje. "Pametan vrag, ta Mabel. Hej! Ti ćeš vršiti izbor novog radnika, tko god bio, koji će dijeliti moju sobu sad kad su te šutnuli gore. Vidi možeš li ovdje dofurati žensku?"

"Ako uspijem." Nacerio sam se i izišao.

Crijeva Gila Monstruma?

Tisuću dvjesto metara hodnika (mnogo manje od nekih luksuznih prekooceanskih brodova); dvije strojarnice koje su napajale podesive podnožnjake koji su nas nosili preko kopna i mora; kuhinja, restoran, električna soba, navigacijski uredi, uredi ureda, servisni prostor itd. S time u svom trbuhu Gila Monstrum gmiže kroz noć (oko sto i pedeset km prosječne brzine) njušeći duž velikih kablova (susretljivost Globalnog Energetskog Odbora) koji povezuju svijet, spajajući večer s noći, zoru s danom i jučer sa sutra.

"Uđi Blacky", rekla je Mabel na moje kucanje.

Pomaknula je srebrnu kosu sa srebrne kragne (kosa je prirodna) i zatvorila fasciklu. "Izgleda da imamo stanicu tik preko Kanadske granice."

"Da pokupimo Scottovog novog cimera?"

"Energetska kadetkinja Suzan Sayaki. Sedamnaest godina. Diplomirala je kao treća u klasi proteklog ljeta."

"Sedamnaest? Scottu bi se trebalo svidjeti."

"Voljela bih kad bi imala nešto iskustva. Bistri iz škola izlaze isuviše samouvjereni."

"Ja nisam."

"Ti još uvijek jesi."

"Oh, dobro. Scott obožava kad su poletni."

"Dopremit će je helikopterom na mjesto našeg idućeg posla."

"Koja je linija pukla?"

"Nije lom. Radi se o konverziji."

Podigao sam obrvu. "Rijetko iskustvo za gđicu Sayaki. Ja sam bio samo na jednoj, tijekom svojih prvih nekoliko mjeseci na Salamanderu. To je bilo doista davno."

Mabel mi je uputila super cinični pogled ispod obrva. "Nisi *bio* u Energetskim Jedinicama dosta dugo. Ti si samo briljantan, to je sve."

"Bilo je to dosta davno za *mene.* Nemamo svi vaših trideset godina iskustva, madam."

"Oduvijek sam imala osjećaj da je iskustvo precijenjeno kao učitelj." Počela je čistiti nokte metalnim ravnalom. "Inače te nikada ne bih preporučila za unaprijeđenje."

Mabel je izvrstan vrag.

"Hvala, hvala." Sjeo sam i pogledao kartu na stropu. "Konverzija." Razmišljanje.

"Salamander je pokrio većinu Mongolije. Malo selo u Tibetu trebalo je biti spojeno na veze. Postavili smo kabel kroz jedno od najprokletijeg kamenja. Harala je epidemija nekakve groznice koja je uzrokovala vlažne plikove, i medicinski tim je pokušavao istovremeno raditi. Tri smo dana grbačili po dvadeset i četiri sata dnevno, postavljajući veze, ubacujući sklopke i povezujući opremu. Tri dana da tu primitivnu enklavu kožnih koliba, pećina i prizidaka dovučemo u dvadeset i prvo stoljeće. Ničega što bili sličilo grijalicu u cijelome

mjestu, a snijeg je padao kad smo stigli tamo."

Mabel je spojila prste i naslonila glavu na njih. "I kad pomisliš da su tako teturali posljednje tri tisuće godina."

"Najvjerojatnije ne više od dvjesto. Selo je bilo osnovano od izbjeglica iz Sino-Japanskog rata. Ipak, kužim što 'oćeš reći."

"Bili su sretni kad ste otišli?"

"Bili su sretni-ji", rekao sam. "Ipak, pogledaš na karte - vidiš kablove po cijelom svijetu i poprilično je teško pomisliti da još uvijek postoji nekoliko mjesta koja nisu bila konvertirana.

"Nisam sanjar poput tebe. Svakih nekoliko godina Gila ili Iguana nabasaju na mali komadić planeta koji je uspio propasti kroz mrežu, najvjerojatnije će ih otkrivati i za sto godina. Ljudi se grčevito drže za svoju nazadnost."

"Možda si ti - granica *Kanade*!"

"Ovo je najduže što sam do sada vidjela. Probudi se, dečko. Svima sam pričala kako si bistar, preporučujući tvoje unaprijeđenje -"

"Mabel, kako možemo imati konvertiju na granici Kanade? Konvertiraš sela u gornjoj Anatoliji, bezimene male otoke u Indijskom Oceanu - Tibetu. Nema mjesta u Americi gdje bi mogla položiti novi kabel. Grad konvertiran Globalnoj Energiji u tom području?"

Mabel je malo zanjihala glavom. "Ne volim konverzije. Uvijek nešto katastrofalno. Kad bi sve išlo po pravilima, pomislio bi da je to jedan od naših najlakših manevara."

"Znaš mene. Ja ne radim po pravilima."

"Istina, frajeru. Ja ih još uvijek ne volim."

Ja, ovog puta razmišljajući: "Ona o kojoj sam ti pričao, u Tibetu. Imali smo nesreću."

Mabel je obrvama upitala što je bilo.

"Spaljivanje. U gluho doba noći, kad je netko odlutao dolje u kanal da provjeri jedan od novih spojeva. Penjala se pokrovom kad je potekla struja, neka vrsta šlusa visoke amperaže. Izgorjela je poput obične krijesnice."

Mabel je prestala klimati. "Tko je bila?"

"Moja supruga."

"Oh", rekla je nakon jednog trenutka. "Spaljivanja su opaka. Velik gubitak energije, ako ništa drugo. Pitala sam se zašto si izabrao dijeliti sobu sa Scototom kad si prvi put stigao na Gila Monstruma, radije

nego s Jane, Judi ili -"

"Julija je bila žena za moje umorno, smeđe tijelo tada."

"Mora da ste ti i tvoja žena došli zajedno ravno s akademije. U vašim prvim godinama? Blacky, to je strašno..."

"Jesam, da i bilo je."

"Nisam znala." Mabel je izgledala dovoljno iskreno.

"Nemoj mi reći da nisi pretpostavljala?"

"Ne zajebavaj... dobro, zajebavaj ako hoćeš." Mabel je izuzetna žena. "Konverzija tik iza Kanadske granice."

Zatresla je glavom. "Blacky, imat ćemo problem, ti i ja."

"Kako to, gospođo?"

"Ponovo: ti ćeš imati problem sa mnom. Ja ću imati problem s tobom."

"Molim, kako, nježna djevo?"

"Ti si sada odjelni-vrag. Ja sam odjelni-vrag. Ti si to već nešto manje od šest sati. Ja sam to već nešto preko šesnaest godina. Prema pravilima, imamo isti stupanj autoriteta."

"Lijepa djevo", rekao sam, "Kakve to veze ima?"

"Ti si onaj koji ne radi po pravilima. Ja radim. Kad se autoritet podijeli između dvoje ljudi to ne funkcionira."

"Ako ćeš se osjećati bolje ja te još uvijek smatram šeficom. Ti si također najbolja šefica koju sam imao. A uz to mi se i sviđaš."

"Blacky", pogledala je nebo gdje je mjesec, izvan okvira prozora, još uvijek osvjetljavao krajolik, "Tamo, preko granice, događa se nešto o čemu, pretpostavljam, znam puno više od tebe. Ti samo znaš da je to konverzija i gdje je čudno. Da te upozorim: željet ćeš je riješiti na jedan način, ja na drugi."

"Onda ćemo napraviti na tvoj."

"Samo što nisam sigurna da je moj način najbolji."

"Mabel -"

"Odlazi, hrabri viteže. Naći ćemo se iza Kanadske granice da zapodjenemo bitku." Ustala je izgledajući vrlo ozbiljno.

"Ako ti tako kažeš."

"Vidimo se ujutro, Blacky."

Napustio sam ured razmišljajući o *knights and days*[1]. Oh dobro,

ipak, u svakom slučaju: Scott je hrkao tako da sam čitao dok najezda tame vani nije počela blijediti sivilom.

II

Nebo u zoru (otraga prema dolje): Crnilo, plavetnilo, crvenilo - planine na desno, na lijevo nekoliko hrastova, mnogo borova, par javorova. Gila Monstrum parkirao se iznad zapjenjenog potočića podno slapa. Izašao sam van na balkon i bio obasut dok je lišće padalo na nehrđajući bok naše ogromne jahaće zvijeri.

"Halo? Hej, halo!"

"'Ej." Mahnuo sam prema mjestu gdje se spuštala u - uups! U vodu do koljena. Vrisnula, ponovno se popela na kamen i izgledala smeteno.

"Kadetkinja Suyaki?"

"Uf... da, gospodine." Pokušala je rukom osušiti nogu. Kanadski potoci su hladni u zoru.

Skinuo sam košulju, zgužvao je u loptu i dobacio joj je. "Odjelni-vrag Jones." Uhvatila ju je. "Zovi me Blacky. Ovdje smo prilično neformalni."

"Oh... hvala vam." Podigla je srebrnu nogu, izula čizmu da bi obrisala vrlo lijep gležanj.

Napucao sam stepenice.

Klank - *tuptuptuptuptup* - dum!

Stepenice su se razmotale i metalno podnožje bubnulo je u borove iglice. Sišao sam do obale. "Dugo čekaš?"

Nacerila se. "Oh, tek sam stigla."

I iza kamenja se začula potvrdna tutnjava i lupanje - helikopter je uzletio kroz drveće.

Kadetkinja Suyaki brzo je ustala i mahnula.

Netko je iz kokpita uzvraćao sve dok ga bakreni sjaj nije izbrisao.

"Vidjeli smo vas kako se parkirate", pogledala je dužinu Gila Monstruma.

Rekao sam, ili nisam?

Križajte armadila s nogometnim terenom. Uzgojite mladunče u inkubatoru. Do puberteta: Gila Monstrum.

"Radit ću pod vama?"

"Poda mnom i Mabel Whyman."

Pogledala me upitno.

"Odjelni-vrag Whyman - Mabel - je u stvari glavna. Ja sam baš jučer unaprijeđen iz linijskog-demona."

"Oh. Čestitam!"

"Hej, Blacky! Jel' to moja nova cimerica?"

"To", pokazao sam Scotta, pjegavog i zlatnog, naslonjenog na ogradi, "je tvoj partner. Dijelit ćete sobu."

Scott se spustio stepenicama, bos, u trapericama otkinutim na polovici butine, pojasa s alatom prepunog kopči, metala i različitih namotaja.

"Suzan Suyaki", najavio sam, "Scott Mackelway."

Ispružila je ruku. "Drago mi je upoznati-"

Scott je stavio ogromne ruke na svako rame male gđice Suyaki. "I meni, srce. I meni."

"Radit ćemo prilično blisko, zar ne?" veselo je upitala Susan. "To mi se sviđa!" Stisnula je jednu od njegovih nadlaktica. "Oh, mislim da će ovo izvrsno funkcionirati."

"Naravno da hoće", rekao je Scott "Ja sam..." Tada sam vidio kako je prazno mjesto na njegovom uhu porumenilo. "Nadam se da hoće."

"Vas dvoje demona idite u kameleonovo gnijezdo."

Scott je, držeći Sue za ruku, pokazao balkon. "To je Mabel. Bok šefice! Idemo nekam' da moram obuti cipele?"

"Samo izviđanje. Krenite."

"Držimo kameleona na lijevom boku." Scott je poveo Sue duž poput čovjeka visokih spona Monstrumovog lančanog pogona.

Misao: da je prije nekih dvadeset i četiri sata Mabel povikala, "Vas dvojica demona..." dvojica demona bi bili Scott i ja.

Sišla je, sva u srebru, niz stepenice.

"Smiješ se prije dvoboja, Britomarte?"

"Blacky, pretvaram se u prljavu staru ženu." Na donjoj je stepenici položila kažiprst na moja prsa, polako ga prevukla preko mog trbuha i naposljetku zakačila za pojas. "Prelijep si. I ne smijem se, cerim se."

Stavio sam ruku oko njezinih ramena i hodali smo po borovim

iglicama. Stavila je ruke u svoje srebrne džepove. Kuk na mojoj butini, rame me nježno udara u bok, kosa preko moje ruke; razmišljala je o paprati i hrastovima, stijenju i vodi, planini i bokovima našeg Gila Monstruma koji je ležao uzdignute glave, odsjajima jutra kroz granje. "Ti si vrag. Znači da ima stvari koje ti mogu reći, navodno, koje bi drugima bile besmislene." Kimnula je prema Scottu i Sue koji su upravo nestajali iza trometarske kupole.

"Najželjnije čekam vaše riječi, damo."

Mabel je pokazala Monstruma. "Blacky, da li znaš što su u stvari Monstrum i kablovi koje postavlja?"

"Po tonu tvog glasa mogu reći da ne želiš odgovor iz knjige, Gospođice Pravila-i-propisi."

"Oni su simboli načina života. Veze Globalne Energije održavaju nebrojene stotine tisuća frižidera oko ekvatora funkcionalnim da omoguće čuvanje hrane; učinile su Arktik pogodnim za život. Gradovi poput New Yorka i Tokya smanjili su populaciju na trećinu onoga što je bila stoljeće prije. Onda su ljudi običavali biti uplašeni da će jedni druge izgurati s planete, da će umrijeti od gladi zbog manjka hrane. Ipak je glavnina svijeta obrađivala manje od tri posto obradivog tla i živjela na manje od dvadeset posto svjetske površine. Globalne Energetske Veze znače da čovjek može na kopnu živjeti gdje god želio i na priličnom broju mjesta pod morem. Nacionalne granice bile su isprike za rat; sada su samo kartografsko pomagalo. Vozeći se u Monstrumovoj utrobi, ironično je da smo dalje od ovog načina života koji pomažemo održavati nego većina. Ali još uvijek dobivamo."

"Naravno."

"Jesi li se ikad upitao na koji točno način?"

"Obrazovanje, slobodno vrijeme", predložio sam. "Rane i dobre mirovine..."

Mabel je zahihotala. "Oh, mnogo više, Blacky. Mnogo, mnogo više. Muškarci i žene rade zajedno; naš navigator, Faltaux, jedan je od najboljih pjesnika današnjice koji piše na francuskom, sa svjetskom reputacijom i još je uvijek najbolji navigator kojega sam imala. I Julia, koja nas održava tako dobro satima i može nas voziti sposobno poput mene i bijedna je slikarica, radi s tobom i sa mnom i Faltauxom i Scottom na istoj Servisnoj Stanici. Ili samo činjenica da se ti možeš odseliti iz Scottove sobe jedan dan i da se mala gđica Suyaki može useliti sljedećeg s lakoćom koja bi zaprepastila tvoje pretke u Africi toliko koliko i moje u Finskoj. *To* je značenje ove metalne ljuske jajeta."

"Dobro", rekao sam. "Ganut sam."

Obišli smo kupolu. Scott se naginjao kroz druga vrata kameleonove garaže i pokazivao Sue gdje je stajala dizalica i grafitna kanta.

"Neki ljudi", nastavila je Mabel u trenutku kad sam spustio ruku s njenog ramena, "ne vole osobito ovaj način života. Što je i razlog zbog kojega ćemo pokušati konverziju, ovdje na Kanadskoj granici."

"Konverziju?" Sue je izvirila, "nije li to kad područje ili naselje priđe Globalnoj -"

U tom je trenutku Scott zamahnuo na Mabel. Zahvatio ju je po glavi. Ona je viknula i otkotrljala se u lišće.

Odskočio sam, a Sue je učinila stvar s njezinom Adamovom jabučicom.

Nešto je napravilo *Nnnnnnnnnn* po oplati, onda odšuštalo kroz paprat. Paprat je pala.

"Gledaj!" uzviknula je Sue.

Buljio sam u dvadeset centimetarsku ogrebotinu u vrlo tvrdom oklopu Gila Monstruma, negdje u visini gdje se trenutak ranije nalazila Mabelina vratna žila kucavica.

No preko potoka, verući se uz stijenu, nalazio se žutoglavi dječak noseći nešto manje odjeće od Scotta.

Sue je potrčala kroz raslinje i podigla oštricu. "Jesu li pokušavali *ubiti* nekoga?"

Mabel je slegnula ramenima. "Ti si kadetkinja Suyaki? Ići ćemo istražiti mjesto konverzije. Bože, to izgleda opako."

"Običavala sam loviti s bolama", rekla je Sue oprezno. "Kod kuće. Ali jedan od ovih...?" Dvije su oštrice bile spojene u iskrivljeni križ, sva četiri kraka naoštrena.

"Moj prvi, također. Nadam se da je posljednji." Mabel je pogledala čistinu. "Uvijek sam optimistična. Drago mi je što sam te upoznala Suyaki. Pa, krenimo, kresnite motor. I u ime Božje, uđimo *unutra*."

Kameleon, dug tri metra, uglavnom je transparantna plastika, što znači da kroz njega možete vidjeti more, zalazak sunca ili šumu.

Scott je upravljao, s Mabel pored sebe.

Ja i Sue smo sjedili iza.

Naišli smo na prožvakani asfalt stare ceste i puzili pravo uz planinu. "Kuda... u stvari, idemo?" Sue je upitala.

"Dijete", rekla je Mabel, "Reći ću ti kad stignemo tamo." Stavila je

križ za bacanje u odjeljak za rukavice uz gunđanje. To je imalo puno svrhe kod transparentne plastike.

III

Sue se naslonila na vrata. "Oh, gledajte! Pogledajte dolje!"

Uspeli smo se dovoljno visoko i dovoljno zaokrenuli na odvratnoj cesti tako da ste mogli gledati dolje kroz pukotine; ispod drveća i stijenja mogli ste vidjeti Gila Monsturma. Još uvijek je izgledao ogromno.

"Eh... pogledajte gore", predložio je Scott i usporio kameleona. Poprilično velikom stablu popustilo je korijenje i palo je preko ceste.

Čovjek koji je stajao ispred njega bio je vrlo prljav. Dječak iza, koji je izvirivao kroz meduzu korijenja, bio je onaj koji je pokušao odrubiti Mabel glavu.

"Što... su oni?" prošaputala je Sue.

"Scott, Sue, vas dvoje ostanite ovdje i držite vrata otvorena tako da brzo možemo ući. Blacky, mi idemo van."

Čovjekova je kosa, ispod masti, bila bakrene boje.

Prije nekog vremena njegov je lijevi obraz bio razrezan, onda tako trapavo zašiven da ste mogli vidjeti šavove. Resica njegova lijevog uha bila je dronjak mesa. Košulja otrgnutih rukava nije imala dugmadi i bila je prekratka da se gurne u hlače, čak i da je htio. Druga je zašivena rana izbrazdala dva i pol centimetarsku prugu kroz dlake na prsima, uništila mu desnu bradavicu i nestala pod kragnom.

Dok smo prilazili, Mabel je preuzela vodstvo: prestigao sam je i uputila mi je opako otrovan pogled i ponovno prešla naprijed.

Bio je kršan, ali ispod dvostruke kopče i lanca koji je koristio za pričvrstiti svoj ukrašeni remen, nazirao se početak trbuha. Isprva sam pomislio da nosi različite cipele: jedna do koljena visoka, izguljena, ispucana čizma. Druga je noga bila bosa, komad crnog lanca oko gležnja, dva su prsta, mali i srednji, nedostajala.

Ponovno sam ga pogledao u lice da bih vidio da se njegov pogled susreće s mojim.

Pa, ja sam još uvijek bio bez košulje; Sue, u kameleonu, još je uvijek imala s njom omotanu nogu. Mabel je jedina od nas bila obučena uredno i propisano.

Pogledao je Mabel, pogledao je mene. Pogledao je Mabel. Tada je sagnuo glavu i rekao, "Hmrrrk - ah - pfft, što radite ovdje gore, huh?" Prva je riječ proizvela žuti hračak oko dvadeset centimetara sjeverno od Mabeline čizme, petnaest od njegove bose noge. Podigao je glavu, donja je usna svjetlucala i visila pokazujući duge, žute zube.

"Dobro jutro." Pružio sam ruku. "Mi..." pogledao ju je, "...razgledavamo."

Izvadio je šaku iz poderanog džepa; rukovali smo se. Puno prljavštine, puno žuljeva, bila je to ruka vrlo velikog čovjeka koji je grizao nokte od kada je bio vrlo mali dječak.

"Aha? Što razgledavate?"

Nosio je predivan prsten.

"Mi smo iz Globalnog Energetskog Odbora."

Uzmite neobrađeni, nepravilni grumen zlata -

"Mislio sam tako. Vidio sam vaš stroj dolje na cesti."

- grumen tri puta veći no što bi ukus i prikladnost dozvolili za prsten -

"Imamo izvješća da je područje bez dovoljno energije po broju ljudi koji živi ovdje."

- izbušite rupu veličine prsta, tako da je većina nepravilnosti na jednoj strani -

"Oni kurvini sinovi dolje u Hainesvilleu najvjerojatnije su uložili žalbu. Pa, mi ne živimo u Hainesvilleu. Ne vidim razlog zašto bi ih to brinulo."

- u središte zlatnog kratera smjestite opal, velik poput njegovog - *mog* nokta na palcu -

"Morat ćemo provjeriti. Nedovoljna energija nikome ne čini dobro."

- smjestite male dijamante na vrhove tri zupca koji su se savijali da uklješte opal -

"Mislite?"

- i u izbočine i utore sjajne metalne kapice njegov preveliki zglob prsta, komadiće safira, jantara i spinela, svi apstraktni, svi predivni.

"Gledajte, gospodine, rekao sam, "Hainesvillesko izvješće kaže da na ovoj planini živi više od dvadeset ljudi. Energetska komisija ne registrira niti jedan izlaz."

Gurnuo je ruke u stražnje džepove. "Ne vjerujem da sam vidio ijednoga, sad kad ste spomenuli."

Mabel je rekla: "Zakon kaže koliko energije i koliko izlaza mora biti postavljeno i dostupno svakoj osobi. Postavljat ćemo kablove ovdje, večeras i sutra ujutro. Nismo ovdje da bi pravili probleme. Niti ih želimo naći."

"Po čemu mislite da bi mogli?"

"Pa, vaš prijatelj tamo, već mi je pokušao odrezati glavu."

Namrštio se, pogledao iza kroz korijenje. Iznenada se nagnuo preko debla i žestoko zamahnuo. "Izlazi odatle Pitt!"

Mala je zacičala. Lice se zabijelilo u korijenju (Ravna kosa, mnoštvo akni po plosnatom obrazu i šiljatoj bradi), a s njezinog je kuka visilo klopko oštrica za bacanje. Djevojčica je iščezla u šumi.

Kad se muškarac okrenuo, vidio sam, tetoviranog krilatog zmaja na vrhu njegova ramena, smotanog u klopko, kako grize kukasti križ.

Mabel je ignorirala cijelu stvar: "Ovog ćemo jutra završiti dolje i počet ćemo večeras postavljati kablove ovdje gore."

Napola je kimnuo - spustio glavu i nije ju podizao - i tada mi je sinulo da ovo činimo krivo.

"Želimo ovo učiniti lako", rekao sam. "Nismo ovdje da bi vam stvarali probleme."

Njegove su ruke uspuzale s koljena do struka.

"Možete nam pomoći tako da o tome izvijestite ljude. Ako itko ima nekih pitanja o onome što radimo, ili nešto ne razumije može doći i potražiti me. Ja sam Odjelni-vrag Jones. Samo pitajte za Blackya, dolje kod Gila Monstruma."

"Moje ime je Roger..." praćeno nečim poljskim i neizgovorljivim što je počinjalo sa z i završavalo s y. "Ako imaš nekih problema, možeš doći k meni. Samo ne kažem da ću moći nešto učiniti."

Dobar izlaz. Ali Roger je ostao gdje je bio. Mabel je pored mene odavala potpuno neodobravanje.

"Gdje živi većina ljudi ovdje?" upitao sam da bih razbio tišinu. Klimnuo je prema gore. "Na visokom Utočištu."

"Postoji li netko glavni, gradonačelnik ili nešto takvo s kim bih mogao razgovarati?"

Roger me pogledao kao da odlučuje gdje bih se najlakše slomio ako me udari.

"Zato sam ovdje dolje i razgovaram s tobom."

Ti? Nisam pitao. Ono što sam rekao bilo je: "Onda možda možemo

otići gore i vidjeti zajednicu. Želio bih vidjeti koliko je ljudi gore, možda predložiti neku opremu, odlučiti gdje se što mora napraviti."

"Želite posjetiti Visoko?"

"Ako može."

Stisnuo je šaku i počešao se po vratu izbočenjima prstena. "U redu." mahnuo je prema kameleonu. "Ne možete s time dalje po cesti."

"Hoćeš li nas onda ti odvesti?"

Nakratko je razmislio. "Naravno." Dopustio je da smiješak pokaže kavez žutih zubiju. "I dovesti te natrag, također." Mala pobjeda.

"Samo trenutak", rekla je Mabel, "dok odemo reći vozaču."

Odšetali smo do kameleona.

"Ne zvučiš sretnom mojim pokušajem postizanja mira."

"Jesam li rekla išta?"

"*Baš* to i mislim. Možeš li zamisliti kako ovi ljudi žive, Mabel, ako je Roger tamo predsjednik Trgovačke komore?"

"Mogu zamisliti."

"Izgleda gadno poput svih onih seljana u Tibetu. Jesi li *vidjela* djevojčicu? To, u sredini dvadeset i prvog stoljeća!"

"...tik iza Kanadske granice. Scotte", rekla je Mabel, "odvezi mene i Sue natrag do Monstruma. Ako se ne vratiš do podneva Blacky, doći ćemo se tražiti."

"Ha? Misliš, ne ideš sa mnom? Hej", rekoh Scottovom namrštenom izrazu, "ne brini, vratit ću se. Sue, mogu li dobiti svoju košulju?"

"Oh, strašno mi je žao. Izvoli. Možda je vlažna-"

"Mabel, ako odemo zajedno gore-"

"Blacky, vođenje ove operacije s dva vraga predstavlja probleme, kao što je opće poznato. Vođenje bez ijednog je nešto u potpunosti drugo. Ti si sada veliki vrag. Znaš što radiš. Čak i ja znam. Samo mislim da si lud."

"Mabel-"

"Gubi se gore. I zasij dobre volje što više možeš. Ako time izbjegnemo jednu desetinu problema za koje znam da ćemo ih imati u idućih dvanaest sati, bit ću ti vječno zahvalna."

Onda su se Mabel, izgledajući odlučno i Sue i Scott, izgledajući zapanjeno, popeli u kameleona.

"Oh." Nagnula se kroz vrata. "Vrati im ovo." Dala mi je oštricu za bacanje. "Vidimo se u podne." Kameleon je otkrivudao cestom prema dolje. Obukao sam košulju, zataknuo oštricu za pojas i prišao Rogeru.

Bacio je pogled na nju i obojica smo jedan drugome uputili podle-opake-zle misli. "Dođi." Popeo se preko drveta. Ja sam se uspeo za njim.

Iza debla je bio parkiran stari dvo-turbinski pteracikl. Roger ga je uhvatio za jedno, crno i kromirano krilo u obliku šišmiševog i podigao. Krom je bio djelomice oguljen. Jednom je rukom zgrabio upravljačko kormilo i nježno okrenuo pritezni prsten. Druga je ruka zašla pod krilo ravnodušnošću koju koristimo za prikrivanje prljavih strasti. "Skoči na moju metlu i odvest ću te u Utočište anđela." Nacerio se.

I shvatio sam mnoge stvari.

Zato:

Mali Esej

o fenomenu popularnom prije nekih pedesetak godina kad je datum imao tri nule. (Negdje u vrijeme kad su postavljani svi kablovi i demoni započinjali njuškati svijetom u srebrnom oklopu, liječiti lomove, popravljati releje, zamjenjivati istrošena kućišta. Stvarati otmjene sociološke veze, molim.) Tada su pterocikli prvi puta postali popularni kao sredstvo transporta na kratke (i ponekad ne tako kratke) dionice. Onda su bili iznenada preuzeti od osobito neobične vrste nedruštvenjaka. Nazivajući se individualistima, kretali su se u zbiljskim čoporima, nezadovoljni društvom, pretraživali su ere tražeći simbole najrazornijih epoha: lubanje i kosti, fascie (snopiće), kukaste križeve i giljotine. Bili su optuživani za najpakosnija i najizopačenija djela, ponekad s razlogom, ponekad bez. Uzeli su opće ime anđela (Noćni Anđeli, Crveni Anđeli, Pakleni Anđeli, Krvavi Anđeli, jedni su izrasli iz sličnog kulta popularnog još pola stoljeća prije. A u to je vrijeme većina njihove mitske opreme bila posuđena). Uobičajeno sociološko objašnjenje: bili su reakcija decentralizaciji populacije, zadnji elementi nasilja u neutralnom svijetu. Psihološko: pa, nakon svega, kako pteracikl uopće izgleda? Dvije okrugle zupčane turbine na kojima sjedite između krila, zatim metalno vratilo dugo metar i osamdeset koje se proteže između vaših nogu i kojim upravljate (zbog toga nadimak "metla") i ništa više osim naočala između vas i neba. Sami procijenite. Zaključna zapažanja: anđeli su bili proizvod kraja stoljeća. Ali nitko nije čuo ništa ozbiljno o njima već trideset godina. Iščezli su s neonskom dugmadi, uobičajenom hladnoćom i prozirnim

vinil džokejskim hlačicama. Oh, tinejdžeri *siécle* dvadeset i jedan vidjeli su nešto dobro! Kraj.

Popeo sam se na stražnje sjedalo. Roger je sjeo na prednje, pritisnuo jedno od dugmadi na upravljaču (da bi uspjeli dobro letjeti morali ste vrlo brzo pritiskati pedale, dakle bose noge), zakrenuo prsten za gas i mnogo se lišća uskomešalo oko mojih nogu. Cikl je kliznuo cestom, dvaput se odbio na rupama, a onda skrenuo preko ruba. Propali smo tri metra prije no smo uhvatili mlaz i započeli dug luk prema van i gore. Roger je letio bez naočala.

Vjetar mu je preko ramena nosio smrad za koji sam u početku mislio da je mašina. Zamislite frajera koji se nije kupao tri mjeseca. Letio je *vrlo* dobro.

"Koliko ljudi ima u Visokom Utočištu?"

"Što?"

"Rekao sam, koliko ljudi ima u-"

"Oko dvadest i sedam."

Skrenuli smo od planine, zakrenuli unatrag.

Gila Monstrum je zablještao otraga, nestao iza stijenja. Planina se okrenula, otvorila stjenovitu pukotinu.

Na kraju klanca, nadsvođujući potok koji je visio iz prepona planine, netko je podigao palaču. Bila je to betonska i staklena monstruoznost koja je datirala iz kasnog dvadesetog stoljeća (prije energetskih kablova). Četiri kata s balonima bili su izbočeni iz stijene. Većina stakala bila je razbijena. Mjesta koja su nekada bila vrt postala su divljina loze i grmlja. Spektakularno metalno stepenište vodilo je od umjetnog bazena pored kraja ceste koja je najvjerojatnije bila ista ona kojom smo se vozili kameleonom, od verande do verande, išarana hrđom poput leđa zmije.

Kuća je još uvijek imala dosta trome veličanstvenosti. Poredano pored balustrade od cigle bilo je možda desetak pteracikala (koje je bolje mjesto za lansiranje nego betonski balkon s otkinutom ogradom). Jedan cikl je falio. Tip je klečao ispred njega, motor u dijelovima oko njega. Drugi, sa šakama na kukovima, davao je savjete.

Treći je frajer zaklonio oči da nas gleda. Nekoliko drugih zaustavilo se kod ruba bazena. Jedna je bila djevojčica, Pitt, koja je bila ranije s Rogerom.

"Visoko Utočište?"

"Što?" Pterocikli su bučni.

"Jel' to Visoko Utočište?"

"Aha!"

Klizili smo između stijenja, izbjegavali zapjenjene gromade, podigli se prema staklu i betonu. Cement je zaškripao pod gumama i s trzajem smo se zaustavili.

Nekoliko tipova zakoračilo je s razbijenog prozora. Još nekoliko ih se uspelo stepenicama. Netko tko je gledao s gornje verande je nestao, da bi se trenutak kasnije vratio s još petoro drugih, još jedna djevojčica među njima.

Bilo je puno prljavštine, mnogo kose, brojnih naušnica (izbrojao sam još četiri rastrgana uha; izbjegavao bih tuče ako bih namjeravao tako trajno nositi nakit): dječak s mnogo crvene kose - još mu baš i nije rasla brada - opkoračio je stalak ciklova. Odgurnuo je kožnu jaknu da bi se crnim noktima počešao po golom trbuhu. Zmaj na njegovim krilima širio je krila oko iskrivljenog križa.

Sišao sam s cikla na lijevo, Roger desno.

Netko je rekao :"Tko je to?"

Nekoliko je tipova pogledalo preko ramena, a onda se razmaknulo da bi nas dvojica mogli vidjeti.

Stajala je pored, zorom okupanog komada stakla, pored razbijenog prozora.

"On je iz Globalnog Energetskog Odbora." Roger je palcem pokazao na mene. "Parkirani su u podnožju planine."

"Možeš mu reći da se gubi u kurac iz kojeg je i došao."

Nije bila mlada. Ipak, bila je prekrasna.

"Ne treba nam ništa što prodaje."

Ostali su zažamorili, tupkajući s noge na nogu.

"Začepite", rekao je Roger. "On ništa ne prodaje."

Stajo sam tamo osjećajući se neugodno srebrno, ali pitajući se jesam li uspio pridobiti Rogera.

"To je Fidessa", rekao je. Zakoračila je kroz prozor.

Široke, visoke kosti lica, tamne usne i tamnije oči. Želim njezinu kosu opisati kao jantarnu, ali bio je to tako taman jantar da je samo izravno sunčevo svjetlo pokazivalo njegovo crvenilo. Jutro je u punom sjaju palo na nju; prosulo se po njenim ramenima. Ruke su joj bile od brašna i raširila je bijelilo po kukovima dok mi je prilazila.

"Fidessa?" U redu. Nisam protiv stvarnosti imitirajući umjetnost ako ne smeta.

"On je u redu", rekao je Roger kao odgovor na njezin pogled.

"Aha?"

"Aha. Miči se s puta." Gurnuo ju je. Umalo se sudarila s jednim od muškaraca koji se baš u pravom trenutku sklonio s puta. Ipak je jednom tipu uputila opaki *noli me tangere* pogled. Također nepokolebljiva.

"Hoćeš vidjet' mjesto?" rekao je Roger i ušao. Pratio sam ga.

Netko tko je izgledao kao da je na to navikao podigao je Rogerov cikl i odgurao ga do stalka.

Fidessa nam se priključila dok smo ulazili u kuću. "Kol'ko je dugo ova škvadra bila ovdje?" upitao sam.

"Anđeli su na Visokom bili već četrdeset godina. Dođu; odu. Većina ove škvadre bila je ovdje cijelo ljeto."

Prešli smo sobu u kojoj su vandali, vrijeme i vatra ostavili znakove pustošenja. Stražnje strane sobe bile su uklesane u stijenu. Jedan je zid, prekriven lamperijom, postao palimpsest izgrebanih imena i obscenosti; stari motori i dijelovi motora, hrpa drveta, dronjaka i lanaca.

"Ovdje ne želimo energiju", rekla je Fidessa. "Ne želimo je." Njezin je glas bio ratoboran i strastven.

"Kako preživljavate?"

"Lovimo", rekao je Roger dok smo stali spuštati se kamenim stepenicama. Zidovi u dnu su svjetlucali. "Hainesville je udaljen oko deset milja. Neki od nas idu tamo i rade kad trebamo."

"I ti tamo pomalo šljakaš?" (Rogerova usta su se stisnula.) "Kad moraš."

"Kad moramo."

Mogao sam namirisati pečeno meso. I kruh.

Pogledao sam Fidessine nabrašnjene kukove. Ljuljali su se u ritmu njezinog hoda; nisam skrenuo pogled.

"Gledajte." Zastao sam tri stepenice od vrata. "O energetskim instalacijama ovdje." Svjetlo na mojoj odori iskrivilo mi je dno vidokruga. Roger i Fidessa su pogledali.

"Kažete da ovdje imate preko dvadeset ljudi i kažete da ovdje ima ljudi već četrdeset godina? Kako kuhate? Kako se grijete zimi?

Pretpostavimo da imate zdravstvene probleme? Zaboravite zakon. Napravljen je za vas, ne nas."

"Idi u pakao", rekla je Fidessa i počela se okretati. Roger ju je uhvatio za rame i povukao natrag.

"Baš me briga kako vi ovdje živite", rekao sam jer je barem Roger slušao. "Ali zima vam kuca na vrata. Koristite tekuće gorivo za vaše metle. Možete ih preraditi na akumulatore i voziti ih za trećinu cijene na ćelijama koje se mogu ponovo puniti."

"Ćelije ti još uvijek daju oko sto i pedeset milja manje nego puni tank tekućeg."

Fidessa je izgledala kao da se zgraža i ponovno je krenula dolje. Mislim da je Roger gubio strpljenje jer se okrenuo za njom. Ponovno sam ih pratio.

Donja je soba bila ispunjena vatrom.

Lanci i kolutori visili su sa stropa. Dvije peći su radile. Dvije rupe za vatru bile su iskopane u podu. Strop je posvuda bio izlizan tamnim jezicima. Vrući je zrak šibao naprijed-natrag mojim licem; treći ga je udar ostavio oznojenim.

Gledao sam tražeći hranu.

"Ovo je naša kovačnica." Roger je podigao mali malj i opalio njime po komadu naboranog željeza naslonjenog na zid. "Danny, dođi ovamo!"

Bos, čađav, čađa sjajna od znoja: mjehovi i maljevi zategli su mišiće, dotjerali ih i definirali, tako da su se svi mogli jasno vidjeti. Šišanje i kupanje, priznajem, učinilo bi od njega naočitog mladića - dvadeset, dvadeset i pet? Prišao je trljajući rukom lijevo oko. Desno je bilo one neobične plavo-sive koja je uvijek izgledala poput eksplozije koja se pojavi (tako rijetko) kod crnomanjastih tipova poput njega.

"Hej, ovamo! Što radiš?" Roger mi se nacerio. "Gotovo je gluh."

Danny je spustio ruku s lica i pozvao nas unutra.

A meni je zastao dah.

Ono što je trljao uopće nije bilo oko.

Ožiljak, krasta, onda potrgana krasta iz koje se cijedilo; ispod lijeve obrve bila je samo rana iz koje se cijedio gnoj.

Pratili smo Dannya između vatri i nakovanja do radnog stola u stražnjem dijelu. Hrpe oštrica za bacanje (dodirnuo sam onu za pojasom) nalazile su se u različitim stadijima dovršavanja. Na izdubljenim daskama među malim čekićima, šiljcima i noževima

nalazilo se nekoliko grumenova zlata, mala hrpica dragulja i tri male srebrne poluge. Oko draguljarevog nakovnja ležale su naušnice, prstenje i kopča remena bez postavljenih dragih kamenova.

"Na ovom sad radiš?" Roger je podigao kopču masnim prstima već otežalim od zlata.

Sagnuo sam se pogledati, zatim pokazao od kopče do Rogerovog prstena i izgledao znatiželjno. (Zašto smo uvijek tihi ili vičemo pred gluhima?) Roger je klimnuo.

"Danny radi puno stvari za nas. Također je dobar strojar. Svi smo prilično dobri turbo mehaničari, ali se Danny ovdje može baviti puno preciznijim stvarima. Ponekad ga otfuramo u Hainesville da radi tamo."

"Još jedan izvor prihoda?"

"Je."

Upravo tada se Pitt pojavila između plamenova. Držala je polovicu kruha. "Hej, Danny!" glasom za gluhe, "donijela sam ti malo-", vidjela nas je i stala.

Dan je podigao pogled, nacerio se i omotao ruku oko njezinog ramena, uzeo kruh u drugu i zagrizao.

Njegov se smijeh odrazio na Pitt.

Elastični smijeh opustio se na njezinom licu dok je gledala jednookog kovača kako žvače koru. Tada je bila vrlo blizu lijepog.

Bilo mi je drago zbog toga.

Dan se okrenuo prema klupi, s Pittinim ramenom još uvijek pod rukom. Prekopao je po prstenju, pronašao mali za nju i ona ga uze s, "Oh..." i zlato je zasvjetlucalo na njezinom dlanu. Smiješak joj je klizio licem poput plamena. (Oštrice za bacanje zazvečale su na njezinom kuku.) Tihi Dan je imao ushićen izgled nekog čije su misli zadovoljno poskakivale od zadovoljstva koji je mogao pružiti drugima.

Fidessa je rekla, "Jesu li izvadili cijelu prvu turu iz pećnica?" Pogledala je kruh i stvarno zarežala. Onda je puhnula kroz zube, okrenula se i odmarširala. "Reci", upitao sam Pitt, "jel' ti se sviđa ovdje?"

Ispustila je prsten, pogledala me, onda su sve male crte straha ponovno pojavile.

Pretpostavljam da me Dan nije čuo, ali je primijetio Pittinu nelagodu. Dok je gledao među nas, izraz mu se promijenio u zbunjujući bijes.

"Dođi." Roger me iznenadio udarcem po ramenu. "Ostavi klince na miru. Izlazi odavde." Želio sam protestirati što sam guran, ali pretpostavljam da je Roger samo gurao ljude. Otišli smo.

"Hej", rekao je Roger, gledajući si noge dok smo hodali, "želim ti nešto objasniti." Napustili smo vatre. "Ovdje ne želimo nikakvu energiju."

"Pomislio sam na to." Pokušao sam zvučati iskreno poput njega. "Ali *postoji* zakon." Iskrenost je moj najdraži oblik ratovanja.

Roger je zastao ispred prozora (nerazbijenog), gurnuo ruke u stražnje džepove i gledao kako potok pljucka niz klanac.

Bio je to, shvatio sam, isti potok iznad koga je milju dolje bio parkiran Gila Monstrum.

"Znaš da sam novi na ovom poslu, Blacky", rekao je nakon nekog vremena. "Arhanđel sam tek nekoliko tjedana. Jedini razlog zašto sam preuzeo show je zato što sam imao neke ideje kako voditi bolje nego tip prije mene. Jedna od mojih ideja je voditi sa što je moguće manje problema."

"Tko je prije vodio?"

"Sam je bio arhanđel prije mene, a Fidessa je bila glavni kerubin. Oni su vodili posao ovdje i to čvrstom rukom."

"Sam?"

"Uzmi jako puno zlobe i ulij je u kožu oko tri puta ružniju od moje: Sam. On je Dannyu iskopao oko. Kad smo uspjeli nabaviti nekoliko kartona cuge, ovdje smo imali prilično divlje tulume. Sam se došao zajebavati u kovačnicu. Zagrijao je jedan kraj cijevi i počeo njime zamahivati na ljude. Volio je gledati kako bježe i skrivaju se. Takav je čovjek bio. Danny nije volio kad se ljudi zajebavaju s njegovim alatom i stvarima. Sam je ganjao Pitt i Danny se zaletio na njega. Tako je Sam gurnuo vruću cijev u Dannyevu glavu." Roger je savio palce. "Kad sam to vidio, shvatio sam da moram nešto poduzeti. Zakačili smo se dva tjedna kasnije." Nasmijao se i spustio ruke. "Tog je dana u Utočištu bila bitka!"

"Što se dogodilo?"

Pogledao je vodu. "Znaš gornji trijem Utočišta? Bacio sam ga s najgornjeg na niži. Onda sam sišao i bacio ga na najdonji." Pokazao je kroz prozor. "Onda sam sišao dolje i bacio ga u rijeku. Vrtio se uokolo sve dok napokon nisam rekao dečkima da ga otjeraju dolje gdje ga više ne mogu vidjeti." Iza leđa je sada okretao prsten. "Ne viđam ga. Možda je uspio doći do Hainsevillea."

"Jeli se... eh, Fidessa složila s promocijom?"

"Aha." Stavio je ruke pred sebe. Svjetlost je padala i udarala nepravilnost metala. "Mislim da ne bih pokušao dobiti posao da nije. Ona je strašna žena."

"Ubij kralja i uzmi kraljicu."

"Prvo sam uzeo Fidessu. Onda sam morao... ubiti kralja. Tako se stvari odvijaju u Utočištu."

"Roger?"

Nije me pogledao.

"Gledaj, imaš klinca tamo kod nakovnja kojem treba liječnik. Kažeš da je on dobar dio tvog kruha svagdašnjeg. I dopuštaš mu da hoda uokolo s onakvim licem? Što *pokušavaš* učiniti?"

"Sam je običavao govoriti da pokušavamo dovoljno dugo živjeti da pokažemo kopiladi kako opaki možemo biti. Ja kažem da samo pokušavamo živjeti.

"Pretpostavimo da se Dannyeva infekcija odluči proširiti? Ne bacam moralne kritike da bi olakšao posao. Pitam te da li uopće radiš ono što želiš."

Igrao se s prstenom.

"Znači osvetio si Dannya; dobio si lijepu djevu. Što je s tom infekcijom-"

Roger se okrene prema meni. Ožiljak na obrazu mu se iskrivio, a čelo mu išaraše crte bijesa. "Stvarno misliš da ga nismo pokušali odvesti liječniku? Odveli smo ga u Hainesville, zatim u Kingston, pa opet u Hainesville i napokon u Edgeware. Nosali smo tog jadnog vrištećeg slaboumnika cijelu noć. "Pokazao je unatrag na vatru. "Danny je odrastao u institutu i dovedi ga bilo gdje blizu grada i pokušat će pobjeći kad je uplašen. Nismo ga mogli odvesti liječniku."

"Nije pobjegao odavde kad mu je spaljeno oko."

"On živi ovdje. Ima mjesto da napravi nekoliko stvari koje može dobro napraviti. Ima žensku. Ima hranu i ljude da se o njemu brinu. Frka sa Samom; mislim da uopće nije shvatio što se dogodilo. Kad hodaš kroz šumu i drvo padne na tebe i slomi ti nogu ne bježiš od šume. Danny nije shvaćao da je za Utočište mnogo važniji od velikog Sama sa svim njegovim zapovijedima i prijetnjama i razbit-ću-te-ko-staru-kantu ako ga krivo pogledaš: zato ga je Sam morao povrijediti. Al' pokušaj ti to objasniti Dannyu." Pokazao je na vatru. "Ja ipak razumijem." Dok je mahao pogled mu je pao na vrhove i stranice prstena. Ponovno ga je prestao okretati. "Danny je ovo napravio Samu.

Skinuo sam mu ga na donjoj verandi."

"Još uvijek želim znati što će se dogoditi s Dannyem."

Roger se namrštio. "Kad ga nismo mogli odvesti u liječniku u Edgewale, otišli smo u grad, probudili doktora u dva ujutro i natjerali ga da ode iz grada i tamo ga pregledali. Dok mu je dao nekoliko injekcija antibiotika i nekakve kreme, a Pitt se brine ih maže svaki dan. Dok je rekao da ne stavljamo zavoje zato što će bolje zacijeliti na zraku. Idući ćemo ga tjedan ponovno odvesti da ga pregleda. Koji kurac misliš da smo?" nije zvučao kao da želi odgovor. "Rekao si da želiš pogledati uokolo. Gledaj. Kad završiš odvest ću te natrag dolje i reći im da ovdje ne želimo nikakve energetske kablove." Zamahivao je prema meni prstom tokom posljednjih šest riječi.

Neko sam vrijeme hodao Utočištem (razmišljajući dok sam se uspinjao svjetlucavim stepenicama da čak i anđeli u Utočištu imaju vlastiti djelić pakla), pokušavajući se pretvarati da uživam u suncu i povjetarcu, gledajući preko ramena tipova koji su radili na svojim ciklovima. Ljudi su prestajali s razgovorom kad sam prolazio. Kadgod sam se okrenuo netko bi pogledao u stranu. Kadgod sam pogledao neku od gornjih verandi netko bi se odmaknuo.

Hodao sam dvadeset dugih minuta dok nisam napokon ušao u sobu i našao Fidessu, nasmijanu.

"Gladan?"

Držala je jabuku u jednoj ruci, a u drugoj pola crnog kruha, još uvijek vrućeg.

"Aha." Prišao sam i sjeo pored nje na klupu od rascjepljenog debla.

"Meda?" u konzervi zahrđaloj oko ruba i s kuhinjskim nožem koji je virio iznutra.

"Hvala." Namazao sam malo na kruh i počeo je curiti i utjecati u sve one male zračne mjehuriće poput nečeg u Dannyevoj peći za nakit. I nisam doručkovao. Jabuka je bila tako hrskava i hladna da su me zaboljeli zubi. Kruh je bio topao.

"Ovo je vrlo lijepo od tebe."

"U drugom slučaju bio bi to prevelik gubitak vremena. Došao si ovamo u razgledavanje. Dobro, što si vidio?"

"Fidessa", rekao sam nakon nekoliko trenutaka tišine u kojima sam pokušavao smjestiti njen smiješak s njezinom posljednjom direktnom komunikacijom sa mnom ("Idi u pakao", zar ne?) i nisam uspio. "*Nisam* glup, Ja *ne* negiram što ste vi ljudi došli ovamo živjeti daleko od ostatka svijeta. Lanci i koža nisu baš za mene, ali ovdje nisam vidio

nikoga ispod šesnaest, što znači živite ovako kako želite. Mogu čak i reći da ovaj način života otvara puteve prema mnogo nestvarnijim i jednostavnijim besmislicama čovječanstva. Čuo sam Rogera i bio impresioniran, aha, čak i ganut, koliko njegov osjećaj odgovornosti sliči mojem vlastitom. I ja sam novi u svom poslu. Još uvijek ne razumijem ovu mahnitost oko dvanaest energetskih izlaza. Došli smo u miru; otići ćemo za nekoliko sati. Ostavite nam ključ, idite podignuti malo buke oko nekoga tihog zaselka i protresite starosjeditelje. Zaključat ćemo pri odlasku gurnuti ga pod otirač. Nećete čak ni znati da smo bili ovdje."

"Slušaj, linijski-demone..."

Moja se osamdeset sedmogodišnja baka, koja je sudjelovala u rasnim nemirima u Detroitu tisuću devetsto šezdeset i devete, sigurno istim tonom obratila borcu za ljudska prava živahnih očiju, u središtu pucnjave, koji je, tri godine kasnije, postao moj djed: "Slušaj, ti bijeli dječače..." Sada sam shvatio što je baka pokušavala reći svojom anegdotom.

"...ti nemaš pojma što se ovdje događa. Lutao si uokolo pola sata i nitko osim mene i Rogera nije progovorio s tobom. Što misliš da razumiješ?"

"Molim te, ne demon. Vrag."

"Sve što si vidio dio je procesa. Imaš li kakvu ideju što je ovdje bilo prije pet ili petnaest godina? Znaš li što će ovdje biti za pet godina? Kad sam ovdje prvi puta došla, prije gotovo deset godina-"

"Ti i Sam?"

Četiri su misli prošle njezinim licem, od kojih ni jednu nije izrekla.

"Kad smo Sam i ja prvi puta stigli ovdje je bilo smješteno gotovo sto i pedeset anđela. Sada ih je dvadeset i jedan."

"Roger je rekao dvadeset i sedam."

"Šest je otišlo nakon Samovog i Rogerovog okršaja. Roger misli da će se vratiti. Yoggy možda. Ali ostali ne."

"A za pet godina?"

Zatresla je glavom. "Zar ne razumiješ? Ne morate nas ubiti. Mi umiremo."

"Ne pokušavamo vas ubiti."

"Pokušavate."

"Kad odete odavde morat ću se dobro potruditi oko nagovaranja. Vragovi često pričaju -" ponovno sam zagrizao kruh "slatkorječivo.

Mogu to iskušati i na Mabel."

Očistio sam mrvice sa svog sjajnog krila.

Zatresla je glavom, tužno se smiješeći. "Ne." Želio bih da mi se žene ne smiju tužno. "Ti si ljubazan, zgodan, možda čak i dobar." Uvijek i to spomenu, naravno. "I ti nas želiš ubiti."

Proizvodio sam frustrirajuće zvukove.

Podigla je jabuku.

Zagrizao sam; nasmijala se.

Prestala se smijati.

Podigao sam pogled.

Roger je stajao na vratima izgledajući pomalo iznenađeno.

Ustao sam. "Hoćeš me otfurat dolje?" upitao sam s naglom bezazlenošću. "Ništa ti ne mogu obećati. Ali vidjet ću mogu li dobiti Mabel da kao zaboravi ovaj posao i odveze svoju posrebrenu kamiončinu negdje drugdje."

"Ti samo napravi... tu stvar", rekao je Roger. "Idemo."

Dok je Roger dizao svoj pteracikl sa stalka, zavirio sam preko ruba.

Na bazenu je Pitt navela Dannya da uđe u vodu preko koljena. Vani nije moglo biti niti 18ş C. Ali oni su se prskali i smijali poput sretne dječice iz, oh, neke toplije klime.

IV

Gila Monstrum razuzdan. Gledajte:

Šest hidrauličnih liftova s cilindrima debelim poput uljnih bačava podešavaju amortizere još metar i pol na gore da naprave mjesto za kopanje. Od *glave, plug,* malo veći od triceratopsove lupanje, zahihoće prema tlu i ukopava se u zemlju. Ono što se prije smijalo, sada grmi. Ploče sa strane kližu unatrag.

Onda Mabel, s većinom svog osoblja, izlazi na teleskopskom liftu gledati preko ramena demona telefoto televizijom.

Srebrna posada se rasipala sagom borovih iglica poput poliranih nosača. Monstrum se naginje unatrag, vukući plug (nakošen i namješten od strane jednog od najboljih suvremenih pjesnika na francuskom jeziku): u tlu je otvoren rov širok i dubok sedam metara i dvadeset centimetara. Sada se pružaju dvije vilice, s metar i osamdeset

centimetara dugim žicanim četkama koje ruže dolje, čisteći vrh rebraste podloge pet metarskog kabla. Dvoje demona (Ronny i Ann) upravljaju četkama, tražeći oštećena rebra, mjereći padove viših frekvencijskih razina. Kada je srebrni crv očistio tristo metara, otvorila su se spremišta na bokovima i kran je izvukao magnetske kuke smještene iznad cijevi potpornjeva.

Jedna od najravnijih cesta svijeta vodi od Lenjingrada do Moskve. Car koji je tada vladao, kad su ga upitali za prijedlog kuda bi cesta trebala prolaziti, iznenadio je arhitekte i kancelare odlukom povukavši crtu između dva grada. "Ovuda", rekao je ili ruskim ekvivalentom. Kako je Rusija bila ono što je bila sredinom devetnaestog stoljeća, cesta je onuda izgrađena.

Osim u nekim dubljim ponorima Pacifika i pojedinim dosadnim Himalajskim klancima, glavni su kablovi i većina sporednih polagani većinom na isti način. Jedini put kad se kabel dovoljno oštro savije, a da se vidi je pri postavljanju spojke. Mi smo postavljali spojku.

Unutra su demoni (Julia, Bill, Frank, Dimitri) pripremali spojnicu, kabel U oblika dug četiri i po metra od zavoja do kraja. Na tim su krajevima vrlo komplicirane kopče. Vrlo pažljivo ih pregledavaju zato što spojnica nosi sav taj napor oko otvora dok se spojka umeće.

Kranovi počinju škripati u trenutku kad je, gore u svom tornju, Mabel pritisnula odgovarajuće dugme. Spojnica se podiže iz Monstrumove utrobe, ljulja se iznad svjetlucavog rebra sa Scottom koji visi na konopu i stoji na spojki poput nekog paklenog surfera.

Frank i Dimitri prilaze probijajući se između valjaka podnožnjaka da se pridruže Sue vani, zato da polukružne spojke dođu iznad kabla točno na kredom označena mjesta. Onda je Scott sišao da bi plesao na kablu, sa zapinjačem, Sue s drugim. Na svakom kraju spojke guraju kontakte koji ulaze do različitih dubina kabla.

Frank: "Prilično dobro se služi tom stvari."

Dimitri: "Možda ih nakon svih ovih godina nešto uče na akademiji?"

Frank: "Samo se preserava zato jer je nova. Hej, Sue? Misliš da bi otišla na podvezivanje vratne žile ako je pošaljemo?"

Zubac dug dva metra i četrdeset centimetara ulazi u središnju jezgru. Tamo je šezdeset tisuća volti. Pedeset centimetara kraći ide za uzemljenje. To je krug za trožilni visokonaponski kabel koji iz središnje jezgre izvlači više od tristo tisuća volti. Između njih možete postaviti sve priključke za grad od nekoliko, ili šest milijuna stanovnika. Slijedeći zubac spaja glavno visoko-frekvencijsko

zamjensko napajanje. Isto je i s nisko-frekvencijskim. Tamo je i sloj komunikacijskih krugova koji ti omogućavaju uključivanje u svjetski kompjutorski sustav, mislim ako ćete ikad trebati svjetski kompjutor. Zatim lokalne antene za radio i televizijske programe. Zatim svi kontrolni krugovi koji osiguravaju funkcionalnost svih unutarnjih krugova. Zatim manja antena koja emitira direktno do Gila Monstruma i rodbine otkrića kontrolnih krugova. I tako dalje. I tako bliže. Cijela četiri metra i osamdeset.

Scottov je zapinjač kliknuo na vijku posljednjeg zupca (dopustio je da Sue bude brža - reći će - za jedan zavrtanj), a netko je mahnuo Mabel, koja je otkrila da su minutu i pol iza planiranog i brine se oko takvih stvari.

Drugi kran je spuštao dvostruki plug. Zubi štekću, a iskre osvjetljavaju njihove odore. Demoni škilje i odmiču se.

Dimitri i Scott već dovlače spojni disk sa saonicama do ruba kanala. ("Hej, Sue! Pazi se, ljepoto. Ova stvar teška je samo oko sto četrdeset kila!"

"Kladim se da ona nema ni pedeset.")

Trenutak kasnije plug se povlači i sekcija kabla je podignuta i odvučena duž Monstruma i cijeli posao završava u odjelu istrošenih plugova.

Spojka, koja ima konektore za spajanje na glavni kabel tako da možemo povezati energetske kablove za samo Utočište je dovučena i uglavljena na mjesto. Ponovno zapinjači. Ovog puta cjelokupno osoblje priteže nosače za pokrov.

I Mabel je uzdahnula i obrisala svoju blijedu, vlažnu obrvu, završivši operaciju bez velikog kratkog spoja u cijelom civiliziranom svijetu - bez kratkog spoja nema žrtava, povreda također. Sve što je ostalo je uklanjanje U-a tako da stvari ponovno počnu teći. I teško da sada išta može poći po zlu.

Roger me vratio natrag baš kad smo uklanjali U. Dotrčao sam po kamenju, mahnuo ljudima, poskočio uz stepenice i proplesao arterijama zvijeri. Izašao sam na Monstrumova leđa, zaklanjajući oči od podneva.

Sjena Mabelinog ureda me preletjela. Počeo sam se uspinjati Ijestvama pored lifta i nekoliko trenutaka kasnije moja je glava provirila kroz vrata.

"Hej, Mabel! Pogodi što se događa na Visokom Utočištu."

Mislim da me nije očekivala. Malo je poskočila. "Što?"

"Jato anđela s pterociklima, ravno s početka stoljeća. Tetovaže, naušnice, kožne jakne i sve - u stvari mislim da si većina ne može priuštiti jaknu. Pravi su žicari."

Mabel se namrštila. "To je lijepo."

Sjeo sam. "Stvarno nisu loši. Ekscentrični, da. Znam da ste upravo prošli kroz spajanje. Što kažeš da pokupimo sve naše produžne kablove i odemo negdje drugdje?"

"Ti si poludio." Još se više namrštila.

"Ma ne. Gledaj, oni samo pokušavaju raditi po svome. Idemo odavde."

"Neće ići."

"Oni na cijeli ovaj posao gledaju kao na pokušaj da ih istrijebimo - zašto ne?"

"Zato što ih ja želim istrijebiti."

"Ha? Nemoj mi sad reći da su te anđeli zvali dok si bila djevojčica pa sve od tada žudiš za krvnom osvetom."

"Rekla sam da ćemo se svađati, Blacky." Okrenula se u krug u svojoj stolici. "Moja posljednja konverzija bila je kad je kult vegetarijanaca pronašao utočište u Stjenjaku. Jeli su meso jednom godišnje, na večer jesenskog ekvinocija. Nikad neću zaboraviti izraz na licu tog dječaka. Prva je strijela pribila njegovu košulju za hrastovo stablo-"

"Sretna Noć Vještica, Sv. Sebastiane. *Eeehhh!* Ali ovo nisu kanibali", rekao sam, "Mabel."

"Konverzija prije te bila je grupa utopijskih socijalista koji su se ulogorili u Švicarskim Alpama. Sumnjam da bih ikada uspjela direktno s njima povezati ubojstvo - želim, tu ne ubrajam trojicu mojih ljudi koji su nastradali kad je cijeli posao prerastao u otvorenu borbu. Prema njima su vegetarijanci izgledali normalno: oni su to barem izbacili iz svojih sustava. Ona prije te -"

"Mabel -"

"Pretpostavljam da me prekidaš jer si skužio što hoću reć'."

"Prije si pričala o načinima života. Jel' ti ikada palo na pamet da je moguće postojanje više od jednog načina života?"

"To je za mene pretupavo da bih se čak i trudila odgovoriti. Diž' se s poda."

Ustao sam.

"Ako ćemo našu svađu početi očitim banalnostima razmisli o ovom: naporan rad ne oštećuje ljudski stroj. Za to je napravljen. Ali naporno raditi da jednostavno ostaneš nahranjen ili da moraš raditi napornije nego što si u stanju zato da netko drugi može dobro živjeti dok ti crkavaš od gladi ili da uopće nemaš posla i moraš gledati sebe i ostale kako crkavaju od gladi - to je katastrofalno za ljudski stroj. Podvrgni bilo koji statistički značajan uzorak ljudi ovim situacijama i nakon nekoliko generacija imat ćeš getoe, civilne i nezavisne, zajedno s neurozama koje takav *Weltanshauung* uzrokuje."

"Dobivaš 5 za očitost."

"U svijetu koji je isprepletena mreža kakva jest, dvjesto milijuna ljudi koji gladuju u Aziji imaju nepredvidivi efekt na psihologiju i sociologiju dvjesto milijuna preuhranjenih, besposlenih Amera tijekom doba naših djedova i baka."

"4 za banalnost."

"Zaključak -"

"Za koji automatski dobijaš 3."

"- nije bilo rata već četrdeset godina. Prošle je godine u New Yorku bilo samo šest ubojstava. Devet u Tokyu. Pismenost svijeta iznosi devedeset i sedam posto. Osamdeset i četiri posto svjetske populacije govori najmanje dva jezika. Od svih političkih i tehnoloških makinacija koje su se odvijale u prošlom stoljeću i uzrokovale ovo, Globalne Energetske Veze bile su najvjerojatni najveći samostalni faktor. Zato što iznenada ljudi nisu morali raditi da bi gladovali. Taj je problem umanjen i sadašnja je situacija stigla otprilike u vremenskom razdoblju potrebnom da dijete postane djed ili baka. Generaciji koja je živjela kad su osnovane Globalne Energetske dano je vrijeme da podigne zanimljivu škvadru neurotičara za drugu generaciju, a oni su imali inteligenciju i objektivnost da podignu svoju škvadru dovoljno zdravo da ona podigne nas."

"Otprilike smo stigli do krajnjih granica?"

"Nemoj bit' seronja. Želim jednostavno reći da je u svijetu gdje su milijuni bili ubijeni ratovima i stotine tisuća, drugim manje efikasnim načinima *možda* bilo nekakvog opravdanja za pitanje *Što ja mogu učiniti?,* kod bilo koje nanesene nepravde. Ali to nije ovaj svijet. Možda znamo previše o svijetu naših djedova i baka tako da očekujemo da stvari budu takve. Ali kad su danas statistike ono što jesu, jedan dječak strijelama prikucan za drvo u potpunosti je različita stvar."

"Ono što sam vidio tamo -"

"- nagovještava nasilje, brutalnost, neopravdanu okrutnost jedne osobe prema drugoj i ako ne ubojstvo, potencijal za umorstvo na svakom koraku. Jesam li u pravu?"

"Ali to je život kakvog su odabrali! Imaju svoj smisao časti i odgovornosti. Ti nisi htjela ići vidjeti Mabel. Ja jesam. To neće oštetiti -"

"Gledaj glavonjo! Netko *me* jutros pokušao ubiti s tom stvari koju još uvijek imaš za pojasom!"

"Mabel!" izgovaranje ovog nije imalo nikakve veze s našom svađom.

Zgrabila je mikrofon, pritisnula dugme. "Scotte, koji kurac izvodiš?" njen se glas, pojačan zvučnicima, prelio okolinom i pao među demone.

Što je Scott činio:

Popeo se na U da ga jaši natrag do Monstruma. S većinom smještenih šiljaka, uzeo je konektorski kabel (najvjerojatnije rekavši Sue prije toga, "Hej, kladim se da ovo nikad prije nisi vidjela!") i pustio visoki napon i spojio ga na metalni pokrov. Tamo ima samo malo amperaže, tako da ne postoji vjerojatnost da će povrijediti nekoga. Efekt visokog napona u pokrovu uzrokuje četkasto pražnjenje duž izloženog kabla. Vrlo impresivno. Iskre duge metar frcaju posvuda, a Scott se ceri i sva mu je kosa nakostriješena.

Platinasta živica -

Dijamantna rijeka -

Zmija od dragulja -

Ono što je u tome opasno i zašto je Mabel uznemirena; (jedan) ako nešto ode po zlu s tolikom voltažom, bit će više nego ozbiljno. (Dva) U spojka je povezana s (Bum!) kranom; kran je povezan s (Poo!) kabinom krana; kabina krana učvršćena je za (Bip!) samu glavnu šasiju i od tuda mogućnost za razne vrste oštećenja.

"Prokletstvo, Scotte!"

Najmanje opasna stvar koja je mogla krenuti po zlu bila bi slučajan porast energije točno na mjestu gdje je Scott spojio žicu na pokrov. Što se pretpostavljam i dogodilo zato što je nastavio posezati za njom i trzati rukom unatrag, kao da ga golicaju.

Mabel je došla do kontrola i polako na dolje povukla ručicu reostata. Imala je kontrolu nad svim tokovima i mogla ih je spustiti

sve do nule. (Sva voltaža svijeta ničemu ne koristi ako iza nje nema amperaže.) "Prokleto dobro znaju da ne volim rasipati energiju!" prasnula je. "U redu, vi posrebreni idioti", zagrmjelo je planinama, "Ulazite unutra. Ovo je za danas dovoljno."

Popizdila je. Nisam nastavljao razgovor.

Rođen van vremena hodao sam, u do grla dubokim Gilinim govnima. Zatim sam neko vrijeme sjedio. Onda sam još malo šetao. Trebao sam ispunjavati obrasce u navigacijskom uredu, ali sam se većinu vremena pitao ne bih li bio sretniji da odbacim srebro za traper i odem vrludati oblacima. Zašto se mučiti po svijetu s prljavim demonima kad bih svoju srdžbu mogao iskaljivati na noćnim vjetrovima, tjerajući svoju metlu (kakva jest) predvečerjem, samo što je sva moja srdžba bila namijenjena Mabel.

Lik je zasvjetlucao na balkonu.

I naslonio se na ogradu, ovu, koju sam gledao i s koje sam sve mogao čuti.

Sue i Pitt su zajedno stajale na rubu kanala. "Pa, kažem ti", govorila je Sue, "Volim ovdje raditi. Dvije godine na akademiji nakon škole i naučiš sve o Energetskoj Inženjeriji i stvarima. Lijepo je zato što puno putuješ." Sue je nastavila, više kao uvod brošure o studiranju na akademiji. Pa, to je dobar uvod. "Onako, usput", završila je i po načinu na koji je završila znao sam da se već neko vrijeme pitala, "Što se dogodilo s okom tvog kompića?"

Pitt je nogom udarala po prašini. "Ah, potuk'o se i gadno povrijedio."

"Aha", rekla je Sue. "To je prilično očito." Dvije su djevojke pogledale šumu. "Stvarno bi mog'o izaći od tamo. Nitko ga neće uznemirivat'."

"Srami se", rekla je Pitt. "I ne čuje dobro."

"U redu je ako želi tam ostat'."

"Bilo bi lijepo putovati uokolo u iscjeliteljskom Monstrumu", rekla je Pitt. "To bi mi se svidjelo."

"Hoćeš ući unutra?"

"Oh, ne! Hej, moram se vratiti u Visoko Utočište." I Pitt se (možda me vidjela na balkonu) okrenula i otrčala među drveće.

"Do viđenja!" povikala je Sue. "Zahvali kompiću što me vozio oko planine. Bilo je zabavno", i iznad drveća sam vidio metlu kako lomi

manje grančice.

Vratio sam se u ured. Mabel je došla i sjedila je za mojim stolom gledajući obrasce koje sam ispunjavao.

Razmišljao sam o različitim temama koje bih mogao načeti da izbjegnem svađu sa šeficom. "Razmišljanje o temi oko koje se nećemo svađati oduzima previše energije", rekla je Mabel. "Hoćemo li završiti?"

"U redu. Samo što nisam imao prilike za svađu."

"Nastavi."

"Ti nastavi. Jedini način na koji ću ikada doprijeti do tebe je da ti dam dovoljno kabla da se njime zadaviš."

Odložila je obrasce. "Shvaćam tvoj posljednji djelić očite banalnosti dana: pretpostavimo da položimo izlaze i kablove? Oni ih sigurno ne moraju koristiti ako ne žele."

"Oh, Mabel. Cijela je stvar pitanje principa!"

"Još se uvijek ne davim."

"Gledaj. Ti *jesi* šefica. Rekao sam da ćemo to napraviti na tvoj način. U redu. Mislim tako. Laku noć!" Osjećajući se frustrirano, ali čisto i srebrno, gizdavo sam izašao van.

Frank Faltaux mi je rekao da je francuski izraz za to *l'esprit d'escalier* - duh stepenica. Ležao sam u mreži u svojoj novoj sobi potpuno se dosađujući buljeći u lak na stupu.

Večer je ispod mog prozora miješalo lišće i gurkalo zlatne žetone za poker prozorskim oknom. Nakon mnogo nervoze sam ustao i izašao van da se priključim igri.

Na obali potoka napucavao sam kamenčiće u vodu, gledajući kako voda teče koritom, pratio tok, zvuk slapova ispred mene; iza, nasmijani demoni sjede i piju pivo.

Onda je netko pozvao demone unutra, tako da je ostala samo večer i voda.

I smijeh poviše mene...

Pogledao sam uz slapove.

Fidessa je sjedila tamo, mašući nogama i lupkajući petama u stijenu.

"Halo?" upitao sam.

Kimnula je, izgleda poput žene s tajnom. Skočila je dolje i krenula preko kamenja.

"Hej, pazi. Nemoj se okliznuti u -"

Nije.

"Blacky!"

"Uf... što mogu za tebe učiniti?"

"Ništa!" s njenim bistrim smeđim očima. "Želiš li doći na tulum?"

"Ha?"

"Gore u Visokom Utočištu."

Pomisao: s obzirom da kablovi večeras nisu stigli gore to je bilo pogreškom shvaćeno kao moja pobjeda.

"Znaš da još nisam dobio nikakve bitke ovdje dolje." Oh, dvolično "još".

Počešao sam se po vratu i napravio druge stvari koje su odavale neodlučnost. "Vrlo je lijepo što ste me ti i Roger pozvali."

"Zaista. Ja te pozivam. U stvari", zavjerenički pogled, "zašto ne povedeš jednu od vaših djevojaka?" Cijelu sekundu sam mislio da je to poziv bez prikrivenih motiva. "Roger bi mogao malo popizditi ako pomisli da sam došla dolje samo da te dovučem na tulum anđela."

Visoka, vrlo tamnoputa i lijepa, imao sam popriličan broj ovakvih tretmana u rukama predivnih dama čak i u ovom prosvijećenom razdoblju.

Znači da me uopće nije smetalo. "Naravno. Volio bih doći."

Moj prikriveni motiv bila je šansa da odvučem Mabel da vidi moju stranu (dok vragovi vrijebaju anđeoske verande... ubio sam misao).

A onda, još uvijek sam se osjećao prilično ratoborno. Dovraga, tko želi na tulum povesti rivala u debati.

Pogledao sam Monstruma. Sue je sjedila na vrhu stepenica, čitala. "Hej!"

Podigla je pogled. Mahnuo sam joj da priđe. Odložila je knjigu i došla.

"Što Scott radi?"

"Spava."

Jedan od razloga što Scott nikad neće biti vrag je taj što može spavati bilo gdje, bilo kada. Vrag mora biti sposoban brinuti cijelu noć, zatim biti nesposoban zaspati jer je vrlo uzbuđen rješenjem koje

je stiglo sa zorom. "Hoćeš li ići na tulum?"

"Naravno."

"Fidessa nas je pozvala u Visoko Utočište. Imat ćeš prilike ponovno vidjeti svoju prijateljicu Pitt."

Prišla je u moj zagrljaj i položila glavu na moje rame, mršteći se. "Pitt je zanimljiva djevojčica." Prolazne bore na licu sedamnaestogodišnje djevojčice izgledaju dražesne "Ali sviđa mi se." Podigla je pogled, uhvatila me za palac i upitala, "Kad krećemo?"

"Odmah", rekla je Fidessa.

Popeli smo se.

"Jesi li ikad vozio metlu?" pitala je Fidessa.

"Vozio sam suprugu na predavanja dok sam bio na akademiji", priznao sam. (Zanimljivo da sam tu činjenicu ovako dugo izostavio iz ove priče. Razmišljajte malo o tome.) "Hoćeš da ja vozim?"

Sa mnom za upravljačem, Sue iza mene s bradom na mojoj lopatici i Fidessom iza nje, izveli smo osrednje napeto uzlijetanje, a zatim divnu spiralu. "Tamo", povikala je Fidessa - oko glavnog planinskog prijevoja i zaokrenuo na gore prema klancu.

"Oh, obožavam se voziti na ovim stvarima!" govorila je Sue. "Poput tobogana je. Samo puno više!"

To *nije* bio komentar na moje letenje. Upali smo u kamena usta. (Čovjek ipak ne zaboravlja voziti bicikl.) Naše je ateriranje bilo bolje od Rogerovog.

Otkrio sam mjesto gdje su kuhali hranu koju sam namirisao jutros. Fidessa nas je vodila između drveća iznad kuće. (Pečeno meso...) Prolazeći kroz grmlje, držeći Sue za ruku, vidio sam da se na nosu naše kadetkinje pojavljuju bore, mrštila se: "Svinjetina s roštilja?"

Iskopali su plitku rubu. Na oguljenom, svjetlucavom roštilju svinja je, položena iznad žara, razroko gledala gore. Uši su joj bile spržene. Usta su bila povučena s prednjih zuba i rijetkih stražnjih. Izvrsno je mirisala.

"Hej!", pozvao je Roger s druge strane rupe. "Došao si večeras ovamo? Odlično!" Pozdravio me konzervom piva. "Doš'o si na tulum?"

"Može bit'."

Netko se stružući popeo kamenjem noseći kartonsku kutiju. Bio je to crvenokosi klinac sa zmajem na prsima. "Ej, Roger, trebaš malo limuna? Bio sam u Hainesvilleu i popalio sam cijelu jebenu kutiju limuna...!"

Netko ga je s obje ruke zgrabio za kragnu njegovog kožnjaka i povukao je dolje preko njegovih ramena; zateturao je. Kutija je udarila rub rupe. Limunovi su se odskakujući otkotrljali.

"Prokletstvo, prekinite s tim -"

Nekoliko ih je propalo kroz rešetke. Netko je napucao kutiju i još ih se nekoliko otkotrljalo strminom.

"Hej -"

Nakon pola minute grabi-što-možeš stigle su dvije konzerve piva. Uhvatio sam ih i podigao glavu da pogledam Rogera, pokraj hladnjaka, kako se smije. Otvorio sam ih (bilo je vrijeme, vjerujem, kad bi ovakvo dobacivanje izazvalo kaos u napredovanju piva), dao jednu Sue, nazdravio.

Fidessa se smjestila iza Rogera. I ona se također smijala.

Sue je otpila, namrštila se. "Reci, gdje je Pitt?"

"Dolje kod kuće."

Pokazala mi je blještave zube. Kimnuo sam.

"Zovi me kad klopa bude gotova." Odmaknula se od mene, izbjegavala anđele koji su se hrvali i odskakutala po kamenju.

Kuda ide planina kad naraste viša od Utočišta?

Ne znajući, napustio sam pijance i otišao se penjati među grmlje i kamenje. Vjetar je naišao na borove i do mene stigao šepajući. Pogledao sam niz klanac, opkoljen brojnim krovovima Utočišta, neko vrijeme sjedio na panju i bio smiren.

Čuo sam korake na lišću iza sebe, ali nisam pogledao. Ruke na mojim očima i Fidessin smijeh. Uhvatio sam jedan zglob i povukao je naprijed, smijeh joj se smrznuo na licu. Ona, vesela i ja radoznao; gledali smo jedno drugo kako gleda jedno drugo.

"Zašto si", upito sam, "postala tako prijateljski nastrojena?"

Njezino je lice visokih viličnih kostiju postalo ozbiljno. "Možda zato što znam prepoznati bolju stvar kad je vidim."

"'Bolju?"

"Komparacija za *dobro*." Sjela je pored mene. "Nikad nisam shvatila kako je u ovom svijetu mjerena moć. Kad se dvoje ljudi sukobi, moćniji pobjeđuje. Bila sam vrlo mlada kad sam upoznala Sama. Ostala sam s njim misleći da je moćan. Zar to nije naivno?"

"Isprva da. Ne kad o tome razmisliš."

"Inzistirao je na načinu života potpuno različitom od ostatka

društva. To zahtjeva... moć."

Kimnuo sam.

"Još uvijek ne znam da li je na kraju izgubio. Možda je Roger jednostavno imao više. Ali ja sam donijela odluku prije no što su se potukli. I završila sam na pravoj strani."

"Nisi glupa."

"Ne, nisam. Ali doći će do novog sukoba. Mislim da znam 'ko će pobijediti."

"Ja ne znam."

Pogledala je u svoje krilo. "Također više nisam tako mlada. Umorna sam od života s anđelima. Moj se svijet raspada, Blacky. Imam - Rogera; jasno mi je zašto je Sam izgubio, ali ne shvaćam zašto je Roger pobijedio. U nadolazećoj bitci ti ćeš pobijediti i Roger će izgubiti. To uopće ne razumijem."

"Je li ovo zahtjev da te ja u svojim srebrnim hlačama odvedem od svega ovoga?"

Namrštila se. "Idi natrag u Utočište. Razgovaraj s Rogerom."

"Uoči rata protivnički se generali susreću. Objašnjavaju kako bi rat bio najgora stvar za sve umiješane, ali cijeli svijet zna da će rata biti."

Njezine su oči postavile pitanje.

"Citiram."

"Idi dolje i razgovaraj s Rogerom."

Ustao sam i hodao natrag kroz šumu. Hodao da sam pet minuta kad: "Blacky?"

Zaustavio sam se pored hrasta čije je korijenje stezalo veliku stijenu. Kad stabla postanu prevelika na terenu poput ovoga imaju se za malo što držati i naposljetku se sruše.

"Mislim da sam te vidio kako lunjaš ovuda."

"Roger", rekao sam, "stvari ne izgledaju baš dobro dolje kod Gila Monstruma."

Stigao me i počeo hodati ukorak sa mnom. "Ne možeš spriječiti kablove da dođu ovamo?" Okretao je veliki prsten na svojem izranjavanom prstu.

"Zakon kaže da određena količina energije mora biti dostupna određenom broju ljudi. Gledaj. Čak i ako postavimo kablove zašto bi ih vi trebali koristiti? Ne shvaćam zašto ovaj posao predstavlja takvu prijetnju za tebe."

"Ne shvaćaš?"

"Kao što sam rekao, suosjećam..."

Ruke mu uđoše u džepove. Ovdje među drvećem bilo je dovoljno mračno tako da, iako je svjetlo treperilo iznad lišća, nisam mogao vidjeti njegov izraz lica.

Iznenadio me ton njegovog glasa: "Ne razumiješ što se ovdje događa, zar ne? Fidessa je rekla da ne razumiješ." Bio je to umor. "Mislio sam da ti...", a onda su njegove misli otišle negdje drugdje. "Ovi energetski kablovi. Znaš li što ovu škvadru zadržava ovdje? Ja ne znam. Znam da je slabije nego što misliš."

"Fidessa kaže da su odlazili."

"Ja ne želim tjerati bilo koga da radi ono što neće. Nije ni Sam. To je moć koju je imao i koju ja imam. Postavi te kablove i oni će ih upotrijebiti. Možda ne odmah. Ali hoće. Tucite nas dovoljno dugo i past ćemo!"

Iza drveća sam mogao vidjeti rupu roštilja. "Možda ćeš je jednostavno morati pustiti."

Zatresao je glavom skrivenom u sjeni. "Nisam je imao dugo, pa ne bi trebalo biti teško izgubiti je. Ali ne."

"Roger, ti ne gubiš ništa. Kad kablovi dođu ovdje gore, samo ignoriraj -"

"Ja govorim o moći. *Mojoj* moći."

"Kako?"

"Oni znaju što se događa." Mahnuo je da bi obuhvatio ostatak anđela u utočištu. "Oni znaju da je ovo natjecanje. Ja ću izgubiti. Bi li bilo bolje da navalim k'o Sam? On bi ti pokušao razbit' bulju. Onda bi pokušali razvaliti tvoje metalno jaje metlama. Najvjerojatnije bi sebe i većinu nas uvalio u opasna govna."

"Bi."

"Jesi li ikad izgubio nešto značajno za tebe, nešto tako značajno da nisi nikome drugom mogao početi govoriti koliko značajno? Otišlo je. Gledao si kako odlazi. I onda je definitivno otišlo."

"Da."

"Da? Što?"

"Suprugu."

"Ostavila te zbog drugoga?"

"Bila je spaljena na izloženom energetskom kablu jedne noći u

Tibetu, gledao sam. I onda je... nestala."

"Ti i ja", rekao je Roger nakon jednog trenutka, "Mi smo doista slični, znaš?" Vidio sam kako mu je glava klonula. "Pitam se kako bi bilo izgubiti Fidessu... također."

"Zašto pitaš?"

Slegnuo je širokim ramenima. "Ponekad po načinu ženinog ponašanja počinješ osjećati... Sam je znao. Ali to je glupo, ha? Misliš li da je to glupo, Blacky?"

Listovi su zašuštali pod nogama iza nas. Okrenuli smo se.

"Fidessa...?" rekao je Roger.

Zastala je u polumraku. Znao sam da je iznenađena što nas je stigla. Roger me pogledao. Pogledao je nju. "Što ste tamo radili?"

"Samo smo sjedili", rekla je prije mene.

Još smo trenutak stajali u tami iznad Utočišta. Onda se Roger okrenuo, pomaknuo granje i zakoračio na čistinu. Pratio sam ga.

Svinja je bila izrezana. Većina jedne šunke bila je narezana, ali Roger je zgrabio kost i okrenuo se prema meni. "Ovo je tulum, hej, Blacky!" Njegovo se, ožiljcima išarano lice razvuklo u smješak. "Drži! Tulumari malo!" Gurnuo mi je vruću kost u ruke. Opekla me je.

Ali Roger je, s rukom na nečijem ramenu, posrtao među pijandurama. Netko mi je u ruke ugurao pivo. Kost je, gdje sam je ispustio u borove iglice, pocrnila među čizmama anđela.

Donekle sam došao do hrane. I do puno cuge.

Sjećam se da sam zastao na gornjoj verandi utočišta, naslanjajući se na ono što je ostalo od ograde.

Sue je sjedila dolje uz bazen. Podignut ali blještav od jare iz kovačnice, Danny je stajao pored nje.

Onda iza mene:

"Hoćeš letjeti? Hoćeš skinuti mjesec s neba? Mogu vidjeti tri zvijezde tamo gore! 'Ko će ih ugasit'?" Roger je balansirao na stalku ciklova, raširenih nogu i šakama zamahivao na noć. "Ja ću letjet'! Letjet' sve dok moja metla ne probuši rupu u noći! Bogovi, jel' me čujete? Dolazimo po vas! Do smrti ćemo vas mlatit' metlama i rušiti meteore prije neg o što svršimo..."

Vikali su oko njega. Cikl je zakašljao. Još dva.

Roger je skočio dolje dok su izvlačili prvu metlu sa stalka i svi su ustuknuli. Zakrivudala je verandom, poskočila preko ruba, podigla se

prema glavama, iznad glava, šireći tamna krila.

"Hoćeš letjet' sa mnom?"

Slegnuo sam ramenima.

Njegova me ruka udarila po vratu i zaustavila. "Tamo gore su bogovi koje moramo vidjet'. Hoćeš li ih gledat' sa mnom?"

Trava i tablete kružile su uokolo kao i pivo.

"Bogovi nisu ništa nego nizak šećer u krvi", rekao sam. "Sv. Augustin, Peyote Indijanci... Znam kako to ide -"

Okrenuo je ruku tako da je nadlaktica bila na mom vratu. "Letjeti!" i da je tu ruku maknuo brzo, taj bi prsten zakvačio dobar komad žile kucavice. Još su tri metle poletjele. "Dobro, zašto ne?"

Okrenuo se da izvuče svoj cikl sa stalka.

Popeo sam se iza njega. Beton je zaškripao. Prešli smo preko ruba i moj je želudac ponovno podigao. Grane su se pružile prema nama, grane promašile.

Više od Utočišta.

Više od planine koja je viša od Utočišta.

Vjetar mi je gurao glavu unatrag i gledao sam u noć. Anđeli su prošli iznad njih.

"Hej!" Roger je zagrmio, napola se okrećući da bih ga čuo. "Jesi ikada radio kakvo čišćenje neba?"

"Ne!" inzistirao sam.

Roger mi je klimnuo da pogledam.

Možda stotinjak metara naprijed i gore, anđeo je okrenuo krila preko mjeseca, uputio se prema dolje i - njegovi su se laktovi oštro trznuli kad je okrenuo prstenove za gas - ugasio oba turba. Metla je čistila noć prema dolje. I dolje. I dolje.

Naposljetku sam pomislio da ću ga izgubiti u zeleno-crnom tepihu iznad planine. I neko je vrijeme bio izgubljen.

Onda:

Mali plamičak i mala krila, trenutačno osvijetljena, izvučena iz vijugavog poniranja. Mali kao što je bio, mogao sam vidjeti da se krila savijaju od napetosti. Bio je dovoljno blizu vrhovima drveća tako da je na trenutak struktura lišća bila vidljiva u jurećoj lopti svjetlosti. (Koliko anđela *može* plesati na glavi pribadače?) Bio je *tako* malen...

"Koja nam je jebena visina?" povikao sam Rogeru.

Roger se nagnuo unatrag i ponovno smo se uspinjali.

"Kamo idemo?"

"Dovoljno visoko da imamo dobro čišćenje."

"S dva čovjeka na ciklu?" Zahtijevao sam.

I uspinjali smo se.

Iznad nas više nije bilo anđela.

I jedina stvar viša od nas bio je mjesec.

Na mjesecu je bio čovjek.

I cerio se.

Dosegli smo vrh našeg luka. Onda su Rogerovi laktovi udarili njegove bokove.

Moj trbuh, ponovno. Neobičan osjećaj: vibracije na tvom sjedalu i tvoje omče za noge nisu tamo. Ni grmljavina turbo mlazova.

To je vrlo tiho putovanje dolje.

Čak je i zvuk vjetra na krilima iza tebe prebrzo nestao da bi ga zamijetili. Samo je planina ispred tebe. To je dolje.

I dolje.

I dolje.

Naposljetku sam zgrabio Rogerovo rame, nagnuo se naprijed i zaurlao mu u uho, "Nadam se da se zabavljaš!"

Dvije metle su se zureći razmaknule da nas propuste.

Roger se okrenuo i pogledao me. "Hej, što ste ti i moja ženska izvodili u šumi?" S isključenim turbinama ne morate urlati.

"Brali gljive."

"Kad se radio o borbi za moć ne volim gubiti."

"Voliš gljive?" pitao sam. "Dat' ću ti cijelu jebenu košaru čim trapovi dodirnu Utočište."

"Ja se ne bih zajebavao da poput tebe sjedim tako daleko od prstena gasa."

"Roger -"

"Možeš skužiti stvari iz načina kako se ženska ponaša, Blacky. Puno sam te gledao, Fidessu, čak i onu malu koju si večeras doturao na Utočište. Uzmi nju i Pitt. Kladim se da su istih godina. Pitt nema šanse prema njoj. Tu ne mislim na izgled. Govorim o šansi koju bi imali za preživljavanje da ih samo ostaviš tu dolje. Ja imam trideset i tri

godine, Blacky. Ti?"

"Eh... trideset i jednu."

"Mi također ne stojimo dobro."

"Kako bi bilo dati šansu?"

"Stišćeš mi rame."

Metla je zavibrirala.

Grane su nam se prestale tako brzo približavati. (Mogao sam razabrati pojedine grane!) Sila u luku me gotovo zbacila. Rekao sam vam prije, mogli ste vidjeti kako se krila svijaju? Možete ih također i čuti. Stvari škripe i krckaju u grmljavini.

Onda smo se, napokon, ponovno polagano uzdizali. Pogledao sam gore. Disao sam. Noć je bila glasna i hladna i prelijepa.

Sada minijaturan iznad nas, još je jedan anđeo ponirao dolje preko mjeseca, jurio je prema nama dok smo jahali vjetar uspinjući se.

Roger je primijetio prije mene.

"Hej, mali ima problema!"

Umjesto da je ruke držao priljubljene uz tijelo, klinac ih je primicao i odmicao kao da želi nešto odšarafiti.

"Njegovi su prsti smrznuti!" izjavio je Roger.

Drugi su shvatili problem i zaokrenuli da bi ga pratili dolje, Stigao je brzo i krivudavo; prošao nas!

Lice mu je bilo zgrčeno; zubi stisnuti, oči izbuljene dok se borio s metlom. Zmaj se uvijao na njegovim golim prsima. Bio je to crvenokosi.

Jato je skrenulo prateći ga.

Mali je bio ispod nas. Roger je upravio cikl pravo na dolje da ga stigne, oštro skrenuo, a mali nas je još jednom prestigao.

Klinac je imao djelomičnu kontrolu nad jednim krilom. To nije pomagalo jer kad god bi pomaknuo slobodni eleron, skliznuo bi u drugom pravcu pod istim nagibom.

Ponovno grane...

Onda se nešto odmrzlo u poludjelom ciklu. Njegov se nagib iznenada smanjio, a iz turboa se pojavila vatra.

Tri sam sekunde mislio da će uspjeti.

Vatra je lizala vrhove drveća devet metara u dužinu; zaokrenuli

smo iznad šireće staze vatre. I ničega na njezinom kraju.

Minutu kasnije naišli smo na čistinu. Anđeli su se spustili poput poludjelog lišća. Počeli smo trčati između drveća.

Nije bio mrtav.

Vrištao je.

Bio je odbačen šest metara od svoje metle kroz tanje grane i grančice, obje noge i jedna ruka polomljene. Većina odjeće bila mu je otrgnuta. Također i većina kože.

Roger me zaboravio, postao vrlo učinkovit, stavio crvenog na nosila između dvije metle i krenuo za Hainesville, brzo. Crveni je samo plakao kad ga je liječnik napokon uspavao.

Uzletjeli smo s ulica predgrađa posutih lišćem i podigli se prema verandama Utočišta.

Klanac je bio zmija od srebra.

Mjesec je osvjetljavao prozore Utočišta.

Netko se već vratio s vijestima.

"Hoćeš pivo?" pitao je Roger.

"Ne, hvala. Jesi li vidio djevojčicu koja je došla sa mnom? Mislim da je vrijeme da se vratimo." Ali on se već počeo udaljavati. Tulum je *još uvijek* trajao.

Ušao sam u kuću, popeo se nekim stepenicama, nisam pronašao Sue, pa sam sišao nekim drugima. Bio sam na pola svjetlucavih stepenica za kovačnicu kad sam čuo krik.

Onda je Sue banula kroz vrata, potrčala uz stepenice i sudarila se sa mnom. Uhvatio sam je baš dok je jednooki Danny zaokrenuo oko kvake na vratima. Onda je Pitt bila iza njega, gurajući se pored njega u uskom prolazu, oštrica za bacanje u ruci koja je već napola zamahnula.

I zaustavila se.

"Zašto mi netko ne kaže koji se kurac događa?" predložio sam. "Ti spremi svoju, a ja ću svoju." Sjećate se one oštrice za bacanje koju sam gurnuo za pojas. Sada je bila u mojoj ruci. Pitt i ja samo zajedno spustili ruke.

"Oh, Blacky, *izgubimo* se odavde!" prošaptala je Sue.

"U redu", rekao sam.

Uzmaknuli smo stepenicama. Onda smo prošli kroz vrata i izašli na verandu. Sue se još uvijek naslanjala na moje rame. Kad je opet došla do daka rekla je: "Oni su luđaci!"

"Što se dogodilo?"

"Nemam pojma. Mislim..." Sada se ispravila. "Dan je pričao sa mnom i pokazivao mi kovačnicu. On izrađuje sav taj prekrasni nakit. Pokušavao mi se upucavati, ali mislim, stvarno - s onim okom? I ja sam ga u svakom slučaju pokušavala ohladiti, kad je Pitt došla..." Pogledala je vrata. "Dečko koji se srušio... odveli su ga liječniku?"

Klimnuo sam.

"Bio je to crvenokosi, zar ne? Nadam se da je dobro." Sue je zatresla glavom. "Dao mi je limun."

Fidessa se pojavila pored mog ramena. "Želite se vratiti dolje?"

"Aha."

"Uzmi taj cikl. Vlasnik je unutra, mrtav pijan. Netko će ga sutra doturati dolje da ga uzme."

"Hvala."

Staklo se razbilo. Netko je bacio nešto kroz jedan od prozora Utočišta.

Tulum je na udaljenom kraju verande izmicao kontroli. Još uvijek izdvojen u pijanoj gomili, Roger nas je promatrao.

Fidessa je na trenutak gledala, onda me gurnula u rame. "Idite."

Pali smo preko zapjenjene vode, krivudajući klancem.

Scott je otvorio jedno oko i napravio pjegavu grimasu preko ruba svoje mreže. "Gdje... (nejasno zbog zijevanja)...bio?"

"Na tulumu. Ne brini. Vratio sam je neozlijeđenu."

Scott je šakom protrljao nos. "Zabavno?"

"Sociološki fascinantno, siguran sam."

"Da?" Podigao se na lakat. "Zašto me nisi probudio?" Pogledao je Sue koja je tiho sjela u svoju mrežu.

"Drmali smo te petnaest minuta, ali ti si nastavio pokušavati opaliti me."

"Jesam?" Ponovno je trljao nos. "Nisam!"

"Ne brini se oko toga. Idi spavati. Noć Sue."

U svojoj sam sobi odletio do *brrrmmma* metli kojeg sam se sjećao.

Onda sam se, - je li to bilo pola sata kasnije? - probudio od stvarnog turba. Cikl se približio Monstrumovom krovu.

Gume...

Ispravka: aterirao.

Nabacio sam srebro i izašao van na dugu terasu. Pogledao sam u svoju lijevu stranu, na krov. Tutnjava na terasi, na desnoj strani.

Danny se ispravio nakon svog skoka. Dobro oko mu je ubrzano žmirkalo. Drugo je bilo mokri smotuljak sjene.

"Što radiš ovdje?" upitao sam pretiho da bi me on mogao čuti. Onda sam pogledao niz zakrivljeni zid. Fidessa je skliznula dolje. Danny ju je prihvatio.

"Imaš li nešto protiv da mi kažeš što te dovodi ovdje u ovo doba noći?"

Nakon par tihih sekundi pomislio sam da se šali. Proveo sam još tri paranoidne misleći da ću biti žrtva lukave podlosti.

Ali ona je bila prestravljena. "Blacky-"

"Hej, što se događa, djevojko?"

"Ja..." Zatresla je glavom. "Roger..." Ponovno je zatresla.

"Uđi unutra i sjedni."

Primila je Dannya za ruku. "Uđi! Uđi, Danny... molim te!" Pogledala je nebo.

Tupo i ne shvaćajući Danny je krenuo naprijed. Unutra je sjeo na mrežu, s lijevom šakom omotanom desnom rukom.

Fidessa je stajala, okrenula se, hodala, zaustavila se.

"Što je bilo? Što se dogodilo na Visokom Utočištu?"

"Odlazimo." Gledala je tražeći moju reakciju.

"Reci mi što se dogodilo."

Stavila je ruke u džepove, ponovno ih izvadila. "Roger je pokušao srediti Dannya."

"Što?"

Pogledali smo tihog kovača. Trepnuo je i nasmiješio se.

"Roger je poludio nakon što ste otišli."

"Pijan?"

"Lud! Sve je poveo dolje do kovačnice gdje su počeli razbijati... Natjerao ih je da prestanu nakon nekog vremena. A onda je počeo pričati da će ubiti Dannya. Rekao je da je Sam bio u pravu. I onda mi je rekao da će i mene ubiti."

"Zvuči poput loše šale."

"Nije bilo..." gledao sam kako se bori da pronađe riječi kojima bi mi opisala što se dogodilo.

"Znači vas dvoje ste se uplašili i otišli?"

"Onda nisam bila uplašena." Glas joj se povukao u kratkoću. Pogledala je gore. "Sada sam uplašena."

Polagano ih ljuljajući, Danny je stavio stopalo preko stopala i počeo se igrati prstima. "Kako to da si povela Dannya?"

"Bježao je. Nakon meteža dolje u kovačnici kretao je prema šumi. Rekla sam mu da ide sa mnom."

"Pametno što ste došli ovamo."

Izgledala je bijesno, onda je bijes izgubio žar i ponovno postao strah. "Nismo znali gdje bi drugdje otišli." Ruke su joj se skupile i rastvorile poput školjke." Najprije sam došla ovamo zato što sam... htjela sam te upozoriti."

"Na što?"

"Rogera - mislim da će on i ostatak anđela doći i pokušati boriti se s vama."

"Što?"

Klimnula je.

"Ovo je naglo postalo ozbiljno. Idemo popričati sa šeficom." Otvorio sam vrata prema hodniku.

"I ti."

Danny je iznenađeno podigao pogled, razmotao ruke i noge. "Da, ti!"

Mabel je pokazivala svoje vražje talente:

Pepeljara ispunjena otpacima kutije cigareta, papiri koji su sve prekrivali; imala je jednu olovku za uhom, a drugu je grickala. Bila su tri sata.

Nagrnuli smo u ured, ja prvi, Fidessa, onda Danny.

"Blacky? Oh, bok - dobri *Bože*!" (To je bilo Dannyevo oko.)

"Bok, Mabel. Kakvo je ponoćno ulje?"

"Ako ga protisneš kroz kruh, reduciraš iznad sporog Bunsena i rekondenziraš pare u bakrenom namotaju čujem da dobiješ nešto čime se možeš nafiksati." Namrštila se na Dannya, shvatila da se mršti, nasmiješila se. "Što se dogodilo s licem tog dječaka?"

"Upoznaj Fidessu i Dannya iz Visokog Utočišta. Upravo su pobjegli i zaustavili se da nam kažu da bi nas uskoro mogli napasti anđeli koji nisu baš presretni kablovima i izlazima koje ćemo ujutro postaviti."

Mabel je gledala preko vrhova prstiju. "Ovo je postalo ozbiljno", ponovila je moje misli. Mabel je izgledala umorno. "Gila Monstrum je putujuća stanica za održavanje, ne pokretna tvrđava. Kako su prošli tvoji pokušaji dobre volje?"

Bio sam spreman podignuti ruke -

"Da Blacky nije bio tamo gore", rekla je Fidessa, "razgovarati s Rogerom kao što jest, oni bi bili ovdje dolje još jučer ujutro."

Poslao sam joj astralni poljubac.

"Što je s njim?" klimnula je prema Dannyu. "Što se dogodilo s -"

"Kuda si u kurac", zahtijevao je Scott upadajući kroz vrata poput pjegavog oštrodlakog prepeličara, "vodio ono jadno dijete, je li?"

"Koje dijete?"

"Sue! Rekao si da ste išli na tulum. Ja to ne bih tako nazvao!"

"O čemu pričaš?"

"Ima dvije modrice na nozi velike poput mog dlana, a ona na ramenu je još veća. Rekla je da ju je neki jednooki kurvin sin pokušao silovati -"

Onda je mrko pogledao Dannya koji se zbunjeno nasmiješio.

"Meni je rekla", rekao sam, "Da joj se pokušao upucavati -"

"Tako da ju je izudarao? Meni je rekla da *tebi* nije željela reći", njegov je pjegavi prst zamahivao prema meni, "što se stvarno dogodilo, zato da ne budeš previše oštar prema njima!"

"Gledaj. Nisam pokušavao uljepšati ništa što sam vidio na -"

U tom je trenutku Mabel ustala.

Tišina.

Znalo se što prilazi.

Nešto je zazveketalo s neba: napukline su išarale staklo. Ipak se nije razbilo. Poskočili smo, Scott je zaštucao. Na okviru je ležala četverokraka oštrica.

Posegnuo sam preko Mabelinog stola i preklopio prekidač pored njezinog palca.

Fidessa: "Što..?"

"Reflektori", rekao sam. "Mogu nas vidjeti, svjetlo ili ne. Na ovaj način mi možemo vidjeti njih - ako se približe unutar pedeset metara." Koristili smo svjetla za noćni rad. "Odvest ću nas gore otkuda možemo vidjeti što se događa", rekao sam Mabel.

Odmaknula se da bih mogao preuzeti kontrole.

Kad se kabina trznula Dannyjev je smijeh iščezao. Fidessa ga je potapšala po ruci. Kabina se podignula.

"Nadam se da znaš što...", počeo je Scott.

Mabel mu je rekla da šuti vrlo malim pokretom brade.

Vani su metle grebale iza drveća poput šibica.

Voda je zapjenjeno šaputala niz slapove. Obližnje lišće se treslo i svjetlucalo. A kabel se svija kroz tamu poput oderanog rebra.

Krilati oblici su padali i šibali iznad kamenja zasjenjujući vodu. Vidio sam da su se tri prizemljila.

"To je Roger!"

Fidessa je stajala na mojoj lijevoj strani uz prozor, Mabel na desnoj.

Rogerova metla plesala je duž kabla, prizemljila se u smanjujućem oblaku sjene. Ravno na kabel. Čuo sam kako gume škripe na pokrovu. Još je šest anđela ateriralo na obje strane kanala.

Roger je na udaljenom kraju izloženog kabla u blizini stijenja, sišao i pustio da njegova metla padne na stranu. Počeo je polako hodati rebrima.

"Što želite?" upitao je Scott.

"Idem van vidjeti", rekao sam. Mabel se hitro okrenula. "Ovdje imaš mikrofone." Bolje je prisluškivati demone koji rade; da su bili uključeni Mabel bi uspjela predvidjeti Scottovu malu zajebanciju jučer poslijepodne. "Hej! Sjećaš li se Scottove male zajebancije jučer poslijepodne? Možeš je ponoviti odavde, zar ne?"

"Visokonaponska četka koja izbija iz pokrova? Naravno da mogu -"

"Izgledat će mnogo impresivnije po noći! Idem van porazgovarati s

Rogerom na kablu. Ako nešto pođe po zlu vikat ću. Ti startaj iskrenje. Nitko neće biti povrijeđen, ali bi im to trebalo dobro napuniti gaće da mi da priliku da se sklonim od opasnosti." Uključio sam mikrofon i krenuo prema vratima. Uvodno izbijanje statike pročistilo se u mumljanju anđela.

Mabel se zaustavila stavivši mi ruku na rame. "Blacky, mogao bi proizvesti četkasto pražnjenje odovuda. Također mogu spaliti svakoga na tom kablu -"

Pogledao sam je. Duboko sam udahnuo. Zatim sam se otrgnuo i skočio na krov Gila Monstruma. Potrčao sam popločanim trupom, stigao do "glave" između dva reflektora i pogledao dolje.

"Roger!"

Zaustavio se i zaškiljio u svjetlost."Blacky?"

"Što radiš ovdje?"

Prije nego je odgovorio napucao sam zasun pokrova krana i popeo se na kuku dugu šezdeset centimetara. Htio sam doviknuti Mabel, ali je gledala. Kran je počeo hučati i zanjihao se naprijed sa mnom na kuki, vani dolje.

Kad sam se približio kablu skočio sam (reflektori su okupali moja ramena); uhvatio sam ravnotežu na zakrivljenim rebrima.

"Roger?"

"Aha?"

"Što radiš ovdje dolje?"

Ostali anđeli stajali su na zemlji nabacanoj pored kabla. Hodao sam naprijed.

"Što radiš? Daj hajde, ovo je već treći put da te pitam."

Kada je žica promjera gotovo pet metara linija hoda po užetu nije tako teška. Ipak...

Roger je napravio korak i stao.

"Nećeš postavljati te kablove, Blacky."

Izgledao je užasno. Potukao se otkad sam ga posljednji put vidio. Nisam mogao reći je li pobijedio ili izgubio.

"Roger, vrati se u Visoko Utočište."

Ramena su mu se opustila, nastavio je gutati. Oštrice za bacanje zveckale su mu za pojasom.

"Misliš da si pobijedio, Blacky."

"Roger -"

"Nisi. Nećemo ti dopustiti. Nećemo." Pogledao je anđele oko nas. "NIJE LI TAKO!"

Stresao sam se od njegova urlika.

Bili su tihi. Okrenuo se natrag i prošaptao. "Nećemo..."

Moja je sjena dosegla njegova stopala. Njegova je ležala iza njega na njegovim rebrima.

"Došao si ovdje dolje praviti probleme, Roger. Što ćeš time postići?"

"Priliku da vidim kako cviliš."

"To si mi već jednom učinio, večeras."

"To je bilo prije..." Spustio je pogled na svoj remen. Trbuh mi se zgrčio. "...Fidessa je otišla. Pobjegla je od mene." Obješena o ožiljak na obrazu, zbunjenost je prekrila crte njegova lica.

"Znam." Pogledao sam preko ramena gdje se ured nadnosio nad Monstrumom. Na prozoru su se nalazile četiri siluete: dvije žene i dva muškarca.

"Ona je gore...?" Zavjesa se pomaknula da bi otkrila bijes. "Došla je ovamo dolje kod tebe?"

"Kod nas. Jesi li utuvio tu razliku u svoju praznu glavu?"

"Tko je to gore s njom?" Škiljio je prema reflektorima. "Danny?"

"Tako je."

"Zašto?"

"Rekla je da je ionako bježala."

"Ne moram te pitati. Znam zašto."

"Oni nas slušaju. Možeš ih pitati ako želiš."

Roger se namrštio, zabacio glavu unatrag. "Danny! Zašto bježiš od mene?" Nema odgovora.

"Napustit ćeš Utočište, Pitt i sve?" Nema odgovora. "Fidessa!"

Da... Roger?

Njezin glas, tako čvrst uživo, bio je zamalo izgubljen u električnom kaosu.

"Danny stvarno želi otići odavde s vragovima?"

On... želi Roger?

"Danny!"

Nema odgovora.

"Znam da me možeš čuti! Natjeraj ga da me čuje, Fidessa! Zar se ne sjećaš Danny... ?" Nema odgovora.

"Danny, izađi od tamo ako želiš i vrati se sa mnom."

Kako je Rogerova nelagoda rasla ispunjavajući tišinu to je bila najprijaznija koju sam mogao smisliti, baš kao što je Danny bio nesposoban shvatiti Samove brutalnosti, tako je mogao ignorirati Rogerove plemenitosti.

"Fidessa?"

Roger?

"Vraćaš se na Visoko Utočište sa mnom." Ni znak pitanja ni oznake uzvika da definira ovu grmljavinu.

Ne, Roger.

Kad se Roger ponovo okrenuo prema meni, izgledalo je kao da su sve kosti njegove glave bile polomljene i samo ubačene u vreću njegovog lica. "A, ti... ti postavljaš ove kablove sutra?" "

Tako je."

Rogerova se ruka pomaknula s boka; krenula naprijed. Stvari su se raspale. Udario me.

"Mabel, *sada*!"

Kada me ponovo udario, udario je kroz vatru.

Kabel je izbacivao bijele zvijezde. Pali smo pucketajući. Zateturao sam, izgubio ravnotežu, ponovo je pronašao.

Iza blještanja sam vidio anđele kako odstupaju. Pražnjenje je uplašilo sve osim Rogera. Zgrabili smo jedan drugog. Iskre su se zaplitale u njegovoj ravnoj kosi, blještale u njegovim očima, na njegovim zubima; hrvali smo se u vatri. Pokušao me baciti s kabla. "Ja ću... te... slomiti!"

Rastavili smo se.

Sagnuo sam se i okrenuo se suočiti s njim. Čak i ako su se ostali anđeli razbježali Roger je shvatio da je vatromet samo show. Posegnuo je za svojim remenom. "Ja ću te zaustaviti!"

Oštrica je bila svjetlucavi križ iznad njegovog ramena.

"Roger, čak da to i učiniš, to neće zaustaviti -"

"Ubit ću te!"

Oštrica je poletjela niz kabel. Sagnuo sam se i promašila je.

"Roger, prestani! Spremi tu oštricu -" ponovno sam se sagnuo, ali je iduća zahvatila moju podlakticu. Krv je curila u unutrašnjost mog rukava... "Roger...! Izgorjet ćeš!"

"Bolje ti je da požuriš!" Treća je oštrica poletjela zajedno s posljednjom riječi.

Bacio sam se u stranu kanala, otkotrljao se - vidio sam ga kako se sagiba od sile iduće oštrice, sada ukopane u zemlju gdje se nalazio moj trbuh.

Ja sam već izvukao oštricu sa svog pojasa, dok sam je bacao (znao sam da krivudavo leti, ali će natjerati Rogera da zastane), uzviknuo sam glasom ispunjenim svim bijesom i frustracijom koje sam mogao sakupiti. *"Spali ga!"*

Iduća je oštrica bila iznad njegove glave.

Van ravnoteže na leđima, nije bilo teorije da bih je mogao izbjeći. Onda. Iskre su pale natrag u pokrov.

Krajičkom oka sam vidio Mabel, kroz prozor ureda, kako se kreće prema reostatu. Roger se ukočio.

Mahnuo je unatrag; uspravio se vrišteći. Ruka mu je mahala oštricom oko glave.

Onda je vrisak postao iscrpljen.

Prvi je plamičak zatitrao na njegovim trapericama.

Lanac na njegovom gležnju sjao je crveno i dimio se u dodiru s kožom.

Oštrica je gorjela u njegovoj ruci.

Metle su grmjele nebom dok su se anđeli povlačili. Prevrnuo sam se na trbuh, bijesno kašljući i pokušavajući otpuzati gore (smrad spaljenog mesa), ali uspio sam doći samo na pola puta do vrha prije nego što mi je ruka klonula. Ležao sam ispružen i počeo kliziti prema dolje. Zatim sam nogama udario u rebra.

Samo sam se zgrčio na kablu, drhteći, a jedina stvar koja mi je pala na pamet: "Mabel ne voli rasipati energiju."

V

Crvenilo, plavetnilo, crnilo - (Gledajući otraga prema gore.)

"Siguran si da se dobro osjećaš?"

Dodirnuo sam zavoj ispod poderanog srebra. "Mabel, tvoja je briga slatka. Nemoj pretjerivati s njom."

Pogledala je iznad hladnih slapova.

"Želiš li pogledati Utočište prije nego što krenemo na posao?"

Oči su joj bile crvene od umora. "Aha."

"Dobro. Ovdje je još uvijek metla - ah, dođi."

Upravo tada se na zavoju pojavio kameleon sa Scottom koji je, sada u uobičajenoj odori, vozio. Nagnuo se van. "Hej, odfurao sam Dannya u grad. Liječnik mu je pregledao oko." Slegnuo je ramenima.

"Spremi ga i idi spavati."

"Na dvadeset minuta?"

"Bolje reći na pola sata."

"Bolje išta nego ništa." Scott se počešao po glavi. "Imao sam dug razgovor s Dannyem. Ne brini se. Još uvijek je živ."

"Što si mu rekao?"

"Budi samo siguran da sam mu rekao. I čuo je." Zalupio je vratima, nacerio se kroz njih i odvezao se naprijed do spremišta.

Način života.

Mabel i ja smo otišli na Monstrumov krov. Fidessa i Danny su ga ostavili tamo. Mabel je ponovno oklijevala prije penjanja.

"Ne možeš kameleonom gore uz cestu", rekao sam joj.

Turbine su zabrundale i podigli smo se iznad drveća.

Dvaput smo obišli planinu. Dok je utočište dolazilo u vidokrug rekao sam: "Moć, Mabel, kako je natjeraš da radi za tebe? Kako je postavljaš tako da se ne okrene protiv sebe i izazove kaos?"

"Ti samo gledaj kuda letiš."

Visoko Utočište bilo je napušteno od anđela. Stalak je bio prevrnut i nije bilo metli u okolini. Vatre u kovačnici su bile ugašene. Uspinjali smo se metalnim stubištem između konzervi piva i razbijenog stakla. Kod ruba roštilja sam napucao limun iz pepela.

"Vragovi su dobili Utočište samo da bi otkrili da su anđeli pobjegli."

"Do vraga, stvarno tako izgleda."

Na gornjoj verandi Mabel je rekla, "Vratimo se dolje do Gila

Monstruma."

"Jesi li smislila gdje ćeš postaviti svoje izlaze?"

"Svi su izgleda odlučili da je mjesto prevruće i otišli." Gledala je svoj blještavi prst. "Pa ako ovdje nitko ne živi, ne postoji razlog da se ovdje dovodi energija - po zakonu. Možda je Roger nakon svega pobijedio."

"Čekaj sad malo -"

"Mnogo sam razmišljala jutros, Blacky."

"I ja isto."

"Onda reci dami mudrosti tvojih mozganja."

"Upravo smo nekog ubili. I sa svjetskim statistikama kakve jesu..."

Mabel je rukom zabacila bijelu kosu. "Samoobrana i to je sve. Još se uvijek pitam sviđam li se sebi ovog jutra kao što sam se sviđala jučer."

"Nećeš postavljati kablove?"

"Neću."

"Čekaj sad malo. Samo zato -"

"Ne zato. Zbog ničega u vezi s anđelima. Zbog onog što su me anđeli naučili o meni. Ovdje više nema nikoga. Ja radim po pravilima."

"U redu. Idemo se onda vratiti."

Nisam se osjećao osobito dobro. Ali sam razumi: moraš poštovati nekog tko te natjera da prihvatiš njegove vrijednosti. A u toj situaciji, što se manje slažeš, to više moraš poštovati.

Odletjeli smo u podnožje planine.

Spustio sam se pomalo trapavo četrdeset metara od potoka. "Sviđa ti se ovo?"

Mabel je samo duboko uzdahnula i malo mi se nacerila. "Pretpostavljam da nisam stvorena za ovakvu vrstu stvari. Ideš natrag?"

Zaškiljio sam. "Ti idi. Ja ću doći za nekoliko minuta."

Pridigla je svoje srebrne obrve visoko kao da je razumjela nešto što ja nisam, ali se ponovno nacerila. Onda se počela udaljavati.

Ono što sam stvarno želio bilo je provozati se još jednom. Također sam htio cijelu stvar izbaciti iz glave; pa, bilo je još puno obrazaca za ispunjavanje. Veliki izbor, ali me čvrsto prikovao na rub neodlučnosti.

Stajao sam tamo napucavajući kamenčiće u vodu.

Zvuk u lišću iza mene natjerao me da se okrenem.

Fidessa se, vukući pterocikl, s jednom nogom preko sjedišta skutrila kad me vidjela. "Moj je!" inzistirala je s kompletnim neprijateljstvom iz našeg prvog susreta.

Već sam trznuo rukom unatrag kada sam shvatio da misli na metlu. "Oh", rekao sam. "Da, naravno. Samo naprijed, uzmi ga. Ja sam se dosada naletio za cijeli tjedan."

Ali ona me čudno gledala. Otvorila je usta, zatvorila ih. Iznenada je zasiktala. "Ti si čudovište! Ti si čudovište, Blacky; i strašna je stvar što nikada nećeš shvatiti zašto!"

Moj je refleks bio da opet stavim ruku iza sebe. Ali to je bilo smiješno, pa nisam. "Misliš da sam neka vrsta demona? Ne pokušavam uzeti ništa što nije moje. Pokušao sam ga vratiti Dannyu, ali on nije htio uzeti -" posegnuo sam da ga skinem s prsta.

Onda sam vidio da su se Fidessine oči spustile i shvatio s krivnjom i zaprepaštenošću da čak nije ni vidjela prsten - sve do sada.

Otvorio sam usta. Opravdanja i isprike i izrazi tuge zajedno su tu - trnci mojim jezikom. Ništa nije izašlo.

"Čudovište!" prošaptala je još jednom. I smiješak trijumfa zajedno sa šaptom prouzrokovao je da se moja bedra i leđa žestoko naježe.

Fidessa se smijala i zabacila svoju crno-crvenu kosu. Smijući se, okrenula je prstenje. Smijeh je prerastao u režanje. Režanje je postalo rikanje. Trznula se unatrag na šipci i metla je poskočila poput pobješnjele stvari. Komadi šume su se uzdigli desetak metara. Nagnula se (mislio sam) opasno na stranu, napravila zaokret i uzletjela. Njezino visoko krilo zakvačilo je krajeve grana i zasipalo me s komadićima drveta i još otkinutog zelenila.

Očistio sam lice i odstupio dok se ona, ispod grana podizala i podizala i podizala, poput Stare Meg, poput vječno mlade Mab, poput leteće vještice Endora.

Malo povijesti ovdje:

Krajem tjedna sam premješten na Iguanu. Šest mjeseci kasnije vezama je stigla vijest da je Mabel otišla u mirovinu. Iguana drnda i treska uglavnom oko Drakeovog Prolaza, njuškajući oko Antarktike i rta Horn. Često do kasna sjedim u uredu, prisjećam se, dok hladni južni vjetrovi šibaju prozore -

Pa, zaboravio sam nešto:

Kad sam otišao pogledati Rogerovo tijelo.

Pao je pored kabla. Namjeravali smo ga ostaviti da ga Gila Monstrum zakopa kad bude zakapao kabel.

Mislio sam da se prsten možda rastalio. Ali na toj je ruci jedva bilo plikova.

Skinuo sam mu ga i uspeo se iz kanala. Dok sam prelazio humak, između grmlja i debala drveća, nešto se pomaknulo.

"Pitt?"

Skočila je naprijed, predomislila se i ponovno čučnula. "Da li... želiš ovo vratiti Dannyu?" pokazao sam ga.

Ponovno je krenula naprijed, vidjela što sam držao. Uzdah, okrenula se, odjurila u šumu. Stavio sam ga.

Upravo je tada Sue, pospanih očiju i nasmješena, izašla na balkon i zijevnula. "Bok, Blacky."

"Bok. Kako se osjećaš?"

"Odlično. Nije li savršeno -?" Savila je ruku. "Bolno rame." (Namrštio sam se.) "Ništa opasno da ne bih mogla (uzdah) raditi."

"To je dobro."

"Blacky, kakva je to frka bila prošle noći? Nekoliko sam se puta probudila, vidjela upaljena svjetla. Je li Mabel poslala sve natrag na posao?"

"Nije bilo ništa srce. Ti se samo kloni kanala dok ga ne zatrpamo. Noćas smo tamo imali nekih problema."

"Zašto? *Nije* li to savršeno -?"

"To je zapovijed."

"Oh. Da, gospodine."

Izgledala je iznenađeno, ali nije zapitkivala. Ušao sam unutra da pokrenem Mabel za pripremu odlaska.

Zadržao sam ga.

Nisam ga skinuo.

Nosio sam ga.

Godinama.

I još ga uvijek nosim.

I često, gotovo tako često kao što razmišljam o onoj zimi u Tibetu,

prisjećam se listopadnih planina u blizini Kanadske granice gdje sunce pjeva kantos promjenljivosti i gdje se anđeli sada boje kretati; gdje još uvijek, danas, vjetar ponovno puše, drveće dobiva lišće u proljeće i zapjenjeni potok izvire.

MOST

© *Most,* Slobodan Petrovski, 1985.

Često su nazivi mjesta samo sjećanja na daleku prošlost od koje je ostao zapravo samo taj naziv mjesta pun izgubljenog značenja. Pusti planet Most dobio je ime po Mostu; kada su ga otkrili u sazviježđu Labuda, nitko više nije živio na njemu da bi se sjetio njegova pravog imena. Ništa se ne zna o civilizaciji koja je živjela na planetu *Most* jer ništa od njega nije ostalo. Ostao je samo Most, a po njemu je bilo teško suditi o narodu koji ga je gradio.

Stijene ne govore, one čuvaju svoje tajne, sve tajne svemira s kojim su i nastale. Golemi kameni blokovi od kojih je Most sagrađen nisu sačuvali nikakav natpis, nikakav trag ruku koje su ih klesale i slagale u tu fantastičnu građevinu.

Nitko nije znao što predstavlja ta građevina, nazivali su je Most jer je najviše na to podsjećala; na jedan obični, stari, kameni most, bar djelomično, jer Most nije bio dovršen, i nije ništa premošćivao. Dugački, kosi zid s tek započetim lukom na svojem kraju iznad ravne kamene pustinje nad kojom se dizao i koja nikada nije bila rijeka ili more. Most nikamo nije vodio, da li se uopće mogu graditi mostovi koji nikamo ne vode?

Bio je golem, golem kosi zid s na kraju jedva naznačenim, započetim lukom, koji se činilo da završava negdje u zvijezdama.

Nekome je čak palo na pamet da ga komad po komad prebaci na Zemlju i ondje rekonstruira, ali to je bila samo jedna suluda ideja. Most je bio dugačak 500 km, a započeti luk na njegovom kraju uzdizao se na 10.000 metara. Postao je samo zanimljivost za one koji su toliko skretali s uobičajenih svemirskih putova da svrate u taj pusti dio Labudova sazviježđa.

Kao zapovjednik turističke svemirske jahte, Joe Burns je vidio Most više od stotinu puta, ali se začudo nijednom nije spustio na planet, ni na jednom od tih putovanja u tijeku deset godina službovanja. Ne zato što ga Most nije zanimao, naprotiv; Most ga je opčinjavao, već zato što je držao da je vrijeme posjeta prekratko.da bi se Most razgledao i da bi se nešto o njemu shvatilo. Više je volio provoditi ta dva sata, koliko je posjet trajao, u samoći pilotske osmatračnice dok je brod mirovao u

stratosferskoj orbiti, a putnici se udaljavali na malim letjelicama za razgledavanje.

Bilo je nešto bezumno, nehumano u toj konstrukciji, i da je ona mogla biti proizvod bića bez razuma pomislio bi da su je gradili neki golemi mravi prisiljeni apsurdnim kvarom genetskog koda ili ludilom instinkta, neobjašnjivog instinkta gradnje.

Joe Burns je mislio da tajna Mosta i nije neka tajna, već da je dovoljno samo malo razmisliti, i da će se očiglednost njegove izgradnje i njegova postojanja sama otkriti. Ono u čemu je Joe Burns bio najoriginalniji, bilo je zapravo mišljenje da je Most kao takav završena građevina, i da su njegovi graditelji prekinuli izgradnju ne zato što im je ponestalo materijala, ili zbog toga što su i sami nestali u nekoj prirodnoj katastrofi već zato što je posao bio obavljen, projekt dovršen, cilj dostignut.

Joe Burns je vjerovao da je Most put i namjeravao je poći njime. Godinama je proučavao sve što je bilo zabilježeno o planetu Most i samome Mostu. Znao je da mu nikakva opasnost ne prijeti od planetarnih uvjeta. A ako i postoji neka pogibelj, ona je jedino u njemu samome, u samoći i napuštenosti u kojima će živjeti, ali toga se nije plašio. Plan mu je bio jednostavan. Priključit će se nekoj turističkoj jahti kao putnik sa svojom osobnom letjelicom i ostati na planetu sve dok se ne zbliži s Mostom i otkrije njegovu tajnu, a poslije će se opet lako vratiti s jednim od brodova koji redovno posjećuju planet.

Kada se poslije odlaska turista našao sam na planetu, Joe se na trenutak pokolebao u svojim osjećajima prema Mostu. Samo sat ranije bio je opkoljen stotinama bučnih, zadivljenih ljudi, a sada je bio sam. Znao je da će slijedeći posjetitelji stići tek za 15 dana.

Povukao se sa svojom letjelicom pod Most. Osnova Mosta bila je puna tunela i dvorana koji su služili u neke nepoznate svrhe graditeljima. Radilo se o cijelome jednom gradu utkanom u biće Mosta, nepotpuno istraženom, od čijeg se istraživanja odustalo jer su godine lutanja po tim pustim prostorima ostale bez ikakvih rezultata za mnoge ekipe učenjaka.

Kada je završio useljenje, bio je zadovoljan i prilično umoran i bez razmišljanja je krenuo na počinak. Prvi put u posljednje tri godine nisu mu trebale tablete za spavanje. Zaspao je odmah sretnim i mirnim snom. Sutradan ga je čekala avantura, čekao ga je Most.

Probudila ga je tišina, osjećao se odmornim, puno je sanjao ali se više nije sjećao svojih snova. Popio je neku vrstu okrepljujućeg čaja s Korta i odmah se dao na posao. Most je namjeravao prijeći pješice, a

petsto kilometara se ne prelazi tako lako, naročito netko tko nije naučen na hodanje. Duž tog puta trebalo je postaviti nekoliko pomoćnih skloništa. Izračunao je da će mu trebati najmanje dva mjeseca da u malim etapama prijeđe cijelu dužinu Mosta.

Instaliranje pomoćnih baza trajalo je gotovo tjedan dana. Istovremeno je, svakodnevno, trenirao hodanje kako mu prvi dani putovanja ne bi bili prenaporni.

Posao s pomoćnim bazama bio je završen ali se on nikako nije mogao odlučiti krenuti. Nejasno je osjećao da mu je nešto ipak izmaklo, nešto važno - taj ga osjećaj danima nije napuštao.

U međuvremenu stigla je nova tura posjetitelja. Istrčao je iz svog skloništa da vidi ljude u čudu primjećujući da je željan s nekim porazgovarati. U posljednjem trenutku odustao je od te namjere, shvativši najzad zašto već nije krenuo. Kada bi ga neki od tih turista upitao zašto zapravo želi otkriti tajnu Mosta, ne bi mu znao odgovoriti. Ni sam to nije znao!

Otišli su. Ponovo je ostao sam. I ostalo mu je to pitanje na koje je morao odgovoriti, i sve je sada ovisilo o tome kakav će odgovor naći. Imao je 15 dana da razmisli, sve do slijedeće ture posjetitelja s kojom će se možda vratiti ako ne pronađe odgovor.

Vratio se u tunel, nije više mogao podnositi tužnu svjetlost što je obasipala pustu platformu Mosta. Razmišljao je i pitao se zašto je uopće krenuo na taj put. Ali su mu misli previše lutale, nije se mogao koncentrirati, ponovo je morao uzeti pilule da bi mogao zaspati. U trenutku kada se već prepuštao snu, bljesnula je utješna pomisao. Ako je postojao neki odgovor na njegova pitanja, on će ga naći na Mostu. I došao je zato da dobije odgovor od Mosta, da nešto nauči od njega, da traži, a predosjećao je da Most može biti samo posrednik u tom traženju.

Sutradan je krenuo, odredio pravac prvog signala i pošao na dugi put. Učinilo mu se da korača prema zvijezdama... Da nije bilo tog signala prve pomoćne baze ispred njega, osjećao bi se izgubljenim na toj prevelikoj početnoj platformi Mosta što se potpuno stapala s kamenom pustinjom.

Na tom prostoru moglo je stati nebrojeno puno ljudi a on je bio sam. Kročio je sam na jednu građevinu koja je bila namijenjena milijunima. Skoro da je tražio gomilu oko sebe kao neko opravdanje za Most, za svoje putovanje, ali gomile nije bilo, bio je sam na Mostu i žurio je prema tom signalu u daljini kao prema nekom životnom cilju, iako je signal označavao samo jednu etapu puta...

Zbog žurbe je skoro ostao bez daha. Kako je to glupo, pomisli.

Žurio se kao da bježi od nečega a ne kao da putuje na jednom dugo planiranom putovanju. Usporio je korak...

Ići prema nekom skrivenom cilju možda je isto što i bježati ispred neke nepoznato opasnosti, mislio je. Možda je otkrivanje isto tako bitno kao i bježanje? Otkriti život - spasiti život, kretati se u smjeru života, biti. Dao si je pola sata odmora. Sjedeći na kamenom tlu Mosta, pomalo je ljutito osjetio da je umoran i da možda tog dana neće prijeći zadanu dionicu puta.

To planiranje po etapama koliko god bilo potrebno, bilo je i glupo jer se sada morao držati plana. Sve je postalo nekako natjecateljski, kao da se borio protiv vremena, ili kao da je išao u osvajanje nekoga planinskog vrha. Nije došao na Most da sam sebi dokazuje svoje fizičke sposobnosti, nikada to putovanje nije zamišljao kao neko tragično vraćanje prirodi, uostalom što je bilo udaljenije od prirode nego taj pusti planet i taj Most! Nije se došao dokazivati ili vraćati prirodi već tražiti. Naravno, nije znao što traži, ali put je bio tu, trebalo je njime ići. Nastavio je hodati još tri sata poslije toga kratkog odmora.

Dok je hodao, osjećao se potpuno praznim i nije znao da li bi taj osjećaj trebao pripisati pustom ambijentu Mosta ili umoru. Kad je naišao na prvu pogodnu pećinu u utrobi Mosta, zaustavio se da prenoći. Odmah je zaspao i spavao je neprekidno deset sati. To mu se još nikada nije dogodilo. Deset sati nemirna sna.

Opet je hodao upravljajući se prema signalu. Hodao je već nekoliko sati kad odjednom zastade kao da je naletio na neku nevidljivu prepreku. Došao je do jednog otkrića koje ga je šokiralo, iako je već dugo vremena proveo na planetu do tog trenutka nije primijetio da pod tim slabim, hladnim osvjetljenjem on uopće nema sjenu. Kao da je guta neka neprimjetna magla.

Nastavio je hodati ali se osjećao povrijeđenim, kao da mu je nešto bilo oduzeto, kao da je njegova moguća sjena bila dio njega samog. Pitao se što će još izgubiti, a što naći duž tog puta. Išao je naprijed pokušavajući održati ujednačen korak... Brojao je korake, brojao i zaboravljao koliko ih je izbrojio. Brojao je kamene ploče Mosta koje je prelazio, jeo je kada je bio gladan, spavao je kada mu se spavalo i onda se pomalo u čudu našao u prvoj pomoćnoj bazi, poslije osam dana putovanja. Uzeo je obilniji obrok čvrste hrane, okupao se pod mikro-tušem, a zatim je odspavao na zračnom jastuku, ostavljajući za kasnije razmišljanja i inventare.

Poslije buđenja i doručka pokušao je sumirati iskustva proteklog

tjedna te je zaključio da nema što analizirati, osim svog napredovanja u umijeću hodanja i osjećaja sve veće praznine u sebi. Tako je možda bilo i bolje, tako se možda treba osjećati putnik na svom putu. Ne zna otkud je pošao i kuda ide i ne želi više nigdje stići. Ide putem jer put je tu, prazni sebe sama i na kraju, možda, ostaje samo put, samo stvarnost puta; možda su sva putovanja bez kraja, sva traženja...

Krenuo je za novim signalom. Polako je gubio osjećaj vremena, samo je išao Mostom. Kada su se na nebu ponovo pojavili turistički brodovi samo u čudu pomisli kako je već 15 dana na putu.

Više nije osjećao potrebu za društvom, sakrio se u jednu pukotinu Mosta gdje je ostao sve dok nije bio siguran da su posjetitelji otišli.

Sada mu je čak smetalo što netko može doći na Most tek tako, na dva sata, da ga razgleda, da se slika na njemu, i da onda negdje daleko, negdje drugdje, nekome drugome priča kako je bio na Mostu.

Novi signal i Most u beskraj ispred i iza njega jer, iako se postupno sužavao prema vrhu, Most je na tom mjestu bio još dovoljno širok da mu se ne vide granice i Joe se još osjećao kao da se nalazi na nekom velikom planinskom platou. Jedino su ga (rukom) izrađene velike kamene ploče od kojih je Most bio sastavljen podsjećale da hoda po nekom putu, da ide nekamo, da se ipak kreće u određenom pravcu i s nekom namjerom, koliko god taj cilj bio nedefiniran i namjera nejasna...

Hodao je, pratio signal, odmarao se, jeo, dan za danom. Ipak je bilo nečega utješnog u tome što je Most bio tako veliki i nedovršen. Tako beskrajan davao je iluziju putovanja a ne osjećaj prelaženja preko neke obične prepreke, tako nedovršen postavljao je pitanje vlastite svrsihodnosti.

Bio je tako velik da se od puta moglo bez skrupula i odustati, a zar njegova nedovršenost nije činila apsurdnom i samu ideju polaska? Osjećao je kako njegov otpor prema Mostu raste u posljednje vrijeme. Sam po sebi, Most je bio indiferentan kao da živi zasebnim, nedokučivim životom i kao da su moguća stvorenja na njemu samo neprimjetni, sićušni paraziti koji uopće ne sudjeluju u njegovom životu. Njemu nije trebala svjetlost dalekog sunca, njemu noć nije značila ništa, njegova masivnost bila je svrha samoj sebi, njegova vlastita svjetlost i tama. Ako je postojao život zasnovan samo na masivnosti, Most je bio savršen primjer takvog života. Možda je rastao sam od sebe, sporo, sporije od lijenih stalagmita, sporije od vremena kroz milijarde godina od nastanka svemira. Možda je bio tu i prije

planeta, možda je nekada stvarno premošćivao nešto što se izgubilo u vremenu, možda vrijeme samog nastanka i nestanka, možda mu je drugi kraj bio u ništavilu konačnosti.

Što je više koračao po Mostu, Joe je sve manje osjećao stvarnost oko sebe, pa i sebe samoga, sve su mu čudnije misli prolazile glavom, sve je veća praznina nastajala u njemu. Hodao je, jeo i spavao kao neki automat. Više mu nije trebao ni indikator signala, nalazio je skloništa i baze kao da ih je njušio. Nije opažao ni kada su se spuštali i odlazili brodovi. Do njega već odavno nije dopirala graja turista daleko nošena čudnovatom akustikom Mosta kao da su i zvuci sami, govor, željeli prijeći Most do njegova kraja.

Halucinirao je, čudne halucinacije bez predstave, halucinirao je, ako je to moguće, prazninu samu i išao je svom snagom naprijed, iscrpljivao se u bezumnim jurnjavama i onda padao nepokretan da bi odmah zaspao dugim snom bez snova.

Jednoga dana kada više nije znao koliko je dugo na putu, naišao je na nešto što ga je zaustavilo, nešto što si nije mogao protumačiti i zbog čega nije mogao nastaviti putovanje. U pukotini koju je taj put izabrao za sklonište našao je kostur. Po ostacima kombinezona zaključio je da se kostur može tu nalaziti najviše sto godina jer se taj model tek tada počeo nositi. Pored ostataka čovjeka našao je i instrumente suvremene izrade kao specijalni odašiljač kojim se i sam služio te kristalni registrator koji je bio još uvijek u općoj uporabi iako su ga sve više zamjenjivale molekularne trake. Taj ga je iznenadni susret sa smrću u trenu povratio, kao da se probudio iz jednog ružnog sna da bi upao u neki drugi, strašniji.

Pitao se što taj kostur tu radi i kako to da ga nitko nije do tada otkrio. Uključio je registrator, radio je. Čuo je glas pokojnika ali je samo poslije nekoliko rečenica isključio aparat jer mu je cijela ta situacija postala jeziva. Taj cereći kostur ispred njega i taj mirni glas iz registratora stvarali su stravičnu kombinaciju života i smrti koju nije mogao podnijeti. Morao je istrčati iz pukotine i pored svog umora potražiti neko drugo utočište. Na sreću, Most je obilovao pukotinama i on se uskoro smjestio u jednu novu. Najprije se okrijepio a onda je ponovo uključio registrator.

Mirni glas nastavljao je svoju priču i što je priča tekla dalje to je Joe bio nemirniji i potišteniji. Da je i sam namjeravao snimiti komentare o vlastitom putovanju oni se ne bi puno razlikovali od materijala kojeg je upravo slušao, ista obrazloženja, isti osjećaji, iste poteškoće.

Jedina je razlika bila u načinu organiziranja putovanja. Čovjek koji mu je prethodio bio je siguran da će uspjeti prijeći Most između dvaju dolazaka turističkih brodova i ponio je sa sobom samo najnužnije za jednu takvu ekspediciju. Previše siguran u sebe nije ni želio predvidjeti ono što mu se desilo. Pao je slomivši nogu a u padu mu se oštetio i odašiljač tako da nije mogao pozvati u pomoć. Ostao je u pukotini gdje je Joe pronašao njegove ostatke sve do smrti koja je ubrzo uslijedila. Nastavio je registrirati u potpunosti vlastitu agoniju sve do trenutka kada u bunilu više nije mogao držati kristalni registrator niti govoriti.

Joe je bio izluđen tom ispovješću. Previše toga čudnoga bilo je u toj priči ali on je bio toliko umoran da više nije mogao razmišljati. Utonuo je u san dok je kristalni registrator u njegovoj ruci uzaludno ponavljao ispovijest nesretnog putnika.

Sutradan je ponovo saslušao početak i kraj priče. Znači, nije bio jedini kojem je palo na pamet da krene na taj put. Most je inspirirao i druge, barem toga mrtvog jadnika prije njega. Bio je i malo razočaran, no tješio se idejom da će on stići do kraja jer je znao bolje isplanirati etape i zato što je bio manje samouvjeren i oprezniji od nesretnika. Joe je sada imao nešto što njegov prethodnik nije - jedno upozorenje. Most je mogao biti pogibeljan za nepažljive !

Ni sam nije znao zašto, završetak snimljene ispovijesti ostavljao ga je u nedoumici. Bilo je u objašnjenju pada i kvara odašiljača nešto u što je mogao teško povjerovati. Pored sve odbojnosti koju je osjećao, odlučio se vratiti do skeleta kako bi ga još jednom pregledao, ne bi li razaznao svoje sumnje.

Kada je već krenuo natrag, zaustavila ga je jedna druga pomisao : prvi puta se vraćao, udaljavao se umjesto da se približava cilju. Da li je to smio, da li je to dopuštala logika putovanja, logika napredovanja, da li će Most dopustiti da nešto bude važnije od njega samog, od puta, od cilja?

Ali nije mogao ni poći naprijed sa sumnjama koje su ga obuzele. Znao je da, želi li stvarno naprijed, ništa ne smije ostavljati iza sebe, nikakve sumnje.

Vratio se nesretniku. Rasjekao je kombinezon i pažljivo pregledao sve kosti no nigdje nije mogao opaziti nikakav prijelom. Zatim je pregledao odašiljač pokojnika, bio je potpuno ispravan!

Tek mu sada ništa više nije bilo jasno. Pokojnik je jasno opisao otvoreni prijelom koljenice i svoj očaj kada je konstatirao da mu ne radi odašiljač. Kostur nije pokazivao nikakve lomove a odašiljač je bio savršeno ispravan!

Vjerojatno je nesretnik halucinirao, umislivši pad i frakturu te kvar odašiljača, ili pak iz nekoga nepoznatog razloga nije mogao ili želio nastaviti put već je ostao da umre u pukotini gdje ga je Joe pronašao. Ili je sve to i kostur i priča, samo njegova, Joeova vlastita halucinacija, upozorenje podsvijesti da ne ide dalje.

Na čas je čak pomislio, suluda ideja, da je pronađeni kostur njegov vlastiti, iz nekog drugog vremena ili prostora. U svakom slučaju zagonetka je ostala a u bunilu ili ne, on je i dalje bio odlučan nastaviti putovanje, i to odmah, bez osvrtanja i bez nepotrebnih zaustavljanja. Sada je bio blizu cilja, prosudio je po tome što je mogao vidjeti granice Mosta. Preostalo mu je još nekoliko dana hoda, možda dan-dva, nije znao točno, no jedno je bilo sigurno. Nije više bilo signala ispred njega. Ispred njega je sada bio samo Most.

Onda je osjetio kako ga ponovo počinje obuzimati neka panika. Bio je tako dugo na putu, tako blizu cilja, a još nije otkrio nikakvu tajnu, štoviše imao je dodatnu zagonetku nađenog kostura. No, bio je previše iscrpljen, previše ispražnjen tim dugim putovanjem da bi sada želio bilo što drugo nego da to putovanje dovrši bez obzira na rezultat.

Ipak se plašio da će stići do kraja Mosta a da ništa neće otkriti. Previše je uložio u to putovanje, zapravo cijelog sebe, i bilo bi strašno kada svi ti napori ne bi urodili plodom, a i tragično, ako bi od njegovih nadanja ostalo samo razočarenje.

Sada je pokušao riješiti pitanje. Da li je bolje spoznati istinu ma kakva ona bila, ili zadržati iluzije ma koliko one bile lažne jer iluzije podržavaju nadu u mogućnost drugih traganja i putovanja?

Kada je krenuo na put, želio je ići do kraja puta. Sada je shvaćao da čovjek može ići samo do kraja samog sebe, da je sam sebi neprelazna granica sa svim svojim ograničenjima i mogućnostima. Plašio se spoznaje da kraj Mosta nije možda ništa drugo do kraj njega samog...

Put i Most su se tako odjednom pretvorili u sudbinu, a on više nije znao da li je spreman prihvatiti toliko daleku od onih shvaćanja i prihvaćanja sebe kojima se razum uvijek nada u traženjima.

Zaustavila ga je ta nova nedoumica. Morao se odlučiti, tu, pri samom kraju, da li će nastaviti ili pozvati letjelicu da ga vrati određenosti poznatih stvari i u sigurnost. Poigravao se odašiljačem, tapkao prstom po pozivnom gumbu koji je mogao sve razriješiti. No, ujedno je shvaćao da ga put nije potpuno ispraznio, da je još previše toga nosio sobom.

Misao o pozivanju spasonosne letjelice opsjedala ga je toliko, da je bio uvjeren kako neće izdržati iskušenje ako i dalje bude imao odašiljač uza se. Spustio ga je na Most i udaljio se trkom. Trčao je dok nije izgubio dah. Sada je bio siguran da je kraj putovanja bio blizu, možda još nekoliko sati hoda. Most je na tom mjestu postajao uzak, širok svega nekoliko stotina metara, i ono što je vidio u daljini nije više bila iluzija perspektive već stvarno kraj Mosta, kraj putovanja.

Sada se osjećao potpuno miran, opušten. Vratila mu se bistrina uma pa je mogao ravnodušno razmatrati situaciju. Istina, i dalje je njime odjekivala neka čudna praznina, ali sada se mogao promatrati sasvim objektivno, kao da promatra nekog drugog, nepoznatog, i pita se što taj radi na Mostu, a taj netko kojeg je promatrao i koji je ujedno bio on sam, hodao je odmjerenim korakom i bio je sve bliži kraju Mosta... Most je postajao sve uži.

Nije se okretao, nije se mogao okrenuti, ali ono drugo u njemu znalo je stvarnost Mosta iza njega. Pusti, izgubljeni horizont koji se nastavljao pravilno stotinama prijeđenih kilometara što su se sada vraćali u sjećanje, jednolična slika pustoši.

Još nekoliko koraka. Još korak. Na kraju Mosta bilo je mjesta samo za jednog čovjeka : mala kamena platforma, a onda ništa...

Koliko je sada bio daleko od početnog platoa, ondje gdje se Most spajao s planetom kao da raste iz njega. Sada se nalazio deset kilometara iznad tla, tako visoko da planet nije ni vidio, samo je naslućivao neke tamne obrise reljefa pod onim istim hladnim svjetlom dalekog sunca. Stigao je nakraj svog puta, nakraj Mosta, prešao je petsto kilometara, saživio se s Mostom, postao dio njega, i sada se našao odcijepljen od svega, nije više bilo Mosta ispred njega, ispred njega više nije bilo ničega...

Jedan turistički brod stigao je u blizinu planeta ali ga on nije opazio. Ništa više nije zapažao, samo je buljio u tu prazninu ispred sebe osjećajući kako raste nekakav bijes, nekakvo ludilo u njemu. Zaurlao je u tu prazninu, očekujući možda neki eho iz tame, ali mu ništa nije odgovorilo.

Nije bilo moguće, nije bilo pravedno da Most završava tek tako, da nema nikakve tajne Mosta, da nije otkrio ništa osim praznine u sebi, osim pustoši i tog ponora nad kojim se završava Most. Ne, to nije bilo moguće poslije toliko napora, nadanja, vjere!

Vjere? Da li je uopće bilo vjere u njemu? Uložio je ogroman napor da udovolji svojoj znatiželji i nadao se nekom otkriću. No, da li je uopće vjerovao u sve to, u taj neodređeni cilj, u tajnu Mosta, u put, u traženje? Da nije bilo vjere u njemu ne bi ni krenuo na put. Tajna

mora postojati, sad joj je blizu, ako vjeruje mora ići dalje. Put se nastavlja, nekamo vodi. Most vodi od poznatog k nepoznatom. Možda je dovoljno napraviti još samo jedan mali korak, imati još malo vjere.

Grozničavo se tresao, nemoćan pred tako jednostavnim problemom kao što je taj korak više, korak u prazno, korak uvjerenja. Ako se Most nastavlja u nepoznato, otkrit će tajnu, ako Most nema tajne past će s visine od deset kilometara i imat će vremena razmišljati o svojoj zabludi dok bude padao...

Stigao je do kraja Mosta s nadom i vjerom, i ako se sada vrati, neće biti isti čovjek, u njemu će biti uništena sva nada i vjera, tek tada će biti potpuno prazan, to je naučio od Mosta. Vrijedi li živjeti jedan takav život, život praznog vraćanja. Ako je to pouka Mosta, onda je Most samo podrugljivi osmijeh apsurda. Treba li pobijediti Most, ne njegovu dužinu već njegovu nedovršenost? Most je bio ipak samo građevina, produkt nekoga sličnog čovjeku, produkt nadanja i vjere. Mostovi uvijek nekamo vode!

Nisu ni tako rijetke situacije kada se čovjek mora odlučiti između dva rješenja od kojih ni jedno nije bolje od drugoga, a oba su definitivna. (Joe je tek sada shvaćao da ono *ići do kraja samoga sebe* znači više nego ići do kraja puta). U nedoumici, čovjek se uvijek odlučuje za ono rješenje koje mu daje barem utjehu njegove veličine, humane veličine. Indiferentnosti svemira suprotstavlja svoju želju za toplinom, za savršenstvom i soju vjeru u budućnost, on ide dalje od kraja puta jer on gradi putove, i praznina ga ne plaši jer nad njom uvijek diže neki davno započeti Most. Joe je znao da može donijeti samo jednu odluku, da je samo jedno rješenje ispravno. Svaki njegov korak na Mostu imao je smisla, morao ga je imati i ovaj koji je namjeravao napraviti u prazno!

Koraknuo je ...

GROF DRAKULA

© *Count Dracula* by Woody Allen, 1981.

Negdje u Transilvaniji, Drakula, čudovište, zaspao leži u svome lijesu, čekajući da padne noć. Pošto bi ga izlaganje sunčevim zrakama zasigurno uništilo on ostaje zaštićen u svojoj, satenom obloženoj odajici na kojoj je njegovo obiteljsko ime ispisano u srebru. I tada trenutak tame dolazi i kao preko nekog čudovišnog instinkta zlotvor izlazi iz sigurnosti svog skrovišta, uzimajući oblike šišmiša ili vuka u kojima se skriva, harači zemljom i pije krv žrtvama. Na poslijetku, prije nego prve zrake njegova neprijatelja - sunca, objave novi dan, on žuri nazad u sigurnost svoga skrivenog kovčega i spava, i krug se nastavlja.

Sad se počinje buditi. Podrhtavanje njegovih kapaka odgovara nekom starom, neobjašnjivom instinktu da je sunce gotovo zašlo i da je njegovo vrijeme došlo. Noćas je posebno gladan i ležeći tamo, sad posve budan, obučen u smoking, čekajući da osjeti svojim čudovišnim osjetilima točni trenutak padanja tame prije nego otvori poklopac i ustane, on odlučuje tko će biti njegove večarašnje žrtve. Pekar i njegova žena, misli on. Sočni, lako dostupni i bez sumnje. Misao o bezbrižnom paru čije je povjerenje brižljivo gajio poveća njegovu žudnju za krvlju sve do grozničavosti i jedva da može izdržati posljednje sekunde prije nego se ustane iz lijesa da potraži svoju lovinu.

Odjednom on zna da je sunce zašlo. Poput anđela pakla lako se diže i pretvarajući se u šišmiša leti žurno prema kućici svojih željenih žrtava.

"Grofe Drakula, kako lijepo iznenađenje", reče pekareva žena otvarajući vrata da ga dočeka. (Ponovno je poprimio ljudski oblik i ulazeći u njihovu kuću on šarmantno prikriva svoj grabežljivi zadatak.)

"Što vas vodi k nama tako rano?", upita pekar.

"Naš dogovor za večeru", grof odgovara. "Nadam se da nisam pogriješio. Pozvali ste me večeras, zar ne?"

"Da, večeras, ali tome ima još sedam sati."

"Oprostite?", Drakula pita, gledajući po sobi u čudu.

"Ili ste možda došli gledati pomrčinu s nama?"

"Pomrčinu?"

"Da. Danas je potpuna pomrčina."

"Što?"

"Nekoliko minuta tame od podneva pa dvije minute potom. Pogledajte kroz prozor."

"Uh-oh. - U nevolji sam."

"Ha?"

"A sada molim da me ispričajte..."

"Zašto, grofe Drakula?"

"Moram ići - aha - oh, bože..." Očajnički posrne prema kvaki od vrata.

"Idete? Tek ste došli."

"Da - ali - mislim da sam ovo posve zabrlja..."

"Grofe Drakula, blijedi ste."

"Jesam? Treba mi svježeg zraka. Drago mi je što sam vas vidio..."

"Dođite. Sjednite. Trebate nešto popiti."

"Popiti? Ne, moram žuriti. Hej! - Stajete mi na ogrtač."

"Naravno. Opustite se. Malo vina."

"Vina? Oh, ne, prestao sam - jetra i sve to, znate. A sada stvarno moram odjuriti. Upravo sam se sjetio, ostavio sam svjetla u dvorcu - račun će biti ogroman..."

"Molim vas", reče pekar polažući ruku oko grofa srdačno. "Ne smetate. Ne morate biti tako ljubazni. Dakle, uranili ste."

"Zaista, volio bih ostati, ali održava se sastanak starih rumunjskih grofova u gradu, a ja sam zadužen za hladne nareske."

"Žurba, žurba, žurba. Čudno kako ne dobijete srčani udar."

"Da, točno - a sada..."

"Pravim piletinu s rižom večeras", zapjevuši pekareva žena. "Nadam se da to volite."

"Divno, divno", reče grof smiješeći se, odgurujući je prema sobi gdje se sušilo tek oprano rublje. Tada, greškom otvarajući vrata ormara, uđe unutra. "Kriste, gdje su prokleta ulazna vrata?"

"Ah", nasmije se pekareva žena, "Taj grof je tako duhovit čovjek."

"Znao sam da će vam se to svidjeti", reče Drakula, pritišćući kvaku.

"A sad mi se maknite s puta." Naposlijetku on otvara izlazna vrata, ali vrijeme je isteklo.

"Oh, pogledaj, mama", reče pekar. "Pomrčina mora da je završila. Sunce ponovno izlazi."

"Točno", reče Drakula zalupivši vratima. "A ja sam odlučio ostati. Brzo, povucite zastore na prozorima, *brzo!* Mičite se!"

"Zastore na prozorima?" pita pekar.

"Nemate ih, zar ne? To sam shvatio. Imate li podrum ovdje?"

"Ne", reče žena prijateljski, "Uvijek govorim Jaroslavu da ga sagradi, ali on nikako da posluša. Takav je Jaroslav, moj muž."

"Gušim se. Gdje je ormar?"

"To ste već napravili, grofe Drakula. Kako smo se mama i ja smijali na to."

"Ah - taj grof je tako duhovit čovjek."

"Gledajte, ja ću biti u ormaru. Pokucajte mi u pola osam." I na to grof uđe u ormar i zalupi vratima.

"Hee-hee - on je tako duhovit, Jaroslave."

"Oh, grofe. Izađite iz ormara. Prestanite se ponašati kao veliki budalaš."

Iz ormara dopre prigušeni grofov glas.

"Ne mogu - molim vas - vjerujte mi na riječ. Pustite me da ostanem ovdje. Dobro mi je. Zaista."

"Grofe Drakula, prestanite se ludirati. Umrijet ćemo od smijeha."

"Moram vam reći da ja obožavam ovaj ormar."

"Da, ali..."

"Znam, znam... čini se čudnim, a ipak sam tu i tako se dobro zabavljam. Baš sam neki dan govorio gđi Hess, dajte mi dobar ormar i mogu u njemu ostati satima. Draga ženica, gđa Hess. Pretila, ali draga... Sad, zašto ne biste otišli i vratili se po mene kad sunce zađe. Oh, Ramona, la da da de da da de, Ramona..."

Odjednom se bojnik i njegova žena Katia pojavljuju. Bili su u blizini i odlučili posjetiti svoje dobre prijatelje, prekara i njegovu ženu.

"Bok, Jaroslave. Nadam se da Katia i ja ne smetamo?"

"Naravno da ne, gospodine bojniče. Dođite, grofe Drakula! Imamo društvo!"

"Grof je ovdje?", upita bojnik iznenađeno.

"Da, i nikad ne biste pogodili gdje", reče pekareva žena.

"Rijetko ga vidimo tako rano. Zapravo ne mogu se sjetiti da smo ga ikada vidjeli za vrijeme dana."

"No, tu je. Dođite grofe Drakula."

"Gdje je?" upita Katia, ne znajući da li da se smije ili ne.

"Izađite van sada! Hajde, dođite!", pekareva žena postane nestrpljiva.

"U ormaru je", reče pekar, ispričavajući se.

"Zaista?" upita bojnik.

"Hajde, dođite!" reče pekar s humorom u glasu kucajući na vrata ormara. "Što je previše previše je. Bojnik je ovdje."

"Iziđite, Drakula", poviče časnik. "Idemo popiti piće."

"Ne, ali samo vi izvolite. Ja imam tu nekog posla."

"U ormaru?"

"Da, nemojte da vam ja kvarim dan. Mogu čuti što govorite. Ako budem što želio dodati učinit ću to."

Svi se pogledaše i slegnuše ramenima. Vino je natočeno i oni počeše piti.

"Lijepa je pomrčina bila danas", reče bojnik pijuckajući iz svoje čaše.

"Da", složi se pekar. "Nevjerojatna."

"Da. Potresna", reče glas iz ormara.

"Što Drakula?"

"Ništa, ništa. Samo nastavite."

I tako je vrijeme prolazilo sve dok bojniku nije prekipilo i on na silu otvori vrata ormara, povikavši: "Iziđite, Drakula. Uvijek sam vas smatrao ozbiljnom osobom. Prestanite s ovim budalaštinama."

Dnevna sjetlost pokulja unutra zbog čega zlo čudovište krikne i polako se raspadne u kostur, pa zatim u prašinu pred očima četvoro ljudi koji su bili prisutni. Saginjući se prema hrpici bijele prašine na vratima ormara pekareva žena poviče: "Znači li to da večera otpada!?"

ZRAČNA OTMICA

© *Air Raid* by John Varley, 1977.

Naglo sam se probudila od tihog alarma koji je odzvanjao u mojoj lubanji. Prestat će tek ako sjednem, te sam to i učinila. Oko mene, u zamračenoj spavaonici, spavali su ostali članovi Hvatačkog Tima, pojedinačno i u parovima. Zijevnuh, počešah si rebra i potapšah Geneov dlakavi bok. Okrene se na drugu stranu. Toliko o romantičnom ispraćaju.

Trljajući pospane oči, posegnuh rukom do poda za svojom nogom, pričvrstih je remenom i utisnuh. Tada požurih niz redove ležajeva prema Opsu.

Događajna Ploča žarila se u tami. Sun - Belt Airlines, let 128, Miami - New York, 15 rujan 1979. Taj let smo čekali cijele tri godine. Trebala sam biti sretna, no tko si to može priuštiti ovako naglo probuđen?

Liza Boston mrmljajući prođe pored mene idući k Prepu. Odgunđah joj i krenem za njom. Svjetla se upališe oko ogledala, i ja dotapkah do jednog od njih. Iza nas doteturalo je još troje. Sjedoh, uključim se i naposljetku sam se mogla nasloniti i zaklopiti oči.

Nisu dugo ostale zatvorene. Prodor! Uspravih se dok je mulj kojeg koristim umjesto krvi bivao zamijenjen superpokretačkim sokom. Pogledah oko sebe i uhvatih niz idiotskih cereka. Bili su to Liza, Pinky i Dave. Uz suprotni zid, Cristabel se već polako okretala ispred zračnog kista, upravo poprimivši kavkasku izblijedjelu masku. Kist je dobro obavljao svoju zadaću.

Otvorih ladicu i pokrenuh uvodni program za postupak maskiranja svoga lica. Svaki put traje duže. Izgledala sam kao smrt, bez obzira na transfuziju. Lijevo uho potpuno je nestalo. Više nisam mogla zatvoriti usne; desni su mi bile trajno ogoljene. Tjedan dana ranije, u snu mi je otpao prst. Ali što je to za tebe, jakoto?

Dok sam radila jedan od ekrana oko ogledala zasja. Prikazivao je mladu, nasmiješenu ženu, plavušu visokog čela i okruglog lica. Dovoljno slično. Kompjuter je očitavao: *Mary Katrina Sondergard, rođena Trenton, New Yersey starost u 1979: 25.* Mala, danas imaš sreće.

Kompjuter rastali kožu s njenog lica, pokazujući mi koštanu

strukturu, izrotirao ju, prikazujući mi presjek lubanje. Proučavala sam sličnosti i primjećivala razlike. Nije loše, čak je i bolje od nekih prijašnjih s kojima sam radila.

Preuzeh komplet koji popuni prazninu gornjih sjekutića. Ta stvar tako zalijepljena ispuni mi obraze. Kontaktne leće spustiše se iz posude i ja ih gurnuh u duplje. Nosni zatvarači proširiše mi nosnice. Nema potrebe za ušima. Bit će pokrivene perikom. Navukoh praznu masku od plasti-mesa preko lica i sačekah da se omekša. Trebala je samo minuta dok se ne omekša do perfekcije. Nasmiješih se samoj sebi. Kako je lijepo imati usne.

Otvor automata za opskrbljivanje zazvečao je i u moje krilo ispustio plavu vlasulju i ružičasti komplet. Vlasulja je bila vruća od automatske pripreme. Prvo navukoh vlasulju, a tada hulahopke.

"Mandy? Jesi li dobila Sondergardičin osobni profil? " Nisam digla pogled; prepoznala sam glas.

"Primljeno."

"Locirali smo je blizu aerodroma. Možemo te ubaciti prije polijetanja, tako da ćeš biti glavni adut." Zagunđah i pogledah prema licu na ekranu. Elfreda Baltimore-Louisville, Direktor Operacionih Odjela: beživotno lice s majušnim utorima za oči. Što se može kad su ti svi mišići tkiva mrtvi.

"O.K."- Radiš s onim što dobiješ.

Isključila se, a ja utroših iduće dvije minute oblačeći se i istovremeno držeći ekran na oku. Upamtila sam imena i lica članova posade, kao i neke opće činjenice o njima. Tada požurih i pridružih se ostalima. Vrijeme prošlo od prvog alarma: 12 minuta i 7 sekundi. Bolje da krenemo.

"Prokleti Sun-Belt", progunđa Cristabel, namještajući si grudnjak.

"Bar su se riješili visokih potpetica," istakne Dave. Godinu dana ranije njihali bismo se na 11 cm visokim potpeticama. Svi smo nosili kratke ružičaste ženske košulje s plavim i bijelim dijagonalnim prugama sprijeda, i jednake torbice. Petljala sam pokušavajući pričvrstiti smiješnu okruglu plitku kapu na glavu.

Požurili smo se u tamnu komoru Operacione Kontrole i postrojili se kod vrata. Stvari su sada bile izvan naše kontrole. Možemo samo čekati dok vrata ne budu spremna.

Bila sam prva, tek nekoliko stopa udaljena od portala. Okrenuh se od njega; uzrokovao mi je vrtoglavicu. Umjesto toga, koncentrirah se na gnome koji su sjedili kod svojih konzola, okupani žutim svjetlima ekrana. Niti jedan mi nije uzvratio pogled. Ne vole nas previše. Niti ja

ne volim njih. Uvenuli su i ispijeni. Naše debele noge, butine i prsa su poniženje za njih, podsjetnik da Hvatači jedu pet puta više od njih kako bi ostali sposobni izvoditi maskiranje. U međuvremenu i mi trunemo. Jednog dana ću sjediti za konzolom. Jednog dana i ja ću biti *ugrađena* u konzolu s cjelokupnom utrobom izvan sebe i smradom kao jedinim podsjetnikom da sam nekad imala tijelo. Do đavola s njima.

Sakrih pištolj u torbu, ispod zbrke rupčića i rumenila za usne. Elfreda me je promatrala.

"Gdje je?" pitala sam.

"U motelskoj sobi. Bila je tamo sama od 10 sati navečer do podneva na dan polijetanja." Vrijeme polaska datirano je u 1:15 . Imala je malo vremena i morat će žurit. Dobro. "Možete li je uhvatiti u kupaonici? Najbolje bi bilo u kadi?"

"Radimo na tome ."

Skicirala si je osmijeh vrhom prsta povučena preko beživotnih usana. Znala je na koji način volim obavljati posao, ali mi je govorila da moram raditi sa onim što imam. Nikad ne škodi pitati. Ljudi su najviše si bespomoćni kad su bespomoćni i do vrata uronjeni u vodu.

"Kreni!"- viknu Elfreda. Koraknuh kroz vrata i tad je sve krenulo krivim putem.

Išla sam u pogrešnom pravcu, istupajući *iz* vrata od kupaonice i gledajući prema spavaćoj sobi. Okrenuh se i, kroz sumaglicu vrata, spazih Mary Katrinu Sondergard. Bilo je nemoguće doći do nje bez vraćanja natrag. Nisam čak mogla ni pucati, a da ne pogodim nekog sa druge strane.

Sondergard je bila ispred ogledala, najgoreg mogućeg mjesta. Vrlo malo ljudi mogu brzo prepoznati sami sebe, ali ona je bila jedna od njih. Ugleda me i njezine se oči uširiše. Iskoraknuh u stranu, iz njenog vidokruga.

"Što se dovraga ...Hej? Tko si dovraga -" upamtih joj glas što je bila najteža stvar za imitirati.

Procijenih da će biti više znatiželjna doli uplašena. Bila sam u pravu. Izašla iz kupaonice prošla kroz vrata kao da nisu tu, a i nisu bila, pošto imaju samo jednu stranu. Oko sebe je imala omotan ručnik.

"Isuse Kriste! Što radite u mojoj -" U situaciji kao što je ova riječi te iznevjere. Znala je da treba nešto reći, ali što? *Oprostite, nisam li vas upravo vidjela u ogledalu ?*

Namjestih svoj najbolji zbunjeni osmjeh i ispružih ruku.

"Oprostite na smetnji. Mogu objasniti. Vidite, ja - " Udarih ju

postrance po glavi, a ona se zatetura i teško sruši. Ručnik joj pade na pod "- ja se studiram radeći usput" Počela se pridizati pa je svojim umjetnim koljenom udarih u bradu. Nije se digla.

"Standardno jebeno ulje!" Zasiktah, trljajući svoj povrijeđeni zglob. No nije bilo vremena za to. Kleknuh pored nje i provjerih joj puls. Bit će O.K. Ali mislim da sam joj rasklimala prednji zub. Zastadoh na trenutak. Bože, tako izgledati bez šminke, bez prostetike! Skoro mi je slomila srce.

Zahvatih ju ispod koljena i dovukoh je do vrata. Doimala se kao vreća mlohavih rezanaca. Netko pruži ruke, uhvati je za noge i povuče. *Vidimo se, ljubavi! Bi li voljela poći na dugo putovanje?*

Sjedoh na njezin iznajmljeni krevet i da uhvatim dah. U njezinoj torbici ugledah ključeve od auta i cigarete, izvorni duhan, vrijedan svoje težine u krvi. Zapalih 6 komada, procjenjujući da imam 5 minuta za sebe. Soba se ispuni slatkim dimom. Takvog duhana više nema. Hertz Sedan bio je parkiran ispred motela. Uđoh ga i krenuh na aerodrom. Zrak bogat hidrokarbonom uvlačila sam duboko u pluća. Mogla sam vidjeti 100 metara u daljinu. Zbog vidika me skoro uhvatila vrtoglavica, ali za ove trenutke vrijedi živjeti. Nema načina da se objasni život u Prije-Mek svijetu. Sunce je bilo jarka žuta lopta u izmaglici.

Ostale su se stjuardese ukrcavale. Neke od njih prepoznali su Sondergardicu, tako da nisam mnogo razgovarala, opravdavajući se mamurlukom. Značajni osmijesi i lukave, vragolaste primjedbe pokazale su da joj te stvari nisu neuobičajene. Ukrcali smo 707 i spremili se za doček ovaca.

Za sada sve teče po planu. Četiri komandosice preko puta bile su identične blizanke sa ženama s kojima sam radila. Nisam imala što raditi osim igrati ulogu stjuardese do vremena polaska. Nadala sam se da više neće doći do propusta. Obrnuti vrata za asa koji ulazi u motelsku sobu je jedna, ali u 707, na visini od 20 000 stopa... sasvim druga.

Kada je žena koju će Pinky zamijeniti zatvorila prednja vrata avion je gotovo bio pun. Avion je ubrzavao do kraja piste, a onda se vinuo u zrak. Počeh uzimati narudžbe za pića.

Ovce su bile uobičajena bagra iz 1979. Svi debeli i drski i tako nesvjesni svog življenja u raju, kao riba mora. Što *biste mislili, dame i gospodo, o putu u budućnost? Ne? Ne mogu reći da sam iznenađena. Što ako vam kažem da će se ovaj avion—*

Kad smo dosegli krstareću visinu, moj je alarm zazvonio. Konzultirala sam se s indikatorom ispod mojih Lady Bulova hulahopki

i uputila letimičan pogled na jedna od zahodskih vrata. Osjetih vibracije koje su prolazile kroz avion. *Prokletstvo, zar već?*

Vrata su bila tu. Brzo iziđoh i mahnuh Diani Gleason - Daveovoj blizanki - da dođe naprijed.

"Pogledaj ovo", rekoh, s pogledom prožetim gadljivošću. Krenula je prema zahodu i stala kad je vidjela zeleni odsjaj. Smjestih joj cipelu u dupe i gurnuh kroz vrata. Savršeno. Dave će imati šansu čuti njezin glas prije nego što upadne. Mada mislim da će malo što raditi osim vrištati kad se osvrne oko sebe.

Dave prođe kroz vrata, namještajući svoj mali šešir. Mora da se Diana opirala. "Zgrozi se" prošaptah.

"Kakva zbrka", reče i izađe iz zahoda. Govorio je savršenom imitacijom Dianinog glasa, iako je promašio akcent. No, to neće biti od velike važnosti.

"Što je?"-- Bila je to stjuardesa iz turističkog razreda. Maknuli smo se da može baciti pogled i Dave ju gurne unutra. Pinky brzo iskoči kroz vrata.

"Kaskamo za vremenom"-- reče Pinky. "Izgubili smo 5 minuta na drugoj strani."

"Pet?"- Dave - Diana skvikne. Jednako sam se osjećala. Morali smo provesti 103 putnika kroz vrata.

"Da. Izgubili su kontakt nakon što si progurao moju blizanku. Toliko im je dugo trebalo da se centriraju."

Navikneš se na to. Iako je uvijek dosljedno, od prošlosti ka budućnosti, vrijeme različito protječe za svaku stranu vrata. Jednom kad smo pokrenuli Hvatanje Hvatač, kad su me prebacili u Sondergardičinu sobu, nema načina da se operacija ponovi. Ovdje, u 1979, moramo obaviti cjelokupan posao u roku od 94 minute. Na drugoj strani vrata se ne mogu održavati dulje od tri sata.

"Koliko je vremena prošlo od uključivanja alarma otkako si otišla?"

"Dvadeset osam minuta."

Nije mirisalo na dobro. Samo za podešavanje Wimpova trebala su nam dva sata. Pod pretpostavkom da u 1979 više neće biti vremenskog odstupanja, mogli bismo uspjeti. Ali uvijek dolazi do odstupanja. Protrnuh pri samoj pomisli.

"Nema više vremena za igre, onda!"- rekoh. "Pinky, idi u turistički razred i pozovi ostale dvije stjuardese. Reci im da imamo problema, neka ne dođu zajedno. Znaš već."

"Na rubu suza. Kužim." Odjurila je prema naprijed. Vrlo brzo pojavi se prva djevojka. Prijateljski Sun - Belt Airlines osmijeh utisnula je na lice, ali joj se utroba sigurno pjenila. O, *Bože, to je to!*

Uhvatih ju za lakat i povukoh iza zavjese. Teško je disala.

"Dobrodošla u zonu sumraka."- rekoh i prislonih joj pištolj uz glavu. Zateturala je i ja ju uhvatih. Pinky i Dave pomognu mi prebaciti ju kroz vrata.

"Fuj! Pokvarena stvar se gubi!"

Pinky je imala pravo. Bio je to vrlo loš znak. Zeleni sjaj ipak se stabilizirao dok smo promatrali, s tko zna kolikim odstupanjem na drugoj strani. Cristabel izroni iz vrata.

"Još 33." Nije bilo smisla raspravljati o onome čemu smo razmišljali: stvari su krenule nizbrdo.

"Natrag u turističku klasu,"- rekoh. "Budite dobri, smiješite se i budite primoravajuće susretljivi, shvaćate?

"Primljeno," - reče Cristabel.

Proslijedili smo i drugu stjuardesu, bez smetnje. Nije bilo vremena za bilo kakve razgovore. Za 89 minuta let 128 razletjet će se po planini, završili mi ili ne. Dave je otišao u pilotsku kabinu, da nam pilote skine s brige. Pinky i ja smo se trebale pobrinuti za prvu klasu, a tada pomoći Cristabeli i Lizi u turističkoj. Koristili smo uobičajenu "Želite li kavu, čaj ili mlijeko" podvalu, oslanjajući se na svoju brzinu i njihovu inerciju.

Nagnuh se nad prva dva sjedala na lijevo.

"Uživate li u letu?" Bum, bum. Pritisnuh obarač dva puta uz njihove glave i maknuh ih s vidika ostatka stada.

"Ćao, narode. Zovem se Mandy. Letite sa mnom." Bum, bum.

Na pola puta do galerije nekoliko nas je ljudi znatiželjno promatralo. Ali ljudi ne prave gužvu dok ne znaju puno na čemu su. Jedna ovca u zadnjem redu ustane i ja mu primjereno zatjerah. Sada ih se samo osam nalazilo u budnom stanju. Odbacih osmijeh i okinuh četiri brza hica. Pinky se pobrinula za ostatak. Požurili smo kroz zavjesu, stigavši baš u pravo vrijeme.

U zadnjem dijelu turističke klase nastala je prava zbrka. Oko 60% stada već se postrojavalo prema vratima. Cristabel me značajno pogleda i ja klimnuh.

"OK, narode," prodere se. "Želim da ste tiho. Smirite se i poslušajte. Ti, budalo, *umiri se* ili ću ti nabiti nogu u guzicu."

Šokirano njenim riječima, stado nam je dalo priliku da dobijemo na vremenu. Čvrsto utvrđeni na sjedištima, s pištoljima uperenima u unjkavu grupu ovaca, postrojili smo ih u red po dužini aviona.

Pištolji su dovoljni za utjerivanje straha u kosti svima, osim onima najdrskijima. U stvari, standardni omamljivač tkiva samo je plastična šipka s dvije žičane mreže udaljene oko 6 inča. Ne sadrži dovoljno metala da uključi avionski alarm. A za ljude, od kamenog doba, do otprilike 2190, ne podsjeća na oružje ništa više od olovke. Zato ih Opremni Odsjek frizira u plastične školjke kako bi sličili blasterima Bucka Rogersa, s dvanaest izbočina, sijevajućim svjetlima i cijevima kao podrezani kljun. Teško da bi itko krenuo na nešto takvo.

"U velikoj smo opasnosti, a vremena je malo. Morate raditi točno ono što vam kažem i bit ćete spašeni."

Ne smijete im pružiti vremena za razmišljanje, već se morate osloniti na svoj status Autoriteta. Neće moći shvatiti situaciju, bez obzira koliko mi objašnjavali.

"Samo trenutak, mislim da nam dugujete—

Advokat je rođen u zraku. Donesoh brzu odluku, pritisnuh prekidač za vatromet i upucah ga.

Pištolj ispusti zvuk nalik letećem tanjuru koji pati od hemeroida, bijesnu i izbaci mali plameni mlaz, produlji se kao zeleni laserski prst prema njegovom čelo. Sruši se.

Ništa opasno, naravno, ali itekako impresivno.

A i prokleto riskantno. Morala sam birati između nastanka panike ako ih budalaš natjera na razmišljanje i između moguće panike zbog bljeska iz pištolja. Ali kad čovjek iz 20-og stoljeća počne pričati o svojim "pravima" i što im se "duguje", situacija lako izbjegne kontroli. Zarazno je.

Upalilo je. Nastala je vriska, ljudi su se sakriše ispod sjedala, ali pobune nije bilo. Mogli smo ih uspavati, ali ako kanimo uspješno izvesti operaciju, neki od njih nam trebaju pri punoj svijesti.

"Ustajte. *Ustajte, vi lijenčine*!" viknu Cristabel. "Samo je omamljen. Ali sljedeći koji izađe iz reda bit će ubijen. Ustanite i radite što vam se kaže! *Prvo djeca! Požurite,* najbrže što možete, prema kljunu aviona i slušajte stjuardese. *Hajde, djeco, pokrenite se*!"

Otrčah natrag u prvu klasu ispred djece, okrenuh se otvorenim zahodskim vratima i kleknuh.

Djeca su se skamenila. Bilo ih je pet - neki su plakali, od čega mi se uvijek grlo stisne. Gledali su mrtvace lijevo i desno na sjedaćim

mjestima prvog razreda, posrćući, na rubu panike. "Idemo, djeco," pozvah ih svojim specijalnim osmijehom. "Roditelji će odmah doći po vas. Obećajem, sve će biti dobro. Idemo."

Troje ih je prošlo. Četvrta je zastala. Čvrsto je odlučila ne proći kroz ta vrata. Raširila je ruke i noge te je nisam mogla provući. *Neću* udariti dijete nikada. Noktima posegne ka mom licu. Otpadne mi vlasulja, a se dohvati moje gole glave. Ubacih ju.

Broj pet sjedio je u prolazu, igrajući se špekulama. Imao je najviše sedam godina. Otrčah natrag i pokupih ga, zagrlih ga i poljubih i odbacih kroz vrata. Bože, trebala sam odmora, ali trebali su me u turističkom razredu.

"Ti, ti, ti, i ti. OK, ti također. Pomozi mu, hoćeš li? Pinky je znala prepoznati upotrebljive ljude od neupotrebljivih. Zbili smo ih u gomilu i tjerali prema naprijed, i pregrupirali se duž lijeve strane kako bi nadgledali pomagače. Nije nam dugo trebalo da ih uposlimo. Nosili su omlitavjela tijela najvećom mogućom brzinom. Cristabel i ja bili smo u turističkom, s onima sprijeda.

Adrenalin je napuštao moje tijelo; želja za akcijom me napusti i počeh se osjećati vrlo umornom. U tom trenutku uhvati me neizbježan osjećaj simpatije prema sirotim glupim ovcama. Naravno, bolje im je ovako; umrli bi da ih ne odvedemo iz aviona. Ali kad vide drugu stranu, bit će im teško povjerovati takvim uvjeravanjima.

Oni koji su prošli prvi vraćali su se po drugu turu, zapanjeni onim što su upravo vidjeli: tuceta ljudi stavljenih u pregradu koja je već trebala biti puna, a bila je prazna. Jedan student izgledao je kao da ga je netko udario u trbuh. Zaustavio se pored mene moleći očima.

"Gledajte, želim vam pomoći, samo... što se događa? Je li to neki novi način spašavanja? Mislim, hoćemo li se srušiti..."

Aktivirah pištolj i pritisnuh mu ga uz obraze. Zasoptao je i pao.

"Začepi prokletu gubicu i miči se, ili ću te upucati." Proći će nekoliko sati prije nego mu vilica bude sposobna postavljati još glupih pitanja.

Završili smo s turističkim razredom i pošli prema naprijed. Nekoliko se radnika do tada prilično iscrpilo. Mišići kao u konja, a jedva se uspinju stubama. Pustili smo neke od njih kroz vrata, uključujući i supružnike stare najmanje pedeset godina. *Isuse.* Pedeset! Ostali smo sa skupinom od četiri muškarca i dviju žena koji su se doimali jakima i radili gotovo dok se nisu srušili od umora. No uspjeli smo prevesti sve u samo dvadeset pet minuta.

Portapak se pojavi kad smo skidali odjeću. Cristabel pokuca na

vrata pilotske kabine. Dave iziđe. Već je bio gol. Loš znak.

"Morao sam ih ušutkati," reče. "Kapetan je jednostavno *morao* obići avion. *Sve* sam pokušao. Bezuspješno."

Ponekad to moraš učiniti. Avionom je sada upravljao autopilot, kao što je to uobičajeno. Ali ako netko od nas napravi neku štetu na avionu i promijeni slijed događaja na bilo koji način, to bi bio kraj. Sav trud bio bi uzalud. Nikada se više ne bi moglo pristupiti letu 128. Ne znam ništa o Teoriji vremena, ali poznajem praksu. Obavljati operacije u prošlosti možemo samo na mjestima gdje ne može doći do razlike u događajima. Moramo sakriti sve naše tragove. Postoji mala fleksibilnost; jednom je Hvatač zaboravio svoj pištolj koji se srušio zajedno s avionom. Nitko ga nije našao, a ako i je nisu imali blage veze o njemu, pa smo bili OK.

Let 128 predstavljao je mehaničku grešku. To je najbolje; to znači da ne moramo kriti razvoj situacije od pilota. Možemo ga ušutkati i sami letjeti, jer ništa ne bi mogao učiniti da spasi putnike. Avionska nesreća uslijed greške pilota neiskoristiva je za Hvatača. Najviše radimo na velikim visinama s podmetnutim bombama i greškama u konstrukciji. Ako postoji samo jedan preživjeli, ne smijemo se miješati. Ne bi se uklapalo u strukturu prostor-vremena, koja je nepromjenjiva, (iako se može malčice razvući). Svi bismo nestali i ponovo se pojavili u sobi iz koje smo krenuli.

Boljela me je glava. Portapak mi je hitno bio potreban.

"Tko ima najviše radnih sati na 707?" Pinky je imala pa ju poslah u kabinu zajedno s Daveom, koji je imitirao pilotov glas prilikom kontrole zračnog prometa. Poželjno je imati uvjerljiv snimak za crnu kutiju. Iz portapaka su uzeli dvije dugačke cijevi, dok smo se mi ostali zbili oko njih. Stajali smo, svaki od nas pušio je hrpu cigareta, želeći ih popušiti do kraja, a nadajući se da neće biti vremena za to. Vrata su nestala odmah nakon što smo poslali našu odjeću i posadu kroz njih.

Nismo se dugo brinuli. Ima još nekih dobrih stvari kod Hvatanja, ali se ni jedna ne da usporediti s portapakom. Transfuzija za budnost nije ništa drugo doli krv obogaćena kisikom i šećerom. Ono što smo sada dobivali jest luda mješavina koncentriranog adrenalina, zasićenog s hemoglobinom, methedrinom, bijelim sijevanjem, TNT-om i, Kickapoo - sokom zadovoljstva. Bilo je kao vatromet u srcu, koji je dražio kao kamenčić u cipeli.

"Rastu mi dlake na prsima," ozbiljno reče Cristabel. Svi se zahihotaše.

"Bi li mi netko htio dodati moje očne jabučice?"

"Plave ili crvene?"

"Mislim da mi je guzica upravo otpala."

Bile su to stare fore, ali svejedno smo urlikali. Bili smo jaki, *jaki,* i u jednom zlatnom trenutku sve su brige nestale. Sve je bilo veselo. Mogla bih trepavicama razderati metalnu ploču.

Ta te mješavina stvarno podigne. Kad se vrata nisu pojavila i nisu pojavila i *slatki isuse* još uvijek nisu pojavila, svi smo se počeli trijezniti. Ova ptičica neće još dugo letjeti.

Tad su se ipak pojavila i me se okrenusmo se. Prvi je Wimp prošao, obučen u odjeću uzetu od putnika kojega je trebao zamijeniti.

"Dva sata, trideset-pet minuta od alarma," odbroja Cristabel.

"Isuse."

Postupak je otupljujuće rutiniran. Grabiš radnu opremu oko Wimpovih ramena i nosiš ih kroz prolaze sjedala, dok ne nađeš broj sjedala naslikan na Wimpovom čelu. Boja će nakon tri minute nestati. Posjedneš ga, razdereš, otvoriš radnu opremu, i gurneš ju kroz vrata, dok grabiš sljedećeg. Sigurno je da su oni s druge strane dobro obavili svoj posao: sređivanja zubi, otisci prstiju, odgovarajuća mjere u težini, visini i boji kose. Najviše od svega toga nije bilo važno, pogotovo na letu 128. Avion je potpuno izgorio. Ostat će samo sprženi komadići. No, ne smijemo riskirati. Članovi spasilačke službe prilično su pedantni s tim sitnim dijelovima koje pronađu; najvažniji je rad na zubima i otiscima prstiju.

Mrzim Wimpove. Stvarno ih mrzim. Svaki put kad uhvatim opremu jednog od njih, a ako je to dijete, pitam se je li to Alice. *Jesi li ti moje dijete, ti biljko, ti idiote, ti ljigavi crve?* Hvatačima sam se pridružila odmah nakon što su mozgovni paraziti pojeli život iz glave moje bebe. Nisam mogla podnijeti razmišljati o njoj kao o zadnjoj generaciji, da će posljednji ljudi bez ičega u svojim glavama, medicinski mrtvima, po standardima koji su prevladavali čak i u 1979, s kompjuterima koji pokreću mišiće, održavajući ih na životu. Rasteš, ulaziš u pubertet, još uvijek plodna —jedna od tisuću žuriš da ostaneš trudna na prvom spoju. Tada saznaš da su ti majka ili otac umrli od kronične bolesti direktno vezane za gene i da niti jedno od tvoje djece neće biti imuno. *Znam* što je paraleproza; nožni prsti su mi istrunuli još dok sam odrastala. Ali ovo je bilo previše. A što da radim?

Samo jedan od deset Wimpova posjeduje prilagođeno lice. Trebalo je mnogo vremena i vještine za izgradnju novog lica koje će možda biti izloženo autopsiji. Ostatak je osakaćen. Imamo ih na milijune; nije teško naći dobrog tjelesnog dvojnika. Najveći dio njih nastavit će

disati, preglupi da prestanu, dok se ne sruše zajedno s avionom.

Avion se snažno zatrese. Bacih pogled na sat. Pet minuta do udara. Dovoljno vremena. Otpremala sam svog zadnjeg Wimpa. Čula sam Davea kako luđački zove kontrolu leta. Bomba prođe kroz vrata. Porinuh ju u pilotsku kabinu. Pinky pritisne senzor za oslobađanje pritiska bombe i istrči van. Dave ju je slijedio. Liza je već prošla. Zgrabim mlitave lutke u odjeći stjuardesa i ih bacim na pod. Motor je otpao i jedan njegov dio projuri kroz kabinu. Počeli smo se dekomprimirati. Bomba raznese dio pilotske kabine (nadamo se da će spasilačka ekipa zaključiti da je bomba prošla kroz kabinu i pobila posadu: nije više bilo poruka pilota automatskom snimatelju leta).Bomba me je bacila na lijevu stranu, prema rupi, ali sam se čvrsto uhvatila za sjedalo. Cristabel nije imala tu sreću. Udar je odbaci unatrag.

Polako smo se počeli uspinjati, gubeći brzinu. Odjednom je prolaz u kojemu je ležala Cristabel izgledao kao uzvisina. Cristabel je krvarila u potocima. Pogledah unatrag; svi su otišli. Tri ružičasto odjevena Wimpa ležala su na podu. Uslijed gubitka brzine, avion poče ponirati nosom prema dolje, a moje noge napuste pod.

"Hajde, Bel!" vrisnem. Vrata su bila udaljena od mene samo tri stope, ali ja počeh puzati ka mjestu gdje je Cristabel plutala. Avion se zatrese i ona udari o pod. Nevjerojatno, no činilo se da se od udarca osvijestila. Zamahne prema meni, dovoljno da je uhvatim za ruku dok se pod dizao da nas ponovno udari. Dok je avion umirao u smrtnoj agoniji, uspjeli smo otpuzati do zahodskih vrata. Naših vrata više nije bilo.

Nema se što reći. Ulazimo unutra. Dovoljno je teško održavati prolaz u mjestu u avionu koji se kreće u pravoj liniji, kad ptica poludi i počne se raspadati ne može se naći ni usporedbe. Tako mi bar kažu.

Zagrlim Cristabel pridržavajući joj okrvavljenu glavu. Bila je ošamućena, ali se uspjela osmjehnuti i slegnuti ramenima. Uzimaš ono što ti se pruža. Požurila sam u zahod i obje se spustismo nas na pod.

Kao na treningu: nazad na pregrade, Cristabel između mojih nogu, leđa okrenutih prema izlazu. Oduprli smo se o suprotni zid. Čvrsto je zagrlih i plakah na njeno rame.

I pojavila su se. Zeleni odsjaj lijevo od mene. Bacih se prema njima, vukući Cristabel. Sagnuh se kad su iz vrata naglavce bačena dva Wimpa. Uhvate nas ruke i povuku na drugu stranu. Izgrebla sam dobrih pet metara avionskog poda. Mogla sam izgubiti nogu u 1979, a nisam imala rezervnu. Sjela sam gledajući kako odnose Cristabel u bolnicu. Potapšah joj ruku dok su je odnosili na nosilima, ali

onesvijestila se. Ne bih imala ništa protiv onesvijestiti se i sama.

Neko vrijeme ne možete vjerovati da se to stvarno dogodilo. Ponekad se i *ne* dogodi. Dođem kući i otkrijem da su sve ovce uredno nestale iz Receptora. Kontinuum ne želi tolerirati promjene i paradokse koje smo stavili u nj. Ljudi za koje smo se mukotrpno pripremali da ih spasimo, rasuti su po cijelom brdu, poput paradajza, negdje u Carolini i sve što nam ostaje jesu gomila uništenih Wimpova i iscrpljeni Hvatači. Ali ne i ovaj put. Mogu vidjeti ovce kako mile po Receptoru, goli i zadivljeni. I tek postajući *stvarno* uplašeni.

Elfreda me takne u prolazu. Klimnula je, što je na njezinom ograničenom repertoaru mimike bila oznaka za dobro obavljen posao. Slegnuh ramenima pitajući se je li mi to uopće važno, ali mi je višak adrenalina još uvijek kolao venama. Iscerih se i klimnuh.

Gene je stajao kod Receptora. Otiđoh do njega. Zagrlih ga. Osjetih bujanje sokova u sebi. *Prokletstvo, hajdemo potratiti malo vremena i dobro se zabaviti.*

Netko je lupao na sterilni zid stakla Receptora. Vikala je, ispuštajući ljutite riječi na nas. *Zašto? Što ste nam to učinili?* Mary Sondergard. Preklinjala je svoju ćelavu, jednonogu blizanku da joj objasni. I ona misli da ima problema. Bože, kako je lijepa. Mrzila sam ju iz dna duše. Gene me povuče od zida. Ruke su me boljele. Slomila sam sve svoje umjetne nokte, bez grebanja čak i stakla. Ona je sjedila na podu i jecala. Na vanjskom zvučniku začuh glas informatora.

"...Centauri Tri je gostoljubiv, s klimom nalik zemaljskoj. Mislim na vašu Zemlju, ne ono što je postala. Poslije ćete vidjeti više o tome. Putovanje traje pet godina, mjereno u brodskom vremenu. Kako se budemo približavali odredištu, ovlastit ćemo vas za posjedovanje jednog konja, pluga, tri sjekire, dvije stotine kila žitnog sjemena..."

Naslonih se na Geneovo rame. Ovog trenutka, na njihovoj najnižoj grani, oni su puno bolji od nas. Ja imam još možda deset godina, pola od toga kao biljka. Oni su naša najveća, najsvjetlija nada. Sve zavisi od njih.

"...Da nitko neće biti prisiljen putovati. Želimo vam ponovo istaknuti, i to ne po zadnji put, da bi svi vi bili mrtvi bez naše intervencije. Ima stvari koje trebate znati. Ne možete udisati naš zrak. Ako ostanete na zemlji nikada nećete moći napustiti ovu zgradu. Mi nismo kao vi mi smo rezultat genetskog razlučivanja, procesa mutacije. Mi smo preživjeli, ali su se naši neprijatelji razvili usporedo sa nama. Oni pobjeđuju. Ali vi ste imuni na bolesti koje nas napadaju..."

Iskesila sam se i okrenula.

"...Druge strane, ako emigrirate bit će vam dana prilika u novom životu. Neće biti lako, ali kao Amerikanci trebate biti ponosni na vaše pionirsko nasljeđe. Vaši preci su preživjeli, a i vi ćete. To može biti vrijedno iskustvo i ja vam savjetujem..."

Gene i ja pogledasmo se i počesmo se smijati. *Slušaj ovo, narode pet posto vas preživjet će živčani slom u sljedećih nekoliko dana, i nikad neće otići. Od prilike isti broj počinit će samoubojstvo, ovdje i na putovanju. Kad dođete tamo šezdeset do sedamdeset posto umrijet će u prvim trima godinama. Umirat ćete pri porodu, pojest će vas životinje, pokopat ćete dvoje od troje vaših beba, polako izgladnjivati kada kiše ne dođu. Ako poživite, slomit ćete leđa vukući plug, od jutra do mraka. Nova Zemlja je Raj, narode!*

Bože, kako sam željela da mogu poći s njima.

NOĆNE VATRE

© *Fire Watch* by Connie Willis, 1982.

Povijest slavi pobjedu nad vremenom,

kojeg pored toga ništa do vječnosti pobijedilo nije.

- Sir Walter Raleigh

Rujan, 20. - Naravno, prvo sam potražio kamen stražara noćnih vatri. No, tamo ga još nije bilo. Nije bio posvećen sve do 1951. godine, uz popratni govor Uzvišenog velečasnog dekana Waltera Matthewsa, a sada je tek 1940. godina. Znao sam da ga neće biti. Baš sam ga jučer otišao vidjeti, ponesen idejom da bi mi pogled na mjesto zločina mogao pomoći. No, nije.

Jedino što bi mi pomoglo bio bi tečaj preživljavanja u Londonu tijekom Blitza, te malo više vremena. Nisam mogao dobiti ni jedno, ni drugo.

"Putovanje vremenom nije poput putovanja podzemnom željeznicom, gospodine Bartholomew", rekao mi je štovani Dunworthy, žmirkajući kroz svoje antikne naočale. "Ili ćete se javiti dvadesetog ili, uopće, nikud ne idete."

"Ali ja nisam spreman", uzvratio sam. "Shvatite, trebalo mi je četiri godine da se pripremim za putovanje sa sv. Pavlom. Sa sv. Pavlom, a ne u sv. Pavla. Ne možete od mene očekivati da se za dva dana pripremim za London u kojem je u tijeku Blitz."

"Da", rekao je Dunworthy. "Mi to očekujemo." Kraj razgovora.

"Dva dana", urlao sam pred mojom cimericom Kivrin. "Sve samo zato što je neko računalo napravilo gramatičku grešku zamijenivši prepozicije. Štovani Dunworthy nije bio ni najmanje iznenađen kad sam mu to rekao. 'Putovanje vremenom nije poput putovanja podzemnom željeznicom, mladiću', rekao mi je. 'Predlažem da se počnete spremati - krećete preksutra.' Taj čovjek je potpuno nesposoban."

"Ne", rekla je ona. "Nije. On je najbolji ovdje. On je napisao knjigu o katedrali sv. Pavla. Možda bi trebao slušati što ti govori."

Očekivao sam da će Kivrin biti barem malo suosjećajnija. Bila je gotovo histerična kad su joj vježbu iz Engleske petnaestog stoljeća promijenili za četrnaesto stoljeće, a sad ovako. Čak i kad se uzmu u obzir sve zarazne bolesti njena vježba ne prelazi peticu. No, Blitz je

osmica, a sama katedrala bi mogla, uz malo sreće, biti desetka[2].

"Smatraš li da trebam ponovo otići kod Dunworthyja?" upitao sam je.

"Da."

"I što onda? Imam samo dva dana. Ne znam ništa o novcu, jeziku, povijesti. Baš ništa."

"Dobar je on čovjek", reče Kivrin. "Mislim da je bolje da ga saslušaš dok još možeš."

Dobra stara Kivrin. Uvijek puna razumijevanja.

Taj dobri čovjek je bio odgovoran što sam se nalazio unutar zapadnih vrata, poduprijetih kako bi ostala otvorena, sramežljiv poput seljačića koji sam, tobože, trebao biti, tražeći kamen kojeg nije bilo. Zaslugom tog dobrog čovjeka bio sam u potpunosti nepripremljen za vježbu u onoj mjeri koliko mu je to bilo moguće učiniti.

Vidio sam svega nekoliko stopa u unutrašnjost crkve. Mogao sam nazreti svijeću kako slabo svjetluca u daljini, te nejasno bjeličasto kretanje koje mi se približavalo - crkvenjak ili možda sam Uzvišeni velečasni dekan. Izvadio sam pismo svoga strica, činovnika u Walesu, koje mi je trebalo omogućiti pristup Dekanu. Potapšao sam se po džepu kako bih provjerio nisam li slučajno izgubio mikrofilm OER-a, "Oxfordskog engleskog rječnika, reviziranog i s povijesnim dodacima", kojeg sam prokrijumčario od Bodleiana. Nisam ga mogao izvaditi tijekom razgovora, ali uz malo sreće mogao bih se nekako u prvom susretu osloniti na smisao razgovora, a poslije pogledati riječi čije značenje nisam shvatio.

"Jesi li ti iz *przoija*?" upitao me je. Nije bio mnogo stariji od mene, za glavu niži i znatno mršaviji. Gotovo asketskog izgleda. Podsjetio me je na Kivrin. Nije bio obučen u bijelo, već je imao nešto bijelo prikvačeno na grudima. U nekim drugim prilikama pomislio bih da se radi o jastuku. U nekim drugim okolnostima razumio bih riječi koje su mi upućene, no sada nije bilo vremena zaboraviti latinske i židovske zakone, te naučiti londonski žargon i postupke u slučaju zračne opasnosti. Samo dva dana, a štovani Dunworthy je želio pričati o svetim obvezama povjesničara umjesto da mi objasni što je *przoija*.

"Jesi li?" zahtijevao je odgovor.

Razmišljao sam da li da, naposljetku, ipak izvadim OER budući da je Wales bio strana zemlja, no nisam bio siguran jesu li 1940. postojali mikrofilmovi. *Przoija.* To bi moglo biti bilo što, čak i nadimak za noćnu protupožarnu stražu, a u tom bi slučaju nagon da zaniječem bio neopravdan. "Ne", rekao sam.

Naglo se zaletio naprijed zaobilazeći me, te se zagleda kroz otvorena vrata. "Prokletstvo", reče vraćajući se prema meni. "Pa gdje su onda? Gomila lijenih filistarskih slatkica!" I toliko o oslanjanju na smisao razgovora.

Pogledao me je izbliza, sumnjičavo, kao da smatra da se ja samo pretvaram da nisam iz *przoija.* "Crkva je zatvorena", konačno je prozborio.

Podignuvši omotnicu rekao sam, "Zovem se Bartholomew. Je li Dekan Matthews unutra?"

Zastao je na trenutak i pogledao prema vratima kao da i dalje iščekuje te lijene filistarske slatkice nakanjujući se napasti ih bijelim svežnjem čim se pojave. No, već slijedeće sekunde se okrenuo prema meni i rekao kao da vodi turističku grupu, "Ovim putem, molim", te pohitao u mračnu unutrašnjost.

Vodio me na desno prema južnoj bočnoj lađi. Zahvaljivao sam Bogu što sam zapamtio tlocrt, inače bi mi taj trenutak kretanja prema potpunoj tami, u koju me je vodio bulazneći crkvenjak, cijela ta bizarna metafora situacije u kojoj sam se zadesio bila dovoljna da me potjera ka zapadnom ulazu i natrag u St. John's Wood. Pomagalo je što sam znao gdje sam. Prolazili smo pokraj broja dvadeset i šest: Huntova slika "Svjetlost svijeta" - Isus sa svojom svjetiljkom - no, bilo je premračno da bi se išta vidjelo. I sami smo trebali koristiti svjetiljku.

Naglo se zaustavio i dalje bulazneći. "Nismo tražili prokletu kraljevsku postelju, samo nekoliko poljskih ležaja. Čak je i Nelson smješten bolje od nas - on bar ima osiguran jastuk." Zamahnuo je bijelim svežnjem kao bakljom u tmini. Ipak je bio jastuk. "Tražili smo ih prije nekoliko dana, a još smo tu - spavamo na krvarećim generalima, junacima bitke na Trafalgaru jer se te slatkice žele zabavljati s Tommyjima na Victoria trgu, a s nama dovraga!"

Činilo se da ni ne očekuje da odgovorim na njegove izljeve, što je bilo dobro, jer sam shvatio možda jednu od tri ključne riječi. Zatoptao je udaljujući se od svjetlosti neugledne oltarske svijeće, te se ponovo zaustavio u crnoj duplji. Broj dvadeset i pet: stepenice ka Galeriji šapata, kupoli, te knjižnici (koja nije bila otvorena za javnost). Zatim gore uz stepenice, pa opet duž hodnika gdje, zaustavljajući se pred srednjovjekovnim vratima, zakuca. "Ja ih moram pričekati", reče. "Ako ne budem tamo one će ih vjerojatno odnijeti preko u opatiju. Reci Dekanu da ih ponovo nazove, hoćeš li?" i tako je otišao niz stepenice i dalje držeći jastuk ispred sebe poput štita.

On je pokucao, no vrata su bila od barem tridesetak centimetara

debele hrastovine, te je bilo očito da Uzvišeni velečasni dekan nije ništa čuo. Namjeravao sam ponovo zakucati. Pa da, i čovjek koji je držao vršak igle trebao ga je pustiti. No, čak i kad znaš da će sve biti gotovo u tren oka i da ništa nećeš osjetiti teško je reći, "Sad!", te sam i dalje stajao pred vratima proklinjući povijesni odsjek, štovanog Dunworthyja i računalo koje je napravilo pogrešku, te me dovelo ovamo do ovih tamnih vrata s pismom izmišljenog strica kojem nisam vjerovao ništa više no što sam vjerovao ostalima.

Čak me je i stari pouzdani Bodleian iznevjerio. U mojoj se sobi, udaljenoj cijelo jedno stoljeće, sada vjerojatno nalazi glavni terminal i gomila istraživačke građe koju sam sakupio na Balliolu. I Kivrin, koja je upravo završila svoje vježbe, te je trebala biti prepuna savjeta, šetala je uokolo u potpunoj tišini poput kakvog sveca dok sam je ja molio za pomoć.

"Jesi li otišao Dunworthyju?" upitala me je.

"Jesam. Stvarno želiš znati kakvu mi je neprocjenjivo važnu uputu dao? Šutljivost i poniznost su svete obveze povjesničara. Dodao je kako će mi se katedrala sv. Pavla dopasti. Dubokoumnosti mojeg učitelja. Nažalost, ono što sam stvarno trebao saznati bila su vremena i mjesta bombardiranja kako koja bomba ne bi pala na mene." Skočio sam s kreveta. "Imaš kakav prijedlog?"

"Koliko si dobar u oživljavanju sjećanja?" upitala me.

Sjeo sam. "Prilično dobar. Misliš da bih se trebao asimilirati?"

"Za to sad nema vremena", odvrati Kivrin. "Trebao bi se usredotočiti na dugotrajno sjećanje."

"Misliš na endorfin?" upitao sam.

Najveći problem pri korištenju droga za ubrzano pamćenje koje pohranjuju informacije u dugotrajno sjećanje, je da se te informacije nikad, čak ni mikro-sekundu, ne nalaze u tvom kratkotrajnom sjećanju. To otežava njihovo oživljavanje u svijest, a uzrokuje i razdražljivost. Naime, stvara uznemirujući osjećaj već viđenog - da odjednom znaš nešto za što si siguran da nikad prije nisi čuo ili vidio.

Glavni problem, ipak, nije taj jezoviti osjećaj već sam način oživljavanja sjećanja. Nitko ne može s točnošću objasniti kako mozak dolazi do pohranjenih informacija ali se zasigurno koristi kratkotrajnim sjećanjem. Ta jezgrovita, ponekad mikroskopska, vremenska informacija potrošena za kratkotrajno sjećanje se očigledno koristi za još nešto osim osjećaja da ti je nešto na vrh jezika, a ne možeš se točno sjetiti o čemu se radi. Taj cjelokupni složeni proces pohranjivanja i razvrstavanja oživljenog sjećanja se očigledno odvija u

kratkotrajnom sjećanju; bez njega i bez droga koje ih tamo pohranjuju, te umjetnih stimulansa bilo bi nemoguće oživjeti informaciju. Koristio sam endorfin pri pripremanju ispita i nikad nisam imao problema s oživljavanjem sjećanja, te se činilo da je to u onom kratkom vremenu koje mi je preostalo jedini način pohranjivanja svih potrebnih informacija, ali to je također značilo da nikada neću znati ono što će mi zatrebati, čak ni toliko dugo da bih to uopće i zaboravio. Ako i kada uspijem oživiti sjećanja - onda ću znati. Do tada sam bio neznalica - kao da nisam imao sve te informacije pohranjene u nekom zabitom kutku mozga.

"Možeš oživjeti sjećanja bez pomoćnih stimulansa, zar ne?" reče Kivrin gledajući me sumnjičavo.

"Čini mi se da ću morati."

"Pod stresom? Bez sna? Pri niskom tjelesnom nivou endorfina?" Koja je zapravo bila tema njenih vježbi? Nikad o tome nije rekla ni riječi, a studentima nije dozvoljeno zapitkivati. Faktori stresa u srednjem vijeku? Mislio sam da su ih svi prespavali.

"Nadam se", odgovorio sam. "Svejedno želim pokušati ako ti smatraš da će mi pomoći."

Pogledala me s mučeničkim izrazom lica i rekla, "Ništa neće pomoći." Hvala ti sv. Kivrin od Balliola.

Ipak sam pokušao. Sve je bilo bolje od sjedenja u Dunworthyjevoj sobi dok on žmirka gledajući me kroz svoja povijesno precizna stakla i priča kako ću zavoljeti katedralu sv. Pavla. Kada Bodleian nije ispunio moje zahtjeve, preopteretio sam svoje akreditive i kupio kod Blackwella. Vrpce o Drugom svjetskom ratu, keltska literatura, povijest masovnih tranzicija, turističke vodiče, sve čega sam se mogao sjetiti. Zatim sam posudio rekorder za ubrzano snimanje i sve to snimio. Kada sam završio, obuzela me takva panika da ne znam ništa više nego što sam znao na početku. Tada sam krenuo podzemnom do Londona i pojurio ka Ludgate Hillu da vidim hoće li kamen stražara noćnih vatri pobuditi kakva sjećanja. Nije.

"Nivo endorfina ti se još nije vratio u normalu", uvjeravao sam se nastojeći se opustiti. No s vježbama koje su se prijeteći nadvijale nada mnom to je bilo nemoguće. To su pravi metci, momče. To što si ti student povijesti koji samo radi svoju vježbu ne znači da te oni ne mogu usmrtiti. Cijelim putem kući podzemnom čitao sam povijesne knjige i tako sve dok me jutros Dunworthyjeve ulizice nisu odvele u St. John's Wood.

Stiskao sam mikrofilm OER-a u stražnjem džepu i činilo mi se da mogu preživjeti jedino ako se oslonim na prirođenu okretnost i

nadajući se da ću se tamo u 1940. uspjeti dočepati kakvog stimulansa za izazivanje sjećanja. Smatrao sam da bih se prvog dana mogao izvući bez nezgode; a gle me sad, ovdje sam, osupnut pred riječima kojima mi se obratio.

Ali ne baš u potpunosti, iako mi je Kivrin savjetovala da ništa ne pohranjujem u kratkotrajnom sjećanju, memorizirao sam engleski novac, plan podzemne željeznice i plan mog Oxforda. I gle do kud me to dovelo. Zasigurno ću moći izaći na kraj i s Dekanom. Baš kada sam smogao dovoljno hrabrosti da ponovo zakucam, on je otvorio vrata, i kao s iglom, zbilja je bilo brzo i bezbolno. Uručio sam mu pismo, pružio mi je ruku i rekao nešto kao, "Drago mi je što imamo još jednog čovjeka, Bartholomew." Djelovao je napeto i ispaćeno kao da bi se mogao srušiti ako mu kažem da je Blitz upravo započeo. Znam, znam; jezik za zube. Posvećena šutnja, itd.

Reče: "Reći ćemo Langbyju da te sprovede unaokolo, može?" Pretpostavio sam da govori o mom crkvenjaku s jastukom i bio sam u pravu. Sreli smo ga u podnožju stepenica, malo uspuhanog ali ushićenog.

"Došle su s ležajevima", reče dekanu Matthewsu. "Čovjek bi još pomislio da nam rade uslugu. Sve one visoke potpetice i prenemaganja. 'Zbog tebe smo propustili čaj, ljubavi', rekla mi je jedna. 'Da, pa šta je u tome loše', odgovorio sam. 'Tebi bi dobro došlo da izgubiš nekih deset, petnaest kila.'"

Čak je i Dekan Matthews izgledao kao da ni sam nije u potpunosti shvatio o čemu ovaj priča. Pa upita, "Jesi li ih smjestio u kriptu?" a zatim nas i formalno upozna. "Gospodin Bartholomew je upravo stigao iz Walesa", reče. "Došao se pridružiti našim dobrovoljcima." Dobrovoljcima, a ne noćnoj protupožarnoj straži.

Langby me je proveo unaokolo, ukazujući na neke od zanimljivosti u toj općoj tmini, a zatim me je odvukao u kriptu pogledati deset sklopivih poljskih ležaja postavljenih među grobovima i uz Nelsonov sarkofag od crnog mramora. Rekao mi je da ne moram dežurati prve noći i predložio da odem leći, jer je san najveća vrijednost tijekom zračnih uzbuna. Vjerovao sam da je tako. Privijao je taj smiješni jastuk na prsa kao da mu je dragana.

"Čuju li se sirene ovdje dolje?" upitao sam pitajući se zaranja li on tada glavu u njega.

Pogledao je prema niskom kamenom stropu. "Neki da, neki ne. Brinton mora imati svog Horlicha, Bence-Jones se ne bi probudio čak i da se krov uruši na njega. Ja moram imati jastuk. Najvažnije je odspavati svojih osam sati, bez obzira na sve. Ne učiniš li tako

pretvoriš se u hodajućeg mrtvaca. I tada nastradaš."

S tom veselom opaskom otišao je rasporediti stražu za noćašnju smjenu, ostavljajući svoj jastuk na jednom od ležaja i obvezujući me da pazim da ga nitko ne dira. I tako sam ja sjeo čekajući svoju prvu zračnu uzbunu, nastojeći sabrati utiske prije no što se pretvorim u hodajućeg ili mirujućeg mrtvaca.

Uzeo sam ukradeni OER kako bih dešifrirao malog Langbyja. Osrednje uspješan pokušaj. Slatkica je ili kolač ili drolja (pretpostavio sam ovo drugo, mada sam pogriješio u vezi jastuka). Filistarski se pogrdno odnosi na pripadnike srednje klase sa svim njihovim manama. Tommy je engleski vojnik. *Przoija* nisam nikako uspio pronaći, te sam skoro odustao kad najednom iz dugotrajnog sjećanja ispliva nešto o upotrebi akronima i skraćenica tijekom rata (Bog te blagoslovio sv. Kivrin), te sam shvatio da je to, zasigurno, kratica. PZO. Protuzračna obrana. Naravno. Od kuda bi inače nabavili sve one zakrvavljene ležajeve?

Rujan, 21. - Nakon što sam prebrodio prvi šok samog dolaska, shvatio sam da su mi na povijesnom odsjeku zaboravili reći što od mene očekuju tijekom slijedeća tri mjeseca trajanja ove vježbe. Tutnuli su mi stričevo pismo i novčanicu od deset funti, te me poslali natrag u prošlost. Onih deset funti (od kojih sam većinu već potrošio na kartu za vlak i podzemnu) trebalo mi je trajati sve do kraja prosinca kako bih se mogao, kada dođe poziv teško bolesnog strica da ga njegujem, vratiti u St. John's Wood gdje će me čekati prijevoz kući. Do tada ću živjeti ovdje u kripti zajedno s Nelsonom, čiji je lijes, po Langbyju, ispunjen alkoholom. Razmišljao sam - budemo li direktno pogođeni, on će izgorjeti poput baklje ili jednostavno iscuriti u sluzavoj bujici na pod kripte. Obroci se spravljaju na plinskom kuhalu, na kojem se kuha neukusni čaj i neopisive sušene ribe. Kako bih se odužio za svu tu raskoš koju mi pružaju ja sam stajao na krovovima sv. Pavla i gasio zapaljive bombe.

Također sam morao ispuniti cilj ove vježbe, koji god on bio. No, trenutno mi je jedini cilj, oko kojeg sam se zbilja trudio, ostati živ dok ne dođe stričev poziv nakon kojeg odlazim kući.

Ubijao sam dosadu čekajući da Langby ulovi malo vremena i "pokaže mi užad". Očistio sam tavu u kojoj su spremali smrdljive ribice, poslagao drvene stolice na rasklapanje uz oltarni zid kripte (položio sam ih jer ako ih se prisloni uza zid znaju tijekom noći padati poput bombi), te sam konačno pokušao zaspati.

Očigledno nisam bio jedan od onih sretnika koji mogu spavati

tijekom zračnih uzbuna. Veći dio noći proveo sam razmišljajući koliki je stupanj rizičnosti sv. Pavla. Sama vježba je najmanje šestica. Prošle noći sam bio uvjeren da je desetka, te sam smatrao da sam se mirne duše mogao prijaviti i za Denver.

Najinteresantnije od svega je što sam vidio mačku. Zadivljen sam; pokušavam biti ravnodušan jer izgleda da je ona ovdje uobičajena pojava.

Rujan, 22. - Još sam u kripti. Langby naiđe s vremena na vrijeme psujući razne državne službe (sve su u kraticama) i obećavajući kako će me uskoro povesti na krov. U međuvremenu mi je ponestalo zanimacije te sam se pokušavao naučiti koristiti malom ručnom pumpom za gašenje požara. Kivrin je bila pretjerano zabrinuta o mojim mogućnostima oživljavanja sjećanja. Do sada nisam imao nikakvih problema. Čak suprotno. Prisjetio sam se kako se gase požari - cijelog priručnika sa slikama, uključujući i instrukcije kako koristiti pumpu. Ako netko potpali lorda Nelsona, ja ću postati junak gaseći ga.

Uzbudljiva noć. Sirene su se ubrzo oglasile i neke dvorkinje koje su čistile kancelarije u Cityju sklonile su se zajedno s nama u kriptu. Jedna me je od njih probudila iz sna zavijajući poput sirene. Izgleda da je vidjela miša. Da bismo je uvjerili kako ga više nema morali smo gumenom čizmom udarati po grobovima i ispod ležaja. Izgleda da mi je povijesni odsjek ipak dao zadatak: ubiti miša.

Rujan, 24. - Langby me poveo u obilazak. U koru sam ponovo morao učiti rukovati pumpom, a dodijeljene su mi gumene čizme i limeni šljem. Langby je rekao kako nam je zapovjednik Allen nabavio azbestna vatrogasna odijela, ali još nisu stigla pa se moram zadovoljiti svojim vunenim kaputom i šalom jer je na krovu izrazito hladno čak i u rujnu. Steglo je kao da je studeni, a bez sunca je izgledalo tmurno i sumorno. Popeli smo se do kupole i na krov koji je trebao biti ravan, ali je ipak prekriven zvonicima, tornjićima, olucima i kipićima, koji su oblikovani samo zato da bi što bolje uklještili i držali bombe van našeg dometa. Naučio sam kako da zapretem bombu pijeskom prije nego što progori krov i zapali cijelu crkvu. Pokazao mi je konopce položene na hrpu u podnožju kupole spremne ako bi netko trebao ići gore na jedan od zapadnih tornjeva ili na sam vrh kupole. Zatim smo se vratili dolje prema Galeriji šapata.

Langby je i dalje cijelim putem nešto komentirao, ponekad dajući praktične savjete, ponekad pričajući o povijesti crkve. Prije što smo se uspeli do Galerije odvukao me na stranu do južnih vrata kako bi mi

ispričao da je baš tu stajao Christopher Wren pred zgarištem starog sv. Pavla kad je zamolio radnika da mu donese kamen s groblja da označi kamen temeljac. Na kamenu je bilo zapisano na latinskom, *'Ponovo ću se uzdići'*. Wren je bio toliko impresioniran ironijom tih riječi da ih je dao urezati na glavna vrata. Langby je izgledao tako samodopadno kao da je ispričao nešto što ne zna svaki brucoš s povijesnog odsjeka. Ali vjerojatno da nisam bio pod utjecajem kamena stražara noćnih vatri, smatrao bih ovu priču zanimljivom.

Langby je požurio uz stepenice na uski balkon koji je okruživao Galeriju šapata. Već ju je gotovo obišao do pola kad je počeo izvikivati dimenzije kupole ukazujući na njenu akustičnost. Zaustavio se sučelice zidu i tiho rekao, "Čuješ me dok šapćem upravo zbog oblika kupole. Zvučni valovi se pojačavaju po opsegu kupole. Signali zračnih uzbuna ovdje zvuče poput trublja sudnjeg dana. Poprečna dužina kupole je 32,6 metara. Iznad lađe je visoka 24,4 metra."

Pogledao sam dolje. Uhvatio sam se za nešto ispred sebe. Ograda je iščezla i crno bijeli mramorni pod približavao mi se vrtoglavom brzinom. Uhvatio sam se za nešto i pao na koljena, omamljen i prestrašen. Sunce je izašlo i cijeli je sv. Pavle bio okupan u zlatu. Čak i izrezbarena vrata kora, bijeli kameni stupovi, olovne cijevi orgulja, sve je bilo u zlatu, zlatu.

Langby je bio uz mene nastojeći me izvući. "Bartholomew", vikao je. "Što se, pobogu, desilo, čovječe?"

Znao sam da mu moram reći - kad odem sv. Pavle i cijela prošlost pasti će na mene - i da to moram spriječiti jer sam povjesničar. Rekao sam nešto, ali to nije bilo ono što sam namjeravao jer me je čvrsto zgrabio.

Silovito me udaljio od ograde i nazad na stepenice gdje me ispustio onako mlitavog. Stajao je bez riječi.

"Ne znam što me obuzelo gore", rekao sam. "Nikad se nisam bojao visine."

"Treseš se", oštro je uzvratio. "Bolje idi leći."

Odveo me nazad u kriptu.

Rujan, 25. - Oživljeno sjećanje; PZO priručnik; simptomi žrtava bombardiranja. Prvi stupanj - šok; otupjelost; nesvjesnost ozljeda; bulažnjenje. Drugi stupanj - drhtavica; mučnina, ozljede; osjećaju se gubitci; povratak u stvarnost. Treći stupanj - nekontrolirana pričljivost, opravdavanje ponašanja pred spasiocem.

Langby je zasigurno prepoznao simptome, ali kako objašnjava

činjenicu da nije bilo nikakvog bombardiranja? Čak ni ja nisam mogao objasniti ovu svoju stresnu reakciju. Nije da me spriječava sveta šutnja povjesničara.

Nije rekao ni riječi, čak je odredio sutrašnju noć za moje prvo dežurstvo. Kao da se ništa nije dogodilo, činilo se kao da tome ne pridodaje preveliku pažnju. Svi koje sam do sad sreo su nervozni (u kratkotrajnom sjećanju sam imao pohranjeno da su za vrijeme zračnih uzbuna svi opušteni), a okolica nije uzbunjivana otkada sam došao. Uzbune su bile uglavnom nad East Endom i na dokovima.

Razmišljao sam o Dekanovom ponašanju i o tome zašto je crkva bila zatvorena kad sam došao, a pouzdano se sjećam da sam čitao da je tijekom Blitza bila cijelo vrijeme otvorena. Čim mi se ukaže prilika pokušat ću se prisjetiti događaja iz rujna.

Ne znam kako se mogu nadati da ću se prisjetiti pravih podataka kad ni ne znam koji mi je zadatak ispuniti, ako ga uopće i imam.

Povjesničari ne dobivaju smjernice, ali ni ograničenja. Mogao bih razglasiti da sam došao iz budućnosti, no bi li itko povjerovao? Mogao bih ubiti Hitlera kad bih mogao doći do Njemačke. Bih li?

Povijesni odsjek obiluje vremenskim paradoksima, a diplomirani studenti se nakon povratka s vježbi ne izjašnjavaju. Je li prošlost, uistinu, tako žilava, tako neizmjenljiva? Ili se možda svakim novim danom stvara nova povijest i pridonosimo li tome mi povjesničari? I koje su posljedice našeg rada, ima li ih uopće? I kako se usuđujemo išta započinjati kada ih ne znamo? Trebamo li se neustrašivo upletati nadajući se kako nećemo izazvati vlastitu propast? Ili ne smijemo ništa činiti, ne smijemo se miješati, ostati po strani i gledati kako sv. Pavle izgara u plamenu ako je to jedini način da budućnost ostane nepromijenjena.

Sve su to krasna pitanja za kasnonoćna studentska razglabanja. Ali ovdje nisu važna. Ne mogu dozvoliti da sv. Pavle izgori, isto kao što ne mogu ubiti Hitlera. Ne, to nije istina. Shvatio sam jučer u Galeriji šapata. Mogao bih ubiti Hitlera ako bih ga uhvatio da potpaljuje sv. Pavla.

Rujan, 26. - Danas sam upoznao mladu djevojku. Dekan Matthews je otvorio katedralu, pa su čuvari po danu i nadničarili, a ljudi ponovo počeli navraćati. Ta me je mlada žena podsjetila na Kivrin, iako je Kivrin dosta viša i nikad ne bi tako kovrčala kosu. Izgledalo je kao da je plakala. Kivrin tako izgleda otkad se vratila s vježbe. Srednji vijek ju je smoždio. Pitao sam se kako će se oporaviti. Otvarajući dušu mjesnom svećeniku, van svake sumnje, samo sam se nadao da ova

koja joj nalikuje neće učiniti isto.

"Mogu li vam pomoći?" upitao sam ni najmanje to želeći. "Ja sam dobrovoljac."

Izgledala je uznemireno. "Nisi plaćen?" upitala me obrisavši svoj crveni nos. "Čitala sam o sv. Pavlu i noćnim stražarima i svemu tome pa sam mislila, možda ovdje ima mjesta za mene. U kuhinji ili nešto slično. Nešto što se plaća." Suze su navrle u njene oči obrubljene crvenim kolobarima.

"Nažalost, nemamo kuhinju." rekao sam što sam ljubaznije mogao, uvažavajući činjenicu da me Kivrin uvijek čini razdražljivim, "ovo nije pravo sklonište. Neki od stražara spavaju u kripti. Žao mi je, ali ovdje smo svi dobrovoljci."

"To neće ići", rekla je dok je rubom maramice brisala oči. "Volim sv. Pavla ali se ne mogu prihvatiti neplaćenog posla, ne sa svojim malim bratom Tomom koji je došao sa sela."

Izgleda da sam cijelu situaciju skroz krivo procijenio. Usprkos vanjskim signala klonulosti ona je zvučala raspoloženo, a opet jednako suzaljiva kao i kad je došla.

"Moram nam naći pravi smještaj. Sad kad se Tom vratio, ne smijemo više spavati u podzemnoj."

Prožela me strava, neka vrsta oštre boli koja se ponekad javi tijekom spontanog oživljavanja sjećanja. "Podzemnoj?" upitao sam nastojeći se prisjetiti.

"Marble Arch najčešće", nastavila je. "Moj brat Tom nam je tamo sačuvao mjesto pa idem _"

Zastala je, podižući maramicu sve do nosa kako bi ga ispuhala. "Oprosti", reče, "ova prokleta hunjavica!"

Crveni nos, vodene oči, kihanje. Infekcija dišnih organa. A ja sam joj skoro rekao da ne plače. Srećom da do sad nisam napravio ni jednu nepopravljivu grešku, a razlog tome nije što ne mogu prodrijeti do dugotrajnog sjećanja. Većinu potrebnih informacija niti nemam pohranjene; mačka i prehlada, sv. Pavle okupan suncem. Samo je pitanje vremena kada ću ponovo naići na nešto što ne znam. Svejedno, večeras ću se, nakon što se vratim sa dežurstva, pokušati prisjetiti. Možda barem saznam da li će i kada nešto pasti na mene.

Vidio sam mačka jednom ili dvaput. Ugljeno crn s mrljom na vratu koja kao da je obojana samo radi zamračenja.

Rujan, 27. - Upravo sam sišao s krova. Još se tresem.

Na početku uzbune bombardiranje je bilo uglavnom iznad East Enda. Pogled je bio nevjerojatan. Svugdje reflektori, nebo ružičasto od požara i Temza koja blješti, a eksplozivne granate praskaju poput vatrometa. Zaglušujuću grmljavinu povremeno razbija zujanje aviona nad našim glavama i ponavljajuće štektanje topova.

Oko ponoći bombe su počele padati sve bliže. Ti zvuci su bili užasavajući - poput brzojurećeg vlaka koji će me pregaziti. Skupio sam svu hrabrost kako se ne bih potrbuške bacio na krov jer me je Langby promatrao. Nisam mu htio dati zadovoljstvo da gleda reprizu mog ponašanja u kupoli. Držao sam uspravno glavu i kantu s vodom. Bio sam ponosan sam na sebe.

Bombe su prestale bučati nešto poslije tri. Zatišje je trajalo oko pola sata. Najednom štropotanje, kao da tuča pada po krovu. Svi, osim Langbyja, skočili su po lopate i pumpe. A on je promatrao baš mene. Ja sam promatrao zapaljivu bombu.

Pala je svega nekoliko metara od mene, iza tornja sa satom. Bila je puno manja no što sam ih zamišljao, duga svega tridesetak centimetara. Silovito je šikljala, bacajući zeleno bijele iskre gotovo do mjesta gdje sam stajao. Uskoro će se pretvoriti u rastaljenu masu i početi paliti krov. Plamen i zastrašeni povici vatrogasaca, bijeli krš koji će se protezati kilometrima. Ništa, baš ništa neće ostati, čak ni kamen stražara noćnih vatri. Ponovo su mi se vratila priviđenja iz Galerije šapata. Učinilo mi se da sam nešto rekao, a kad sam pogledao Langbyja on se zlobno smješkao.

"Sv. Pavle će izgoriti", rekao sam. "Ništa neće ostati."

"Da", uzvratio je Langby. "To je plan, zar ne? Spaliti sv. Pavla sa zemljom? Zar to nije plan?"

"Čiji plan?" glupavo sam upitao.

"Hitlerov, naravno", reče Langby. "Što si mislio o kome pričam?" zapita gotovo nemarno podižući pumpu.

Izlio sam pijesak oko pršteće bombe, posegnuo za slijedećom kantom i prosuo ga po bombi. Suknuo je crni dim, jedva sam pronašao lopatu. Vrškom sam tražio zapretenu bombu i ubacio je u praznu kantu. Ponovo sam zagrabio pijesak i bacio ga po njoj. Suze su mi tekle niz lice od ovog jetkog dima. Okrenuo sam se da ih obrišem rukavom i tada sam pogledao Langbyja. Nije se ni pomaknuo da mi pomogne. Smješkao se.

"To u stvari nije loš plan. Ali naravno da mi nećemo dozvoliti da se to desi. Tome služe pravi stražari. Da paze da se to ne dogodi. Zar ne, Bartholomew?"

Sada znam koji je cilj moje vježbe. Moram spriječiti Langbyja da zapali sv. Pavla.

Rujan, 28. - Pokušavao sam se uvjeriti da sam sinoć pogriješio u vezi Langbyja, da sam ga krivo shvatio. Zašto bi on htio spaliti sv. Pavla osim ako nije nacistički špijun? Kako je nacistički špijun postao stražar? Sjetio sam se svojeg krivotvorenog pisma preporuke i zadrhtao.

Kako ću provjeriti? Idem li ga iskušati s nečim što bi 1940. trebao znati samo lojalni Englez, bojim se da samog sebe ne dovedem na tanak led. Moram dobro protresti svoja sjećanja.

Do tada ću ga samo motriti. Kako sada stvari stoje to i neće biti tako teško. Langby je upravo izvjesio raspored dežurstava. Svake noći smo zajedno.

Rujan, 30. - Znam što se desilo u rujnu. Langby mi je rekao.

Prošle noći, dok smo u koru navlačili kaputе i čizme rekao mi je, "Već su jednom pokušali, znaš?"

Nisam imao pojma o čemu priča. Osjećao sam se bespomoćno kao onog prvog dana kad me je zapitao jesam li iz *przoija.*

"Plan uništenja sv. Pavla. Već su jednom pokušali. 10. rujna. Visoko eksplozivnom bombom. Ali naravno ti o tome ništa ne znaš. Tada si bio u Walesu."

Nisam ga slušao. Čim je rekao "visoko eksplozivnom bombom" svega sam se sjetio. Probila je krov i zaglavila se u temeljima. Protuminski odred ju je pokušao deaktivirati, ali je glavni plinski vod curio. Odlučili su evakuirati sve iz sv. Pavla, ali je Dekan Matthews odbio otići, te su je naposlijetku izvadili i detonirali kod Barking Marshesa. Trenutno i potpuno prisjećanje.

"Tada ju je spasio protuminski odred", nastavio je Langby. "Izgleda da je uvijek netko ovdje."

"Da. Uvijek netko", rekao sam udaljavajući se.

Listopad, 1. - Prošle noći sam se prisjetio događaja od desetog rujna, mislio sam da je to prekretnica, a evo me opet kako ležim na svom ležaju nastojeći se, veći dio noći, prisjetiti nečega o nacističkom špijunu ovdje u sv. Pavlu, ali mi ne uspijeva. Moram li precizno znati što tražim prije nego što se prisjetim? Koja onda korist od toga?

Možda Langby i nije nacistički špijun. Što je onda? Piroman možda? Luđak? Kripta baš nije pogodno mjesto za razmišljanje jer u njoj, uopće, nije tišina kao u grobu. Spremačice brbljaju gotovo cijele noći dok je zvuk bombi je prigušen, a to me izluđuje. Uhvatio sam se kako se naprežem da ih čujem. Zaspao sam tek pred jutro. Sanjao sam da je pogođeno jedno od skloništa u podzemnoj - kanalizacija uništena, ljudi se dave.

Listopad, 4. - Danas sam pokušao uloviti mačka. Složio sam neku ideju kako da ga natjeram da otjera miša koji je plašio spremačice. A htio sam ga i izbliza promotriti. Uzeo sam kantu vode koju sam sinoć koristio za pumpu pri gašenju gorućeg šrapnela iz jednog protuzračnog topa. Ostalo je još malo vode, ali mačak se nije mogao udaviti. Moj plan je bio prebaciti kantu preko njega, posegnuti ispod, uhvatiti ga, te odnijeti do kripte i staviti pred miša. Nisam ga ni djelomično ostvario.

Zamahnuo sam kantom te se prolilo malo vode. Mislio sam da se sjećam da je mačka domaća životinja, ali izgleda da sam se i oko toga prevario. Mačkino široko samodopadno lice pretvorilo se u mrtvačku masku, a što je bilo posebice užasavajuće, zlokobne kandže izronile su iz onog što sam ja smatrao umiljatim šapicama, da bi na kraju mačak ispustio zvuk koji je nadmašio vrisku spremačica.

Na vlastito čuđenje ispustio sam kantu i ona se otkotrljala iza stupa. Mačak je nestao. Iza mene Langby reče, "To nije način na koji ćeš uloviti mačka."

"Očigledno", odgovorio sam saginjući se pokupiti kantu.

"Mačke mrze vodu", nastavi i dalje bezizražajnog glasa.

"Oh", uspravio sam se s namjerom da vratim kantu nazad u kor. "Nisam znao",

"Svi to znaju, čak i priglupi Waleshani."

Listopad, 8. - Noćna dežurstva su postala dvostruka. Tako već tjedan dana - mjesečina odgovara neprijateljima. Langby se nije pojavio na krovu, sišao sam kako bih ga potražio. Stajao je pokraj zapadnih vrata u razgovoru s nekim starcem. Čovjek je imao novine pod miškom i dao ih Langbyju, ali mu ih je on vratio. Kada me je ugledao, starac je pognuo glavu i otišao. Langby reče, "Turist. Pita gdje je kazalište Windmill. Pročitao je u novinama da su cure tamo ludilo."

Znam da sam izgledao kao da mu ne vjerujem ni riječ, pa je

nastavio, "Gadno izgledaš, čovječe. Ne spavaš dovoljno, zar ne? Naći ću nekog da te zamijeni noćas u prvoj turi."

"Ne", hladno sam ga odbio. "Odradit ću svoje dežurstvo. Volim biti na krovu", rekao sam dodajući si u bradu, "tamo te mogu motriti."

Slegnuo je ramenima i rekao, "Pa, to je bolje nego biti dolje u kripti. Ovdje na krovu barem čuješ onu koja ti je suđena."

Listopad, 10. - Mislio sam da će mi dvostruka dežurstva pomoći da se prestanem opterećivati što se ničeg ne mogu prisjetiti. Ono što nestrpljivo čekaš nikad ne dočekaš. Ponekad je dobro par sati zaokupiti um misleći na nešto drugo ili spavajući, zna se desiti da sjećanja isplivaju sama bez dodatnih vanjskih stimulansa. Dobar noćni san ne dolazi u obzir. Ne samo da spremačice neprestano brbljaju, nego se i mačak uselio u kriptu. Sada se svakom uvlači u postelju tuleći poput sirene samo da bi dobio ribice. Preselio sam svoj ležaj iz transepta, iza Nelsona, prije no što sam otišao na dežurstvo. Možda pliva u alkoholu, ali barem drži jezik za zubima.

Listopad, 11. - Sanjao sam Trafalgar, brodove, topove, dim, žbuku koja pada. I Langbyja kako me doziva. Kad sam se probudio, pomislio sam da su se srušile stolice na rasklapanje. Ništa nisam vidio od dima. "Dolazim", rekoh dok sam, navlačeći čizme, šepesao prema Langbyju. U transeptu je bila gomila žbuke i razbacane stolice. Langby je razgrtao žbuku. "Bartholomew." Još uvijek sam mislio da se radi o vatri. Otrčao sam nazad po pumpu, te sam kleknuo pored njega i počeo sakupljati potrgane stolice. Nešto je pružalo otpor. Sijevnulo mi je iznenada. Ispod ovog krša je tijelo. Posegnuo sam za komadićem plafona i naišao na ruku. Oslonio sam se na pete odlučan u nakani da mi ne pozli, te se ponovo vratio kršu.

Langbi je bio puno brži, gurajući krhotine nogom stolice. Uhvatio sam ga za ruku da prestane, opirao se kao da sam ja velika krhotina koju treba odstraniti.

Podigao je veliki plosnati komad stropa - pod njim je bio pod. Okrenuo se i pogledao me. Obje spremačice su se šćućurile u niši pored oltara. "Koga tražite?" upitao sam držeći ga za rame.

"Bartholomewa", odgovori i baci razvaline na stranu dok su mu ruke prekrivene prašinom krvarile. "Ovdje sam", rekoh. "Čitav sam." Ova bijela prašina me gušila. "Sinoć sam preselilo ležaj iz transepta."

Naglo se okrenuo prema služavkama da bi zatim mirno upitao, "Pa što je onda ispod?"

"Samo plinsko kuhalo" rekla je jedna od njih iz zasjenjene niše. "I džepna knjiga gospođe Galbraith." Nastavio je kopati dok ih nije pronašao. Kuhalo je puštalo plin, ali je plamen bio ugašen. "Ipak ste spasili sv. Pavla i mene", rekao sam stojeći tako samo u donjem rublju i čizmama, držeći beskorisnu pumpu. "Svi smo se mogli ugušiti."

Samo je stajao. "Tebe nisam trebao spasiti", reče naposlijetku.

Prvi stupanj - šok; otupjelost; nesvjesnost ozljeda; bulažnjenje. Neće znati da mu ruke već neko vrijeme krvare. Neće znati što je rekao. A rekao je da mi nije trebao spasiti život.

"Tebe nisam trebao spasiti", ponovio je. "Moram misliti na svoje obveze."

"Krvarite", uzvratio sam oštro. "Bolje idite leći", zvučao sam baš kao Langby onda u Galeriji.

Listopad, 13. - To je bila visoko eksplozivna bomba. Raznijela je dio krova i kora; razbijene su i neke mramorne skulpture; ali strop kripte se nije srušio, kao što sam ja u prvi tren pomislio. Ono što se čulo bilo je urušavanje žbuke. Mislim da Langby ne zna što je rekao. To mi daje nekakvu prednost, sada kada znam gdje se opasnost krije i da neće doći iz nekog drugog pravca. Ali koja korist od sveg ovog znanja kad ne znam što će on napraviti? Ili kada?

U dugotrajnom sjećanju sigurno sam imao pohranjene informacije o jučerašnjoj bombi, ali čak ni urušavanje žbuke nije ovaj put moglo odškrinuti vrata mog sjećanja. Više se ni ne trudim prisjetiti. Ležim u mraku i čekam da se krov uruši na mene. I sjećam se da mi je Langby spasio život.

Listopad, 15. - Djevojka je ponovo došla. Još je bila prehlađena, ali je barem dobila plaćeni posao. Razveselio sam se kad sam je ugledao. Nosila je otmjenu uniformu i cipele s otvorenim prstima, a kosa joj je prianjala uz lice složena u kovrče.

Mi smo još raščišćavali nered od bombe. Langby je bio vani s Allenom, nabavljali su drvenu građu za podupiranje kora, pa sam dopustio djevojci da brblja dok ja metem. Počela je kihati od prašine, ali sad sam barem znao zašto to radi.

Rekla mi je da se zove Enola i da se za WVS brine o pokretnoj kuhinji koja se šalje na zgarišta. Došla je zahvaliti mi se za posao. U WVS je rekla kako sv. Pavle nema prikladno sklonište s kuhinjom pa su joj dali da vodi kuhinju u Cityju. "Tako da ću, kad budem u blizini, navratiti i ispričati ti kako mi ide, jel može?"

Ona i njen brat Tom još uvijek spavaju u podzemnoj. Upitao sam je li tamo sigurno, rekla je da vjerojatno nije, ali tamo barem ne možeš čuti onu koja te pogodi, a to je blagoslov.

Listopad, 18. - Toliko sam umoran da jedva pišem. Noćas je bilo devet zapaljivih bombi i jedna mina. Sve do trenutka dok vjetar nije otpuhao njen padobran dalje od crkve izgledalo je kao da će zahvatiti kupolu. Ugasio sam dvije bombe. Učinio sam to bar dvadeset puta otkad sam došao, ali to nije bilo dovoljno. Samo jedna bomba, ako samo jedan tren pustim Langbyja s oka, i sve bi moglo biti uzalud.

Znao sam da je to djelomično uzrok mog umora. Trošio sam se svake noći radeći svoj posao i nadzirući Langbyja, uvjeravajući se da nijedna bomba nije pala, a da je ja nisam vidio. Zatim bi se vraćao u kriptu i silio se prisjetiti se nečega, bilo čega, o špijunima, o vatri, o sv. Pavlu ujesen 1940, bilo čega. Grizlo me je da se dovoljno ne trudim, ali nisam znao što još učiniti. Bez prisjećanja ja sam jednako bespomoćan kao i ovi jadni ljudi, bez ideje što će se dogoditi sutra. Budem li morao, radit ću ovo sve dok me ne pozovu kući. Dok sam ja ovdje i gasim bombe, nitko neće zapaliti sv. Pavla. "Ja imam svoju dužnost." rekao je Langby u kripti. A ja imam svoju.

Listopad, 21. - Prošlo je gotovo dva dana od eksplozije, shvatio sam da od tada nismo vidjeli mačka. Nije nastradao u onoj zbrci u kripti, lako smo bili sigurni da tamo više nema nikoga, ipak smo još dvaput temeljito ispitali osoblje. Ali, mogao je biti u koru.

Stari Bence-Jones mi je rekao da se ne zabrinjavam. "S njim je sve u redu. Švabe mogu ove sekunde sravniti London, a mačke će im poželjeti dobrodošlicu. Znaš zašto? Jer one ne vole nikoga. A radi njih pola nas smrtno strada. Starica iz Stepneya stradala je neku noć pokušavajući spasiti mačku. Prokleta mačka je bila u Andersonu."

"Pa gdje je onda?"

"Na sigurnom, u to se možeš kladiti. Ne mota li se u blizini sv. Pavla to samo znači da je naš red. Stara poslovica o štakorima koji napuštaju brod koji tone je pogrešna. To su bile mačke, a ne štakori."

Listopad, 25. - Langbyjev turist se opet pojavio. Ne može ponovo pitati za kazalište Windmill. Opet je pod miškom nosio novine i pitao za Langbyja, no on je s Allenom u gradu pokušavao nabaviti azbestna vatrogasna odijela. Vidio sam ime lista. Bio je to *Radnik*. Nacističke novine?

Studeni, 2. - Cijeli sam tjedan bio na krovu i pomagao nekom nestručnom radniku zakrpati rupu od bombe. Tako loše radi. Na jednoj strani je pukotina kroz koju bi netko mogao upasti, ali radnici su inzistirali da ona ostane jer ako netko i propadne propast će samo do stropa, a "taj pad ne može ubiti". Oni očigledno ne shvaćaju da je to savršeno mjesto za sakriti bombu. A to je ono što Langby čeka. Ne mora čak ni podmetnuti požar da bi uništio sv. Pavla, dovoljno je da predvidi jednu bombu da bi bilo prekasno.

Nisam mogao izaći na kraj s radnicima. Otišao sam u crkvu potužiti se Matthewsu kad sam vidio Langbyja i njegovog turista iza jednog stupa pored prozora. Langby je držao novine i razgovarao sa starcem. Nakon sat vremena vraćao sam se iz knjižnice, a oni su još bili tamo. Kao i pukotina. Matthews kaže da postavimo debelu dasku i da se nadamo najboljem.

Studeni, 5. - Odustao sam od prisjećanja. Kronično sam neispavan, više se ne mogu sjetiti ni imena novina koje sam još jučer znao. Dvostruka dežurstva su postala uobičajena. Spremačice su nas napustile (kao i mačak), pa je u kripti tišina, ali ja ipak ne mogu usnuti. Uspijem li zadrijemati počnem sanjati. Jučer sam sanjao da je Kivrin na krovu, obučena poput svetice. "U čemu je tajna tvoje vježbe?" rekao sam. "Što si trebala otkriti?"

Obrisala je nos maramicom i rekla, "Dvije stvari. Prvo; šutljivost i poniznost su svete obveze povjesničara. Drugo -, zastala je i useknula se u maramicu. "Nemoj spavati u podzemnoj."

Jedino mi može pomoći ako se dokopam nekog stimulansa i izazovem trans. To je problem. Siguran sam da je prerano za sintetički endorfin, a vjerojatno i za halucinogene. Alkohol je dostupan, ali moram imati nešto jače od bijelog piva, jedinog alkohola kojeg sam znao po imenu. Ne usuđujem se pitati stražare. Langbyu sam i tako sumnjiv. Uzeo sam OER da potražim riječi koje ne znam.

Studeni, 11. - Mačak se vratio. Langby je opet bio vani s Allenom pa sam mislio da mogu izaći iz sv. Pavla. Otišao sam do dućana po namirnice i pun nade, po neki stimulans. Bilo je kasno i sirene su se oglasile prije nego što sam došao do Cheapside, a one se obično oglašuju duboko u noći. Trebalo je vremena dok sam dobio sve namirnice i puno hrabrosti da bi naposljetku pitao ima li alkohola - rekao mi je da odem u gostionicu - kada sam izašao iz dućana bilo je toliko mračno kao da sam iznenada upao u rupu.

Nisam imao pojma u kojem je pravcu sv. Pavle, ulica ili dućan iz kojeg sam tek izišao. Stajao sam na nečem što više nije bio pločnik, pridržavajući papirnatu torbu s ribicama i kruhom rukom koju nisam mogao vidjeti čak ni kad bih je stavio pred lice. Stegnuo sam šal oko vrata i molio oči da se prilagode, ali ovdje nije bilo nikakvog svjetla na koje bi se prilagodile. Bio bih zahvalan na mjesecu, iako su ga stražari proklinjali nazivajući ga petokolonašem. Ili autobusu, sa zamračenim svjetlima koja daju taman onoliko svjetla koliko je potrebno za orijentaciju. Ili reflektoru. Ili odsjaju topa. Bilo čemu.

Tada sam ugledao autobus, uska žuta svjetla zaparala su tminu. Krenuo sam prema njemu i skoro sam udario u ogradu. Što je značilo da je autobus bio postrance, što je značilo da to nije bio autobus. Mačak je zamijaukao i protrljao mi se o nogu. Pogledao sam prema žutim svjetlima za koja sam mislio da pripadaju autobusu. Njegove su oči od nekud uzimale svjetlost, iako bih se ja zakleo da svjetlosti nije bilo na kilometre, i reflektirale je prema meni.

"Zaslužio si odličje za ova svjetla, staro momče", rekao sam i tada je iznad nas proletio avion.

"Došao si me potražiti, zar ne, staro momče?" rekao sam razdragano. "Gdje si bio? Znao si da nam je ponestalo ribica, zar ne? To ja zovem lojalnošću." I tako sam ja pričao s njim cijelim putem do kuće i na kraju sam mu dao pola konzerve ribica zato što mi je spasio život. Bence-Jones kaže da je namirisao mlijeko iz dućana.

Studeni, 13. - Sanjao sam da sam se izgubio u zamračenju. Nisam mogao vidjeti svoje ruke ispred lica, i Dunworthy je došao i uperio mi lampu u lice, ali ja sam mogao samo vidjeti put kojim sam došao, ali ne i onaj kojim idem.

"Koja im korist od toga?" rekao sam. "Treba im svjetlo da bi im pokazalo kuda idu."

"Čak i svjetla s Temze? Čak i svjetla požara i topova?" rekao je Dunworthy.

"Da. Sve je bolje od ovog jezovitog mraka." Prišao mi je i dao džepnu lampu. To zapravo nije bila džepna lampa nego Kristova svjetiljka s Huntove slike u južnoj lađi. Posvijetlio sam prema ogradi ispred mene kako bih našao put kući, ali je ona osvijetlila kamen stražara noćnih vatri pa sam je žustro utrnuo.

Studeni, 20. - Pokušao sam danas razgovarati s Langbyjem. "Vidio sam da razgovarate sa starijim gospodinom", rekao sam. Zvučalo je kao

optužba. Tako sam i želio. Želio sam da to pomisli i da prestane s tim što je planirao, što god to bilo.

"Čitanje", rekao je. "Ne pričanje." Pospremao je kor slažući vreće s pijeskom.

"Dobro, vidio sam vas kako mu čitate", rekao sam ratoborno, te je on ispustio vreću i uspravio se.

"I što s tim." rekao je. "Ovo je slobodna zemlja. Ako želim, zašto ne bih čitao jednom starcu, isto kao što ti možeš pričati s onom WVS slatkicom."

"Što mu čitate?" rekao sam.

"Što god hoće. On je stari čovjek. Naviknut da se nakon posla vrati kući, popije piće i sluša svoju ženu kako mu čita novine. Ona je poginula u jednoj uzbuni. Sada mu ja čitam. Ne znam kakve to ima veze s tobom."

Zvučalo je istinito. Skoro sam mu povjerovao osim što sam već jednom čuo istinu. U kripti. Poslije bombardiranja.

"Mislio sam da je on turist koji traži Windmill", rekao sam.

Na sekundu me prazno pogledao da bi zatim rekao, "Oh, da, to. Došao je ovamo s novinama i pitao me gdje je kazalište. Pogledao sam u novine da nađem adresu. Lukavo. Nisam znao da on sam ne zna čitati." Ovo je bilo previše. Sad sam bio siguran da laže.

Stavio je vreću tik pred moje noge. "Naravno, ti ne možeš razumjeti takvo što, zar ne? Jednostavni čin ljudske dobrote?"

"Ne", hladno sam odgovorio. "Ne bih mogao."

Ništa od ovog nije dokaz. Nije se odao, osim možda lažnog imena, ne mogu otići Dekanu Matthewsu i optužiti Langbyja na osnovu toga što nekom naglas čita novine.

Pričekat ću dok ne završi posao u koru i ode dolje u kriptu. Tada ću odvući jedno od vreća s pijeskom na krov i staviti preko pukotine. Daska je zasad držala, po njoj su svi hodali oprezno kao po grobu. Razrezao sam vreću s pijeskom i nasuo pijesak po dnu. Ako se Langby dosjeti da je ovo idealno mjesto za bombu pijesak će je zapreti.

Studeni, 21. - Dao sam Enoli nešto od "stričevog" novca i zamolio je da mi kupi piće. Opirala se više no što sam očekivao, pomislio sam da postoje neke društvene komplikacije kojih nisam svjestan, ali je konačno pristala.

Ne znam zašto je došla. Počela je pričati o svom bratu i nekoj

obijesnoj šali koju je izveo u skloništu i koja ga je dovela u sukob s čuvarima, ali kada sam je tražio piće, otišla je bez da dovrši priču.

Studeni, 25. - Enola je danas došla, ali nije donijela piće. Za praznike ide u Bath posjetiti ujnu. Bit će daleko od uzbuna, bar za kratko. Neću morati brinuti za nju. Završila je priču o bratu i rekla mi kako se nada da će ga ujna htjeti uzeti za vrijeme Blitza, ali da nije baš najsigurnija.

Mladi Tom očigledno nije privlačni vragolan nego je nalik lopovu. Dvaput su ga uhvatili dok je džepario u podzemnom skloništu Bank, pa su se morali vratiti u Marble Arch. Tješio sam je najbolje što sam znao govoreći joj kako su svi dječaci nevaljali s vremena na vrijeme. Ono što sam joj uistinu želio reći je da ne treba brinuti jer tipovi poput Toma opstaju, poput mačka, poput Langbyja, u potpunosti neposvećeni nikom do sebi, dobro su opskrbljeni da bi mogli preživjeti Blitz i uliti vjeru u budućnost.

Tada sam je upitao je li donijela piće. Spustila je pogled ka cipelama i promrmljala nesretno, "Mislila sam da si zaboravio na to."

Izmislio sam priču kako stražari kupuju runde pića i činilo se da je manje tužna, ali nisam siguran da ne koristi odlazak u Bath samo kao izgovor. Morat ću izaći iz sv. Pavla i sam ga kupiti, a ne usuđujem se ostaviti Langbyja samog u crkvi. Natjerao sam je da obeća da će donijeti piće prije nego otputuje. Ali još se nije vratila, a sirene su odavno utihnule.

Studeni, 26. - Enole nema, rekla je da vlak polazi u podne. Trebao bih biti zahvalan što je ona na sigurnom van Londona. Možda u Bathu uspije izliječiti prehladu.

Večeras je dolepršala djevojka iz PRO-a kako bi posudila nekoliko naših ležaja i ispričala o kaosu u East Endu gdje je pogođeno jedno vanjsko sklonište. Četvero mrtvih, dvanaest ranjenih. "Na sreću, nije se radilo o jednom od skloništa u podzemnoj!" rekla je. "Tada bi vidjeli što je pravi kaos."

Studeni, 30. - Sanjao sam da sam mačka ponio u St. John's Wood. "Je li ovo spasilačka misija?" upitao me Dunworthy. "Ne, gospodine", odgovorio sam ponosno.

"Znam što sam trebao uvidjeti iz svoje vježbe. Onog tko ima najviše nade za preživljavanje. Čvrstog i izdržljivog i sebičnog. Ovo je jedini kojeg sam mogao pronaći. Znate, morao sam ubiti Langbyja da

ne spali sv. Pavla. Enolin brat je otišao u Bath, a ostali neće preživjeti. Enola nosi cipele s otvorenim prstima, spava u podzemnoj i stavlja špangice u kosu da bi joj se kovrčala. Ona zasigurno neće preživjeti Blitz."

Nato će Dunworthy, "Možda ste baš nju trebali spasiti umjesto mačka. Kako ste rekli da se zove-?"

"Kivrin", rekao sam i probudio se obliven hladnim znojem.

Prosinac, 5. - Sanjao sam da Langby ima poteznu bombu. Nosio ju je ispod pazuha kao smeđkasti paket dok je dolazio s postaje sv. Pavla i po Ludgate Hillu do zapadnih vrata.

"To nije pošteno", rekao sam priječeći mu put rukom.

"Nijedan stražar nije na dužnosti."

Zakvačio je bombu na prsa poput jastuka. "To je tvoja greška", rekao je i bacio je prema vratima prije nego sam uspio zgrabiti lopatu i pumpu.

Potezna bomba nije bila izumljena do pred sam kraj dvadesetog stoljeća, a tek su je nakon deset godina dograbili komunisti istjerani s posjeda i pretvorili u nešto što se može nositi pod pazuhom. Paketić koji može odnijeti u zaborav City u radijusu od pola kilometra. Hvala Bogu da je to jedan od onih snova koji se ne mogu ostvariti.

U mom snu jutro je bilo obasjano suncem, a jutros kada sam se vratio sa dežurstva je po prvi put nakon nekoliko tjedana zasjalo sunce. Sišao sam u kriptu i vratio se opet nazad, obišavši krov još dvaput, zatim stepenište i prizemlje i sva nesigurna mjesta na koja se bomba mogla ugnijezditi i ostati neprimijećena. Osjećao sam se bolje, ali kad sam otišao leći opet sam sanjao, ovog puta o požaru i Langbyju koji ga promatra smješkajući se.

Prosinac, 15. - Jutros sam pronašao mačka. Sinoć je bilo mnogo uzbuna, ali većinom iznad Canning Towna, tako da je na krovu bilo mirno. Međutim, mačak je bio mrtav. Jutros dok sam išao u svoj privatni obilazak našao sam ga kako leži na stepenicama. Bez svijesti. Na njemu nije bilo ni ogrebotine, samo tamna mrlja na njegovom vratu, ali kad sam ga podignuo bio je skrutnut ispod kože. Nisam znao što da učinim s njim. Na trenutak sam pomislio zamoliti Dekana Matthewsa da ga pokopam u kripti. Časna smrt u ratu ili tako nešto. Trafalgar, Waaterloo, London, poginuo u bitci.

Završilo je tako da sam ga zamotao u šal i odnio u Ludgate Hill do

jedne zgrade uništene bombardiranjem i tamo ga pokopao među ruševinama. To ga neće zaštititi od pasa ili štakora, a ja neću više nikad dobiti novi šal. Potrošio sam gotovo sav stričev novac.

Ne smijem ovdje sjediti. Nisam provjerio sva nesigurna mjesta, ni ostatak stepenica, a baš bi tamo mogla biti granata koja nije eksplodirala ili zapaljiva bomba s produženim djelovanjem ili nešto drugo što mi je promaklo.

Kada sam došao, smatrao sam se plemenitim osloboditeljem, spasiocem prošlosti. No, ne radim baš najbolje svoj posao. Barem je Enola izvan svega. Želio sam da postoji način da premjestim sv. Pavla u Bath kako bi ostao sačuvan. Sinoć gotovo da nije bilo uzbuna. Bence-Jones je rekao kako mačke mogu sve preživjeti. Što ako je išao po mene da mi pokaže put kući? Sve bombe su padale po Canning Townu.

Prosinac, 16. - Enola se vratila prije nego je prošlo tjedan dana. Gledajući je kako stoji na zapadnim stepenicama, na mjestu gdje sam pronašao mačka, i kako spava u Marble Archu i kako nije na sigurnom bilo je više nego što sam mogao podnijeti. "Mislio sam da si u Bathu", glupavo sam rekao.

"Ujna je rekla da će uzeti samo Toma. Ima kuću punu evakuirane djece i kakva je to bučna gomila. Gdje ti je šal?" rekla je. "Užasno je hladno ovdje na brežuljku."

"Ja..." rekao sam nemoćan da joj odgovorim. "Izgubio sam ga."

"Više nikad nećeš dobiti drugi", rekla je. "Počet će racionalizirati odjeću. I vunu. Nikada više nećeš imati onakav šal."

"Znam", rekao sam žmirkajući prema njoj.

"Dobra stvar uzalud bačena", rekla je. "To je pravi zločin, baš to."

Mislim da na to nisam odgovorio, samo sam se okrenuo i otišao pognute glave, tražeći bombe i mrtve životinje.

Prosinac, 20. - Langby nije nacist. On je komunist - jedva to ispisujem. Komunist.

Jedna od spremačica je našla *Radnik* utaknut između stupova i donijela ga u kriptu baš kad smo se vraćali iz prvog dežurstva.

"Prokleti komunisti", psovao je Bence-Jones. "Pomažu Hitleru, baš to čine. Rovare protiv kralja, stvaraju nevolje po skloništima. Izdajice, to su oni."

"Vole Englesku isto kao i ti", odgovorila mu je jedna od spremačica.

"Ne vole oni nikoga osim sebe, prokleta sebična gomila. Ne bih se iznenadio da čujem da su telefonirali Hitleru", nastavio je Bence-Jones. " 'Alo, Hitler, ovdje baci bombe."

Kotlić na plinskom štednjaku je počeo zviždati. Spremačica je ustala i usula vruću vodu u otkrhnuti čajnik, te ponovo sjela. "Samo zato što otvoreno kažu što misle ne znači da će zapaliti sv. Pavla, zar ne?"

"Naravno da ne", rekao je Langby silazeći niz stepenice. Sjeo je i izuo čizme, rastežući noge u vunenim čarapama. "Tko ne bi zapalio sv. Pavla?"

"Komunisti", odvrati Bence-Jones gledajući ga, zapitao sam se sumnja li i on na Langbyja.

Langby nije svrnuo pogled. "Na tvom mjestu se ne bih brinuo za njih", reče. "Švabe se noćas prokleto trude uništiti je do temelja. Šest bombi do sad, a jedna je skoro završila u onoj pukotini iznad kora." Pružio je šalicu i spremačica mu je ulila čaj.

Želio sam ga ubiti, pretvoriti u prašinu i razvaline na podu kripte dok bi Bence-Jones i spremačice samo zapanjeno gledali, urlajući upozorenja njima i ostalim čuvarima. "Znate li što su komunisti učinili?" želio sam uzviknuti. "Znate li? Moramo ga zaustaviti." Ustao sam i krenuo prema njemu dok je sjedio nogu podignutih na stolicu s azbestnim ogrtačem i dalje prebačenim preko ramena.

Sjetio sam se Galerije okupane u zlatu, komuniste koji je izlazio iz podzemne s paketićem nemarno stavljenim pod mišku i postalo mi je mučno kao onda od one ošamućujuće vrtoglavice krivnje i bespomoćnosti, tako da sam opet sjeo na rub ležaja pokušavajući smisliti što da učinim.

Oni ne uviđaju opasnost. Čak ni Bence-Jones, usprkos svih priča o izdajnicima, smatra da oni samo znaju rovariti protiv kralja. Oni ne znaju, ne mogu znati, što će komunisti postati. Staljin je saveznik. Komunisti znače Rusija. Nikada nisu čuli za Karinskyja ili za Novu Rusiju ili za bilo koju stvar koja će "komunistu" pretvoriti u sinonim za "čudovište". Nikada ni neće saznati. Do vremena kada će komunisti postati ono što su postali, više neće biti noćnih stražara. Samo ja znam što znači izreći "komunist" tako nepažljivo, na ovom mjestu, u sv. Pavlu.

Komunist. Trebao sam znati. Trebao sam znati.

Prosinac, 22. - Ponovo dvostruke straže. Nisam ni oka sklopio,

postajem vrlo nesiguran na nogama. Skoro sam jutros pao u pukotinu, spasilo me što sam kleknuo. Nivo endorfina mi strahovito oscilira i znam da uskoro moram uhvatiti malo sna ili ću postati jedan od Langbyjevih hodajućih mrtvaca; bojim ga se samog ostaviti na krovu, samog u crkvi s njegovim vođom komunističke partije, samog bilo gdje. Znao sam ga čak gledati dok je spavao.

Kada bih barem mogao nabaviti neki stimulans, mislim da bih mogao potaknuti trans, usprkos iscrpljenosti. Ali ne mogu otići ni do gostionice. Langby je stalno na krovu, čeka povoljnu priliku. Kad Enola ponovo dođe, moram je natjerati da mi donese piće. Ostalo je samo nekoliko dana.

Prosinac, 28. - Enola je došla jutros dok sam pred zapadnim vratima podizao božićno drvce. Srušilo se prije tri noći uz jaki tresak. Uspravio sam drvo i baš kad sam se saginjao pokupiti razasute drangulije iznenada se iz magle, poput veselog sveca, pojavila Enola. Brzo se nagnula i poljubila me u obraz. Zatim se uspravila, nosa crvenog od kronične prehlade, pružajući mi kutiju omotanu šarenim papirom.

"Sretan Božić", reče. "Hajde, otvori ga. To je poklon."

Gotovo sam u potpunosti izgubio reflekse. Znao sam da je kutija preplitka da bi u nju stala boca. Svejedno sam se nadao da se sjetila i da mi je donijela spas duše. "Zlatna si", rekao sam i rastrgao papir.

Bio je šal. Siva vuna. Buljio sam u njega dobrih pola minute ne shvaćajući o čemu se radi. "Gdje je piće?" rekao sam.

Izgledala je iznenađeno. Nos joj je postao još crveniji, a oči su joj se zamutile. "Ovo ti je potrebnije. Nemaš kupona za odjeću, a po cijele dane si vani. Tako je užasno hladno."

"Trebao sam piće", ljutito sam odgovorio.

"Samo sam htjela biti ljubazna", započela je, no ja sam je oštro prekinuo.

"Ljubazna?" uzvratio sam. "Tražio sam te piće. Ne sjećam se da sam ikada rekao da trebam šal." Bacio sam joj ga u lice i nastavio rasplitati nisku žarulja u boji koje su se zamrsile pri padu drveta.

Imala je paćenički izraz, isti onaj u kojem se Kivrin izvježbala. "Brinem se za tebe dok si gore", brzo je izgovorila. "Sv. Pavle je na redu, znaš to. I tako je blizu rijeci. Nisam mislila da trebaš piti. Ja... zločin je što ti ne želiš voditi računa o sebi sada kada nas oni tako silovito žele uništiti. To je kao da si se udružio s njima. Bojim se da ću jednog dana doći u sv. Pavla, a tebe neće biti."

"Dobro, i što bih ja sad trebao raditi s ovim šalom? Držati ga na glavi dok oni bacaju bombe?"

Okrenula se i otrčala nestajući nakon svega nekoliko koraka u sivoj magli. Gledao sam za njom, i dalje držeći nisku razbijenih žarulja, spotaknuvši se preko njih padao sam skoro do samog kraja stepenica.

Langby me je pridržao. "Više nisi na dežurstvu", rekao je bijesno.

"Ne možete to učiniti", rekao sam.

"O da, mogu. Ne želim imati uza sebe na krovu nijednog hodajućeg mrtvaca."

Pustio sam da me odvuče u kriptu, spremi mi šalicu čaja i stavi me u krevet, sve to vrlo brižno. Nikakve naznake da se baš tome nadao. Ostat ću ležati dok se ne oglase sirene. Jednom kada budem na krovu ne može me više otjerati bez da ne pobudi sumnju. Znaš li što je taj posvećeni stražar rekao prije nego je ostavio azbestno odijelo i gumene čizme, "Odspavaj malo". Kao da mogu spavati znajući da je Langby tamo negdje na krovu. Pa živ bih sagorio.

Prosinac, 30. - Probudile su me sirene, a stari Bence-Jones reče, "Ipak ti je malo koristilo. Spavao si skoro cijeli sat."

"Koji je danas dan? upitao sam tražeći čizme.

"Dvadeset i deveti", rekao je dok sam odlazio ka vratima. "Ne moraš se žuriti. Noćas kasne. Možda uopće ne dođu. To bi bilo spasenje, zbilja bi. Oseka je."

Zastao sam kraj vrata stepeništa naslanjajući se na hladni kamen. "Je li sa sv. Pavlom sve u redu?"

"Još stoji", odgovori. "Ružno si sanjao?"

"Da", rekao sam prisjećajući se svih onih ružnih snova proteklih tjedana - mrtve mačke koje držim u naručju u St. John's Woodu, Langbyja sa njegovim paketom i njegovog *Radnika* pod miškom, kamen stražara noćnih vatri napadno osvijetljen Kristovom svjetiljkom. Tada sam se sjetio da to nisu bili snovi. Usnuo sam san za koji sam se molio, onaj koji će mi pomoći u prisjećanju.

Tada sam se sjetio. Ne o sv. Pavlu, kojeg su komunisti spalili do temelja. Naslovi dnevnih novina. "Pogođen Marble Arch. Osamnaest poginulo u eksploziji." Datum nisam razaznao, samo godinu. 1940. Od koje je preostalo svega dva dana. Zgrabio sam kaput i šal i potrčao stepenicama i preko mramornog poda.

"Kamo, dovraga, ideš? vikao je Langby. Nisam ga mogao vidjeti.

"Moram spasiti Enolu", uzvratio sam, a glas mi je ječio mračnom sakristijom. "Bombardirat će Marble Arch."

"Ne možeš sad otići", vikao je za mnom, stojeći na mjestu gdje će jednom biti kamen stražara noćnih vatri. "Oseka je. Ti, prokleti..."

Nisam čuo nastavak. Odlepršao sam niz stepenice ravno u taksi. Potrošio sam gotovo sav preostali novac koji sam tako pomno čuvao za povratak u St. John's Wood. Granatiranje je započelo još dok smo bili u Oxford Streetu, te je vozač odbio nastaviti vožnju. Ostavio me je u potpunom mraku, shvatio sam da nikako ne mogu doći na vrijeme.

Eksplozija. Enola zgrčena na pomičnim stepenicama na ulazu u podzemnu s cipelama na nogama, bez ozljeda. Ali kad sam je pokušao uspraviti, skrutnuta ispod kože. Morao bih je umotati u šal koji mi je poklonila, jer sam došao prekasno. Prešao sam više od sto godina da bih je zakasnio spasiti.

Zadnjih nekoliko četvrti trčao sam vođen položajem topova koji su bili u Hyde Parku, te sam prešao stepenicama do Marble Archa. U biljetarnici sam kupio kartu do stanice sv. Pavla i tako je otišao moj zadnji novčić. Zabio sam je u džep i potrčao prema stepenicama.

"Bez trčanja", blago je rekla prodavačica. "Na lijevo, molim." Vrata u desno bila su podbočena drvenim zaprekama, ispred kojih su dovučene metalne ograde spojene lancima. Ploča s imenima stanica je bila prelijepljena trakom, a novi znak, "svi vlakovi" zakucan na zapreku pokazivao je u lijevo.

Enola nije stajala na zaustavljenim pomičnim stepenicama, niti je sjedila uz zid predvorja. Došao sam do prvih stepenica i nisam se mogao dalje probiti. Baš tamo gdje sam htio zakoračiti smjestila se obitelj, zajednički čaj s kruhom i maslacem, mala tegla marmelade zaštićena voštanim papirom i čajnik na kuhalu, nalik Langbyjevom kojeg sam spasio iz ruševina, sve to razastrto na stolnjaku ukrašenom cvijećem. Zastao sam buljeći prema stolnjaku, koji se poput vodopada spuštao niz stepenice.

"Ja... Marble Arch..." izustio sam. Cigle usmrtile još dvadesetero ljudi. "Ne biste smjeli biti ovdje."

"Smijemo, isto koliko i drugi", ratoborno odvrati muškarac. "A tko si ti da nam govoriš da se maknemo?"

Žena me uplašeno gledala podižući šalicu iz kartonske kutije. Čajnik je počeo kuhati.

"Ti se trebaš maknuti", nastavi muškarac. "Idi sad." Ustao se i pomaknuo na stranu kako bih ja mogao proći. Ispričavajući se prošao sam pokraj ukrašenog stolnjaka.

"Oprostite", rekao sam. "Tražim nekog. Tamo na peronu."

"Tamo je nikad nećeš naći, kompa." reče pokazujući u tom pravcu. Žurno sam prošao pokraj njega, jedva izbjegavajući stolnjak i zamaknuo iza ugla ravno u pakao.

Nije bio pakao. Trgovkinje su složile kaputе kako bi se na njih naslonile, vesele ili tihe ili odbojne, ali sigurno ne proklete. Dva su se dječaka natezala oko novčića i onda su ga izgubili među tračnicama. Nagnuli su se preko ruba raspravljajući da li da se spuste i potraže ga dok je čuvar vikao da se odmaknu od ruba. Došao je vlak, pun ljudi. Komarac je sletio na čuvarevu ruku i on je zamahnuo da ga ubije ali je promašio. Dječaci su se smijali. Svuda oko njih, pružajući se u svim pravcima uzduž smrtonosnih cigli tunela, poput žrtava, nazad prema izlazima i stepenicama, bili su ljudi. Stotine i stotine ljudi.

Dovukao sam se natrag u predvorje, spotaknuvši se na šalicu čaja. Razlila se poput poplave po stolnjaku.

"Rekao sam ti, kompa", razdragano mi se obrati muškarac. "Unutra je pakao, zar ne? Dolje je čak i gore."

"Pakao", uzvratio sam. "Da." Nikada je neću pronaći. Nikada je neću spasiti. Gledao sam ženu kako pobire čaj i shvatio sam da ni nju ne mogu spasiti. Enola ili mačak ili bilo tko od njih, izgubljeni u ovom beskonačnom stepeništu u slijepoj ulici vremena. Oni su već sto godina mrtvi, ostaci prošlosti. Prošlost se ne može sačuvati. Izgleda da je to bila lekcija zbog koje me je povijesni odsjek poslao ovamo. Pa u redu, naučio sam je. Mogu li sad ići kući?

Naravno da ne, dragi dječače. Glupavo si potrošio sav svoj novac na vožnju taksijem i piće, a noćas je noć u kojoj će Nijemci razoriti City. (Sada je prekasno, ali svega sam se sjetio. Dvadeset i osam zapaljivih bombi na krovu). Langby je dobio svoju priliku, a ti moraš naučiti najtežu od svih lekcija koju si morao znati od samog početka. Ne možeš spasiti sv. Pavla.

Vratio sam se na peron i čekao iza žute linije dok se vlak nije zaustavio. Uzeo sam kartu u ruku i držao je tako sve do stanice sv. Pavle. Kad sam sišao dim me je zapuhnuo poput vodene prašine. Nisam mogao vidjeti sv. Pavla.

"Oseka je", rekla je žena glasom bez nade, a ja sam nastavio dalje u zmijsku duplju. Ruke su mi bile prekrivene blatom smrdljiva mirisa i konačno sam shvatio (ali prekasno) značaj oseke. Nije bilo vode koja bi obuzdala požare.

Policajac mi je zapriječio put i tako sam bespomoćno stajao pred njim ne znajući što reći. "Civilima nije dozvoljen prolaz", rekao je. "Na

redu je sv.Pavle." Dim je sukljao poput munje, prepun iskrica, a iznad se uzdizala kupola zlateći se.

"Ja sam noćni stražar", rekao sam. Njegova se ruka spustila, i ja sam uskoro bio na svojem krovu.

Moj nivo endorfina je išao gore-dolje poput sirene za zračnu uzbunu. Odavno nisam ništa imao u kratkotrajnom sjećanju, samo neke trenutke koji se nisu nigdje uklapali; ljudi u crkvi kad smo donijeli Langbyja, okupljeni da bi se kartali, zvižduk vjetra gorećih ostataka drveta iz kupole, vozač ambulantnih kola koji je imao cipele s otvorenim prstima, baš kao i Enola, melem razmazan po mojim opečenim rukama. I u središtu svega, jedan ključni trenutak u kojem sam po užetu otišao za Langbyjem i spasio mu život.

Stajao sam uz kupolu, žmirkajući prema dimu. City je bio u plamenu i činilo se kao da će se sv. Pavle zapaliti od topline, da će se razmrviti od sve te buke. Bence-Jones je bio na sjeverozapadnom tornju i udarao lopatom po bombi. Langby je bio preblizu popravljenom mjestu kroz koje je prošla bomba. Gledao me je. Bomba se zaglavila iza njega. Okrenuo sam se po lopatu i kad sam je uzeo, njega više nije bilo.

"Langby", zazvao sam ga, a nisam mogao čuti ni vlastiti glas. Pao je u pukotinu i nitko nije vidio ni njega ni bombu. Osim mene. Ne sjećam se kako sam prešao preko krova. Mislim da sam zvao za uže. Dobio sam ga. Omotao sam ga oko struka dajući krajeve stražarima, te sam se spustio. Plamen je lizao zidove rupe skoro do samog dna. Pod sobom sam nazirao hrpu bijelkaste šute. On je ispod nje, pomislio sam skočivši uza zid. Prostor je bio toliko uzak da nigdje nisam mogao odložiti uže. Bojao sam se da ga nehotice ne kamenujem, te sam pokušavao bacati komade žbuke preko ramena, ali je mjesta bilo tako malo da sam se jedvao okretao.

U jednom užasavajućem trenutku pomislio sam da on možda i nije tu i da će se ispod komada izgorenog drveta ukazati prazni pod, baš kao u kripti.

Obamro sam od nelagode što pužem nad njim. Ako je mrtav ne vjerujem da ću moći podnijeti sramotu što sam gazio po njegovom nemoćnom tijelu. Tada se, poput duha, uzdigla njegova ruka i zgrabila me za članak. Za tren sam razgrnuo šutu i oslobodio mu glavu.

Bio je sablasno bijel ali to me više nije plašilo. "Zgasio sam bombu." rekao je. Buljio sam u njega, prepun olakšanja da nisam mogao ni prozboriti. U jednom trenutku histerije pomislio sam da ću se početi smijati, toliko mi je bilo drago što ga vidim. Konačno sam shvatio što bih trebao reći.

"Jeste čitav?" rekao sam.

"Jesam." rekao je nastojeći se nalaktiti. "To gore po tebe."

Nije mogao ustati. Stenjao je od boli pokušavajući prebaciti težinu na desnu stranu i leći, neravno tlo bolno se mrvilo pod njim. Pokušao sam ga pažljivo podići kako bih uočio ozljede. Mora da je pao na nešto.

"Nema koristi." reče teško dišući. "Ugasio sam je."

Poštedio sam ga zaprepaštenog pogleda jer sam mislio da bunca te sam ga pokušao prevaliti na bok.

"Znam da si računao na ovu", nastavio je ne odupirući mi se. "To se trebalo dogoditi prije ili kasnije sa svim ovim strehama. Samo što sam ja pošao za njom. Što ćeš sad reći svojim prijateljima?"

Njegovo azbestno odijelo bilo je na leđima duboko zasječeno. Ispod su se dimila njegova spržena leđa. Pao je na bombu. "O moj Bože", rekao sam mahnito pokušavajući odrediti koliko je teško ozlijeđen bez da ga diram. Nisam mogao saznati koliko su duboke opekotine, ali se činilo da se pružaju samo na uskim područjima gdje se zaderao odijelo. Nastojao sam izvući bombu pod njim. Omotač je bio vruć poput pećnice, ali se nije rastapala. Moje sandale i Langhbyjevo tijelo su je zaprele. Nisam znao hoće li se na zraku ponovo zapaliti. Osvrnuo sam se, pomalo divlje, tražeći kantu i pumpu koje je Langby ispustio dok je padao.

"Tražiš oružje?" reče Langhby tako jasno da je bilo teško povjerovati da je i najmanje ozlijeđen. "Zašto me jednostavno ne ostaviš ovdje? Malo prejake izloženosti i ja ću biti gotov do jutra. Ili bi radije u tajnosti obavio svoj prljavi posao?"

Uspravio sam se dozivajući stražare na krovu iznad nas. Jedan je usmjerio džepnu lampu prema nama ali nas svjetlo nije dosegnulo.

"Je li mrtav?" netko je povikao.

"Pozovite ambulantno vozilo", odgovorio sam. "Ima opekline."

Pridigao sam Langbyja nastojeći ga poduprijeti ne dotičući opekotine. Posrnuo je i oslonio se na zid gledajući me kao da sam pokušavao zakopati bombu koristeći se komadom daske kao lopaticom. Uže se spustilo i ja sam privezao Langbyja. Nije prozborio ni riječi otkad sam mu pomogao da se uspravi. Dopustio je da mu svežem uže oko struka i dalje me oprezno promatrajući.

"Trebao sam te ostaviti da se ugušiš tamo dolje u kripti", rekao je.

Stajao je lagano ljuljajući rukama, gotovo relaksirano oslonjen na drveni oslonac, čekajući da ga izvuku. Stavio sam mu ruke na labavo

uže i obavio ga oko njih kako bih osnažio njegov iznemogli stisak. "Sumnjiv si mi od onog dana u Galeriji. Znao sam da se ne bojiš visine. Došao si ovamo bez straha od visine kada si mislio da sam uništio tvoj dragocjeni plan. O čemu se radi? Napad savjesti? Klečeći tu poput djeteta, cmizdreći, 'Što smo napravili? Što smo napravili?' Gadiš mi se. Znaš li što te izdalo? Mačak. Svi znaju da mačke mrze vodu. Svi osim prljavog nacističkog špijuna."

Uže se zanjihalo. "Krenite", rekao sam i uže se zategnulo.

"Ona WVS slatkica? Je li i ona špijunka? Trebali ste se naći u Marble Archu? A ti meni pričaš o bombardiranju. Ti si pokvareni špijun, Bartholomew. Tvoji prijatelji su već jednom uprskali u rujnu. Opet je otvorena."

Uže se naglo trgnulo i počelo dizati Langbyja. Savio je ruke kako bi se snažnije prihvatio. Desnim ramenom se očešao o zid. "Činiš veliku pogrešku, znaš to?" rekao mi je. "Trebao si me ubiti. Svima ću reći."

Stajao sam u tami čekajući uže. Kada je došao do otvora Langby je bio u nesvjestici. Prošao sam pored čuvara i otišao pogledati kupolu i kriptu tamo dolje.

Jutros je došlo pismo moga strica zajedno s novčanicom od deset funti.

Prosinac, 31. - Dvojica Dunworthyjevih ulizica čekali su me u St. John's Wood da me obavijeste da kasnim na ispit. Čak se nisam ni pobunio. Poslušno sam kaskao za njima ne razmišljajući o tome kako je nepravedno davati ispit jednom od hodajućih mrtvaca. Nisam spavao - koliko već dugo? Od jučer kad sam išao tražiti Enolu. Nisam spavao gotovo stotinu godina.

Dunworthy je bio za svojim stolom, žmirkajući prema meni. Jedan od one dvojice mi je pružio ispitna pitanja, a drugi je izviknuo da mogu početi. Okrenuo sam papire i ostala je mrlja od masti protiv opekotina. Buljio sam u njih bez razumijevanja. Zgrabio sam zapaljivu bombu kad sam odgurnuo Langbyja ali su opekline bile na vanjskoj strani ruku, a ne po dlanovima. Odgovor je došao iznenada u obliku Langbyjevog grubog glasa. "To su opekline od užeta, budalo. Ne uče li vas, nacističke špijune, koji je pravi način penjanja po užetu?"

Pogledao sam u test. Pročitao sam, "Broj zapaljivih bombi koje su pale na sv. Pavla. Broj zemljanih mina. Broj visoko eksplozivnih bombi. Broj dobrovoljaca na prvom dežurstvu. Drugom dežurstvu. Žrtve. Smrtnost." Pitanja nisu imala nikakvog smisla. Bilo je ostavljeno malo mjesta za odgovor, dovoljno tek za ispis brojki, neovisno o

pitanju. Metoda koja se najčešće primjenjivala za otpisivanje zapaljivih bombi. Kako ću smjestiti sve što znam u tako mali prostor? Gdje su pitanja o Enoli i Langhbyju i mačku?

Otišao sam do Dunworthyjeva stola. "Sinoć je sv. Pavle izgorio skoro do temelja", rekao sam. "Kakva su ovo pitanja?"

Na vama je da odgovarate na pitanja, gospodine Bartholomew, a ne da ih postavljate."

"Ovdje nema pitanja o svim onim ljudima", odvratio sam. Vanjski zaštitni omotač moga bijesa se počeo topiti.

"Naravno da ima", reče Dunworthy, okrećući drugu stranicu ispita. "Broj žrtava, 1940. Eksplozije, šrapneli, ostalo."

"Ostalo" rekao sam. Svakog trenutka bi se na mene mogao urušiti krov u bujici sadrene prašine i bijesa. "Ostalo? Langhby je zapretao vatru vlastitim tijelom. Enola je imala prehladu koja je bila sve jača i jača. Mačak..." Posegnuo sam za papirom i načrčkao "jedan mačak" u uski prazni prostor uz "eksplozije". "Zar vam ni najmanje nije stalo do njih?"

"Oni su važni sa statističke točke gledanja", rekao je, "ali pojedinačno, gotovo nisu bitni za tijek povijesti."

Refleksi su mi bili umrtvljeni. Iznenadilo me je da je Dunworthy toliko spor. Okrznuo sam ga po vilici i oborio sam mu naočale. "Naravno da su bitni." urlao sam. "Oni su povijest, a ne ove proklete brojke!"

Refleksi onih ulizica bili su znatno brži. Nisu mi dozvolili da još jednom zamahnem već su me uhvatili za ramena i odvukli iz sobe.

"Oni su tamo u prošlosti bez ikoga da im pomogne. Ne vide prst pred nosom i bombe padaju po njima a vi mi kažete da oni nisu bitni? I vi sebe smatrate povjesničarom?"

Ulizice su me odvukle iz sobe i dolje sve do predvorja. "Langby je spasio sv. Pavla. Što još netko mora učiniti da bi postao bitan? Vi niste povjesničar! Vi ste jedna obična..." Htjeo sam ga nazivati pogrdnim imenima ali jedina psovka što mi je palo na pamet bila je Langbyjeva, "Niste ništa drugo do ogavnog nacističkog špijuna!" uživao sam, "Lijena filistarska slatkica!"

Bacili su me na sve četiri ispred ulaznih vrata i zalupili mi ih pred nosom. "Nikad ne bih bio povjesničar, čak ni da mi platite!" urlao sam. Otišao sam vidjeti kamen stražara noćnih vatri.

Prosinac, 31. - Ovo pišem malo po malo. Ruke su mi u jako lošem

stanju, a Dunworthyevi dečki su tome dodatno pridonijeli. Kivrin dolazi s vremena na vrijeme, s onim svojim svetačkim držanjam, i namaže mi ruke melemom tako da ne mogu držati olovku.

Naravno, postaje sv. Pavla više nema pa sam sišao na Holbornu i dalje pješice razmišljajući o svojem posljednjem susretu s Dekanom Matthewsom onog jutra nakon što je izgorio City. Ovog jutra.

"Ako sam dobro shvatio, ti si spasio Langbyju život", rekao mi je. "Također sam shvatio da ste vas dvojica sinoć zajedno spasili sv. Pavla."

Pokazao sam mu stričevo pismo i on se zabuljio u njega kao da se ne može prisjetiti što je to. "Ništa ne ostaje sačuvano u vječnost", reče. U jednom užasavajućem trenutku sam pomislio kako će mi reći da je Langby stradao. "Moramo se i dalje truditi zaštititi sv. Pavla sve dok se Hitler ne odluči bombardirati ladanje."

Zračne uzbune nad Londonom će uskoro prestati, želio sam mu reći. Samo je pitanje tjedna kad će početi s bombardiranjem ladanja. Canterbury, Bath, uvijek ciljajući katedrale. Vi i sv. Pavle preživjet ćete rat i živjeti da bi posvetili kamen stražara noćnih vatri.

"Živim u nadi", reče. "Mislim da je najgore prošlo."

"Je, gospodine." Mislio sam o kamenu, i njegovom natpisu koji je čitljiv i nakon svih ovih godina. Nije, gospodine, najgore još nije prošlo.

Uspio sam držati smjer skoro do samog vrha Ludgate Hilla. Tada sam u potpunosti izgubio orijentaciju osjećajući se poput čovjeka koji luta grobljem. Nisam znao da razvaline u tolikoj mjeri liči na bijelu sadrenu prašinu iz koje me je Langby pokušao izvući. Nisam uspijevao pronaći kamen. Na kraju sam se gotovo spotaknuo preko njega, odskakujući u stranu kao da sam stao na grob.

I to je sve što je ostalo. Hiroshima ima nekoliko netaknutih stabala na tlu, Denver ima kongresne stepenice. Nigdje nije rečeno, "Prisjetite se muškaraca i žena stražara sv. Pavla koji su milošću Božjom spasili katedralu." Milošću Božjom.

Dio kamena je okrhnut. Povjesničari se spore da li je tamo pisalo, "za sva vremena", ali ja u to ne vjerujem, ne ako se pitalo Dekana Matthewsa. A ni jedan od stražara kojima je to posvećeno ne bi, ni na tren, povjerovao u takvo što. Spasili smo sv. Pavla onoliko puta koliko smo zapaljivih bombi zapreli, i to samo dok ne bi pala slijedeća. Budno smo motrili opasna mjesta, gasili slabe vatre pijeskom i pumpama, a jače našim tijelima, kako bismo cijelu tu složenu strukturu sačuvali da ne izgori do temelja. Ovo mi zvuči poput opisa

predavanja za Povijesne vježbe br. 401. Pravi trenutak za spoznaju značaja povjesničara i to baš u trenutku kad sam profućkao svoju šansu da postanem jedan od njih. Nije, gospodine, najgore još nije prošlo.

Dio kamena je nagorio, tamo je u trenutku eksplozije, po legendi, klečao dekan Matthews.

Potpuno nevjerodostojno, naravno, jer prednja vrata i nisu neko mjesto za molitvu. Prije će biti da se radi o tragu nekog turiste koji se raspitivao o kazalištu Windmill, ili djevojke koja je donijela dobrovoljcu svoj šal. Ili mačka.

Ništa ne ostaje sačuvano u vječnost, Dekane Mathews; znao sam to od prvog dana čim sam zakoračio kroz zapadna vrata, privikavajući se na tminu, ali mi je ipak teško. Stojim ovdje do koljena u razvalinama iz kojih neću moći iskopati stolice na rasklapanje ili prijatelje, svjestan da je Langby umro misleći da sam nacistički špijun, svjestan da me je Enola došla posjetiti, a mene nije bilo. Zbilja mi je teško.

Ali nije tako strašno kao što je moglo biti. Oboje su mrtvi; kao i Dekan Matthews; ali umrli su nesvjesni onog što sam ja znao cijelo to vrijeme, onog što me je oborilo na koljena u Galeriji šapata, bolesnog od tuge i krivnje - da na kraju nitko od nas nije spasio sv. Pavla. I Langby se više ne može okrenuti ka meni i oštro reći s boli u srcu, "Tko je to učinio? Tvoji prijatelji nacisti?" A ja bih mu trebao odgovoriti, "Ne. Komunisti." To bi bilo ono najgore.

Vratio sam se u sobu i pustio Kivrin da mi namaže ruke melemom. Želi da malo odspavam. Znam da bih trebao pokupiti svoje stvari i otići. Bilo bi ponižavajuće da dođu i da me izbace, ali nemam snage protiviti se. Toliko sliči Enoli.

Siječanj, 1. - Izgleda da sam prespavao, ne samo cijelu noć, nego i cijelo jutro. Kad sam se maloprije probudio, zatekao sam Kivrin kako sjedi na rubu kreveta držeći omotnicu. "Došli su tvoji rezultati." rekla je.

Rukom sam prekrio oči. "Baš mogu biti izuzetno učinkoviti kad žele, zar ne?"

"Da." reče Kivrin.

"Pa dobro, ajmo ih pogledati", rekao sam uspravljajući se. "Koliko još imam prije nego dođu i izbace me?"

Dala mi je tanku računalnu omotnicu. Poderao sam je zajedno s perforacijama. "Pričekaj." rekla mi je. "Prije no što je otvoriš, želim ti nešto reći." Nježno je položila ruku na moje opekline. "Varaš se u

pogledu povijesnog odsjeka. Oni su jako dobri."

To baš i nije bilo ono što sam očekivao da će reći. "Dobar nije riječ kojom bih ja opisao Dunworthyja", odgovorio sam i istrgnuo unutrašnju traku papira.

Kivrin izraz se nije promijenio, čak ni onda kad sam sjeo uz nju s isprintom rezultata položenim na koljena tako da ga je zasigurno mogla pročitati.

"Pa", rekao sam.

Dunworthy je osobno potpisao papir. Dobio sam odličan. S pohvalom.

Siječanj, 2. - Danas sam poštom dobio dvije obavijesti. Jedna je bila Kivrin novi zadatak. Povijesni odsjek misli na sve - čak i da je zadrže onoliko koliko je potrebno da bi me njegovala, čak i da nađu izmišljeni trag pokraj vatre kako bi tamo poslali svoje diplomante povijesti.

Mislim da sam želio povjerovati da je to ono što su oni učinili, da su Enola i Langby samo unajmljeni glumci, da je mačak pametni android čiji su paklenski unutrašnji dijelovi izvađeni radi potpunosti dojma, ne toliko radi toga što sam želio vjerovati da Dunworthy nije nimalo dobar, nego zato što onda ne bi bilo ove izjedajuće tjeskobe što se zapravo s njima dogodilo.

"Rekla si da su tvoje vježbe bile Engleska 1300?" upitao sam promatrajući je jednako sumnjičavo kao nekad Langbyja.

"1349." odgovorila je i na licu joj se pojavila sjena sjećanja.

"Godina kuge."

"Moj Bože", rekao sam. "Kako su ti to mogli napraviti? Kuga je desetka."

"Imam prirođeni imunitet." reče i zagleda si u ruke.

Nisam znao što da joj kažem pa sam otvorio drugo pismo. Bio je to izvještaj o Enoli. Računalni ispis, podaci i datumi, statistike. Sve same brojke koje je povijesni odsjek tako odano volio, ali sam ipak saznao ono što sam mislio da moram znati prije što odem; oporavila se od prehlade i preživjela Blitz. Mladi Tom poginuo je tijekom uzbuna u Bathu, a Enola je umrla 2006, svega godinu prije no što su razorili sv. Pavla.

Ne znam da li da vjerujem izvještaju ili ne, ali tako i tako je sasvim svejedno. To je, poput Langbyjevog čitanja starcu, samo čin

humanosti. Na sve misle.

Ali ne baš na sve. Nisu mi rekli što se desilo Langbyju. Ali shvatio sam pišući ovo da ja to i onako znam; ja sam mu spasio život. Nije mi se činilo bitno da je on mogao slijedećega dana umrijeti u bolnici; i shvatio sam, usprkos svih važnih lekcija koje me je povijesni odsjek pokušao naučiti, da ja zapravo ne vjerujem u jedno; Ništa ne ostaje sačuvano u vječnost. Čini mi se da je to Langbyju uspjelo.

Siječanj, 3. - Danas sam otišao posjetiti Dunworthyja. Nisam znao što mu namjeravam reći - nekakave pompozne blebetarije o mojoj želji da služim pri očuvanju povijesti, uspravni stražar koji bdije nad padajućim bombama ljudskih srdaca, tih i dostojanstven.

Kad je onako kratkovidan žmirknuo, preko svoga stola, prema meni učinilo mi se da žmirka pred zadnjom jasnom predodžbom sv. Pavla okupanog suncem prije no što će zauvijek nestati. Činilo se kao da on, najbolje od svih, zna da se prošlost ne može sačuvati. Zato sam samo rekao, "Žao mi je što sam vam razbio naočale, gospodine."

"Kako vam se svidio sv. Pavle?" rekao je, a ja sam, kao i pri prvom susretu s Enolom, pomislio da krivo tumačim njegove emocije, da ne osjeća gubitak, nego nešto posve suprotno.

"Zavolio sam ga, gospodine." rekao sam.

"Da." uzvrati. "I ja isto."

Dekan Matthews griješi. Borio sam se sa sjećanjima tijekom cijelih vježbi kako bih shvatio da ona nipošto nisu neprijatelj i da biti povjesničar nije svetačko breme. Jer Dunworthy nije žmirkao pred razornim svjetlom sudnjeg jutra, nego u tminu prvog popodneva, gledajući prema veličanstvenim zapadnim vratima sv. Pavla koji je sačuvan u nama, poput Langbyja, kao sve, svaki trenutak, u vječnost.

DOLANOV CADILLAC

© *Dolans Cadillac* by Stephen King, 1989.

Osveta je jelo najbolje kad se jede hladno.

Španjolska poslovica

Sedam sam godina samo čekao i gledao. Gledao ga kako dolazi i odlazi - on, Dolan. Gledao sam ga kako ulazi u najluđe restorane, uvijek u smokingu, uvijek s drugom ženom pod rukom, uvijek stisnut, kao knjiga u korice, tjelohraniteljem s lijeva i desna. Gledao sam kako mu boja kose, iz čelično sive, polako postaje pomodno srebrna, dok se moja samo povlači dok nisam sasvim oćelavio. Gledao sam ga kako odlazi iz Las Vegasa na svoja redovna hodočašća na Zapadnu obalu; gledao sam ga i kako se vraća. U dva-tri sam navrata s odvojka vidio kako je njegov Sedan DeVille, u boji njegove kose, projurio Cestom 71 prema Los Angelesu. A u nekoliko sam ga navrata gledao kako odlazi iz svoje kuće na Hollywood Hillsu u tom istom sivom Cadillacu i vraća se u Las Vegas - iako ga nisam gledao baš jako često. Ja sam učitelj. A učitelji i skupocjeni probisvijeti ne posjeduju istu slobodu kretanja; to je naprosto životna ekonomska činjenica.

On nije znao da ga promatram - nikad mu nisam prišao toliko da bi to shvatio. Bio sam oprezan.

On mi je ubio ženu ili ju je bar dao ubiti; no bilo ovako ili onako, ista je to priča. Želite pojedinosti? Od mene ih nećete dobiti. Ako vam je do njih stalo, prolistajte listove starih novina. Zvala se Elizabeth. Bila je učitelj u istoj školi u kojoj sam i ja to bio i ostao. Ona je vodila prvi razred. Djeca su je voljela, a vjerujem da bar neka još nisu zaboravila tu ljubav, iako su danas već mladići i djevojke. A volio sam je, naravno, i ja, i još je volim. Nije bila lijepa, ali je bila zgodna. Bila je tiha, ali se znala smijati. Često sam je sanjao. Njezine kestenjaste oči. Za mene nikad nije postojala nijedna druga žena. Niti će postojati.

A on je napravio krivi korak - taj Dolan. I to je sve što trebate znati. A Elizabeth se našla tu, na krivome mjestu i u krivo vrijeme, i vidjela taj krivi korak. I otišla na policiju, a policija ju je poslala FBI-u, i tu su je ispitali, i ona je rekla da, svjedočit ću. Oni su joj obećali zaštitu, ali su ili napravili krivi korak ili podcijenili Dolana. A možda je bilo i jedno i drugo. No bilo kako bilo, jedne je večeri ušla u automobil, i dinamit povezan sa starterom učinio me je udovcem. *On*

me je učinio udovcem - taj Dolan.

Bez svjedoka koji bi ga teretili, Dolan je bio slobodan.

On se vratio u svoj svijet, i ja u svoj. Penthaus u Vegasu za njega, prazna kuća u predgrađu za mene. Niz ljepotica u krznu i večernjim haljinama sa šljokicama za njega, tišina za mene. Sivi Cadillaci, za tih nekoliko godina četiri za njega, i jedan stari Buick Riviera za mene. Njegova je kosa postala srebrna, dok je moja naprosto otišla.

Ali sam promatrao.

Bio sam oprezan - o, da! Vrlo oprezan. Znao sam što je on i što sve može. Znao sam da bi me mogao zgnječiti kao bubu kad bi samo naslutio što mu spremam. I zato sam bio oprezan.

Za ljetnih praznika prije tri godine slijedio sam ga (na opreznoj udaljenosti) sve do Los Angelesa, kamo je često odlazio. Tu je odsjedao u svojoj krasnoj kući i priređivao zabave (a ja sam sve te dolaske i odlaske pratio iz sigurne sjene na kraju ulice, stapajući se sa sjenama svaki put kad bi u svojoj učestaloj ophodnji prošla policijska kola), i odsjedao u jeftinom hotelu gdje su ljudi preglasno puštali radio, a neonsko svjetlo iz toples bara s druge strane ulice bliještalo u prozore. U takve bih večeri utonuo u san i sanjao Elizabethine kestenjaste oči, sanjao da se ništa od svega toga nije dogodilo, i ponekad se budio sa suzama koje se suše na licu.

I već skoro izgubio nadu.

Tako su ga dobro čuvali, shvaćate; tako dobro. Nije išao baš nikamo bez te dvije do zuba naoružane gorile, a sam je Cadillac bio oklopljen. Široke radijalke na kojima se kotrljao bile su od onih koje se same krpaju, onakve kakve vole diktatori u malim i nemirnim državicama.

I onda sam, taj zadnji put, shvatio kako bi se to dalo izvesti - ali sam to shvatio tek nakon što sam skoro umro od straha.

Slijedio sam ga do Las Vegasa, uvijek ga puštajući bar milju ispred sebe, ponekad dvije, ponekad tri. Dok smo prelazili preko pustinje, vozeći prema istoku, njegov automobil gdjekad nije bio ništa više od odbljeska na horizontu, a ja sam razmišljao o Elizabeth, i kako joj se sunce presijavalo u kosi.

Tom sam zgodom bio daleko zaostao. Bila je sredina tjedna, i promet je na US 71 bio vrlo rijedak. A kad je promet rijedak, slijeđenje postaje opasno - što zna čak i osmoškolski učitelj. Prošao sam kraj narančastog natpisa OBILAZNICA 5 MILJA pa zaostao još više. Pustinjske obilaznice pretvaraju vožnju u puzanje, a nisam želio riskirati da se nađem iza sivog Cadillaca baš dok ga vozač bude

izvlačio preko nekakve džombaste ceste drugog reda.

OBILAZNICA 3 MILJE, glasio je sljedeći natpis, a ispod je pisalo: ZONA MINIRANJA ISKLJUČITE RADIO-TELEFON.

Počeo sam razmišljati o nekom filmu što sam ga gledao prije nekoliko godina. U tom je filmu razbojnička banda skrenula oklopljeni furgon u pustinju pomoću lažnih znakova za skretanje. A kad je vozač nasjeo na podvalu i skrenuo na praznu zemljanu cestu (a u pustinji ih je na tisuće, staza za ovce i seoskih cesta što vode do rančeva, i starih državnih cesta koje ne vode nikamo), lopovi su samo maknuli znakove i tako izolirali vozilo, pa su onda trebali još samo opsjesti oklopljeni automobil i pričekati da čuvari izađu.

Onda su ih ubili.

Toga sam se sjećao.

Da su ubili čuvare.

Stigao sam do obilaznice i skrenuo na nju. Cesta je bila loša kako sam i mislio - nabijena zemlja, dvotračna, puna udarnih jama po kojima je moj stari Buick poskakivao i stenjao. Buicku su trebali novi amortizeri, ali su amortizeri luksuz kojih se jedan učitelj ponekad mora odreći, čak i kad je udovac bez djece, i kad nema hobija mimo snivanja osvete.

Dok je Buick poskakivao i valjao se, najednom mi je na um pala ideja. Umjesto da slijedim Dolanov Cadillac kad sljedeći put bude išao iz Vegasa u LA ili iz LA u Vegas, naprosto ću ga prestići - doći ispred njega. Napravit ću lažnu obilaznicu, slično onoj na filmu, i odmamiti ga u pustoš koja vlada, nijema i opasana brdima, zapadno od Las Vegasa. A onda ću ukloniti znakove, onako kako su to napravili oni lopovi na filmu.

U trzaju sam se vratio u stvarnost. Ispred mene je bio Dolanov Cadillac, *točno ispred mene,* zaustavljen sa strane prašnjave ceste. Jedna mu je guma, bez obzira na svo samokrpanje, bila ispuhana. Ne - ne samo ispuhana. Upravo je eksplodirala, otišlo joj je pola oboda. Krivac je vjerojatno bio oštar kameni klin, zabijen u makadam kao minijaturna tenkovska klopka. S prednje je strane jedan od čuvara baratao ručnom dizalicom. A drugi je - ljudožder svinjskoga lica kojem se slijevao znoj ispod kose ošišane na četku - stajao zaštitnički kraj samog Dolana. Oni se, shvaćate, čak ni usred pustinje nisu upuštali u rizik.

Dolan je stajao sa strane, onako vitak u raskopčanoj košulji i tamnim hlačama, dok mu je pustinjski vjetar mrsio kosu oko glave. Pušio je cigaretu i promatrao svoje ljude kao da i nije tu, nego negdje

daleko, možda u restoranu, na plesu ili u svom privatnom salonu.

Naše su se oči srele kroz vjetrobran mog automobila, a onda je njegov pogled otklizio bez tračka prepoznavanja, iako me je jednom već bio vidio, prije sedam godina (dok sam još imao kosu), na preliminarnoj raspravi, dok sam sjedio kraj žene.

Moj užas što sam se približio Cadillacu ubrzo je zamijenio silan bijes.

Poželio sam se nagnuti, otvoriti desni prozor i vrisnuti: *Kako si me se usudio zaboraviti? Kako si me se usudio otpisati?* Da, ali to bi bio luđački čin. Jer je bilo dobro da me je zaboravio, i *lijepo* što me je otpisao. Bolje mi je da budem miš iza zidne obloge, gdje glođem žice. Bolje da sam pauk, makar i pod strehom, gdje pletem svoju mrežu.

Onaj koji se znojio s dizalicom mahnuo mi je da prođem, ali nije samo Dolan bio sposoban za otpisivanje. Pogledao sam indiferentno iza onoga koji je mahnuo rukom, pa mu poželio da dobije srčani napad ili moždanu kap, ili, oboje, oboje u isti čas. Nastavio sam vožnju, ali mi je u glavi bubnjalo i pulsiralo, a na nekoliko se trenutaka učinilo da su se planine na obzoru podvostručile, pače i potrostručile.

Da bar imam pištolj! pomislio sam. *Da bar imam pištolj! Da bar imam pištolj, isti bih čas dokrajčio taj njegov truli, bijedni život!*

Nekoliko milja kasnije razum se bar djelimice uspio vratiti. Da sam imao pištolj, sigurno bi bilo samo da bi me na koncu ubili. Da sam imao pištolj, bio bih se zaustavio kad mi je onaj s dizalicom mahnuo da prođem, i bio bih izišao, i počeo divlje prašiti metke svud oko sebe po pustom krajoliku. Možda bih nekoga i pogodio. Ali bi onda oni ubili mene i zakopali u plitki grob, a Dolan bi se nastavio pojavljivati u pratnji ljepotica i hodočastiti između Las Vegasa i Los Angelesa u svom srebrenom Cadillacu, dok bi meni pustinjske životinje raskapale grob i pod hladnim se Mjesecom otimale za moje kosti. I kakva bi to bila osveta za Elizabeth? Baš nikakva.

Ljudi koji su putovali s njim bili su uvježbani za ubijanje. A ja sam bio uvježban za učenje trećeškolaca.

Ovo nije film, podsjetio sam samoga sebe dok sam se vraćao na autocestu i prolazio kraj znaka SVRŠETAK RADOVA DRŽAVA NEVADA VAM ZAHVALJUJE! I da sam se ikad zabunio pa pobrkao stvarnost s filmom, i zabunom pomislio da proćelavi učitelj trećeg razreda, usto još i kratkovidan, može biti Prljavi Harry igdje osim u vlastitim snovima, onda nikad ne bi bilo nikakve osvete, nikada.

No *hoće* li je biti, i kada? *Može* li je uopće biti?

Zamisao da stvorim lažnu obilaznicu bila je romantična i nerealistična koliko i zamisao da iskočim iz svog starog Buicka i svu ih trojicu zaspem mecima - i to ja, koji od svoje šesnaeste godine nisam pucao iz puške, a iz pištolja baš nikada.

Tako nešto ne bi bilo moguće bez čitave družine urotnika — to je bilo jasno čak i iz onog filma, pa ma koliko inače bio romantičan. Bila su osmorica-devetorica, podijeljena u dvije družine, a međusobno su održavali vezu pomoću voki-tokija. Imali su čak i jednog u laganom avionu koji je kružio iznad autoceste da provjeri je li oklopljeni automobil dovoljno izoliran dok se približavao pravoj točki na autocesti.

Bio je to zaplet koji je zacijelo zamislio neki predebeli scenarist, sjedeći kraj plivaćeg bazena s pinom coladom pri jednoj ruci, i s novom zalihom Pentelovih kemijskih olovaka i Wallaceovim vrtuljkom za smišljanje radnje pri drugoj. No čak je i njemu za ostvarivanje tih ideja trebala čitava jedna mala vojska. A ja sam bio samac čovjek.

To naprosto ne bi išlo. Bio je to samo trenutni lažni bljesak, sličan tolikim kroz tolike godine - sličan ideji da bih mu u klimatizacijski uređaj mogao ubaciti otrovni plin, ili mu u kuću u Los Angelesu postaviti bombu, ili čak nabaviti neko zaista ubojito oružje - recimo bazuku - pa pretvoriti taj prokleti srebreni Cadillac u plamenu loptu dok bude jurio na istok prema Vegasu, ili na zapad prema LA Cestom 71.

Najbolje je o tome više i ne misliti.

Ali neće ići.

Izdvoji ga, nastavio je u meni ponavljati onaj unutrašnji glas koji je uvijek šaptao u Elizabethino ime. *Izdvoji ga onako kako iskusni ovčar izdvaja ovcu iz stada kad mu je njegov gospodar pokaže.*

Skreni ga u prazninu i ubij ga. Pobij ih sve.

Ne bi išlo. Kad i ne bih bio spreman priznati ijednu drugu istinu, morao bih priznati bar to da čovjek koji je uspio preživjeti tako dugo mora imati bar dobro izbrušen osjećaj za preživljavanje - izbrušen, možda, do paranoje. Oni njegovi bi u trenutku prozreli podvalu s obilaznicom.

Ali danas su skrenuli na nju, odgovorio je glas koji je govorio u Elizabethino ime. *Ni na trenutak se nisu pokolebali. Pošli su kao glupe ovce.*

Ali ja sam znao - da, po nečemu sam znao! - da ljudi poput Dolana, ljudi koji su zapravo više vukovi nego ljudi, u susretu s opasnošću

osjećaju nekakvim šestim čulom. Mogao bih s nekakvog gradilišta ukrasti originalne znakove za skretanje i postaviti ih na pravo mjesto; mogao bih načas dodati i nekoliko onih narančastih cestovnih stožaca i još nekoliko onih bljeskalica. Mogao bih sve to učiniti, no Dolan bi ipak na svim tim kulisama nanjušio nervozni znoj mojih ruku. Osjetio bi ga ravno kroz svoje neprobojne prozore. Zatvorio bi oči i iz dubina onog zmijskog gnijezda, koja mu služi umjesto mozga, začuo Elizabethino ime.

Onaj glas, Elizabethin zagovornik, najednom je utihnuo, pa sam pomislio da se napokon umorio - bar za danas. A onda, kad se već Vegas pojavio na vidiku - modar i magličast i treperav na dalekom rubu pustinje - ponovno se oglasio.

Onda ga ne pokušavaj nasaditi na lažnu obilaznicu, prošaptao je. *Pokušaj ga nasaditi na* pravu.

Naglo sam skrenuo Buick prema nasutom rubu ceste i stresao se od naglog zaustavljanja, s obje noge na papučici kočnice. I zapiljio se u vlastite razrogačene, zapanjene oči u retrovizoru.

A duboko u meni, onaj Elizabethin je zagovornik prasnuo u smijeh. Bio je to divlji, luđački smijeh, ali sam mu se za nekoliko trenutaka pridružio i sam.

Kad sam se učlanio u Zdravljački klub Devete ulice drugi su mi se nastavnici smijali. Jedan je od njih želio znati je li mi to netko ritnuo pijesak u lice. Ja sam se smijao skupa s njima. Ljudima čovjek poput mene nikad nije sumnjiv sve dok se s njima smije. A zašto se i ne bih smijao? Zar mi žena nije mrtva već sedam godina? Mislim, ona danas nije ništa više od malo prašine i kose i nekoliko kostiju u lijesu! I zašto se onda ne bih smijao? Tek kad se čovjek poput mene prestane smijati, ljudi se počnu pitati što s njim nije u redu.

Smijao sam se skupa s njima usprkos tome što su me čitavu jesen i zimu boljeli mišići. Smijao sam se usprkos tome što sam bio stalno gladan - jer više nije bilo ni repeta, ni ponoćnih večera, ni piva, ni malo gin-tonica prije večere. Ali je zato bilo puno crvenoga mesa i zelenila, zelenila, zelenila.

A za Božić sam si kupio Nautilus.

Ne - nije baš tako. Taj si stroj za Božić nisam kupio ja, nego mi ga je kupila *Elizabeth.*

Dolana sam sad viđao rjeđe; bio sam previše zaokupljen vježbanjem, skidanjem trbušine, nabijanjem mišića na rukama i prsima i nogama. Ipak je bilo trenutaka kad mi se činilo da ne mogu

dalje, da je ponovno stjecanje nečeg i izdaleka nalik tjelesnoj bodrosti zapravo nemoguće, da ne mogu živjeti bez uzimanja i drugog tanjura i torte od kave i povremene grude slatkoga vrhnja u kavi. U takvim bih trenucima parkirao preko puta kojeg od njegovih omiljenih restorana ili možda svratio u koji od klubova koje je posjećivao i pričekao da se pojavi, da izađe iz maglenosivog Cadillaca s kakvom arogantnom, ledenom plavušom ili nasmijanom riđokosom pod rukom - ili s po jednom pod svakom. I tu se trebao pojaviti, taj čovjek koji je ubio moju Elizabeth, tu se trebao pojaviti, presjajan u formalnoj košulji iz Bijan'sa, i sa zlatnim Rolexom žmirkavim u svjetlima noćnoga kluba. Kad bih bio umoran i obeshrabren, odlazio bih do Dolana, onako kako čovjek poludio od žeđi traži oazu u pustinji. Pio sam njegovu otrovnu vodu i to me je krijepilo.

U veljači sam počeo svakodnevno trčati, a onda su se drugi nastavnici počeli smijati mojoj ćelavoj glavi, koja se ljuštila i crvenjela, pa onda opet ljuštila i crvenjela, bez obzira kolikim je premazima zaštitne kreme mazao. Ja sam se smijao skupa s njima, kao da se nisam već dvaput skoro onesvijestio i proveo mnoge duge, drhtave minute u grčevima što su mi, na kraju mojih trčanja, probadali mišiće na nogama.

A onda je došlo ljeto, i ja sam potražio posao u Upravi za ceste države Nevada. Gradski je kadrovski referent na moj formular lupio pečat rezerviranog odobrenja, pa me uputio Harveyju Blockeru, predradniku tog distrikta. Blocker je bio visok muškarac, opaljen nevadskim suncem skoro do crnog. Nosio je traperice, prašnjave radne cipele, kao i plavu majicu s odrezanim rukavima. LOŠI ŽIVOTNI STAVOVI, proklamirala je ta majica. Mišići su mu se pod kožom valjali kao krupne gromade. Pogledao je moju molbu. Pa me pogledao i nasmijao se. Molba je, onako smotana u njegovoj šačeti, izgledala jako sićušno.

"Prijatelju, ti se zezaš. Mislim, što drugo? Daj stari, pustinja je to, pustinjsko sunce, pustinjska žega - ne ta vaša jupijevska salonska sranja, da uhvatite malo sunca. Što si ti inače u životu, bebač? Knjigovođa?"

"Nastavnik", odgovorio sam. "U trećem razredu."

"O, *ljubavi*", rekao je i opet se nasmijao. "Tornjaj mi se ispred nosa, može?"

Imao sam džepni sat - koji se, još od pradjeda, prenosio s koljena na koljeno, od pradjeda koji je radio na zadnjoj dionici velike transkontinentalne pruge. I on je bio na poprištu, tako bar veli obiteljska legenda, kad su zabili onaj zadnji, zlatni klin. Izvadio sam sat i zanjihao ga na lancu Blockeru pred nosom.

"Vidiš ovo?" rekao sam. "Vrijedi šest, možda sedam stotina dolara."

"To je mito?" Blocker se opet nasmijao. Bio je to silan, onaj stari smijeh. "Čovječe, čuo sam već za mnoge koji su prodali dušu vragu, ali ti si prvi koji ga mitiš da te odvede u pakao." Sad me pogledao skoro sućutno. "Ti možda ***misliš*** da znaš u što se to uvaljuješ, ali ja ću ti reći da o tome nemaš ni najblažeg pojma. U srpnju sam svojim očima vidio, tu, zapadno od Indian Springsa, četrdeset i sedam u hladu. Od toga proplaču i jaki. A ti mi, bebač, baš i nisi jak. Ne moram te vidjeti bez košulje, pa da skužim da na lageru imaš samo nešto malo jupijevskih mišića, skupljenih u zdravljačkom klubu, a takvi se ne mogu nositi s Velikom Prazninom."

A ja mu rekoh:

"Kad vidiš da se s tim ne mogu nositi, istog se dana kupim s posla. Sat ostaje tebi. Bez rasprave."

"Lažeš k'o pseto."

Ja sam ga pogledao. On mi je neko vrijeme uzvraćao pogled.

"Ne, ne lažeš kao pseto." Rekao je to zapanjenim tonom.

"Ne."

"Daš sat Tinkeru na čuvanje?" Zabacio je palac prema gromadnome crncu u majici obojanoj gužvanjem i namakanjem, a koji je sjedio u blizini u kabini buldožera i jeo voćnu pitu iz McDonaldsa i sve to slušao.

"Može li mu se vjerovati?"

"K'o vragu na kvadrat."

"Onda neka ga čuva dok mi ne kažeš put pod noge ili dok se u rujnu ne vratim u školu."

"A što *ja* ulažem?"

Pokazao sam na molbu za zaposlenje u njegovoj ruci. "Potpiši to", rekoh. "Ti ulažeš svoj potpis."

"Ti nisi pri sebi."

Pomislio sam na Dolana i Elizabeth i nisam rekao ništa.

"Počinješ s najgovnarskijim od svih poslova", upozorio me je Blocker. "Bacaš vrući asfalt s kamiona u rupe. Ne zato što mi je do tvog posranog sata - iako bih bio vrlo sretan da ti ga mogu mrknuti - nego zato što tako svi počinju."

"Dobro."

"Dobro ako si dobro razumio, bebač."

"Jesam."

"Ne", odgovorio je Blocker, "nisi. Ali hoćeš."

I imao je pravo.

Od prva se dva tjedna ne sjećam skoro ničega - samo kako lopatom bacam i nabijam rastaljeni asfalt i oborene glave koračam za kamionom sve dok se ne zaustavi kraj sljedeće udarne jame. Ponekad smo radili i na Stripu, pa sam čuo kako po kasinima zvone zvona jackpota. A ponekad bi mi, vjerujem, zazvonilo i u glavi. Podigao bi pogled i ugledao Harveyja Blockera kako me gleda s tim svojim čudnim, sažalnim pogledom, dok mu se lice prelijeva u jari što se diže sa spržene ceste. A ponekad bih opet pogledao Tinkera, kako sjedi pod platnenom nadstrešnicom iznad kabine njegova buldožera, i Tinker bi tada podigao moj pradjedovski sat i zanjihao ga na lancu tako da bi od njega odbljesnulo sunce.

Velika sam borbu vodio da se ne onesvijestim, da zadržim svijest pa kud puklo da puklo. I tako sam se držao čitav lipanj, i prvi tjedan srpnja, a onda je, u odmoru za ručak, dok sam s drhtavom rukom jeo sendvič, Blocker sjeo kraj mene. Ponekad bih se tresao i do deset u noći. Bilo je to zbog te jare. Mogao sam se ili tresti ili se onesvijestiti, ali kad bih pomislio na Dolana, nekako mi je uspijevalo da sve ostane samo na drhtavici.

"Još mi nisi ojačao, bebaču", rekao je Blocker.

"Ne", rekoh. "Ali kao što reče netko, trebao si vidjeti od čega sam počeo."

"Stalno gledam jesi li se onesvijestio nasred kolnika, a ti nećeš pa nećeš. Ali hoćeš."

"Ne, neću."

"Ne, hoćeš. Ako ostaneš iza kamiona s lopatom, hoćeš."

"Neću."

"Ono najgore ljeto tek dolazi, bebaču. Ispeći će ti se govno u guzici, što bi rekao Tink."

"Za mene se ne boj."

On je izvukao nešto iz džepa. Bio je to moj pradjedovski sat. Bacio mi ga je u krilo. "Nosi to sranje", rekao je s gnušanjem. "Što će mi to."

"Kad smo se okladili."

"Povlačim okladu."

"Ako me baciš s posla, tražit ću arbitražu", rekoh. "Potpisao si moju molbu. Dakle..."

"Ne bacam te s posla", rekao je i skrenuo pogled. "Nego ću reći Tinku da te nauči kako se vozi utovarivač."

Dugo sam se zagledao u nj, ne znajući što da mu velim. Moja učionica, tako hladna i udobna, nikad mi se nije učinila daljom... pa ipak nisam imao ni najblažeg pojma na koji to način razmišlja čovjek Blockerova kova, i što on misli kad veli to što veli. Znao sam da mi se istodobno divi i prezire me, ali nisam imao ni najblažeg pojma što mu znači i jedno i drugo. *A i što te briga, ljubavi,* najednom mi je u glavi prozborila Elizabeth. *Tvoja je briga Dolan. Ne zaboravi, Dolan.*

"A zbog čega to radiš?" upitao sam napokon.

On mi je uzvratio pogled, i ja sam shvatio da ga sve to istodobno i zabavlja i ljuti. Ali je ljutnja, rekao bih, ipak prevladavala.

"Što je to s tobom, bebaču? Što misliš, tko sam ja?"

"Ja ne..."

"Ti misliš da bih te ja ubio za taj tvoj posrani sat? To si mislio?" "Oprosti."

"Da, jesi. Najbjedniji sitni seronja što sam ga vidio u životu." Sklonio sam pradjedovski sat.

"Bebaču, ti *nikad* nećeš ojačati. Neki ljudi i biljke puste korijenje i na suncu. Drugi se sparuše i umru. Ti umireš. Ti znaš da je tako, pa ipak nećeš u hlad. Zašto? Zašto tako sereš sam po sebi?"

"Imam svojih razloga."

"Da, i kladim se da imaš. I neka se Bog smiluje onom tko ti se nađe na putu." Ustao je i udaljio se.

Onda je prišao Tinker, naceren od uha do uha. "Misliš da možeš naučiti voziti utovarivač?" "Mislim da mogu", odgovorio sam.

"Mislim i ja", rekao je on. "Stari Blockhead[3] baš te voli - samo ne zna kako da ti to veli."

"Već sam opazio."

Tink se nasmijao.

"Žilav si mi ti neki seronja, ha?"

"Bar se nadam", odgovorio sam.

Ostatak sam ljeta proveo vozeći utovarivač, a kad sam se te jeseni vratio u školu, crn skoro kao i Tink, drugi su mi se nastavnici prestali smijati. Ponakad bi me u prolazu pogledali iskosa, ali su se prestali

smijati.

Imam svojih razloga. Eto što sam mu rekao. I imao sam ih. Nisam to ljeto iz vica proveo u paklu.

Jer sam, shvaćate, morao doći u formu. Priprema za kopanje nečijega groba inače ne iziskuje takve drastične mjere, ali taj netko, tko mi je bio na pameti, nije bio ni muškarac ni žena.

Jer sam kanio iskopati grob tom prokletom Cadillacu.

U travnju sljedeće godine već sam bio na poštanskom popisu Državnog odbora za ceste. Svakog sam mjeseca primao bilten zvan *Prometni znakovi Nevade.* Većinu bih materijala samo preletio, članaka o zakonima koji će popraviti stanje na cestama, kupljenoj i prodanoj cestogradnoj opremi, djelovanju državne legislative po pitanju kontrole pješčanih dina i novim sredstvima protiv erozije. Mene je, međutim, uvijek zanimala samo zadnja, i eventualno još i predzadnja stranica biltena. Ta rubrika, zvana naprosto Kalendar, nabrajala je poprišta građevnih radova u sljedećem mjesecu. Mene su posebno zanimala mjesta i datumi iza kojih je slijedila jednostavna kratica od tri slova: OGS. Što je značilo obnova gornjeg sloja, a iskustvo me je s ekipom Harveyja Blockera naučilo da je baš to operacija koja najčešće zahtijeva pravljenje obilaznica. Ali ne i *uvijek* - zaista ne. Zatvaranje pojedinih dionica ceste korak je koji Odbor za ceste nikad ne poduzima ako postoji ikakva mogućnost da se to izbjegne. Ali prije ili kasnije, pomislio sam, ta će tri slova za Dolana biti smrtna presuda. Samo tri slova, pa ipak sam ih pokatkad vidio i u snima: OGS.

Što ne znači da će to biti jednostavno, pa čak ni da će se dogoditi uskoro — znao sam da ću možda morati čekati godinama, i da bi se moglo dogoditi da u međuvremenu netko drugi sredi Dolana. Jer je on bio zlikovac, a život je zlikovaca pun opasnosti. Na jednom će se mjestu morati steći četiri tek ovlaš povezana vektora, kao u rijetkoj konjunkciji planeta: Dolanovo putovanje, moje ljetovanje, nacionalni praznik i trodnevni vikend.

Godine, možda. A možda i nikada. Ali sam ipak osjećao nekakvu smirenost - izvjesnost da će se to dogoditi, a kad se dogodi, da moram biti spreman. I to se napokon i dogodilo. Ne tog ljeta, ne te jeseni, pa ni sljedećeg proljeća. Ali lani, u lipnju, otvorio sam Prometne znakove Nevade i u Kalendaru ugledao sljedeće:

1.-22. SRPNJA (okvirno):

US 71 440.-472. mi (zapadna traka) OGS

Drhtavim sam rukama prolistao stolni kalendar, stigao do srpnja i

opazio da 4. srpnja pada u ponedjeljak.

I tako su se stekla tri od četiri vektora, jer će usred tako velikog posla oko obnove gornjeg sloja zacijelo morati napraviti bar jednu obilaznicu.

Ali Dolan... što je s Dolanom? Što je s četvrtim vektorom?

Uspio sam se sjetiti tri Dolanova odlaska u LA za vrijeme tog prazničkog tjedna - jednog od malobrojnih mrtvih tjedana u Las Vegasu. Sjetio sam se i tri zgode kad je otišao nekamo drugo -jednom u New York, jednom u Miami, jednom opet sve do Londona - kao i četvrte zgode kad je naprosto ostao u Vegasu.

Ako pođe...

Mogu li to ikako doznati?

Razmišljao sam o tome dugo i teško, ali su mi stalno pred oči dolazile dvije vizije. U prvoj sam vidio Dolanov Cadillac kako, u sumraku, cestom US 71 juri prema LA, i za sobom baca dugu sjenu. I vidio sam ga kako prolazi kraj natpisa OBILAZNICA, od kojih zadnji upozorava putnike da isključe radio-telefone. I vidio sam Cadillac kako prolazi kraj napuštenih građevinskih stojeva - buldožera, grejdera, utovarivača. Napuštenih ne samo zato što je završilo radno vrijeme, nego zato što je vikend, i to trodnevni.

U drugoj je viziji sve bilo isto, samo što više nije bilo oznaka skretanja.

A nije ih bilo, zato što sam ih ja skinuo.

I baš sam u zadnji dan škole najednom shvatio kako bih to mogao otkriti. Bio sam skoro zadrijemao, jer su mi misli bile na milijun milja i od škole i od Dolana, kad sam se najednom uspravio kao metla i srušio vazu na katedri (u kojoj je bilo nekoliko lijepih pustinjskih cvjetova koje su mi ih donijeli đaci kao dar na kraju godine), tako da je pala na pod i razbila se. Nekoliko mojih đaka, koji su također zadrijemali, uspravili su se kao metle, i možda je nešto na mom licu uplašilo bar jednoga od njih, zašto što je jedan mališan, Timothy Urich, briznuo u plač pa sam ga morao tješiti.

Plahte, mislio sam dok sam tješio Timmyja. *Plahte i jastučnice i posteljina i srebmina; sagovi, okućnica. Sve mu mora biti baš po volji. On će htjeti da sve bude baš kako je zamislio.*

Naravno. Da sve mora biti baš njemu po volji dio je Dolana baš kao i njegov Cadillac.

I tako sam se nasmiješio, i Timmy Urich mi je uzvratio smiješak, ali se ja zapravo i nisam nasmiješio Timmyju.

Nasmiješio sam se Elizabeth.

Škola je te godine završila 10. lipnja. Dvanaest dana potom odletio sam u Los Angeles. Unajmio sam auto i odsjeo u istom onom jeftinom hotelu u kojem sam odsjedao i u drugim zgodama. U sva sam se sljedeća tri dana odvezao do Hollywood Hillsa da držim stražu nad Dolanovom kućom. To, dakako, nije mogla biti *stalna* straža; to bi se opazilo. Bogati zapošljavaju ljude kojima je zadaća da opažaju radoznalce, zato što takvi znaju biti i opasni.

Kao, primjerice, ja.

U početku nije bilo ničega. Kuća nije imala zakucane prozore, tratina nije bila obrasla - Bože oslobodi! - a voda je u bazenu sigurno bila i čista i klorirana. Pa ipak je iz nje zračio dojam praznine i nerabljenosti — zavjese su bile navučene, da ne ulazi ljetno sunce, na središnjem okretištu nije bilo automobila, a nije bilo nikoga ni na bazenu koji je neki mladić s konjskim repom čistio svako drugo jutro.

Bio sam sve uvjereniji da je stvar propala. Pa ipak sam ostajao i dalje, u nadi i žudnji da se stekne i četvrti vektor.

I onda, na 29. lipnja, kad sam se već bio skoro pomirio s još jednom godinom promatranja i čekanja i vježbanja i ljetnje vožnje utovarivača za Harveya Blockera (to jest, ako bi me htio primiti), pred vrtnim se vratima Dolanove kuće zaustavio plavi automobil s natpisom SLUŽBA OSIGURANJA LOS ANGELES. Iz njega je izišao čovjek u uniformi i ključem otvorio vrata. Uvezao je automobil pa otišao iza ugla. Nekoliko se trenutaka potom vratio pješice, zatvorio vrtna vrata i opet ih zaključao.

Bilo je to napokon odstupanje od rutine. Osjetio sam slabašan tračak nade.

Odvezao sam, uspio se nekako prisiliti da se ne vratim skoro dva sata, a onda sam se opet odvezao do Dolana, no ovaj sam se put parkirao na kraju, a ne na početku bloka. Petnaest minuta kasnije pred Dolanovom se kućom zaustavio plavi kombi. Na boku su mu bile ispisane riječi BIG JOEOVA SLUŽBA ČIŠĆENJA. Srce mi je poskočilo u grudima. Sve sam to promatrao u retrovizoru, i sjećam se kako su mi se šake stegle oko volana unajmljenih kola.

Iz kombija su izišle četiri žene, dvije bijele, jedna crna i jedna Meksikanka. Sve su bile odjevene u bijelo, kao konobarice, ali one to, naravno, nisu bile; bile su to čistačice.

Kad je jedna od njih pozvonila na vratima, javio joj se stražar osiguranja i otvorio im. Pet se žena smijalo i čavrljalo. Stražar

osiguranja htio je jednu ženu malo prožnjarati, ali ga je ona pljusnula po ruci, sve u smijehu.

Jedna se žena vratila do kombija i odvezla ga na okretište. Druge su pošle dalje, sve u razgovoru, dok je stražar zatvarao vrata i ponovno ih zaključavao.

Meni se niz lice slijevao znoj; činilo mi se da mi se niz lice slijeva mast. A srce mi je tuklo kao parni čekić.

Onda su mi pobjegle iz vidnog polja retrovizora. Odlučio sam riskirati i osvrnuo se. Vidio sam kako se stražnja vrata kombija raskriljuju.

Jedna je nosila uredno složenu hrpu plahti; druga je imala ručnike, a treća par usisača za prašinu.

U formaciji su stigle do vrata i stražar ih je pustio unutra.

A ja sam se odvezao, tresući se pritom tako žestoko da sam jedva upravljao automobilom. Otvorili su mu kuću. On dolazi.

Dolan nije svake godine kupovao novi Cadillac, pa ni svake druge - sivi Sedan DeVille u kojem se vozio dok se lipanj bližio kraju imao je već skoro tri godine. Točno sam mu poznavao dimenzije.

Pisao sam u GM da mi ih pošalju, tvrdeći za sebe da pišem o tim temama. Oni su mi poslali priručnik za upotrebu kao i osnovne podatke za najnoviji model. Čak su mi vratili i frankiranu kuvertu s mojom adresom, a koju sam im bio priložio. Velike kompanije očito drže do stila čak i kad su debelo u crvenom.

Potom sam tri broja - Cadillacovu širinu gdje je najširi, visinu gdje je najviši i duljinu gdje je najdulji - odnio prijatelju koji predaje matematiku na lasvegaskoj gimnaziji. Mislim da sam vam već rekao kako sam se na to temeljito pripremio, ali sve moje pripreme nisu bile fizičke. Sasvim sigurno ne.

Ja sam svoj problem prikazao kao čisto hipotetski. Želim napisati znanstvenofantastičnu priču, rekoh, pa bih želio da mi brojevi budu što točniji. Čak sam smislio i neke dijelove zapleta - i samog me je zaprepastila vlastita inventivnost.

Moj je prijatelj želio znati kojom će se brzinom gibati to moje vanzemaljsko izviđačko vozilo. Tome se pitanju nisam nadao, pa sam ga upitao je li to uopće važno.

"Naravno da je važno", odgovorio je. "I to jako. Ako želiš da to izviđačko vozilo u tvojoj priči padne ravno u stupicu, onda ta stupica mora imati točno određene dimenzije. A to što si mi ti dao iznosi pet

puta sedamnaest stopa."

Već sam otvorio usta da mu velim kako to baš nije sasvim točno, ali je on već podigao ruku.

"To je samo aproksimacija", odgovorio je on. "Onda mi je lakše izračunati luk."

"Što?"

"Silazni luk", ponovio je on, i ja sam se naglo stišao. Bio je to izraz u koji se čovjek spreman na osvetu mogao naprosto zaljubiti. U zvuku je tog izraza bilo nešto mračno, glatko i zloslutno. *Silazni luk*.

Ja sam bio uzeo zdravo za gotovo, ako iskopam grob u koji stane Cadillac, da će on u nj naprosto stati. Tek mi je taj prijatelj pomogao sagledati da on, prije nego što posluži kao grob, mora poslužiti i kao klopka.

Vrlo je važan i oblik, rekao je on. Rov strmih zidova, kakav sam bio zamislio, možda uopće ne bi poslužio svrsti - zapravo je mnogo veća vjerojatnost da ne bi, nego da bi.

"Ako vozilo ne bi na rov naletjelo točno po sredini", rekao je, "možda onda uopće i ne bi upalo. Možda bi samo malo proklizilo, onako nagnuto, a kad bi se zaustavilo, vanzemljci bi izišli kroz desna vrata i počvokali tvoje junake." Rješenje je bilo u tome, rekao je on, da se ulazni kraj proširi, tako da čitava rupa dobije oblik lijevka.

A onda je tu bio i taj problem brzine.

Ako bi se Dolanov Cadillac kretao prebrzo, a rupa bi bila prekratka, onda bi je on preletio, pritom, doduše, malo potonuvši, no u rub bi rupe na drugoj strani udarila ili karoserija ili gume. Tada bi se prevrnuo na krov - ali pritom uopće ne bi upao u rupu. S druge pak strane, ako bi se Cadillac gibao presporo, a rupa bila preduga, onda bi mogao pasti na nos a ne kotače, i onda bi opet sve propalo. Cadillac kojemu vire dvije stope prtljažnika i stražnji odbojnik nije nimalo lakše pokopati nego čovjeka kojemu iz groba vire noge.

"I kojom će se, dakle, brzinom gibati to tvoje izviđačko vozilo?"

Brzo sam izračunao. Na otvorenoj cesti, Dolanov se vozač čvrsto držao tu negdje između devedeset pet i sto. Na mjestu na kojem sam to mislio izvesti vjerojatno će voziti nešto sporije. Mogao sam ukloniti znakove za skretanje, ali nisam mogao i maknuti građevinske strojeve i tako ukloniti sve tragove radova.

"Oko dvadeset rula", rekoh.

On se nasmiješio.

"Molim prevedi."

"Recimo devedeset kilometara na sat."

"A-ha." Još se jednom prihvatio šibera dok sam ja sjedio kraj njega, blistava pogleda i nasmiješen, svo vrijeme razmišljajući o tom prekrasnom izrazu: *silazni luk*.

On je najednom podigao pogled.

"Znaš što, stari", rekao je on, "možda bi trebao još malo razmisliti o dimenzijama vozila, i malo ih promijeniti."

"O? A zašto to?"

"Pet puta sedamnaest prilično je veliko za izviđačko vozilo." Nasmijao se. "To je veliko skoro kao Lincoln Mark IV."

I ja sam se nasmijao. Tako smo se smijali zajedno.

Nakon što sam vidio one žene kako ulaze u kuću s plahtama i ručnicima, odletio sam natrag u Las Vegas.

Otključao sam kuću, otišao u dnevnu sobu i digao slušalicu. Ruka mi je malo zadrhtala. Devet sam godina samo gledao i čekao, kao pauk pod strehom ili miš iza drvene obloge. Trudio sam se Dolanu ne dati ni najmanjeg povoda da pomisli kako se Elizabethin muž još zanima za nj - a onaj potpuno prazan pogled što mi ga je bio uputio onog dana kad sam, na povratku u Vegas, prošao kraj njegova pokvarenog Cadillaca, bez obzira koliko me on tada naljutio, bio je zapravo moja zaslužena nagrada. .

Ali sad ću morati prihvatiti rizik. Morat ću ga prihvatiti zato što ne mogu biti istodobno na dva mjesta, a bilo je silno važno da znam *da li* Dolan uopće dolazi, i *kad* treba privremeno ukloniti znak za skretanje.

Smislio sam plan prema kojem bih se kući vratio avionom. I vjerovao sam da bi morao upaliti. Ja ću se pobrinuti da upali.

Nazvao sam službu informacija u Los Angelesu i zatražio broj Big Joeove službe čišćenja. Dobio sam ga i nazvao.

"Ovdje Bili iz Renniejeve kućne podvorbe", rekoh. "U subotu uveče imamo prijem u Aster Drive 1121 na Hollywood Hillsu. Bilo bi mi drago kad bi vaše cure potražile veliku zdjelu za punč gospodina Dolana u ormariću iznad štednjaka. Biste li mi to učinile?"

Zamolio me da pričekam. Ja sam to i učinio, iako sam iz jedne beskonačne sekunde u drugu bio sve sigurniji da je mom sugovorniku tu nešto sumnjivo zasmrdjelo, te da je preko jedne linije nazvao telefonsku centralu, držeći mene na drugoj.

A onda se napokon - zaista napokon - ipak ponovno javio. Glas mu je bio zbunjen, no to je bilo sasvim u redu. Baš samo tako i želio da zvuči.

"U *subotu* uveče?"

"Da, tako je. Ali nemam tako veliku zdjelu za punč kakva bi mogla zatrebati, a po drugu bih morao ići na drugi kraj grada. A učinilo mi se da on ima baš takvu. Samo bih volio biti siguran."

"Slušajte, gospodine, moj mi raspored govori da gospodina Dolana ne treba očekivati prije *nedjelje* u tri popodne. Neće mi biti teško poslati curu da potraži tu vašu zdjelu za punč, ali bih prvo volio da smo s nečim načisto. Gospodin Dolan nije čovjek kojeg možete prcati kako vas se svidi, ako mi oprostite na malo slobodnijem izražavanju..."

"Slažem se iz sveg srca", odgovorio sam.

"... i ako se ovdje pojavi dan ranije, onda tu moram smjesta poslati još cura."

"Dajte da provjerim", rekoh. Kraj mene je bila čitanka za treći razred, *Put na sve strane svijeta,* pa sam je prolistao. Podigao sam je i zašuštao stranicama kraj telefona.

"O ljudi", rekoh. "Moj grijeh. Ma on ima goste u *nedjelju* navečer. Strašno mi je žao. Hoćete me tući?"

"Zasad ne. Čujte, ostanite na vezi - sad ću poslati jednu curu da pogleda..."

"Nema potrebe, to je u *nedjelju*", rekoh. "Moja velika zdjela za punč vraća se sa svadbenog primanja u Glendaleu, i to već u nedjelju ujutro."

"U redu. Samo bez uzrujavanja." Komotan. Neopterećen sumnjama. Glas čovjeka koji ni o čemu ne razmišlja dvaput.

Bar sam se nadao.

Spustio sam slušalicu i ostao nepomično sjediti, pa sve počeo najpažljivije počeo proračunavati u glavi. Da u LA stigne do tri, onda iz Vegasa treba krenuti u nedjelju oko deset ujutro. Što znači da bi do obilaznice trebao stići između jedanaest i petnaest i jedanaest i trideset, kad prometa i tako skoro ne bude ni bilo.

Zaključio sam da je došlo vrijeme da prekinem snatrenja i prihvatim se posla.

Prošao sam kroz oglase potražnje, obavio nekoliko telefonskih razgovora, pa otišao pogledati pet rabljenih vozila u dosegu mojih financija. Odlučio sam se za izubijani Fordov kombi koji se skotrljao s

montažne linije iste godine kad su ubili Elizabeth. Platio sam ga gotovinom. Nakon čega mi je na štednom računu ostalo još svega dvije stotine pedeset sedam dolara, ali me to nije ni najmanje uznemirilo. Na povratku kući sam zastao u iznajmljivaonici velikoj kao diskontna robna kuća i unajmio prenosni zračni čekić, u zalog ostavivši svoj MasterCard.

U petak sam, potkraj dana, natovario kombi. Stavio sam u nj pijuke, lopate, kompresor, ručnu dizalicu, kutiju s alatom, dvogled i posuđeni zračni čekić Odjela za ceste s čitavom zbirkom streličastih dodataka za prosijecanje asfalta. Bika je tu i velika četvrtasta cerada boje pijeska, pa još i duga rola od istog materijala - koja je prošlog ljeta pripadala jednom mom specijalnom projektu - te dvadeset i jednu tanku drvenu oblicu, dugu pet stopa. I na kraju po redu, ali ne i važnosti, veliki industrijski stroj za klamranje.

Na rubu pustinje zaustavio sam se kraj robne kuće, ukrao par registarskih tablica i stavio ih na svoj kombi.

Sedamdeset šest milja zapadno od Vegasa ugledao sam prvi narančasti znak: RADOVI NA CESTI PROLAZ NA VLASTITU ODGOVORNOST. A onda, možda milju dalje, ugledao sam znak na koji sam čekao sve otkako... dobro, otkako je umrla Elizabeth, pretpostavljam, iako mi to ni samom nije bilo oduvijek jasno.

OBILAZNICA 6 MILJA

Sumrak se već produbljivao u mrak kad sam stigao na cilj i promotrio situaciju. Da je bilo baš kako sam planirao, bilo bi, dakako bolje, ali ne puno.

Zaobilaznica je skretala pod pravim kutom između dva uzvišenja. Čini se da je to bila neka stara prilazna cesta koju je Odjel za ceste zagladio i proširio da privremeno podnese veći protok prometa. Bila je označena bljeskavom strelicom koju je napajalo šuštavi akumulator u čeličnom sanduku zatvorenom lokotom.

Odmah iza skretanja, na mjestu gdje se autocesta dizala prema vrhu tog drugog uzivšenja, cesta je bila pregrađena dvostrukim redom cestovnih stožaca. A iza njih (za one iznimno tupave kojima je prvo promakla bljeskava strelica, a onda su prošli i kroz stošce a da to nisu ni opazili - a pretpostavljam da ima i takvih) stajao je narančasti natpis velik kao panoi uz cestu, na kojem je pisalo: CESTA ZATVORENA OBILAZAK.

Pa ipak *razlog* za to skretanje odavde nije bio vidljiv, i to je bilo dobro. Nisam želio da Dolan dobije i najsitniju šansu da nanjuši klopku prije nego što u nju upadne.

Djelujući vrlo brzo - nisam želio da me netko vidi - izišao sam iz kombija i brzo složio desetak stožaca, i tako stvorio prolaz dovoljno širok za kombi. Odvukao sam znak CESTA ZATVORENA udesno, trkom se vratio do kombija, ušao, i provezao se kroz otvor.

I začuo približavanje motora.

Ponovno sam dohvato stošce, i vratio ih što sam brže mogao. Dva su mi ispala iz ruku i skotrljala se u jarak. Sav zadihan, potrčao sam za njima. U mraku sam se spotakao o kamen, prostro se koliko sam dug i širok, ali brzo ustao s prašinom na licu, dok mi je s dlana kapala krv. Automobil je sad već bio sasvim blizu. Uskoro će se pokazati iznad posljednjeg uzvišenja prije skretanja, i u bljesku svojih visokih farova, vozač će opaziti čovjeka u traperici i majici kako pokušava vratiti stošce, dok mu kombi s upaljenim motorom stoji na mjestu gdje ne bi smjelo biti nijedno vozilo koje ne pripada Državnom odjelu za ceste. Stavio sam i zadnji stožac na njegovo mjesto, pa se trkom vratio do znaka. Povukao sam ga i prejako. On se zanjihao i skoro pao.

Kad su farovi sve bližeg automobila počeli osvjetljavati uzvišenje na istoku, najednom mi je nešto reklo da je to automobil nevadske državne policije.

Natpis je opet bio na svom starom mjestu - a ako i nije bio, bio je bar vrlo blizu. Pojurio sam prema kombiju, ušao u nj i provezao se preko sljedećeg uzvišenja. Baš u času kad sam s njega sišao, vidio sam kako se preko uzvišenja iza mene prelijevaju farovi.

Je li me vidio u mraku, tako s ugašenim svjetlima?

Mislim da nije.

Zavalio sam se u sjedalo, zatvorio oči pričekao da mi se srce smiri. Što je ono napokon i učinilo, dok je zvuk automobila što se valjao i poskakivao po obilaznici, polako zamirao.

I sad sam bio tu - siguran iza obilaznice. Došao je čas da se prihvatim posla.

Iza uzvisine, cesta se spuštala u dugu, ravnu dionicu. Na dvije trećine te ravne dionice cesta je naprosto prestala postojati - zamijenile su je hrpe zemlje i dug, širok potez tucanika.

Hoće li to opaziti i stati? Okrenuti se? Ili će naprosto nastaviti voziti, sigurni da mora postojati neki odobreni prolaz zato što nije bilo oznake skretanja?

O tome je sad već bio kasno razbijati glavu.

Izabrao sam mjesto dvadesetak metara od početka vodoravne

dionice, no ipak još četvrt milje daleko od mjesta gdje je cesta nestajala. Zaustavio sam se na rubu ceste, probio se do stražnje strane kombija i otvorio mu stražnja vrata. Izvukao sam dvije daske, pa onda sirovom snagom i opremu. A onda sam odahnuo i digao pogled na hladne pustinjske zvijezde.

"Krećemo, Elizabeth", šapnuo sam zvijezdama.

I osjetio kao da me je hladna ruka pomilovala po šiji.

Kompresor je dizao silnu buku a zračni je čekić bio još gori, no tu se ništa nije dalo učiniti - u najboljem sam se slučaju mogao nadati da će prva faza posla biti gotova prije ponoći. A ako bi to potrajalo duže, i tako bih se našao u gabuli, jer sam za kompresor imao samo ograničenu količinu benzina.

No ništa zato. Ne razmišljaj o tome tko bi sve to mogao slušati i upitati se koja to budala radi zračnim čekićem u to gluho doba noći; misli samo na Dolana. Misli samo na sivog Sedana DeVillea. I misli na silazni luk.

Najprije sam označio dimenzije groba pomoću bijele krede, čeličnog metra na izvlačenje iz kutije s alatom i brojeva što mi ih je složio moj prijatelj matematičar. Kad sam s tim bio gotov, u mraku je zasvjetlucao grubi pravotkutnik širok skoro pet stopa i dug četrdeset dvije. Na bližem se kraju širio. U mraku to širenje nije toliko podsjećalo na lijevak kao na onom milimetarskom papiru na kojem ga je moj prijatelj matematičar onomad bio nacrtao. U mraku je sličio razjapljenim ustima na početku dugog i ravnog jednjaka. *Tako će te, milo, lakše pojesti,* pomislio sam i nasmiješio se u mrak.

Preko te sam kutije povukao još dvadeset crta u razmaku od dvije stope. Napokon sam po sredini povukao jednu uzdužnu crtu, i tako stvorio mrežu od četrdeset dva skoro kvadrata, sa stranicama od po dvije i dvije i pol stope. Četdeset treći je segment bio na kraju raširen kao lopata.

A onda sam zasukao rukave, potegao uzicu i pokrenuo kompresor, pa se vratio kvadratu broj jedan.

Posao je napredovao brže nego što sam se imao i prava ponadati, no ne tako brzo kao što sam se usudio sanjati - no je li to ikada tako? Bilo bi mnogo bolje da sam se mogao poslužiti teškim strojevima, no to će doći kasnije. Najprije sam morao izrezati kvadrate kolnika. To nije bilo gotovo do ponoći, pa ni do tri ujutro, kad je kompresor ostao bez benzina. Predviđao sam što bi se moglo dogoditi, pa sam ponio gumenu cijev da pretočim gorivo iz kombijeva rezervoara. Uspio sam

čak i odvrnuti poklopac, ali kad me je u nos udario smrad benzina, naprosto sam opet zavrnuo kapicu i ispružio se otraga u kombiju koliko sam dug i širok.

Ne više, ne noćas. Nisam više mogao. Usprkos radnim rukavicama, ruke su mi se ipak prekrile velikim žuljevima, od kojih su mnogi već puštali sukrvicu. Čitavo mi se tijelo treslo od jednoličnog, silovitog ritma zračnog čekića, a ruke su mi bile kao poludjele glazbene vilice. Glava me je boljela. Boljeli su me i *zubi.* Leđa su me mučila; a kičma kao da mi je bila puna tucanoga stakla.

Uspio sam prosjeći dvadeset osam kvadrata.

Dvadeset osam.

Ostaje ih još četrnaest.

A to je tek početak.

Nikad, pomislio sam. *To je nemoguće. To je neizvedivo.*

I onda opet ona hladna ruka.

Da, ljubavi. Da.

Zvonjava mi se u ušima sad već bila malo povukla; svako malo bih začuo približavanje motora... a onda bi se stišao do bruja kad bi skrenuo na obilaznicu i pošao petljom što ju je Odjel za ceste napravio da se zaobiđu radovi na cesti.

Sutra je subota... pardon, već danas. *Danas* je subota. A Dolan dolazi u nedjelju. Neće biti vremena.

Da, ljubavi.

Eksplozija ju je iskidala na komadiće.

Moja je ljubav iskidana na komadiće zato što je policiji rekla istinu o onom što je vidjela, zato što se nije dala zaplašiti, zato što je bila hrabra, a Dolan se i dalje vozika u svom Cadillacu i pije dvadesetogodišnji viski dok mu na zapešću svjetluca Rolex.

Bar ću pokušati, pomislio sam, i srušio se u san bez snova sasvim sličan smrti.

Probudio sam se dok mi je sunce, već vruće u osmoj uri, blistalo u lice. Uspravio sam se i kriknuo, a drhtave su mi ruke poletjele prema križima. Raditi? Odsjeći još četrnaest kriški asfalta? Kad nisam mogao ni *hodati.*

Ali sam ipak mogao. I hodao sam.

Krećući se kao vrlo star čovjek u šetnji po parku, probio sam se

nekako do pretinca za rukavice i otvorio ga. U nj sam stavio bocu Empirina baš za slučaj ovakvog jutra poslije.

Zar sam vjerovao da sam u formi? Jesam li *zaista*?

Mislim, nije li to zaista smiješno?

Popio sam četiri Empirina s vodom, pričekao petnaest minuta da mi se otope u želucu, pa s vučjom glađu progutao doručak od suhog voća i hladnih tortica.

Pogledao sam kompresor i zračni čekić koji su me čekali. Žuta koža kompresora kao da je već zacrčala na jutarnjem suncu. S obje su strane mog izreza ležali uredno izrezani kvadrati asfalta.

Nisam želio otići tamo i podići zračni čekić. Pomislio sam kako mi je Harvey Blocker rekao:

"Bebaču, ti nikad *nećeš ojačati. Neki ljudi i biljke puste korijenje i na suncu. Drugi se sparuše i umru... Zašto tako sereš sam po sebi?"*

"Bila je sva u komadima", zakrištao sam. "Ja sam je volio, a bila je sva u komadima."

Kao navijački poklič to nikad neće moći zamijeniti "Naprijed, Medvjedi!" niti "Nabijte ih na rogove!", ali me je ipak pokrenuo. Kroz gumenu sam cijev ustima povukao benzin iz kombijeva rezervoara, pa se zahliknuo od okusa i smrada, i samo mi je mračni napor volje zadržao doručak u želucu. Na trenutak sam se upitao što da učinim ako su radnici, prije nego što su pošli kući na dugi vikend, ispraznili rezervoare diezelskoga goriva svojih vozila, no onda sam tu misao brzo izgurao iz glave. Nije imalo nikakva smisla brinuti zbog onoga nad čim nisam imao nikakve vlasti. Sve sam se više osjećao kao da sam iskočio iz trbuha B-52 s kišobranom u rukama umjesto padobranom na leđima.

Odnio sam kantu s benzinom do kompresora i nalio ga u spremnik. Prste sam desne ruke morao prstima lijeve oviti oko ručice kompresorove uzice za paljenje. A kad sam povukao, puklo je još nekoliko plikova, a kad je kompresor proradio, opazio sam kako mi se iz šake cijedi gusti gnoj.

Nikad nećeš uspjeti.

Molim te, ljubavi.

Prišao sam zračnom čekiću i ponovno ga uključio.

Prvi je sat bio najgori, no čini se da se onda jednolično bubanje zračnog čekića udružilo s Empirinom i sve mi zatupilo - i leđa i ruke i glavu. Oko jedanaest sam bio gotov s izrezivanjem posljednjeg bloka asfalta. Sad je bio čas da vidimo koliko se sjećam svega što me je

Tinker bio naučio o paljenju građevinskih strojeva.

Teturajući i mlatarajući rukama vratio sam se do svog kombija i odvezao se milju i pol cestom do radilišta. Svoj sam stroj opazio skoro isti čas: veliko Case-Jordanovo jaružalo s grabilicom otraga. 135 tisuća dolara voznoga parka. Kod Blockera sam vozio gusjeničara, ali bi ovaj morao biti skoro isti.

Nadao sam se.

Uspeo sam se u kabinu i pogledao shemu otisnuto na glavi poluge ručnoga mjenjača. Bila je skoro ista kao i na mom Gusiju. Ponovio sam operaciju nekoliko puta. U prvi sam čas osjetio mali otpor zato što se u mjenjačku kutiju zavuklo nekakvo smeće - momak koji je vozio tu bebu nije spustio štitnike protiv pijeska a predradnik nije provjeravao. Blocker bi. I rebnuo vozača s pet baksi, bez obzira na dugi vikend.

Njegove oči. Napola zadivljene, napola prezrive. Što bi rekao da me vidi na ovom poslu?

Nije važno. Sad nije bio trenutak da se misli na Harveyja Blockera; sad je bio čas da mislim na Elizabeth. I Dolana.

Na čeličnom je podu kabine bio komadić gruboga platna. Podigao sam ga i potražio ključ. Ali ga tu, naravno, nisam našao.

Tinkov glas u mojoj glavi:

Govno, te bi bebe pokrenuo i klinac, sjedobradi. Nema frke nikve. Auto ima bar ključ za paljenje - bar oni novi. A vidi tu. Ne, ne gdje ulazi ključ, za kog će ti jarca ključ, što gledaš gdje da ga staviš? Vidi tu dolje. Vidiš te žice koje vise?

I sad sam pogledao i vidio žice kako vise, baš onakve kakve mi ih je Tinker pokazao: crvena, plava, žuta i zelena. Sa svake sam skinuo inč izolacije pa iz stražnjeg džepa izvadio komadić bakrene žice.

Dobro, sjedobradi, sad otvori ušesa, a pitanja i odgovori dolaze poslije, kužiš? Sad lijepo spoji crvenu i zelenu. To da nisi zaboravio, jer to ti je čitava priča. Sad to pali i nema frke.

Pomoću tog sam komadića žice spojio ogoljele krajeve crvene i zelene žice Case-Jordanova sustava za paljenje. Pustinjski je vjetar zahukao nekako tanko, kao da netko puše preko grlića boce od Coca-Cole. Znoj mi je potekao niz vrat i pod košulju, gdje je stao i zasvrbio me.

Sad, frajer, imaš još samo plavu i žutu, Njih ne spajaš; prisloniš samo jednu na drugu, pa će biti skakanja, ali prste k sebi, ne mrdaj po golim žicama, jer će ti se stvoriti bojler u jajima. Ta plava i ta žuta pale starter. I

već se voziš. Kad ti je dosta vozikanja, samo makni crveni sa zelene. To ti je kao da okreneš ključ koji nemaš.

Dotakao sam plavu žicu žutom. Iz njih je iskočila velika žuta iskra i ja sam odskočio, pa potiljkom lupio o željezni stup u dnu kabine. A onda sam se sagnuo pa ih opet spojio. Motor se okrenuo, zataškao, i onda je jaružalo grčevito poskočio naprijed. Trzaj me bacio na rudimentarnu upravljačku ploču, a lijevim sam obrazom lupio u volan. Zaboravio sam mjenjač staviti u ler, i za kaznu skoro ostao bez oka. Kao da sam začuo Tinka kako se smije.

To sam ispravio i opet spojio žice. Motor se okrenuo, pa još jednom okrenuo. Potom se zakašljao, pa u zrak ispustio prljavi smeđi dimni signal da ga razdere neumorni vjetar, a onda je motor naprosto nastavio kašljucati. Stalno sam sebi ponavljao da je stroj u najboljem redu - iako je čovjek, koji je mogao otići a da ne stavi štitnike protiv pijeska, mogao isto tako zaboraviti i sve ostalo - ali sam zato postajao sve sigurniji da su ispraznili rezervoare, baš kako sam se i bojao.

I tada, baš kad sam se spremao odustati i potražiti nešto što bi mi moglo poslužiti kao sonda za mjerenje razine goriva u bagerovu spremniku *(da što prije doznam loše vijesti, ljubavi),* motor je uz riku oživio.

A onda sam pustio žice - ogoljeli se dio na plavoj zadimio - i pomilovao gas. Kad se rad motora umirio, ubacio sam u prvu, okrenuo bager i krenuo natrag, prema velikom smeđem četverokutu uredno izrezanom u traci što je vodila na zapad.

Ostatak je dana bio dug, blistav pakao rike motora i prljećeg sunca. Vozač je Case-Jordana zaboravio staviti štitnike protiv pijeska, ali zato nije zaboravio odnijeti nadstrešnicu protiv sunca. Mislim, valjda je dobrim starim bogovima ponekad do smijeha. Bez razloga. Čisto tako. A mislim da dobri stari bogovi imaju i pomalo uvrnut smisao za humor.

Dok sam sve komade asfalta spustio u jarak bila su već skoro dva sata, jer nikad nisam bio baš jako vješt baratanju grabilicom. A s onim lopatastim nastavkom na kraju, morao sam svaki komad presjeći na pola, i onda te polovice rukama odvući u jarak. Bojao sam se, naime, kad bih uzeo hvataljke da bih ih slomio.

Kad su svi komadi asfalta bili dolje u jarku, vratio sam jaružalo među ostale strojeve. Bio sam knap s gorivom; bilo je vrijeme za pretakanje. Stao sam kraj kombija, izvadio crijevo... i otkrio da sam se zapiljio, hipnotiziran, u veliki kanister s vodom. Na trenutak sam odbacio crijevo i upuzao u stražnji dio kombija. Polio sam se vodom

po licu i vratu i prsima i zavrištao od zadovoljstva. Znao sam, budem li pio, da ću sve povratiti, ali sam ipak morao piti. Pa sam tako pio i povratio, pritom uopće i ne izlazeći, nego sam samo okrenuo glavu u stranu i potom od tog smrada kao rak otpuzao što sam dalje mogao.

A onda sam opet zaspao i kad sam se probudio bio je već skoro sumrak, i negdje je tulio vuk, a mladi se Mjesec dizao na purpurnom nebu.

U zamirućem svjetlu zasjek što sam ga napravio na cesti zaista je izgledao kao grob - grob za neku mitsku zvijer od čovjeka. Za Golijata, možda.

Nikada, rekao sam dugoj rupi u asfaltu.

Molim te, odvratila mi je Elizabeth šaptom. *Molim te... zbog mene.*

Iz pretinca za rukavice sam uzeo još četiri Empirina i progutao ih.

"Zbog tebe", odgovorio sam.

Parkirao sam Case-Jordana sa spremnikom goriva do buldožerova, pa pomoću željezne poluge odvalio poklopce na oba. Onaj buldožerko iz državne radne ekipe možda se i mogao izvući nakon što je na svom vozilu zaboravio spustiti štitnike, ali da je zaboravio zaključati poklopce rezervoara, danas kad je diesel po 1,05 dolara? Nikada.

Pustio sam gorivo da teče iz buldožera u moj bager i čekao, trudeći se ne misliti ni o čemu, i gledajući Mjesec kako se diže sve više i više na nebu. Nakon nekog sam se vremena odvezao natrag do prosjeka u asfaltu i počeo kopati.

Raditi bagerom na mjesečini bilo je mnogo lakše no raditi zračnim čekićem pod uzavrelim pustinjskim suncem, ali je posao ipak napredovao sporo jer sam bio zaključio da dno moje rupe mora imati sasvim određen nagib. Zbog toga sam često morao pogledavati na zidarsku razulju. A to je značilo da bih morao najprije zaustaviti bager, pa se onda spustiti, izmjeriti, i opet se popeti u sjedalo. Što inače ne bi bilo problematično, ali mi se oko ponoći tijelo počelo kočiti, pa bi mi svaki pokret kroz kosti i mišiće poslao krik bola. Najgore je bilo s leđima; već sam se počeo pribojavati da sam im napravio nešto baš gadno.

Ali o tome ću se - kao i o svemu drugom - morati brinuti kasnije.

Da sam morao iskopati rupu pet stopa duboku i široku, i još četrdeset dvije stope dugu, moj bi zadatak, dakako, bio stvarno nemoguć, s bagerom ili bez njega - bilo bi to isto kao da sam Dolana

nakanio lansirati u svemir ili na nj srušiti Taj Mahal. Ukupan je iskop pri takvim dimenzijama preko tisuću prostornih stopa zemlje.

"Moraš napraviti lijevak koji će usrkati te tvoje zle svemirce", rekao je moj prijatelj matematičar, "a onda trebaš napraviti i kosinu, koja prilično vješto oponaša silazni luk."

Pa mi ga je na drugom listu milimetarskog papira i nacrtao.

"Što znači da će ti tvoji intergalaktički pobunjenici ili što li već jesu morati ukloniti samo pola zemlje u odnosu na one početne brojeve. U tom slučaju..." Nažvrljao je nešto na papiru i lice mu je prosinulo. "Pet stotina dvadeset pet prostornih stopa, ili petnaestak prostornih metara. Igra za djecu. To bi mogao iskopati i jedan čovjek."

Tako sam i ja mislio, jednom davno, ali nisam računao na vrućinu... žuljeve... iscrpljenost... neprestani bol u leđima.

Stani na trenutak, ali ne predugo. Izmjeri nagib rova.

I nije tako loše kao što si mislio, dragi? Bar je cestovni nasip, a ne zapečeno pustinjsko tlo...

Kad se rupa produbila, krenuo sam sporije duž groba. Sad su mi ruke, dok sam prebacivao komande, već i krvarile. Gurni polugu za spuštanje do kraja, sve dok žlica ne legne na tlo. Zatim je povuci, a gurni onu koji razvlači krak uz visoki hidraulični cvil. Gledaj kako sjajna nauljena kovina kliže iz prljavog narančastog kućišta i gura žlicu u zemlju. Svako bi malo bljesnula iskra kad bi žlica strugnula o komad kremena. A sad digni žlicu... zakreni je, tu mračnu elipsu na pozadini zvijezda (i pokušaj ne misliti na taj stalni pulsirajući bol u vratu, baš kao što pokušavaš ne misliti ni na još dublji pulsirajući bol u leđima)... pa sve izbaci u jarak, i pokrij komade asfalta koji su još tu.

Ništa zato, dragi — kad sve bude gotovo, možeš staviti zavoj na ruke. Kad s njim *bude gotovo.*

"Bila je sva u komadima", rekao sam kreštavim glasom, pa se vješto dovezao natrag, da iz Dolanova groba izvadim još dvije stotine funti zemlje i šljunka.

Kako vrijeme brzo prolazi kada ti je lijepo.

Nedugo nakon što sam na istoku opazio prve blijede pruge svjetla, spustio sam se u jamu da još jednom pomoću tesarske razulje izmjerim nagib dna. Posao se doista primicao kraju; pomislio sam kako bih mogao u dlaku uspjeti. Kleknuo sam, i u tom času osjetio kako mi je u leđima nešto popustilo. Naprosto je tupo kvrcnulo.

Ispustio sam grleni krik i srušio se na bok na uskom, nagnutom

dnu svog iskopa, iskeženih zubi i ruku pritisnutih na križa.

Malo je pomalo prošao onaj najgori bol pa sam se uspio uspraviti na noge.

Dobro, pomislio sam. *To je to. I sad je gotovo. Bilo je gadno, ali sad je gotovo.*

Molim te, dragi, odvratila mi je Elizabeth šaptom — i koliko god da jednom davno u to ne bih nikako mogao povjerovati, sad je taj šaputavi glas u glavi počeo poprimati neugodan prizvuk; u njemu je bila nekakva upravo čudovišna neumoljivost. *Molim te, ne odustaj. Molim te nastavi.*

Da nastavim kopati? Nisam siguran da mogu i hodati*!*

Ali toliko ti je još malo ostalo! zacvilio je glas - i to više nije bio glas koji je govorio *u njezino ime,* ako je ikad takav i bio; to je bila *sama* Elizabeth. *Toliko ti je još malo ostalo, dragi!*

Pogledao sam svoje iskopište u sve jačem svjetlu i polako kimnuo glavom. Imala je pravo. Jaružalo je bilo još samo pet stopa od kraja, najviše sedam. Ali to je bilo pet *najdubljih,* ili sedam, naravno; pet ili sedam s najviše zemlje koju je trebalo izbaciti.

Ti to možeš, dragi - znam da ti to možeš. Tiho me vabi.

Ali ono što me je natjeralo da nastavim zapravo i nije bio njezin glas. Ono što me zapravo pokrenulo bila je slika Dolana kako leži i spava u svom *penthausu* dok ja stojim tu u rupi kraj brujanja smrdljivog jaružala, sav u blatu, s rukama u krpama i ruševinama. Dolana kako spava u svilenoj pidžami, samo u hlačama, dok kraj njega spava jedna od njegovih plavuša, samo u gornjem dijelu.

A dolje, u ostakljenom, pripravnom dijelu parkirališne garaže, u njegov Cadillac, već krcat prtljagom, već utaču benzin i spremaju ga na polazak.

"Onda dobro", rekoh. Polako sam se uspeo u sjedalo jaružala i zaturirao motor.

Radio sam do devet ujutro pa prestao - trebalo je obaviti još toliko toga, a vrijeme mi je istjecalo. Moja je nakošena rupa bila duga četrdeset stopa. Moralo bi biti dovoljno.

Odvezao sam jaružalo do njegova početnog mjsta i parkirao ga. Trebat će mi ponovno, a to će značiti da ću opet morati pretakati gorivo, ali sad za to nije bilo vremena. Poželio sam popiti još Empirina, ali ga u bočici nije ostalo dovoljno, a danas će mi još trebati... i sutra. O, da, sutra - u ponedjeljak, na slavni četvrti srpnja.

Umjesto Empirina uzeo sam petnaest minuta odmora. Teško sam si mogao dopustiti gubljenje vremena, ali sam se ipak prisilio. Ležao sam u kombiju na leđima, dok su mi mišići skakali i trzali se, i zamišljao Dolana.

Sad bi već trebao u Travel-All stavljati zadnje stvari - papire koje još treba pogledati, toaletni pribor, možda kakav džepnjak ili špil karata.

A što ako ovaj put krene avionom? šaptao je duboko u meni zloban glas, pa mi se i protiv volje oteo uzdah. On još nikad nije letio u LA - uvijek je išao Cadillacom. Stekao sam dojam da on naprosto nije *volio* letjeti. Gdjekad bi to ipak učinio - tako je jednom zgodom odletio sve do Londona - pa je zato ta misao ostala, svrbeći me i pulsirajući kao Ijuštava krpica kože.

Kad sam uzeo smotak platna, veliki industrijski aparat za klamranje i drvene oblice bilo je već devet i trideset. Dan je bio malo oblačan i malo hladniji - Bog ponekad stoji na usluzi. Sve sam do tada bio sasvim zaboravio na svoju ćelavu glavu jer su me zaokupljale gore muke, ali sada, kad sam dotakao ćelu prstima, odmah sam ih i povukao sitno psiknuvši od bola. Pogledao sam je u vanjskom retrovizoru i opazio da je ljutito crvena — skoro u boji trešnje.

A za to doba u Vegasu Dolan je zacijelo obavljao zadnje telefonske razgovore. A šofer mu dovozi Cadillac pred ulazna vrata. Između mene i njega preostalo je još samo nekih sedamdeset pet milja, a Cadillac će uskoro početi skraćivati tu udaljenost brzinom od šezdeset milja na sat. Nisam imao vremena samo stajati tako i kukati nad svojom ispečenom ćelom.

Ali ja volim tvoju ispečenu ćelu, dragi, rekla je Elizabeth kraj mene.

"Hvala ti, Beth", odgovorio sam, i počeo postavljati štapove preko rupe.

Sad je posao bilo lagan u usporedbi sa svim onim ranijim kopanjima, a skoro nepodnošljiv bol u leđima splasnuo je do jednoličnog tupog bubnjanja.

Ali što će biti kasnije? upitao je onaj insinuirajući glas. Što *će biti s tim, hmmmmmm?*

"Kasnije" će se morati pobrinuti samo za sebe, i to je sve. Sad se već počelo činiti da će klopka biti na vrijeme gotova, i samo je to bilo važno.

Oblice su bile šire od rupe taman dovoljno da ih postavim čvrsto na rub asfalta koji je obrubljivao moju iskopinu. Bio je to posao koji bi noću bio mnogo teži, kad je asfalt tvrd, ali je sad, sredinom jutra, bio nekako glibovit i podatan, pa mi je bilo kao da zabadam olovke u napol stvrdnutu čokoladnu kremu.

Kad sam stavio sve oblice, rupa je izgledala kao onaj moj prvi crtež kredom, samo što po sredini nije bilo crte. Postavio sam teški smotak platna kraj plitkog kraja rupe i uklonio uzice koje su ga čvsto vezale.

A onda sam razmotao četvrdeset dvije stope Ceste 71.

Gledana izbliza, iluzija nije bila savršena - kao što ni kazališna šminka i kulise nisu nikad savršene iz prva tri reda. Ali čak i s udaljenosti od svega nekoliko jardi, bila je praktički neopaziva. Bio je to tamnosivi potez koji se savršeno slagao sa stvarnom površinom Ceste 71. A s lijeve stane platnene pruge (gledano prema zapadu) bila je isprekidana žuta crta.

Postavio sam dugu prugu platna na drvenu podgradu, a onda polako prošao čitavom njezinom dužinom, pa je zaklamao za oblice. Ruke mi nisu više htjele raditi, ali sam ih prisilio.

Kad sam tako osigurao platno, vratio sam se do kombija, kliznuo za volan (sjedanje je izazvalo još jedan kratak, ali silno bolan grč mišića), pa se odvezao na vrh uzvisine. Ostao sam sjediti tako punu minutu, pogleda spuštena na kvrgave, izranjene ruke koje su mi počivale u krilu. A onda sam izišao i osvrnuo se na Cestu 71, skoro ležerno. Nisam se želio posebno koncentrirati ni na što posebno, shvaćate; želio sam steći kompletnu sliku - geštalt, ako vam je tako draže. Želio sam, koliko je god to moguće, vidjeti prizor onakvim kakvim će ga Dolan i njegovi ugledati kad stignu na vrh uzvisine. Želio sam steći nekakvu predodžbu o tome koliko će im sve to biti u redu - ili u neredu. A ono što sam ugledao izgledalo je i bolje nego što sam se nadao.

Građevinski strojevi na kraju duge ravne dionice opravdavali su hrpe zemlje što sam ih stvorio iskapanjem. Krpe asfalta u jarku bile su uglavnom zatrpane. Neke su se još vidjele - jer je vjetar dobivao snagu, pa okolo vitlao prašinu - ali je sve nalikovalo ostacima nekog prijašnjeg asfaltiranja. A kompresor što sam ga dovezao u stražnjem dijelu kombija izgledao je kao dio opreme Odjela za ceste.

A odavde gledana, iluzija što ju je stvarao platneni potez bila je savršena - činilo se da je Cesta 71 poda mnom sasvim nedirnuta.

Promet je u petak bio gust, a u subotu prilično gust - brujanje je motora u obilaznoj petlji bilo skoro stalno. Toga ga je jutra, međutim, jedva i bilo; većina je ljudi već pošla provesti Četvrti gdje je nakanila,

ili je prema odredištu krenula Međudržavnom, četiri milje južnije. Što mi je baš pasalo.

Parkirao sam kombi izvan pogleda, iza vrha uzvisine, i ostao ležati na trbuhu do deset i četrdeset pet. A onda, nakon što se obilaznicom polako počeo vući veliki mljekarski kamion, natraške sam se spustio kombijom, otvorio stražnja vrata i ubacio u vozilo sve cestovne stošce.

Ona bljeskava strelica bila je teža priča - u prvi mi čas nije bilo jasno ni kako bih je mogao otkopčati sa zaključanog sanduka s akumulatorom, a da me pritom ne ubije struja. A onda sam opazio utičnicu. Bila je skoro skrivena tvrdom gumenom brtvom na boku čelične kutije... što je, pretpostavljam, bilo malo osiguranje protiv vandala i neslanih šaljivčina koji bi možda iskapčanje takvog cestovnog znaka doživjeli kao sjajnu dosjetku.

U kutiji sam s alatom pronašao čekić i dlijeto, i četiri su jaka udarca bila dovoljna da rascijepe brtvu. Uhvatio sam je kliještima, žestoko potegao i izvukao kabel. Strelica je prestala bljeskati i smračila se. Gurnuo sam kutiju s akumulatorom u jarak i zakopao je. Bilo je čudno stajati tako i slušati je kako pjevuši dolje u pijesku. Ali mi je to vratilo misli na Dolana, i natjeralo me u smijeh.

Ne vjerujem da će Dolan pjevušiti.

Možda bude *vrištao,* ali ne vjerujem da će *pjevušiti.*

Strelicu su u plitkom čeličnom ležaju držala četiri zavrtnja. Odvrnuo sam ih najbrže što sam mogao, i naćulio uši, vrebajući na zvuk sljedećeg motora. Već je bilo vrijeme da se pojavi - ali još nije bilo vrijeme i za Dolana, sigurno.

Što je u meni ponovno probudilo onog unutrašnjeg pesimista.

Što ako je krenuo avionom?

Ali on ne voli putovati avionom.

Što ako je pošao automobilom, ali drugim putom? Što ako je, primjerice, krenuo Međudržavnim? Danas svi drugi...

On uvijek ide cestom 71.

Da, ali što ako...

"Kuš!" prosiktao sam. "Kuš, vrag te odnio, naprosto *začepi tu jebenu gubicu*!"

Polako, dragi - polako! Sve će biti u najboljem redu.

Ubacio sam strelicu otraga u kombi. Ona je lupila o čelični zid i nekoliko se žarulja razbilo. A kad sam iza njih ubacio i posteljicu, razbilo ih se još.

Kad sam s tim bio gotov, vratio sam se uz strminu, pa zastao na vrhu i osvrnuo se. Uklonio sam strelicu i stošce; sad je ostalo još samo to veliko narančasto upozorenje: CESTA ZATVORENA OBILAZAK.

Dolazio je nekakav auto. Pomislio sam, ako je Dolan uranio, onda mi je sve bilo za ništa - onda će ona mrcina za volanom naprosto skrenuti, dok će meni preostati samo da se pjenim od bijesa, tu, u pustinji.

Bio je to Chevrolet.

Srce mi se usporilo, pa sam ispustio dug, drhtav uzdah. Nije više bilo vremena za nerviranje.

Odvezao sam se do mjesta s kojeg sam gledao svoju kamuflažu, pa se opet parkirao. Zavukao sam ruku kroz nabacane stvari straga u kombiju pa izvadio dizalicu. Mrgodno se ne obaziruć na leđa što su vrištala od bola, podigao stražnji kraj kombija, oslobodio zavrtnje na stražnjem kotaču, da ih vide kad

(ako)

dođu, i bacio ga straga u kombi. Slomilo se još nešto stakla, i ja sam se mogao samo nadati da guma nije pretrpjela nikakvu štetu. Jer nisam imao pričuvnu.

Vratio sam se do prednjeg dijela kombija, izvadio svoj stari dvogled, pa krenuo natrag prema obilaznici. Prošao sam odvojak i popeo se, što sam brže mogao, na vrh sljedećeg uzvišenja - nesiguran je kas bio najviše što sam u tom času mogao postići.

Kad sam se našao na vrhu, uperio sam dvogled prema istoku.

Vidno mi se polje stiralo tri milje, a isprekidane sam dijelove ceste vidio i dvije milje istočno od toga. Na cesti je u tom trenutku bilo šest vozila, razvučenih kao nasumce poredane kuglice na dugoj niski. Prvi je automobil bio uvozni, Datsun, rekao bih, ili Subaru, niti milju daleko. Iza njega je bio kamionet, a iza kamioneta nešto slično Mustangu. Drugi su bili samo bljeskovi kroma i plastike na pustinjskom suncu.

Kad se približio prvi automobil - bio je to Subaru - uspravio sam se i izbacio palac. S obzirom na svoj izgled, nisam ni očekivao da će me netko povesti, ali se nisam razočarao. Skupo frizirana žena za volanom uputila mi je samo jedan užasnuti pogled, a lice joj se u trzaju zatvorilo kao šaka. A onda je nestala, nizbrdo i obilaznicom.

"Daj se prvo operi, stari!" doviknuo mi je pola minute kasnije vozač kamioneta.

Za Mustanga se otkrilo da je zapravo Escort. Iza njega je slijedio

Plymouth, a iza Plymoutha Winnebago, iz kojeg su dopirali zvuci kao da je pun dječurlije koja se lema jastucima.

Od Dolana ni glasa.

Pogledao sam na sat. Jedanaest i dvadeset pet. Ako se uopće kani pojaviti, to bi moralo biti uskoro. Sad je bio pravi čas.

Kazaljke su se mog sata polako zavrtjele do 11:40, ali od njega i dalje ni traga ni glasa. Samo Ford posljednjeg modela i mrtvačka kola crna kao kišni oblak.

Neće doći. Krenuo je Međudržavnom. Ili avionom.

Ne. Doći će.

Ipak neće. Bojao si se da će nešto nanjušiti, i to se i dogodilo. Zato je i odstupio od uobičajenog.

U daljini se pojavilo još jedno žmirkanje kromnoga svjetla. Taj je auto bio dovoljno velik za Cadillaca.

Ležao sam na trbuhu, laktima oslonjen u blato nasipa uz cestu, s dvogledom na očima. Auto je nestao iza uzvisine... pa se opet pojavio... kliznuo iza okuke... pa opet izišao. Bio je to Cadillac, to da, ali nije bio siv - bio je tamno zelen, u boji metvice.

Uslijedilo je najmučnijih trideset sekundi mog života; trideset sekundi koje su mi se učinile kao trideset godina. Dio je mene zaključio, i to smjesta, potpuno i neopozivo, da je Dolan prodao svoj stari Cadillac i kupio novi. On je to činio i ranije, i iako ga nikad nije zamijenio zelenim, to sigurno nije protiv nijednog zakona.

Drugi je dio mene žestoko branio tezu da Cadillaca, na autocestama i sporednim putovima između Vegasa i LA ima na buljuke, te da šanse da zeleni Caddy nije Dolanov iznose sto naprema jedan.

Znoj mi se ulio u oči i zamutio ih, pa sam spustio dvogled. On mi i tako neće pomoći da riješim taj problem. U času kad ugledam putnike, ionako će već biti prekasno.

Već je skoro prekasno! Silazi i ruši tu oznaku skretanja! Još će ti promaknuti!

A ja ću ti reći što ćeš uhvatiti u svoju klopku ako sad sakriješ znak: dvoje bogatuna koji idu u LA obići djecu i povesti unuke u Disneyland.

Učini to! To je on! To ti je jedina prilika koja će ti se ikad ukazati!

Tako je. Jedina šansa. I zato je nemoj zeznuti hvatanjem krivih ljudi.

To je Dolan!

Nije!

"Prestani", prostenjao sam i uhvatio se za glavu. "Prestani, prestani."

Sad se već čuo i motor.

Dolan.

Ostarjeli par.

Dama.

Tigar.

Dolan.

Ostarjeli...

"Elizabeth, pomozi!" prostenjao sam.

Ljubavi, Taj čovjek nikad u životu nije imao zeleni Cadillac. Niti će ga ikad imati. Naravno *da to nije on.*

Bol mi se u glavi razbistrila. Uspio sam se nekako dići na noge pa izbacio palac.

U autu nije bio ostarjeli par, ali nije bio ni Dolan. Bio je to tucet vegaskih oksidiranih ljepotica s nekim starkeljom koji je nosio najveći kaubojski šešir i najtamniju kaubojsku bluzu što sam ih vidio u životu. Jedna me je oksidirka pospano pogledala dok je Cadillac, pokazujući svoj raskošni rep, nestajao u obilaznici.

Polako, osjećajući se do kraja ispranim, opet sam podigao dvogled.

I ugledao ga kako dolazi.

A o *tom* Cadillacu nisam mogao imati dvojbi, dok je dolazio iza zavoja na kraju mog neprekinutog pogleda na cestu - bio je siv kao nebo nada mnom, ali se ipak isticao zapanjujuće bistro na pozadini tamnosmeđeg uzdignuća zemljišta na istoku.

Bio je to on - Dolan. Moji dugi trenuci dvojbi i neodlučnosti u trenutku su mi se učinili i dalekim i budalastim. Bio je to Dolan, a da to shvatim nisam morao ni vidjeti taj sivi Cadillac.

Ne znam je li on mogao nanjušiti mene, ali sam ja sasvim sigurno mogao nanjušiti *njega.*

Znajući da dolazi, lakše sam skočio na bolne noge i potrčao.

Vratio sam se do velikog znaka skretanja i srušio ga licem u jarak. Razvio sam preko njega ceradu boje pijeska, pa rukama zgrnuo pijesak po nosivim stupovima. Čitav dojam nije bio dobar kao u slučaju

lažnog komada ceste, ali sam vjerovao da će poslužiti svrsi.

Sad sam potrčao uz drugu uzvisinu, prema parkiranom kombiju, koji je sad bio samo još jedan dio slike - vozilo što ga je privremeno ostavio vlasnik, koji je otišao ili nabaviti novu gumu ili popraviti staru.

Ušao sam u kabinu i protegao se preko sjedala, dok mi je srce ludo lupalo u prsima.

Vrijeme kao da se još jednom proteglo u nedogled. Ležao sam tako i osluškivao, ali zvuk motora nije dolazio nije dolazio nije dolazio.

Skrenuli su s ceste. U zadnji te je čas nanjušio... ili je nešto izgledalo namješteno, ili njemu ili kojem od njegovih ljudi... i zato su skrenuli.

Ležao sam u sjedalu, dok mi je u leđima bubnjalo u dugim, sporim valovima, a oči sam grčevito stisnuo kao da će mi to nekako pomoći da bolje čujem.

Je li to zvuk motora?

Ne - samo vjetar, koji je sad puhao dovoljno žestoko da povremeno na bok kombija nanese plahtu pijeska.

Ne dolazi. Skrenuo ili se okrenuo.

Samo vjetar.

Skrenuo ili se okre...

Ne, to *nije* samo vjetar. Bio je to motor, njegov je zvuk rastao, i nekoliko sekundi kasnije jedno je vozilo - jedno jedincato vozilo - proletjelo kraj mene.

Uspravio sam se i zgrabio volan - jer sam se morao uhvatiti za nešto - pa se zapiljio kroz vjetrobran, izbuljenih očiju, dok su mi zubi čvrsto stiskali jezik.

Sivi je Cadillac zaplovio nizbrdo prema ravnoj dionici, brzinom od osamdesetak na sat, možda i malo više. Kočna mu se svjetla ni na trenutak nisu upalila. Ni na samom kraju. Nikad ga nisu opazili; nisu imali ni najblažeg pojma.

A dogodilo se ovo: u trenutku se učinilo da Cadillac vozi *kroz* cestu a ne *po* njoj. Ta je iluzija bila tako uvjerljiva da me na trenutak obuzela zbunjena vrtoglavica, iako sam tu iluziju bio sam stvorio. Dolanov je Cadillac u Cestu 71 utonuo do zaštitnih kapa, pa do vrata. Najednom mi je kroz glavu prošla bizarna misao: kad bi GM proizvodio luksuzne podmornice, one bi uranjale baš tako.

Čuo sam tanko praskanje kad su se pod automobilom počeli lomiti štapovi koji su nosili ceradu. I čuo sam zvuk gužvanja i deranja platna.

Sve se to dogodilo za samo tri sekunde, no bile su to tri sekunde kojih ću se sjećati čitavog života.

Stekao sam dojam da sad Cadillac vozi tako da mu se vide samo krov i dva do tri palca polariziranih prozora, a onda je nešto dudnulo, teško i bez tona, i začulo se lomljenje stakla i gužvanje lima. U zrak se digao oblačić dima, koji je smjesta raznio vjetar.

Poželio sam sići - sići smjesta - ali sam najprije morao dovesti u red skretanje. Nisam želio da nam netko smeta.

Izišao sam iz kombija, prišao mu straga pa izvukao gumu. Stavio sam kotač na njegovo mjesto i najbrže što sam mogao zavrnuo šest vijaka, i to samo prstima. To sam popraviti mogao i kasnije; u međuvremenu sam se morao samo spustiti natraške do mjesta gdje je od Ceste 71 skretala obilaznica.

Zalupio sam vratima i šepavo potrčao prema kabini kombija. Zastao sam na trenutak, osluškujući, i pognute glave. I začuo vjetar.

A iz duge, pravokutne rupe u cesti, čuo sam nekoga kako viče... ili možda vrišti.

Cereći se, vratio sam se u kombi.

Brzo sam se natraške vratio cestom, kombijem koji se pijano ljuljao naprijed-natrag. Izišao sam, otvorio stražnja vrata i opet povadio prometne stošce. Naćulio sam uši, da čujem dolazi li tko, ali je vjetar bio prejak da bi od toga bilo išta. Dok bi čuo auto koji dolazi, mogao je već biti i na meni.

Poletio sam prema jarku, spotaknuo se, pao na prdu i otklizio na dno. Odgurnuo sam platno boje pijeska pa izvukao veliki znak za skretanje. Ponovno sam ga postavio, pa se vratio do kombija i zalupio stražnjim vratima. Nisam kanio ni pokušati opet postaviti znak sa strelicom.

Opet sam se odvezao do sljedećeg uzvišenja, zaustavio se na starom mjestu malo podalje od skretanja, izišao i pritegnuo matice na stražnjem kotaču, no ovaj sam put to učinio zavrtačem. Vika je prestala, ali sad o vrištanju više nije bilo ni najmanje dvojbe; bilo je mnogo glasnije.

Nisam se žurio u pritezanju matica. Nije me brinulo da bi se mogli izvući pa me ili napasti ili pobjeći u pustinju, zato što i nisu mogli van. Klopka je savršeno upalila. Cadillac je sad stajao čvrsto na kotačima na kraju iskopa, s niti četiri inča slobodnog prostora sa svake strane. Ona trojica unutra nisu mogla otvoriti vrata ni toliko da izvire nogom, ako i to. Nisu mogli otvoriti ni prozore zato što su se oni

otvarali električno, a akumulator se zacijelo pretvorio u zdrobljeni metal i plastiku i kiselinu negdje u razbijenom motoru.

Vozač i onaj na prednjem sjedištu možda su također bili zdrobljeni u sudaru, ali me za njih i nije bilo briga; znao sam samo da je unutra još *netko* živ, baš kao što sam znao da se Dolan uvijek vozi na stražnjem sjedalu i da veže pojas kao i svi drugi dobri građani.

Kad sam bio zadovoljan pritegnutošću matica, povezao sam se do širokog, plitkog kraja stupice pa izišao.

Većina je štapova sasvim nestala, ali sam ipak vidio i raskoljene krajeve nekoliko njih kako još vire iz asfalta. Platnena je "cesta" ležala na dnu prosjeka, zgužvana i razderana i sfrkana. Izgledala je kao odbačeni zmijski svlak.

Prišao sam dubljem kraju i ugledao Dolanov Cadillac.

Prednji je kraj bio sasvim razbijen. Poklopac se motora sfrkao u harmoniku i podigao kao nazubljena lepeza. Motor je bio zbrka metala i gume i cijevi, a sve je bilo prekriveno lavinom koja se odronila zbog sudara. Čulo se i nekakvo pištanje, i kapanje i otjecanje tekućina u jami. U zraku se osjećala prodorna, ledena alkoholna aroma antifriza.

Brinuo me vjetrobran. Nikad nije isključeno da se on pri lomu izvije unutra, i tako Dolanu stvori dovoljno mjesta da se izmigolji. Ipak me to nije brinulo previše; već sam rekao da su Dolanovi automobili bili građeni prema specifikacijama koje važe za lokalne diktatore i vojne despote. A na takvima se staklo ne lomi - i nije se slomilo.

Caddyjev je stražnji prozor bio još čvršći zato što mu je površina bila manja. Dolan ga nije mogao slomiti - ili bar ne u roku koji mu *ja* ostavim, to sigurno — a neće ga se usuditi ni raznijeti metcima. Pucanje iz blizine u neprobojno staklo samo je još jedna vrsta ruskog ruleta. Metak bi na staklu ostavio samo sitni bijeli trag, pa se u rikošetu vratio u kola.

Ipak sam siguran da bi onda našao nekakav izlaz, samo kad bi mu se dalo dovoljno vremena, ali sam sada tu bio ja, koji mu nisam kanio dati ni jedno ni drugo.

Šutnuo sam nogom pravi pljusak zemlje na Cadillacov krov.

Odgovor je bio časovit.

"Treba nam pomoć, molim vas. Tu smo se zaglavili."

Dolanov glas. Kao da mu se ništa nije dogodilo, i tako nestvarno miran. Ipak sam ispod svega osjetio strah, čvrsto zauzdan, i pritom sam prema njemu osjetio nešto slično samilosti, najsličnije što sam ga

prema njemu uopće i mogao osjetiti. Zamišljao sam ga kako sjedi na stražnjem sjedalu svog sabijenog Cadillaca, kraj svojih ljudi, od kojih je jedan ranjen i stenje, vjerojatno prignječen blokom motora, dok je drugi ili mrtav ili u nesvijesti.

Zamislio sam to i proživio nervozan trenutak nečega što bih mogao nazvati samo simpatetičnom klaustrofobijom. Pritisni dugme za otvaranje prozora — i ništa. Pokušaj otvoriti vrata, iako ti je jasno da će zapeti mnogo prije nego što se rastvore dovoljno da se provučeš.

A onda sam prestao zamišljati, jer sve je to bilo kupljeno za njegove novce. Je li baš? Jest. Sam je kupio kartu i za nju platio punu cijenu.

"Tko je to?"

"Ja", odgovorio sam, "ali ja nisam pomoć koju tražiš, Dolane."

Šutnuo sam još jednu lepezu blata i šljunka na krov sivog Cadillaca. Ono vrištalo se opet prihvatilo posla kad je i druga pregršt šljunka zabubnjala po krovu.

"Moje noge! Jim, moje noge?'

Dolanov je glas najednom postao oprezan. Taj čovjek vani, taj čovjek nad njim, znao je kako se zove. Što je značilo da se našao u krajnje opasnoj situaciji.

"Jimmy, vidim si kosti na nogama!"

"Kuš", rekao je Dolan hladno. Bilo je nestvarno, slušati tako njihove riječi koje su se dizale prema meni. Možda sam se mogao spustiti na Cadillacov prtljažnik i pogledati kroz stražnji prozor, ali baš ne bih vidio puno, sve kad bih na nj i pritisnuo lice. Staklo je bilo polarizirano, što sam možda već i rekao.

Ali ga ja zapravo i nisam želio vidjeti. Znao sam kako izgleda. A zašto bih ga i gledao? Da vidim kako nosi Rolex i traperice iz butika?

"Tko si ti, stari?" upitao je.

"Nitko i ništa", odgovorio sam. "Ali nitko koji je imao valjanog razloga da te dovede tu gdje si sada."

I onda je, sablasno i zastrašujuće iznenada, Dolan upitao: "Ti si Robinson?"

Osjetio sam se kao da me je netko raspalio u trbuh. On je tako brzo sve povezao, prosijavši sva napol zaboravljena imena i lica, da bi se potom pojavio baš s pravim. Jesam li ga smatrao životinjom, s instinktom životinje? Nisam ga smatrao ni napola takvim, i zapravo je bolje da je tako, jer da nije, nikad ne bih imao petlje učiniti to što sam

učinio.

Pa rekoh:

"Tko sam ja i nije važno. Ali ti je jasno što sada dolazi, zar ne?"

Onaj vrištavi je sad opet počeo - bili su to silni, pjenušavi, tekući krici.

"Vadi me odavde, Jimmy! Vadi me otale! Za milost Božju! Noge su mi slomljene!"

"Kuš", rekao je Dolan. Pa onda meni: "Ništa ne čujem, čovječe, koliko se taj dere."

Spustio sam se na sve četiri i nagnuo se nad rupu.

"Ali ti je jasno što sada do..."

Najednom mi se pred očima stvorila slika vuka prerušena u Crvenkapičinu bakicu, Zato *da te bolje čujem... daj priđi malo bliže.* I zato sam ustuknuo, i to u zadnji čas. Revolver se oglasio četiri puta. Tu gdje sam bio ja, pucnji su bili glasni; u autu su zacijelo bili zaglušujući. Na krovu su se Dolanova automobila otvorila četiri crna oka, a osjetio sam i kako mi je nešto, samo palac od čela, rascijepilo zrak.

"Jesam li te, kurče?" upitao je Dolan.

"Ne", odgovorio sam ja.

Ono vrištalo se pretvorio u cmizdrilo. Bio je na prednjem sjedalu. Vidio sam mu ruke, blijede kao ruke utopljenika, kako slabašno plješću po vjetrobranu, kao i slegnuto tijelo do njegova. Jimmy ga mora nekako izvući, jer krvari, i strašno ga boli, boli ga *užasno,* bol je upravo neizdržljiv, za ljubav Božju, on se tako kaje, tako kaje za svoje grijehe, ali ovo naprosto ne može...

Začula su se još dva glasna pucnja. Čovjek na prednjem sjedalu prestao je vrištati. Ruke su mu pale s vjetrobrana.

"Evo", rekao je Dolan glasom skoro zamišljenim. "Njega više ne boli, a nas dvojica možemo u miru razgovarati."

Ja nisam rekao ništa. Najednom sam se osjetio ošamućeno i nestvarno. On je ovaj čas ubio čovjeka. *Ubio* ga. Ponovno mi se vratio osjećaj da sam ga potcijenio usprkos svom oprezu, i da sam sretan što sam ostao živ.

"Želio bih ti nešto predložiti", rekao je Dolan.

Nastavio sam i dalje čuvati svoj mir...

"Prijatelju?"

... i zatim još malo.

"Hej! Ti!" Glas mu je lagano zadrhtao. "Ako si još gore, daj mi se javi! Što ti od toga može biti?"

"Tu sam", odgovorio sam. "I baš razmišljam kako si opalio šest puta. I o tome kako će ti uskoro biti žao što bar jednog nisi sačuvao za sebe. Ali ih možda imaš i osam u pištolju, a možda imaš i rezervu."

Sad je na njega bio red da umukne. I tada: "Što si smislio?"

"Mislim da si to već i sam shvatio", odgovorio sam. "Proteklih sam trideset šest sati proveo u kopanju najvećega groba na svijetu, i sad ću u nj pokopati tebe i tvoj jebeni Cadillac."

Strah je u njegovu glasu još bio zauzdan. A htio sam da mu uzda pukne.

"Nećeš li prije saslušati moj prijedlog?"

"Hoću. Za koji čas. Ali prije moram otići po nešto."

Otišao sam do kombija i dohvatio lopatu.

Kad sam se vratio, on je ponavljao "Robinson? Robinson?" kao da se obraća umuklom telefonu.

"Tu sam", odgovorio sam. "Ti pričaj. Ja ću slušati. A kad budeš gotov, ja ću iznijeti svoj protuprijedlog."

Kad je progovorio, glas mu je bio veseliji. Ako spominjem protuprijedlog, to znači da razgovaramo o sporazumu. A ako razgovaramo o sporazumu, onda je on već napola sklopljen.

"Nudim ti milijun dolara da me pustiš otuda. Ali, što je podjednako važno..."

Bacio sam mu na prtljažnik lopatu blatnjavog šljunka. Kamenčići su odskočili i zabunjali po malom stražnjem prozoru. A prašina se slegla u prorez poklopca.

"Što to radiš?" Glas mu je bio oštar od straha.

"Besposlen pop i jariće krsti", odgovorio sam mu. "Mislio sam se nečim zabaviti dok te slušam."

Još sam jednom zabio lopatu u šljunak, pa je opet bacio.

Sad je Dolan progovorio brže, glasom u kojem se osjećala žurba.

"Milijun dolara i moje osobno jamstvo da ti nitko neće skinuti ni dlaku s glave... ni ja, ni moji ljudi, ni ičiji ljudi."

Ruke me više nisu boljele. Što je zaista zadivljujuće. Kopao sam

jednolično, i za niti pet minuta Cadillacov je prtljažnik bio duboko pod šljunkom. Ubacivanje, pa makar i rukom, bilo je mnogo lakše od izbacivanja.

Zastao sam i na trenutak se naslonio na lopatu.

"Samo ti pričaj."

"Čuj, ovo je suludo", rekao je i sad sam mu u glasu zaista začuo sjajne krhotine panike. "Hoću reći, to je naprosto *suludo.*"

"*To* si zaista dobro shvatio", rekao sam i ubacio još lopatu zemlje.

Izdržao je duže nego što bih pomislio da itko može, govoreći, uvjeravajući, ulagujući se - pa ipak sve više gubeći kompas što su se više na stražnjem prozoru gomilali zemlja i pijesak, sve više se ponavljajući, vraćajući se unutrag; čak je počeo i zamuckivati. U jednom su se trenutku vrata otvorila koliko su mogla i udarila u zid iskopine. Ugledao sam ruku s crnim dlakama i prsten s velikim rubinom na prstenjaku. Brzo sam mu u otvor ubacio četiri lopate zemlje. On je zaurlao psovke i opet zalupio vratima.

I puknuo nedugo potom. Vjerujem da je baš lupanje zemlje u padu bilo ono što ga je na kraju samljelo. Sigurno baš to. Taj je zvuk u Cadillacu zacijelo bio jako glasan. Zemlja i kamenje što su bubnjali po krovu i padali kraj prozora. Zacijelo je tada shvatio da sjedi u udobno pojastučenom lijesu s osam cilindara i izravnim ubrizgavanjem goriva.

"Pusti me van!" zakreštao je. *"Molim te! Ne mogu više! Puti me van?"*

"Jesi li spreman za protuprijedlog?" upitao sam ga.

"Da! Da! Isuse! Da! Da! Dar

"Vrišti. To je moj protuprijedlog. Eto što hoću. Malo mi vrišti. Ako budeš vrištao dovoljno glasno, onda ću te pustiti."

On je prodorno zavrištao.

"To je bilo *dobro*!" rekoh, i nisam lagao. "Ali ni izdaleka dovoljno dobro."

Ponovno sam se prihvatio lopate, pa stao bacati lepezu za lepezom zemlje na krov Cadillaca. Raspadnute su grude zemlje tekle niz vjetrobran i punile procjep brisača.

On je zavrištao još jednom, još glasnije, a ja sam se upitao može li čovjek vrištati tako glasno da si razdere grlo.

"Nije loše!" rekao sam i podvostručio napor. Smiješio sam se unatoč križima u kojima je bubnjalo. "Moglo bi ti i uspjeti, Dolane - stvarno bi ti moglo."

"Pet milijuna." Bile su to zadnje suvisle riječi što ih je izgovorio.

"Ne bi bilo", odgovorio sam, pa se naslonio na lopatu i otrao znoj s lica dnom blatnjavog dlana. Zemlja je sad pokrivala krov automobila skoro s kraja na kraj. Izgledalo je kao metorski krater... ili kao da je Dolanov Cadillac pljesnula velika smeđa šaka. "Ali ako uspiješ iz usta istisnuti zvuk glasan kao, recimo, osam patrona dinamita povezanih s uređajem za paljenje Chevroleta 1968, onda ću te pustiti, i drži me za riječ."

I tako je on vrištao, a ja sam lopatom nabacivao zemlju na Cadillac. Ponekad bi zaista zavrištao jako glasno, iako cijenim da to nikad nije bilo glasnije od dvije patrone dinamita povezane s urađajem za paljenje Chevroleta 1968. Ili u najboljem slučaju tri. A u trenutku kad je zemlja prekrila i zadnji dio Cadillacove sjajne oplate, a ja predahnuo i pogledao zemljom prekrivenu grbu u rupi, on je ispuštao samo niz promuklih i slomljenih jauka.

Pogledao sam na sat. Tek je prošlo jedan. Ruke su mi opet prokrvarile, i drška je lopate bila skliska. U lice mi je doletio snop oštroga pijeska, i ja sam se prenuo. Jak vjetar u pustinji stvara neobično neugodan zvuk - dug, jednoličan bruj koji samo traje i traje. Nalik glasu idiotske sablasti. Nagnuo sam se nad rupu. "Dolane?" Bez odgovora. "Vrišti, Dolane."

Bez odgovora, ispočetka. A onda niz oštrih krikova. Zadovoljavajuće!

Vratio sam se do kombija, pokrenuo ga, pa se odvezao milju i pol do gradilišta ceste. Usput sam okrenuo na WKXR, Los Vegas, jedinu radio postaju koju je hvatao moj radio. Barry Manilow mi je rekao kako piše pjesme koje čitav svijet tjeraju da zapjeva, koju sam tvrdnju dočekao s izvjesnom dozom skepse, a onda je došla vremenska prognoza. Predviđao se jak vjetar; na glavne ceste između Vegasa i kalifornijske obale postavljena je pomoć na cestama. Vjerojatno će biti nevolje i s vidljivošću zbog čitavih plahti letećeg pijeska, rekao je *disc jockey,* ali je stvarno pripaziti trebalo samo na zanošenje vjetra. Znao sam o čemu on to govori, zato što sam osjećao kako mi vjetar bičuje kombi.

Preda mnom je bilo moje Case-Jordanovo jaružalo; već sam ga nekako smatrao svojim. Ušao sam u nj, pjevušeći melodiju Barryja Manilowa, pa opet plavom žicom dotakao žutu. Jaružalo je krenulo bez zapinjanja. Ovaj ga puta nisam zaboravio izvaditi iz brzine. *Nije loše, mali bijeli,* začuo sam Tinkov glas u glavi. *Dijete se uči.*

Da učim se. Svo se vrijeme učim.

Sjedio sam tako trenutak, gledajući kako pješčane membrane diple preko pustinje, slušajući bruj jaružalova motora i pitajući se što je Dolan u međuvremenu smislio. Jer ovo je, napokon, bila njegova Velika Šansa. Da pokuša razbiti stražnji prozor, ili se uzverati preko prednjeg sjedala i razbiti vjetrobran. Na oba sam nabacao stopu-dvije zemlje i pijeska, ali je to ipak još bilo moguće. Sve ovisi o tome koliko je do sada poludio, a to ja zaista nisam mogao znati, i zato o tome nije ni valjalo misliti. O drugome jest.

Ubacio sam jaružalo u brzinu pa se vratio cestom do rova. Kad sam stigao, tjeskobno sam trčkarajući stigao do ruba i pogledao dolje, napola očekujući da ću na prednjom ili stražnjoj strani Cadillacova humka ugledati krtičnjak u ljudskoj veličini, na mjestu gdje je Dolan razbio staklo i ispuzao.

Ali djelo moje lopate nije bilo baš nigdje poremećeno. "Dolane", rekao sam i to, vjerujem, prilično veselo. Odgovora nije bilo. "Dolane." Bez odgovora.

Sigurno se ubio, pomislio sam, i osjetio nekakvu mučno-gorku razočaranost. *Ili se nekako ubio, ili je umro od straha.*

"Dolan?"

S humke se digao smijeh; svijetao, nesuzdržljiv, posve iskren smijeh. Osjetio sam kako mi se meso diže u velike tvrde kvge. Bio je to smijeh čovjeka koga je izdala pamet.

A on se smijao i smijao i smijao svojih promuklim glasom. A onda je zavrištao; pa ponovno prasnuo u smijeh. Da bi na kraju radio i jedno i drugo, istodobno.

Neko sam se vrijeme i ja smijao s njim, ili vrištao, ili oboje, a vjetar se smijao i vrištao s nama obojicom.

A onda sam se vratio do Case-Jordana, spustio žlicu, i sad ga stvarno počeo zatrpavati.

Za četiri se minute izgubio čak i oblik Cadillaca. Ostala je samo rupa natrpana zemljom.

Učinilo mi se da nešto čujem, no uz šum vjetra i jednolično gunđanje bagerova motora, teško je bilo reći. Spustio sam se na koljena; a onda sam se ispružio čitavom dužinom i objesio glavu u ono što je ostalo od rupe.

Duboko dolje, ispod sve te zemlje, Dolan se i dalje smijao. Bili su to zvukovi kakvi se u stripovima bilježe *kao Hi-hi-hi, a-ha-ha-ha.* U svemu je tome možda bila i pokoja riječ. Teško bi bilo reći. Ja sam se,

međutim, nasmiješio i kimnuo glavom.

"Vrišti", prošaptao sam. "Vrišti, ako želiš." Ali se taj slabašni smijeh naprosto nastavljao, i cijedio se iz zemlje kao otrovno isparavanje.

Najednom me obuzao užasan, mračan strah - Dolan mi je za leđima! Da, Dolan je nekako uspio doći iza mene! I prije nego se i stignem okrenuti, on će me prevaliti u jamu i...

Skočio sam i zavrtio se, a obogaljene su mi se ruke stisle u daleku aproksimaciju šaka.

Udario me pijesak nošen vjetrom.

I ništa drugo.

Otrao sam lice nečistom maramom, vratio se u kabinu jaružala i prihvatio se posla.

Napunio sam usjek mnogo prije mraka. Nešto je zemlje čak i ostalo, bez obzira na to što ju je dosta i vjetar pomeo, a zbog prostora što ga je sad zauzeo Cadillac. Sve je prošlo brzo... tako brzo.

Ton je mojih misli bio umoran, zbunjen i napola deliričan dok sam pilotirao jaružalom niz cestu, vozeći ga točno iznad mjesta na kojem je bio pokopan Dolan.

Parkirao sam ga na njegovu početnom mjestu, skinuo košulju, pa njome obrisao sav metal u kabini da uklonim otiske prstiju. Do danas mi nije jasno zašto sam to učinio, zato što sam ih zacijelo ostavio na još stotinu mjesta. A onda sam se, u dubokoj smeđkastozelenoj tami tog olujnog sumraka, vratio svom kombiju.

Otvorio sam jedno krilo stražnjih vrata, opazio Dolana kako čuči unutra, i zateturao natrag, vrišteći, s rukom izbačenom da zaklonim licem. Činilo mi se da će mi srce prsnuti u prsima.

Ali ništa - nitko - nije izišlo iz kombija. Vratnica se zanjihala i lupila na vjetru kao posljednji kapak opsjednute kuće. Napokon sam dopuzao natrag, dok mi je srce divlje lupalo, i povirio u kombi. Unutra nije bilo ničeg osim nabacanih stvari koje sam tu i ostavio - signalna strelica s razbijenim žaruljama, dizalica, kutija s alatom.

"Moraš se sabrati", rekao sam tiho. "Moraš se sabrati."

Čekao sam da mi Elizabeth kaže: *Sve će biti u redu, ljubavi...* nešto tako... ali sam čuo samo vjetar.

Vratio sam se u kombi, pokrenuo ga, i odvezao se pola puta do iskopa. Dalje se nisam mogao prisiliti, iako sam znao daje to čista budalaština, ipak sam bio sve sigurniji da Dolan vreba odnekud iz kombija. Pogled mi se stalno vraćao na retrovizor, u pokušaju da

njegovu sjenu razabere među sjenama.

Vjetar je bio jači no ikada i ljuljao kombi na oprugama. Prašina što ju je dizao s pustinje i tjerao pred sobom pred farovima je izgledala kao dim.

Napokon sam se zaustavio na rubu ceste, izišao i zaključao sva vrata. Znao sam daje budalasto spavati vani po takvom vremenu, ali nisam mogao spavati unutra. Naprosto nisam mogao. I tako sam otpuzao pod kombi s vrećom za spavanje.

Pet sekundi nakon što sam se zatvorio patentnim zatvaračem već sam spavao dubokim snom.

Kad sam se probudio iz noćne more koje se nisam sjećao - osim ruku koje su mi se stezale oko vrata - otkrio sam da sam i sam živ pokopan. Pijesak mi je bio u nosu, pijesak u ušima. A bio mi je i u grlu i gušio me.

Vrištao sam i pokušao izaći na površinu, u prvi čas uvjeren da je vreća za spavanje koja me sputavala zapravo zemlja. A onda sam lupio glavu u kombijev podvoz i vidio kako se truse listići hrđe.

Iskotrljao sam ispod kombija u sumrak boje patiniranog kositra. Čim je vreća za spavanje ostala bez moje težine, vjetar ju je odnio kao suhi grm. Ispustio sam iznenađeni krik i potrčao za njom dvadesetak stopa prije nego što sam shvatio da bi to bila najgora pogreška na svijetu. Vidljivost se smanjila na jedva dvadeset jardi, možda i manje. Cesta se mjestično sasvim gubila. Okrenuo sam se prema kombiju, i on je izgledao isprano, jedva da je i bio tu, fotografija u sepiji ostataka grada duhova.

Doteturao sam do njega, pronašao ključeve i ušao. I dalje sam pljuvao pijesak i suho kašljao. Pokrenuo sam motor i polako se vratio putem kojim sam i došao. Nije bilo nikakve potrebe da čekam na izvještaj o vremenu; spiker jutros o drugom i nije znao. Najgora pustinjska oluja u povijesti Nevade. Sve ceste zatvorene. Ostanite kod kuće ako baš pod svaku cijenu ne morate van, a i tada ostanite kod kuće.

Svečani Četvrti.

Ostani unutra. Ti nisi pri sebi ako izađeš. Oslijepit ćeš od pijeska.

Ali i to ću riskirati. Bila je to zlatna prilika da sve sakrijem za vječita vremena - nikad ni u najneobuzdanijim maštanjima nisam slutio da bi mi se mogla ukazati takva prilika, ali je sada bila tu, i mislio sam je iskoristiti.

Sa sobom sam bio ponio tri-četiri rezervna pokrivača. Od jednog sam otparao dug i širok zavoj pa ga ovio oko glave. I tako sam, nalik na poludjela beduina, izišao iz kombija.

Utrošio sam čitavo jutro da one komade asfalta odnesem iz jarka i vratim ih na rov, i pritom sam bio pažljiv kao zidar kad slaže zid... ili zida grobnu komoru. Samo dizanje i nošenje i nije bilo tako strašno, iako sam većinu blokova morao iskapati poput arheologa u lovu na artefakte, a svakih sam dvadesetak minuta morao bježati u kombi da se sklonim od pješčane oluje i odmorim oči koje su me užasno pekle.

Napredovao sam polako prema zapadu, od bivšeg plićeg kraja iskopine, i u podne i četvrt - a počeo sam u šest - napokon sam stigao do zadnjih sedamnaestak stopa. U to je doba vjetar, međutim, već počeo zamirati, a na nebu su se počele povremeno pojavljivati iskrzane krpe modrine.

Odnosio sam i stavljao, odnosio i stavljao. Sad sam bio nad točkom u kojoj je, po mojim proračunima, morao biti Dolan. Je li već mrtav? Koliko prostornih stopa zraka stane u Cadillac? Kako će brzo taj obujam izgubiti sposobnost održavanja ljudskoga života, pod pretpostavkom da nijedan od oba Dolanova pratioca više ne diše?

Kleknuo sam kraj gole zemlje. Vjetar je erodirao otiske guma Case-Jordana, ali ih nije i sasvim izbrisao; negdje ispod tih blijedih udubljenja bio je čovjek s Rolexom.

"Dolan", rekao sam prijazno, "predomislio sam i odlučio te pustiti van."

Ništa. Nikakva zvuka. Ovaj put sigurno mrtav.

Vratio sam se i uzeo još jedan kvadrat asfalta. Položio sam ga, a kad sam se počeo dizati, začuo sam slabašni, kreštavi smijeh koji se cijedio kroz zemlju.

Vratio sam se u čučanj i pognuo glavu - da sam još imao kose, sad bi mi visjela preko lica - i ostao još neko vrijeme u tom položaju, slušajući njegov smijeh. Zvuk je bio slabašan i bez boje.

Kad je prestao, vratio sam se i donio još jedan kvadrat asfalta. Na ovom je bio komadić isprekidane žute crte. Izgledao je kao povlaka. Kleknuo sam s njim u rukama.

"Za ljubav Božju!" zakriještao je on. "Za ljubav Božju, Robinsone!"

"Da", odgovorio sam i nasmiješio se. "Za ljubav Božju."

Uredno sam spustio komad asfalta do njegova susjeda, i makar sam i dalje slušao, više ga nisam čuo.

Te sam se večeri u svoju kuću u Vegasu vratio u jedanaest. Odspavao sam šesnaest sati, ustao, otišao u kuhinju da si skuham kavu, pa se srušio, previjajući se, na pod u predsoblju, razdiran čudovišnim grčem u leđima. Jednom sam rukom masirao križa, dok sam drugu žvakao da zagušim krikove.

Nakon nekog sam vremena uspio dopuzati do kupaonice - jednom sam se pokušao i uspraviti, ali je to samo izazvalo još jedan grom - pa se pomoću umivaonika uspio toliko podići da mogu dohvatiti drugu bočicu Empirina u ormariću za brijanje.

Ždroknuo sam tri i otvorio pipu. Ležao sam na podu i čekao da se napuni kada. Kad je bila puna, iskobeljao sam se iz pidžame i uspio se uvaliti. Ostao sam tako ležati pet sati, uglavnom dremuckajući. Kad sam iz nje izišao, mogao sam hodati.

Pomalo.

Otišao sam do kiropraktičara. Rekao mi je da su mi se pomaknula tri diska i da patim od ozbiljne dislokacije u donjem dijelu kralježnice. Želio je znati jesam li se to natjecao za cirkuskog atletu. Rekao sam mu da sam kopao u vrtu. Rekao mi je da odem u Kansas City. Otišao sam. Operirali su me.

Kad mi je anesteziolog na lice stavio gumenu masku, čuo sam Dolana kako se smije iz njezine šištave unutrašnjosti i shvatio da ću umrijeti.

Šok soba je bila obložena keramičkim pločicama u razvodnjenoj zelenoj. "Jesam li živ?" upitao sam kreštavim glasom. Sestra se nasmijala.

"O, da." Dotakla mi je čelo - čelo koje se pružalo preko čitave glave. "Kako ste ispečeni! O, Bože! Da li boli, ili ste još pod narkozom?"

"Još sam pod narkozom", odgovorio sam. "Jesam li pričao dok sam bio?"

"Da", rekla je ona.

Smrznuo sam se po čitavom tijelu. Smrznuo do kostiju. "Što sam govorio?"

"Rekli ste: 'Kako je mračno. Pustite me van!'" I opet se nasmijala.

"O", rekoh.

Nikad ga nisu našli - Dolana.

To je zbog te oluje. Te sretne oluje. Prilično sam siguran da znam što se dogodilo, iako mislim da ćete me razumjeti ako vam velim da nikad nisam provjeravao baš jako pedantno.

OGS - sjećate se? Oni su obnavljali gornji sloj. Oluja je skoro zatrpala onaj dio Ceste 71 oko koje je bila napravljena obilaznica. A kad su se vratili na posao, nisu se potrudili odjednom ukloniti sve nove dine, nego su to učinili u koraku - a i zašto bi drukčije? Nije bilo nikakvog prometa o kojem je trebalo misliti. I tako su ralicom micali pijesak i istodobno polagali novi sloj. A ako je vozač buldožera i opazio da se pijeskom zasuti asfalt na jednom dijelu ceste - dijelu dugom četrdesetak stopa - i lomi pred njogovom ralicom u uredne, skoro geometrijski čiste komade, on to nije rekao nikome. Možda je bio pod gasom. A možda je i sanjario što će te večeri raditi sa svojom curom.

A onda su došli kiperi s novim tovarima šljunka, a iza njih rasprostirači i valjci. A iza njih stižu velike cisterne, one s velikim cijevima s tuševima, što mirišu na vrući katran, tako nalik rastaljenom laštilu za cipele. A kad se svježi asfalt skrutnuo, onda je došao stroj za pravljenje crte, s vozačem ispod velike tende protiv sunca, koji se stalno okreće da vidi ostaje li isprekidana žuta crta savršeno ravna, posve nesvjetan toga da upravo prelazi preko maglenosivog Cadillaca s troje ljudi, nesvjestan da su dolje u tami rubinski prsten i zlatni Rolex koji možda još uvijek pokazuje sate.

Koje od tih teških vozila skoro bi sigurno zdrobilo obični Cadillac; osjetio bi se trzaj, začulo bi se drobljenje, a onda bi se hrpa ljudi prihvatila lopate da vidi na što su to - ili na koga - naišli. Ali je to zapravo bio više tenk nego automobil, i Dolana do sada nisu našli baš zbog njegova opreza.

Cadillac će se, naravno, prije ili kasnije ipak zdrobiti, vjerojatno pod težinom poluprikolica u prolazu, i sljedeće će vozilo koje naiđe vidjeti veliku izlomljenu udubinu u traci koja vodi na zapad, pa će obavijestiti Odjel će za ceste, pa će doći do novog OGS-a. Ipak, ako se na poprištu ne pojave i djelatnici Odjela za ceste, da vide što se dogodilo, ako ne opaze da je velika težina kamiona u prolazu izazvala urušavanje nekog šupljeg objekta pod cestom, onda će vjerojatno pretpostaviti da je tu šupljinu stvorio ili led, ili urušena solna naslaga, ili možda pustinjski potres. I tako će popraviti cestu, i život će teći dalje.

Proglasili su ga za nestalog - Dolana. Malo se za njim prolilo suza.

Kolumnist *Las Vegas Suna* izrazio je mišljenje da sad negdje igra domino ili biljar s Jimmyjem Hoffom.

Što možda i nije tako daleko od istine.

Ja sam dobro.

Stanje mi se leđa prilično popravilo. Živim pod strogom naredbom da bez tuđe pomoći ne dižem ništa teže od trideset funti, ali je ove godine u moj treći razred došla sjajna hrpa dječurlije, pa se mogu nadati svakoj pomoći.

Preko te sam se dionice ceste provezao već nekoliko puta u svojoj novoj Acuri. Jednom sam čak i stao, izišao i (nakon što sam pogledao u oba smjera i uvjerio se da na cesti nema nikoga), ispisao se skoro sigurno na pravo mjesto. Ipak nisam mogao proizvesti baš puno tekućine, iako su mi bubrezi bili puni, a kad sam nastavio vožnju stalno sam pogledavao u retrovizor: stalno mi se, shvaćate, po glavi motala ta smiješna misao, da će se dići na stražnjem sjedalu, kože nagorjele do boje cimeta, i nategnute na lubanju kao u mumije, s kosom punom pijeska, sa svjetlucavim očima i Rolexom.

Tada sam zapravo zadnji put bio na Cesti 71. Sad se, kad idem na zapad, vozim Međudržavnom.

A Elizabeth? Ona je ušutjela kao i Dolan. I od toga mi je lakše.